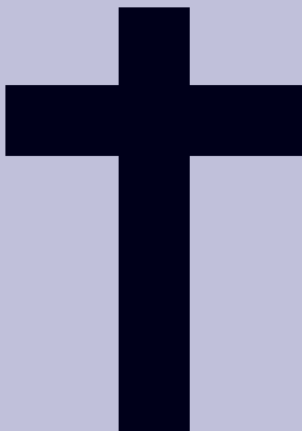

Tnu'u va'a tnu'u
Jesucristo

New Testament in Mixtec, Diuxi-tilantongo (MX:xt:Mixtec,
Diuxi-tilantongo)

Tnu' u va' a tnu' u Jesucristo

New Testament in Mixtec, Diuxi-tilantongo (MX:xtd:Mixtec, Diuxi-tilantongo)

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Diuxi-tilantongo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Diuxi y Tilantongo [xtd], Mexico

Copyright Information

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Diuxi-tilantongo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 29 Jan 2022
601f9a87-70f6-56f7-8175-fc2dac9c9f9a

Contents

San Mateo 1
San Marcos 61
San Lucas 99
San Juan 162
Hechos 210
Romanos 269
1 Corintios 297
2 Corintios 324
Gálatas 340
Efesios 349
Filipenses 359
Colosenses 366
1 Tesalonicenses 373
2 Tesalonicenses 379
1 Timoteo 382
2 Timoteo 390
Tito 396
Filemón 400
Hebreos 402
Santiago 421
1 Pedro 428
2 Pedro 436
1 Juan 441
2 Juan 448
3 Juan 449
Judas 450
Apocalipsis 453

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Steu

Xixitna Jesús

¹ Libru ya'a kakune'e xixitna Jesucristu. Xixitna-ia n-kuu David. Xixitna David n-kuu Abraham.

² Abraham n-kuu taa Isaac. Isaac n-kuu taa Jacob. Jacob n-kuu taa Judá xi'in ñani-s.

³ Judá n-kuu taa Fares xi'in Zara, te Tamar n-kuu di'i-s. Fares n-kuu taa Esrom, te Esrom n-kuu taa Aram.

⁴ Aram n-kuu taa Aminadab, te Aminadab n-kuu taa Naasón, te Naasón n-kuu taa Salmón.

⁵ Salmón n-kuu taa Booz, te Rahab n-kuu di'i Booz. Booz n-kuu taa Obed, te Rut n-kuu di'i Obed. Obed n-kuu taa Isaí.

⁶ Isaí n-kuu taa David. David n-kuu se kunxa'nu. Da'ya yï David n-kuu Salomón.

N-kaa David xi'in ñadi'i Urías, te n-kaku Salomón.

⁷ Salomón n-kuu taa Roboam, te Roboam n-kuu taa Abías, te Abías n-kuu taa Asa.

⁸ Asa n-kuu taa Josafat, te Josafat n-kuu taa Joram, te Joram n-kuu taa Uzías.

⁹ Uzías n-kuu taa Jotam, te Jotam n-kuu taa Acaz, te Acaz n-kuu taa Ezequías.

¹⁰ Ezequías n-kuu taa Manasés, te Manasés n-kuu taa Amón, te Amón n-kuu taa Josías.

¹¹ Josías n-kuu taa Jeconías xi'in ntaka ñani-s. Na n-xo tuu Jeconías, daa xndeka juexa soldado Babilonia dava ñayiu Israel jua'an ñuu-s xa nkotuu-ijan.

¹² Nu n-ya'a xijan, te n-kaku da'ya Jeconías. Salatiel n-xo xani-s. Salatiel n-kuu taa Zorobabel.

¹³ Zorobabel n-kuu taa Abiud, te Abiud n-kuu taa Eliaquim, te Eliaquim n-kuu taa Azor.

¹⁴ Azor n-kuu taa Sadoc, te Sadoc n-kuu taa Aquim, te Aquim n-kuu taa Eliud.

¹⁵ Eliud n-kuu taa Eleazar, te Eleazar n-kuu taa Matán, te Matán n-kuu taa Jacob.

¹⁶ Jacob n-kuu taa José, se n-kuu yï María. María n-kuu di'i Jesús, Ia kuu Cristu.

¹⁷ Nde tiempo n-xo tuu Abraham xi'in nde tiempo n-xo tuu David uxi koon generación n-kuu. Nde na n-xo tuu David xi'in nde kiu xndeka juexa soldado Babilonia ñayiu Israel jua'an Babilonia uxi koon ka generación n-kuu. Uxi koon ka generación n-ya'a. Ijan dada n-kaku Cristu.

N-kaku Jesús

¹⁸ Du'a n-kuu xa n-kaku Jesucristu. María, ñá n-kuu di'i Jesucristu, n-xia'an-ña tnu'u-ña José xa tñunda'a-ña xi'in-s. Ta jini tna'a ka-ña xi'in-s na n-kida Espíritu Ianyuux xa ni'i da'ya-ña.

¹⁹ José, se va'a kuu-s. Ñatu n-kuu ini-s xa datuu-s-ña nuu ñayiu xa ni'i da'ya-ña. Xijan kuu xa n-juini-s xa na'i ni dandoo-s-ña.

²⁰ Du'a n-xani ini-s xa kada-s, te ñn xakuaa n-kachi xene-s xa n-ja'an ñn ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux nuu-s. Du'a n-ja'an-ia:

—José, se kuu da'ya dana David, maxku yu'u-n xa tnunda'a-n xi'in María chi da'ya ñu'u xiti-i, da'ya Espiritu Ianyuux kuu-ia.

²¹ Kajan-i se yíi. Danani-n-ia Jesús. Du'a kunani-ia chi dananita'u-ia ñayiu kudeka-ia.

²² Ntdaa xa'a ya'a xa na jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu ñin se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an-ia. Du'a n-chidotnuni-s:

²³ Kuna'a xa ju'un da'ya ñin dichi ii, te kajan-i ñin se yíi.

Dandee ña'a ñayiu Emanuel.

(Emanuel kuu: Tuu-ro xi'in Ianyuux.)

²⁴ N-ndoto José. N-ndokoo-s. Ijan dada n-kida-s na n-ta'u tniú ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux; n-tnunda'a-s xi'in María,

²⁵ ko ñatu n-kidakuechi-s xi'in-ña. Nde n-ya'a xa n-kaku da'ya yíi-ña; ijan dada n-xini tna'a-s xi'in-ña. Nu n-kaku-ia, te n-danani ña'a José Jesús.

2

N-ka kixee se ka xinitnuni xa kotoni'ni koio-s Jesús

¹ N-kaku Jesús ñuu nani Belén, distrito Judea, daa n-taxnuni se kuu Herodes. Nu n-kaku-ia, n-ka kixi se ka xinitnuni xa nde'a-s chudini Jerusalén. Xika n-ka kixi-s. N-ka kee-s do nuu kane ngandii.

² N-ka xijan tnu'u-s nuu ñayiu Jerusalén:

—¿Ndexu n-kaku seluchi taxnuni nuu ñayiu Israel? N-ka xini-da ñin chudini n-kee do nuu kane ngandii, te ndeka ña'a-ti vaxi. Xaxe'e xijan n-ka kixee-da xa ndadaka'nu koio-da-s —ka kuu-s, ka xia'an-s.

³ Nu n-tekú se kunxa'nu nani Herodes xi'in ñayiu Jerusalén xa n-ka ja'an se ijan, te n-ka chi ini-s.

⁴ Xijan kuu xa n-nadataka Herodes ntdaa dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés, te n-xijan tnu'u-s nuu ndexu kaku Cristu.

⁵ Te ka xia'an-s:

—Kaku-ia Belén, distrito Judea chi du'a n-ja'an Ianyuux, te du'a n-chidotnuni se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux:

⁶ Ndo'o xa ka kuu-n ñayiu io ñuu Belén distrito Judea, nduu-n ñayiu ndandi'i ka dada dava ka ñayiu ñuu io distrito Judea, chi ñuu mee-n kee ñin se taxnuni.

Kuenda kiu se ñunuu tkachi-s ku kuu-ia chi junuu-ia ñayiu Israel.

⁷ Ijan dada na'i ni n-kana Herodes se ka xinitnuni xa xnde'a-s chudini, te n-xijan tnu'u-s nuu na kiu na hora n-ka xo nde'a-s chudini jan.

⁸ Te n-ta'u tniú-s xa na ji'in koio-s Belén. Xia'an-s:

—Jua'an koio-n, te juen tnu'u va'a koio-n nuu jundu kuu seluchi jan, te nde io-s. Na nani'i-n-si, te nuni'no ni kachitnu'u ña'a-n chi juini-da xa jin ndadaka'nu-da-s tuku.

⁹⁻¹⁰ Nu n-ya'a xa n-ka xo nini-s xa n-ja'an se kunxa'nu jan, n-ka kee-s; ka xe'en-s. N-ndodo nuu chudini n-ka xini-s do nuu kane ngandii jua'an nuu-s. Xaxe'e xa n-ka xo nde'a-s chudini ndeka ña'a ichi jua'an-s, yo víchi n-ka kudi ini-s. Nde nuu kaa niu n-nujuin-ti.

¹¹ N-ka kiu-s ve'e nuu n-nujuin-ti, te n-ka xini-s niu jan xi'in María, ñá kuu di'i-ia. N-ka xe juin xiti-s nuu-ia, te n-ka ndadaka'nu-s-ia, te n-ka najaan-s xatnu kuechi ñu'u xa yo ya'u xa juña'a nga-s-ia. N-ka xia'an nga-s oro xi'in duxa estoraquí xi'in inka nuu duxa yo ya'u.

¹² Ijan dada n-ka kachi xene se ka xinitnuni xa xnde'a-s chudini xa n-xian tnu'u ña'a Ianyuux xa maxku nangondita-s xa nu'u koio-s nuu Herodes. Te n-ka xino-s. Inka ichi juan nu'u koio-s xa juan nu'u-s ñuu-s.

¹³ Nu juaan nu'u koio se ijan, te n-kachi xene José xa ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux ja'an nuu-s. N-ja'an-ia:

—Ndokoo. Kandeka niu xi'in di'i-ia jua'an Egipto. Ijan kutuu koio-n nde na kachi tnu'u ña'a-r nde kiu na ndixi-n ya'a chi nduku Herodes niu xa ka'ni ña'a-s.

¹⁴ N-ndokoo-s. Ndeka-s niu xi'in di'i-ia jua'an Egipto xa n-ka xino-s xakuaa ijan.

¹⁵ N-ka xo tuu-s ijan nde n-xi'i Herodes xa na jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Du'a n-chidotnuni-s: “N-ja'an-r nuu Da'ya Yii-r xa ndee-ia Egipto.”

¹⁶ N-tu ini Herodes xa n-ka danda'u ña'a se ka xinitnuni jan, te yo n-kiti ini-s te n-tunda'a-s soldado-s jua'an Belén xi'in ntaka ñuu xndatuu nikaduku Belén xa ka'ni koio-s seyijin xi'in nde sekuechi io uu kuia. N-kida-s cuenta naxa daa yoo n-ya'a xa n-kixe'e xa ndii chudini ndeka se ka xinitnuni jan vaxi, según n-ka ja'an mee se ijan.

¹⁷ Du'a n-xetna'a xa n-chidotnuni Jeremías, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu:

¹⁸ Teku ñayiu xa yo nde'e nda'i koio ñadi'i ñuu Rama.

Da'ya dana Raquel ku kuu koio-ña.

Yo nde'e nda'i koio-ña xaxe'e da'ya-ña.

Yo nde'e ku tnau ini-ña xaxe'e-s.

Ma ndiko anu-ña xaxe'e xa n-ka xi'i da'ya-ña.

N-ka nangondita Jesús xi'in tadi'i-ia Nazaret

¹⁹ N-xi'i Herodes, te dani tuu José Egipto. Ijan n-kachi xene-s xa n-ja'an ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux nuu-s. Xia'an-ia:

²⁰ —Ndokoo. Kandeka ia luchi xi'in di'i-ia juaan nu'u Israel chi n-ka xi'i se n-ka xo nduku ña'a xa ka'ni ña'a-s —kuu-ia, xia'an-ia.

²¹ N-ndokoo José. Ndeka-s ia luchi jan xi'in di'i-ia juaan nu'u Israel.

²² Nu n-teku José xa Arquelao n-nujuin naa nuu taa-s Herodes xa tax-nuni-s nuu ñayiu distrito Judea, te n-yu'u-s xa nu'u-s ijan. N-kachi xene-s xa n-ja'an Ianyuux nuu-s xa io kuu distrito Judea. Xijan kuu xa n-ka xino-s. Juan nu'u-s distrito Galilea.

²³ Te n-nukotuu-s Nazaret. Du'a n-xetna'a xa n-chidotnuni se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux xa ku kuu-ia se Nazaret.

3

N-dakua'a Sua Bautista ñayiu nuu ñayo io

¹ Tiempu ijan n-xikonuu Sua Bautista distrito Judea nuu ñayo io, te ñatu nga juun dau.

² N-ja'an-s nuu ñayiu n-ka xo taka ijan:

—Natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi chi vax kuyatni kiu xa nde andiu taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

³ Nani n-chidotnuni Isaías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux daa n-ja'an Sua:

Xee kana ñin se kutuu nuu ñayo io te ñatu nga juun dau:

“Kada tu'a-n mee-n ñin ñin-n xa na kua'a kueka koio-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.

Kuenda kiu ichi ka kuu-n.

Ndadandaa-n ichi jan”,

kuu Sua, n-xo ja'an-s.

4 Ñi# camello n-kuu da'ma-s, te n-xo duku cinturón ñi# dujun ka'a-s. N-xo xaxi-s tika langosta xi'in ndudi ñuñu io yuku.

5 N-ka xo taka ñayiu io Jerusalén nuu n-xo dakua'a-s-yi xa kunini koio-i tnu'u-s. Diuni n-ka xo taka ñayiu io nitu'u distrito Judea nuu-s xi'in ntdaa ñayiu io yatni yu'u de'va Jordán nuu xika ndute.

6 Ñayiu n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi, n-dajuendute-s-yi nuu ndute xika de'va Jordán.

7 Kue'e se fariseu xi'in se saduceu n-ka xo xe'en nuu-s xa dajuendute ña'a-s, te n-xo ja'an-s nuu-s:

—Da'ya Kui'na ka kuu-n. ¿Jundu n-kachi tnu'u ña'a xa kaku koio-n nuu Ianyuux? ¿Ka kachi ini-n xa hora na kixi-ia ma kiti ini-ia nuu-n a? ¿Jundu n-kachi tnu'u ña'a xa ma ndadandaa-ia kuechi-n?

8 Nux xandaa xakuiti n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, kada koio xava'a.

9 Maxku ku juña'a tna'a-n: “Ndandi'i-ro chi da'ya dana Abraham ka kuu-ro”, chi ru'u ja'an xa kua'a Ianyuux xa kada-ia xa yuú ya'a nduu da'ya dana Abraham.

10 Ka kuu-n kuenda kiu yutnu ta'nde xa katuu kaa xe'e-tnu. Ntdaa yutnu ñatu juun xavidi va'a, ta'nde-tnu, te ji'in-tnu nuu nu'u koko.

11 Ru'u dajuendute ña'a nuu ndute, ko na xinokava tniu-r, te kixi Ia kixi. Tuku kada-ia. Taxnuni ka-ia dada ru'u. Ni ñatu natau xa junukuechi-r nuu-ia, ni xa kane'e-r ndixa-ia chi se dakuu nga kuu-r. Mee-ia kada xa ju'un ña'a Espíritu Ianyuux, te ndadandaa-ia kuechi-n.

12 Kuenda kiu iin se ne'e pala-s xa dandechi-s triu-s kuu-ia. Kuenda kiu triu jan xi'in paja kuu ñayiu. Se ijan, nataxtna'a-s triu-s, te chi'i-s iin ve'e, te teñu'u-s paja nuu nu'u ku koko nikava nikuita —n-xo kuu Sua, n-xo xia'an-s.

N-xendute Jesús

13 Ijan dada n-kee Jesús distrito Galilea. N-xee-ia yu'u ndute xika De'va Jordán xa dajuendute ña'a Sua.

14 Ñatu n-juini Sua xa dajuendute-s-ia. N-ja'an-s nuu-ia:

—¿Nakuenda xa dañu ku dajuendute ña'a, te mee-n io xa dajuendute ña'a-n?

15 Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Kada na'i chi daa ñu ini Ianyuux xa kada-ro ntdaa xa n-ta'u tniu-ia.

Ijan dada n-xejoon Sua

16 xa n-dajuendute-s Jesús. N-nane-ia nuu ndute, te n-najaan andiu. N-xini Jesús xa vax juun Espíritu Ianyuux nde andiu. N-xe juindodo-ia diki-ia. Data n-nduu-ia.

17 N-ja'an Ianyuux nde andiu:

—Ia ya'a kuu Da'ya Yi# Mani-r. Vichi tna ini-r xa kida-ia —kuu-ia.

4

N-juini Kui'na xa daja'an-i Jesús xa kada-ia kuechi

1 Ijan dada ndeka Espíritu Ianyuux Jesús jua'an nuu ñayo io te ñatu nga juun dau. Ijan n-kuu Kui'na xa daja'an ña'a-i xa kada-ia kuechi.

2 Ña tuu nax n-xaxi-ia uu diko nduu, uu diko niu. Ijan dada n-kojon-ia.

3 Te n-xee Kui'na xa daja'an ña'a ntuku-i xa kada-ia kuechi. N-ja'an-i nuu-ia:

—Nuxa ndaa xa Da'ya Yi# Ianyuux kuu-n, juña'a yuú ya'a na nduu-i tila.

4 N-ja'an Jesús nuu-i:

—Yodotnuni tnu'u Ianyuux xa: “Io xa kaxi koio ñayiu na kua'a kundito koio-i, ko ñadu diko ni xijan io xa kada-i, chi ñiuni io xa kunini-i ntdanditu'u tnu'u Ianyuux.”

⁵ Ijan dada ndeka Kui'na Jesús jua'an Jerusalén xa jandodo ña'a-i nuu dujun ka ñi veñu'u ñuu ii jan.

⁶ Xia'an-i nuu-ia:

—Nux ndaa xa Da'ya Yi Ianyuux kuu-n jungava nde nuu ñu'u jan, chi yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Ta'u tñiu Ianyuux nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, xa junuu ña'a-ia.” Dñiuni yodotnuni tnu'u-ia xa: “Junuu ña'a koio-ia xa na ña'a tñukue'e xe'e-n nuu yuu” —kuu Kui'na, xia'an-i.

⁷ Te xia'an Jesús:

—Dñiuni yodotnuni xa: “Maxku kototnuni-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.”

⁸ Dñiuni ndeka Kui'na Jesús jua'an ñin ñi yuku yo dujun. N-dande'a-i Jesús ntdaa ñuu ñuñayiu nuu taxnuni ntdaa se ka taxnuni ntdaa ñuu ijan. N-dande'a ña'a-i kue'e ñuu vili xndaxio ijan. Yo ya'u xa io ijan. Xia'an-i nuu-ia:

⁹ —Ntdaa xa'a taxi-r nux njuin xiti-n nuu-r te nakuetu-n nuu-r.

¹⁰ Xia'an Jesús:

—Jua'an Satanás chi du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Nuu Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, njuin xiti koio. Nakuetu koio te kajan ta'u koio nuu-ia. Nuu mee ñi-ia junukuechi koio.”

¹¹ Ijan dada n-dandoo ña'a-i, te n-ka xee ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux nuu Jesús xa junukuechi-ia nuu-ia.

N-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu

¹² N-teku Jesús xa yindi'u Sua vekaa. Xaxe'e xijan juan nuu-ia Nazaret, distrito Galilea,

¹³ ko ña n-ndoo-ia Nazaret xa kutuu-ia ijan. N-nangondita-ia Capernaum. Capernaum katuu yatni yu'u mar yatni nuu xndatuu ñuu nani Zabulón xi'in ñuu nani Neftalí.

¹⁴ N-naxee-ia ijan xa na jin tna'a tnu'u n-chidotnuni ñin se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Isaiás n-xo nani-s. Du'a n-chidotnuni-s:

¹⁵ Kakune'e-da ñayiu io Zabulón xi'in ñayiu io Neftalí.

Galilea kuu distrito-i.

Ijan xndaxio ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel.

Ichi xiti distrito nuu io-i jua'an Mar Galilea.

Galilea katuu yu'u De'va Jordán nuu xika ndute.

¹⁶ Jini ñayiu Ia juña tnu'u ña'a jundu kuu Ianyuux.

Kuenda kiu nuu nee nuu kuú-i ka xikonuu-i,

xa ñatu ka kutnuni ini-i jundu kuu-ia,

kuu tnu'u n-chidotnuni Isaiás.

¹⁷ Tiempu ijan n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu. N-ja'an-ia nuu-i:

—Natu ñi koio xa n-ka kida-n kuechi, chi vax kuyatni kiu taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

N-ja'an Jesús nuu koon seyü xa na nkuitandijun ña'a-s

¹⁸ Nini xika-ia yu'u Mar Galilea, te n-xini-ia se ndeka tna'a xi'in ñani-s. ñin-s nani Simón. Dñiuni nani-s Spedru. Ndrixi nani inka-s. Ka dakeé-s ñunu-s nuu ndute hora ijan, chi se ka táva chaka ka kuu-s.

¹⁹ Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Nkuitandijun ña'a koio, te kada-r xa dataka-n ñayiu ná dataka-n chaka xi'in ñunu-n.

²⁰ Hora ijan ni n-ka dandoo-s ñunu-s, te n-ka xe kuitandijun-s Jesús.

²¹ N-xini ntuku-ia inka se ndeka tna'a xi'in ñani-s, te n-kana-ia-s. ñin-s nani Jacobo. Inka-s nani Sua. Ka kuu-s da'ya yii Zebedeo. Xñutuu-s xi'in taa-s xiti barcu xa ka ndadava'a-s ñunu-s.

²² Hora ijan ni n-ka dandoo-s taa-s xi'in barcu-s, te n-ka xe kuitandijun-s-ia.

N-ndadava'a Jesús ñayiu ka ku'u

²³ Ijan dada n-xikonuu Jesús nitu'u distrito Galilea. N-dakua'a-ia ñayiu Israel xiti veñu'u kuechi ñuu xi'in ñuu. N-ja'an-ia tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-kakune'e-ia xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu. Tnu'u va'a kuu. Diuni n-ndadava'a-ia ñayiu ka tna'a ntdaa nuu kue'e. N-ndadava'a-ia nuu ka xaxia'an du.

²⁴ Nituu'nación Siria n-ka teku ñayiu xa n-kida-ia. N-ka xe ndeka ñayiu ijan ñayiu ka tna'a titni nuu kue'e xi'in ñayiu nda'u ka ya'a xaxe'e kue'e ka tna'a-i. Xndeka-i ñayiu xñu'u ña'a xaloko n-ka xe'en. N-ka xe ndeka-i ñayiu tna'a kue'e xiyi'i du. N-ka xe ndeka-i ñayiu n-xi'i xe'e, te n-ndadava'a ña'a Jesús.

²⁵ N-ka xe kuitandijun ña'a ñayiu titni ñuu. Ka kuu-i ñayiu Galilea, ñayiu Decápolis, ñayiu Judea, ñayiu io yatni yu'u De'va Jordán xi'in ñayiu Jerusalén du.

5

N-dakua'a Jesús ñayiu

¹ N-xini Jesús xa kue'e ñayiu xyuku nuu-ia, te n-xe xee-ia ñin yuku, te n-nukoo-ia ijan. N-ka xetu'a ña'a se dakua'a-ia.

² N-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-s xi'in ñayiu xyuku ijan. Xia'an-ia:

³ —Na ja'an-r xa ñayiu ka xani ini xa ma dananita'u ña'a Ianyuux xaxe'e xa yo n-ka kida-i kuechi, te n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi, naka ta'u-i chi kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.

⁴ Ñayiu ka nda'i xaxe'e xa yo ka kuko'yo ini-i xa n-ka kida-i kuechi, naka ta'u-i chi kunda'u ini ña'a Ianyuux, te ma kuko'yo ini ka-i.

⁵ Ñayiu ka xani ini xa ka kuu-i ñayiu dakuu nga, te diuni ka xani ini-i xa ñatu ndandi'i-i, naka ta'u-i chi kendoo-i xi'in ñu'u n-xia'an Ianyuux xa juña'a-ia.

⁶ Ñayiu io anu xa kada koio-i xa juini Ianyuux, naka ta'u-i chi kada-i ntdaa xijan, te kudi ini-i.

⁷ Ñayiu kunda'u ini inka ñayiu, naka ta'u-i chi kunda'u ini ña'a Ianyuux.

⁸ Ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ndunini-i, naka ta'u-i chi jini-i-ia.

⁹ Ñayiu kida xa ka ndumani nuu tna'a inka ñayiu, naka ta'u-i chi ja'an Ianyuux xa kuu-i da'ya-ia.

¹⁰ Ñayiu kida xa juini Ianyuux te nda'u ya'a-i xaxe'e-ia, naka ta'u-i chi ji'in-i nuu taxnuni-ia.

¹¹ Naka ta'u kuu koio-n hora kui'a na ja'an ña'a ñayiu te kada u'u ña'a-i te tekuechi neñuu ña'a-i. Ntdaa xijan kada ña'a-i xaxe'e ru'u.

¹² Io xa kuvete-n. Io xa kudi ini koio-n chi yo kue'e xa io andiu taxi Ianyuux xaxe'e xa daa ya'a-n. Du'a n-ka kida u'u ñayiu xana'a se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu na ta koo koio ka-n.

N-kakune'e Jesús ñi xi'in ngandii

¹³ Ka kuu-n ná kuu ñíí. Nux ñatuka ede ñíí, ma kuu xa nduu ede. Ña xiniñu'u ka. Kate-ro te jueñi ni'no nga-ro.

¹⁴ Diuni ka kuu-n ná kuu ngandii xa datnuni-ia ñuñayiu. Ná kuu ñin ñuu katuu nuu yuku dujun ka kuu-n xa ñatu yíva'a.

¹⁵ Ñayo ñayiu natnuu candil te chindeyu-i maquila. Ñatu daa kida-i chi jandodo-i candil jan ñin nuu dujun na kua'a na kuu kanda nitu'u xiti ve'e-i.

¹⁶ Dani ndo'o ñin ñin-n, kada-n xa va'a xa na kunde'a ñayiu ñuñayiu xa ka kida-n xava'a na kua'a na ndadaka'nu-i Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

N-kakune'e Jesús ley n-chidotnuni Moisés

¹⁷ Maxku kani ini koio-n xa tniur kuu xa dita-r ley n-chidotnuni Moisés xi'in xa n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ma daa kada-r, chi kada-r xa jin tna'a xa xyodotnuni.

¹⁸ Xandaa xakuiti na ja'an-r xa nini na kavatuu ka ñuñayiu xi'in andiu ma dita Ianyuux ni ñin tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ma dita-ia ni ñin letra, ni ñin parti tnu'u-ia nde na jin tna'a ntdaa xa n-chidotnuni-s.

¹⁹ Nux ma jandixa-n idii ni xa ja'an ley Ianyuux, juini ñin tnu'u luchi kuu-i, ma jiniñu'u va'a-n nuu taxnuni Ianyuux. Diuni ma jiniñu'u va'a-n nuu taxnuni Ianyuux nux ja'an-n nuu inka ñayiu xa maxku jandixa-i xijan. Nux jandixa koio-n tnu'u n-chidotnuni-s te ja'an-n nuu ñayiu xa na jandixa-i xa'a, nduu-n ñayiu ndandi'i andiu nuu taxnuni Ianyuux.

²⁰ Nux ka kuxee ini-n nuu Ianyuux ná ka kuxee ini se dakua'a ñayiu ley n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu nuu-ia, ma yoo-n ji'in andiu nuu taxnuni-ia.

N-ja'an Jesús xa maxku ka'ni-ro ndiyi

²¹ Ka xini-n nax n-ka ja'an se xana'a nuu xixitna-n. N-ka xia'an-s: “Maxku ka'ni-n ndiyi.” Ndeda ñin-n na ka'ni ndiyi, ndadandaa Ianyuux kuechi-n.

²² Ko mee-r ja'an xa nux diko ni na kiti ini-n nuu ñanitna'a-n, ndadandaa Ianyuux kuechi-n. Nux kui'a na ja'an-n ñayiu netna'a xi'in-n, ndadandaa juxtixia Israel kuechi-n. Nux ja'an-n nuu-s: “Ku ku'u-n”, ji'in-n nuu nu'u koko.

²³ Nux ji'in-n veñu'u te jin tu'a-n nuu altar xa doko-n ñin xa doko-n nuu Ianyuux te ijan naja'an-n xa n-tuyika ñin ñayiu n-ndatnu'u xi'in-n xaxe'le tnu'u loko n-ja'an-n nuu-i,

²⁴ dandoo-n xa doko-n jan yatni altar te jin ndatnu'u mani-n xi'in ñayiu ijan. Nde na ndva'a anu-i, ijan dada ji'in-n te doko-n xa ne'e-n jua'an nuu altar Ianyuux.

²⁵ Nux kuu ñin ñayiu jantna'a xi'in-n xa kandeka ña'a-i ji'in nuu juxtixia, hora ijan ndumani-n xi'in-i na ña'a kandeka ña'a-i ji'in nuu-s, te jin ndeka ña'a-s nuu se xndee ñayiu xyindi'u vekaa te chindi'u ña'a-s.

²⁶ Xandaa xakuiti ma kee-n nde na chiya'u-n ntdanditu'u tvini kajan juxtixia jan.

N-kakune'e Jesús xa maxku kava ñayiu xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i

²⁷ Ka xini-n xa n-ja'an xixitna-n: “Nux io ñadi'i-n maxku kava-n xi'in inka ñadi'i. Nux io yii-n, maxku kava-n xi'in inka seyii.”

²⁸ Mee-r ja'an xa nux diko ni na kunde'a-n ñin ñadi'i te kukajan ini-n-ña, xa n-kida-n kuechi.

²⁹ Nux ñin nduchi nuu-n kida xa xko kida-n kuechi, tava-n te dajane-n chi va'a ka nux na kuita ñin nduchi nuu-n dada xa ji'in ntdantu'u-n xi'in anu-n andea.

³⁰ Nux ñin nda'a-n kida xa ka kida-n kuechi, ka'nde-n te dajane-n chi va'a ka nux na kuita ñin nda'a-n dada xa ji'in ntdantu'u-n xi'in anu-n andea.

³¹ 'Diuni n-ja'an xixitna-n: “Se juini xa dandoo-s ñadi'i-s, na kadakutu-s tutu yodotnuni xa n-dandoo-s-ña.”

³² Mee-r ja'an xa nux ña n-kida ñin ñadi'i io yii kuechi xi'in inka seyii, te dandoo ña'a yii-ña, kuechi mee-s kuu xa kada-ña kuechi xi'in inka seyii. Dani se n-natnunda'a xi'in ñadi'i n-dandoo ña'a yii-ña, kada-s kuechi xi'in-ña.

N-ja'an Jesús xa maxku kada-ro uxi diki nda'a-ro

³³ 'Diuni ka xini-n xa se xana'a n-ja'an nuu xixitna-n: “Nux kada-n uxi diki nda'a-n xa chinaa-n xa juña'a-n ñin xa juña'a-n Ianyuux, juña'a-n xijan xa na jin tna'a xa n-ja'an-n.”

³⁴ Mee-r ja'an xa maxku chinaa koio-n. Maxku chinaa-n andiu, chi andiu nukoo Ianyuux xa taxnuni-ia.

³⁵ Maxku chinaa-n nuu ñu'u chi neñi ni'no xe'e Ianyuux nuu ñu'u. Maxku chinaa-n Jerusalén, chi Ia ndadaka'nu-ro taxnuni ñuu ijan.

³⁶ Maxku kada koio-n uxi diki nda'a-n xa chinaa-n, ni maxku chinaa-n diki-n, chi ni idii idi diki-n, ma ndaku-n xa ndada kuixi-n a ndada tnuu-n.

³⁷ Ja'an ndaa-n. Ja'an-n na io na jua'an. Nux na kadava'a vete-n tnu'u, Kui'na daja'an ña'a.

Maxku dandanaa ñin ñayiu xa n-kida ña'a inka ñayiu

³⁸ 'Diuni ka xini-n tnu'u n-ja'an xixitna-n: “Nux na tava ñayiu ñin nduchi nuu-n, io xa natava naa juxtixia nduchi nuu-i. Nux na kine'e ñayiu nu'u-n, io xa kine'e juxtixia nu'u-i.”

³⁹ Ko ru'u ja'an xa maxku kani-n ñayiu janña'a. Maxku daa kada-n. Nux na kani ñayiu kuñu nuu-n lado kua'a, ngone'e-n xa na kani-i inka lado.

⁴⁰ Nux tekuechi ña'a ñayiu nuu juxtixia ñin xa tekuechi ña'a-i, te juini-i xa tñii-i du'nu-n, juña'a-n te juña'a-n kotona-n tuku.

⁴¹ Nux ka kidajuexa se taxnuni xa kane'e-n ñin xa vee ji'in ñin yodo kilómetro, uni kilómetro kane'e xijan ji'in.

⁴² Nux na kajan nuu ñayiu xaxii-n juña'a nuu-n, te maxku dangondita du'a nga-n-yi.

⁴³ 'Diuni ka xini-n xa xixitna-n n-ja'an: “Juemani koio ñayiu io yatni xi'in-n te jini u'u koio se xini u'u ña'a.”

⁴⁴ Mee-r ja'an juemani koio ñayiu ka xini u'u ña'a, te kajan ta'u koio xa na kutuu vii kutuu va'a ñayiu ka kida u'u ña'a xi'in ñayiu kui'a ka ja'an ña'a.

⁴⁵ Daa kada koio, chi daa kida Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu. Kida-ia xa ndii ngandii nuu io ñayiu loko, nuu io ñayiu va'a. Diuni dajuun-ia dau nuu io ñayiu loko, nuu io ñayiu va'a.

⁴⁶ Nux mee ni ñayiu ka xemani ña'a ka xemani-n, ma ni'i koio-n ta'u-n. Ntdaa ñayiu du'a ka kida, nde se ka xijan tvini nandajan gobierno du'a ka kida.

⁴⁷ Nux mee ni nuu ñani tna'a-n xndaxio-n xañu'u, ñatu io va'a xa du'a ka kida-n. Dava'a nga ñayiu daa ka kida, nde ñayiu ña ka naja'an Ianyuux du'a ka kida.

⁴⁸ Jandixa koio ntdaa tnu'u dijan n-ja'an-r, te kada-n xa ndaa na kida Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

6

Na juña'a nga ñayiu xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u

¹ Chinuu nuu nax kada koio-n. Kada koio xa va'a, ko ñadu xa kada-n xa va'a xa na kunde'a ña'a ni ñayiu. Nux kada koio-n xa va'a diko ni xa na kunde'a ñayiu, ma dananita'u ña'a Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

² Xijan kuu xa hora na juña'a koio nga-n xa juña'a-n ñayiu ka xijan nda'u, maxku ja'an-n xa xijan kada-n nuu inka ñayiu. Xijan ka kida se ka kida nga xa ka jandixa-s xa ta'u tniu Ianyuux. Du'a ka kida-s xiti veñu'u kuechi xi'in ichi kuechi ka xikonuu-s diko ni xa na najuen tnu'u ña'a ñayiu. Xandaa xakuiti xa xá n-ka ni'i-s ta'u-s, te ñatu na ta'u-s koo andiu.

³ Hora na juña'a koio nga-n ñayiu ka xijan nda'u ñin xa juña'a-n, na'i ni kada koio-n, ni ñayiu kumani xi'in-n, maxku jini.

⁴ Na'i juña'a koio-n xa juña'a nga-n. Xa na'i kada koio-n kunde'a Ianyuux, juini ña kanda nde'a-n-ia, te taxi-ia ta'u-n.

N-dakua'a Jesús se dakua'a-ia janda kajan ta'u koio-s nuu Ianyuux

⁵ Na kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, maxku kada koio-n ná ka kida se ka kida nga xa va'a-s. Ka kida nga-s xa va'a-s chi ka tna ini-s xa ka xijan ta'u-s nuu Ianyuux nini xnii-s xiti veñu'u kuechi. Dani ka kida-s nuu nanitna'a ichi ka'nu xa kunde'a ña'a ñayiu. Xandaa xakuiti xa n-ka ni'i-s ta'u-s, te ña tuu na ta'u-s koo andiu.

⁶ Na kajan ta'u koio-n, ndiu koio-n cuarto-n, te nakadi-n ye'e xa na'i kajan ta'u koio-n nuu Taa-ro Ianyuux. Nde'a ña'a-ia juini ña kanda nde'a-n-ia, te taxi-ia ta'u-n.

⁷ Na kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, maxku ku ja'an koio-n ñin ni tnu'u titni vuelta ná ka ja'an ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Ka xani ini-i xa xaxe'e xa na'a ka ja'an-i nini Ianyuux xa ja'an-i.

⁸ Maxku kada koio-n ná ka kida ñayiu ijan, chi xá ama na'a Taa-ro Ianyuux xa ndoñu'u-n.

⁹ Du'a kajan ta'u koio-n nuu-ia: Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu, na ja'an koio-da xa ii-n, te na koo koio-da xañu'u nuu-n.

¹⁰ Na ja'an koio-da xa taxnuni-n nuu-da ntdaa-da xa ka kuu-da ñayiu ñuñayiu. Nani ka kida ia xtuu andiu xa juini-n, dani na kada ñayiu ñuñayiu.

¹¹ Taxi-n xa kax xa ko'o koio-da vitna nani kida-n ndikui ndiñuu.

¹² Xijan ta'u-da nuu-n xa nani ka taxkanu ini-da ñayiu kida ña'a ñin xa kida ña'a-i, dani taxkanu ini ña'a-n hora ka kida-da kuechi.

¹³ Kada-n xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-da kuechi; kada-n xa maxku kada koio ka-da xaloko.

Du'a kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux.

¹⁴ Nux taxkanu ini koio-n ñayiu n-kida ña'a ñin xa n-kida ña'a-i, taxkanu ini ña'a Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

¹⁵ Nux ma taxkanu ini-n xa n-kida ña'a ñayiu jan, dani Taa-ro Ianyuux, ma taxkanu ini-ia kuechi n-ka kida-n.

Janda io xa kada ñayiu hora na koo ndite-i

¹⁶ Nux ñin kiu nyaka ma kaxi koio-n xaxe'e xa xndaxio ndite-n, maxku kada koio-n na ka kida se kida nga xa va'a-s chi xndaa nuu-s xa kuko'yo ini-s. Ka dataka-s idi diki-s te kui'a xndaa nuu-s xa na kunde'a ñayiu xa xne'e ii-s. Xandaa xakuiti xa xá n-ka ni'i-s ta'u-s, te ña tuu na ta'u-s koo andiu.

¹⁷ Na koo ndite mee-n xa xne'e ii-n ñin kiu nyaka, chi'i koio-n aciti diki-n, tni'u-n diki-n, najini-n nuu-n

¹⁸ xa maxku jini ñayiu xa xne'e ii-n. Kunde'a ña'a Taa-ro Ianyuux juini ña kanda nde'a-n-ia, te dananita'u ña'a-ia.

Andiu kuu nuu na kuneva'a-ro ñin xa kuneva'a-ro

¹⁹ Maxku kaya koio kue'e ndatni-u-n ñuñayiu, chi kiu tkidi xaxii-ro ñuñayiu, te nanedi'u dava ka xaxii-ro. Diuni ka xanu ñadu'u ye'e te ka kiu-s ve'e-ro juini ndi'u va'a, te ka du'u-s.

²⁰ Kada koio xa juini Ianyuux te kue'e xaxii-n koo andiu nuu ñayo tkidi kiu ndatni-u-ro. Diuni ña nanedi'u dava ka xaxii-ro. Diuni ña yoo na ñadu'u xanu ye'e-ro xa du'u ña'a-s.

²¹ Nu uo xaxii-n, ijan jun ini-n xa kutuu koio-n.

²² Kuenda kiu ñin xa dakutnuni kuu nduchi nuu-ro. Nux io va'a nduchi nuu-n, kutnuni va'a ini-n xa nde'a-n,

²³ Nux ka jandixa-n ñayiu ja'an ñin xa ña ndaa, tuneetudu'a-n. Maxku jandixa-n ntdaa xa ka ja'an ñayiu ñuu-n vaxi, chi ñadu ntdaa xa ka ja'an-inda.

²⁴ Ñayo ñin se xinokuechi io uu xto'o chi nux uu-s na koo jini u'u-s ñin-s, te juemani-s ñinka-s; a kada-s ntdaa xa juini ñin-s, te jini u'u-s ñinka-s. Mayo-n ndaku xa junokuechi-n nuu Ianyuux nux mee ni xa kadatni-u-n xa koo xaxii-n, te ña tuu nax kada-n xaxe'e Ianyuux.

Ndeka Ianyuux ñayiu kuu da'ya-ia

²⁵ Maxku kunduu ini-n nuu nax kaxko'o-n, nax kundix kuda'u koio-n, chi ndandi'i ka mee-n dada xa kaxi xa ko'o-n. Ndandi'i ka-n dada da'ma-n.

²⁶ Kunde'a koio janda ka ya'a kit ka ndava. Ñayo-ti dada'u triu ni ñayo-ti nataxtna'a triu. Ñayo-ti chi'i triu ve'e-t. Juini ñayo-t chi'i triu ve'e-ti, ko ka ni'i-ti xa ka xaxi-ti, chi dakaxi Ianyuux-ti. Vichi ka yodo ya'u ndo'o dada kit ijan.

²⁷ Maxku yo kunduu ini-n, chi ni mayo-n ndaku xa dakue'nu ka-n mee-n, ni dava metro ma kue'nu ka-n.

²⁸ Maxku kunduu ini koio-n nuu nax kundix kuda'u-n. Kunde'a koio xa va'a xa'nu ita liri. Ñatu kidatni-u-ta. Ñatu kava-ta yu'a.

²⁹ Juini vili n-kaa da'ma n-xo xi'no Salomón, ko vili ka kaa ita liriu dada da'ma n-xo xi'no-s.

³⁰ Ite xa'nu vitna tnee kayu xiti xitnu. Ite ijan n-kida Ianyuux xa vili n-kaa. Naka mee-n, ma ku kada-ia xa kundix kuda'u-n. Naka ita'u ni ka kukanu ini-n-ia.

³¹ Maxku kundu ini koio-n. Maxku ja'an koio-n: “¿Nax kaxko'o-ro? ¿Nax kundix kuda'u-ro?”

³² Chi ñayiu ña ka jandixa Ianyuux, yo xyi ini-i xa ni'i-i ntdaa xijan. Xá na'a Taa-ro Ianyuux xa ntdaa xijan ka ndoñu'u-n.

³³ Naa xa jun ini koio-n xijan, ndukundee koio xa kiu tna'a-n nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Diuni ndukundee xa jandixa-n tnu'u-ia, te taxi-ia ntdaa xa ka ndoñu'u-n xa xtuu-n ñuñayiu.

³⁴ Maxku ki ini koio-n xa ya'a tnee ida, chi tuku xa ya'a vitna te tuku xa ya'a tnee. Nda'u ka ya'a-n, chi kue'e xa kuu ntdantu'u kiu, te nuu nda'u ka na ya'a-n ñin kiu ma kundee ka ini-n —kuu-ia, xia'an-ia.

7

N-ja'an Jesús xa maxku yoo ku jan tnu'u tna'a

¹ Ijan dada n-ja'an ka-ia:

—Maxku jan tnu'u-n ñayiu na kua'a maxku ja'an-i xa ña io va'a xa kida mee-n chi

² nani jan tnu'u-n ñayiu, dani jan tnu'u ña'a-i. Nani juña'a-n dani nataxi-i.

³ Kuenda kiu yakua luchilii kaa ni'no nduchi nuu ñayiu xnetna'a xi'in-n kuu kuechi luchu ka kida-i. ¿Nax kuu xa ka chinuu-n xijan, te ña ka chinuu-n kuechi na'nu ka kida mee-n kuenda kiu tndu'u ka'nu kaa ni'no nduchi nuu-n?

⁴ ¿Nakuenda xa ka ja'an-n nuu ñayiu xnetna'a xi'in-n: "Taxtuu nuu-n na natava-r yakua luchu kaa ni'no", te ña ka chinuu-n tndu'u kaa ni'no nduchi nuu mee-n?

⁵ Ka kida nga-n xa va'a-n. Ki'na nuu natava koio-n tndu'u kaa ni'no nuu mee-n na kua'a kaxi kunde'a koio-n xa natava-n yakua luchu kaa ni'no nuu inka ñayiu.

⁶ Maxku ji'in-n nuu ñayiu ña io da'u ni xañu'u nuu Ianyuux xa ja'an koio-n tnu'u-ia nuu-i, chi ka kuu-i ná kuu ti ina a na kuu kuchi te tnu'u-ia kuu ná kuu perla yo ya'u. Kuchi, jueñi ni'no-ti perla jan, te ti ina, ngokoo-ti te kada kuechi ña'a-ti.

Ñayiu na kajan Ianyuux xa ndoñu'u-i, ni'i-i

⁷ Ndoñu'u xa ku kajan koio-n te ni'i-n. Nduku koio te ni'i-n. Nani kuu xa dakande-n ye'e ñayiu xa najaan-i xa kiu-n, dani kuu xa kajan koio-n nuu Ianyuux xa ndoñu'u-n, te taxi-ia

⁸ chi ñayiu xko xijan, ka ni'i-i. Dani ka ni'i ñayiu xko nduku. Ñayiu xko dakande ye'e, najaan ye'e xa kiu-i.

⁹ Ndo'o, se ka kuu taa, nux ka xijan da'ya-n tila ma juña'a-n yuú chi juña'a-n tila.

¹⁰ Nux xijan da'ya-n chaka ma juña'a-n koo chi juña'a-n chaka.

¹¹ Juini ka kuu-n ñayiu yo kue'e kuechi ka kida, xnde'a-n xa ka xia'an-n da'ya-n. Ndo'o ka xia'an-n xa ndoñu'u da'ya-n, naka Taa-ro Ianyuux ma tuu nga ku taxi-ia xa ka ndoñu'u-n nux na kajan koio-n.

¹² Xaxe'e xa ka juini-n xa na kada ña'a ñayiu xava'a, kada koio-n-yi xava'a chi xijan n-chidotnuni Moisés xi'in se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

Ye'e tna'a xi'in ye'e ndika

¹³ Xa tñi koio-n ichi Ianyuux kuu ná kuu xa tñi-ro ñin ichi tna'a te kiu-ro ñin ye'e tna'a. Xa ji'in ñayiu nuu naa-i kuu ná kuu xa tñi-i ñin ichi ka'nu te kiu-i ye'e ndika. Kue'e ñayiu ka tñi ichi ijan.

¹⁴ Tna'a ye'e te tna'a ichi jua'an nuu kutuu-ro xi'in Ianyuux ñikava ñikuita. Xaku ni ñayiu ka tñi ichi ijan.

Ka xini-ro nuu na yutnu kuu-tnu hora nde'a-ro nax juun-tnu

¹⁵ Chinuu va'a koio na ña'a jandixa koio-n se ka kida nga xa ka ja'an-s xa n-ja'an Ianyuux. Kuu-s ná kuu kit nde'e kuu lobo.

¹⁶ Xaxe'e xa ka kida-s kuechi, kutnuni ini koio-n xa ja'an-s tnu'u vete. Ka kuu-s ná kuu tnutitnu xi'in tnuyiki. Ña tuu na tnutitnu juun uva, ña tuu na tnuyiki juun higo.

¹⁷ Yutnu juun xavidi, ñatu juun-tnu ñin xa ña xiniñu'u. Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu.

¹⁸ Yutnu juun xavidi; ñatu juun-tnu ñin xa ña xiniñu'u. Kuenda kiu yutnu ijan ka kuu ñayiu va'a. Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu. Kuenda kiu yutnu ya'a ka kuu ñayiu loko.

¹⁹ Yutnu ñatuka juun xavidi, ta'nde-tnu, te keé-tnu nuu nu'u.

²⁰ Ka xini-n nuu na yutnu kuu-tnu hora xnde'a-n xavidi juun-tnu.

21 Ña ntdaa ñayiu ka ja'an xa xto'o-i kuu ña'a ji'in andiu nuu taxnuni Ianyuux, chi diko ni ñayiu ka kida xa juini Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu ji'in ijan.

22 Kiu na ndadandaa-r kuechi ñayiu, te kachi dava ñayiu nuu-r: “N-ka ja'an-da xa n-dakua'a ña'a-n nuu ñayiu. N-ka kakune'e-da diu-n xa n-ta'u tniú-da xa n-kee xaloko anu ñayiu. Diuni n-ka kakune'e-da diu-n xa n-ka kida-da kue'e milagru.”

23 Te juña'a-r nuu-i: “Ña xini ña'a-r. Jua'an na'i koio chi kue'e kuechi n-ka kida-n.”

Ve'e n-xe kavatuu nuu toto xi'in ve'e n-xe kavatuu nuu ñu'u kuchi

24 Xijan kuu xa ñayiu ka tekú tnu'u-r te kida-i xa ja'an-r, kuu-i ná kuu ñn se kaxi ini. Se ijan, n-kidava'a-s ve'e-s nuu toto ndika yi'i nuu ñu'u.

25 N-juun dau te n-naneñu ndute xika de'va. Nde'e n-tuxindee-te xeve'e-s. Diuni n-kane tachi nde'e, ko ñatu n-tnanu ve'e-s chi va'a n-kua'a nuu toto.

26 Ñayiu ka tekú tnu'u-r te ña jandixa-i xa ta'u tniú-r, ka kuu-i ná kuu se lilu xa n-kidava'a-s ve'e-s nuu ñu'u kuchi.

27 N-juun dau, te n-naneñu ndute xika de'va. Nde'e n-kane tachi. Nde'e n-tuxindee-te xeve'e-s, te ndondoo ve'e jan junkoio —kuu Jesús, xia'an-ia.

28 Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús xa'a, yo n-ka yu'u anu ñayiu ijan xaxe'e tnu'u n-ja'an-ia nuu-i chi ñatu n-ka xani ini-i xa daa ja'an-ia.

29 N-ka kutnuni-i xa n-tunda'a ña'a Ianyuux, te xaxe'e xijan va'a dakua'a ña'a-ia. Ña n-dakua'a ña'a-ia ná ka dakua'a ña'a se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés.

8

N-ndadava'a Jesús se te'yu ñi

1 Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús ntdaa xa'a nuu ñayiu, n-nuu-ia xe'e yuku jan, te kue'e ka ñayiu n-ka xe kuitandijun ña'a.

2 Te n-xe juin xiti ñn se tna'a kue'e te'yu ñi nuu-ia. N-ja'an-s:
—Dito, ¿vatuka ndadava'a ña'a-n a? Ndadava'a ña'a-n chi n-kida Ianyuux xa ndadava'a-n ñayiu.

3 N-dakaa-ia nda'a-ia te n-tenee-ia nda'a-ia-s te n-ja'an-ia nuu-s:
—Na ndva'a-n nudaa.

Danaa ndva'a-s. Natuka nax io ñi-s.

4 Ijan xia'an-ia nuu-s:
—Maxku ña'a ja'an-n nuu ñayiu. Diko ni juaan dande'a dutu ñi-n xa na jini-s xa n-ndva'a-n. Juña'a-n-si ñn xa na doko-s nuu altar na io ley n-chidotnuni Moisés chi n-ndva'a-n na kua'a na jini-s xa ru'u n-ndadava'a ña'a —kuu Jesús, xia'an-ia.

Ën centurión n-kukanu ini Jesús xa ndadava'a-ia se xinokuechi nuu-s

5 Juan nu'u Jesús Capernaum. Nu n-ndiu-ia ñuu jan, te n-xetu'a ña'a ñn centurión. N-ja'an-s nuu Jesús:

6 —Dito, yo ku'u se xinokuechi nuu-da, te kaa-s ve'e-da. N-xi'í xe'e-s te ña kuu xa kaka-s. Yo nde'e tna u'u-s. Yo nda'u ya'a-s.

7 Te n-ja'an Jesús nuu-s:
—Juan xee-r te ndadava'a-r-si.

8 Te n-xia'an centurión jan:
—Dito, ñatu natau xa xee-n ve'e-da chi ndandi'i-n. Diko ni ja'an-n xa na ndva'a se xinokuechi nuu-da, te ndva'a-s.

⁹ Inka seyꞑ taxnuni nuu-da, te diꞑuni taxnuni-da tuku. Taxnuni-da nuu se ka kuu soldado. Nux na ja'an-da nuu in-s xa na ji'in-s in nuu na ji'in-s, te xe'en-s. Nux na ja'an-da nuu inka-s xa na xee-s ve'e-da, xee-s. Te diꞑuni ta'u tniꞑu-da nuu se xinokuechi nuu-da xa na kada-s in xa kada-s te kida-s —kuu-s, xia'an-s nuu Jesús.

¹⁰ Nu n-teku Jesús xa n-ja'an se ijan, n-yu'u anu-ia, te n-ja'an-ia nuu ñayiu xndijun ña'a:

—Ja'an ndaa-r xa ña uun xini-r in ñayiu Israel kukanu ini ña'a na kukanu ini ña'a se ya'a.

¹¹ Kue'e ñayiu kee nde nuu kane ngandii xi'in nde nuu keé ngandii xa nkoo koio-i yu'u mexa xi'in Abraham, Isaac, Jacob xa kaxi-i xi'in-s andꞑu nuu taxnuni Ianyuux.

¹² Ñayiu Israel ka xani ini xa yitna'a-i nuu ñayiu kutuu nuu taxnuni Ianyuux, ñayiu ijan kandeka ña'a Ianyuux ji'in nuu nee. Nde'e nda'i-i te nde'e kiti ini-i nuu Ianyuux —kuu-ia, xia'an-ia.

¹³ Te xia'an Jesús nuu centurión jan:

—Juan nu'u, te na ya'a na kukanu ini-n xa ya'a.

Te ndva'a se xinokuechi nuu-s hora ijan.

Yo kue'e ñayiu n-ndadava'a Jesús

¹⁴ Ijan dada juaan nu'u Jesús Capernaum. N-kiu-ia ve'e Spedru, te n-xini-ia xa kaa didido-s xa ku'u-ña. Ñu'u ña'a ka'ni.

¹⁵ N-tñꞑ-ia nda'a-ña, te n-ndiko ña'a ka'ni. N-ndokoo-ña te n-xia'an-ña xa n-xaxi-ia.

¹⁶ Nini tuu Jesús ve'e ijan juaan keé ngandii, te xndeka ñayiu ñayiu xñu'u ña'a xaloko n-ka xee. Diko ni n-ja'an Jesús xa kee xaloko jan, te danaa n-ka kee-i anu-i. Diꞑuni n-ndadava'a-ia dava ka ñayiu ka ku'u.

¹⁷ Du'a n-ya'a xa n-xetna'a tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Isaías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. N-ja'an-s:

N-ndadava'a-ia ñayiu ka kuita.

N-dita-ia ntdaa kue'e ka tna'a ñayiu.

Kuenda kiu in xa yoo vee ndido-i n-dita-ia.

Se n-ka juini xa nkuítandijun-s Jesús

¹⁸ Yo kue'e ñayiu n-naduku nduu Jesús inka kiu. Nu n-xini-ia-i, te n-ta'u tniꞑu-ia xa dakaka se dakua'a-ia barcu ji'in inka lado yu'u mar.

¹⁹ Hora ijan n-xee in se tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés, te n-ja'an-s:

—Maestru, nkuítandijun ña'a-da ji'in juini nde kuu nuu na ji'in-n.

²⁰ Te n-ja'an Jesús:

—Chikuii, io yau kava xy'i-ti. Dani chilidaa, io taka-ti, ko ru'u, Ia kuu ñayiu, ña tuu na ve'e-r. Ñavada nde ndetatu-r.

²¹ Te n-ja'an inka ntuku se dakua'a ña'a-ia:

—Dito, ¿vatuka xa ki'na ka nu'u-da ve'e-da te na kuú taa-da, kuxi-da-s, te ijan dada nkuítandijun ña'a-da u?

²² Te n-ja'an Jesús:

—Nkuítandijun ña'a na'i. Na kuxi tna'a koio ñayiu ña ka xini jundu kuu Ianyuux.

N-nujani Jesús tachi nde'e kane nuu mar

²³ Ijan dada n-keé-ia xi'in se dakua'a-ia barcu. Nu n-kudava-ia xi'in-s nuu mar, te n-kidi-ia.

²⁴ Danaa n-kane in tachi nde'e, te nde'e n-xe kandava ndute. Kuu-té xa kuxi-té barcu jan.

²⁵ Te n-xe dandoto ña'a dava se dakua'a-ia. Ka xia'an-s:

—Dito, dakaku ña'a-n chi vax nduxi-ro nuu ndute.

²⁶ Te n-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda ka yu'u-n? ¿Nakuenda ña ka kukanu ini-n Ianyuux?

Ijan dada n-ndokoo-ia te n-kudeen-ia nuu tachi xi'in nuu ndute xe kandava. Nanii nga n-kuu.

²⁷ Te n-ka yu'u-s, te ka xia'an tna'a-s:

—¿Nde se kuu se ya'a xa taxnuni-s nuu ntdantu'u xa io? Nde tachi xi'in ndute jandixa ña'a.

N-kine'e Jesús xaloko xñu'u anu uu se Gadara

²⁸ Ijan dada n-xee-ia xi'in-s inka lado yu'u mar jan nuu nani Gadara. Te n-ka xetu'a ña'a uu se xñu'u xaloko anu-s. N-ka xo kiu-s yau kava nuu xyinduxi ndiyi. Yo vichi unu nde'e-s. Ñayo ñayiu n-ka xo kuyii xa ya'a-i ijan.

²⁹ Te n-ka kana-s:

—Da'ya Yii Ianyuux, ¿nax juun ña'a-n? ¿Nakuenda xa antecas xá n-kixee-n xa yo nde'e kada u'u ña'a-n, te ta xee ka kiu n-xantuu Ianyuux xa kada u'u ña'a-n?

³⁰ Kue'e kuchi xñu'u yatni ijan.

³¹ Ka xia'an xaloko xñu'u se ijan nuu Jesús xa na juejoon-ia xa keé koio-i anu kuchi jan. Ka xia'an-i:

—Nux kine'e ña'a-n te tunda'a ña'a-n, na keé koio-da anu kuchi xñu'u ijan.

³² Xia'an Jesús nuu-i:

—Jua'an koio.

N-ka kee xaloko jan anu nduu se ijan te n-ka keé-i anu kuchi jan, te ñama n-ka kendava-t iin nuu ndichi. N-ka kekava-ti nuu mar, te n-ka xi'í-ti.

³³ Nu n-ka xini se xñunuu kuchi jan xa du'a n-ya'a, te n-ka kendava-s. Ka nu'u-s ñuu-s xa najani koio-s ntdaa xa n-ka ya'a se n-ka ñu'u ña'a xaloko jan.

³⁴ Ntdaa ñayiu ñuu ijan n-ka xee nuu Jesús. Nu n-ka xini-i-ia, te n-ka xia'an-i nuu-ia xa na ji'in-ia inka lado.

9

N-ndadava'a Jesús se n-xi'í nda'a n-xi'í xe'e

¹ N-ndeé-ia barcu te n-nangondita-ia, te n-nxee-ia Capernaum.

² Te xndeka titni seyii iin se kaa nuu xito n-xi'í xe'e n-xee nuu-ia. N-xini-ia xa ka kukanu ini-s Ianyuux, te n-ja'an-ia nuu se n-xi'í xe'e jan:

—Maxku kuko'yo ini-n chi n-taxkanu ini Ianyuux kuechi n-kida-n.

³ Xaxe'e xa du'a n-ja'an-ia, n-ka ndatnu'u se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés. N-ka xani ini-s, “Dadavatna'a se ya'a xi'in Ianyuux.”

⁴ N-kutnuni ini-ia xa ka xani ini se ijan, te n-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda xa ka xani ini-n xaloko?

⁵ Ka xini-n xa ndva'a se ya'a nux na ja'an-r: “Ndokoo. Kaka”, ko ñatu jandixa-n xa kua'a-r xa taxkanu ini-r kuechi n-kida-s.

⁶ Kuna'a koio xa ru'u xa kuu-r Ia kuu ñayiu, taxkanu ini-r ñayiu n-ka kida kuechi —kuu Jesús, xia'an-ia.

Ijan dada n-ja'an-ia nuu se n-xi'í xe'e:

—Ndokoo. Ndone'e xito-n, doo-n, te juan nu'u ve'e-n.

⁷ Hora ijan ni n-ndokoo-s, te juan nu'u-s ve'e-s.

⁸ Kue'e ñayiu xyuku ijan n-ka xini xijan, te n-ka yu'u-i, te n-ka ndadaka'nu-i Ianyuux xaxe'e xa n-kida-ia xa du'a kua'a Jesús xa kada-ia.

N-ja'an Jesús xa na nkuítandijun daña, Steu-ia

⁹ Ijan dada n-xee Jesús nuu nukoo dañá Steu, se xijan tvini nandajan gobierno. N-ja'an-ia:

—Ne'e, te nkuitandijun ña'a.

N-ndojuuin-da te n-xe kuitandijun-da-ia.

¹⁰ Jua'an-da xi'in-ia ve'e-da xi'in dava ka se dakua'a-ia. Diuni n-ka xee kue'e se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu yo kue'e kuechi ka kida xa kaxdini koio-s ijan. Dani n-ka xee se fariseu.

¹¹ Nu n-ka xini se fariseu se xtuu ijan, te ka xia'an-s nuu se ka dakua'a ña'a Jesús:

—¿Nakuenda xaxi maestru-n xi'in se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu ka kida kue'e kuechi?

¹² Nu n-teku Jesús xa n-ka ja'an-s, n-ja'an-ia:

—Ñayiu io va'a, ña ndoñu'u-i setatna, ko ñayiu ka ku'u ndoñu'u-i-si.

¹³ Io xa kutnuni ini koio-n nax kuu xa'a: “Juini-r xa kunda'u ini-n ñayiu, ñadu juini-r xa doko-n iin xa jandodo-n nuu altar.” Ñadu n-kixee-r xa ja'an-r nuu ñayiu va'a xa nkuitandijun ña'a-i, chi n-kixee-r xa ja'an-r nuu ñayiu ka xini xa kue'e kuechi ka kida-i xa nkuitandijun ña'a-i —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

N-kakune'e Jesús ñayiu xndaxio ndite

¹⁴ Nu n-xika kiu, te n-ka xee se dakua'a ña'a Sua Bautista. N-ka ja'an-s nuu Jesús:

—¿Nakuenda xa dañá xi'in se fariseu, xndaxio ndite-da xa xne'e ii-da, te se dakua'a-n?, ¿nakuenda ñayo-s xndaxio ndite hora xne'e ii-s?

¹⁵ Te n-ja'an Jesús tnu'u kandee nuu-s:

—Se dakua'a-r ka kuu ná kuu se xtuu viko tnunda'a, te xnetna'a-s xi'in noviu. Ñayo-s io ndite hora xtuu-s xi'in noviu, ko xee kiu tñi ñayiu noviu jan. Daa koo ndite koio-s xaxe'e xa kuko'yo ini-s.

¹⁶ Ñayo ñayiu dandee da'ma xee da'ma n-kutu'u, chi nu nakate-ro nandiyi da'ma xee jan, te nadataka-i da'ma n-kutu'u jan, te ndata. Kuenda kiu tnu'u ja'an-r kuu da'ma xee jan.

¹⁷ Diuni ñayo ñayiu dakeé vinu xee bolsa ñi n-kutu'u chi ndata vinu xee bolsa ñi jan, te katu ndantuu'u vinu, te ma jiniñu'u ka bolsa ñi jan. Ñayo daa kida, chi dakeé-ro vinu xee bolsa xee, te ma datuu-ro, ni vinu, ni bolsa —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús da'ya di'i Jairo xi'in ñá n-xe kaju'un da'ma-ia

¹⁸ Nini ja'an Jesús xijan, n-xee iin se kida veñu'u nuu-ia. N-xe juuin xiti-s. N-ja'an-s:

—Ku'u da'ya di'i-da. Vi'i nga ndetnii anu-i, ko nux kajan ndodo-n nda'a-n-yi, ndva'a-i.

¹⁹ N-ndojuuin Jesús, te n-xe kuitandijun-da xi'in-ia se ijan.

²⁰ Nu ñayiu xndijun ña'a yitna'a iin ñadi'i ku'u. N-kuu uxi uu kuaia ndita ña'a niñi. N-xe nde'e-ña yata-ia, te n-xe ju'un-ña ndiki xe'e da'ma-ia.

²¹ N-ja'an mee n-ja'an iin-ña, “Diko ni na tñi-ro xe'e da'ma-ia te ndva'a-ro.”

²² Te n-ngokoo Jesús xa kunde'a-ia ñá ijan. Te xia'an-ia:

—Maxku tñau ini ka-n, chi xaxe'e xa kukanu ini ña'a-n, xijan kuu xa n-ndva'a-n.

Hora ijan ni n-ndva'a ñá ijan.

²³ Ijan dada n-xee Jesús ve'e se kida veñu'u, te n-kiu-ia. N-teku-ia xa ka tiu-s tnuyoo. N-teku-ia xa yo ka kuvaa ñayiu.

24 Te n-ja'an-ia:

—Ta kee koio chi ña n-xi'í dichi ya'a chi diko ni junee-i.

Te n-ka xakundee ña'a ñayiu xyuku ijan chi n-ka xini-i xa n-xi'í-i.

25 Nu n-kee ñayiu yata ve'e, te n-tñii Jesús nda'a-i te n-nadandoto-ia-i.

26 N-ndee Jesús ijan te ntdaa ñuu ijan n-daxandodo xa n-nadandoto-ia-i.

N-ndadava'a Jesús uu se n-kuaa xi'in se ñatu kuu ja'an

27 N-ndee Jesús ijan, te n-ka xe kuitandijun ña'a uu se kuaa. Ka kana-s. Ka xia'an-s:

—Kunda'u ini ña'a-n, Da'ya dana David.

28 Nu n-naxee Jesús ve'e-ia, te n-ka xetu'a ña'a nduu se kuaa jan, te n-ja'an-ia:

—¿Ka jandixa-n xa kua'a-r xa ndadava'a ña'a-r a?

Te n-ka ja'an-s:

—Joon, ka jandixa-da.

29 N-tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s, te xia'an-ia nuu-s:

—Na kuu ná ka jandixa-n xa ya'a.

30 N-ka nukonde'a-s, te xia'an-ia nuu-s:

—Maxku nde ku ja'an koio-n.

31 Juini daa n-ja'an-ia, ko kue'e ka ñayiu ntaka ñuu xndaxio yatni xi'in ñuu ijan n-ka tekú xa n-kida Jesús xa n-ka nukonde'a-s xaxe'e xa n-ka daxa ni'ni tñu'u-s.

32 Nini n-ka ndee-s, n-ka xee ka ñayiu nuu Jesús. Xndeka-i ñin se ña kuu ja'an ñu'u xaloko anu-s.

33 N-kine'e Jesús xaloko jan anu-s. Nu n-ya'a xa kine'e-ia xaloko, te n-kixe'e-s xa ja'an-s. Te n-ka yu'u ñayiu xyuku ijan. Ka xia'an tña'a-i:

—Ña uun ka xini-ro xa n-xini-ro vitna.

34 Nu n-ka tekú se fariseu te n-ka ja'an-s:

—Mee Kui'na taxnuni nuu dava ka xaloko kida xa kua'a se ya'a xa kine'e-s xaloko ñu'u anu ñayiu —ka kuu-s, n-ka ja'an-s.

Xaku ni se ka xinokuechi nuu Ianyuux io

35 N-ka xikonuu-da xi'in Jesús ntaka ñuu na'nu xi'in ñuu kuechi io ijan. N-dakua'a-ia ñayiu ntaka veñu'u kuechi Israel. N-ja'an-ia nax kada-i xa kiu tña'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. N-xo ndadava'a-ia ñayiu ka tña'a dava'a nga kue'e.

36 Nu n-xini Jesús ñayiu xyuku nuu-ia, n-kunda'u ini-ia-i, chi yo nda'u ka ya'a-i. Ka kuu-i ná ka kuu tkachi n-ka tñukue'e te n-ka xite ni'no-ti chi ñayo xto'o-ti ñunu ña'a.

37 Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Yo kue'e ñayiu ta kukanu ini ka Ianyuux. Kuenda kiu triu n-yichi ka kuu-i, te xaku ni ñayiu io xa nataxtña'a-i triu jan.

38 Xijan kuu xa kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa na tunda'a ka-ia ñayiu xa nataxtña'a-i triu jan.

10

N-tunda'a Jesús uxi uu se dakua'a-ia xa nkada koio-s tñiu Ianyuux

1 Nu n-xika kiu, te n-nadataka ña'a Jesús uxi uu daña, se dakua'a ña'a-ia, te n-kida-ia xa n-kine'e-da xaloko ñu'u anu ñayiu. Di'uni n-kida-ia xa ndadava'a koio-da ñayiu ka tña'a dava'a nga kue'e.

² Du'a xnani nin uxi uu daña, se n-tunda'a ña'a Jesús: Se ki'na nuu nani Simón. Diuni nani-si Spedru. Inka-s kuu Ndrixi, ñani Simón. Inka-s kuu Jacobo xi'in ñani-s Sua, se ka kuu da'ya yii Zebedeo.

³ Inka-s nani Slipe inka-s nani Stolo, inka-s nani Tomaxi. Daña nani Steu. Se xijan tvini nandajan gobierno n-xo kuu-da. Inka-s nani Jacobo, da'ya yii Alfeo. Inka-s nani Tadeo.

⁴ Inka-s nani Simón, se n-yitna'a nuu partido Cananista. Inka-s nani Judas Iscariote, se n-kida xa tñii juxtixia Jesús.

⁵ N-ta'u tñiu-ia nuu-da ntadaa-da nax kada koio-da, te n-tunda'a ña'a-ia. N-ja'an-ia:

—Maxku ji'in koio-n nuu io ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, ni maxku ku ji'in koio-n ñuu Samaria.

⁶ Naa xa ji'in-n ijan dakua'a koio-n ñayiu Israel ya. Ñayiu Israel ka kuu ná ka kuu tkachi n-ka xita.

⁷ Ja'an koio-n nuu ñayiu nuu ji'in koio-n xa vax kuyatni kiu taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

⁸ Ndadava'a koio-n ñayiu ka ku'u. Nadandoto koio-n ñayiu n-ka xi'í. Ndadava'a-n ñayiu ka tna'a kue'e te'yu ñii. Kine'e koio-n xaloko xñu'u anu dava ka ñayiu. Ndadava'a du'a nga-n ñayiu chi n-kida du'a nga Ianyuux xa kua'a kada koio-n xijan.

⁹ Maxku dakeé koio-n tvini kuu oro, ni tvini kuu plata, ni tvini kuu cobre kanana xndandee dujun ka'a-n.

¹⁰ Maxku kane'e koio-n jayate-n. Maxku kane'e koio-n inka da'ma xi'in inka tayu ndixa xa nadama-n. Maxku kane'e-n karruti-n. Maxku kane'e-n ntadaa xijan, chi ta'u ñayiu kidatni kuu xa ni'i-xa kaxi xa ko'o-i.

¹¹ Hora na xee-n ñn ñuu ka'nu a ñn ñuu luchi, te nduku koio-n nuu ndexu io ñn ñayiu va'a. Ve'e ñayiu ijan, ndoo koio-n; maxku dama-n ve'e ndoo koio-n.

¹² Hora na kiu-n ve'e jan, te ja'an-n: “Va'a nga ta'u kuu koio-n.”

¹³ Nux ta'u ñayiu kuu xa kutuu vii kutuu va'a-i, daa kutuu-i. Nux ña'a, mee ni-n kutuu vii kutuu va'a xaxe'e tnu'u n-ka ja'an-n.

¹⁴ Nux io ñn ve'e a ñn ñuu ñayo ñayiu n-ka xeka ña'a, ni ñayo-i n-xo nini tnu'u-n, ndee koio-n. Nini ndee-n ve'e a ñuu ijan kidi koio-n xe'e-n xa na kee ñuyaka xa na kunde'a ñayiu ijan xa n-kida-i kuechi.

¹⁵ Na ja'an ndaa-r xa nda'u ka ya'a ñayiu ñuu ijan dada ñayiu n-xio Sodoma xi'in Gomorra kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu.

¹⁶ Tunda'a ña'a-r xa ji'in-n ñuu ijan na ji'in tkachi nuu io lobo, te cuedado koo koio-n. Vivo koo koio-n ná vivo koo, te diuni ku kuu-n ná kuu data xa ña tuu nax kida-ti.

¹⁷ Jin ndeka ña'a ñayiu nuu juxtixia ka kidandaa kuechi ñayiu Israel, te janña'a-s chirrión ñii xiti veñu'u kuechi; xijan kuu xa cuedado koo koio-n.

¹⁸ Jin ndeka ña'a-s nuu se kuu gobernador romano xi'in nuu se ka taxnuni ka. Ntadaa xijan kada ña'a koio-s xaxe'e-r xi'in xaxe'e xa kakune'e ña'a-n nuu-s xi'in nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

¹⁹ Na kandeka ña'a-s ji'in nuu juxtixia, maxku kundu ini-n, chi hora ijan kachitnu'u ña'a Ianyuux xa ja'an koio-n nuu-s.

²⁰ Ñadu ndo'o kani ini tnu'u ja'an-n chi Espiritu Ianyuux kachitnu'u ña'a hora ijan tnu'u ja'an koio-n nuu se ijan.

²¹ Se io ñani, datuu-s ñani-s te ka'ni ña'a koio juxtixia. Se ka kuu taa, datuu-s da'ya-s. Ñayiu ka kuu da'ya, ndandita-i nuu tadi'i-i, te ka'ni ña'a koio-i.

22 Jini u'u ña'a ntdaa ñayiu xaxe'e xa ka kukanu ini ña'a-n. Nux dani na ku jandixa ña'a koio-n te ma kande ini ña'a-n, kiu na ndixi-r dananita'u ña'a-r.

23 Hora na kada u'u ña'a ñayiu ñin ñuu, kunu koio-n. Ji'in-n inka ntuku ñuu. Na ja'an ndaa-r xa ma ndexio-n ntdaa ñuu Israel, te ndixi-r.

24 Ñayo ñayiu yi'i xkuela tu'a ka dada maestru-i. Diuni ñayo ñayiu xi-nokuechi kunuu ka dada xto'o-i.

25 Se dakua'a ña'a maestru-s, io-s xinotu'a na n-xinotu'a maestru-s, te n-kuu; ma kutu'a ka-s dada maestru-s. Dani se xinokuechi, io-s xee ku kuu-s ná kuu xto'o-s, te n-kuu; ma ya'a nduu ña'a-s. Kuu-r ná kuu se kuu taa nukee nuve'e-s. Nux ka ja'an ñayiu xa taa jan kuu Kui'na nani Beelzebú, naka familia-s ma ku jan tnu'u ñayiu ijan.

26 'Maxku yu'u koio-n xa kada ña'a ñayiu, chi xa na'i ka kida-i tuu na xee kiu. Xee kiu jini koio inka ñayiu nax n-ka kida-i.

27 Xa na'i ja'an-r xakuaa xiti ñin cuarto, na xee kiu ja'an koio ndo'o nuu kanda, te teku koio ñayiu. Xa n-ja'an ni'ni-r do'o-n, xee kana koio-n diki ve'e.

28 Maxku yu'u koio-n nuu se ka'ni ña'a, chi ña tuu nax kada-s anu-n. Yu'u koio nuu Ia danaa anu-n xi'in ñii-n andea.

29 Xaku ni tvini ya'u kit ka kuu gorrión. Juini ñatu ya'u-t, ko ñayo-t jungava nux ña juini Ianyuux.

30 Daa ka kuu mee-n, chinuu ña'a Ianyuux ntdaa-n. Nde idi diki-n, n-ka'u-ia.

31 Xijan kuu xa maxku yu'u koio-n. Yodo ka ya'u-n ñin ñin-n dada kue'e gorrión.

32 Ñayiu ka ja'an jundu kuu-r nuu dava ka ñayiu, dani ru'u, ja'an-r xa xini-r-yi nuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

33 Ñayiu na ja'an xa ña ka xini ña'a-i nuu dava ka ñayiu, diuni ja'an-r xa ña xini-r-yi nuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

34 'Maxku kani ini koio-n xa n-kixee-r xa kutuu vii kutuu va'a koio-n xi'in dava ka ñayiu chi nukuita-i ka'ni ña'a-i xi'in espada

35 xaxe'e xa tuku jandixa koio-n. Xaxe'e xijan kada u'u ña'a ñayiu ñuu-n. Se kuu da'ya, kada u'u-s taa-s xaxe'e xa tuku jandixa taa-s. Ná kuu da'ya, kada u'u-ña di'i-ña xaxe'e xa tuku jandixa di'i-ña. Ná kuu xanu, kada u'u-ña didido-ña xaxe'e xa tuku jandixa-ña.

36 Jini u'u tna'a ñayiu ñin ni kee ñin ni ve'e.

37 Nux kukajan ini ka ñayiu taa-i a di'i-i dada ru'u, ñatu natau xa kandeka tna'a-r xi'in-i. Dani nux kukajan ini ka-i da'ya yi-i a da'ya di'i-i dada ru'u ñatu natau xa kandeka tna'a-r xi'in-i.

38 Nux ña io tu'a-n xa kuú koio-n kuenda kiu se doko curuxi-s xa nkuitakaa dika-s ná io tu'a ru'u, ma kuu xa kandeka tna'a-ro.

39 Ñayiu ña ka juini xa kuú-i xaxe'e-r, ji'in anu-i andea, ko ñayiu na kuú xaxe'e-r, kutuu-i xi'in Ianyuux nikava nukuita andiu.

40 'Nux na xe ini ña'a ñayiu ndo'o, dani xe ini ña'a-i ru'u. Ñayiu xe ini ña'a ru'u, diuni xe ini-i Ia n-tunda'a ña'a xa vaa-r.

41 Ñayiu xe ini se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xaxe'e xa kuu-s se ja'an tnu'u-ia nuu-i, ni'i-i ta'u-i ná ni'i se ijan ta'u-s. Dani ñayiu xe ini se kida xava'a xaxe'e xa kuu-s seva'a, ni'i-i ta'u-i ná ni'i se ijan ta'u-s.

42 Ñayiu na juña'a nga xa juña'a nga-i ñayiu kunda'u kukee xndijun ña'a ru'u xaxe'e xa kuu-i ñayiu xndijun ña'a, xandaa xakuiti ni'i ñayiu ijan ta'u-i juini idi xaxi ndute najuña'a-i-yi —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

11

N-tunda'a Sua Bautista se dakua'a-s nuu Jesús

¹ Nu n-ja'an Jesús ntdaa xijan nuu n̄in uxi uu dañá, se n-dakua'a ña'a-ia, te n-ka kee-da xi'in-ia Capernaum. Jua'an koio-da titni ñuu xa dakua'a-ia ñayiu.

² Tiempu ijan yindi'u Sua vekaa. Nu n-teku-s xa kida Cristu kue'e milagru, n-tunda'a-s se dakua'a-s nuu-ia

³ xa kajan tnu'u koio-s-ia:

—¿D̄iu ndixi kuu se n-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa kixi-n a kundetu koio-da inka-s a? —kuu-s, ka xia'an-s.

⁴ Te n-ja'an-ia:

—Juan nu'u koio te najani-n nuu Sua nax n-ka teku-n, nax n-ka xini-n.

⁵ Juña'a-n-si xa ka nukonde'a ñayiu kuaa. Ka nakaka ndaa ñayiu xika yakua. Ka ndva'a ñayiu n-te'yu ñii. Ka teku ñayiu n-ka kudo'o. N-ka nandoto dava ñayiu n-xi'í. Dakua'a-r ñayiu ta teku ka tnu'u Ianyuux, te ñin xava'a kuu tnu'u-ia.

⁶ Naka ta'u kuu koio-n nux ña ka dangondita ña'a-n juini ñatu kida-r xa xñu ini-n xa kada-r, te xndijun ña'a na'i-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

⁷ Nu n-ka ndee se n-tunda'a ña'a Sua, te n-kixe'e Jesús xa kakune'e-ia Sua. N-ja'an-ia nuu-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

—¿Nax n-ka xe nde'a-n nuu ñayo io te ñatu nga juun dau? Ñatu n-ka xe nde'a-n ñin se kuu ná kuu tnu ite xa jua'an vaxi-tnu hora kane tachi xa kava uu kava uni anu-s.

⁸ Ñadu se ni'no da'ma va'a te vita n-ka xe nde'a-n, chi se ndix nda'u ndix kee n-ka xe nde'a-n. Se xni'no da'ma va'a te vita, xndaxio-s ve'e se kunxa'nu.

⁹ Se n-xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu-n n-ka xe nde'a-n. Ndandi'i ka Sua dada dava ka se n-ka xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Xandaa xakuiti ndandi'i ka-s.

¹⁰ Sua kuu se kakune'e ña'a tnu'u Ianyuux yodotnuni. D̄iuni yodotnuni xa n-ja'an Ianyuux nuu-r:

Ki'na nuu tunda'a-r ñin se tunda'a-r ji'in.

Ijan dada tunda'a ña'a-r.

Kada-s xa koo tu'a ntdaa ñayiu xa xe ini ña'a-i na ji'in-n ñuñayiu.

¹¹ Ñayiu kutuu nuu taxnuni Ianyuux and̄iu, ndandi'i ka-i dada Sua vitna, ko xandaa xakuiti ndandi'i ka Sua Bautista dada dava ka ñayiu.

¹² Nde k̄iu n-kixee Sua Bautista xi'in nde vitna ka k̄iu tna'a ñayiu nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i, te ka jantna'a-i xi'in ñayiu ka k̄iu tna'a nuu-i. Dava se nde'e, juexa taxnuni-s nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.

¹³ Xa daa nga n-chidotnuni Moisés xi'in se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa kixi Sua.

¹⁴ Nux io anu-n xa jandixa koio-n xa ja'an-r, jandixa koio xa Sua kuu na n-xo kuu Elías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux.

¹⁵ Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

¹⁶ Ndo'o xa ka kuu-n ñayiu io vitna, ¿Jundu ka kuu-n na kachi-r? Ka kuu-n na ka kuu d̄ichi kuechi xi'in sekuechi xtuu nuu ya'u te

¹⁷ n-ka ja'an dava-s nuu dava ka-s: “N-ka tiu-r tnuyoo, ko ñayo-n n-ka xataxe'e. N-ka xita-r yaa ko'yo ini ko ñayo-n n-ka nda'í.”

¹⁸ Du'a ja'an-r chi Sua, ña n-xo xaxi-s xa ka xaxi-ro. D̄iuni ña n-xi'i-s vinu te n-ka ja'an ñayiu: “Xaloko ñu'u anu-s.”

¹⁹ Ndo'o, Ia kuu ñayiu, dava'a nga xa xaxi-r, te ka ja'an-n xa kuu-r se nde'e xaxi. Diuni xi'i-r vinu, te ka ja'an-n xa kuu-r se nde'e xi'i. Ka ja'an-n xa kumani-r xi'in se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu ka kida kue'e kuechi. Ka xini-ro nuu ñin xava'a a ñin xa u'u dakua'a ñin maestru ñayiu hora xnde'a-ro xa ka kida ñayiu dakua'a-s —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ñuu nuu ñatu n-ka natu ini ñayiu xa n-ka kida-i kuechi

²⁰ Ijan dada n-kixe'e-ia xa kanandee-ia ñayiu io ñuu nuu n-kida-ia kue'e milagru chi ña n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi. Xia'an-ia:

²¹ —Nda'u ya'a mee-n, ñayiu Corazín. Nda'u ya'a mee-n, ñayiu Betsaida. Nu n-kida-r kue'e milagru ñuu Tiro xi'in Sidón ná n-kida-r ñuu mee-n, xá n-kuna'a n-ka natu ini ñayiu ñuu ijan xa n-ka kida-i kuechi, te kui'no-i da'ma ndayu te kunukoo koio-i nuu yaa n-kuu.

²² Nda'u ka ya'a mee-n, ñayiu Corazín xi'in ndo'o, ñayiu Betsaida dada ñayiu Tiro xi'in Sidón kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu.

²³ Te mee-n, ñayiu Capernaum, ma ji'in koio-n andiu chi keé koio-n andea chi nuu n-kida-r kue'e milagru ñuu Sodoma na n-kida-r ñuu mee-n, katuu na'i Sodoma nde vitna n-kuu.

²⁴ Nda'u ka ya'a koio mee-n, ñayiu Capernaum, kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu dada ñayiu n-xio Sodoma —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ñatu nda'u ya'a ñayiu jandixa ley Jesús

²⁵ Ijan dada n-kixe'e-ia xa ja'an-ia nuu Taa-ro Ianyuux:

—Taa-ro Ianyuux, Ia taxnuni andiu xi'in ñuñayiu, ndadaka'nu ña'a-da, chi ñatu n-datuu-n xa'a nuu ñayiu ka tu'a va'a tutu, ñayiu io xaxtnuni xa kutnuni ini-i, ko n-datuu-n ntdaa xa'a nuu ñayiu ña ka tu'a. Ná kuu sekuechi ka kuu-i.

²⁶ Du'a n-kida-n, Taa-ro, chi du'a n-kuu anu-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu Taa-ro Ianyuux.

²⁷ Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

—N-taxi Ianyuux xaxtnuni xa ntdaa xa kuu xa xino xini-r. Ñayo ñayiu xini xa kuu-r Da'ya Yii Ianyuux. Ñayo kutnuni ini jundu kuu-r, nani Taa-ro Ianyuux. Mee ni Taa-ro Ianyuux xini jundu kuu-r, te mee ni-r xini jundu kuu Taa-ro Ianyuux. Diuni jini dava ka ñayiu ñu ini-r xa juña tnu'u-r jundu kuu-ia. Ña yoo ka ñayiu xini jundu kuu-ia, idii mee-r.

²⁸ Ka jandixa-n kue'e ley ñayiu xana'a; xijan kuu ná kuu tniu ndee ka kida-n xi'in ñin xa vee xndido-n. Ta ki tu'a koio xa kunini-n tnu'u-r te kada-r xa ndetatu-n.

²⁹ Junukuechi koio nuu-r, te dakua'a ña'a-r te vivii ta'u tniu-r nuu-n. Nux xijan na kada koio-n ma ki ini ka-n xa ya'a-n te kutuu vii kutuu va'a-n.

³⁰ Ma nda'u ya'a-n xa junukuechi koio-n nuu-r.

12

Ta'u tniu Jesús nuu ñayiu nuu nax kada-i kiu sabado

¹ N-xee ntuku ñnka kiu sabado, te n-ka ya'a-da xi'in-ia ñin nuu ñu'u triu. Nini n-ka ya'a-da n-ka tnundodo-da triu jan xaxe'e xa ka kojón-da. N-ka kiin-da te n-ka xaxi-da.

² N-ka xini se fariseu, te n-ka ja'an-s nuu Jesús:

—Kunde'a xa ka kida se dakua'a-n. ¿Nakuenda ka kida-s ñin xa ña xejoon Ianyuux xa kada-ro kiu kuu sabado?

³ Te n-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n nuu yodotnuni xa n-kida David xi'in se xndeka tna'a xi'in-s iin vuelta na ka kojon-s?

⁴ N-kiu-s veñu'u te n-ka xaxi-s tila n-ka doko dutu nuu Ianyuux. Ñatu n-xo xejoon Ianyuux xa kaxi inka ñayiu tila ijan chi diko ni dutu xejoon-ia xa kaxi-s, ko n-ka xaxi David xi'in se xnetna'a xi'in-s.

⁵ N-chidotnuni Moisés xa ñadu kuechi kuu xa ka kidatniu dutu xiti veñu'u kiu sabado. ¿Ñayo-n ka'u nuu yodotnuni xijan u?

⁶ Ndandi'i ka ru'u dada veñu'u.

⁷ N-ja'an Ianyuux: “Io xa kunda'u ini koio-n ñayiu nda'u ka ya'a, ñadu io xa doko koio-n iin xa ka jandodo-n nuu altar.” Nu n-ka kutnuni ini-n xa'a, ma tekuechi koio-n ñayiu n-kuu.

⁸ Ru'u, Ia kuu ñayiu, taxnuni-r nuu ñayiu, te ta'u tni-u-r nuu-i nax kada-i kiu kuu sabado —kuu-ia, xia'an-ia.

⁹ Ijan dada jua'an koio-da xi'in-ia veñu'u luchi ñuu-da xi'in-ia. Ijan tuu iin se natiyi nda'a.

¹⁰ N-ka xitoyu'u se fariseu Jesús chi n-ka kuu-s xa tekuechi neñuu-s-ia. Ka xia'an-s:

—¿Io va'a xa ndadava'a-ro ñayiu ku'u kiu sabado a?

¹¹ Te xia'an Jesús:

—Nux io iin tkachi-n te kiu kuu sabado n-kekava-ti iin yaú, ¿ma jin nu-tava-n-ti juini kiu ndetatu-ro kuu a?

¹² Yodo ka ya'u ñayiu dada tkachi. Xijan kuu xa xejoon Ianyuux xa kida-r xava'a kiu kuu sabado.

¹³ Ijan dada n-ja'an-ia nuu se natiyi nda'a:

—Dakaa nda'a-n.

Te n-dakaa-s nda'a-s te n-ndva'a ná n-xio.

¹⁴ Te n-ka kee se fariseu. N-ka kida inuu-s janda kada-s xa ka'ni koio-s Jesús.

N-ja'an Ianyuux xa xinokuechi Jesús nuu-ia

¹⁵ Nu n-teku Jesús xijan, n-kee-ia ijan. Ntdaa-da xi'in kue'e ka ñayiu n-ka nukuitandijun-ia. N-ndadava'a-ia ntdaa ñayiu ku'u.

¹⁶ Te n-ja'an-ia xa maxku datuu koio-da jundu kuu-ia.

¹⁷ Du'a n-xetna'a tnu'u n-chidotnuni Isaías, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-ja'an Ianyuux:

¹⁸ Na yoo Ia xinokuechi nuu-r ya'a.

N-kaxi diin-r-ia, te mani juini-r-ia.

Yo kudi ini-r xa kida-ia tni-u-r.

Kada-r xa ju'un Espíritu-r anu-ia.

Ja'an-ia nuu ñayiu ñuñayiu xa ndadandaa-r kuechi-i.

¹⁹ Ma jantna'a tnu'u-ia xi'in ñayiu.

Diuni ma kana xee-ia na kana tatnu.

Diuni ma dakua'a-ia ñayiu ichi ka'nu xiti ñuu nde na ndadandaa-ia kuechi-i.

²⁰ Tnu ite n-tna'nu kuu ná kuu ñayiu ka kunda'u ka kukee, ma ka'nde-ia.

Yaa ñu'u candil vi'i nga koko kuu ná kuu ñayiu ñatu ka kukanu ini ña'a va'a, ma nda'va-ia.

Ma daa kada-ia xijan nde na ndadandaa-ia kuechi-i. Ijan dada nduu-i ñayiu va'a.

²¹ Ntdaa ñayiu ñuñayiu kukanu ini xa dananita'u ña'a-ia.

Du'a n-chidotnuni Isaías.

N-ka ja'an se fariseu xa Kui'na kida xa kine'e Jesús xaloko

²² Inka kiu xndeka ñayiu ñin se ñu'u xaloko anu-s n-ka xee nuu Jesús. Kuaa-s n-kaku-s te ña kuu ja'an-s. N-ndadava'a-ia-s. Danaa n-kixe'e-s ja'an-s, te n-kukanda nuu-s.

²³ Kue'e ñayiu xyuku nuu-ia hora ijan. N-ka xini-i xa'a te n-ka yu'u ntdaa-i, chi ñatu n-ka xani ini-i xa daa kada-ia, te n-ka xia'an tna'a-i:

—¿Ñadu se ya'a kuu da'ya dana David a?

²⁴ Diuni xyuku se fariseu ijan. N-ka teku-s xa n-ka ja'an ñayiu xyuku ijan te n-ka xia'an tna'a-s:

—Mee Kui'na nani Beelzebú taxnuni nuu dava ka xaloko kida xa kua'a se ya'a xa kine'e-s xaloko ñu'u anu ñayiu.

²⁵ N-kutnuni ini Jesús xa n-ka ja'an-s te n-ja'an-ia:

—Nux ka jantna'a se ka taxnuni ñin ñuu xi'in tna'a ka taxnuni-s, danaa tna'a-s. Dani ñayiu xtuu ka'nu ñin ve'e, nux ka jantna'a-i ma kutuu ka'nu ka-i.

²⁶ Nux kine'e Satanás xaloko xñu'u anu ñayiu, te ka jantna'a tna'a mee-i, ma kuu ka xa taxnuni-i.

²⁷ Nux Beelzebú kida xa kine'e-r xaloko, diuni Beelzebú kida xa kine'e se dakua'a-n xaloko ñu'u anu ñayiu nuda. Se dakua'a mee-n ka datuu ña'a.

²⁸ Espiritu Ianyuux kida xa kine'e-r xaloko. Xaxe'e xa kida-ia xa kine'e-r-yi, xijan kuu xa ka xini-n xa n-kixe'e xa taxnuni Ianyuux nuu-n, te io xa jandixa koio-n-ia.

²⁹ Ná kuu ñin se ndaku te nde'e-s kuu Beelzebú. Nde na duku ñayiu se ijan, ijan dada ndaku-i xa kiu-i ve'e-s xa du'u-i xaxii-s.

³⁰ Ñayiu ña ka kuu inuu xi'in-r ka kida xa ma kunini dava ka ñayiu xa ja'an-r. Ñayiu ña dataka ñayiu xa kunini-i xa ja'an-r, kuenda kiu xate ni'no-i-yi xa maxku teku-i xa ja'an-r.

³¹ 'Kachi tnu'u ña'a-r xa taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka kida ñayiu. Juini kui'a na ja'an ña'a-i ru'u, Ia kuu ñayiu, a mee Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-ia-i, ko ma taxkanu ini-ia ñayiu kui'a ja'an Espiritu-ia. Diuni taxkanu ini-ia ñayiu n-ka kida inka inka kuechi.

³² Juini kui'a na ja'an ña'a ñayiu ru'u, Ia kuu ñayiu, taxkanu ini-ia-i, ko ma taxkanu ini-ia ñayiu kui'a ja'an Espiritu-ia. Ma taxkanu ini-ia-i ñuñayiu ya'a, ni inka vida.

³³ 'Yutnu juun xavidi, ñatu juun-tnu ñin xa ña xiniñu'u. Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu. Ka xini-n nuu na yutnu kuu-tnu hora xnde'a-n xavidi juun-tnu. Daa ka kuu ñayiu va'a xi'in ñayiu loko.

³⁴ Mee ni xaloko xadu'a ka ja'an-n chi da'ya Kui'na ka kuu-n. Xa xñu'u anu-n xijan ka ja'an-n.

³⁵ Nux va'a-n, va'a ka ja'an-n. Nux loko-n, kui'a ka ja'an-n.

³⁶ Kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu, kundaa kuechi-i xaxe'e xa n-ka jan nee n-ka jan yichi-i.

³⁷ Xaxe'e tnu'u ka ja'an ñayiu kundaa kuechi-i, te ja'an Ianyuux nuu io kuechi-i a ña tuu na kuechi-i io —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ná n-ya'a Jonás ya'a Jesús

³⁸ N-ka teku se fariseu xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa n-ja'an Jesús, te ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, kada ñin milagru xa na kunde'a-r ntdaa-r te jandixa ña'a-r.

³⁹ Te xia'an Jesús:

—Ndo'o, ñayiu io vitna unu loko-n. Ka najuen tnu'u-n ñin xa ka xani ini-n xa kuu-i Ianyuux. Ka ja'an-n xa kada-r ñin milagru. Ma kuu xa jini-n xijan.

Diko ni jini koio-n xa ya'a-r ná n-ya'a Jonás, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an lanyuux.

⁴⁰ Uni nduu uni niu, n-kaa ni'no Jonás xiti chaka ka'nu te diuni uni nduu uni niu kava ru'u, Ia kuu ñayiu xiti ñu'u.

⁴¹ Te ñayiu Nínive datuu koio-i kuechi n-ka kida-n. Nandoto koio ndo'o, ñayiu io vitna xi'in ñayiu Nínive, te kuyuku-n xi'in-i kiu na ndadandaa lanyuux kuechi ñayiu, te datuu koio-i kuechi n-ka kida-n, chi ña n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, ko mee-i n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi ná n-ja'an Jonás tnu'u lanyuux nuu-i. Vitna n-kixee ru'u, te ndandi'i ka-r dada Jonás, te ñatu ka jandixa ña'a-n.

⁴² Dani ñin ñadi'i n-kunxa'nu n-xio do sur, nandoto-ña xi'in ñayiu io vitna, te taka koio-ña xi'in-i, te datuu-ña kuechi-i, chi ña xnini-i xa ja'an-r. Xika n-kixi ñá ijan xa kunini-ña tnu'u ndichi n-ja'an Salomón. Kuna'a koio xa n-kixee ru'u te ndandi'i ka-r dada Salomón, te ñatu ka jandixa ña'a-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

⁴³ Ijan dada n-kiu-da xi'in Jesús ñin ve'e, te n-ja'an-ia:

—Hora kane ñin xaloko anu ñin ñayiu, te xikonuu-i nuu ñayo io. Nduku-i ñin nuu ndetatu-i te ma ni'i-i nuu ndetatu-i.

⁴⁴ Ijan dada kani ini-i: “Va'a ka nuu na ndeé-ro anu ñayiu n-kane-ro.” Naxee-i te jini-i xa n-nati'u nuu n-nane-i te va'a n-xe kotna'a ndatni.

⁴⁵ Ijan dada nkueka-i uxa tna'a ka xaloko ka dada mee-i, te ndeé-i xi'in xaloko ijan te ju'un koio-i anu ñayiu ijan. Te nda'u ka ya'a ñayiu ijan hora ijan dada xaki'na. Daa ya'a ñayiu io vitna —kuu Jesús.

N-xee di'i Jesús xi'in ñani-ia nuu tuu-ia

⁴⁶ Nini ja'an Jesús xijan, n-xee di'i-ia xi'in ñani-ia yata ve'e nuu tuu-ia. N-ka xo ndetu ña'a-ña, chi n-ka juini-ña xa ndatnu'u koio-ña xi'in-ia.

⁴⁷ Te n-xian tnu'u ñin se n-xian tnu'u Jesús:

—Ndetu ña'a di'i-n xi'in ñani-n yata ve'e xa ndatnu'u-n xi'in-ña.

⁴⁸ Xia'an Jesús nuu-s:

—Na kachi tnu'u ña'a-r jundu ka kuu ñani-r xi'in di'i-r.

⁴⁹ Te n-dane'e nda'a ña'a-ia ntdaa dañá se dakua'a ña'a-ia te n-ja'an-ia:

—Mee-n, ñin ñin-n kuu di'i-r, kuu ñani-r, ku'a-r du.

⁵⁰ Ntdaa-n xi'in ntdaa ñayiu kida xa juini Taa-ro lanyuux, Ia tuu andiu, ka kuu di'i-r, ñani-r, ku'a-r du.

13

Se xitu triu

¹ Kiu ni ijan n-ka kee-da xi'in Jesús ve'e tuu-ia. Jua'an koio-da xi'in-ia yu'u mar, te n-nukoo-ia ijan.

² Kue'e ñayiu n-ka taka yu'u mar jan. Xaxe'e xijan n-keé-ia ñin barcu, te n-nukoo-ia xiti barcu jan.

³ Kue'e xa n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xa dakua'a ña'a-ia. N-ja'an-ia:

—N-xio ñin se xitu triu. Juan dada'u-s triu-s.

⁴ Dava triu n-dada'u-s jan n-ndava ichi, te n-ka xee chilidaa te n-ka xaxi-ti.

⁵ Dava triu n-ndava nuu ñu'u yadi nuu kaa yuú. Yachi n-ka xite, chi kako'yo nuu ñu'u jan,

⁶ ko nu n-ndii, n-ka dii te n-ka yichi xaxe'e xa ña n-xika yo'o-i.

⁷ Dava triu n-ndava nuu yuku iñu. Ntdaa n-ka xite, ko ña n-xejoin yuku iñu jan xa kue'nu, te n-ka kuchachi.

⁸ Dava triu n-xe kava nuu ñu'u kojón jan n-xa'nu te n-kua'a. Ntna'a ñin ñin yoko triu ñu'u ñin ñin cientu nuni. Dava yoko triu jan n-kee uni diko uni diko nuni. Dava yoko triu jan n-kee oko uxi, oko uxi nuni.

⁹ Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

¹⁰ Te n-ka xetu'a ntdaa dañá-ia. Ka xia'an-da:

—¿Nakuenda ja'an-n tnu'u ñayo ñayiu kutnuni ini?

¹¹ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Kida Ianyuux xa kutnuni ini koio-n xa mee-ni-ia na'a, ko dava ka ñayiu ñatu juini-ia xa kutnuni ini-i. Xa kakune'e-r kuu xa tuu-ia andiu te taxnuni-ia nuu-n.

¹² Ñayiu ka kutnuni ini xa'a vitna, kutnuni va'a ka ini-i kiu ji'in-ro. Ñayiu ña ka kutnuni va'a ini vitna, ni ita'u ma kutnuni ini koio-i kiu ji'in-ro.

¹³ Xijan kuu xa ja'an-r tnu'u ña ka kutnuni ini-i nuu-i. Xijan kuu xa: Kunde'a-i, ko mayo-i ke ini. Kunini koio-i, ko mayo-i kutnuni ini.

¹⁴ Tnu'u ya'a n-chidotnuni Isaías. Du'a n-chidotnuni-s:

Juini dani na kunini koio-n, ko mayo-n kutnuni ini.

Juini dani na kunde'a koio-n, ko mayo-n ke ini.

¹⁵ Ma jandixa ñayiu tnu'u teku-i, chi unu xee ini-i.

Ñatu ke ini-i, ni ñatu kutnuni ini-i.

Kuenda kiu n-xadi-i do'o-i xa maxku teku koio-i.

Kuenda kiu n-xadi-i nuu-i xa maxku kunde'a-i.

Du'a kida-i, chi ñatu juini-i xa kutnuni ini-i.

Ni ñatu juini-i xa natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi xa na kua'a taxkanu ini-r-yi te dananita'u-r-yi.

Du'a n-chidotnuni-s.

¹⁶ Naka ta'u kuu koio ndo'o chi xnde'a-n xa kida-r te xnini-n xa ja'an-r te ka kutnuni ini-n nax kuu xa ja'an-r.

¹⁷ Na ja'an ndaa-r xa kue'e se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux xi'in dava ka ñayiu ka jandixa xa n-ta'u tniú-ia n-ka juini xa jini koio-i xa kida-r. N-ka juini-i xa jini-i xa xnde'a-n vitna, ko ñayo-i n-xini. N-juini-i xa kunini koio-i tnu'u xnini mee-n, ko ña n-kuu xa kunini-i.

¹⁸ Kunini koio na ja'an-r nax kuu cuentu se xitu triu.

¹⁹ Ñayiu ka teku nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i, te ña ka kutnuni ini-i xa n-ka teku-i, kuenda kiu ichi nuu ndava triu jan ka kuu-i. Xee Kui'na te daja'an ña'a-i xa maxku kunini koio ka-i tnu'u jan.

²⁰ Nuú kaa yuú nuu n-ndava triu jan kuu ná kuu ñayiu xnini tnu'u Ianyuux. Ka kudi ini-i te yachi ka jandixa-i tnu'u jan.

²¹ Ña tuu na yo'o triu n-xika nuu ñu'u jan. Xijan kuu ná kuu ñayiu xaku ni kiu jandixa tnu'u jan. Na nda'u ya'a-i a kida ña'a dava ka ñayiu ñin xa kida ña'a-i xaxe'e xa ka jandixa-i xa ja'an-r, te ka dandoo-i xa n-ka dakua'a-i xaxe'e xa ka kujanuu-i.

²² Nuú ñu'u nuu n-ndava triu me'ñu yuku iñu, ka kuu ñayiu ka teku xa ja'an-r. N-kida yuku iñu xa n-kuchachi triu jan, te ñatu n-kua'a. Ka chi ini ñayiu ijan xa ma ni'i koio-i tvini xa kutuu va'a koio-i ñuñayiu. Yi ini ka-i xijan dada Ianyuux, te ña ka kida ka-i xa juini-ia.

²³ Nuú ñu'u va'a nuu n-da'u triu jan, xijan kuu ñayiu xnini tnu'u Ianyuux, te ka kutnuni ini-i. Dava yoko triu jan n-kee ñin cientu ñin cientu nuni. Dava yoko triu jan n-kee uni diko, uni diko nuni. Dava yoko jan n-kee oko uxi, oko uxi nuni —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Nuu ñu'u triu n-xa'nu cebadilla

²⁴ Ijan dada n-ja'an ka-ia inka tnu'u kandee nuu ñayiu xyuku ijan. Xia'an-ia:

—Kuenda kiu iin se xitu triu kuu Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ñayiu. N-dada'u-s triu nuu ñu'u-s.

²⁵ Nu n-kidi-s, n-ka xe kate se ka xini u'u ña'a ndijin cebadilla nuu n-dada'u-s triu jan, te n-ka ndee-s; ka nu'u-s.

²⁶ N-xite triu jan te n-ka xa'nu. Diuni n-ka xa'nu cebadilla. N-ka xini se ka xinokuechi nuu xto'o ñu'u jan xijan,

²⁷ te n-ka xe juña tnu'u-s xto'o-s. Ka xia'an-s: “Dito, ¿Nax kuu xa n-kane cebadilla nuu triu-n?, te mee ni triu va'a n-dada'u-n”, kuu-s, ka xia'an-s.

²⁸ Xia'an xto'o-s nuu-s: “Xijan n-kida iin se xini u'u ña'a.” Te ka xia'an se xinokuechi jan nuu-s: “¿Nax kachi-n? ¿Jin tnu'u koio-da cebadilla, te janyuku-da iin nuu janyuku-da u?”

²⁹ Te xia'an-s: “Ña'a, maxku tnu'u koio-n na ña'a tnu'u koio-n xi'in nde triu.

³⁰ Daa na koo na'i nde kiu na ndone'e-ro. Kiu ijan juña'a-r nuu se ka'nde triu jan. Ki'na ka cebadilla ka'nde koio, te janyuku koio-n xa dakeé koio-n nuu nu'u. Ijan dada ka'nde koio-n triu jan te chi'i-n iin yaka.” Kuu xto'o ñu'u triu jan, n-xia'an-s nuu se ka xinokuechi nuu-s.

N-kakune'e Jesús ndijin tnumaxtaxa xi'in levadura

³¹ Ijan dada n-ja'an-ia inka xa n-ja'an-ia nuu-da ntadaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

—Ñayiu n-kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i nde andiu kuu ná kuu ndijin tnumaxtaxa. N-dakeé iin se n-dakeé idi ni ndijin-tnu nuu ñu'u-s.

³² Yava ka ndijin tnumaxtaxa dada ndijin ku'u, ko dujun ka xa'nu-tnu dada ku'u te ka xajan chilidaa taka-ti da'nda-tnu.

³³ Ijan dada n-ja'an-ia inka tnu'u kandee nuu-da ntadaa-da:

—Ñayiu n-kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i, ka kuu ná kuu levadura. N-tni iin ñadi'i levadura te n-daka ni'no-ña xi'in oko uu litro yuchi triu. N-ndaa yuxa jan nde n-xee na koo —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

³⁴ Diko ni tnu'u kandee n-xo ja'an-ia nuu-da xi'in nuu ñayiu n-ka xo nataka nuu-ia; ña n-xo ja'an ndaa-ia.

³⁵ Xijan n-xo ja'an-ia xa na jin tna'a xa n-chidotnuni iin se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. N-chidotnuni-s:

Tnu'u kandee ja'an-r na dakua'a-r ñayiu.

Juña tnu'u-r-yi iin xa mee ni Ianyuux na'a nde na n-xe kavatuu ñuñayiu.

N-ja'an Jesús xa ñayiu ka kida xaloko kuu ná kuu cebadilla

³⁶ Ijan dada n-dandoo-ia ñayiu xyuku ijan te n-xe juindodo nuu-ia xa juan nuu-ia ve'e n-xeen nuu-ia. Ijan dada xndijun uxi uu daña, se dakua'a ña'a-ia ju'a'an ve'e-ia. Te ka xia'an-da nuu-ia:

—¿Nakuenda n-kakune'e-n xa n-kane cebadilla nuu kaa triu?

³⁷ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntadaa-da:

—Se n-dada'u triu kuu ru'u, la kuu ñayiu,

³⁸ te ñu'u triu kuu ñuñayiu. Triu ka kuu ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. Cebadilla ka kuu ñayiu kida xaloko juini Kui'na.

³⁹ Se xini u'u ña'a te n-xate-s cebadilla kuu Kui'na. Triu n-yichi kuu ñayiu kuyuku kiu na naa ñuñayiu. Se ka'nde triu te taxtna'a-s kuu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

⁴⁰ Xa keé cebadilla nuu nu'u kuu xa ya'a na naa ñuñayiu.

41 Kiu ijan tunda'a ru'u, Ia kuu ñayiu, ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, xa kine'e diin-ia ñayiu ñatu ka jandixa tnu'u n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu va'a. Ñayiu ya'a n-ka daja'an dava ka ñayiu xa maxku jandixa ka-i Ianyuux. Ma kandeka tna'a ka-i xi'in ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i.

42 Dakeé-ia ñayiu jan andea. Ijan nde'e nda'i koio-i te nde'e kiti ini-i nuu Ianyuux.

43 Kiu ijan ndii ñayiu n-ka jandixa xa n-ja'an Ianyuux ná ndii ngandii. Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

Ná kuu ñn xa yo ya'u xi'in perla kuu nuu taxnuni Ianyuux

44 'Kuenda kiu ñn xa yo ya'u yinduxi nuu ñu'u xitu ñn ñayiu kuu nuu taxnuni Ianyuux. Hora na nani'i ñn se nani'i xijan, nachinduxi-s. Xaxe'e xa yo kuvete-s xa n-nani'i-s xa'a, ñn nudiko-s ntdantu'u xaxii-s te jueen-s ñu'u ijan.

45 'Diuni kuenda kiu ñn perla yo ya'u kuu nuu taxnuni Ianyuux. Se xko xeen perla te nadiko-s,

46 na jini-s ñn perla yo ya'u, nadiko-s ntdantu'u xaxii-s te jueen-s perla jan.

Kuenda kiu ñunu chaka kuu nuu taxnuni Ianyuux

47 'Kuenda kiu ñunu tava-ro chaka kuu nuu taxnuni Ianyuux. N-keé ñunu jan nuu mar, te kue'e nuu chaka n-ka keé xiti-i.

48 Nu n-chitu ñunu jan, te n-ka ñu'u se ka tava chaka ñunu jan yu'u mar, te n-ka nukoo-s xa n-ka kine'e diin-s chaka va'a. N-ka dakee-s chaka va'a xiti yika, te n-ka dajane-s chaka ña ka xiniñu'u.

49 Du'a ya'a ñayiu na naa ñuñayiu. Kixi ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux te kaxi koio-ia ñayiu ka jandixa xa ta'u tniyu Ianyuux nuu ñayiu loko.

50 Dakeé koio-ia ñayiu loko jan andea. Ijan nde'e nda'i koio ñayiu jan, te nde'e kiti ini-i nuu Ianyuux —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

51 Ijan dada n-xijan tnu'u ña'a Jesús ntdaa-da:

—¿N-ka kutnuni ini-n xa n-ja'an-r a?

—Joon —kuu-da, ka xia'an-da nuu-ia.

52 Te n-ja'an-ia inka ntuku tnu'u kandee:

—Nux ka ka'u se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés ley Ianyuux kakune'e xa taxnuni-ia nuu ñayiu, kuenda kiu ñn xto'o ve'e ka kuu-s xa koto-s xa yo ya'u neva'a-s, te kine'e-s xa ma juetniu ka-s. Nani kine'e-s ndatniu na'a n-kuu io, dani kine'e-s ndatniu xee —kuu-ia, n-ja'an-ia.

Ñuu nuu ñatu ka najuen tnu'u ñayiu se ka ja'an xa n-ja'an Ianyuux

53 Nu n-ya'a xa n-ja'an-ia ntdaa tnu'u ijan nuu ñayiu, te n-ndee-ia ijan.

54 N-naxee-ia ñuu-ia, te n-xo dakua'a-ia ñayiu xiti veñu'u ijan. N-ka yu'u anu ñayiu te n-ka xia'an tna'a-i:

—Nava kua'a-s xa'a. ¿Jundu n-dakua'a ña'a xa yo va'a tu'a-s? ¿Jundu n-tunda'a ña'a xa taxnuni-s?

55 Da'ya carpinteru ni kuu-s. Di'i-s kuu María te ñani-s kuu Jacobo, José, Simón, Judas du.

56 Diuni ya'a xtuu ku'a-s. ¿Ndexu n-kua'a-s ntdaa xa'a?

57 Ña n-ka xe ini-i-ia chi ñatu n-kida-ia xa n-ka ñu ini-i xa kada-ia. Te xia'an-ia nuu-i:

—Dava'a nga ñuu ka najuen tnu'u ñayiu se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Idii nga ñuteyu mee-s ña ka xe ini ña'a ñayiu. Diuni ña xe ini ña'a ñayiu xtuu nukee nuve'e-s.

⁵⁸ Xaxe'e xa ña n-ka kukanu ini ña'a ñayiu ñuu-ia jan, xijan kuu xa ña n-kida-ia kue'e milagru.

14

N-kendodo diki Sua Bautista

¹ Tiempu ijan n-xite ndodo xa ja'an Jesús, te n-teku Herodes, se taxnuni xa kida Jesús.

² N-ja'an-s nuu se ka xinokuechi nuu-s:

—Diu-s kuu Sua Bautista. N-nandoto-s. Xijan kuu xa kua'a-s kada-s milagru —kuu Herodes, n-xia'an-s.

³⁻⁴ Du'a n-kuu xa n-xi'i Sua. N-tñi Herodes-si. N-duku ña'a-s te n-chindi'u ña'a-s vekaa xaxe'e xa n-ja'an Sua nuu-s xa ñatu n-jandixa-s ley lanyuux. Daa n-ja'an Sua nuu-s, chi tuu-s xi'in Herodías, ñá kuu ñadi'i ñani-s, se nani Slipe.

⁵ N-kuu Herodes xa ka'ni-s Sua, ko n-yu'u-s xa ndandita koio ñayiu distrito ijan, chi ka xini-i xa Sua n-kuu se ja'an tnu'u lanyuux nuu ñayiu.

⁶ Kiu n-naxee yoo kiu n-kaku Herodes, daa n-xataxe'e da'ya di'i Herodías nuu se xtuu viko-s, te yo n-tña ini-s xa xataxe'e-i.

⁷ Xijan kuu xa n-kida-s uxi diki nda'a-s xa n-chinaa-s xa dava'a nga xa kajan-i juña'a-s.

⁸ Te n-ja'an di'i-i nuu-i xa na kajan-i diki Sua. Te daa xia'an-i nuu Herodes: —Na kava ndodo diki Sua Bautista ñin nuu ko'o, te taxi-n —kuu-i, xia'an-i.

⁹⁻¹⁰ Yo n-tñau ini Herodes, te n-chi ini-s, ko xaxe'e xa n-chinaa-s xi'in xaxe'e xa n-ka teku se ka xaxde'ñu xi'in-s xa n-chinaa-s, xijan kuu xa n-ta'u tñiu-s nuu se ka xinokuechi nuu-s xa na ka'nde-s diki Sua, te na juña'a koio-s diki-s dichi ijan.

¹¹ Ne'e ñin-s ko'o kandodo diki Sua n-naxee, te n-xia'an-s-yi, te ne'e-i ko'o kandodo diki-s jua'an nuu di'i-i.

¹² Se n-dakua'a Sua n-ka xe kine'e ña'a-s vekaa, te n-ka xe kuxi ña'a-s. Ijan dada n-ka xe juña tnu'u-s Jesús xa daa n-ya'a.

N-xia'an Jesús xa n-ka xaxi kue'e ñayiu

¹³ Nu n-teku Jesús xa n-xi'i Sua, te n-nde'e-ia barcu. Mee ni-ia jua'an nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau. Nu n-ka teku ñayiu xndaxio ñuu ijan xa xá jua'an-ia, te n-ka xiko nduu-i yu'u mar xa xndijun-i-ia jua'an, te dañá, se n-dakua'a ña'a-ia, xndijun-da-ia jua'an koio xi'in ñnka barcu.

¹⁴ Nu n-kane-ia barcu, te n-xini-ia kue'e ñayiu xyuku ijan. N-kunda'u ini-ia-i, te n-ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u.

¹⁵ Nu n-kundi'i ngandii, te n-ka xetu'a ntdaa-da-ia. Ka xia'an-da:

—Ñayo ñayiu io ya'a ka diko xa jueen-ro xa kaxi-ro te vax ñini. Tunda'a-n ñayiu ya xa na ji'in-i ñuu kuechi xndaxio yatni xa njueen koio-i xa kaxdini-i.

¹⁶ N-ja'an-ia:

—Ña kidayi'ka-i xa ji'in koio-i xa njueen-i xa kaxi-i. Juña'a koio xa na kaxi-i.

¹⁷ Te ka xia'an-da:

—Ñatu kue'e xa xne'e-da vaxi xa kaxi-ro. O'on ni tila xi'in uu ni chaka.

¹⁸ Te n-ja'an-ia:

—Juan je'en koio.

¹⁹ N-ta'u tñiu-ia xa na nkoo koio ñayiu jan nuu ite. N-tñi-ia o'on tila jan xi'in nduu chaka jan te n-nukonde'a-ia andiu te n-xijan ta'u-ia nuu lanyuux. N-ta'u dava-ia tila jan te n-taxi-ia ntdaa dañá, se dakua'a ña'a-ia, xa dakechio-da nuu ñayiu xyuku jan.

²⁰ N-ka xaxi-da ntdaa-da xi'in ñayiu jan xa nde n-ka chitu xiti-da xi'in-i. Te n-ka nadataka-da pedazo n-ka kendoo te n-ka dachitu-da uxi uu yika.

²¹ N-ka xaxi naxa o'on mil seyii. Diuni n-ka xaxi ñadi'i xi'in da'ya-ña, ko ña n-ka ka'u-da-ña xi'in da'ya-ña.

N-xika Jesús nuu mar

²² Ijan dada n-ja'an-ia nuu ntdaa mee-da xa na ndeé koio-da barcu xa na nangondita koio-da nini xia'an-ia nuu ñayiu xa nangondita koio-i; nu'u-i ve'e-i. Te du'a n-ka kida-da.

²³ Nu n-ya'a n-ja'an-ia xa ndixi koio ñayiu, te jua'an mee ni-ia yuku xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux. Nu n-kunee dani tuu na'i-ia ijan.

²⁴ Xñutuu daña xiti barcu xa ka ndixi-da. Nu n-ka kudava-da xi'in barcu nuu mar, nde'e xe kandava barcu nuu ndute, chi yo nde'e kane tachi.

²⁵⁻²⁶ Antecas xa tuu, n-ka xini-da-ia xa xika-ia nuu mar, te du'a juan xee-ia do nuu ka ndixi-da. Yo n-ka yu'u-da. N-ka xia'an tna'a-da xa anu kuu xa n-ka xini-da. Xaxe'e xa yo n-ka yu'u-da xee n-ka kana-da.

²⁷ Dana ini n-ja'an-ia nuu-da:

—Maxku yu'u koio-n. Maxku chi ini koio-n. Mee-r kuu Jesús.

²⁸ Te xia'an Spedru nuu-ia:

—Maestru, nu ndaa xa mee-n kuu Jesús, kada-n xa na kaka-da nuu ndute xa na xetna'a ña'a-da.

²⁹ Xia'an Jesús nuu-s:

—Ne'e.

N-nane Spedru barcu te n-xika-s nuu mar te n-kuyatni-s nuu-ia.

³⁰ N-xini Spedru xa yo kane tachi te nde'e xe kandava ndute. Nu n-xini-s xijan, te n-yu'u-s. N-kixe'e nduxi-s nuu-te te xee n-kana-s:

—Maestru, dakaku ña'a-n.

³¹ Ñama n-dakaa Jesús nda'a-ia te n-tnii-ia Spedru. Xia'an-ia nuu-s:

—Ñatu kukanu ini ña'a va'a-n. ¿Nakuenda n-xe tñii anu-n?

³² N-ndaa-s xi'in Jesús barcu. Dana ini n-nujuin tachi xa n-kane-i.

³³ Nu n-ndeé-ia barcu, n-ka xe juuin xiti-da nuu-ia xa n-ka ndadaka'nu-da-ia. Ka xia'an-da:

—Xandaa xakuiti xa diu-n kuu Da'ya Y# Ianyuux.

³⁴ N-ka ya'a-da xi'in-ia xi'in barcu jan inka lado yu'u mar, te n-ka xee-da yatni nuu nani Genesaret.

³⁵ N-ka najini ñayiu ñuu ijan Jesús, te n-ka xian tnu'u-i ñayiu dava ka ñuu xndatuu yu'u mar katuu yatni ñuu-i xa n-xee Jesús ijan. Nu n-ka teku ñayiu ijan xijan, te xndeka-i ñayiu ka ku'u n-ka xee nuu-ia.

³⁶ Yo n-ka xijan ta'u-i nuu-ia xa na juejoon-ia xa juini nga ndiki xe'e da'ma-ia na tñii-i. N-xejoon-ia, te n-ka ndva'a-i ntdaa-i.

15

Tnu'u loko ka ja'an ñayiu kida xa kuu-i ñayiu loko

¹ Ijan dada n-ka xee se fariseu xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés nuu Jesús. Se Jerusalén ka kuu-s. N-ka ja'an-s nuu-ia:

² —¿Nakuenda ña ka jandixa se dakua'a-n xa n-ka ta'u tñiu xixitna-ro? Ña ka jandixa-s xijan, chi ña ka nanda'a-s na ka xaxi-s dita.

³ Xia'an Jesús nuu-s:

—Ka jandixa-n xa n-ta'u tñiu xixitna-n, te ka kuxee ini-n nuu Ianyuux.

⁴ N-ta'u tñiu Ianyuux: “Najuen tnu'u koio tadi'i-n”, te “ñayiu na jan kui'a taa-i a di'i-i, na ka'ni ña'a juxtixia.”

⁵ Nux ja'an ñin se ja'an nuu tadi'i-s: "Chindee ña'a-da n-kuu, ko ntdaa xa io xa taxi-da n-doko-da nuu Ianyuux",

⁶ te ka ja'an-n xa ñatu kidayika-i xa chindee-s tadi'i-s. Du'a kuu xa ña ka chinuu-n ley Ianyuux xaxe'e xa ka dakua'a-n ñayiu xa n-ta'u tniu xixitna-n.

⁷ Ka kida nga-n xa va'a-n. Xaxe'e xa daa ka kida-n, vitna n-xetna'a xa n-ja'an Isaías.

⁸ Du'a n-chidotnuni-s xa n-ja'an Ianyuux:

Ñayiu Israel ka ja'an xa ka najuen tnu'u ña'a-i, ko ka ja'an ni nga-i chi ñatu daa kuu anu-i.

Ña ka xe ini ña'a-i.

⁹ Natu kee xa ka ndadaka'nu ña'a-i, chi ka jandixa-i ley n-ka xani ini mee-i.

Du'a n-ja'an Isaías —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

¹⁰ Ijan dada n-kana-ia ñayiu xyuku ijan, te xia'an-ia nuu-i:

—Kunini koio xa ja'an-r na kua'a na kutnuni ini-n nax kuu xa ja'an-r.

¹¹ Ñadu xa keé xiti ñayiu kida xa kuu-i ñayiu loko, chi tnu'u ka ja'an-i kida xa kuu-i ñayiu loko.

¹² Ijan dada n-ka xe tu'a-da-ia, te ka xia'an-da nuu-ia:

—¿N-tu ini-n xa n-ka tuyika se fariseu xaxe'e tnu'u n-ja'an-n a?

¹³ Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Kuenda kiu ñin xa xa'nu nuu ñu'u te ñatu xiniñu'u kuu ntdantu'u xa ñatu n-ta'u tniu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu. Tnu'u-ro xijan chi ña xiniñu'u.

¹⁴ Maxku chinuu-n xa n-ka tuyika-s. Kuenda kiu se kuaa ndeka inka se kuaa jua'an ñin nuu jua'an-s ka kuu-s. Nux ndeka ñin se kuaa inka se kuaa jua'an ñin nuu jua'an-s, nduu-s kekava —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

¹⁵ Te xia'an Spedru nuu-ia:

—Kachi tnu'u ña'a-n nax kuu ntdaa xa dijan n-najani-n.

¹⁶ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—¿Ta yoo ka-n kutnuni ini koio xa daa nga dakua'a ña'a-r vaxi a?

¹⁷ ¿Ta keé ini koio ka-n xa ntdaa xa xaxi-ro kojon-ro te keé-i xiti-ro a? Ijan dada juun xiti-ro.

¹⁸ Ñadu xa'a kida xa kuu ñayiu ñayiu loko, chi tnu'u kee yu'u-i kida xa kuu-i ñayiu loko, chi xijan ñu'u anu-i.

¹⁹ Xa ñu'u anu-i kida xa kui'a ka ja'an-i xi'in xa ka xa'ni tna'a-i. Xijan kida xa kidakuechi ñin seyii xi'in ñadi'i ña kuu ñadi'i-s. Xijan kida xa ka du'u tna'a ñayiu. Xijan kida xa ka ja'an ñayiu tnu'u vete nuu juxtixia. Diuni xijan kida xa ka jan kui'a tna'a ñayiu.

²⁰ Xijan kida xa kuu-i ñayiu loko, ko ñadu xa ña ka nanda'a ñayiu na ka xaxi-i kida xa kuu-i ñayiu loko —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Ñá to'o n-kukanu ini Jesús

²¹ Ijan dada n-ka kee-da xi'in-ia ijan. Jua'an koio-da xi'in-ia ñin distrito ñatu yinda'a Israel nuu katuu ñuu nani Tiro xi'in Sidón.

²² N-xe tu'a ñin ñá distrito ijan Jesús. Ñá Cananea kuu-ña:

—Dito —kuu-ña, n-kana-ña.

Te xia'an-ña:

—Te kuu da'ya dana David, kunda'u ini ña'a-n. Xaloko ñu'u anu da'ya di'i-da. Yo nde'e kida u'u ña'a-i.

²³ Ni ñin tnu'u, ña n-ja'an-ia nuu-ña. N-ka xetu'a ntdaa daña-ia, te titni vuelta n-ka ja'an-da nuu-ia:

—Ta'u tniu-n nuu ñá ya'a xa na nu'u-ña ve'e-ña, chi ndijun ña'a-ña te kana-ña.

²⁴ Ijan dada n-ja'an Jesús nuu-ña:

—Ñ-tunda'a ña'a lanyuux xa vaxi-r xa dakua'a-r mee ni ñayiu Israel. Ka kuu-i na ka kuu tkachi n-ka xita.

²⁵ N-xe tu'a ka ñá ijan-ia te n-xe juuin xiti-ña nuu-ia. Xia'an-ña:

—Dito, ndadava'a-n da'ya-da.

²⁶ N-ja'an Jesús tnu'u kandee nuu-ña:

—Ñtatu io va'a xa tñi-ro tila dichi kuechi, te juña'a-ro ti ina.

²⁷ Diuni n-ja'an-ña tnu'u kandee nuu-ia:

—Ndaa ja'an-n, Dito, ko na ka xaxi ñayiu tila, te ka xaxi ti ina pedazo tila jungoio ka'a mexa-i —kuu-ña, xia'an-ña.

²⁸ Ijan dada xia'an Jesús nuu-ña:

—Xandaa xakuiti xa kukanu ini ña'a-n. Na ya'a na juini-n de.

Hora ijan ni n-ndva'a da'ya di'i-ña.

N-xia'an Jesús xa kaxi kue'e ñayiu

²⁹ N-ka ndee-da xi'in-ia ijan, te n-ka xee ntuku-da xi'in-ia yu'u mar Galilea. Ijan dada n-ka xee-da xi'in-ia iin yuku, te n-nukoo-ia ijan.

³⁰ Kue'e ñayiu xndeka ñayiu ka ku'u n-ka xee nuu-ia. Xndeka-i ñayiu ña kuu kaka, ñayiu kuaa, ñayiu n-ka ndakune'e, ñayiu ña kuu ja'an, xi'in dava ka ñayiu ka tna'a inka kue'e n-ka xee. N-ka xajan tuu-i-yi nuu-ia te n-ndadava'a ña'a-ia.

³¹ N-ka xini ñayiu xa n-ja'an ñayiu ña n-kuu ja'an. N-ka xini-i xa n-ndva'a ñayiu n-ka ndakune'e. N-ka xini-i xa n-ka ndva'a ñayiu n-ka xika yakua xi'in xa n-ka nukonde'a ñayiu n-kuaa. Te n-ka ndadaka'nu-i lanyuux, chi ndeka-ia-i xaxe'e xa ka kuu-i ñayiu Israel. Nu n-ka xini-i ntdaa xa n-kuu, n-ka yu'u anu-i.

³² Ijan dada n-kana ña'a Jesús ntdaa daña, se dakua'a ña'a-ia. Te n-ja'an-ia: —Nda'u ñayiu xyuku ya'a, chi n-kuu uni kiu xtuu-ro xi'in-i, te ñatu nax kaxi koio-i. Xaxe'e xa ña tuu nax ka xaxi-i, ñatu kuu ini-r xa ta'u tñiu-r nuu-i xa nangondita-i; nu'u-i ve'e-i na ña'a kuita-i ichi nu'u-i —kuu Jesús.

³³ Te ka xia'an-da nuu-ia:

—¿Ndexu ni'i koio-da tila kaxi ntdaa ñayiu ya'a xa chitu xiti-i, chi ña yoo ñayiu io ya'a?

³⁴ Te n-xijan tnu'u ña'a-ia:

—¿Nadaa tila xne'e-n u?

Te ka xia'an-da:

—Uxa xi'in xaku ni chaka.

³⁵ Te n-ta'u tñiu-ia nuu ñayiu xa na nkoo koio-i nuu ñu'u.

³⁶ N-tñi-ia uxa tila xi'in chaka, te n-xijan ta'u-ia nuu lanyuux. N-ta'u-ia tila jan, te n-taxi-ia daña iin iin-da te n-ka dakee xio-da nuu ñayiu jan.

³⁷ N-ka xaxi-da ntdaa-da xi'in-i xa nde n-ka chitu xiti-da xi'in-i. Te n-ka nadataka-da pedazo kuechi n-ka kendoo. N-ka dachitu-da uxa ndo'o na'nu.

³⁸ N-ka xaxi koon mil sey. Diuni n-ka xaxi ñadi'i xi'in da'ya-ña, ko ña n-ka ka'u-da-ña xi'in da'ya-ña.

³⁹ N-ja'an-ia nuu ñayiu xa xá io hora nu'u koio-i. N-ka n-ndee-da xi'in-ia barcu, te jua'an koio-da xi'in-ia nuu nani Magdala.

16

N-ja'an se saduceu xi'in se fariseu nuu Jesús xa na kada-ia iin milagru

¹ Ijan n-ka xee se fariseu xi'in se saduceu nuu Jesús. N-ka juini-s xa kunde'a-s nuu kua'a-ia kada-ia milagru a ña'a.

² Te xia'an-ia nuu-s:

—Na Juan keé ngandii, te ka ja'an-n: “Va'a ndii tnee chi n-ndukue'e xe'e andiu.”

³ Datne ne'e ka ja'an-n: “Juun dau nde'e te kane tachi vitna chi n-ndukue'e andiu, te iin vikó.” Ka kutnuni ini-n nax ya'a xaxe'e xa xnde'a-n andiu, ko xa xnde'a-n seña lanyuux ña ka kutnuni ini-n nax ya'a.

⁴ Ndo'o, ñayiu io vitna, ka juini-n xa kada-r milagru kunde'a-n. Ñayiu loko ka kuu-n, chi ka kida-n yika kuechi xi'in ñadi'i ña n-tnunda'a xi'in-n. Xaxe'e xijan ma jini koio-n milagru ka juini-n xa kunde'a-n. Diko ni jini koio-n xa ya'a-r ná n-ya'a Jonás —kuu Jesús, xia'an-ia.

Ijan dada jua'an-ia inka lado yu'u mar, te n-dandoo ña'a-ia.

Levadura se fariseu xi'in se saduceu

⁵ Ijan dada jua'an koio dañá, se dakua'a ña'a-ia xi'in barcu te n-nanitna'a-da xi'in-ia inka lado yu'u mar jan. Ijan n-ka naja'an-da xa ña n-ka ne'e koio-da tila.

⁶ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Chinuu koio janda kaa levadura se fariseu xi'in se saduceu, te koo koio-n cuedado.

⁷ Ka xia'an tna'a-da:

—Du'a ja'an-ia xaxe'e xa ña n-ka ne'e-ro tila.

⁸ Xaxe'e xa n-kutnuni ini-ia xa n-ka ndatnu'u-da, te n-ja'an-ia:

—¿Nakuenda ka ndatnu'u-n xa ña tuu na tila xne'e-n? Naka ña ka kukanu ini ña'a-n.

⁹ ¿Ta kutnuni ka ini koio-n a? ¿Ñayo-n xna'a na n-xio o'on ni tila na n-ka xaxi o'on mil seyii a? ¿Nax kuu xa ña xna'a-n nadaa yika n-ka dachitu-n pedazo tila n-kendoo n-ka nadataka-n?

¹⁰ ¿Ña xna'a-n na n-xio uxa ni tila te n-ka xaxi koon mil seyii a? ¿Ña xna'a-n nadaa ndo'o na'nu n-ka dachitu-n pedazo tila n-kendoo a?

¹¹ ¿Nakuenda ña ka kutnuni ini-n xa ñadu tila n-kakune'e-r na n-ja'an-r xa chinuu koio-n janda kaa levadura se fariseu xi'in se saduceu te koo koio-n cuedado? —kuu-ia, n-ja'an-ia.

¹² Ijan dada n-ka kutnuni ini-da xa tnu'u kandee n-ja'an-ia. Ñatu n-ja'an-ia xa chinuu koio-da janda kaa levadura kiu tila, chi xa na chinuu koio-da xa dakua'a se fariseu xi'in se saduceu te maxku jandixa koio-da xijan.

N-ja'an Spedru nuu Jesús xa ñu-ia kuu Cristu

¹³ Ijan dada jua'an koio-da xi'in Jesús nuu nani Cesarea Filipino. Nu n-ka xee-da ijan, n-xijan tnu'u ña'a-ia ntdaa-da:

—Ru'u, Ia kuu ñayiu, ¿Jundu kuu-r ka ja'an ñayiu?

¹⁴ Te ka xia'an-da:

—Dava ñayiu ka ja'an xa Sua Bautista kuu-n, dava-i ka ja'an xa Elías kuu-n. Dava tuku-i ka ja'an xa Jeremías a inka se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an lanyuux kuu-n.

¹⁵ Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—¿Te ndo'o, jundu kuu-r ka ja'an-n nuu ñayiu?

¹⁶ Te xia'an Simón Pedro:

—Cristu, Da'ya Yii lanyuux ndixa kuu-n.

¹⁷ Te xia'an-ia nuu-s:

—Ta'u kuu ndo'o, Simón, da'ya yii Jonás, ñadu ñayiu n-kachi tnu'u ña'a xa'a, chi Taa-ro lanyuux, Ia tuu andiu n-kachi tnu'u ña'a.

¹⁸ Ru'u ja'an nuu-n: Diu-n kuu Spedru te kuenda kiu toto kuu-n, te kuenda kiu veñu'u kuu ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u, te nuu toto jan kadava'a-r veñu'u-r. Kada-n xa na kukue'e ka ñayiu kukanu ini ña'a. Juini kuu Kui'na xa ma kukanu ini ña'a ñayiu, ko kukanu ini ña'a na'i-i, te dananita'u-r-yi.

¹⁹ Kada-r xa ja'an-n nuu ñayiu nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Tnu'u ja'an-n kuu ná kuu ndakaa. Ntdaa ñayiu ñatu ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiu, diuni ma dayaa-n-yi nuu Kui'na xa ji'in-i andiu. Ntdaa ñayiu xá ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiu, diuni dayaa-n-yi nuu Kui'na xa ji'in-i andiu —kuu-ia, xia'an-ia.

²⁰ Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da, xa maxku ja'an koio-da nuu ñayiu xa diu-ia kuu Cristu.

N-kakune'e Jesús xa kuú-ia

²¹ Daa n-kixe'e Jesús xa kachitnu'u ña'a-ia ntdaa daña, se dakua'a ña'a-ia nuu nax ya'a. N-ja'an-ia xa io xa ji'in-ia Jerusalén, te io xa kada u'u ña'a sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu país-ro xi'in dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés. Diuni n-ja'an-ia xa io xa ka'ni ña'a koio-s te nandoto-ia nuu uni kiu.

²² Te ndeka diin Spedru Jesús jua'an ñin lado xa n-kanandee-s-ia xa daa n-ja'an-ia, te diuni xia'an-s:

—Maxku ndi'a Ianyuux daa ya'a-n, Maestru.

²³ N-ngokoo-ia, te n-nukonde'a-ia Spedru te xia'an-ia nuu-s:

—Xiko juuin, Satanás, chi dada'an-n xa kada-r tniu Ianyuux. Xani ini-n ná xani ini ñayiu; ñatu xani ini-n ná xani ini Ianyuux.

²⁴ Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Nux ndeda-n juini xa nkuitandijun ña'a-n, kande ini koio xa ka kukajan ini-n, te jun ini koio-n xa kuú-n ná ñu ini ñin se doko curuxi-s xa nkuitakaa dika-s. Ijan dada nkuitandijun ña'a koio-n.

²⁵ Ñayiu ña ka juini xa kuú-i xaxe'e-r, dakuita-i anu-i, ko ñayiu na kuu xaxe'e-r, kutuu-i xi'in Ianyuux nikava nikuita andiu.

²⁶ Nux ndeda-n, na kuneva'a ntdaa xa io ñuñayiu dakuita-n anu-n, te ña tuu nax kine'e-n. Juini na diko ñin ñayiu ntdaa xa neva'a-i, ma kendita tvini-i xa chiya'u-i xa maxku kuita anu-i.

²⁷ Ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu, te ma kukuee-r. Ndixi-r xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. Ndi-r ná ndii Taa-r Ianyuux. Kiu ijan taxi-r ñin ñin-n ñin xa taxi-r segun nax n-ka kida-n.

²⁸ Xandaa xakuiti ma kuú dava ndo'o, se xtuu ya'a, nde na jini-n xa na kixe'e ru'u, Ia kuu ñayiu, xa taxnuni-r nuu-n.

17

N-dama nuu Jesús, te n-koko da'ma ni'no-ia

¹ Nu n-ya'a iñu kiu, te ndeka diin Jesús Spedrua, xi'in Jacobo xi'in Sua, ñani Jacobo jua'an koio ñin yuku dujun.

² Te n-dama ñii-ia. Te n-ndii nuu-ia ná ndii ngandii. N-ndukuixi da'ma-ia, te koko ná koko ñin xa datnuni.

³ Dana ini n-ka xini-s Moisés xi'in Elías xa ka ndantu'u-s xi'in Jesús.

⁴ Te n-ja'an Spedru nuu-ia:

—Dito, naka va'a xa n-kixee-ro ya'a. ¿Vatuka xa kadava'a-da uni ve'e yutnu vixi a? ñin ku kuu ve'e-n, inka ku kuu ve'e Moisés, te inka ku kuu ve'e Elías.

⁵ Nĩni ja'an-s te n-ndixi vikó nu'u nde nuu ñu'u te n-ka da'u-s nuu vikó jan. Te n-ja'an Ianyuux xiti vikó jan:

—Ia ya'a kuu Da'ya Yĩ manĩ-r. Yo kudi ini-r xa kida-ia tni-u-r. Kunini koio xa ja'an-ia.

⁶ Nu n-ka teku ndruni se ndeka-ia jua'an tnu'u ijan, te n-ka xe juĩn xiti-s, chi yo nde'e n-ka yu'u-s.

⁷ N-xe tu'a Jesús nuu xnii xiti-s. N-tñĩ ña'a-ia, te xia'an-ia nuu-s:

—Ndojuĩn koio. Maxku yu'u-n.

⁸ N-ka ndonenuu-s te ña n-ka xini ka-s Moisés xi'in Elías. Mee nga Jesús n-ndoo xi'in-s.

⁹ Nĩni vax nuu koio-s xi'in-ia yuku, n-ja'an-ia nuu-s:

—Maxku ña'a ja'an koio-n nuu ñayiu xa dijan n-ka xini-n. Nde na nandoto ru'u, Ia kuu ñayiu, dada ja'an koio-n.

¹⁰ Te n-ka xijan tnu'u-s-ia:

—Nux mee-n kuu Ia kuu ñayiu, ¿nakuenda ka ja'an se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa io xa ki'na ka Elías ndixi?

¹¹ Xia'an Jesús nuu-s:

—Ndaa xa se n-xo kuu ná n-xo kuu Elías, ki'na ka-s n-kida xa natu ini ñayiu xa n-ka kida-i kuechi. Dũni n-kida-s xa n-ka nduu-i ñayiu va'a anu.

¹² Xandaa xa xá n-ndixi-s, ko ña n-ka xini ñayiu jundu n-kuu-s. N-ka kida ña'a ñayiu dava'a nga xa n-ka juini-i xa kada-i-si. Vax kuyatni kiu dani kada u'u ña'a ñayiu ru'u, Ia kuu ñayiu —kuu Jesús, xia'an-ia.

¹³ Ijan dada n-ka kutnuni ini-s xa Sua n-kakune'e-ia.

N-ndadava'a Jesús seluchi tna'a kue'e xiyi'i

¹⁴ N-naxee-ia xi'in-s nuu xyuku dava ka daña xi'in ñayiu n-ka taka, te n-xe tu'a ña'a iin se n-xe tu'a ña'a, te n-xe juĩn xiti-s nuu-ia.

¹⁵ N-ja'an-s:

—Dito, kunda'u ini-n da'ya yĩ-da chi kue'e xiyi'i tna'a-s. Yo nda'u kuu-s. N-kukue'e vuelta ndua ni'no-s nuu nu'u, nuu ndute da.

¹⁶ Ndeka-da-s n-kixi nuu se dakua'a-n, ko ñayo-s n-ndaku xa nda-dava'a-s-si.

¹⁷ Te n-ja'an Jesús nuu-da iin iin-da:

—Ndo'ó, ñayiu io vitna, ñatu ka kukanu ini ña'a va'a-n. Unu loko-n. ¿Nadaa ka kiu ndoñu'u xa kutuu-ro? ¿Kuiti nadaa ka kiu nadaa ka ñuu kundee ini-r? Ijan dada xia'an-ia nuu se ndeka da'ya-s n-xee:

—Juan kueba da'ya-n.

¹⁸ Te n-kudeen Jesús nuu xaloko ñu'u ña'a, te n-kee-i anu-s. Hora ijan ni n-ndva'a seluchi ijan.

¹⁹ Ijan dada jua'an dũn koio-da xi'in-ia, te n-ka xijan tnu'u-da-ia:

—¿Nakuenda ña n-ka ndaku-da xa kine'e-da xaloko jan?

²⁰⁻²¹ Te n-ja'an Jesús nuu-da ndaa-da:

—Ña n-ka ndaku-n xaxe'e xa ña ka kukanu ini-n Ianyuux. Nux xandaa xakuiti ka kukanu ini-n-ia, juini ñatu ka kukanu ini va'a-n-ia, nux juña'a-n nuu nduu ya'a: “Xiko juĩn. Jua'an inka lado.” Te xiko juĩn. Nux xandaa xakuiti ka kukanu ini-n-ia, ndaku-n xa kada-n dava'a nga milagru —kuu-ia, n-ja'an-ia.

²² Ijan dada n-ka ndixi-da xi'in-ia distrito Galilea. Ijan n-ja'an ntuku-ia nuu-da ndaa-da:

—Xá kuyatni xa kada iin se kada xa tñĩ ña'a juxtixia ru'u, Ia kuu ñayiu.

²³ Ka'ni ña'a-s, te kiu kuu uni nandoto-r —kuu Jesús.

Nu n-ka teku-da xa n-ja'an-ia, yo vichi n-ka tñau ini-da.

N-xia'an Jesús tvini kuu xi'in veñu'u

²⁴ N-ka nangondita-da xi'in-ia Capernaum. Ijan xtuu se ka xijan tvini kuu xi'in veñu'u. N-ka xijan tnu'u-s Spedru:

—¿Xia'an maestru-n tvini kuu xi'in veñu'u-ro a?

²⁵ N-ja'an Spedru:

—Joon —kuu-s, xia'an-s.

Ijan dada n-kiu Spedru xi'in Jesús ve'e-ia, te ki'na ka-ia n-ja'an. N-xijan tnu'u-ia-s:

—Simón, ¿Nax xani ini-n? Se taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu, ¿jundu nuu ka xijan-s tvini? ¿Ka xijan-s tvini nuu ñayiu ñuu-s a ka xijan-s tvini nuu ñayiu inka ñuu a?

²⁶ Xia'an Spedru:

—Ka xijan-s tvini nuu ñayiu inka ñuu.

Xia'an Jesús nuu-s:

—Xaxe'e xijan ñatu ka xajan se ñuu-s tvini.

²⁷ Xa maxku tu u'u koio-s, jua'an nuu mar, te dakeé-n yiki chaka nuu ndute jan. Te chaka na tava-n ki'na nuu, ndata-n yu'u-ti, te kine'e-n tvini yi'i. Kane'e-n tvini ijan ji'in, te juña'a-n nuu-s xa kuenda-ro nduu-ro kuu.

18*Ndeda ñayiu ku kuu ñayiu ndandi'i ka*

¹ Hora ijan n-ka xetu'a ntdaa-da-ia, te n-ka xijan tnu'u-da-ia:

—¿Ndeda-da ku kuu se ndandi'i ka nuu taxnuni lanyuux?

² Te n-kana-ia ñn seluchi, te n-xani-ia-s me'ñu-da ntdaa-da.

³ Te n-ja'an-ia:

—Nux xandaa xakuiti ma ku kuu-n ná ka kuu sekuechi xi'in dichi kuechi, ma kuu xa kiu tna'a-n nuu ñayiu taxnuni-ia nuu-i.

⁴ Xijan kuu xa ndeda-n ka kuu nuu dava ka ñayiu ná ka kuu sekuechi nuu tadi'i-s xa ka xeyu'u ka xendetu-s, ku kuu-n ñayiu ndandi'i ka nuu taxnuni lanyuux.

⁵ Ñayiu na xe ini seluchi ya'a xaxe'e xa n-ta'tu tniur xa xe ini-i-si kuenda kiu xe ini ña'a-i mee-r.

⁶ Ñayiu na kada xa kada ñn seluchi kukanu ini ña'a ya'a kuechi, va'a ka nuu na kudukundee ñn yodo molinu dujun-i, te dakekava ña'a inka ñayiu nuu kunu mar te kuú-i dada xa daja'an-i-si xa kada-i kuechi.

⁷ Naka nda'u ya'a ñayiu ka kida xa kida ñayiu kukanu ini ña'a kuechi. Daa vaxi xa daa kada-i ñayiu kukanu ini ña'a, te naka nda'u ya'a ñayiu ijan.

⁸ Xijan kuu xa nux xaxe'e nda'a-n a xaxe'e xe'e-n kida-n kuechi, ka'nde-n te dajane-n, chi va'a ka nux ma koo ka ñn nda'a-n a ñn xe'e-n te kundito-n nikava nikuita nuu tuu lanyuux dada xa keé-n xi'in nduu nda'a-n nduu xe'e-n nuu nu'u ku koko nikava nikuita.

⁹ Nux nduchi nuu-n kida xa kida-n kuechi xaxe'e xa nde'a-n ñn xa nde'a-n, tava koio nduchi nuu-n te dajane-n, chi va'a ka xa ji'in-n nuu kundito-n nikava nikuita nuu tuu lanyuux xi'in idii ni nduchi nuu-n dada xa keé-n xi'in nduu nduchi nuu-n nuu nu'u koko.

Tkachi n-xita

¹⁰⁻¹¹ 'Cuedado koo koio-n xa maxku jini u'u koio-n sekuechi ya'a chi ángel sekuechi ya'a xtuu yatni nuu Taa-ro lanyuux, te chindee-ia-s. Xtuu-ia andiu nuu xnde'a-ia lanyuux ntdantu'u kiu.

12 Chinuu koio xa na najani-r na kutnuni ini-n. Nux io ñin se io ñin cientu tkachi te na kuita ñin-ti yuku, te dandoo-s koon diko xaun koon kit ndeka-s, te jin nunduku-s kit n-xita.

13 Yo kuvete-s na nani'i-s-ti. Nde'e ka kudi ini-s xaxe'e idii kit ijan dada xaxe'e koon diko xaun koon kit ña n-ka xita.

14 Daa kuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiü, ñatu kuu ini-ia xa keé ni ñin seluchi andea.

Nax io xa kada-ro ñayiu n-kida ña'a ñin xa n-kida ña'a-i

15 'Nux kida ña'a ñin ñayiu jandixa Ianyuux ñin xa n-kida ña'a-i kandeka ñin-n-yi ji'in inka lado, te juña'a-n nuu-i xa n-kida-i kuechi. Nux na kunini-i xa ja'an-n, ndumani-n xi'in-i.

16 Nux ma ke ini-i xa ja'an-n, kandeka-n ñin a uu ka ñayiu ji'in nuu-i te juña'a ntuku-n nuu-i xa n-kida ña'a-i. Du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux: "Na ja'an-n nuu ñayiu n-kida ñin kuechi xa n-kida-i ñin kuechi, kandeka-n uu a uni ñayiu ji'in nuu-i xa kuu-i testiu-n na kua'a na jandixa ña'a-i."

17 Nux ma chinuu-i tnu'u ja'an koio-n, dataka-n dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u, te juña tnu'u-n-yi. Nux dani ma jandixa-i xa ja'an ñayiu ijan, na ku kuu na'i-i ná ka kuu ñayiu ña ka xini ley Ianyuux. Diuni ku kuu na'i-i ñayiu kida kuechi ná ka kuu se ka xijan tvini nandajan gobierno.

18 Ntdaa ñayiu ñatu ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiü, ma dayaa koio-n-yi nuu Kui'na tuku xa ji'in-i andiü. Ntdaa ñayiu xá ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiü, dani ndo'o, dayaa koio-n-yi nuu Kui'na xa ji'in-i andiü.

19 Naja'an ntuku-r nuu-n nux na kada inuu-n xa kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, Ia tuu andiü, xa kada-ia ñin xa juini koio-n, daa kada-ia juini uu ni-n na kajan ta'u koio.

20 Juini uni ni-n a uu ni-n xtuu ñin nuu xtuu-n xaxe'e xa n-tunda'a ña'a-r, kutuu-r nuu kutuu-n —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Se xinokuechi ñatu n-taxkanu ini inka se n-xo tau tvini nuu-s

21 Ijan dada n-xe tu'a Spedru Jesús te n-xijan tnu'u-s-ia:

—Maestru, ¿nadaa vuelta io xa taxkanu ini-da ñayiu ka jandixa ña'a ndixi nux kida ña'a-i ñin xa kida ña'a-i? ¿Uxa vuelta taxkanu ini-da-i a?

22 Xia'an Jesús nuu-s:

—Ña'a, ñadu uxa ni vuelta taxkanu ini-n-yi chi kue'e cientu vuelta taxkanu ini-n-yi.

23 Kuenda kiü ñin se kunxa'nu kuu Ia taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu. N-nukuita ñin se kunxa'nu kida-s cuenta xa jini-s nuu nadaa n-kuu xtau se ka xi-nokuechi nuu-s.

24 N-kana-s-si xa n-nandajan-s tvini xtau-s, te n-xee ñin-s. Kue'e millón tau-s nuu-s.

25 Ña tuu na xa najuña'a-s, te n-ta'u tniü se kunxa'nu jan xa na kuya'u se tau tvini jan xi'in ñadi'i-s, da'ya-s, ntdaa xaxii-s xa na nani'i se kunxa'nu jan tvini-s.

26 N-xe juini xiti se ijan nuu se n-xia'an nuu tvini, te n-ja'an-s: "Kundetü kuee-n. Kunda'u ini ña'a-n chi nataxi-da ntdantu'u tvini-n", kuu-s, xia'an-s.

27 Xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a se n-xia'an nuu tvini jan, ñatu n-kidayika-s xa nandajan-s tvini-s, ni ñin centau ña n-naje'en-s, te n-dayaa-s se n-xo tau jan.

28 Te juan nu'u se n-xo tau kue'e millón jan, te n-nanitna'a-s xi'in inka se xinokuechi nuu se kunxa'nu jan. Diuni tau se ijan nuu-s, ko xaku ni tau-s.

N-tñi-s dujun se ijan. N-nukuíta-s dakue'ne-s-si te xia'an-s: “Nataxi xa tau-n nuu-r.”

²⁹ N-xe juuin xiti se ijan nuu-s te n-ja'an-s: “Kundetú kúee-n. Kunda'u ini ña'a-n chí nachiya'u-da tvini-n.”

³⁰ Ñatu n-juini-s xa kundetu-s, te n-xe ndeka-s-si vekaa. N-ja'an-s nuu-s xa nde na nachiya'u-s ntdaa tvini-s; ijan dada kee-s.

³¹ N-ka tekú dava ka se ka xinokuechi nuu se kunxa'nu jan xa n-kida se n-xo tau kue'e millón, te yo vichi n-ka tñau ini-s te n-ka xe juña tñu'u-s se kunxa'nu jan ntdaa xa n-kuu.

³² Ijan dada n-kana se kunxa'nu jan se n-xo tau tvini nuu-s. Xia'an-s: “Se loko kuu-n. Kui'a kaa kui'a xito-n. Ñatu n-nandajan juexa-r xa n-xo tau-n nuu-r chí n-xijan ta'u-n nuu-r xa na kunda'u ini ña'a-r; te n-kunda'u ini ña'a-r.

³³ ¿Nakuenda ña n-kixdiki-n xa io xa kunda'u ini-n se n-xo tau tvini nuu-n na n-kunda'u ini ña'a ru'u?”, kuu-s, xia'an-s.

³⁴ N-kiti ini se kunxa'nu, te ndeka-s-si jua'an vekaa xa chindi'u ña'a se xndee vekaa. Nde'e ka kida u'u se ya'a se xyindi'u. Kindi'u-s nde na nachiya'u-s ntdaa xa tau-s.

³⁵ Du'a kada ña'a Taa-ro Ianyuux nux ma taxkanu ini-n ñayiu n-kida ña'a ñin xa n-kida ña'a-i —kuu-ia, n-ja'an-ia.

19

N-kakune'e Jesús ñayiu ka dandoo tna'a

¹ Nu n-xinokava xa n-ja'an Jesús, te n-ka kee-da xi'in-ia Galilea. N-ka kixi-da xi'in-ia yatni yu'u ndute xika de'va Jordán distrito Judea.

² Kue'e ñayiu n-ka xe kuitandijun ña'a, te n-ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u.

³ Ijan n-ka xee se fariseu xa kajan tñu'u-s-ia xa kototnuni-s-ia. Ka xia'an-s: —¿lo ley Ianyuux ja'an xa io va'a xa dandoo ñin seyñi ñadi'i-s te kadakutu-s tutu xa dandoo-s-ña xaxe'e xa n-kida-ña ñin xa ña n-tna ini-s a?

⁴ Te n-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n nuu yodotnuni xa na n-kidava'a Ianyuux ñayiu, n-kidava'a-ia seyñi xi'in ñadi'i xa kutuu-s nduu-s?

⁵ Diuni yodotnuni xa n-ja'an-ia: “Xijan kuu xa dandoo solteru tadi'i-s te xe kotuu-s xi'in ñadi'i-s. Kuenda kiu idii nga ñayiu n-ka nduu-s.”

⁶ Ñatuka ka kuu-s uu ñayiu chí n-ka nduu-s idii nga ñayiu. Xaxe'e xa Ianyuux n-danitna'a ña'a, xijan kuu xa maxku yoo kada xa dandoo tna'a ñayiu n-ka tnunda'a —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁷ Ijan dada n-ka xijan tñu'u ka-s-ia:

—Nuxa daa io, ¿nakuenda n-ta'u tñiu Moisés xa ñin se dandoo ñadi'i-s, na kadakutu-s tutu yodotnuni xa dandoo-s-ña, te ma kune'e kuenda ka-s-ña?

⁸ Xia'an-ia nuu-s:

—Xaxe'e xa unu loko-n, xijan kuu xa n-xejeon Moisés xa dandoo koio-n ñadi'i-n, ko ñadu du'a n-kuu xa ki'na nuu.

⁹ Ru'u ja'an xa nux ña n-kidakuechi dava'a nga ñadi'i io yñi xi'in inka seyñi, te kadakutu yñi-ña tutu xa dandoo-s-ña te natnunda'a-s xi'in inka ñadi'i, kada-s kuechi —kuu Jesús.

¹⁰ Ijan dada ka xia'an dañá, se dakua'a ña'a-ia:

—Nux kuechi kuu xa dandoo ñin seyñi ñadi'i-s, va'a ka nux maxku koo ñadi'i-s.

¹¹ N-ja'an Jesús:

—Ñadu ntdaa ñayiu kutnuni ini tñu'u ya'a, chí mee ni ñayiu chindee ña'a Ianyuux kutnuni ini.

¹² Kue'e se n-kakune'e io, te ña ka kukajan ini-s ñadi'i chi daa vaxi-s. Dava-s n-ka ndada ne'e ña'a se n-ka ndada ne'e ña'a xa maxku kukajan ini-s ñadi'i. Dava-s xndedi ini xa maxku kada-s yika kuechi xaxe'e xa ja'an-s nuu ñayiu nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i nde andiu, chi daa juini-s. Se kutnuni ini tnu'u ya'a, na jandixa-s.

N-xijan ta'u Jesús nuu Ianyuux xaxe'e sekuechi xi'in dichi kuechi

¹³ Ijan dada xndeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi n-ka xee nuu Jesús xa kajan ndodo-ia nda'a-ia diki-i, te kajan ta'u-ia nuu Ianyuux xaxe'e-i. Daña, se n-dakua'a ña'a-ia, n-ka kanandee-da ñayiu ijan xaxe'e xa daa n-ka kida-i.

¹⁴ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Daa na kandeka na'i ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi kixi nuu-r te maxku dada'an koio-n-yi, chi ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i kuu ná kuu dichi kuechi xi'in sekuechi.

¹⁵ N-xinokava xa n-xajan ndodo-ia nda'a-ia diki sekuechi xi'in dichi kuechi jan. Ijan dada n-kee-ia. Jua'an-ia, te xndijun-da-ia jua'an.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ñn se kuika

¹⁶ Nu n-xee-ia ñn nuu n-xee-ia te n-xee ñn se n-xee ijan. N-ja'an-s:

—Maestru, ¿nax io xa kada-da xa kundito-da ñikava ñikuita? —kuu-s, xia'an-s.

¹⁷ N-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda xijan tnu'u ña'a-n ru'u nax kuu xava'a? Ianyuux xini xijan chi mee dii ni-ia va'a. Nux juini-n xa kutuu-n xi'in-ia ñikava ñikuita, jandixa xa n-ta'u tni-ia —kuu-ia, xia'an-ia.

¹⁸ Xia'an-s nuu-ia:

—¿Ndeda ley-ia u?

Xia'an Jesús:

—Maxku ka'ni-n ndiyi. Maxku kava-n xi'in ñadi'i ñatu kuu ñadi'i-n. Maxku du'u-n. Maxku ja'an vete-n nuu juxtixia.

¹⁹ Koo-n xañu'u nuu tadi'i-n. Juemani ñayiu ná xemani-n mee-n —kuu-ia, xia'an-ia.

²⁰ Xia'an se jan:

—Ntdaa xa'a jandixa-da vaxi. ¿Nax ka ndoñu'u-da xa kada-da?

²¹ Xia'an ntuku-ia:

—Nux juini-n xa maxku kundido kutau ka-n kuechi n-kida-n, juan nu'u ve'e-n, diko-n ntdaa xaxii-n, dakexio-n tvini ni'i-n nuu ñayiu ka kunda'u te kada Ianyuux xa kutu kuika-n andiu. Ijan dada kixi-n te nkuitandijun ña'a-n.

²² Nu n-teku-s xijan, yo n-kuko'yo ini-s, chi yo kue'e xaxii-s io te juan nu'u-s.

²³ Te n-ja'an Jesús nuu ntdaa daña se dakua'a ña'a-ia:

—Xa xaxe'e xa nda'u ya'a ñayiu kuika xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i, xaku ni-i ndaku xa kiu tna'a-i. Xandaa xakuiti daa ya'a.

²⁴ Na ja'an ntuku-r: “Va yachi ka ya'a ñn kiti kuu camello yau yiki nakiku dada xa kiu tna'a ñn ñayiu kuika nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i” —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

²⁵ Nu n-ka teku daña, se dakua'a ña'a-ia tnu'u ya'a, te n-ka yu'u anu-da xaxe'e xa ñatu n-ka xani ini-da xa daa ja'an-ia. Ka xia'an tna'a-da:

—Nux ñatu ka nanita'u ñayiu kuika, naka ñayiu ka kunda'u ku nanita'u.

²⁶ N-nukonde'a ña'a Jesús te n-ja'an-ia:

—Ña yoo kua'a xa kada-i xijan, ko Ianyuux na ñn xa ma kua'a-ia xa kada-ia —kuu-ia.

²⁷ Xia'an Spedru nuu-ia:

—Maestru, na'a-n xa ntdaa daña n-ka dandoo xaxii-da, te n-ka xe kuitandijun ña'a-da. Te, ¿nax ni'i koio-da u?

²⁸ N-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Xandaa xakuiti xa kiu na nukavatuu ñuñayiu xee, kunukoo ru'u, Ia kuu ñayiu, nuu silla nuu taxnuni-r xa nduka'nu-r. Te dani ndo'o, se dakua'a-r kunukoo koio-n nuu ñin uxi uu silla xa taxnuni koio-n, te ndadandaa koio-n kuechi da'ya dana ñin uxi uu xixitna-ro ka kuu da'ya yï Israel.

²⁹ Ñayiu n-dandoo ve'e-i, a n-dandoo-i ñani-i a ku'a-i, a taa-i a di'i-i a da'ya-i, a ñu'u-i xaxe'e ru'u, kue'e xa n-ka dandoo-i, ko kue'e ka ni'i-i nuu Ianyuux. Ntdaa-i nandoto te kutuu-i xi'in Ianyuux ñikava ñikuita.

³⁰ Kue'e ñayiu kunuu vitna, nduu-i ñayiu dakuu nga. Ñayiu dakuu nga io vitna, nduu-i ñayiu ndandi'i na xee kiu.

20

Ná kuu se kuu xto'o ñin ñu'u kue'e kuu Ianyuux xa taxnuni-ia

¹ 'Kuenda kiu ñin se kuu xto'o ñu'u kue'e kuu Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ñayiu ñuñayiu. Se kuu xto'o ñu'u jan, ne'e datne n-xe nduku-s se kadatniu koio nuu ñu'u tnu uva-s.

² N-ja'an-s xi'in-s xa chiya'u-s-si ñin denario xa kadatniu-s ñin kiu te n-tunda'a ña'a-s; jua'an-s nuu ñu'u tnu uva-s.

³ Kaa ñin datne n-kee ntuku-s. Jua'an-s nuu ya'u, te n-xini-s kue'e se xnii ni.

⁴ N-ja'an-s nuu-s: "Jua'an koio. Kadatniu-n nuu ñu'u tnu uva-r; te taa-r ya'u-n."

⁵ Juan kadatniu se xnii nuu ya'u jan nuu ñu'u-s. Kaa x-uu n-xe'en ntuku-s nuu ya'u, te dani n-kida-s. N-xe'en ntuku-s naxa kaa uni xañini. Te diuni daa n-kida-s.

⁶ Naxa kaa o'on xañini jua'an ntuku-s nuu ya'u, te n-xini-s se xnii ni ijan, te xia'an-s nuu-s: "¿Nakuenda diko ni xnii-n n-kuu nyaka? ¿Nakuenda ña ka kidatniu-n?", kuu-s, xia'an-s.

⁷ N-ka ja'an se ijan nuu-s: "Xaxe'e xa ñayo taxi tniui." Xia'an-s nuu-s: "Jua'an koio nuu ñu'u tnu uva-r te kadatniu koio-n", kuu-s, xia'an-s.

⁸ Nu n-ñini, n-ja'an xto'o ñu'u tnu uva jan nuu se ñunuu se ka kidatniu nuu ñu'u tnu uva-s: "Kana se n-ka kidatniu nuu-r te chiya'u-si. Ki'na ka se danduu nga n-ka kiu, chiya'u. Ijan dada chiya'u-n se n-ka kiu kaa uni xañini. Ijan dada chiya'u-n se n-ka kiu kaa x-uu. Danduu nga chiya'u-n se n-ka kiu ki'na nuu." Kuu xto'o ñu'u tnu uva jan, xia'an-s nuu se ijan.

⁹ Nu n-ka xee se n-ka kiu naxa kaa o'on xañini, ñin ñin denario n-ka ni'i-s. Dani n-ka ni'i se n-ka kiu kaa uni xañini, se n-ka kiu kaa x-uu xi'in se n-ka kiu kaa ñin du.

¹⁰ Nu n-ka xee se n-ka kiu ki'na nuu, te n-ka xani ini-s xa kue'e ka tvini ni'i-s, ko diuni ñin ñin denario n-ka ni'i-s.

¹¹ Nu n-tñi-s tvini-s, n-ka jan kuechi-s nuu xto'o ñu'u tnu uva jan.

¹² Ka xia'an-s: "Se danduu nga n-ka kiu, idii ni hora n-ka kidatniu-s, te unu n-chiya'u ña'a-n ntdaa-da xi'in-s. Yo nde'e n-ka kidatniu-da. Yo nde'e i'ni te n-ka kundee ini-da nyakanyaa", kuu-s, ka xia'an-s.

¹³ Te xia'an xto'o ñu'u tnu uva jan nuu ñin-s: "Ña tuu nax u'u n-kida ña'a-r ndo'o chi n-kida inuu-ro xa chiya'u ña'a-r ñin denario.

¹⁴ Nakueka tvini-n te juan nu'u, chi daa kuu ini-r xa chiya'u-r se danduu nga n-ka kiu nani n-taxi-r ndo'o.

¹⁵ ¿A ña io va'a xa kada-r xi'in tvini-r ná kuu ini-r a? ¿Kukuedi ini-n xaxe'e xa va'a-r a?", kuu xto'o ñu'u tnu uva jan, xia'an-s.

16 Daa ya'a ñayiu io vitna. Kue'e ñayiu kunuu ka vitna, nduu-i ñayiu ña ndandi'i. Ñayiu ña ndandi'i vitna, nduu-i ñayiu ndandi'i te kunuu ka-i —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-kakune'e ntuku Jesús xa kuú-ia

17 N-ka tñii-da xi'in Jesús ichi jua'an Jerusalén. Kue'e ñayiu jua'an xi'in-da. N-kine'e diin ña'a-ia uxi uu dañá, se dakua'a ña'a-ia, te n-ja'an-ia nuu-da:

18 —Kuna'a koio xa ji'in-ro Jerusalén te diko ña'a ñin se nación-ro ru'u, Ia kuu ñayiu, nuu dutu ka taxnuni ka xi'in nuu se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés. Tekuechi neñuu ña'a-s, te ka'ni ña'a-s.

19 Diko ña'a-s nuu se ñatu kuu se Israel. Kuekundee ña'a se ijan, te janña'a-s chirrión ñii. Katakaa dika ña'a-s nuu curuxi te kiu kuu uni nadandoto ña'a lanyuux —kuu-ia, n-ja'an-ia.

N-juini di'i Jacobo xi'in Sua xa kunukoo-s ñin ñin-s diñi Jesús nuu taxnuni-ia

20 N-xee di'i Jacobo xi'in Sua, se ka kuu da'ya yii Zebedeo nuu xyuku-da, te n-xe tu'a-ña-ia. N-xe juin xiti-ña nuu-ia xa ja'an-ña nuu-ia ñin xa ja'an-ña.

21 N-ja'an-ia nuu-ña:

—¿Nax juini anu-n?

Xia'an-ña nuu-ia:

—Juini-da xa na kunukoo ñin da'ya yii-da diñi kua'a-n te inka-te diñi datni-n na taxnuni-n nuu ñayiu —kuu-ña, xia'an-ña.

22 Ijan dada xia'an Jesús nuu nduu se ka kuu da'ya yii-ña:

—Ka xani ini lilu-n xa daa ka xani ini-n. ¿Nakuenda xa daa ka xani ini-n? ¿Kundee ini-n nduu-n xa nda'u ya'a koio-n ná nda'u ya'a ru'u a? —kuu-ia, xia'an-ia nuu-s.

Ka xia'an-s:

—Joon, vatuka.

23 Xia'an-ia nuu-s:

—Nda'u ya'a koio-n, ko ñadu ru'u kaxi se kunukoo lado kua'a-r xi'in lado datni-r chi Taa-ro lanyuux xá n-kaxi se kunukoo diñi-r.

24 Nu n-ka teku uxi ka dañá se dakua'a ña'a-ia, xa'a te n-ka kiti ini-da nuu nduu se kuu da'ya yii Zebedeo jan.

25 Te n-kana ña'a Jesús ntdaa-da te n-ja'an-ia:

—Xna'a-n xa se ka taxnuni nuu ñayiu, nde'e taxnuni-s. Di'uni nde'e ka taxnuni se ka taxnuni nuu-s.

26 Ñadu xijan kada koio-n chi nux ndeda-n juini xa taxnuni-n, io xa junukuechi-n nuu ñayiu.

27 Se juini xa kunuu-s, na kadatniu du'a-s nuu dava ka-n.

28 Ná kuu ru'u, Ia kuu ñayiu, ñatu vaxi-r xa junukuechi koio-n nuu-r, chi n-kixee-r xa junukuechi-r nuu-n xi'in nuu dava ka ñayiu. N-kixee-r xa kuú-r xaxe'e-n. Mudu ya'a chiya'u-r kuechi n-ka kida-n, te dakaku ña'a-r —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-ndadava'a Jesús uu se kuaa

29 Dani ka kixi-da xi'in-ia ichi vaxi Jerusalén. N-ka kexio-da xi'in-ia ñuu Jericó, te kue'e ka ñayiu n-ka xe kuitandijun ña'a.

30 Yu'u ichi Jericó jan xtuu uu se kuaa. N-ka teku-s xa ya'a Jesús ijan, te xee n-ka kana-s:

—Maestru, se kuu da'ya dana David, kunda'u ini ña'a-n.

31 Te n-ka kudeen ñayiu jua'an koio xi'in-da nuu nduu se kuaa jan. N-ka ja'an-i xa maxku kana ka-s, ko xee ka n-ka kana-s:

—Maestru, se kuu da'ya dana David, kunda'u ini ña'a-n.

32 N-nujuiin Jesús te n-kana-ia-s, te n-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nax ka juini-n xa kada ña'a-r?

33 Te ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, kada-n xa na nukonde'a-da.

34 N-kunda'u ini-ia-s, te n-tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s. Danaa n-ka nukonde'a-s nduu-s, te n-ka xe kuitandijun-s-ia.

21

N-kiu Jesús Jerusalén

1 N-ka kuyatni-da xi'in Jesús Jerusalén xi'in ñuu nani Betfagé. Katuu ñuu jan Xeyuku Tnu Olivo. Ijan n-tunda'a-ia uu se dakua'a-ia jua'an ijan.

2 Xia'an-ia nuu-s nduu-s:

—Jua'an koio ñuu nde'a ña'a ya'a. Na kiu koio-n ñuu ijan jini koio-n ñin burra ndijun io da'ya. Nandaxi koio-n-ti te kandeka-n-ti kixi.

3 Nux jundu ja'an: “¿Nakuenda xa daa ka kida-n?”, te juña'a koio-n: “Ia kuu Xto'o-ro, ndoñu'u kit ya'a, te natunda'a-ia-ti ndixi nunuu ka” —kuu Jesús, xia'an-ia.

4 Du'a n-xetna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. N-chidotnuni-s:

5 Jua'an koio Sión, te juña'a-n nuu ñayiu ijan:

“Kunde'a xa vaxi se taxnuni nuu-n.

Kuu-s ná kuu ñayiu kunda'u kukee chi da'ya ñin burra yodo-s vaxi.”

6 Ijan dada jua'an-s nduu-s, te n-ka kida-s ná n-ta'u tniui-ia.

7 Xndeka-s burra xi'in da'ya-ti n-ka naxee nuu Jesús. N-ka xajan-s da'ma-s yata-ti, te n-ka dakaa-s-ia-ti.

8 Kue'e ñayiu n-ka taka ijan. Dava-i n-ka xajan da'ma-i ichi xa jin ndodo burru yodo-ia jan; dava ka-i n-ka xa'nde da'nda yutnu te n-ka xajan-i-tnu ichi jua'an-ia.

9 N-ka kana ñayiu xndijun ña'a xi'in ñayiu xndodo nuu nuu-ia:

Na ndadaka'nu-ro da'ya dana David.

Naka ta'u se n-tunda'a ña'a Ianyuux xa vaxi-s.

Na ndadaka'nu-ro Ianyuux, Ia taxnuni nuu ntdaa ñayiu.

10 Nu n-ka kiu-da xi'in-ia Jerusalén kue'e ka ñayiu n-ka taka xa kunde'a-i nax ya'a, te nde'e ka kuvaa-i. Ka xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Jundu kuu se ya'a?

11 Ka xia'an ñayiu xndijun ña'a:

—Se ya'a kuu Jesús. Se Nazaret kuu-s. Se distrito Galilea kuu-s. Se kachi tnu'u ña'a xa n-ja'an Ianyuux kuu-s —ka kuu-i, ka xia'an-i.

N-xijun Jesús ñayiu ka najueen ka nadiko xyuku nukeñu'u Jerusalén

12 N-kiu Jesús veñu'u Jerusalén, te n-xijun-ia se ka najueen ka nadiko xtuu nukeñu'u jan. N-ngone'e-ia mexa ka xetniui se ka nadama tvini ñayiu ka xe'en ijan. Diuni n-ngone'e-ia silla se ka diko data.

13 Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Veñu'u nuu io xa kajan ta'u ñayiu nuu-r kuu veñu'u ya'a, te ve'e-r kuu.” Diuni yodotnuni tnu'u-ia: “Ka xetniui-n ve'e Ianyuux ná ka xetniui ñadu'u yau kava.” —Kuu-ia.

14 N-ka xee ñayiu kuua xi'in ñayiu ka xika yakua veñu'u jan, te n-ndadava'a-ia-i.

15 N-ka xini dutu ka kunxa'nu xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa n-kida Jesús kue'e milagru. Diuni xa n-ka tekus xa ka kana sekuechi xiti

veñu'u jan: “Na ndadaka'nu-ro Ia kuu da'ya dana David.” Xijan kuu xa n-ka kiti ini-s.

¹⁶ Te n-ka ja'an-s nuu Jesús:

—¿Ña teku-n xa ka kana sekuechi ya'a u?

Te n-ja'an Jesús:

—Joon, teku-r. ¿Ñayo-n n-ka ka'u nuu yodotnuni xa: “Ndadaka'nu ña'a koio sekuechi xi'in dichi kuechi xi'in da'ya ka xadi a”?

¹⁷ Te n-dandoo-ia-s. Ijan dada n-ka ndee-da xi'in-ia Jerusalén. Jua'an-da xi'in-ia ñuu Betania, te n-ka ndoo-da xi'in-ia ijan.

Tnu higo ñatu n-juun nde'a

¹⁸ Ne'e datne kiu kuu uu n-ka ngondita ntuku-da xi'in-ia Jerusalén te n-kojon-ia.

¹⁹ N-xini-ia ñin tnu higo yu ichi te n-xe tu'a-ia-tnu. Ni ñin higo ñatu n-ni'i-ia chi ñatu n-juun. Xijan kuu xa n-ja'an-ia nuu-tnu:

—Ma uun ka juun higo-n.

Te danaa n-yichi-tnu.

²⁰ Nu n-ka xini dañá, se dakua'a ña'a-ia xa n-ya'a, te n-ka yu'u anu-da. Te ka xia'an-da:

—Naka yachi n-yichi-tnu.

²¹ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Xandaa xakuiti xa nux idii vuelta na kukanu ini-n Ianyuux te ma jin tññ anu-n, ñadu mee ni xa n-kida-r tnu higo kua'a-n xa kada koio-n chi nux na juña'a koio-n tnduu ya'a: “Xiko juuin. Juan keé nuu mar”, te daa kuu.

²² Dava'a nga xa kajan-n nuu Ianyuux taxi-ia nux idii vuelta n-ka kukanu ini-n-ia —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-ka xijan tnu'u se Israel Jesús nuu jundu n-tetutniu ña'a

²³ N-kiu-ia veñu'u Jerusalén te n-dakua'a-ia ñayiu. Nini dakua'a-ia-i n-ka xee dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel. Te n-ka xijan tnu'u-s-ia:

—¿Jundu n-tetutniu ña'a xa kada-n xa kida-n? ¿Jundu n-taxtutniu ña'a xa kida-n xa'a?

²⁴ N-ja'an Jesús nuu-s:

—Dani ru'u, na kajan tnu'u ña'a-r ñin xa kajan tnu'u ña'a-r. Nux na ja'an-n nuu-r xa kajan tnu'u ña'a-r te ja'an-r nuu-n jundu n-tunda'a ña'a xa du'a kida-r.

²⁵ ¿Jundu n-tetutniu Sua xa n-dajuendute-s ñayiu? ¿N-tetutniu ña'a Ianyuux a n-tetutniu ña'a ñayiu a? —kuu-ia, xia'an-ia nuu-s.

Te n-ka ndatnu'u-s. Ka xia'an tna'a-s:

—Nux na juña'a-ro “Ianyuux n-tetutniu ña'a”, te kachi-s nuu-ro: “¿Nakuenda ña n-ka jandixa-n-si?”

²⁶ Xa maxku ndandita ñayiu xyuku ya'a nuu-ro maxku ja'an-ro nuu-s xa ñayiu n-tetutniu Sua, chi ndantuu'u ñayiu ka jandixa xa Sua n-kuu se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu —kuu-s, ka xia'an tna'a-s.

²⁷ Te ka xia'an-s nuu-ia:

—Ña ka xini-r.

Xia'an ntuku-ia:

—Dani ru'u ma ja'an-r jundu n-tetutniu ña'a xa du'a kada-r.

N-kakune'e Jesús uu da'ya yñ ñin se n-xo xitu uva

²⁸ Te xia'an-ia ñnka xa xia'an-ia nuu-s:

—N-xio ñin se n-xio uu da'ya yïi. N-ja'an-s nuu ñin-s: “Juan kadatniu ndo'o nuu ñu'u tnu uva-r vitna.”

²⁹ Te xia'an se ijan nuu taa-s: “Ña'a, ma nkadatniu-da ijan.” Juini daa n-ja'an-s, ko n-natu ini-s te n-xe kadatniu na'i-s.

³⁰ Dani n-ja'an-s nuu inka da'ya yïi-s. N-ja'an se ijan nuu taa-s: “Joon, Tata, na ji'in-da”, kuu-s, xia'an-s, ko ña n-xe'en-s.

³¹ ¿Nax ka kachi-n? ¿Ndeda ñin-s n-kida xa n-juini taa-s? —kuu Jesús.

Ka xia'an-s:

—Se ki'na ka n-teku xa n-ja'an taa-s.

Xia'an Jesús nuu-s:

—Na ja'an ndaa-r xa kue'e ka se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in ñadi'i ka diko mee-ña kiu tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i dada ndo'o.

³² N-ja'an Sua nuu-n nax io xa jandixa-n xa maxku kundido kutau ka-n kuechi n-ka kida-n. N-ka jandixa se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in ñadi'i diko mee-ña xijan, ko mee-n ña'a. Juini n-ka teku-n xijan, ña n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi ni ña n-ka jandixa-n xa n-ja'an-s.

Se loko n-ka xo xitu ñu'u tnu uva ñin se kuu xto'o ñu'u

³³ 'Kunini koio inka ntuku tnu'u kandee na ja'an-r. N-xio ñin se n-dandee tnu uva nuu ñu'u-s. N-xani-s yu'a xa n-chikurali-s ñu'u tnu uva jan. N-kidava'a-s ñin nuu ki'ni-s ndudi uva jan. Diuni n-kidava'a-s ñin ve'e dujun. Te n-xia'an-s ñu'u-s se kundee xi'in-s tnu uva jan. Ijan dada jua'an-s ñin nuu xika.

³⁴ N-xee yoo xichi uva, te n-tunda'a-s se ka xinokuechi nuu-s xa na jin nuka'nde dava-s xi'in se xndee xi'in-s tnu uva uva n-juun jan.

³⁵ Nu n-ka xee-s ijan, te n-ka tñii ña'a se xndee xi'in-s tnu uva jan. N-ka jani-s dava-s. Dava-s n-ka xa'ni ña'a-s. Dava-s n-ka jani-s yuú.

³⁶ Ijan dada n-tunda'a se kuu xto'o ñu'u jan kue'e ka ntuku se ka xinokuechi nuu-s dada xaki'na nuu te dani n-ka kida ña'a se xndee xi'in-s tnu uva jan.

³⁷ Ndijun nga n-tunda'a-s da'ya yïi-s xa na ji'in-s nuu se ijan xa na ka'nde-s xi'in-s uva jan, te n-ja'an mee n-ja'an ñin-s: “Koo koio-s xañu'u nuu da'ya yïi-ro.”

³⁸ Nu n-ka xini se xndee xi'in-s tnu uva jan xa n-kuyatni da'ya yïi-s ijan, te ka xia'an tna'a-s: “Di-u-s kendoo xi'in ñu'u taa-s. Ne'e koio na ka'ni-ro-s na kua'a na ndoo-ro xi'in ta'u-s.”

³⁹ Te n-ka kine'e ña'a-s yu'u ñu'u tnu uva jan, te n-ka xa'ni ña'a-s.

⁴⁰ Na nangondita xto'o ñu'u tnu uva jan, ¿Nax kada-s se xndee xi'in-s tnu uva jan? —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴¹ Te ka xia'an dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka kunxa'nu n-ka xee ijan:

—Ka'ni-s se unu loko ijan. Ma kunda'u ini-s-si. Juña'a ntuku-s ñu'u-s inka se kundee xi'in-s tnu uva jan. Se ijan na ka'nde dava xi'in-s uva yoo tñii koio-s —kuu-s, ka xia'an-s nuu Jesús.

⁴² Te xia'an-ia nuu-s:

—¿Ta ka'u koio ka-n tnu'u Ianyuux du'a yodotnuni a?:

Ná kuu yuú ña xe ini se ka kidava'a ve'e kuu-s.

Yuú ña n-ka xe ini se ijan n-ndunuu yitñii nama ve'e.

N-kida Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, xa na jini-ro xa ña uu n-xini-ro.

⁴³ Xaxe'e xa du'a ya'a ma taxnuni koio ka-n nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i, te kada-r xa ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel taxnuni nuu ñayiu

kíu tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Ñayiu ijan kada xa ta'u tniú-r.

⁴⁴ Ñayiu na jungava ndodo nuu yuú ijan, kukuechi-i, te nux junkava ndodo ña'a yuú jan, dandi'i ña'a-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴⁵ Nu n-ya'a n-ka xo nini dutu ka kunxa'nu xi'in se fariseu tnu'u ijan, te n-ka kutnuni ini-s xa ñu-s n-kakune'e ña'a Jesús.

⁴⁶ Te n-ka nduku ini-s xa tñi-s-ia te kandeka-s-ia ji'in nuu juxtixia xa tekuechi neñuu-s-ia, ko n-ka yu'u-s nuu ñayiu xyuku ijan chi ka jandixa-i xa tnu'u Ianyuux ja'an-ia.

22

Ná kuu ñin se kunxa'nu kida viko tnunda'a kuu Ianyuux

¹ Ijan dada n-kakune'e Jesús inka ntuku xa n-kakune'e-ia. Xia'an-ia nuu-s:

² —Kuenda kíu ñin se kunxa'nu kida viko xa tnunda'a da'ya-s kuu Ianyuux xa taxnuni-ia nde andiú. N-xio ñin se n-kunxa'nu n-kida viko xa n-tnunda'a da'ya-s.

³ N-tnunda'a se ijan se ka xinokuechi nuu-s xa na jin juña tnu'u-s ñayiu n-ja'an-s xa xá io hora ji'in koio-i viko jan, ko ñayo-i n-ka juini xa ji'in koio-i viko-s.

⁴ Ijan dada n-tnunda'a ntuku-s dava ka se ka xinokuechi nuu-s xa na juña'a koio ntuku-s ñayiu ijan xa na ji'in na'i koio-i viko tnunda'a jan. Diuni xia'an-s xa na juña'a-s xa xá io tu'a ntdanditu'u xa kaxde'ñu koio-i. Diuni juña'a-s xa xá n-xa'ni-s nkutu na'nu xi'in ncerru xndandee.

⁵ Te du'a n-ka xe juña tnu'u se ka xinokuechi nuu-s ñayiu ijan, ko ñayo-i n-ka chinuu ntuku. Nudñin n-ka kee-i, ka xe'en-i. ñin-s jua'an nuu ñu'u-s. Inka-s juen xa nadiko-s.

⁶ Dava ñayiu n-ja'an se n-kunxa'nu jan, n-ka tñi se ka xinokuechi nuu-s xa n-ka kida u'u ña'a-i te n-ka xa'ni ña'a-i.

⁷ Yo n-kiti ini se n-kunxa'nu jan, te n-tnunda'a-s soldado-s xa na nka'ni-s ñayiu n-ka xa'ni se n-ka xinokuechi nuu-s. Diuni n-ka teñu'u-s ñuu-i.

⁸ Ijan dada xia'an-s nuu dava ka se ka xinokuechi nuu-s: “Xá io tu'a ndeyu viko tnunda'a, ko xaxe'e xa ñatuka natau xa kixi ñayiu n-ja'an-r viko-r ma yoo-i kixi.

⁹ Jua'an koio nuu nujunta'a ichi yu'u ñuu, te ja'an koio-n dava'a nga ñayiu junta'a xi'in-n xa na kixi koio-i viko tnunda'a kida-r”, kuu-s, xia'an-s.

¹⁰ Te n-ka kee se ka xinokuechi nuu-s; ka xe'en-s. Xndeka-s ntdaa ñayiu n-ka ni'i-s n-ka xee, nuu ñayiu va'a, nuu ñayiu loko, te n-chitu ve'e nuu kuu viko tnunda'a. N-ka nukoo ñayiu nuu mexa xa kaxi-i ndeyu.

¹¹ N-xo nde'a se kunxa'nu jan ñayiu xtuu nuu mexa-s, te n-chinuu-s xa ñin se nukoo yumexa-s, ñatu ni'no-s da'ma ka xkui'no ñayiu hora ka xe'en-i viko tnunda'a.

¹² N-ja'an-s nuu-s: “¿Janda n-kikiú-n ya'a xa ña tuu na da'ma viko tnunda'a ni'no-n?”, kuu-s, xia'an-s. Te ña tuu nax n-ja'an se ijan.

¹³ Ijan dada n-ja'an se kunxa'nu jan nuu se ka xinokuechi nuu-s: “Duku koio nduu nda'a nduu xe'e-s, te jin dajane koio-n-si nuu nee xa nee. Ijan nde'e nda'i-s te nde'e kiti ini-s nuu Ianyuux”, kuu se kunxa'nu jan, n-ja'an-s.

¹⁴ Daa ka kuu ñayiu ka teku tnu'u Ianyuux. Kue'e-i ka teku tnu'u-ia, ko xaku ni-i kaxi ni'no-ia xa kutuu-i nuu tuu-ia —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

N-ka xijan tnu'u ñayiu Jesús nux io va'a xa juña'a-i tvini nandajan César

15 Ijan dada n-ka ndee se fariseu xi'in dutu ka taxnuni xa ka nu'u koio-s, te n-ka kida inuu-s janda kada koio-s xa daka ni'no-s Jesús.

16 Ijan dada n-ka tunda'a-s se ka dakua'a-s xi'in se partido Herodes nuu Jesús. Ka xia'an se ijan:

—Maestru, ka xini-da xa ndaa ja'an-n nuu ntdaa ñayiu te najanu ichi-n-yi ichi Ianyuux, te ñatu kaxi-n ñayiu chi inuu kuu ini va'a-n nuu-i ntdaa-i.

17 ¿Nax xani ini-n? ¿Io va'a xa najuñña'a-ro tvini nandajan César a ña'a u? —kuu-s, ka xia'an-s nuu-ia.

18 N-kutnuni ini Jesús xa xaloko ka juini-s. Xijan kuu xa xia'an-ia nuu-s:

—Ka kida nga-n xa va'a-n. ¿Nakuenda ka xitotnuni ña'a-n?

19 Dande'a ña'a ñn tvini roma.

Te n-ka dande'a-s-ia tvini ijan.

20 Nu n-xini Jesús tvini jan te n-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Jundu nuu ndenee nuu tvini ya'a? ¿Jundu diu ndenee?

21 Ka xia'an-s:

—Nuu César. Diu César.

Xia'an-ia nuu-s:

—Ate, najuñña'a koio César xa nandajan-s te juñña'a koio-n Ianyuux xa io xa najuñña'a-n-ia.

22 Nu n-ka tekus xa'a n-ka yu'u-s chi ñatu n-ka xani ini-s xa daa ja'an-ia. Te n-ka dandoo-s-ia.

N-kakune'e Jesús xa nandoto ñayiu n-ka xi'í

23 Kiu ijan ni n-ka xee se saduceu nuu Jesús. Ka ja'an se ya'a nuu ñayiu xa ñayo ndiyi nandoto. N-ka ja'an-s nuu-ia:

24 —Maestru, n-chidotnuni Moisés: “Nux na kuú ñn seyii te ña n-xio da'ya-s xi'in ñadi'i-s, io xa natnunda'a ñani-s xi'in ñadi'i-s xa na koo da'ya-ña xi'in ñani-s te kuenda kiu da'ya se n-xi'í jan ku kuu da'ya ijan.”

25 N-xio ñn se n-xio uxa tna'a ñani-s. Sexa'nu n-tnunda'a xi'in ñadi'i-s, te ñayo na da'ya-s n-xio xi'in-ña te n-xi'í-s. N-natnunda'a ñadi'i-s xi'in ñani-s.

26 Daa ni n-ya'a ñani-s. Daa ni n-ya'a inka ñani-s. Ntdaa-s n-ka tnunda'a xi'in ña ijan, te n-ka xi'í-s.

27 Ijan dada ndijun nga mee-ña n-xi'í.

28 ¿Ndeda ñn-s ñadi'i ku kuu-ña na nandoto ñayiu n-ka xi'í?, chi ntdaa-s n-kuu yii-ña —ka kuu-s, n-ka xijan tnu'u-s Jesús.

29 Xia'an Jesús nuu-s:

—Ka ja'an lilu-n. Ña ka xini-n tnu'u Ianyuux xyodotnuni, ni ña ka xini-n nax kua'a Ianyuux xa kada-ia.

30 Na xee kiu nandoto ñayiu n-ka xi'í io xa kutuu andiu ma datnunda'a tna'a-i, ni ma kuú-i inka vuelta chi kutuu koio-i ná xtuu ángel, ia ka xinkuechi nuu Taa-ro Ianyuux andiu.

31 Tnu'u Ianyuux yodotnuni kakune'e xa ndaa xa nandoto ñayiu n-ka xi'í. ¿Ñatu n-ka ka'u-n xijan u? Du'a yodotnuni:

32 “Kuu-r Ianyuux Abraham, kuu-r Ianyuux Isaac, kuu-r Ianyuux Jacob.” Ñatu ndeka-ia ndiyi chi ndeka-ia ñayiu xndito —kuu-ia, xia'an-ia.

33 N-ka tekus ñayiu xyuku ijan tnu'u-ia te n-ka yu'u anu-i xa daa n-ja'an-ia.

Ley ndandi'i ka

34 N-xa'nu Jesús tnu'u se saduceu te ña n-ka ja'an ka-s. Nu n-ka tekus se fariseu xijan, te n-ka nataka-s nuu Jesús.

³⁵ Abogado kuu ñn-s. Se kuu abogado jan n-xijan tnu'u-ia ñn xa n-xijan tnu'u-s-ia xa kototnuni-s-ia.

³⁶ Xia'an-s:

—Maestru, ¿ndeda ñn ley Ianyuux ndandi'i ka?

³⁷ Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Io xa juemani koio-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-n, xi'in nde yiki, nde tuchi-n.

³⁸ Ley ya'a ndandi'i ka.

³⁹ Inka ley ndandi'i kuu xa'a: “Io xa juemani koio-n ñanitna'a-n ná ka xemani-n mee-n.”

⁴⁰ Nux na jandixa koio-n nduu ley Ianyuux ya'a, ndaku-n xa jandixa koio-n ntdantu'u ley n-chidotnuni Moisés xi'in ntdantu'u xa n-chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu —kuu Jesús.

¿Jundu da'ya kuu Cristu?

⁴¹ Ijan dada n-xijan tnu'u-ia dava ka se fariseu n-ka nataka nuu-ia:

⁴² —¿Jundu kuu Cristu ka xani ini-n? ¿Jundu da'ya dana kuu-ia?

Ka xia'an-s nuu Jesús:

—Da'ya dana David kuu-s.

⁴³ Xia'an-ia nuu-s:

—N-ja'an David xa Xto'o-s kuu Cristu na n-keé ña'a Espíritu Ianyuux. ¿Ñatu ke ini koio-n nax n-kutnuni ini-s na daa n-ja'an-s a? Du'a n-chidotnuni-s:

⁴⁴ N-ja'an Taa-ro Ianyuux nuu Ia kuu xto'o-ro:

“Nkoo ñini kua'a-r ñini na xee kiu kada-r xa taxnuni-n nuu se ka xini u'u ña'a.”

⁴⁵ Xaxe'e xa na n-xo tuu David n-ja'an-s xa xto'o-s kuu Cristu, ¿Janda kuu Cristu da'ya dana-s? —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴⁶ Ni ñn tnu'u ñayo ka-s n-ka ja'an nuu-ia. Ñayo ka-s n-kuyii xa kajan tnu'u-s-ia.

23

Yo kui'a ka xetniu se ka kuu fariseu xi'in se ka kuu saduceu

¹ Ijan dada n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

² —Nani n-kuu Moisés maestru, dani ka kuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni-s xi'in se fariseu maestru.

³ Xijan kuu xa ntdaa xa ta'u tniu-s kada koio-n te jandixa koio-n-si, ko maxku kada-n xa ka kida-s chi tuku ka ja'an-s xa kada-s te tuku ka kida-s.

⁴ Kuenda kiu ñn xa yo vee ndido ñayiu kuu xa ka ta'u tniu-s nuu-n. Ka duku-s xa yo vee jan, te ka ta'u tniu-s xa kuido koio-n, ko mee-s ñatu ka xido-s, ni xa kaju'un ñn ñiki nda'a-s xijan ña kuu.

⁵ Ka kida ndika-s tutu yodotnuni tnu'u Ianyuux xndenee te'u-s. Ka kida nani ka-s chate da'ma ka xkui'no-s na xijan ta'u-s nuu Ianyuux. Xa na kunde'a ña'a ni ñayiu ka kida-s xijan.

⁶ Yo ka tna ini-s xa kunukoo-s nuu silla ka xko nukoo ñayiu ndandi'i hora ka xaxde'ñu-s ñn nuu kuu viko. Yo nde'e ka tna ini-s xa kunukoo yatni-s nuu ka xko nukoo se ja'an ndodo nuu ñayiu xyuku xiti veñu'u kuechi.

⁷ Yo ka tna ini-s xa koo ñayiu xañu'u nuu-s nuu ya'u. Yo ka tna ini-s xa ja'an ñayiu nuu-s: “Maestru.”

⁸ Ko ndo'o, maxku juejoon koio-n xa ja'an ñayiu nuu-n: “Maestru”, chi ñani-n kuu tna'a xi'in ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u te idii ni maestru-n io.

⁹ Maxku ja'an-n nuu ñn ñayiu: “Ndixi kuu Taa ñayiu ñuñayiu”, chi idii ni Taa-ro ntdaa-ro io. Andiu tuu-ia.

¹⁰ Maxku juejoon koio-n xa ja'an ñayiu: “Kuu-n Maestru ñayiu ñuñayiu”, chi Maestru-i kuu ña'a ru'u, Ia kuu Cristu.

¹¹ Se na junukuechi nuu koio-n ku kuu se ndandi'i ka.

¹² Ñayiu najuen tnu'u mee-i, nduu-i ñayiu dakuu nga te kujanuu-i. Ñayiu xko kida na kida ñayiu dakuu nga, najuen tnu'u ña'a ñayiu —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan.

¹³⁻¹⁴ Ijan dada xia'an-ia nuu se ka kunxa'nu:

—Nda'u ya'a koio ndo'o, se ka kuu maestru xi'in se fariseu chi unu loko-n. Ka kida nga-n xa va'a-n. Ka dada'an-n xa maxku kiu tna'a koio ñayiu nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Juini juini-i xa kiu tna'a koio-i nuu ñayiu ijan, ko ka dada'an-n, te ni mee-n ña kiu tna'a koio nuu-i.

¹⁵ 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in mee-n, se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Ka xe'en-n ñuu xndatuu inka lado yu'u mar xa dakua'a koio-n to'o xa na jandixa koio-i ná ka jandixa mee-n. Nani ka xe'en-n do nuu mar, dani ka xe'en-n do nuu ñu'u yichi xa dakua'a-n ñayiu ijan. Ka kida-n xa kue'e ka kuechi ka kida ñayiu ka dakua'a-n jan dada mee-n.

¹⁶ 'Nda'u ya'a koio mee-n chi ka kuu-n na ka kuu se kuaa xndeka ñayiu jua'an ñn nuu jua'an-i. Ka ja'an-n: “Ñayiu chinaa xaxe'e veñu'u, ña tuu na tnu'u vete kuu nux ña xetna'a tnu'u-i, juini n-kida-i uxi diki nda'a-i, ko ñayiu chinaa xaxe'e oro io veñu'u, nux ña xetna'a tnu'u-i, kida-i kuechi chi vete-i”, ka kuu-n.

¹⁷ Ka ja'an lilu-n. Ná kuu ñayiu kuaa ka kuu-n. Ndandi'i ka veñu'u nuu n-nduu ii oro jan dada oro io xiti veñu'u jan.

¹⁸ Diuni ka ja'an-n: “Ñayiu chinaa xaxe'e altar veñu'u, nux ña xetna'a tnu'u-i, ña tuu na kuechi kuu, juini n-kida-i uxi diki nda'a-i, ko nux ka chinaa-i xaxe'e kiti ka doko-i nuu altar te ña xetna'a tnu'u-i, kuechi kuu xijan”, ka kuu-n.

¹⁹ Ná kuu ñayiu kuaa ka kuu-n. Ndandi'i ka altar nuu n-nduu ii ntdaa xa n-ka doko-n dada ñn xa ka doko-n chi nuu altar jan n-nduu ii xijan.

²⁰ Ñayiu ka chinaa altar, ñadu altar ni ka chinaa-i hora ka kida-i uxi diki nda'a-i chi diuni ka chinaa-i ntdantu'u xa ka doko-i nuu altar.

²¹ Tuu Ianyuux xiti veñu'u Jerusalén. Xijan kuu xa na ka kida ñayiu uxi diki nda'a-i xa ka chinaa-i veñu'u, ka kakune'e-i Ianyuux chi ka ja'an-i: “Nandi'a Ianyuux.”

²² Ñayiu ka chinaa xaxe'e andiu, diuni chinaa-i silla nukoo Ianyuux xa taxnuni-ia. Diuni ka kakune'e ñayiu ijan Ianyuux chi ka ja'an-i: “Nandi'a Ianyuux.”

²³ 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Ntna'a uxi nu'ne mino castila ka ni'i-n, ka najuña'a-n ñn Ianyuux. Diuni daa ka najuña'a-n anís xi'in comino. Maxku nujani-n xa kada-n xava'a ya'a. Juini ka kida-n xava'a ya'a, ko ña ka jandixa-n ñn xa ndandi'i ka. Ñatu daya'a-n juxtixia ñayiu ka kida kuechi, te ka kidandaa-n kuechi ñayiu ña tuu nax kida. Ñatu ka kunda'u ini-n dava ka ñayiu. Ñatu ka kukanu ini-n Ianyuux. Maxku daa ka kada-n; jandixa koio xa ta'u tni-u-ia.

²⁴ Ka kuu-n ná kuu se kuaa xndeka ñayiu jua'an ñn nuu jua'an-s. Ka chinuu-n kuechi luchi kuu ná kuu ñn kitlavichi luchi ñu'u nuu ndute kida inka ñayiu. Ka dakeé ni'ni ñayiu ndute ñu'u kitlavichi jan ñn da'ma xa na ña'a

kojon-i-ti, ko ndo'o, ñatu dakeé ni'ni-n ndute ñu'u kiti kuu camello xa na ña'a kojón-n-ti.

²⁵ Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Kuenda kiu taxa xi'in ko'o ka kuu-n. Io ndoo yata xijan, ko kui'a kaa xa ñu'u xiti-i. Ka du'u-n xaxii ñayiu, te ka kida-n dava'a nga xa ka juini mee-n.

²⁶ Mee-n, se fariseu, ná kuu se kuaa ka kuu-n. Ki'na ka najini-n xiti ko'o jan xi'in xiti taxa jan na kua'a daa na koo ndoo yata-i tuku.

²⁷ Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Kuenda kiu kava nuu xyinduxi ndiyi ka kuu-n. Naka'i ñayiu kava jan te ndukuixi. Vili kaa yata-i, ko kui'a kaa xiti-i chi ñu'u yiki ndiyi.

²⁸ Daa ka kuu-n. Ka kida nga-n xa ka kida-n xava'a xa na kunde'a ña'a ñayiu, ko mee ni xaloko xñu'u anu-n. Natu ka jandixa-n Ianyuux.

²⁹ Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in dava ka se fariseu chi ka kida nga-n xa va'a-n. Ka kaan-n nuu xndaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ka kidakutu-n capilla nuu xndaa ñayiu va'a.

³⁰ Te ka ja'an-n: “Nu n-ka xio-ro tiempo n-ka xa'ni xixitna-ro se n-ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, ma kuantu-ro xa n-ka kida-s.”

³¹ Xndido tau-n kuechi-n xi'in-s xaxe'e xa diuni ka xa'ni mee-n se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

³² Vitna daxonkava koio-n xa n-ka kixe'e-s xa kada-s.

³³ Da'ya Kui'na ka kuu-n. Ma kaku-n na ndadandaa Ianyuux kuechi-n chi ji'in koio-n andea.

³⁴ N-kuu titni se ja'an tnu'u Ianyuux nuu-n tunda'a-r vaxi. Diuni tunda'a-r se yo unu kaxi ini xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Dava-s ka'ni koio-n. Dava-s katakaa dika-n. Dava-s jani koio-n chirrión ñi xiti veñu'u kuechi-n. Dava-s nkuijun koio-n ntaka ñuu ji'in koio-s.

³⁵ Xaxe'e xa'a kundido kutau koio-n xi'in xixitna-n ntdaa ñayiu va'a anu n-ka xa'ni-s nde tiempo n-xo tuu Abel xi'in nde tiempo n-xo tuu Zacarías, da'ya yi Berequías. Zacarías jan n-ka xa'ni xixitna-n me'ñu altar xi'in veñu'u.

³⁶ Na ja'an ndaa-r xa kundido kutau mee-n, ñayiu io vitna ntdaa se ijan — kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

³⁷ Ijan dada n-nukonde'a-ia ñuu Jerusalén. Te n-ja'an-ia:

—Ndo'o xa kuu-n ñayiu Jerusalén, ka xa'ni-n se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te ka jani-n se n-tunda'a ña'a Ianyuux yuú. Naka kue'e vuelta n-juini-r xa kada-r ná kida chuun xa nadataka-ti da'ya-t te chi'i ña'a-t ka'a ndixi-t. Du'a n-juini-r xa kada-r; ko ñayo-n n-juini.

³⁸ Kuna'a koio xa mayo ka ñayiu kutuu Jerusalén,

³⁹ ni mayo ka-n jini ña'a nde na xee kiu ja'an-n: “Naka ta'u Ia n-natunda'a ña'a Ianyuux xa juan ndixi-ia ñuñayiu.” —Kuu-ia, xia'an-ia.

24

N-ja'an Jesús xa ndondoo veñu'u Jerusalén junkoio

¹ Ijan dada n-kee-ia veñu'u Jerusalén xa jua'an-ia iin nuu jua'an-ia, te n-ka xetna'a-da-ia. N-ka dane'e nda'a-da xa na kunde'a-ia veñu'u xi'in titni ve'e xndenee tna'a xi'in-i.

² Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Va'a n-kua'a ntdaa xa xnde'a-ro ya, ko xandaa xakuiti ma kava ndodo tna'a ka ni iin yuú n-kua'a veñu'u ya'a chi ntdanditu'u junkoio.

³ Te jua'an koio-da xi'in-ia Yuku Tnu Olivo. Daa ni kue'e ñayiu xndijun ña'a. N-nukoo-ia ijan te n-ka xetu'a-da-ia.

N-ka xijan tnu'u-da-ia:

—Kachitnu'u ña'a-n na kiu ya'a ndaa xijan. ¿Na seña taxi Taa-ro Ianyuux xa na kutnuni ini koio-da xa vax kuyatni kiu ndixi-n ñuñayiu, te naa ñuñayiu?

⁴ N-ja'an Jesús:

—Koo koio-n cuedado xa maxku danda'u ña'a se kixi.

⁵ Kue'e-s kixi te ja'an-s xa n-tunda'a-r-si. Ja'an-s: “Ru'u kuu Cristu.” Kue'e ñayiu danda'u koio-s.

⁶ Kiu na teku koio-n xa jantna'a ñn ñuu xi'in inka ñuu, te diuni teku tnu'u-n xa jantna'a ñn naci6n xi'in inka naci6n, maxku ña'a chi ini koio-n. Maxku kundu ini-n. Ki'na ka io xa ya'a ndaa xijan, ijan dada naa ñuñayiu.

⁷ Ndandita ñn pa6s nuu inka pa6s. Jantna'a koio soldado ñn se kunxa'nu xi'in soldado inka se kunxa'nu. Kixi tnama. Kue'e vuelta tnaa dava ñuu xndatuu ñuñayiu.

⁸ Na ya'a ndaa xa'a, nda'u ya'a koio mee-n xi'in dava ka ñayiu ñuñayiu. Ná ya'a ñá xajan da'ya ya'a koio-n.

⁹ Kandeka ña'a ñayiu ji'in nuu juxtixia. Kada u'u ña'a-s te ka'ni ña'a-s. Diuni jini u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa ka jandixa ña'a-n ru'u.

¹⁰ Tiempu ijan ma kukanu ini ña'a ka dava-n. Datuu tna'a-n nuu juxtixia te jini u'u tna'a-n.

¹¹ Tiempu ijan kue'e se vete kixi. Ja'an koio-s xa kuu-s se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa. Kue'e-n danda'u ña'a-s.

¹² Xaxe'e xa yo kuloko ka ñayiu daa, ma juemani tna'a ka dava-i.

¹³ Nux dani na kukanu ini ña'a-n xi'in nux ma kande ini-n xa kukanu ini ña'a-n, dakaku ña'a-r.

¹⁴ Teku ñayiu nitu'u ñuu tnu'u-r na kua'a na teku-i nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. Tnu'u va'a kuu. Ki'na ka daa ya'a te ijan dada naa ñuñayiu.

¹⁵ Jini koio-n xa kine'e ñayiu ñatu ii ndatniui ii io xiti veñu'u, te ma chinuu-i xa ii xijan. Jin tna'a xa n-chidotnuni Daniel se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux.

¹⁶ Ñayiu xtuu Judea kiu ijan na kunu koio-i; ji'in-i yuku.

¹⁷ Ñayiu iin ndodo diki ve'e-i kiu ijan, maxku ndiu-i ve'e-i xa kine'e-i xaxii-i.

¹⁸ Ñayiu kidatniui nuu ñu'u-i, maxku nu'u-i ve'e-i xa kine'e-i doo-i.

¹⁹ Nda'u ya'a koio ñadi'i xñu'u da'ya xi'in ñadi'i ka dakadi yjijn kiu ijan.

²⁰ Kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa maxku ya'a xijan tiempo vixi, ni kiu ka ndetatu-ro

²¹ chi nux kiu ijan na ya'a xa'a yo nda'u ka ya'a koio ñayiu. Nde na n-xe kavatuu ñuñayiu xi'in nde vitna ñatu uun ya'a xa'a. Na ya'a xijan, te ma uu ka du'a kuu.

²² Nu ma ndadaluchi Ianyuux kiu ijan n-kuu, ni ñn ma yoo kaku, ko ndadaluchi-ia kiu ijan xaxe'e ñayiu n-kaxi diin-ia xa kaku koio-i.

²³ Tiempu ijan ja'an koio ñayiu: “Ya'a tuu Cristu.” Ja'an inka ntuku ñayiu: “Ijan tuu Cristu.” Maxku jandixa koio-n-yi

²⁴ chi kixi se ja'an xa kuu-s Cristu xa danda'u-s ñayiu. Kixi se ja'an xa se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ka kuu-s. Kada Kui'na xa kada se ijan kue'e milagru te kue'e ñayiu danda'u koio-s nde ñayiu n-kaxi diin Ianyuux ku kuu-s xa danda'u-s, ko ma ndaku-s.

²⁵ Kachitnu'u ña'a da'u ni-r xa ya'a. Kuna'a koio xa n-ja'an-r nuu-n.

26 Nux ja'an ñayiu nuu-n kiu ijan, "Kachitnu'u ña'a-r xa tuu-ia nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau", maxku ji'in koio-n ijan. A nux na ja'an inka ñayiu nuu-n, "In xiti ve'e yiva'a-ia", maxku jandixa koio-n-yi

27 chi ma du'a kada-r. Ná kuu xa kee taxa nde nuu kane ngandii te xeye'e nde nuu keé ngandii, daa ku kuu na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu.

28 Ná xko yuku ñau nuu katuu in kiti n-xi'i, daa kuyuku koio ñayiu nuu-r na ndixi-r.

29 Na ya'a xa nda'u ya'a ñayiu ntdaa kiu ijan, te ijan dada kunee nuu ngandii. Ma ndii ka yoo. Junkoio chudini xi'in ntdaa ka xa io andiu.

30 Ijan dada kada Ianyuux in xa ña uun xini ñayiu. Kue'e xa kada-ia andiu xaxe'e xa n-kuyatni kiu ndixi mee-r, Ia kuu ñayiu. Kunde'a-i xa ndixi-r nuu vikó, te taxnuni-r nuu ntaka ñuu ñuñayiu. Yo nde'e ndii-r. Nda'i ntdantu'u ñayiu ñuñayiu na jini ña'a-i.

31 Tunda'a-r, ángel, ia ka xinokuechi nuu-r, xa tiu koio-ia strompeta xa nadataka-ia ntdaa ñayiu n-kaxi diin Ianyuux. Nadataka-ia ntdantu'u ñayiu io nde nuu keé ngandii xi'in nde nuu kane ngandii xi'in nduu lado ka ñuñayiu.

32 Xna'a-n xa hora nandidi tnu higo te ndukuii-tnu xa vax nduyatni yoo i'ni.

33 Nani ka xini-n xa vax nduyatni yoo i'ni, dani jini koio-n xa vax kuyatni kiu ndixi-r na jini-n xa ya'a ntdaa xijan chi xijan kuu seña xa daa ya'a.

34 Xandaa xakuiti ma kuú ndi'i ñayiu io vitna nde na ya'a ntdaa xijan.

35 Naa andiu, naa ñuñayiu, ko xa n-ja'an-r ma kuita.

36 Ñayo xini na kiu ya'a xa'a, ni ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ni mee-r, Ia kuu Da'ya Yi-ia, ña xini. Mee ni Taa-ro Ianyuux na'a na kiu daa ya'a.

37 Nani n-ya'a na n-xo tuu Noé ñuñayiu, dani ya'a kiu na ndixi mee-r, Ia kuu ñayiu.

38 Nani n-ya'a na n-kuyatni kiu n-ndindodo ndute ñuñayiu, dani ya'a kiu ijan. N-ka xo xaxi n-ka xo xi'i ñayiu. N-ka xo tñunda'a-i, te n-ka xo datnunda'a-i da'ya-i tiempo ijan. Ntdaa xijan n-ka xo kida ñayiu tiempo n-keé Noé xiti barcu.

39 Na n-ka xani ini ñayiu jan xa naa-i. Nde kiu n-ndindodo ndute nitu'u ñuñayiu dada n-ka kutnuni ini-i xa naa koio-i, te n-ka naa-i ntdaa-i. Daa ya'a ñayiu na ndixi mee-r, Ia kuu ñayiu.

40 Tiempo na ndixi-r, daa kutuu ka'nu uu seyii nuu ñu'u ka xitu-s. In-s kandeka ña'a Ianyuux ji'in andiu. In-s dandoo-ia.

41 Uu ñadi'i ku ndiko ka'nu. In-ña kandeka ña'a Ianyuux ji'in andiu; inka-ña dandoo-ia.

42 Kuna'a koio-n xa ndixi-r te kundetu ña'a-n chi ña yoo-n xini na kiu na hora ndixi ru'u, Ia kuu Xto'o-n.

43 Vava'a kunini koio xa na ja'an-r xa na kutnuni ini koio-n. Nu n-xini in seyii na hora xee ñadu'u ve'e-s n-kuu, kundito-s te ma juejoon-s xa kiu ñadu'u jan ve'e-s xa du'u-s xaxii-s.

44 Xijan kuu xa kada tu'a koio-n mee-n xa koo tu'a-n xa ji'in-ro andiu na ndixi-r chi hora ña xñu ini-n xa ndixi-r, ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu.

45 Kuenda kiu in se yo kaxi ini ka kuu-n. N-xio in se yo kaxi ini n-tetutniu ña'a xto'o-s xa taxnuni-s nuu dava ka se ka xinokuechi nuu-s. Va'a xinokuechi-s nuu-s. Diu se ya'a dakexio xa kaxi dava ka se ka xinokuechi jan na xee hora.

46 Naka ta'u kuu se ijan hora na naxee xto'o-s chi jini-s xa n-kida-s ntdaa xa n-ta'u tñiu-s.

⁴⁷ Tetutniu ña'a xto'o-s xa junuu-s ntdantu'u xaxii-s. Xandaa xakuiti tetutniu ña'a-s.

⁴⁸ Ko nuxa se xinokuechi nuu-s ya'a kuu seloko te ja'an mee ja'an ñn-s: "Na'a ji'in Xto'o-ro, te kukuee-s xa nxee-s."

⁴⁹ Kixe'e-s xa kani-s dava ka se ka xinokuechi xi'in ñá ka xinokuechi nuu xto'o-s, te kixe'e-s kaxi-s, ko'o-s xi'in se nde'e ka xi'i te xini-s.

⁵⁰ Naxee xto'o se jan kiu a hora ña ñu ini-s xa naxee-s.

⁵¹ Nde'e kada u'u ña'a xto'o-s. Ya'a-s na ya'a se ka kida nga xa va'a-s. Yo nde'e nda'i-s te nde'e kiti ini-s nuu lanyuux.

25

Soltera n-ka xani ini va'a xi'in soltera ñatu n-ka xani ini va'a

¹⁻² Ná n-ka ya'a uxi soltera ta jini ka seyü, daa ya'a koio ñayiu taxnuni lanyuux nuu-i xa dava-i n-ka xani ini lilu te dava-i n-ka xani ini va'a. Xne'e soltera jan candil-yi jua'an nuu nanitna'a koio-i xi'in noviu.

³ O'on dichi n-ka xani ini lilu, xne'e-i candil-yi jua'an, ko ña n-kane'e koio-i aciti olivo ji'in xa dandee-i candil-yi jan.

⁴ O'on dichi n-ka xani ini va'a, xne'e-i aciti olivo xi'in candil-yi jua'an.

⁵ N-kukuee noviu jan xa xee-s nuu nanitna'a-s xi'in dichi ka kuu soltera ya, te n-ka kuu nuu-i xa kidi te n-ka kidi-i.

⁶ Nu n-kuu niu dava, dana ini n-ka kana ñayiu: "Vaxi noviu. Na jin tna'a koio-ro-i."

⁷ N-ka ndokoo soltera jan te n-ka dita-i nuu xá n-kayu yu'a candili-i. Te n-ka natnuu-i.

⁸ Dichi n-ka xani ini lilu, n-ka ja'an-i nuu dichi n-ka xani ini va'a: "Taxi koio xaku aciti olivo-un chi vax nda'va candili-r ñn ñn-r."

⁹ Te n-ka ja'an dichi n-ka xani ini va'a: "Ma taxi koio-r chi ma kendita xa juetniu-ro ntdaa-ro. Va'a ka nuu jua'an koio nuu kuya'u aciti olivo te jueen koio-un xa juetniu koio-un", ka kuu dichi ijan, ka xia'an-i.

¹⁰ Nini juan jueen koio dichi ijan aciti n-xee noviu jan ijan. Ndeka-s soltera n-ka kida tu'a aciti jan jua'an ve'e nuu io viko-s. Te n-nakadi-s ye'e.

¹¹ N-ka kukuee soltera n-ka xani ini lilu xa ji'in-i nuu kuu viko. Nu n-ka xee-i ijan n-ka kana-i: "Dito, Dito, najaan-n ye'e xa na xe kiu koio-da."

¹² Te xia'an-s nuu dichi ka kuu soltera jan: "Ña xini ña'a-r," kuu-s, n-xia'an-s.

¹³ Xa maxku du'a ya'a koio-n kada tu'a koio-n mee-n chi ña ka xini-n na kiu, na hora ndixi-r.

N-kakune'e Jesús tvini kuu talento

¹⁴⁻¹⁵ D'uni taxnuni lanyuux ná taxnuni ñn se taxnuni. N-kana ñn se taxnuni se ka xinokuechi nuu-s, te n-xia'an-s tvini xa dakanduu koio-s. ñn-s n-xia'an-s o'on talento. Inka-s n-xia'an-s uu talento, te inka-s n-xia'an-s ñn talento. N-xia'an-s según janda kua'a koio-s dakanduu-s tvini. Ijan dada xika jua'an-s.

¹⁶ Se n-ni'i o'on talento jan, n-ni'i ka-s o'on talento xa n-dadiki-s xi'in tvini ijan.

¹⁷ Dani n-kida se n-tñü uu talento jan, te n-ni'i ka-s uu talento.

¹⁸ Se n-ni'i ñn talento ni, tuku n-kida-s. N-xate-s ñn yau nuu ñu'u-s te n-chinduxi-s tvini xto'o-s.

¹⁹ Na'a n-xe'en xto'o-s ñn ñn-s. Ijan dada n-naxee-s xa kada-s cuenta nuu nadaa tvini n-ka ni'i koio-s.

²⁰ Se n-tñi o'on talento jan, ne'e ka-s o'on talento naxee nuu xto'o-s, te xia'an-s: "Dito, na o'on talento n-dadiki-da ya'a. Te ya'a io o'on ka talento n-ni'i-da."

²¹ Xia'an xto'o-s nuu-s: "Naka va'a. Va'a n-xinokuechi-n chi va'a-n. Juini xaku ni tvini n-yinda'a-n, ko xaxe'e xa va'a n-dakanduu-n tvini-r, kue'e xa kinda'a-n. Na kiu-ro ve'e, te na kaxi na ko'o-ro, te kada-ro xadi ini."

²² Ijan dada n-xee se n-tñi uu talento jan, te xia'an-s: "Dito, na uu talento n-dadiki-da ya'a, te ya'a io uu ka talento n-ni'i-da."

²³ Xia'an xto'o-s nuu-s: "Naka va'a. Va'a n-xinokuechi-n. Juini xaku ni tvini n-yinda'a-n, ko xaxe'e xa va'a n-dakanduu-n tvini-r kue'e xa kinda'a-n. Na kiu-ro ve'e, te na kaxi na ko'o-ro, te kada-ro xadi ini."

²⁴ Se n-tñi ñn ni talento, ne'e-s n-naxee, te xia'an-s: "Dito, xini-da xa ma kachi ini-n. Nataxtna'a-n xa ña n-dakeé-n. Diuni nakueka-n xa ña n-dada'u-n."

²⁵ N-chinuxi-da tvini-n chi n-yu'u-da nuu-n. Na tvini-n ya'a", kuu-s, xia'an-s.

²⁶ Te n-ja'an se kuu xto'o-s jan: "Lilu-n. Ña kua'a-n junokuechi-n, te kudi-n. Ando xá na'a xa nataxtna'a-r xa ña n-dakeé-r, te diuni nakueka-r xa ña n-dada'u-r."

²⁷ ¿Nakuenda ña n-xe chi'i-n tvini-r bancu xa kiu na nxee-r nakueka-r tvini n-taxi-r xi'in da'ya-i?", kuu-s, xia'an-s nuu se xinokuechi jan.

²⁸ Te xia'an-s nuu se xnii yatni: "Tñi koio tvini-s te juña'a se n-xia'an-r o'on talento

²⁹ chi ñayiu xneva'a kue'e, kue'e ka ni'i-i. Ñayiu ita'u neva'a, dita ñayiu ntdaa xa neva'a-i.

³⁰ Se ya'a xa ña n-kua'a-s junokuechi-s nuu-r, dajane-s nuu nee xa nee nuu nde'e nda'i-s te nde'e kiti ini-s", kuu se kuu xto'o jan, xia'an-s nuu se ijan.

Ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu

³¹ Na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu, te nde'e ndii-r te kunukoo-r silla nuu taxnuni-r. Ndixi-r xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

³² Nataka koio ntdant'u ñayiu nuu-r te kine'e diin-r ñayiu va'a nuu ñayiu loko ná kida ñn ñayiu xa kine'e diin-i tkachi nuu nchiva.

³³ Janyuku-r ñayiu kuu ná kuu tkachi diñi kua'a-r te janyuku-r ñayiu kuu ná kuu nchiva diñi datni-r.

³⁴ Ijan dada ja'an ru'u, Ia taxnuni nuu dava ka-n: "Ta kinde'e koio chi n-kida Taa-ro Ianyuux xa ta'u kuu koio-n. Nu n-kidava'a-ia ñuñayiu, n-kida tu'a-ia nuu taxnuni koio-n. Xijan kuu ta'u-n

³⁵ chi n-ka taxi-n xa n-xaxi-r na n-kojon-r. N-yichi-r ndute te n-ka taxi-n xa n-xi'i-r. Ñayiu to'o n-kuu-r te n-ka ja'an ña'a-n ve'e-n.

³⁶ Ñatu da'ma-r n-xio te n-ka taxi-n da'ma. N-ku'u-r te n-ka xo ndeka ña'a-n. N-yindi'u-r vekaa, te n-ka xitoni'ni ña'a-n."

³⁷ Ijan dada ja'an ndo'o xi'in dava ka ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-n ñayiu ñatu ka xndido xtau kuechi n-ka kida-n: "Ña na'a-da xa n-kojon-n te n-taxi-da xa n-xaxi-n. Ña na'a-da xa n-yichi-n ndute te n-taxi-da xa n-xi'i-n.

³⁸ Ña na'a-da xa seto'o n-kuu-n te n-ja'an ña'a-da ve'e-da. Ña na'a-da xa ña n-xio da'ma-n te n-taxi-da da'ma.

³⁹ Ña na'a-da xa n-ku'u-n. Diuni ña na'a-da xa n-yindi'u-n vekaa te n-xe koton'i'ni ña'a-da."

⁴⁰ Te kachi ru'u, Ia taxnuni nuu-n ntdaa-n: "Xaxe'e xa du'a n-ka kida-n xaxe'e ñayiu yo n-ka kunda'u ndeka-r, kuenda kiu mee-r n-ka kida ña'a-n. Xa ndaa kuu xa ja'an-r ya."

⁴¹ Ñayiu kunujuiin diñi datni-r, Ja'an-r nuu-i: “Xikojuiin koio. N-ja'an Taa-r xa ji'in koio-n nuu nu'u koko nikava nikuita nuu n-xani ini-ia xa ni'i Satanás xi'in ntdaa ángel ndeka-i ta'u-i

⁴² chi n-kojon-r te ña n-taxi-n xa kaxi-r. N-yichi-r ndute, te ña n-ka taxi-n xa ko'o-r.

⁴³ Seto'o n-kuu-r te ña n-ja'an ña'a-n ve'e-n. Ñatu da'ma-r n-xio, te ña n-taxi-n da'ma. N-ku'u-r te n-yindi'u-r vekaa, ko ña n-xitoni'ni ña'a-n.”

⁴⁴ Ijan dada ja'an koio-i nuu-r: “Ña xna'a-da xa ña n-chindee ña'a-da hora n-kojon-n a n-yichi-n ndute a seto'o n-kuu-n a n-xio vichi-n a n-ku'u-n, ni ñatu xna'a-da xa n-yindi'u-n vekaa, te ñatu n-xe kotoni'ni ña'a-da.”

⁴⁵ Te ja'an-r nuu-i: “Xaxe'e xa ña n-chindee-n ni ñin ñayiu, ni ñayiu ka kunda'u ka, kuenda kiu ña n-ka chindee ña'a-n.”

⁴⁶ Dava-n ji'in nuu nda'u ya'a koio-n nikava nikuita, ko dava-n, ji'in nuu kutuu koio-n xi'in Ianyuux nikava nikuita chi ka jandixa-n xa ta'u tñiu Ianyuux —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

26

N-ka ndatnu'u-s janda kada-s xa ka'ni koio-s Jesús

¹ Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús ntdantu'u tñu'u ijan, te n-ja'an-ia nuu ntdaa daña, se n-dakua'a ña'a-ia:

² —Xa ka xini-n xa nuu uu kiu kuu viko Paxcua. Kiu ijan kada ñin se kada xa tñi ña'a koio juxtixia ru'u, Ia kuu ñayiu, xa nkuitakaa dika-r.

³ Tiempu ijan xyuku dutu ka kunxa'nu xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel nuke'e dutu taxnuni ka nani Caifás.

⁴ N-ka kida inuu-s nuu janda danda'u-s ñayiu ñuu-s xa na kua'a tñi-s Jesús te ka'ni ña'a koio-s.

⁵ Ko n-ka xia'an tna'a-s:

—Maxku du'a kada-ro kiu kuu viko Paxcua na ña'a ndandita ñayiu nuu-ro.

⁶ N-xee Jesús ñuu nani Betania, te jua'an-ia ve'e Simón. Ka dandee ñayiu Simón: “Se Te'yu Ñi”, chi n-xo te'yu ñi-s.

⁷ Ijan n-xee ñin ñá ne'e ñin vidriu alabastro ñu'u perfume yo ya'u. Nini nukoo-ia yu'u mexa xa xaxde'ñu-ia, n-xodo-ña perfume jan diki-ia.

⁸ Nu n-ka xini daña, se dakua'a ña'a-ia, te n-ka kiti ini-da. N-ka xia'an tna'a-da:

—¿Nakuenda tñu perfume ya'a?

⁹ Nu n-kuya'u, kue'e tvini ni'i-ro xa kuu xi'in ñayiu ka kunda'u n-kuu.

¹⁰ N-teku Jesús xa n-ka ndatnu'u-da te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—¿Nakuenda jan tñu'u-n ñá ya'a? ñin xava'a n-kida ña'a-ña

¹¹ chi mee-n ñin ñin-n, dani kutuu-n xi'in ñayiu ka kunda'u, ko mee-r, ma kutuu ka-ro.

¹² Xa n-xodo ña'a-ña perfume kuu xa xá n-kida tu'a-ña yiki kuñu-r xa maxku tñu yachi ni.

¹³ Xandaa xakuiti xa dava'a nga ñuu nuu ja'an-n nuu ñayiu nax kada koio-i xa nanita'u-i, ja'an koio-n nax n-kida ña'a ñá ya'a xa na kuna'a ña'a ñayiu mee-ña —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-datuu Judas Jesús

¹⁴ N-xe'en Judas Iscariote, ñin se n-xo kandeka tna'a xi'in-da nuu dutu ka taxnuni.

¹⁵ Xia'an-s:

—¿Nadaa tvini taxi-n te na kandeka-da-s xee?

Te n-ka ja'an-s xa juña'a-s oko uxi moneda kuu plata.

¹⁶ N-nduku ini Judas xa kada-s xijan na ma yoo ñayiu kunde'a ña'a.

fin nga vuelta n-xaxdini Jesús xi'in-da ntdaa-da

¹⁷ Kiu ki'na nu viko ka xaxi ñayiu tila ña n-kiu levadura, daa n-ka xetu'a ni uxi uu-da Jesús te n-ka xijan tnu'u-da-ia:

—¿Ndexu kuu ini-n xa kada tu'a koio-da xa kaxdini-ro viko Paxcua? — kuu-da, ka xia'an-da.

¹⁸ N-ja'an-ia:

—Jua'an ñuu katuu yatni. Ijan nitna'a-n xi'in ñin se nitna'a xi'in-n, te du'a juña'a-n nuu-s: “Ja'an maestru-da: Ve'e-n juetniu-r xa kaxdini-r xi'in se dakua'a-r viko Paxcua chi vax kuyatni xa ya'a-r ñin xa ya'a-r.”

¹⁹ Jua'an koio-s xa kada-s na n-ta'u tniú Jesús. N-ka kida tu'a-s xa kaxdini koio-s xi'in-ia.

²⁰ Nu n-ñini, te n-ka nukoo ñin uxi uu daña, se n-dakua'a ña'a-ia xi'in-ia nuu mexa xa kaxdini koio-da.

²¹ Nini ka xaxdini-da xi'in-ia n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Xandaa xakuiti kandeka ña'a ñin-n ji'in nuu se loko.

²² Te yo nde'e n-ka kuko'yo ini-da, te n-ka kixe'e-da ka xijan tnu'u-da-ia:

—Maestru, ¿kuiti mee-da du'a kada ña'a u?

²³ N-ja'an-ia:

—Se na dakee ndita xi'in-r tila ñin ni nuu ko'o, se ijan kada xa tniú ña'a juxtixia.

²⁴ Ya'a mee-r, Ia kuu ñayiu, ná yodotnuni tnu'u Ianyuux, te nda'u ya'a se kada xa tniú ña'a juxtixia. Va'a ka nuu n-xi'í ni'no-s xiti di'i-s n-kuu —kuu-ia.

²⁵ Ijan dada xia'an Judas, se n-kida xa n-ka tniú juxtixia Jesús:

—Maestru, ¿kuiti mee-da du'a kada ña'a u?

Te xia'an-ia nuu-s:

—Joon.

²⁶ Nini ka xaxdini daña, se dakua'a ña'a-ia xi'in-ia, n-tniú-ia tila te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux. Ijan dada n-ta'u-ia tila jan, te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Tniú koio tila-ia te xaxi koio. Tila ya'a kuu ñin-r.

²⁷ Ijan dada n-tniú-ia taxa ñu'u vinu uva te n-ja'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux te n-taxi-ia xa ko'o koio-da ntdaa-da te n-ja'an-ia:

—Ko'o koio ntdaa-n.

²⁸ Xa'a kuu niñi-r katuu xaxe'e xa kada Ianyuux tratu xee xi'in kue'e ñayiu taxkanu ini-ia xa n-ka kida-i kuechi-i.

²⁹ Xandaa xakuiti ma ko'o ka-r ndudi uva nde na xee kiú kixe'e Taa-ro Ianyuux xa taxnuni-ia.

³⁰ Nu n-ya'a xa n-ka xita-da xi'in-ia ñin salmo, jua'an koio-da xi'in-ia Yuku Tnu Olivo.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ñatu xini-s-ia

³¹ Ijan n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Kujanuu koio-n xaxe'e xa ndeka tna'a-ro te dandoo ña'a koio-n xakuaa vitna. Du'a ya'a xa na jin tna'a tnu'u Ianyuux yodotnuni. Du'a yodotnuni:

Kada-r xa kuú se ñunuu tkachi-r.

Te du'a du'a kute ni'no-ti.

³² Na nandoto-r te ki'na ka-r ku nu'u Galilea —kuu-ia.

³³ Xia'an Spedru nuu-ia:

—Juini ntdaa-s, na kujanuu xaxe'e xa ndeka tna'a-ro xi'in-s te dandoo ña'a-s, ko daña nuncas ma kujanuu-da xaxe'e xa ndeka tna'a-ro, ni ma dandoo ña'a-da.

³⁴ Xia'an Jesús nuu-s:

—Xandaa xakuiti xa xakuaa vitna uni vuelta ja'an-n xa ña xini ña'a-n, ijan dada kana ñn li'i.

³⁵ Xia'an Spedru nuu-ia:

—Juini na ka'ni ña'a-s xaxe'e xa ndeka tna'a-ro, nuncas ma ja'an-da xa ña xini ña'a-da —kuu-s, xia'an-s.

Dani ka xia'an-da ntdaa-da.

N-xijan ta'u Jesús Getsemani

³⁶ Ijan dada ndeka ña'a Jesús jua'an nuu nani Getsemani. Ijan n-ja'an-ia nuu dava-da:

—Nkoo koio ya'a ñini na ji'in-r do ijan xa nkajan ta'u-r nuu Ianyuux.

³⁷ Ijan dada ndeka-ia Spedru, Sua, Jacobo jua'an. Da'ya y# Zebedeo kuu Sua xi'in Jacobo jan. Nu n-xee-ia ijan, yo vichi n-kuko'yo ini-ia.

³⁸ Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Yo nde'e kuko'yo ini-r. Kuu anu-r xa kuú-r. Ndo koio ya'a te kunde'a va'a-n nax na ya'a, te dani ru'u kunde'a va'a-r nax na ya'a tuku.

³⁹ Ijan dada jua'an ka-ia ita'u te n-xe juin xiti-ia te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux. N-ja'an-ia:

—Taa-ro Ianyuux, nux vatuka xa dakaku ña'a-n nuu xa u'u ya'a, dakaku ña'a-n, ko maxku kada-n xa juini mee-da. Kada-n xa juini mee-n.

⁴⁰ Ijan dada n-naxee-ia nde nuu xtuu ndruni se ndeka tna'a xi'in-ia jua'an. N-xini-ia xa ka kidi-s, te xia'an-ia nuu Spedru:

—¿Ni ñn nunuu ña n-kuu xa kunde'a va'a-n nax ya'a u? —kuu-ia.

⁴¹ Ijan dada xia'an-ia nuu ndruni-s:

—Chinuu koio naxa ya'a te kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-n kuechi. Io anu-n xa ma kada koio-n kuechi, ko xaxe'e xa ñayiu ñuñayiu ka kuu-n ma kundedi ini-n, te kada na'i-n kuechi —kuu-ia, xia'an-ia.

⁴² Vuelta kuu uu jua'an-ia te du'a n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux:

—Taa-ro Ianyuux, nux ma kuu xa dakaku ña'a-n nuu xa u'u ya'a, na ya'a na juini mee-n.

⁴³ Nu n-naxee ntuku Jesús nuu xtuu ndruni se ndeka-ia jua'an, te n-xini-ia xa ka kidi ntuku-s chi yo vichi n-ka kuu nuu-s xa kidi.

⁴⁴ Inka ntuku vuelta n-dandoo-ia-s te jua'an-ia xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux vuelta kuu uni. Nani n-xijan ta'u-ia xa kuu uu, dani n-xijan ta'u-ia xa kuu uni.

⁴⁵ Ijan dada n-naxee-ia nuu n-ka ndoo ndruni-s te xia'an-ia nuu-s:

—¿Ka kidi ntuku-n a? ¿Ka ndetatu na'i-n a? Xa n-xee hora kada se kada xa tñi ña'a se unu loko ru'u, Ia kuu ñayiu.

⁴⁶ Ndokoo koio. Na nu'u-ro chi vaxi-s —kuu-ia, n-ja'an-ia.

N-ka tñi-s Jesús

⁴⁷ Ñini ja'an-ia xijan, n-xee Judas, se n-xo kandeka tna'a xi'in-da ntdaa-da. Kue'e se ndeka-s n-xee ijan. Xne'e se ijan espada-s xi'in karruti-s n-ka xee. Dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel n-ka tunda'a ña'a.

⁴⁸ Xá daa n-ja'an Judas janda kada-s xa kutnuni ini se xnetna'a xi'in-s n-xee ijan jundu kuu Jesús. Du'a n-ja'an-s nuu se ijan:

—Se na teyu'u-da, se ijan tñi koio-n.

⁴⁹ N-xe tu'a-s Jesús, te xia'an-s nuu-ia:

—Va'a nga ta'u kuu-n, Maestru.

Te n-teyu'u-s-ia.

⁵⁰ Xia'an Jesús nuu-s:

—Kada xa vax ki kada-n.

Ijan dada n-ka xetu'a se ijan Jesús te n-ka tñi-s-ia.

⁵¹ N-tava iin se ndeka tña'a xi'in-da espada-s, te n-xa'nde-s do'o se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.

⁵² Xia'an Jesús nuu se du'a n-kida:

—Dandee na'i espada-n chi ñayiu ka xa'ni ñayiu espada dñuni espada kuú koio-i.

⁵³ ¿Xani ini-n xa ma kuu kajan ta'u-r nuu Ianyuux xa chindee ña'a-ia u? Nux na juña'a-r nuu Ianyuux xa tunda'a-ia ángel, ia xinokuechi nuu-Ia, nunuvii ni tunda'a-ia vi'i ka uni diko uxi uu mil-ia,

⁵⁴ ko nux daa na kada-r ma jin tña'a na yodotnuni tnu'u-ia —kuu-ia.

⁵⁵ Ijan dada n-ja'an-ia nuu se n-ka xee ijan:

—¿Nakuenda xne'e-n espada-n xi'in karruti-n n-ka kixee xa tñi ña'a koio-n kuenda kiu ñadu'u kuu-r? Ndikiu ndiñuu n-xo dakua'a-r ñayiu xiti veñu'u Jerusalén. N-xo xo nukoo-r ijan te ñayo-n n-ka tñi ña'a,

⁵⁶ ko ntdaa xa'a io xa ya'a xa jin tña'a ntdaa xa n-chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu —kuu-ia, xia'an-ia.

Hora ijan, ntdantu'u-da n-ka dandoo Jesús, te n-ka xino-da.

Xndeka-s Jesús n-ka xe'en nuu se Israel ka taxnuni

⁵⁷ N-ka tñi-s Jesús, te xndeka ña'a-s jua'an ve'e Caifás, dutu taxnuni ka, nuu xyuku se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

⁵⁸ Xika xika ni ndijun Spedru-ia jua'an. N-xee-s nuke'e dutu jan, te n-nukoo-s nuu xtuu ñayiu ka xinokuechi nuu dutu jan dava nuke'e jan xa kunde'a-s ntdaa xa ya'a Jesús.

⁵⁹ N-ka nduku ini dutu ka taxnuni xi'in juxtixia Israel na tnu'u ja'an koio-s xa tekuechi neñuu-s-ia te ka'ni-s-ia.

⁶⁰ Juini kue'e ñayiu n-ka tekuechi neñuu Jesús, ko ñatu n-kundee tnu'u-i. Ijan dada n-ka xetu'a ka uu-s.

⁶¹ Ka xia'an-s:

—Du'a ja'an se ya'a: “Vatuka kanu-r veñu'u Ianyuux Jerusalén te vatuka nadaxino-r nuu uni kiu” —kuu-s, ka xia'an-s.

⁶² N-ndojuiin dutu taxnuni ka te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Ña tuu nax ja'an-n a? ¿Nax kida-n xikonuu-n xa du'a ka tekuechi ña'a se ya'a?

⁶³ Ni iin tnu'u ñatu n-ja'an-ia. Te xia'an ntuku-s nuu-ia:

—Xaxe'e xa n-tetutniu ña'a Ianyuux ndixa, ta'u tñiu-r nuu-n xa ja'an ndaa-n nuu mee-n kuu Cristu, Da'ya Yii Ianyuux a ña'a.

⁶⁴ Te xia'an Jesús nuu-s:

—Joon, te na ja'an-r xa xee kiu jini ña'a koio-n mee-r, Ia kuu ñayiu, diñi kua'a Ia taxnuni. Kunukoo-r ijan xa taxnuni-r nuu ñayiu, te ndixi-r nuu viko.

⁶⁵ N-ndata dutu taxnuni ka jan dijun-s xaxe'e tnu'u n-ja'an Jesús. Xia'an-s:

—Jan kui'a-s Ianyuux. Ña ndoñu'u ka-ro testiu chi n-ka teku-ro xa n-jan kui'a-s Ianyuux.

⁶⁶ ¿A nax ka kachi-n? —kuu dutu jan, xia'an-s nuu se xyuku ijan.

Te ka xia'an se ijan nuu-s:

—Io kuechi-s. Na kuú-s.

N-ja'an Spedru xa ñatu xini-s Jesús

⁶⁷ Ijan te n-ka tudii-s nuu-ia te n-ka janña'a-s. Dava-s n-ka katuu nuu-ia.

⁶⁸ Ka xia'an-s:

—Ndo'o xa kuu-n Cristu, jinitnuni jundu n-janña'a.

⁶⁹ Nini nukoo Spedru nuke'e jan, n-xetu'a ña'a ñin soltera xino kuechi nuu dutu jan. N-ja'an-i:

—Dani ndixi n-xo kunduu-n xi'in Jesús, te Galilea.

⁷⁰ Xia'an Spedru nuu-i xa ña'a, te n-ka tekun ndaa ñayiu xyuku ijan. Xia'an ntuku-s:

—Ña kutnuni. Ñatu xini-r-si.

⁷¹ Ijan dada jua'an-s ye'e ndi-ro nuke'e jan, te n-xini ña'a ñinka soltera. N-ja'an-i nuu ñayiu xnii ijan:

—Te ya'a kuu té n-xo kunduu xi'in Jesús, té Nazaret.

⁷² Vuelta ya'a n-chinaa Spedru te xia'an-s:

—Ña xini tna'a-r xi'in-s.

⁷³ Nana'a ni n-kuu, te n-ka xetu'a ña'a ñayiu xnii ijan. Ka xia'an-i:

—Xandaa xakuiti ndeka tna'a-n xi'in-s chi ná ja'an-n ja'an-s de —ka kuu-i, ka xia'an-i.

⁷⁴ Te n-nukuita ntuku-s chinaa-s te xia'an-s xa na ya'a-s ñin xa u'u nux vete-s.

—Ña xini-da-s —kuu-s, n-xia'an-s.

Hora ijan ni n-kana ñin li'i,

⁷⁵ te n-naja'an Spedru tnu'u n-ja'an Jesús nuu-s: “Ki'na ka ja'an-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n, ijan dada kana li'i.”

N-kee diin-s te vichi n-tnau ini-s te nde'e n-nda'i-s.

27

N-dakue'ne Judas mee-s

¹ Nu n-tuu kiu kuu uu, te n-ka kida inuu dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xa ka'ni koio-s Jesús.

² N-ka duku ña'a-s te xndeka ña'a-s jua'an nuu se kuu gobernador romano nani Pilato.

³ Xaxe'e xa n-xini Judas, se n-kida xa n-ka tñi juxtixia Jesús, xa xá n-ka ja'an-s xa io kuechi Jesús te ka'ni koio-s-ia, xijan kuu xa n-natu ini-s, te n-xe'en-s veñu'u xa n-nangone'e-s oko uxi tvini kuu plata jan nuu dutu ka taxnuni xi'in nuu sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

⁴ Xia'an-s:

—N-kida-da kuechi chi n-kida-da xa tñi juxtixia ñin se ña tuu na kuechi n-kida.

Ka xia'an-s:

—¿Nax kada koio-r u? Dian koto mee-n.

⁵ Te n-dajane Judas tvini jan xiti veñu'u Jerusalén te n-kee-s. Jua'an-s, te n-xe dakue'ne-s mee-s.

⁶ N-ka ndone'e dutu ka taxnuni jan tvini jan, te n-ka xia'an tna'a-s:

—Ña va'a xa dakeé-ro tvini ya'a alcancía veñu'u chi ya'u ndiyi n-kuu.

⁷ N-ka kida inuu-s xa jueen koio-s ñu'u ñin se kidava'a ko'lo xi'in kidi ñu'u xa koo ñin nuu ku nkonduxi ñayiu to'o.

⁸ Xijan kuu xa nde vitna, dandee ñayiu ñu'u ijan Ñu'u Ndiyí.

⁹ N-xetna'a tnu'u n-chidotnuni Jeremías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Du'a n-chidotnuni-s: “Oko uxi moneda kuu plata kuu ya'u-s. Ya'u n-xantuu se Israel kuu.

¹⁰ N-ka tñi-s tvini n-ka ni'i-s xa n-ka diko-s-si, te n-ka xe jueen-s ñu'u ñin se kidava'a ko'lo xi'in kidi.” Diuni n-chidotnuni-s: “Du'a n-ta'u tñiu Ianyuux xa kada-da.”

N-xee Jesús nuu Pilato

11 N-xee Jesús nuu se kuu gobernador jan, te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Mee-n kuu se taxnuni nuu ñayiu Israel a?

Te n-ja'an Jesús:

—Joon.

12 N-ka tekuechi neñuu dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel-ia, te ni ñin tnu'u ñatu n-ja'an-ia.

13 Xijan kuu xa n-xijan tnu'u ña'a Pilato:

—¿Ñatu chinuu-n xa ka ja'an-s xa io kuechi-n a?

14 Xaxe'e xa ni ñin xa ña tuu nax n-ja'an-ia nuu-s, tuku n-kuu ini-s.

15 Ntna'a kuia n-xo dayaa gobernador jan ñin se yindi'u vekaa kiu kuu viko Paxcua. Dayaa-s dava'a nga se ka kaxi'ni'no ña'a ñayiu ka xko yuku viko jan.

16 Tiempu ijan yindi'u ñin se nani Jesús Barrabás. Ntdaa ñayiu n-xo xini xa se loko kuu-s.

17 N-ka nataka ñayiu nuu Pilato te xia'an-s:

—¿Ndeda ñin-s ka juini-n xa dayaa-r, Barrabás a Jesús, se ka ja'an-n xa kuu-s Cristu a?

18 Du'a n-ja'an-s chi n-kutnuni ini-s xa n-ka tekuechi neñuu-s-ia xaxe'e xa n-ka kukuedi ini-s.

19 Nini nukoo Pilato jan nuu xko nukoo-s xa ndadandaa-s kuechi ñayiu, n-tunda'a ñadi'i-s ñin tutu nuu-s. Du'a n-chidotnuni-ña:

—Maxku ña'a kada-n té dian chi n-daxene ña'a-te na tuu datne vitna, te nda'u n-ya'a-da, te té va'a kuu-te —kuu-ña, xia'an-ña.

20 N-ka daja'an dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel se xyuku ijan xa ja'an koio-s nuu gobernador jan xa dayaa-s Barrabás te na ka'ni-s Jesús.

21 Te n-xijan tnu'u ntuku gobernador jan ñayiu:

—¿Ndeda-s ka juini-n xa dayaa-r?

Ka xia'an-i:

—Barrabás.

22 N-xijan tnu'u ka-s-yi:

—¿Te nax kada-r Jesús, se ka ja'an-n xa kuu-s Cristu?

Ka xia'an-i ntdaa-i:

—Katakaa dika-n-si.

23 Te xia'an-s:

—¿Nakuenda? ¿Na kuechi n-kida-s?

Xee ka n-ka kana-i. Ka xia'an ntuku-i:

—Katakaa dika-n-si.

24 Xaxe'e xa ña n-kundee tnu'u Pilato xa daxino ini-s ñayiu xi'in xa xee ka n-ka kana-i xi'in xa n-ka ndunde'e-i, xijan kuu xa n-nanda'a Pilato nuu-i. Xia'an ntuku-s nuu-i:

—Ña tuu na kuechi-r xa ka'ni-n-si. Kundido kutau koio mee-n-si.

Xaxe'e xijan n-nanda'a-s.

25 Te ka xia'an-i ntdaa-i:

—Kundido kutau-da ntdaa-da xi'in da'ya dana-da-s.

N-ka xakundee se ka kuu soldado Jesús

26 Ijan dada n-dayaa Pilato Barrabás te n-ta'u tniu-s nuu soldado-s xa na kani koio-s-ia chirrión ñii, te katakaa dika ña'a koio-s.

27 Xndeka soldado ka xinokuechi nuu gobernador jan Jesús jua'an vetniu te n-ka nadataka-s ntdaa soldado yinda'a-s nuu nujuiin Jesús.

²⁸ N-ka tava-s da'ma-ia te n-ka dakandixi-s-ia ñin capa tndee kue'e xndixi se taxnuni.

²⁹ N-ka kava ni'no-s tnuuyiki te n-ka kidava'a-s ñin corona. N-ka tnaa-s diki-ia te n-ka xa'nu-s nda'a kua'a-ia ñin vara te n-ka xakundee-s-ia. Ka xia'an-s:

—Na najuetnu'u-ro se taxnuni nuu ñayiu Israel.

³⁰ N-ka tudii-s nuu-ia, te n-ka tñii-s vara ne'e-ia, te n-ka jani-s diki-ia.

³¹ Nu n-ya'a xa n-ka xakundee-s-ia, te n-ka tava-s capa ni'no-ia te n-ka dandukutu-s-ia da'ma mee-ia. Ijan dada xndeka-s-ia jua'an xa katakaa dika-s-ia.

³² Nu n-ka kee soldado xi'in-ia xa nkatakaa dika-s-ia, te n-ka xe juntna'a-s xi'in ñin se nani Simón. Se Cirene kuu-s. N-ka ta'u tniuu soldado jan xa kadoko-s curuxi Jesús.

³³ N-ka xee-s xi'in-ia nuu nani Gólgota. Gólgota kuu Yiki Diki Ndiyi.

³⁴ Te n-ka xia'an-s-ia vinu daka kava kití. N-xitotnuni-ia, ko ña n-juuni-ia xa ko'o-ia.

³⁵ N-ka xatakaa dika-s-ia te n-ka dadiki-s suerte-s da'ma-ia.

³⁶ Te n-ka nukoo-s ijan xa kundee-s-ia.

³⁷ N-ka chidotnuni-s nuu tutu nakuenda n-ka xatakaa dika ña'a-s te n-ka tenee-s diki curuxi-ia. Du'a yodotnuni: “Se ya'a kuu Jesús. Taxnuni-s nuu ñayiu Israel.”

³⁸ Di'uni n-ka xatakaa dika-s uu ñadu'u. ñin-s diñi kua'a-ia, te inka-s diñi datni-ia.

³⁹ Dava ñayiu n-ka xee ijan, n-ka xetu'a-i curuxi-ia, te n-ka jan kui'a-i-ia. Di'uni n-ka dakuiko-i diki-i xaxe'e xa ka xini u'u-i-ia.

⁴⁰ Te ka xia'an-i nuu-ia:

—Ndo'o n-ja'an xa kanu-n veñu'u Jerusalén te nuu uni kiu nadaxino-n. Xaxe'e xa ñin xa ña yoo ka kua'a kada-i kua'a kada-n, dakaku mee-n vitna. Nux kuu-n Da'ya Yii Ianyuux, tanuu nuu curuxi de.

⁴¹ Di'uni n-ka xakundee dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel Jesús. Ka xia'an tna'a-s:

⁴² —N-dakaku-s dava ñayiu, ko ña ndaku-s xa dakaku-s mee-s. Nux kuu-s se taxnuni nuu roo, ñayiu Israel, na nuu-s nuu curuxi vitnadii te kukanu ini-ro-s.

⁴³ Na dakaku ña'a Ianyuux chi n-ja'an-s xa kukanu ini-s-ia. Nuxa yo tna ini ña'a-ia, na dakaku ña'a-ia vitnadi chi n-ja'an-s xa kuu-s Da'ya Yii-ia —kuu-s, ka xia'an tna'a-s.

⁴⁴ Di'uni n-ka jan kui'a ña'a ñadu'u xtakaa dika diñi-ia.

N-xi'í Jesús

⁴⁵ Nit'u'u ñuñayiu ñatuka ndii nde kaa x-uu xi'in nde kaa uni xañini.

⁴⁶ Te hora ijan ni xee xa xee n-kana Jesús:

—Elí, Elí, ¿lema sabactani? —kuu-ia. (Tnu'u ya'a kuu: Taa-ro Ianyuux, Taa-ro Ianyuux, ¿nakuenda n-dandoo ña'a-n?)

⁴⁷ N-ka teku dava se xnii yatni xe'e curuxi xa n-ja'an-ia, te n-ka ja'an-s:

—Elías kana-s.

⁴⁸ Hora ijan ni n-kendava ñin se tna'a nuu ñayiu xyuku ijan. N-xe je'en-s ñin esponja, te n-dakee ndita-s nuu vinagri, te n-tendijun ndee-s diki ñin vara, te n-tenee ndee-s esponja jan yu'u-ia xa ti'u-ia vinagri jan.

⁴⁹ Dava ka-s, n-ka ja'an:

—Daa na koo na'i-s. Na koto-ro nuu na kixi Elías te dakaku-s-si.

⁵⁰ Xee xa xee n-kana Jesús inka vuelta te n-xi'í-ia.

⁵¹ Hora ijan n-ndata dava cortina ndita dava xiti veñu'u Jerusalén. Nde diki-i xi'in nde xe'e-i n-ndexio xa n-ndata. N-tnaa, te n-ka ta'u toto.

⁵² N-ka najaan yau kava nuu xyinduxi ñayiu n-ka xi'í, te n-ka nandoto kue'e ñayiu n-kida Ianyuux xa nduu-i ñayiu ii.

⁵³ N-ka kee-i yau kava na n-ya'a xa n-nandoto Jesús, te n-ka ndiu-i Jerusalén, ñuu ii, xa na jini ñayiu ijan xa n-ka nandoto-i.

⁵⁴ Nu n-ka xini centurión xi'in soldado n-ka xo ndee xi'in-s Jesús xa n-tnaa, yo vichi n-ka yu'u-s. Te ka xia'an tna'a-s:

—Xandaa xakuiti xa se ya'a kuu Da'ya Yi Ianyuux.

⁵⁵ Kue'e ñadi'i n-ka xo nde'a xika xa n-ya'a Jesús. Nde Galilea n-ka xe kuitandijun ña'a-ña xa n-ka chindee ña'a-ña, te dani xndijun ña'a-ña n-ka xee Jerusalén.

⁵⁶ Nu ña ya'a yitna'a María Magdalena. Yitna'a María di'i Jacobo xi'in José. Yitna'a di'i da'ya Zebedeo du.

N-xe konduxi Jesús

⁵⁷ Nu n-kutuku nuu ñu'u, te n-xee ñin se kuika n-jandixa Jesús ijan. Se Arimatea kuu-s. José nani-s.

⁵⁸ Ijan dada n-xe nundajan-s Jesús nuu Pilato. Te n-ta'u tniú Pilato xa na najuña'a koio soldado-s-ia.

⁵⁹ Ijan dada n-xe june'e-s-ia te n-chiduku-s-ia ñin da'ma lino io ndoo.

⁶⁰ Te n-xajan ni'ni-s-ia ñin xiti yau kava dijan n-ka kaan se ka xinokuechi nuu-s xa kava ndiyi. N-xadi-s yau kava jan ñin yuú tkute ka'nu n-datuu-s, te juan nu'u-s.

⁶¹ Yatni nuu kaa ni'ni yiki kuñu-ia n-ka xo nukoo María Magdalena xi'in inka María.

N-ka xe kondee soldado nuu n-xe konduxi-ia

⁶² Kiu kuu uu jua'an koio dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in se fariseu nuu Pilato. Kiu ka xko kida ñayiu Israel ntdanditu'u tniú-i xa na ndetatu koio-i inka kiu kuu.

⁶³ Ka xia'an-s nuu-s:

—Dito, ntdaa-da ka xini xa n-ja'an se n-danda'u ñayiu jan: “Nuu uni kiu nandoto-r”, kuu-s, n-ja'an-s na n-xo ndito-s.

⁶⁴ Xaxe'e xa daa n-ja'an-s ta'u tniú-n xa yo va'a na nkondi'u yau kava nuu kaa-s. Va'a na kundi'u uni kiu na ña'a ji'in koio se n-dakua'a-s te du'u-s yiki kuñu-s te ja'an koio-s nuu ñayiu xa n-nandoto-s. Nux daa na kada koio-s, naka kue'e ka nayiu danda'u-s dada xa ki'na —kuu-s, ka xia'an-s nuu Pilato.

⁶⁵ Te xia'an Pilato nuu-s:

—Kandeka koio soldado jua'an xa na kundee-s yau kava jan, te va'a kadi koio mee-n.

⁶⁶ Te jua'an koio-s xi'in soldado Pilato yau kava jan, te yo va'a n-ka xadi-s. N-ka tenee-s sellu nuu yuú ndi'u nuu kaa-ia, te n-ka taxndee-s soldado jan.

28

N-nandoto Jesús

¹ Kiu kixe'e semana ntanene ka jua'an María Magdalena xi'in inka María xa koto koio-ña yau kava nuu n-kaa-ia.

² Danaa nde'e n-tnaa. N-juun ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nde andiu. N-xetu'a-ia yau kava jan te n-dita-ia yuú tkute ndi'u yau kava jan, te n-nukoo-ia nuu yuú jan.

3 Kaa-ia na kaa taxa hora kee. Kuixi da'ma ni'no-ia na kuixi yu'a juun.

4 N-ka yu'u soldado xndee yau kava jan. N-ka ni'i-s te n-ka kuyutnu-s na kuyutnu ndiyi.

5 N-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu ñá xnii ijan:

—Maxku yu'u koio-n. Xa na'a-r xa Jesús, Ia n-xitakaa dika ka nanduku-n.

6 Ñayo ka-ia. ¿Ñatu xna'a-n xa n-ja'an-ia xa nandoto-ia u? Juan nde'a nuu n-kaa ni'ni-ia.

7 Juan juña tnu'u koio se n-dakua'a-ia xa n-nandoto-ia, te ñadu xa ku kukuee koio-n. Ki'na ka-ia nu'u Galilea; ijan dada nu'u koio-n ijan, te kunde'a-n-ia. Xa'a kuu xa kachi tnu'u ña'a-r —kuu ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xia'an-ia.

8 Ñatu n-ka kukuee-ña xa n-ka ndee-ña yau kava jan chi hora ijan ni n-ka ndee-ña. N-ka yu'u-ña te diuni n-ka kudi ini-ña. N-ka kendava-ña. Juan nu'u koio-ña xa kachi tnu'u ña'a-ña ntdaa dañá, se n-dakua'a ña'a Jesús.

9 Nini juan nu'u koio-ña, n-ka nanitna'a-ña xi'in Jesús. Xia'an-ia nuu-ña:

—Va'a nga ta'u kuu-n.

N-ka xetu'a-ña-ia te n-ka xe juiin xiti-ña nuu-ia. N-ka nundee-ña xe'e-ia te n-ka nakuetu-ña nuu-ia.

10 Xia'an-ia nuu-ña:

—Maxku yu'u koio-n. Juan juña'a-n ñayiu n-dakua'a-r xa na nu'u koio-i Galilea. Te ijan nanitna'a-r xi'in-i.

N-ka najani soldado xa n-ya'a nuu n-xe konduxi Jesús

11 Juan nu'u koio-ña te diuni juan nu'u dava soldado n-ka xo ndee yau kava nuu n-kaa yiki kuñu-ia Jerusalén xa juña tnu'u-s dutu ka taxnuni ntdaa xa n-ya'a.

12 N-ka kida inuu dutu jan xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xa juña'a koio-s kue'e tvini soldado jan.

13 Ka xia'an-s nuu soldado jan:

—Ja'an koio-n nuu ñayiu xa nini ka kidi-n n-ka xe'en se n-dakua'a ña'a Jesús xakuaa ijan, te n-ka du'u-s yiki kuñu-s.

14 Te nux na teku gobernador, juña'a koio-r nuu-s xa maxku ña'a kada ña'a-s te jandixa-s xa ja'an koio-r nuu-s —kuu-s, ka xia'an-s nuu soldado jan.

15 N-ka tñii-s tvini te n-ka kida-s na n-ka ta'u tñiu-s nuu-s. Te nitu'u nación Israel n-ka teku ñayiu xijan. Nde vitna du'a ka najani ñayiu.

N-tetutniu Jesús ñayiu dakua'a-ia

16 Ijan dada juan nu'u ñin uxi ñin dañá, se n-dakua'a ña'a Jesús Galilea. Nu n-ka naxee-da ijan, te jua'an koio-da ñin yuku nuu n-ta'u tñiu-ia xa ji'in koio-da.

17 Nu n-ka xini-da Jesús ijan, te n-ka xe juiin xiti-da nuu-ia. N-ka nakuetu-da nuu-ia, ko n-ka xe tñii anu dava ñayiu chi n-ka xani ini-i xa ña diu-ia.

18 N-xetu'a ña'a Jesús te n-ja'an-ia nuu-da:

—N-kida Ianyuux xa taxnuni-r andiu xi'in ñuñayiu ná taxnuni mee-ia.

19 Jua'an koio te kada-n xa na kukanu ini ña'a ñayiu ntdantu'u ñuu ñuñayiu ru'u. Dajuendute koio-n ñayiu kukanu ini koio Taa-ro Ianyuux, Da'ya Yii-ia xi'in Espíritu-ia.

20 Juña'a koio-n nuu-i xa na jandixa koio-i ntdaa xa n-ta'u tñiu-r. Jun ini koio-n xa kunduu-ro ndikiu ndiñuu, te dani kunduu na'i-ro nde kiu na naa ñuñayiu —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Smarku

N-xian tnu'u Sua Bautista tnu'u va'a nuu ñayiu

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Du'a kixee'e tnu'u va'a Jesucristu. Da'ya Yii Ianyuux kuu-ia.

² Xá n-kuu kue'e kuia n-xo tuu ñin se nani Isaías. N-xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-chidotnuni-s nax n-ja'an Ianyuux nuu Da'ya-ia:

Tunda'a-r ñin seyii na juindodo nuu ka-s nuu-n ji'in.

Kada-s xa koo tu'a koio ñayiu hora na ji'in mee-n.

³ Kutuu-s ñin yuku te kana xee-s ñayiu:

“Koo tu'a koio-n, chi vaxi Ia kuu Xto'o-n.

Kada koio ichi ndaa nuu-ia.”

Du'a n-chidotnuni Isaías xá n-kuu kue'e kuia.

⁴ Te du'a n-kuu. Yuku n-xee se nani Sua Bautista. N-dajuendute-s ñayiu. N-ka natu ini ñayiu kuechi-i te n-dajuendute-s-yi. N-ja'an-s xa dajuendute-s ñayiu natu ini kuechi-i te taxkanu ini Ianyuux kuechi-i.

⁵ N-ka xee ntdaa ñayiu lado Judea, ntdaa ñayiu ñuu nani Jerusalén. N-ka na'ma-i kuechi-i nuu Ianyuux, te n-dajuendute ña'a Sua nuu ndute de'va nani Jordán.

⁶ N-xi'na Sua da'ma n-kua'a idi kiti nani camello, te n-xo duku xiti-s cinturón ñii. Xa n-xaxi-s kuu tika langosta xi'in ndudi ñuuñu yuku.

⁷ N-ja'an-s nuu ñayiu:

—Xaku nga kiu te kixee ñin se taxnuni ka dada mee-r. Nde xa kuu-r muxu-s ma kua'a-r. Ni xa nandaxi-r correa ndixa-s ma kua'a-r.

⁸ Nuu ndute n-dajuendute ña'a mee-r mee-n, ko xi'in Espiritu Ii dajuendute ña'a mee-s mee-n.

N-dajuendute Sua Jesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Kiu ijan n-kee Jesús ñuu nani Nazaret lado Galilea, te n-xee-ia de'va Jordán. Ijan n-dajuendute Sua Jesús.

¹⁰ Na nane Jesús nuu ndute, n-xini-ia xa nune andiu, te vax juun Espiritu Ii. Ná kaa data vax juun, da n-kaa Espiritu Ii vax juun nuu Jesús.

¹¹ Nde andiu n-ja'an ñin tnu'u:

—Ndo'o kuu Da'ya Mani-r. Yo kuvete-r xaxe'e-n.

N-juini Satanás xa kadajuexa-i Jesús xa kada-ia xa juini mee-i

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Te nuni'no ni n-tunda'a Espiritu Ii Jesús jua'an-ia nde nuu ñayo ñayiu io.

¹³ Nuu ñayo ñayiu io n-xo tuu-ia uu diko kiu. Te n-kixee Satanás ijan. Kui'na kuu-i. N-juini-i xa kadajuexa-i Jesús xa kada-ia xa juini mee-i, ko ña n-kida Jesús ni ñin. Ijan n-xo tuu Jesús xi'in kitlavichi io yuku. Te n-ka xee ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa chindee ña'a-ia.

N-xian tnu'u Jesús tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Kiu ijan n-ka chindi'u-s Sua Bautista vekaa. Te n-xee Jesús Galilea. Ijan n-xian tnu'u-ia tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu.

¹⁵ N-ja'an-ia:

—Vitna va'a tiempo xá n-kuyatni ña'a Ianyuux mee-n. Kunde'a koio-n xa taxnuni-ia ñuñayiu. Natu ini koio kuechi-n te jandixa koio tnu'u va'a.

N-ja'an Jesús koon se ka tava chaka, xa kunduu-s xi'in mee-ia

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ ñin kiu n-xika Jesús yundute ka'nu. Ndute jan nani Mar Galilea. N-xini-ia Simón xi'in ñani-s Ndrixi. Ka dakeé-s ñunu nuu ndute, chi se ka tava chaka ka kuu-s.

¹⁷ N-ja'an Jesús:

—Kunduu koio xi'in mee-r. Nani n-ka dataka-n chaka, dani dataka-n ñayiu, xa kunduu koio-i xi'in mee-r.

¹⁸ Nuni'no ni n-ka dandoo-s ñunu-s, te jua'an koio-s xi'in-ia.

¹⁹ Ijan n-xini-ia Jacobo. Da'ya Zebedeo kuu-s. N-xini-ia Jacobo xi'in ñani-s Sua. Xiti barcu-s nukoo-s, ka ndadava'a-s ñunu-s.

²⁰ N-ja'an-ia-s, te jua'an koio-s xi'in-ia. Xiti barcu n-ka dandoo-s taa-s Zebedeo xi'in se ka xinokuechi nuu-s.

N-kudeen Jesús nuu tachi u'u

(Lc. 4:31-37)

²¹ N-ka xee-s xi'in-ia ñuu nani Capernaum. Kiu ndetatu ñayiu Israel, kiu ijan, n-kiu Jesús veñu'u luchi. Ijan n-dakua'a-ia ñayiu.

²² N-ka teku-i nax ja'an-ia, te n-ka yu'u-i, chi xi'in xa taxnuni-ia dakua'a-ia-i. Ñatu dakua'a-ia-i ná dakua'a ña'a se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés.

²³ Veñu'u luchi ijan n-xee ñin seyñ ñuu'u tachi u'u anu-s. N-kana xee-s:

²⁴ —Jesús, se ñuu Nazaret, ¿nax juini-n ya'a? ¿Vaxi-n, vax ki danaa ña'a-n a? Xini ña'a mee-r jundu kuu-n. Ia ñi lanyuux kuu-n.

²⁵ N-kudeen Jesús nuu tachi u'u jan:

—¡Kadi yu'u-n! ¡Ta kee anu-s!

²⁶ N-kida-i xa n-xiyi'i ka-s. Nde'e n-kana xee-i, te n-kee-i anu-s.

²⁷ Te n-ka yu'u ntdaa ñayiu xyuku ijan. N-ja'an ñin-i nuu inka-i:

—¿Nax kuu xa'a? ñin xa xee dakua'a ña'a-s. ¡Ta'u tni-u-s nuu tachi u'u, te jandixa ña'a-i!

²⁸ Te yachi n-ka datekutnu'u tna'a ñayiu nitu'u lado Galilea ntdaa xa n-kida Jesús.

N-ndadava'a Jesús didido Simón Spedru

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Na n-kee Jesús veñu'u luchi, jua'an-ia ve'e Simón xi'in Ndrixi. N-ka kiu-s, ntdaa-s xi'in-ia. Simón xi'in Ndrixi xi'in Jacobo xi'in Sua.

³⁰ Te ku'u didido Simón. Kaa-ña. Ka'ni tna'a-ña. N-ka ja'an ñayiu nuu Jesús xa ku'u-ña.

³¹ N-kiu-ia nuu kaa-ña. N-tnii-ia nda'a-ña te n-ndone'e ña'a-ia. Hora ijan ni n-ndiko ña'a ka'ni, te mee-ña n-xia'an xa kax koio-s.

N-ndadava'a Jesús kue'e ñayiu ku'u

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Xañini ijan ni, na juaan keé ngandii, te xndeka ñayiu ñayiu ku'u jua'an nuu tuu Jesús. Ntdaa ñayiu ku'u xi'in ntdaa ñayiu ñuu'u tachi u'u anu-i, xndeka-i-yi jua'an nuu tuu Jesús.

³³ Ntdaa ñayiu Capernaum n-ka taka ve'e ijan.

³⁴ N-ndadava'a-ia kue'e ñayiu ku'u. Kue'e nuu kue'e ka ku'u ñayiu. N-kine'e-ia kue'e tachi u'u anu-i. Ña n-xejuon-ia xa ja'an tachi u'u, chi kutnuni ini-i jundu kuu-ia.

*N-dakua'a Jesús ñayiu Galilea**(Lc. 4:42-44)*

³⁵ Ne'e datne, na ta kukanda va'a ka, te n-ndokoo Jesús. N-kee-ia ñuu jan, te jua'an-ia nuu ñayo ñayiu io. Ijan n-xe'en-ia n-xijan ta'u-ia.

³⁶ Simón xi'in inka se kunduu xi'in-s n-ka xe nunduku-s Jesús.

³⁷ Na n-ka nani'i-s-ia, n-ja'an-s:

—Ka nanduku ña'a ntdaa ñayiu mee-n.

³⁸ N-xia'an-ia:

—Na ji'in-ro. Ji'in-ro ntdaa ñuu do ya'a, na dakua'a-r ñayiu ijan tuku. Chi xaxe'e xijan vaa-r.

³⁹ Du'a n-kuu. N-dakua'a-ia ntdaa ñayiu veñu'u kuechi nitu'u lado Galilea. Te n-kine'e-ia tachi u'u anu ñayiu.

*N-ndadava'a Jesús ñn se te'yu ñii-s**(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)*

⁴⁰ ñn kiu n-xee ñn se te'yu ñii-s nuu tuu Jesús. N-xijan-s xamani nuu-ia. N-xe juini xiti-s nuu-ia, te n-ja'an-s:

—Xini-da xa kua'a-n xa ndadava'a ña'a-n. Nux juini-n, te du'a koo.

⁴¹ N-kundau ini Jesús mee-s. N-dakaa-ia nda'a-ia, te n-tnii-ia-s ita'u. N-xia'an-ia:

—Joon, juini-r xa ndadava'a ña'a-r.

⁴² Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te hora ijan ni n-ndundoo ñii-s te n-ndva'a-s.

⁴³ N-tunda'a-ia-s jua'an-s. N-ta'u tniuu-ia nuu-s:

⁴⁴ —Maxku najani-n nuu ni ñn ñayiu naxa n-kuu xi'in mee-n. Jua'an nuu dutu. Dande'a-n-si ñii-n. Juña'a xa doko-n nuu dutu, ná n-ta'u tniuu Moisés, xaxe'e xa n-ndundoo ñii-n vitna. Du'a kutnuni ini koio ñayiu xa n-ndva'a-n.

⁴⁵ Ko mee-s jua'an ntdaa lado ijan, juan nujani-s naxa n-kuu. Xaxe'e xijan, n-kuu xa ña n-kua'a Jesús xa kiu-ia ñuu ijan. N-ndoo-ia yuku nuu ñayo ñayiu io. Te ntdaa ñuu xi'in ñuu ijan n-ka xee ñayiu nuu tuu-ia.

2*N-ndadava'a Jesús ñn seyii ku'u nda'a ku'u xe'e**(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)*

¹ Uni koon ka kiu, daa n-xiko Jesús n-naxee-ia Capernaum, te n-ka datekutnu'u tna'a ñayiu xa tuu-ia ñn ve'e ijan.

² Nunuvii ni n-ka taka kue'e ñayiu ve'e ijan. N-chitu-i ye'e. Ña n-kua'a ka ya'a-i xa kiu-i ve'e. Te n-ja'an-ia tnu'u va'a Ianyuux nuu-i.

³ Ijan n-ka xee seyii xndeka se ku'u nuu tuu Jesús. Koon tna'a-s xndido se ku'u nda'a ku'u xe'e.

⁴ Ña n-kua'a kandeka koio-s se ku'u kiu ye'e, chi xaxe'e xa chitu ñayiu ye'e. Ijan n-ka dakaa-s se ku'u diki ve'e. N-ka xanu-s ita'u diki ve'e nuu tuu Jesús. Nu nune jan n-ka june'e-s yuu ñu'u se ku'u.

⁵ Na n-xini Jesús xa ka jandixa-s-ia, n-ja'an-ia nuu se ku'u jan:

—Da'ya, xá n-taxkanu ini-r kuechi-n.

⁶ Ijan xtuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. N-ka xani ini-s:

⁷ “¿Nakuenda du'a ja'an-s? Kui'a ja'an-s Ianyuux. Idini Ianyuux kua'a xa taxkanu ini-ia kuechi-ro.”

⁸ Ko na'a Jesús nax ka xani ini-s, te n-xia'an-ia:

—¿Nakuenda du'a ka xani ini-n?

⁹ Ñatu u'u xa ja'an-r nuu se ku'u ya xa taxkanu ini-r kuechi-s. Te ñatu u'u xa ja'an-r xa ndokoo-s te ndone'e-s yuu-s te kaka-s.

¹⁰ Ko juini-r xa jini koio-n xa taxnuni Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa dande'a ña'a-r xa kua'a-r xa taxkanu ini-r kuechi ñayiu.

Te n-ja'an-ia nuu se ku'u:

¹¹ —Ja'an-r nuu mee-n. Ndokoo. Ndone'e yuu-n. Te juan nu'u ve'e-n.

¹² Hora ijan ni n-ndokoo-s. Nuu ntdaa ñayiu jan n-ndone'e-s yuu-s, te n-kee-s ve'e, te juan nu'u-s ve'e-s. Te n-ka yu'u-i ntdaa-i, te n-ka xia'an-i xa n-kuta'u-i nuu lanyuux. N-ka ja'an-i:

—¡Nuncas ña n-xini-ro xa n-kuu vitna!

N-ja'an Jesús se nani Leví xa kunduu-s xi'in-ia

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ Inka vuelta n-xikonuu Jesús yundute ka'nu. Ijan n-ka taka kue'e ñayiu nuu tuu-ia, te n-dakua'a-ia-i.

¹⁴ Na n-ya'a-ia ijan, n-xini-ia Leví, da'ya Alfeo. Nukoo-s ve'e nuu keya'u tvini impuestu. N-ja'an Jesús nuu Leví:

—Na kunduu-ro.

N-ndojuin Leví, te jua'an-s xi'in-ia.

¹⁵ Te n-ya'a xa n-xaxi Jesús dita ve'e Leví. N-xaxi-ia xi'in kue'e seyii ka tñii tvini impuestu, xi'in kue'e inka se ka kida xa u'u. Se dakua'a Jesús xtuu ijan tuku. Chi kue'e-s n-ka kunduu xi'in-ia.

¹⁶ Te n-ka xini se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu, xa n-xaxi Jesús xi'in se kida xa u'u xi'in se tñii tvini impuestu. N-ka ja'an-s nuu se dakua'a-ia:

—¿Nakuenda xaxi-s te xi'i-s xi'in se ka tñii tvini impuestu xi'i-n se ka kida xa u'u?

¹⁷ N-teku Jesús nax n-ka ja'an-s, te n-ja'an-ia:

—Se io va'a, ñatu ndoñu'u-s doctor. Se ka ku'u, ndoñu'u-s doctor. Ñatu vaxi-r xa ja'an-r se xani ini xa ña tuu na kuechi-s. Vaxi-r xa ja'an-r se na'a xa io kuechi-s, xa kutuu koio-s xi'in mee-r.

¿Nakuenda ña ka xaxi-s?

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Se ka kunduu xi'in Sua Bautista, xi'in se fariseu, ñn kiu ña ka xaxi-s. Ña ka xaxi-s xaxe'e xa xne'e ii-s. Te n-ka xee inka seyii nuu tuu Jesús, te n-ka xijan tnu'u-s:

—¡Nax kuu xa ña ka xaxi se ka kunduu xi'in Sua, te dani se ka kunduu xi'in se fariseu, ko se ka kunduu xi'in mee-n, ka xaxi-s?

¹⁹ Te n-xia'an Jesús:

—Hora io viko tnunda'a, se n-ja'an noviu ka xaxi-s, chi tuu noviu xi'in-s. Ka xaxi-s xi'in noviu, hora tuu noviu.

²⁰ Ko vax kuyatni kiu xa kandeka ñayiu noviu ji'in. Kiu ijan ma kaxi ka se ka kunduu xi'in noviu.

²¹ Nuu da'ma tu'u ni ñin mayo dandee da'ma xee. Nux du'a kada-i, nandiyi da'ma xee, te ndata ka da'ma tu'u.

²² Te ni ñin mayo kua'a tnaa-i ndidí xee ñii tu'u. Nux du'a kada-i, dandava ndidí xee ñii tu'u, te tiu ndidí, te tiu ñii. Io xa tnaa-ro ndidí xee ñii xee.

N-ka tnundodo-s yoko triu kiu ndetatu

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ In kiu ndetatu ñayiu Israel, n-ya'a Jesús nuu kaa triu. Se ka kunduu xi'in-ia, n-ka kixe'e-s xa tnundodo-s yoko triu xa kaxi-s.

²⁴ Te n-ka ja'an se fariseu:

—¡Kunde'a xa ka kida se dakua'a-n! Tnu'u ta'u tniu Moisés ja'an xa ma kadatniu-ro kiu ndetatu.

²⁵ Ko n-ja'an Jesús:

—¿Nuncas ña n-ka'u-n nax n-kida David, na n-kunda'u-s te n-ka kojón-s xi'in se ka kunduu xi'in-s a?

²⁶ Kiu ijan se nani Abitar n-kuu dutu taxnuni ka nuu ñayiu Israel, te n-kiu David veñu'u Ianyuux, te n-xaxi-s tila ii kandodo xiti veñu'u jan. Ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés xa maxku du'a kada ñayiu. Meni dutu ka xaxi tila ii. Ko n-xaxi David tila ijan, te n-xia'an-s tila xa ka x koio se ka kunduu xi'in-s tuku.

²⁷ N-kidava'a Ianyuux kiu ndetatu xaxe'e ñayiu, xa ndetatu-i. Io xa kune'e ii-ro kiu ndetatu, ko diuni io xa kutnuni ini-n xa ndandi'i ka ñayiu dada kiu ndetatu.

²⁸ Taxnuni Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu ntdaa xa io. Te diuni taxnuni-ia kiu ndetatu ñayiu.

3

N-ndadava'a Jesús ñn se n-yichi nda'a-s (Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Inka vuelta n-kiu Jesús ñn veñu'u luchi. Ijan nukoo ñn se ku'u nda'a-s. N-yichi nda'a-s, ñatuka xiniñu'u.

² Se xyuku ijan, n-ka xo nde'a va'a-s Jesús, nux na ndadava'a-ia se ku'u kiu ndetatu. N-ka xo xitoyu'u-s xa tekuechi-s-ia.

³ N-ja'an Jesús nuu se n-yichi nda'a:

—Ndojuin me'ñu ñayiu ya'a.

⁴ N-xijan tnu'u-ia nuu seyñ xyuku ijan:

—¿Nax ja'an tnu'u ta'u tñiu? Kiu ndetatu-ro, ¿kada-ro xava'a, a kada-ro xa u'u a? ¿Kada-ro xa kutuu va'a ñayiu, a ka'ni-ro ñayiu a?

Ko mee-s, ña n-ka ja'an-s ni ñn.

⁵ Xi'in xa kiti ini-ia n-xo nde'a-ia ntdaa se ijan. Yo n-tnau ini-ia xaxe'e xa ñatu ka juini-s xa kutnuni ini-s. N-ja'an-ia nuu se ku'u:

—Dakaa nda'a-n.

N-dakaa-s nda'a-s, te hora ijan ni n-ndva'a-s.

⁶ Te n-ka kee se fariseu. Xi'in se partido Herodes n-ka kida ñn nuu-s xa ka'ni-s-ia.

Kue'e xa kue'e ñayiu n-nataka yundute ka'nu

⁷ Inka vuelta jua'an Jesús xi'in se dakua'a-ia nde yundute ka'nu. N-ka xe kuitandijun ña'a kue'e ñayiu Galilea. Ñayiu Judea du.

⁸ N-ka xe kuitandijun ña'a ñayiu Jerusalén xi'in ñayiu Idumea. Ñayiu nde inka lado de'va Jordán xi'in ñayiu Tiro xi'in ñayiu Sidón du. N-ka xee kue'e xa kue'e ñayiu nuu tuu-ia, chi n-ka datekutnu'u tna'a-i milagru n-kida-ia.

⁹ Xijan kuu xa n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia xa na koo tu'a barcu na kee-ia, xa maxku chita'i ña'a ñayiu.

¹⁰ Chi n-ndadava'a-ia kue'e xa kue'e ñayiu ijan. Ntdaa ñayiu ku'u ka tunda'a tna'a-i xa kuyatni koio-i xa tñi-i-ia.

¹¹ Te na n-ka xini tachi u'u Jesús, te n-ka ndua-i nuu mee-ia, te n-ka kana xee-i:

—Ndo'o kuu Da'ya Yñ Ianyuux.

¹² Te nde'e n-kudeen-ia-i xa maxku ja'an ka-i jundu kuu-ia.

N-kaxí Jesús uxi uu seyñ xa kunduu-s xi'in-ia (Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Te n-xe xee Jesús yuku, te n-ja'an-ia nuu se n-kaxí-ia xa kandijun ña'a-s. Te n-ka xee-s nuu tuu-ia.

¹⁴ N-kaxi-ia uxi uu tna'a-s xa kunduu-s xi'in-ia. Tunda'a-ia-s xa ji'in-s xa juña tnu'u-s tnu'u va'a nuu ñayiu.

¹⁵ N-xia'an-ia xa taxnuni-ia nuu mee-s, xa ndadava'a-s ñayiu ku'u, te kua'a-s xa kine'e-s tachi u'u xñu'u anu ñayiu.

¹⁶ N-kaxi-ia uxi uu seyii. ñin-s kuu Simón. N-nadanani ña'a-ia Spedru.

¹⁷ Jacobo, da'ya Zebedeo, xi'in ñani-s Sua. N-nadanani-ia-s Boanerges, xaxe'e xa xee ka ja'an-s ná kana dau tnu'u-s.

¹⁸ Ndrixi xi'in Slipe xi'in Bartolomé. Diuni Steu xi'in Tomaxi, xi'in Jacobo, da'ya Alfeo. Tadeo xi'in Simón, se partido cananista.

¹⁹ Te Judas Iscariote, se n-diko Jesús.

Kui'a ja'an ñayiu Espiritu Ii

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Ijan dada n-kiu Jesús ñin ve'e, te inka vuelta n-ka taka ñayiu nuu tuu-ia. Xaxe'e xa kue'e ñayiu xyuku, ni xa kaxi-ia dita ña n-kuu.

²¹ Na n-ka tekutnu'u ñayiu kutna'a xi'in-ia xa du'a n-kuu, n-ka xee-i xa kandeke ña'a-i nu'u. N-ka ja'an-i xa n-nduloko-ia.

²² Se Jerusalén, se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, n-ka xee nuu tuu-ia, te n-ja'an-s:

—Kidatni Beelzebú anu-s. Xi'in xa taxnuni kui'na kine'e-s tachi u'u ñu'u anu ñayiu.

²³ N-kana Jesús se ijan, te n-ja'an-ia ñin tnu'u xa dakua'a-ia-s:

—¿Nax xiniñu'u nux na kine'e Satanás mee mee-i?

²⁴ ñin se kunxa'nu ka, nux na kada-s xa jantna'a ntña'a mee-s se ñuu-s, te du'a danaa-s ñuu-s.

²⁵ ñin ve'e, nux n-jantna'a ñayiu ntña'a mee-i n-kuu, te ma na'a kuyuku koio-i ve'e-i.

²⁶ Te Satanás, nux n-jantna'a-i ntña'a mee-i n-kuu, te jin ndi'i ntdaa xa taxnuni-i.

²⁷ Ni ñin ñayiu ma kua'a kiu-i ve'e se ndaku ka. Ma kua'a-i xa tñii-i xaxii-s. Ditna ka duku va'a-i se ndaku ka, te dada kua'a-i tñii-i ntdaa xa io ve'e-s.

²⁸ Xandaa kuu xa ja'an-r. Taxkanu ini Ianyuux ntdaa kuechi ñayiu ñuñayiu. Ntdaa kuechi-i xi'in xa kui'a ja'an-i Ianyuux. Dava'a nga xa kui'a ka ja'an-i-ia, te taxkanu ini-ia-i.

²⁹ Ko nux kui'a ka ja'an-i Espiritu Ii, ma taxkanu ini Ianyuux mee-i. Nde kuia ma jin ndi'i nuncas ma taxkanu ini-ia-i. Tekuechi-ia-i nde kuia ma jin ndi'i.

³⁰ Du'a n-ja'an-ia, xaxe'e xa n-ka ja'an-s xa kidatniui kui'na anu-ia.

Di'i Jesús xi'in ñani-ia

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ijan n-xee di'i Jesús xi'in ñani-ia. Nujuin koio-s xi'in-ña yata ve'e, te n-tunda'a-s tnu'u xa na kee-ia xa ndatnu'u-ia xi'in-s.

³² Xiti ve'e jan nukoo kue'e ñayiu nduu lado diñi Jesús. N-ka ja'an-s:

—Di'i-n xi'in ñani-n xñii yata ve'e. Ka nanduku ña'a-s.

³³ N-xia'an-ia:

—¿Jundu kuu di'i-r xi'in ñani-r?

³⁴ Nde'a-ia se xtuu ijan, se naduku nduu ña'a, n-ja'an-ia:

—Ñayiu ya'a kuu di'i-r xi'in ñani-r.

³⁵ Dava'a nga ñayiu ka kida xa juini Ianyuux, mee-i kuu ñani-r, kuu-i ku'a-r, kuu-i di'i-r.

4

Fin se xajan triu
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Inka vuelta n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu yu'u ndute ka'nu. Yo kue'e ñayiu n-ka taka nuu tuu-ia. Xijan kuu xa n-keé-ia ñn barcu nuu ndute. Ijan nukoo mee-ia, te xyuku ntdaa ñayiu nuu ñu'u yundute.

² N-ja'an-ia ñn tnu'u xa dakua'a-ia ñayiu ijan. N-xia'an-ia:

³ —Kunini koio-n. ñn se xajan triu, n-kee-s juan kate-s triu.

⁴ Na xate-s tata, te xaku tata n-xino ichi, te n-xee chilidaa, te n-nachii-ti tata.

⁵ Xaku ka tata n-xino nuu ñu'u yadi nuu kaa kue'e yuú. Yachi n-xite tata, chi ñu'u yadi kuu.

⁶ Ko hora n-ndii ngandii, te n-kayu ditu triu kuechi. Xaxe'e xa ña n-xika yo'o-i, te n-yichi-i.

⁷ Xaku ka tata n-xino nuu kaa iñu. Na n-xite triu, te n-xa'nu ka iñu dada triu. N-chida'u iñu triu, te ña n-kee nuni yoko triu.

⁸ Ko dava ka tata n-xino nuu ñu'u kojón, te va'a n-xite te n-xa'nu, te va'a n-kee nuni yoko triu. Dava yoko triu n-kee oko uxi nuni, dava yoko triu n-kee uni diko nuni, dava yoko triu n-kee ñn cientu nuni.

⁹ Xandaa kuu xa xndaxio do'o-n. Io xa kunini koio-n.

Se dakua'a Jesús, n-ka xijan tnu'u-s-ia nax juini kachi tnu'u-ia
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Ndi'i ñayiu juan nu'u. Menga Jesús, xi'in uxi uu se dakua'a-ia, xi'in inka se ka kunduu xi'in-ia, n-ka ndoo. N-ka xijan tnu'u-s-ia nax juini kachi tnu'u n-xia'an-ia.

¹¹ N-xia'an-ia:

—Kaxi ja'an Ianyuux nuu mee-n. Kida-ia xa kutnuni ini koio mee-n nanda taxnuni mee-ia ñuñayiu. Ko nuu inka ñayiu meni tnu'u dakua'a ja'an-ia.

¹² Juini xnde'a-i xa xnde'a-i, ko ma kutnuni ini-i. Juini xnini-i xa xnini-i, ko ma taxkanu ini Ianyuux kuechi-i.

N-ja'an Jesús nax juini kachi "Fin se xajan triu"
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Nux ñatu kutnuni ini-n tnu'u ya'a, ¿nanda kutnuni ini-n dava ka tnu'u dakua'a?

¹⁴ Ná kuu se xajan triu, da kuu se xian tnu'u tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu.

¹⁵ Ná kuu tata n-xino ichi, da kuu dava ñayiu. Hora teku-i tnu'u Ianyuux, te xee Satanás, te dita-i tnu'u Ianyuux anu ñayiu jan.

¹⁶ Ná kuu tata n-xite nuu ñu'u yuú, da kuu inka ñayiu. Teku-i tnu'u Ianyuux, te xeka va'a-i tnu'u, te kuvete-i.

¹⁷ Ko kuu-i ná kuu triu chachi ña n-xika yo'o. Nux kue'e vida ya'a-i, o nux jini u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa jandixa-i tnu'u Ianyuux, te ma kundee ini-i xa jandixa ka-i Ianyuux.

¹⁸ Ná kuu tata n-xite nuu kaa iñu kuu inka ñayiu. Teku-i tnu'u Ianyuux.

¹⁹ Ko juini-i xa kutuu va'a-i ñuñayiu. Juini-i xa ni'i-i tvini, te kukajan ini-i ntdaa xa io ñuñayiu. Du'a danda'u-i mee-i, te ma kane tnu'u Ianyuux anu-i.

²⁰ Te ná kuu tata n-xite nuu ñu'u kojón, da kuu dava ñayiu. Teku-i tnu'u va'a Ianyuux, te xeka va'a-i. Juini-i xa kada-i ntdaa xa juini Ianyuux. Ná kuu yoko triu ne'e oko uxi nuni, a uni diko nuni, a ñn cientu nuni ka kuu mee-i.

Fin candil koko
(Lc. 8:16-18)

²¹ 'Kani ini koio candil koko. Ma chiva'a-ro candil koko xiti maquila. Ni ka'a xito-ro. Jandodo-ro candil nuu dujun, na kua'a xa kukanda va'a.

²² Ni iin xa yiva'a ma kiva'a, chi koo kanda. Ni iin xa na'i ma koo na'i, chi ketuu.

²³ Xandaa kuu xa xndaxio do'o-n. Io xa kunini koio-n.

²⁴ 'Chinuu nax kunini-n. Nani chiku'a mee-n, dani nachiku'a ña'a Ianyuux. Te tax ka-ia.

²⁵ Iin ñayiu, nux neva'a kue'e-i, te xia'an ka Ianyuux. Iin ñayiu ña tuu nax io, dita Ianyuux nde ita'u xa neva'a-i.

Xite tata te xa'nu

²⁶ 'Xa taxnuni Ianyuux kuu ná kuu xa xate iin seyii triu nuu ñu'u.

²⁷ Kidi-s. Ndokoo-s. Nduu, xakuaa xite tata te xa'nu. Te ña xini-s nanda xite, nanda xa'nu.

²⁸ Mee nuu ñu'u kee xa kaxi-ro. Ditna ka xite triu kuii. Ijan dada xino yoko triu. Ijan dada kee nuni.

²⁹ Na n-yichi triu, xa nde-s triu xa nakueka-s, chi xá n-xee kiu ta'nde.

Iin ndijin maxtaxa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ '¿Ndeda iin xa io dadavatna'a-r xi'in xa taxnuni Ianyuux?

³¹ Ná kuu ndijin maxtaxa, da kuu xa taxnuni Ianyuux. Yava ka ndijin maxtaxa dada dava ka xa xate-ro nuu ñu'u.

³² Na n-xite, nde'e ka xa'nu dada dava ka ku'u. Nde'e kee nda'a maxtaxa, te xee chilidaa andiu xa ndetatu-ti ka'a maxtaxa.

Nakuenda ja'an Jesús tnu'u dakua'a

(Mt. 13:34-35)

³³ Kue'e tnu'u dakua'a n-ja'an Jesús nuu ñayiu, nde nuu n-xee xa kutnuni ini-i.

³⁴ Tnu'u ya'a n-ja'an-ia nuu ñayiu, ko hora n-ndoo menga-ia xi'in se dakua'a-ia, n-dakua'a-ia mee-s nax juini ja'an tnu'u jan.

N-kudeen Jesús nuu tachi nde'e

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Na vax kunee kiu ijan, n-xia'an Jesús nuu se dakua'a-ia:

—Na ya'a-ro nde inka lado yundute ka'nu.

³⁶ N-ka dandoo-s kue'e ñayiu jan, te xndeka-s Jesús jua'an barcu. Diuni jua'an titni ka barcu tuku.

³⁷ Yo n-kane tachi nde'e. N-tuxndee ndute barcu, te vax chitu-té xiti barcu.

³⁸ Xiti barcu, lado do nino, ijan kaa Jesús, kidi-ia yi'i almohada diki-ia. N-ka dandoto ña'a-s ka xia'an-s:

—¡Maestru! ¿Ña tuu nax vi'i-n xa vax nduxi-ro nuu ndute a?

³⁹ N-ndokoo-ia, te n-kudeen-ia nuu tachi. Te n-ja'an-ia nuu ndute:

—Kad: yu'u-n. Na nini.

N-kuna'i tachi, te nttaa n-kendoo va'a.

⁴⁰ N-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—¿Nax kuu xa yo ka yu'u-n? ¿Ta jandixa ka-n xa ñunu ña'a-r a?

⁴¹ Yo nde'e n-ka yu'u-s. N-ka ja'an-s iin-s nuu inka-s:

—¿Na seyii kuu se ya'a, xa jandixa ña'a tachi xi'in ndute?

5

Iin se ñuu Gadara

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Te n-ka xee-s nde inka lado yundute ka'nu, nuu katuu ñuu ñayiu Gadara.

² Na n-kane Jesús barcu, n-nanitna'a-ia xi'in ñin se ñu'u tachi u'u anu-s.

³ Se ya'a n-kee-s kava nuu xyinduxi ndiyi, chi ijan tuu-s. Ni cadena ña kua'a ka xa tetniñ ña'a ni ñin ñayiu.

⁴ Kue'e vuelta n-ka tetniñ-s-si yo'o, ko xa'nde-s yo'o, te kue'e vuelta n-ka tetniñ-s-si cadena, ko xa'nde-s cadena. Ni ñin-s ñayo ka ndaku nuu-s.

⁵ Kiu xi'in kiu, nduu, xakuuaa, n-xikonuu-s nua yuku. N-xo kana xiin-s, te xi'in yuú n-xo datnukue'e-s mee-s.

⁶ Nde ijan n-xini xika-s Jesús, te n-kendava-s jua'an-s nuu tuu-ia, te n-xe juiin xiti-s nuu-ia.

⁷ Nde'e n-kana xee-s:

—Jesús, Da'ya Yi Ianyuux taxnuni, maxku ña'a kada ña'a-n. Na kada Ianyuux xa maxku kada u'u ña'a-n.

⁸ Du'a n-ja'an tachi u'u, xaxe'e xa n-ta'u tniú Jesús xa kee-i anu-s.

⁹ N-xijan tnu'u-ia-i:

—¿Nax nani-n?

N-xia'an-i:

—Nani-da Ejército, chi kue'e-da io.

¹⁰ Kue'e n-xijan ta'u tachi u'u xa maxku tunda'a-ia-i ji'in-i.

¹¹ Te yatni yuku ijan ka xaxi kue'e xa kue'e kuchi.

¹² N-ka xijan ta'u tachi u'u:

—Tunda'a ña'a-n nuu yuku kuchi de, xa na kiu koio-da anu-ti.

¹³ N-xejoin Jesús. N-ka kee tachi u'u anu se ijan, te n-ka kiu-i anu kuchi. N-ka kendava-ti. N-ka nuu-ti nuu ndichi. N-ka keé-ti nuu ndute ka'nu. Ijan n-ka nduxi-ti. Vaa naxa uu mil kuchi n-ka xi'í nuu ndute.

¹⁴ Se xñunuu kuchi, n-ka kendava-s juan nu'u-s ñuu-s, ranchu-s, xa juña tnu'u-s ndaa xa n-kuu, te n-ka kee kue'e ñayiu ka xe koto-i.

¹⁵ N-ka xee-i nuu tuu Jesús. N-ka xini-i se n-ñu'u tachi u'u anu-s. Nukoo-s, ni'no-s da'ma-s, te va'a xani ini-s. Se n-ñu'u tachi u'u anu-s, se nani Ejército, mee-s kuu-s. Te loko n-ka yu'u ñayiu jan.

¹⁶ Se n-ka xini nax n-kuu se n-ñu'u tachi u'u anu-s, n-ka najani-s nuu ñayiu jan ndaa xa n-ka xini-s. Te diuni n-ka najani-s xa n-ka ya'a kuchi.

¹⁷ N-kixe'e ñayiu ijan xa kajan koio-i nuu Jesús xa na kee-ia ñuu-i.

¹⁸ Na n-ndeé Jesús barcu, te n-xijan se n-ñu'u tachi u'u anu-s xa ji'in-s xi'in-ia.

¹⁹ Ko ña n-xejoin-ia. N-xia'an-ia:

—Juan nu'u ve'e-n nuu xtuu ñayiu kutna'a xi'in-n. Juña tnu'u nax n-kida Xto'o-n xaxe'e-n. Juña tnu'u xa n-kundau ini ña'a-ia.

²⁰ Juan nu'u-s, te n-xian tnu'u-s ndaa xa n-kida Jesús xaxe'e-s. N-daxandodo tnu'u-s nitu'u distrito Decápolis, te n-ka yu'u ndaa ñayiu ijan.

*Da'ya di'i se nani Jairo
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ N-naxee Jesús xiti barcu inka lado yundute ka'nu nuu n-kee-ia. Ijan n-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu nde nuu tuu-ia. Nujuiin-ia yundute jan.

²² Ijan n-xee ñin se yinda'a veñu'u luchi, se nani Jairo. Na n-xini-s Jesús, n-xe juiin xiti-s nuu-ia.

²³ Kue'e n-xijan-s:

—Da'ya-da xá io-i xa kuú-i. Na ji'in-ro ve'e-da xa kajan ndodo-n nda'a-n mee-i, xa ndva'a-i te kutuu va'a-i.

24 Jua'an Jesús xi'in-s. Kue'e xa kue'e ñayiu xndijun ña'a, xa diko ka data'i-i-ia.

25 Nuú ñayiu ijan tna'a iin ñadi'i. Xá n-kuu uxi uu kuia xatu niñi-ña.

26 N-ka xito ña'a kue'e doctor, te kue'e vida n-ya'a-ña. N-chiya'u-ña-s ntdaa xaxii-ña, ko dani ña n-ndva'a-ña. Du'a n-kuka'u ka-ña.

27 Xá n-tekutnu'u-ña ntdaa xa n-kida Jesús. Ndjun-ña-ia, na'i ni n-tnii-ña da'ma-ia.

28 Chi n-ja'an-ña: "Nux na xee-ro xa tñii-ro da'ma ni-ia, te ndva'a-ro."

29 Hora ijan ni n-nujuiin xa xatu niñi-ña, te n-kutnuni ini-ña xa n-ndva'a-ña.

30 Te hora ijan ni n-kutnuni ini Jesús xa xi'in xa taxnuni-ia n-ndva'a iin ñayiu. Me'ñu kue'e ñayiu ijan n-konenuu-ia, te n-xijan tnu'u-ia:

—¿Jundu n-tnii da'ma-r?

31 N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Xini-n xa kue'e xa kue'e ñayiu data'i ña'a, ¿te xijan tnu'u-n jundu n-tnii ña'a?

32 Ko dani n-xo nde'a Jesús nitu'u lado xa jini-ia jundu n-tnii ña'a.

33 N-yu'u ñadi'i jan, te n-ni'i-ña, chi n-kutnuni ini-ña nax n-kuu. N-xee-ña n-nduandee-ña nuu-ia, te n-na'ma-ña ntdaa xa n-ya'a-ña.

34 N-xia'an Jesús:

—Da'ya, xaxe'e xa jandixa ña'a-n, te n-ndva'a-n. Na kutuu va'a-n. Kue'e ya'a ma ku'u ka-n.

35 Nini ja'an ka Jesús nuu ñadi'i jan, te n-ka xee se xinokuechi nuu se yinda'a veñu'u luchi. N-ja'an-s:

—Xá n-xi'í da'ya di'i-n. Maxku datna'a ka-n maestru.

36 N-teku Jesús nax n-ja'an-s, te n-ja'an-ia nuu se yinda'a veñu'u luchi:

—Maxku yu'u-n. Diko ni jandixa ña'a-n.

37 Ña n-xejoin-ia xa kandijun ña'a ntdaa ñayiu jan. Diko ni Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua ñani Jacobo.

38 N-ka xee-s ve'e se yinda'a veñu'u luchi, te n-teku Jesús xa kuvaa xa kuvaa ñayiu n-ka taka ijan. Ka nda'i-i xa ka nda'i-i, te ka kana xee-i.

39 N-kiu Jesús ve'e, te n-xia'an-ia:

—¿Nax kuu xa da ka kuvaa-n, te ka nda'i-n? Ña n-xi'í dichi luchi, chi diko ni kidi-i.

40 Ñayiu xyuku ijan n-ka xakundee-i, chi xna'a mee-i xa n-xi'í dichi luchi. N-kine'e Jesús ntdaa ñayiu xyuku xiti ve'e, te ndeka-ia tadi'i-i xi'in uni se dakua'a-ia, n-kiu-ia nde nuu kaa dichi luchi.

41 N-tnii-ia nda'a-i, te n-ja'an-ia nuu-i:

—Talita, cumi. (Tnu'u hebreu juini kachi: Dichi luchi, nuu mee-n ja'an-r. Ndokoo.)

42 Hora ijan ni n-ndokoo-i, n-ndojuini-i, te n-nakaka-i. Uxi uu kuia io-i. Te se n-ka xo nde'a nax n-kuu, n-ka yu'u-s te n-ka kuvete-s.

43 Ko n-ta'u tñiu Jesús nuu-s xa maxku juña tnu'u-s nuu ñayiu nax n-kuu. Te n-ja'an-ia xa na juña'a koio-s xa kaxi dichi luchi n-nandoto.

6

*Juan nu'u Jesús ñuu nani Nazaret
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)*

1 Ijan n-kee Jesús, te juaan nu'u-ia ñuu nuu n-xa'nu-ia. N-ka kunduu se dakua'a-ia xi'in-ia.

² Na n-xee kiu ndetatu ñayiu Israel, n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia se xyi'i veñu'u luchu ijan. N-ka tekku kue'e ñayiu tnu'u-ia, te n-ka yu'u-i. N-ka xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Ndexu n-dakua'a se ya'a ntdaa tnu'u dakua'a ña'a-s? ¿Ndexu xá n-dakua'a-s xa tu'a va'a-s? ¿Nax kuu xa xi'in nda'a mee-s kida-s milagru ñayo ñayiu kua'a xa kada-i?

³ ¿Ñadu se ya'a kuu carpinteru, da'ya María u? ¿Ñadu se ya'a kuu ñani Jacobo xi'in José xi'in Judas xi'in Simón a? ¿Ñadu ya'a io-ro xi'in ku'a-s a?

Te mee-s, ña n-ka chinuu-s xa ja'an Jesús, ña n-ka chinuu-s xa kida-ia.

⁴ Ko n-xia'an Jesús:

—Ntdaa ñayiu io xañu'u nuu se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu-i. Ko ñayiu ñuu mee-s xi'in se kutna'a xi'in-s xi'in ñayiu kee ve'e mee-s, ña'a. Mee-i ña ka jandixa ña'a.

⁵ Ijan ña n-kua'a xa kada Jesús milagru. Diko ni n-xajan ndodo-ia nda'a-ia uu uni ñayiu ku'u xa ndadava'a-ia-i.

⁶ Te n-kutnuni ini-ia xa ma jandixa ña'a-i, te n-tnau ini-ia xa du'a kuu xaxe'e xa'a. Dada n-xikonuu-ia ñuu xi'in ñuu n-dakua'a-ia ñayiu ijan.

N-tunda'a Jesús se dakua'a-ia xa juña tnu'u-s tnu'u va'a nuu ñayiu

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ N-kana Jesús n-uxi uu se dakua'a-ia, te n-kixe'e-ia xa tunda'a-ia-s xa ji'in-s. Ndi uu ndi uu tna'a-s n-tunda'a-ia-s jua'an-s. N-xia'an-ia xa taxnuni mee-ia xa kine'e-s tachi u'u anu ñayiu.

⁸ N-ta'u tniu-ia-s xa ña tuu nax kane'e-s ji'in. Ni dita, ni ñunu, ni tvini maxku juun duku xiti ñadio-s. Diko ni ñin vara yichi na kane'e-s.

⁹ N-ta'u tniu-ia xa ki'i-s ndixa-s, te kui'na-s idini du'nu-s ji'in.

¹⁰ N-xia'an-ia:

—Dava'a nga ve'e kiu-n, te ndoo-n ijan xa nde kee-n ñuu jan.

¹¹ Nux ña xeka va'a ña'a ñayiu ñin ñuu, ni ña juini-i xa kunini-i tnu'u-n, te kee-n ñuu jan, te kidi-n ñuyaka xe'e-n. Du'a dande'a-n ñayiu jan xa ña n-ka xeka va'a-i tnu'u va'a Ianyuux. Xandaa kuu xa ja'an-r. Kiu ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io, kada u'u ka-ia ñayiu ñuu jan dada ñayiu ñuu nani Sodoma xi'in ñayiu ñuu nani Gomorra.

¹² Jua'an koio-s xian tnu'u-s xa io xa najani ini ñayiu kuechi-i.

¹³ N-ka kine'e-s tachi u'u anu kue'e ñayiu. Ita'u aciti n-ka xajan-s kue'e ñayiu ku'u, te du'a n-ka ndva'a-i.

Nanda n-xi'i Sua Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Te se kunxa'nu ka nani Herodes, n-tektutnu'u-s ntdaa xa kida Jesús. Chi ka daxandodo tnu'u ñayiu ntdaa xa kida-ia. Te n-ja'an Herodes:

—¿N-nandoto Sua Bautista xá n-kuu-s ndiyi a? Xijan kuu xa kida se ya'a milagru ñayo ñayiu kua'a xa kada-i.

¹⁵ N-ka ja'an dava ñayiu:

—Elías kuu-s.

Dava-i n-ka ja'an:

—Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux kuu-s. Nani n-ka ja'an se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia, dani ja'an mee-s.

¹⁶ Ko na n-tektutnu'u Herodes xijan, n-ja'an-s:

—jAxa Sua Bautista kuu-s! jSe n-xa'nde-r diki-s, ko n-nandoto-s vitna!

¹⁷ Chi xaxe'e xa n-tnunda'a Herodes xi'in Herodías, n-xo kudeen Sua nuu-s. Xijan kuu xa n-tunda'a Herodes soldado, xa tñi-s Sua te chindi'u ña'a-s

vekaa. Cadena n-ka duku-s-si. Te Herodías kuu ñadi'i Slipe, te Slipe kuu ñani mee Herodes.

¹⁸ Kiu ijan n-ja'an Sua nuu Herodes:

—Xa n-tnunda'a-n xi'in ñadi'i ñani-n, kuu xa kida-n kuechi.

¹⁹ Xaxe'e xijan n-xini u'u Herodías Sua. N-juuni-ña xa ka'ni-ña-s, ko ña n-kua'a-ña.

²⁰ Chi n-yu'u Herodes nuu Sua. Xini-s xa se kida xava'a kuu Sua, se ii kuu-s. Te ña n-xejoon Herodes xa kada u'u Herodías Sua. Juuni ña n-xo kutnuni ini Herodes ntdaa xa n-ja'an Sua hora n-xo xo ndatnu'u-s xi'in-s, ko n-xo tna ini-s xa kunini-s-si.

²¹ Ko n-ni'i Herodías xa juuni-ña hora n-kida Herodes viko xa n-daxino-s kuaa xika-s. N-ja'an-s juxtixa, xi'in soldado kunxa'nu, xi'in se taxnuni nuu ñayiu distrito Galilea, xa kaxdini-s xi'in-s ve'e-s.

²² Te ijan n-xe kiu da'ya di'i Herodías nuu n-ka xaxdini se ijan, te n-xtaxe'e-i nuu-s, te yo n-tna ini Herodes xi'in se ka xaxi xi'in-s tuku. N-ja'an se kunxa'nu ka Herodes nuu-i:

—Kajan nuu-r dava'a nga xa juuni-n, te taa-r.

²³ Na'a lanyuux xa dava'a nga xa kajan-n nuu-r te taa-r, juuni nde dava ñuu nuu taxnuni-r.

²⁴ N-xe'en-i nuu di'i-i, te n-xijan tnu'u-i:

—¿Nax kajan-da nuu-te?

N-ja'an-ña:

—Kajan diki Nxua Bautista.

²⁵ Yachi jua'an-i nuu se kunxa'nu ka, te n-xia'an-i:

—Juuni-da xa vitnadii taa-n diki Nxua Bautista. Na kava ndodo nuu ko'o.

²⁶ Yo n-kuko'yo ini se kunxa'nu ka, xaxe'e xa n-chinaa-s lanyuux, te ntdaa se ka xaxi xi'in-s n-ka teku tnu'u-s, te ña n-juuni-s xa natu ini-s tnu'u-s.

²⁷ Hora ijan ni n-tunda'a se kunxa'nu ka Herodes ñn soldado jua'an vekaa. N-ta'u tniyu Herodes xa kane'e-s diki Sua xee nuu xtuu-s.

²⁸ N-xe'en-s vekaa, te ijan n-xa'nde-s diki Sua. N-xe ne'e-s diki Sua kandodo nuu ko'o, te n-xia'an-s dichi n-xtaxe'e. Mee-i, n-najuña'a diki Sua nuu di'i-i.

²⁹ Na n-ka tekutnu'u se dakua'a Sua Bautista nax n-kuu, te n-ka xe'en-s, n-ka xe ndane'e-s yiki kuñu Sua, te n-ka xe kuxi ña'a-s.

*N-kida Jesús xa n-xaxi o'on mil seyii
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)*

³⁰ N-ka taka se n-tunda'a Jesús nuu tuu-ia. N-ka najani-s ntdaa xa n-ka kida-s, ntdaa xa n-ka dakua'a-s ñayiu.

³¹ N-ja'an Jesús:

—Na'i ni na ji'in-ro nde nuu ñayo ñayiu io, te ndetatu koio-n ita'u.

Chi kue'e xa kue'e ñayiu ka ndee-i te ka ndiu-i nuu tuu-ia xi'in-s. Xa ña n-kuu xa kax koio-s.

³² Xijan kuu xa menga-ia xi'in se dakua'a-ia, n-ka keé-ia xi'in-s barcu, te jua'an-ia xi'in-s nde nuu ñayo ñayiu io.

³³ Ko n-ka xini ñayiu jan hora jua'an koio-s, te n-ka najini-i-ia. N-ka kendava ñayiu jan ntdaa ñuu ijan, te ki'na ka mee-i n-ka xee.

³⁴ Na n-kane Jesús barcu, te n-xini-ia kue'e ñayiu xyuku ijan. N-kundau ini-ia-i, chi nani kuu tkachi ñayo se ñunu-ti, dani ka kuu mee-i. N-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-i.

³⁵ Na n-ñini, n-ka kuyatni se dakua'a-ia nuu-ia, te n-ka xia'an-s:

—Ya'a ña tuu nax io, te yo n-ñini.

³⁶ Tunda'a-n ñayiu ya'a, na ji'in koio-i ranchu, ñuu xa jueen-i xa kax koio-i, chi ña tuu nax kax koio-i.

³⁷ Ko n-xia'an-ia:

—Juña'a koio mee-n xa na kaxi-i.

N-ka xia'an-s:

—¿Njueen-ro tila xa kaxi-i a? ¡lo xa kada gastu-ro uu cientu denario, nux jueen-ro xa kax koio ndaa ñayiu ya'a!

³⁸ N-xijan tnu'u Jesús:

—¿Nada tila io? Juan koto koio-n.

Na n-ka xe koto-s, xia'an-s nuu-ia:

—Io o'on tila te uu chaka.

³⁹ N-ta'u tniu Jesús xa na nkoo koio ñayiu nuu ite kuii.

⁴⁰ ñn cientu, ñn cientu-i te uu diko uxi, uu diko uxi-i n-ka nukoo ijan.

⁴¹ N-tnii Jesús o'on tila te uu chaka, te nukonde'a-ia andiu, n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu lanyuux. N-ta'u dava-ia tila, te n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa na dakee xio-s nuu ñayiu jan. Diuni n-xia'an-ia uu chaka jan.

⁴² Te va'a n-ka xaxi ndaa ñayiu jan.

⁴³ Te n-ka naje'en se dakua'a-ia pedazu ndoo ka. N-ka dachitu-s uxi uu yika, pedazu tila xi'in chaka ndoo ka.

⁴⁴ Te o'on mil seyii n-ka xaxi tila xi'in chaka kiu ijan.

*N-xika ndodo Jesús nuu ndute mar
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)*

⁴⁵ Na n-ya'a xa'a, te n-xijan Jesús nuu se dakua'a-ia, xa na keé-s barcu ji'in nde inka lado yu'u ndute ka'nu. N-ja'an-ia xa dakaka-s barcu juindodo nuu-s nde ñuu nani Betsaida, nini tunda'a mee-ia ñayiu jan, xa nu'u koio-i ve'e-i.

⁴⁶ Du'a n-kida-ia, te jua'an-ia yuku, xa kajan ta'u-ia.

⁴⁷ Na n-kunee, nukoo barcu jan dava nuu ndute ka'nu, te ndoo menga Jesús yu'u ndute jan.

⁴⁸ N-xini-ia xa yo n-ka xiau se dakaka barcu, chi kane tachi nde'e nuu-s. Vaa kaa uni kaa datne n-kuyatni-ia-s, xika ndodo-ia jua'an nuu ndute. N-juini-ia xa ya'a-ia ñn xio nuu xtuu-s.

⁴⁹ Ko n-ka xini-s-ia xika ndodo-ia nuu ndute, te n-ka xani ini-s xa anu kuu-ia, te n-ka kana xee-s.

⁵⁰ Chi ndaa-s n-xini-ia, te loko n-ka yu'u-s. Yachi n-ja'an-ia nuu-s:

—Koo ka'nu anu koio-n. Chi mee-r. Maxku yu'u koio ka-n.

⁵¹ N-keé-ia xi'in-s barcu, te n-nujuiin tachi. N-ka xani ini-s: “¿Nax n-kuu? ¿Nax koo?” Te yo n-ka yu'u-s.

⁵² Chi ña n-ka kutnuni ini-s nax n-kuu hora n-xia'an-ia tila n-ka xaxi kue'e ñayiu jan. Chi u'u n-ka jandixa-s.

*N-ndadava'a Jesús ñayiu ku'u ñuu nani Genesaret
(Mt. 14:34-36)*

⁵³ N-ka dakaka-s barcu nde inka lado ndute ka'nu. Ijan n-ka xee-s ñuu nani Genesaret, te n-ka tetni-s barcu yu'u ndute.

⁵⁴ Na n-ka kane-s barcu, te n-ka najini ñayiu Jesús.

⁵⁵ Nitu'u ñuu ijan n-ka kendava ñayiu jua'an. N-ka kixe'e-i xa kandeka-i ñayiu ku'u ji'in nuu n-tekutnu'u-i xa tuu Jesús.

⁵⁶ Dava'a nga nuu n-xo xe'en-ia, ijan n-xo xe'en ñayiu. Na n-kiu-ia ñuu kuechi, ñuu na'nu, ranchu, dava'a nga nuu n-xika-ia, n-ka xajan tuu-i ñayiu ku'u ichi ijan. N-ka xijan-i xamani nuu-ia, xa na tñii ñayiu ku'u juini ni yuda'ma-ia. Te ndaa ñayiu ka ku'u n-ka tñii ita'u yuda'ma-ia, te n-ka ndva'a-i.

7

*Xa kee anu ñayiu kida xa ña io ndoo ka anu-i
(Mt. 15:1-20)*

¹ Nuu tuu Jesús, n-ka xee se fariseu xi'in se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. N-ka kee-s Jerusalén xa ji'in-s nuu tuu Jesús.

² N-ka xini-s xa dava se dakua'a Jesús ka xaxi tila hora ñatu io ndoo nda'a-s. Ña n-ka nanda'a-s xa kune'e ii-s. Te xijan n-ka tekuechi ña'a se fariseu.

³ Chi se fariseu xi'in ntdaa ñayiu Israel, ña xaxi-s nux ña nanda'a-s xa kune'e ii-s. Ka kida-s ná io ná jua'an ntdaa xa n-xetniu taxa'nu tnetnu-s.

⁴ Hora xe'en-s nuya'u, te io xa kuchi ñii-s antecas xa xaxi-s. Te kue'e ka io inka xa xetniu-s. Najini-s vasu-s, tndo'o-s, kidi kaa-s, yuu-s, xa ne'e ii-s.

⁵ N-ka xijan tnu'u se fariseu xi'in se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés:
—¿Nakuenda ña ka jandixa se dakua'a-n tnu'u n-ta'u tniui taxa'nu tnetnu-ro?
¿Nakuenda xa ña io ndoo nda'a-s te ka xaxi-s?

⁶ N-ja'an Jesús:

—Va'a n-kakune'e ña'a Isaías mee-n. Na n-xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, n-kakune'e-s se io ñin xa ja'an-s ko inka xa kida-s:

Ja'an ñayiu ya'a xa xemani ña'a-i mee-r,

ko ña ndaa, chi ñatu jandixa ña'a anu-i.

⁷ Ñatu xiniñu'u xa ndadaka'nu ña'a-i.

Meni xa ta'u tniui seyii dakua'a-i ñayiu.

⁸ N-ka dandoo-n tnu'u ta'u tniui Ianyuux, te kida-n xa xetniui seyii. Ka najini-n tndo'o-n, vasu-n, te ntdaa inka xa ñin nuu kuu, ko ñatu ka kida-n xa juini Ianyuux.

⁹ Ñatu ka chinuu-n xa ta'u tniui Ianyuux, xa kada na'i ka-n xa xetniui mee-n.

¹⁰ Chi n-ja'an Moisés: “Koo xañu'u nuu taa-n, nuu di'i-n.” N-ja'an-s: “Ñin ñayiu, nux kui'a ja'an-i taa-i, di'i-i, io xa ka'ni-n-yi.”

¹¹ Ko ja'an mee-n xa ñin seyii kua'a xa ndunde'e-s nuu taa-s, di'i-s, te ja'an-s: “Ma kua'a-da xa chindee ña'a-da, chi ntdaa xa neva'a-da Corbán kuu.” (Corbán juini kachi: “Xa'a kuu ñin xa n-doko-da nuu Ianyuux.”)

¹² Te ñatu ka xejoon-n xa kada-s ni ñin xaxe'e taa-s, di'i-s.

¹³ Te ka ta'u tniui-n nuu ñayiu xa kada mee-i ná kida mee-n. Xá n-ka dandoo-n tnu'u ta'u tniui Ianyuux. Te kue'e inka xa ñin nuu xi'in xijan ka kida-n.

¹⁴ Inka vuelta n-ja'an Jesús nuu ntdaa ñayiu ijan. N-xia'an-ia:

—Kunini koio-n ntdaa-n, te kutnuni ini koio-n.

¹⁵ Ni ñin xa keé xiti ñayiu ma kada xa ñatu ne'e ii ñayiu jan. Xa kee anu ñayiu, kida xa ñatu ne'e ii-i.

¹⁶ Xandaa kuu xa io do'o-n. Io xa kunini-n.

¹⁷ N-dandoo-ia ñayiu, te n-kiu-ia ve'e, te n-ka xijan tnu'u se dakua'a-ia nax juini kachi tnu'u jan.

¹⁸ N-xia'an-ia:

—¿Dani mee-n tuku, ñatu ka kutnuni ini-n a? ¿Ta kutnuni ka ini-n xa ñin xa xaxi ñin ñayiu ma kua'a xa kada xa ma kune'e ii-i a?

¹⁹ Ña kiu xa xaxi-i nde anu-i. Diko ni xiti-i keé-i. Te dada ndexio ña'a-i.

Te du'a n-ja'an Jesús xa ntdaa xa io, kuu xa io ndoo xa kaxi-ro.

²⁰ Te n-ja'an-ia:

—Xa kee anu ñayiu, kida xa ña io ndoo ka anu-i.

²¹ Nde anu-i vaxi xa xani ini-i xa u'u. Kidi-i xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i, o dandoo tna'a-i, o ka'ni-i ndiyi.

²² Du'u-i, o kukajan ini-i xaxii inka ñayiu, o xa u'u kida-i nuu inka ñayiu. Danda'u-i ñayiu, o kida-i dava'a nga xa juini mee-i, o xini u'u-i inka ñayiu. Jantnu'u-i ñayiu, o najuen tnu'u-i mee-i, o kuxee ini-i.

²³ Ntdaa xa u'u kee nde anu ñayiu, te kida xa ña io ndoo ka anu-i.

Fin ñadi'i n-jandixa Jesús

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Ijan n-kee Jesús jua'an-ia distrito Tiro, distrito Sidón. Ijan n-kiu-ia ñin ve'e. Ña n-juini-ia xa tekutnu'u ñayiu xa tuu-ia ijan, ko ña n-kua'a xa kiva'a-ia.

²⁵ Chi yachi n-tekutnu'u ñin ñadi'i xa tuu-ia ijan. Ñu'u tachi u'u anu da'ya di'i-ña. N-xee-ña nuu tuu Jesús, n-xe juuin xiti-ña nuu-ia.

²⁶ Te ñadi'i ja'an tnu'u griegu kuu-ña. Ñatu kuu-ña ñadi'i ñuu Israel, ñadi'i Sirofenicia kuu-ña. Te n-xijan-ña nuu Jesús xa kine'e-ia tachi u'u anu da'ya di'i-ña.

²⁷ N-xia'an-ia:

—Ditna ka kada-r xa kax koio ñayiu ñuu Israel. Ñatu xiniñu'u, nux tñi-r xa ka xaxi ñayiu mee-r, xa dajane-r nuu ti-ina.

²⁸ N-xia'an-ña:

—Joon, dito. Ko ti-ina nukoo ka'a mexa, xax koio-ti pedazu kuechi nungoio, hora ka xaxi dichi kuechi io ve'e.

²⁹ N-xia'an-ia:

—Xaxe'e xa du'a n-ja'an-n, juan nu'u ve'e-n vitna. Xá n-kee tachi u'u anu da'ya di'i-n.

³⁰ Te juan nu'u-ña ve'e-ña. Na n-naxee-ña, n-nani'i-ña da'ya-ña. Kaa-i nuu xito-i ndetatu-i, chi xá n-kee tachi u'u n-ñu'u anu-i.

N-ndadava'a Jesús ñin se ña ja'an te do'o-s

³¹ N-kee Jesús distrito Tiro, te n-ya'a-ia ñuu nani Sidón. Ijan n-xikonuu-ia distrito Decápolis, xa xee-ia nde ndute ka'nu nani Mar Galilea.

³² Ijan xndeka ñayiu ñin se ku'u nuu tuu-ia. Se do'o kuu-s, te diuni ñatu ja'an va'a-s. N-ka xijan-i-ia xa kajan ndodo-ia nda'a-ia se ku'u, xa ndadava'a-ia-s.

³³ N-dandoo-ia ñayiu jan, te ndeka diin-ia se ku'u jua'an. Diki nda'a-ia n-tñi-ia yau do'o-s, te xi'in diki nda'a-ia n-xajan-ia dii-ia yaa-s.

³⁴ Nukonde'a-ia andiu, n-xenu ini-ia, te n-xia'an-ia:

—¡Efata! (Tnu'u juini kachi: ¡Na najaan do'o-s!)

³⁵ Hora ijan ni n-ndva'a-s. N-teku-s te n-ndva'a yaa-s, te kaxi n-naja'an-s.

³⁶ Te n-ta'u tñiu Jesús xa maxku najani koio ñayiu jan nax n-kuu. N-ta'u tñiu-ia xa maxku ja'an koio-i, ko kue'e ka n-ka ja'an-i.

³⁷ N-ka yu'u-i te n-ka kuvete-i. N-ka xia'an nuu tna'a-i:

—Va'a kida-ia ntdaa. Kida-ia xa nukonini ñayiu do'o, te kida-ia xa naja'an ñayiu ñatu ja'an.

8

N-kida Jesús xa n-xaxi koon mil ñayiu

(Mt. 15:32-39)

¹ Kiu ijan n-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu nuu tuu Jesús. Te ña tuu nax kax koio-i io. N-kana Jesús se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

² —Kundau ini-r ñayiu ya'a. Xá n-kuu uni kiu xtuu-i xi'in-ro ya'a, te ña tuu nax kax koio-i io.

³ Nux tunda'a-r-yi nu'u koio-i ve'e-i, te ma kaxi-i, te kuita koio-i doko ichi, chi dava-i yo xika vaxi-i.

4 N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—¿Ndexu ni'i-ro tila xa kax koio-i?, chi ñayo ñayiu io ya'a.

5 N-xijan tnu'u-ia:

—¿Nada tila io?

N-ka ja'an-s:

—Uxa.

6 N-ta'u tniu-ia xa na nkoo koio ñayiu nuu ñu'u ijan. N-tnü-ia uxa tila jan, te n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila, te n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa na dakee xio-s, xa kax koio ñayiu. N-ka dakee xio-s tila nuu ntdaa ñayiu jan.

7 Diuni n-xio uni koon chaka kuechi. N-xia'an Jesús xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te n-ja'an-ia xa na dakee xio-s chaka tuku.

8 Te va'a n-ka xaxi ntdaa ñayiu jan. Te n-ka naje'en se dakua'a-ia pedazu ndoo ka. Uxa yika na'l n-ka dachitu-s.

9 Te naxa koon mil ñayiu n-ka xaxi kiu ijan. Te n-tunda'a Jesús ñayiu jan juan nu'u koio-i ve'e-i.

10 Te n-keé mee-ia xi'in se dakua'a-ia barcu, te n-ka xee-s distrito Dalmanuta.

Se fariseu, n-ka juini-s xa kada Jesús in milagru

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 Te ijan n-ka xee se fariseu, te n-ka kixe'e-s xa jantna'a tnu'u-s xi'in Jesús. N-ka juini-s xa kada-ia in milagru, in seña vaxi nde andiu. Ka xitotnuni-s-ia.

12 N-xenu ini-ia, te n-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa ka xijan ñayiu ya'a in milagru? Xandaa kuu xa ja'an-r. Nu ñayiu ya'a, ma dande'a-r-yi ni in.

13 Te n-dandoo-ia se fariseu jan. Inka vuelta n-keé-ia barcu, te n-xee-ia nde inka lado yu'u ndute ka'nu jan.

Xa ka kida se fariseu

(Mt. 16:5-12)

14 Te n-ka ndunaa se dakua'a-ia xa kane'e-s tila ji'in. Idini tila ne'e-s xiti barcu jan.

15 Te n-ta'u tniu Jesús:

—Koo koio cuedado. Ñatu xiniñu'u levadura se fariseu, ni levadura se kunxa'nu ka Herodes.

16 Te n-ka ja'an-s nuu in-s nuu inka-s:

—Du'a ja'an-ia xaxe'e xa ña tuu na tila ne'e-ro.

17 Te n-teku Jesús nax n-ka ja'an-s, te n-xia'an-ia:

—¿Nax kuu xa ka ndatnu'u-n xa ña tuu na tila ne'e-n? ¿Ta kutnuni ka ini-n a? ¿Ñatu juini-n xa kutnuni ini-n?

18 ¿Io nduchi nuu-n, ko ña xnde'a va'a-n a? ¿Io do'o-n, ko ña xnini va'a-n a? ¿Ñatu xna'a-n nax n-kuu a?

19 Na n-ta'u dava-r o'on tila, na n-ka xaxi o'on mil seyü, te, ¿nada yika n-chitu pedazu ndoo ka n-ka nakueka-n?

N-ka ja'an-s:

—Uxi uu.

20 —Te na n-ta'u dava-r uxa tila, na n-ka xaxi koon mil ñayiu, te, ¿nada yika n-chitu pedazu ndoo ka n-ka nakueka-n?

N-ka ja'an-s:

—Uxa.

21 N-xia'an-ia nuu-s:

—Te dani, ¿ta ña'a ka kutnuni ini-n a?

N-ndadava'a Jesús ñin se kuaa ñuu nani Betsaida

²² Te ijan n-ka xee-s ñuu nani Betsaida. Ijan xndeka ñayiu ñin se kuaa nuu tuu Jesús. N-ka xijan-i-ia xa tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s.

²³ N-tñii-ia nda'a-s, te ndeka-ia-s jua'an nde yuñuu. Ijan n-xajan-ia dii-ia nduchi nuu-s, te n-tenee-ia nda'a-ia nuu-s. N-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Nukonde'a-n ita'u a?

²⁴ Nde'a-s, te n-ja'an-s:

—Nde'a-da seyii. Ná xndaa yutnu xndaa-s, ko ka xikonuu-s.

²⁵ Ñka vuelta n-tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s, te n-kida-ia xa nukonde'a-s. N-ndva'a-s, te nukonde'a kaxi-s nttaa, nde xika.

²⁶ N-tunda'a-ia-s xa nu'u-s ve'e-s. N-xia'an-ia:

—Maxku ndiu-n ñuu katuu ya'a vitna. Maxku najani-n nuu ni ñin ñayiu ya'a nax n-kuu.

N-ja'an Spedru xa Jesús kuu Ia n-tunda'a Ianyuux

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Te n-kee Jesús xi'in se dakua'a-ia jua'an-ia nttaa ñuu kuechi xndatuu yatni Cesarea Filipino. Ichi ijan n-xijan tnu'u-ia se dakua'a-ia:

—¿Ndesee kuu-r ka ja'an ñayiu?

²⁸ N-ka ja'an-s:

—Ka ja'an-i xa Sua Bautista kuu-n. Ka ja'an ñka ñayiu xa Elías kuu-n. Te ñka-i ka ja'an xa ñin se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia kuu-n.

²⁹ N-xijan tnu'u-ia:

—Te mee-n, ¿ndese kuu-r ka ja'an mee-n?

N-xia'an Spedru:

—Ndixi kuu Cristu. Ia n-tunda'a Ianyuux kuu-n.

³⁰ N-ta'u tñiu-ia nuu-s xa maxku ja'an koio-s nuu ni ñin ñayiu jundu kuu-ia.

N-xio xa kuú Jesús

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Te n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-s xa Se kuu ñani tna'a ñayiu, io xa kue'e vida ya'a-s. N-ja'an-ia xa ma jandixa ña'a sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel. Ni dutu ka taxnuni, ni se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ma jandixa ña'a koio-s. N-ja'an-ia xa ka'ni ña'a koio-s, te nuu uni kiu nandoto-ia.

³² Kaxi n-ja'an-ia. Xijan kuu xa n-kee diin Spedru xi'in-ia jua'an-s, te n-kixe'e-s xa kudeen-s nuu-ia, chi ña n-juini-s xa du'a koo.

³³ Ko n-nkonenuu Jesús te n-nukonde'a-ia se dakua'a-ia, te n-kudeen-ia nuu Spedru. N-xia'an-ia:

—¡Xiko juin, Satanás! Ñatu chinuu-n xa juini Ianyuux. Diko ni xa xani ini seyii xani ini mee-n vitna.

³⁴ N-kana-ia kue'e ñayiu jan xi'in se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

—Ñin seyii, nux juini-s xa kunduu-s xi'in mee-r, ma kua'a kada-s xa juini mee-s. Kuu ná kuu xa doko-s curuxi nuu kuú-s. Io xa kande ini-s xa juini mee-s, xa kada-s ná kida mee-r.

³⁵ Dava'a nga ñayiu juini xa kada-i xa juini mee-i, ma kutuu va'a-i. Ko nux kande ini-i xa juini mee-i, xa jandixa ña'a-i mee-r te juña tnu'u-i tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu, te kutuu va'a-i.

³⁶ Chi, ¿nax va'a nux ni'i ñin ñayiu nttaa xa io ñuñayiu, ko du'a chiya'u-i nttaa xa kuu-i xi'in nde anu-i dakuita-i?

³⁷ Chi, ¿nax juña'a-i xa najueen-i anu-i? Ña tuu.

³⁸ Ná kuu ñadi'i dandoo yii-ña kuu ñayiu xtuu vitna. Meni xa u'u ka kida-i. ñin seyii, nux kujanuu-s xaxe'e mee-r xi'in tnu'u-r nuu ñayiu ya'a, te dani kujanuu mee-r xaxe'e mee-s, hora na ndixi-r xi'in xa taxnuni Taa-r. Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-r, te ndixi-r xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

9

¹ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Dava ñayiu nujuiin ya'a, ma kuú-i nde jini-i xa taxnuni Ianyuux. Jini koio-i xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia te taxnuni-ia ñuñayiu.

N-ka xo nde'a se dakua'a Jesús xadiñu-ia
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Nuú iñu kiu, ndeka Jesús Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua jua'an. Ndruni ni-s ndeka ña'a-ia jua'an, nde diki yuku dujun. Ijan nini xnde'a-s, te n-nadama Ianyuux Jesús. Danaa, diñu xa diñu nuu-ia, te diñu xa diñu ñi-ia.

³ Ná kaa yu'a yodo diki tnduu kaa da'ma-ia. Kuixi xa kuixi, te diñu xa diñu. Ña tuu ni ñin xa kiyi ná kiyi da'ma-ia hora ijan.

⁴ Danaa, n-nujuiin ndi Elías xi'in ndi Moisés ijan. Ndatnu'u-s xi'in Jesús.

⁵ N-ja'an Spedru nuu Jesús:

—Maestru, jnaka va'a xa tuu-ro ya'a! Na kadava'a koio-da uni ve'e todo. ñin ve'e mee-n, ñin ve'e Moisés, ñin ve'e Elías.

⁶ Chi ña n-kutnuni ini Spedru nax n-ja'an-s, chi yo n-ka yu'u-s, ndruni-s.

⁷ Ijan nuu vikó, te n-chida'u ña'a vikó jan ntadaa-s. Xiti vikó jan n-ka tekus-tnu'u:

—Se ya'a kuu Da'ya mani-r. Kunini koio-n nax ja'an-s.

⁸ Hora ijan ni n-ka xo nde'a-s nitu'u lado ijan, ko ña n-ka xini ka-s ni Elías ni Moisés. Menga Jesús nujuiin xi'in-s ijan.

⁹ Nini ka nuu-s yuku, te n-ta'u tniú-ia xa maxku najani-s ni ñin nuu ñayiu nax n-ka xini-s. Nde na ya'a xa nandoto Se kuu ñani tna'a ñayiu, dada najani koio-s ntadaa xa n-ka xini-s.

¹⁰ Xijan kuu xa ña n-ka ja'an-s ni ñin. Diko ni n-xijan tnu'u tna'a-s nax juini kachi xa kuú-ia te nandoto-ia.

¹¹ N-ka xijan tnu'u-s Jesús:

—¿Nakuenda ka ja'an se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xa io xa ki'na ka Elías ndixi?

¹² N-xia'an-ia:

—Xandaa kuu xa ki'na ka ndixi Elías xa ndadava'a-s ntadaa. Te ja'an tnu'u Ianyuux xa kue'e vida ya'a Se kuu ñani tna'a ñayiu, te ja'an ñayiu xa ña ndoñu'u ña'a-l.

¹³ Ko ja'an-r nuu mee-n xa xá n-ndixi Elías. Te n-ka kida ñayiu Elías ntadaa xa n-ka juini mee-i. Nani yodotnuni tnu'u Ianyuux, dani n-ka kida-i-si.

N-ndadava'a Jesús ñn seluchi
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Juan nu'u Jesús xi'in ndruni se dakua'a-ia, nde nuu xtuu dava ka se dakua'a-ia. Ijan n-ka xini-s kue'e xa kue'e ñayiu naduku nduu nuu-s. Se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, n-ka jantna'a tnu'u-s xi'in se dakua'a Jesús.

¹⁵ Na n-ka xini ñayiu jan Jesús, te n-ka yu'u-i. N-ka kendava-i jua'an-i nuu-ia, te n-ka ja'an-i xa vanga takuu-ia.

¹⁶ N-xijan tnu'u-ia-i:

—¿Nax ka jantna'a tnu'u-n xi'in-s?

¹⁷ Te ñin se nujuiin me'ñu ñayiu jan n-ja'an:

—Maestru, ndeka-da da'ya yii-da vaxi nuu-n. Ñ'u'u ña'a tachi u'u, te ña ja'an-s.

¹⁸ Dava'a nga nuu tñii ña'a-i, te dajane ña'a-i nuu ñu'u. Xido t-iñu yu'u-s, te xax ndodo tna'a nu'u-s, te nde'e nduyutnu-s. Xá n-xijan-da nuu se dakua'a-n xa kine'e-s-yi, ko ña n-ka kua'a-s.

¹⁹ N-ja'an Jesús:

—Ñayiu ña jandixa ka kuu-n. ¿Nada ka kiu io xa kutuu-r xi'in-n? ¿Nada ka kiu io xa kundetu kuee-r xaxe'e-n?

N-xia'an-ia nuu taa seluchi jan:

—Taxi-s.

²⁰ Te ndeka-s seluchi nuu-ia. Hora n-xini tachi u'u Jesús, loko nde'e n-daxiyi'i-i-si. N-ndua seluchi nuu ñu'u, te n-tuni'na-s, te n-xido t-iñu yu'u-s.

²¹ N-xijan tnu'u Jesús taa seluchi jan:

—¿Nada kuia n-kuu ku'u-s kue'e ya'a?

N-ja'an taa seluchi:

—Nde na lucht-s.

²² Kue'e vuelta n-dajane ña'a-i nuu ñu'u koko a nuu ndute, xa ka'ni ña'a-i. Ko nux kua'a-n, chindee ña'a-n xaxe'e-s. Kundau ini ña'a-n, mee-da xi'in mee-s.

²³ N-xia'an Jesús:

—Nux kua'a-n xa jandixa-n. Nuú ñayiu jandixa Ianyuux, kua'a-ia xa kada-ia ntdaa.

²⁴ N-kana taa seluchi jan:

—¡jandixa-da! Chindee ña'a-n xa na jandixa ka-da.

²⁵ N-xini Jesús xa ka taka kue'e xa kue'e ka ñayiu ijan, te n-kudeen-ia nuu tachi u'u jan. N-ja'an-ia:

—Tachi u'u do'o, tachi u'u ña ja'an, ta'u tniú ña'a mee-r. ¡Ta kee seluchi de! Te maxku ndiu ka-n-si.

²⁶ N-kana xee tachi u'u jan, te n-kida-i xa n-xiyi'i ka seluchi, te n-kee-i. Katuu seluchi ná katuu ndiyi, te n-ka ja'an kue'e ñayiu jan xa n-xi'i-s.

²⁷ Ko n-tñii Jesús nda'a-s, te n-ndone'e-ia-s. Ijan n-ndojuiin-s.

²⁸ Ijan dada n-kiu Jesús ve'e, te n-ka xijan tnu'u se dakua'a-ia:

—¿Nakuenda ña n-ka kua'a-da xa kine'e-da tachi u'u seluchi jan?

²⁹ N-xia'an-ia:

—U'u kuu xa kine'e koio-n tachi u'u ya'a. Io xa kajan ta'u-n, te ma kaxi-n xa kune'e ii-n, dada ndaku-n.

Vuelta kuu uu n-ja'an Jesús xa io xa kuú-ia

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ Ijan n-kee-ia xi'in se dakua'a-ia, te n-ya'a-ia xi'in-s distrito Galilea. Te ña n-juini-ia xa jini ña'a ñayiu ijan.

³¹ Chi n-dakua'a-ia se dakua'a-ia. N-xia'an-ia:

—ñn seyii, diko-s Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu se ka'ni-s. Ka'ni koio-s-si, te nuu uni kiu nandoto-s.

³² Ko se dakua'a-ia, ña n-ka kutnuni ini-s tnu'u-ia. Te n-ka yu'u-s xa kajan tnu'u-s-ia.

Se dakua'a Jesús, n-ka jantna'a tnu'u-s ndeda ñn-s kunxa'nu ka

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ N-xee-ia xi'in-s ñuu nani Capernaum. Na n-xo tuu-ia ve'e, n-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Nax n-ka jantna'a tnu'u-n ichi?

³⁴ Ko ña n-ka ja'an-s ni ñn. Chi ichi n-ka jantna'a tnu'u-s ndeda mee-s kunxa'nu ka.

³⁵ N-nukoo Jesús ijan, te n-kana-ia n-uxi uu se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia-s: —Īn ñayiu, nux juini-i xa kunxa'nu ka-i, io xa ku kuu-i ná kuu ñayiu ndijun da'u ni nga nuu ntdaa ñayiu. Io xa junukuechi-i nuu ntdaa ñayiu.

³⁶ N-tñi Jesús nda'a ĩn seluchi nujuiin ijan. N-xantuu-ia-s me'ñu ntdaa-s, te n-nundee-ia-s. N-ja'an-ia:

³⁷ —Īn ñayiu, nux kueka va'a-i idini seluchi, kuu ná kuu seluchi ya'a, xaxe'e mee-r, dani kueka ña'a va'a-i mee-r tuku. Te nux kueka va'a-i mee-r, dani kueka va'a-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

*N-ja'an Jesús: “Īn seyii, nux ña xini u'u ña'a-s, dani chindee ña'a-s”
(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)*

³⁸ N-xia'an Sua:

—Maestru, n-ka xini-da ĩn se kine'e tachi u'u ñu'u anu ñayiu. N-ja'an-s xa kine'e-s-yi xi'in xa taxnuni mee-n, ko ña kunduu-s xi'in-ro. N-ka ta'u tñi-da-s xa maxku du'a kada ka-s, chi ña kunduu-s xi'in-ro.

³⁹ Ko n-ja'an Jesús:

—Maxku ja'an ka-n xa maxku kada-s. Chi ĩn seyii, nux kada-s milagru xi'in xa taxnuni mee-r, te dada ma kua'a-s xa yachi kui'a ja'an ña'a-s mee-r.

⁴⁰ Chi ĩn seyii, nux ña xini u'u ña'a-s, dani chindee ña'a-s.

⁴¹ Dava'a nga ñayiu taxi ĩn yaxi ndute mee-n, xaxe'e mee-r, te chiya'u-r-yi. Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux taxi-i idini yaxi ndute na ko'lo mee-n xaxe'e xa kunduu-n xi'in Cristu, nuncas ma kuita xa ni'i-i ta'u-i.

*“Maxku kada koio ka-n xa u'u”
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)*

⁴² Īn seluchi jandixa ña'a mee-r, nux kada ĩn ñayiu xa kada-s kuechi, te va'a ka xa n-ka dakeé seyii ñayiu jan nuu ndute ka'nu n-kuu. Va'a ka xaxe'e ñayiu jan nux ĩn yodo molinu, ĩn yodo yo vee, ñu'u dujun-i, te dakeé koio-s-yi nuu ndute ka'nu, te kuú-i n-kuu.

⁴³ Nux na kada nda'a-n xa kada-n kuechi, ka'nde-n. Va'a ka xaxe'e-n xa idini nda'a-n koo, te kiu-n nuu kutuu va'a-n kuia ma jin ndi'i, dada xa io nduu nda'a-n, te ji'in-n andea nuu ñu'u koko nuncas ma nda'va.

⁴⁴ Andea ma kuú tndaku ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma nda'va ñu'u.

⁴⁵ Nux na kada xe'e-n xa kada-n kuechi, ka'nde-n. Va'a ka xaxe'e-n, xa idini xe'e-n koo, te kiu-n nuu kutuu va'a-n kuia ma jin ndi'i, dada xa io nduu xe'e-n te dakeé ña'a-ia andea nuu ñu'u koko nuncas ma nda'va.

⁴⁶ Andea ma kuú tndaku ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma nda'va ñu'u.

⁴⁷ Nux na kada nduchi nuu-n xa kada-n kuechi, tava-n. Va'a ka xaxe'e-n, xa idini nduchi nuu-n koo, te kiu-n nuu taxnuni Ianyuux, dada xa io nduu nduchi nuu-n te dakeé ña'a-ia andea.

⁴⁸ Andea ma kuú tndaku ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma nda'va ñu'u.

⁴⁹ Chi'i-ro ñiñ ntdaa xa doko-ro nuu Ianyuux. Ná kuu ñiñ jan kuu xa kue'e vida ya'a-n ñuñayiu ya'a. Diuni ná kuu ñu'u koko, kuu xa kue'e vida ya'a koio-n ñuñayiu ya'a.

⁵⁰ Ná kuu ñiñ kuu mee-n. Va'a xiniñu'u ñiñ. Ko nux ñatuka ede, ¿nax kada-n xa nduu ede ñka vuelta? Xijan kuu xa, io xa ku kuu koio mee-n ná kuu ñiñ va'a, ñiñ ede, ñini xtuu-n ñuñayiu ya'a. Io xa kutuu mani-n ĩn-n xi'in inka-n.

10

*Maxku kada ni ĩn ñayiu xa dandoo tna'a ĩn seyii xi'in ñadi'i-s
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)*

¹ Ijan n-kee Jesús, te n-xee-ia distrito Judea nde inka lado de'va Jordán. N-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu ijan, te inka vuelta n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia-i.

² N-ka kuyatni se fariseu, xa kototnuni-s-ia, te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Vatuka xa dandoo ñin seyii ñadi'i-s, a ña'a u?

³ N-xia'an-ia:

—¿Nax n-ta'u tniui Moisés?

⁴ N-ka xia'an-s:

—N-xejoon Moisés xa kadava'a ñin seyii ñin tutu xa dandoo-s ñadi'i-s.

⁵ N-xia'an Jesús:

—Xaxe'e xa unu xee ini-n n-kidava'a Moisés tnu'u ta'u tniui ya'a.

⁶ Ko ki'na nuu, na n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io, “n-kidava'a-ia seyii xi'in ñadi'i”.

⁷ “Xijan kuu xa dandoo seyii taa-s, di'i-s, xa kutuu-s xi'in ñadi'i n-tnunda'a xi'in-s.

⁸ Te mee-s xi'in ñadi'i-s, nduu-s xi'in-ña, kuu idini ñayiu. Ñatuka kuu-s uu ñayiu, chi idini ñayiu n-nduu-s.”

⁹ N-kida Ianyuux xa idini ñayiu ka kuu-s, te xijan kuu xa maxku kada ni ñin ñayiu xa dandoo tna'a-s.

¹⁰ Inka vuelta xiti ve'e, n-ka xijan tnu'u se dakua'a Jesús nax juini kachi tnu'u n-ja'an-ia.

¹¹ N-xia'an-ia:

—Nux dandoo ñin seyii ñadi'i-s, te natnunda'a-s xi'in inka ñadi'i, kida-s kuechi nuu ñadi'i ki'na nuu.

¹² Te nux dandoo ñin ñadi'i yii-ña, te natnunda'a-ña xi'in inka seyii, diuni kida-ña kuechi tuku.

N-ja'an Jesús: “Juejoon koio-n xa kix koio sekuechi, dichi kuechi nuu mee-r” (Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Te ijan xndeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi nuu Jesús, xa kajan ndodo-ia nda'a-ia diki-s. Ko se dakua'a-ia n-ka kudeen nuu ñayiu jan.

¹⁴ Na n-xini Jesús nax ka kida se dakua'a-ia, n-kiti ini-ia. N-xia'an-ia:

—Juejoon xa na kix na'i sekuechi, dichi kuechi nuu mee-r, maxku kudeen ka-n nuu ñayiu de. Chi ná kuu sekuechi, dichi kuechi ya'a, da kuu ñayiu kutuu va'a nuu taxnuni Ianyuux.

¹⁵ Xandaa kuu xa ja'an-r. Io xa ku kuu koio ñayiu ná kuu sekuechi, dichi kuechi ya'a. Ndeda ñin ñayiu ma juejoon xa taxnuni Ianyuux anu-i, nuncas ma kua'a-i xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux.

¹⁶ N-nundee-ia sekuechi xi'in dichi kuechi jan, te n-xajan ndodo nda'a-ia diki-s, te n-xia'an-ia:

—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n ntdaa-n.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ñin se kuika (Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Na n-kee Jesús xa ji'in-ia, te xino ñin seyii vaxi ichi ijan. N-xe juini xiti-s nuu Jesús, te n-xijan tnu'u-s:

—Maestru va'a, ¿nax kada-da xa ni'i-da xa kutuu-da xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i?

¹⁸ N-xia'an Jesús:

—¿Nakuenda ja'an-n xa va'a mee-r? Ni ñin ñayiu ña va'a. Idini Ianyuux va'a.

¹⁹ Va'a xini-n tnu'u n-ta'u tniui Moisés: “Maxku ka'ni-n ndiyi. Maxku dandoo-n ñadi'i-n xa kidi-n xi'in inka ñadi'i. Maxku du'u-n. Maxku tekuechi-n

ñayiu tnu'u ña ndaa. Maxku danda'u-n ñayiu. Koo xañu'u nuu taa-n, nuu di'i-n."

²⁰ N-xia'an-s:

—Maestru, ntdaa xa'a kida-da nde na lucht-da.

²¹ Nde'a Jesús se ijan, te n-xemani-ia-s, te n-ja'an-ia:

—Idinga xa io xa kada-n. Jua'an, te diko-n ntdaa xaxii-n, te juña'a-n nuu ñayiu kunda'u. Te ni'i-n xa va'a ka andiu. Ne'e, te doko-n curuxi, ná doko ñin seyii curuxi-s xa kuitakaa-s, te kunduu-n xi'in mee-r.

²² Ko se ijan, na n-teku-s tnu'u Jesús, te yo n-kuko'yo ini-s. Tnau ini-s jua'an-s, chi kue'e xaxii-s io.

²³ Nde'a Jesús nuu ntdaa se dakua'a-ia xtuu ijan, te n-xia'an-ia:

—Naka u'u kua'a se kuika xa xee-s nuu taxnuni Ianyuux.

²⁴ Te n-ka yu'u se dakua'a-ia xaxe'e tnu'u-ia. Inka vuelta n-ja'an-ia:

—Da'ya-r, naka u'u kua'a ñayiu neva'a kue'e xaxii-i, xa kiu-i nde nuu taxnuni Ianyuux.

²⁵ Yo u'u xa ya'a kiti nani camello yau yiki kiku, ko u'u ka xa kiu ñin se kuika nde nuu taxnuni Ianyuux.

²⁶ Loko n-ka yu'u se dakua'a-ia. N-ka xijan tnu'u tna'a-s:

—Xijan kuu xa, çjundu kua'a xa dakaku-i mee-i, xa ma ji'in-i andea?

²⁷ N-nukonde'a Jesús se ijan, te n-xia'an-ia:

—Meni mee ñayiu, ña kua'a-i xa dakaku-i mee-i, ko Ianyuux, joon, kua'a-ia xa dakaku-ia-i. Chi ntdaa xa kua'a Ianyuux xa kada-ia.

²⁸ N-kixe'e Spedru xa ja'an-s nuu-ia:

—Mee-da, n-ka dandoo-da ntdaa, xa kunduu-da xi'in mee-n.

²⁹ N-xia'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin seyii, nux n-dandoo-s ve'e-s a ñani-s a ku'a-s a di'i-s a taa-s a ñadi'i-s a da'ya-s a xaxii-s, xaxe'e mee-r xi'in xaxe'e tnu'u Ianyuux, te kue'e ka natnii-s.

³⁰ Nde ñin cientu ka ve'e, ñani-s, ku'a-s, di'i-s, da'ya-s, xaxii-s natnii-s, juini ka kida u'u ña'a ñayiu mee-s. Antecas xa ndixi mee-r, natnii-s ntdaa xijan, te na ndixi-r, kutuu va'a-s xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

³¹ Kue'e ñayiu xndodo nuu vitna, ko kiu ijan diu-i nukuitandijun koio. Te ñayiu xndijun koio vitna, diu-i nujuindodo nuu koio kiu ijan.

Vuelta kuu uni n-ja'an Jesús xa io xa kuú-s

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Te ka xika Jesús xi'in se dakua'a-ia jua'an ichi xe xee nde ñuu Jerusalén. Ndo nuu Jesús, te n-ka yu'u se dakua'a-ia. Xndijun-s-ia, te n-ka yu'u-s. Inka vuelta ndeka ñin-ia n-uxi uu se dakua'a-ia jua'an, te n-kixe'e-ia xa ja'an-ia nuu-s nax ya'a-ia.

³³ N-xia'an-ia:

—Vitna, jin xee-ro Jerusalén, te diko ñin seyii Se kuu ñani tna'a ñayiu, nuu dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ta'u tniuu koio-s xa kuú Se kuu ñani tna'a ñayiu, te kandeka ña'a-s ji'in nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

³⁴ Kada koio ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel xa januu, te tudii ña'a koio-i. Chirrión ñii janña'a-i, te ka'ni ña'a-i. Ko nuu uni kiu, nandoto-s.

Jacobo xi'in Sua, n-xijan-s xamani Jesús

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Ijan dada, n-ka kuyatni Jacobo xi'in Sua nuu Jesús. Da'ya yii Zebedeo ka kuu-s. Te n-ka ja'an-s:

—Maestru, ka juini-da xa kada ña'a-n dava'a nga xa kajan-da nuu-n.

³⁶ N-xia'an-ia:

—¿Nax ka juini-n xa kada-r xaxe'e-n?

³⁷ N-ka ja'an-s:

—Juejooon-n xa ñn-da nkoo nda'a kua'a-n, te inka-da nkoo nda'a datni-n, hora na taxnuni-n.

³⁸ N-xia'an-ia:

—Ña ka kutnuni ini-n nax ka xijan-n. ¿Kua'a-n xa kue'e vida ya'a koio mee-n, ná kue'e vida ya'a mee-r a? Xa kue'e vida ya'a mee-r, kuu ná kuu xa ko'o-r ñn taxa ñu'u ñn xa yo nde'e ua. Kuu ná kuu xa dajuendute ña'a se diko ña'a. ¿Kua'a-n xa kundee ini mee-n, nux du'a koo a?

³⁹ N-ka xia'an-s:

—Joon, kua'a-da.

N-xia'an Jesús nuu-s:

—Xandaa kuu xa kue'e vida ya'a koio mee-n, ná kue'e vida ya'a mee-r. Nani kada ña'a koio-s mee-r, dani kada ña'a koio-s mee-n. Kuu ná kuu xa kada koio-s xa ko'o-n ñn xa ua, te kuu ná kuu xa dajuendute ña'a koio-s mee-n tuku.

⁴⁰ Ko ma ja'an mee-r jundu nkoo nda'a kua'a-r, te jundu nkoo nda'a datni-r. Ntdaa xá io tu'a, te mee Taa-r ja'an jundu nkoo ijan.

⁴¹ Na n-ka tekú uxi ka-s nax n-ka xijan Jacobo xi'in Sua nuu Jesús, te n-ka kixe'e-s xa kiti ini-s nuu-s.

⁴² N-kana Jesús uxi ka se ijan xa xee koio-s nuu-ia, te n-xia'an-ia:

—Xini-n nax ka kida se taxnuni nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Io xa koo koio ntdaa ñayiu xañu'u nuu-s. Ka kunuu-s nuu ñayiu. Se kunxa'nu ka ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, yo nde'e ka ta'u tniu-s nuu ñayiu.

⁴³ Ko mee-n, maxku du'a kada koio-n. Ndeda ñn-n juini xa kunxa'nu ka-n, io xa junukuechi-n nuu ntdaa-n.

⁴⁴ Ndeda ñn-n juini xa juindodo nuu-n nuu ntdaa-n, io xa kadatniu du'a-n nuu dava ka-n.

⁴⁵ Nde Se kuu ñani tna'a ñayiu, ña n-kixee-s xa junukuechi ñayiu nuu mee-s. Chi n-kixee-s xa junukuechi mee-s nuu ñayiu. N-kixee-s xa chiya'u-s kuechi ñayiu. Kuú mee-s, xa maxku kuú koio ñayiu xi'in kuechi-i.

N-ndadava'a Jesús se kuaa nani Bartimeo

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Ijan n-kee-ia, te n-xee-ia xi'in se dakua'a-ia ñuu nani Jericó. Ijan n-ndee-ia xi'in se dakua'a-ia, te kue'e xa kue'e ñayiu. ñn xio ichi ijan nukoo ñn seyñ nani Bartimeo. Da'ya yñ Timoteo kuu-s. Se kuaa kuu-s, te xijan nda'u-s ñayiu ka ya'a ichi ijan.

⁴⁷ Na n-tekú-s xa ya'a Jesús, se Nazaret, ichi ijan, n-kixe'e-s xa kana xee-s. N-ja'an-s:

—¡Jesús, da'ya dana se kunxa'nu ka David, kundau ini ña'a-n!

⁴⁸ N-ka kudeen kue'e ñayiu jan nuu-s, xa maxku kana ka-s, ko ni'i ka n-kana xee-s:

—¡Da'ya dana se kunxa'nu ka David, kundau ini ña'a-n!

⁴⁹ Nujuiin Jesús, n-xia'an-ia:

—Kana-s, na kixi-s.

N-ka kana-s se kuaa. N-ka ja'an-s:

—Koo ka'nu anu-n. Chi kana ña'a-ia mee-n.

⁵⁰ N-dajane-s doo-s, te tunga n-ndojuiin-s, xa xee-s nuu Jesús.

⁵¹ N-ja'an Jesús nuu-s:

—¿Nax juini-n xa kada-r xaxe'e-n?

N-xia'an se kuaa:

—Maestru, juini-da xa nukonde'a-da.

⁵² N-xia'an Jesús nuu-s:

—Juan nu'u ve'e-n. Xaxe'e xa jandixa ña'a-n, n-ndva'a-n vitna.

Hora ijan ni n-nukonde'a-s, te n-xe kuitandijun-s Jesús jua'an ichi.

11

N-kiu Jesús ñuu nani Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Te n-kuyatni Jesús, xi'in se dakua'a-ia, ñuu Jerusalén. N-xee-ia xi'in-s ñuu nani Betfagé xi'in ñuu nani Betania. Ñuu jan katuu ndi'i xe'e Yuku Yutnu Olivo. Ijan n-tunda'a Jesús uu se dakua'a-ia jua'an-s.

² N-ja'an-ia:

—Jua'an koio ñuu katuu ichi ji'in-ro. Hora na kiu-n ñuu ijan, te jini-n ñin burru luchi ndijun ijan. Ni ñin ñayiu ta kodo ka-ti. Ndaxi-n-ti, te kandeka-n-ti kixi.

³ Nux xijan tnu'u ñayiu jan nakuenda ndaxi-n-ti, te ja'an-n xa Xto'o-n ndoñu'u-ti te ma kukuee-ia xa natunda'a-ia-ti.

⁴ Jua'an-s, te n-nani'i-s ñin burru luchi ndijun yatni ye'e ijan. Nujuiin-ti ichi jata ve'e. N-ka nandaxi-s-ti.

⁵ Dava ñayiu xnii ijan, n-ka xijan tnu'u-i:

—¿Nakuenda ka ndaxi-n burru de? ¿Nax ka kida-n?

⁶ N-ka ja'an-s nax n-ta'u tniú Jesús, te n-ka xejoon-i xa kandeka-s-ti ji'in.

⁷ Xndeka-s-ti jua'an nuu Jesús. N-ka xajan-s doo-s yata-ti, te n-yodo-ia-ti.

⁸ Te kue'e ñayiu, n-ka xajan-i doo-i ichi nuu n-xika-ia. Dava-i n-xa'nde nda'a yutnu kuu, te n-ka xajan-i-tnu nuu ichi. Du'a n-ka xio-i xañu'u nuu Jesús.

⁹ Xee n-ka kana ñayiu xndodo nuu nuu Jesús. Te diuni xee n-kana ñayiu xndijun Jesús. N-ka ja'an-i:

—¡Hosanna! ¡Na kada Ianyuux xa kutuu va'a se vaxi ya'a! ¡Xi'in xa taxnuni Ianyuux vaxi-s!

¹⁰ ¡Na kada Ianyuux xa taxnuni se vaxi ya'a, ná n-taxnuni taxa'nu tnetnu-ro David! ¡Hosanna! ¡Na kuta'u-ro Ianyuux!

¹¹ N-kiu Jesús Jerusalén, te n-kiu-ia veñu'u. N-xini-ia ntdaa xa io ijan, te xá vax kune. Xijan kuu xa n-kee-ia, jua'an-ia xi'in n-uxi uu se dakua'a-ia ñuu nani Betania.

N-ja'an u'u Jesús nuu yutnu higo

(Mt. 21:18-19)

¹² Kiu kuu uu n-ndee-ia xi'in se dakua'a-ia Betania, te n-kojon-ia.

¹³ N-xini xika-ia ñin yutnu higo. Io nda'a kuu-tnu. N-kuyatni-ia-tnu, xa ni'i-ia xavidi-tnu xa kaxi-ia. Na n-xee-ia xe'e yutnu, ña n-ni'i-ia ni ñin xavidi-tnu. Meni nda'a-tnu io. Chi ta juun ka nde'a-tnu.

¹⁴ N-ja'an-ia nuu yutnu jan:

—Maxku juun ka ni ñnka xavidi. Maxku kaxi ka ni ñin ñayiu xavidi-n ñikava ñikuíta.

Te n-ka teku se dakua'a-ia nax n-ja'an-ia.

N-kine'e Jesús se ka xeen xi'in se ka diko

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Na n-naxee-ia xi'in se dakua'a-ia Jerusalén, n-kiu-ia veñu'u ka'nu, te n-kixe'e-ia xa kine'e-ia se ka xeen xi'in se ka diko ijan. N-dajane-ia mexa se ka dama tvini, xi'in silla se ka diko data.

16 Ña n-xejuon-ia xa ni inka ñayiu maxku kane'e ndatniu-i ya'a veñu'u ka'nu.

17 N-kixe'e-ia xa dakua'a-ia ñayiu ijan. N-xia'an-ia:

—¿Ñadu yodotnuni xa ve'e Ianyuux kuu ve'e nuu kua'a ntdaa ñayiu xa kajan ta'u-i nuu-ia u? Ko mee-n ka kida xa ve'e Ianyuux kuu ná kuu yau ñadu'u.

18 N-ka tekutnu'u dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, nax n-ja'an Jesús, te n-ka nduku-s mudu xa ka'ni-s-ia. Chi n-ka yu'u-s nuu-ia, xaxe'e xa n-dakua'a-ia kue'e xa kue'e ñayiu, te n-ka tna ini-i tnu'u-ia.

19 Na n-kunee, te n-kee Jesús, xi'in se dakua'a-ia, ñuu Jerusalén.

Xá n-yichi yutnu higo

(Mt. 21:20-22)

20 Ne'e datne, n-ka naya'a ntuku-s nuu nukoo yutnu higo jan, te n-ka xini-s xa nde yo'o-tnu n-yichi.

21 N-naja'an Spedru tnu'u Jesús, te n-xia'an-s-ia:

—¡Maestru, jira! N-kida u'u-n yutnu higo ya, te n-yichi-tnu.

22 N-ja'an Jesús:

—Io xa jandixa koio-n Ianyuux.

23 Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ja'an ñin ñayiu nuu yuku ya'a, xa na dita Ianyuux yuku ya te na dakeé-ia nuu ndute ka'nu, te du'a koo. Io xa maxku ja'an-i xi'in anu-i, nux du'a koo a ña'a. Io xa jandixa-i xa koo ná n-ja'an-i, te du'a koo.

24 Xijan kuu xa, ja'an-r xa ntdaa xa xijan ta'u-n, io xa jandixa-n xa xá n-tni-n xa xijan-n, te tni-n.

25 Hora xijan ta'u-n, io xa taxkanu ini-n ndeda ñin ñayiu n-kida xa u'u nuu mee-n. Te dada taxkanu ini ña'a Taa-r, Ianyuux tuu andiu, ntdaa kuechi mee-n.

26 Ko nux ma taxkanu ini mee-n nuu ñayiu, te ma taxkanu ini Taa-r, Ianyuux tuu andiu, kuechi mee-n tuku.

¿Jundu n-taxnuni xa n-kida Jesús ntdaa xa n-kida-ia?

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Inka vuelta n-naxee Jesús xi'in se dakua'a-ia Jerusalén. Xikonuu-ia xiti veñu'u ka'nu. Ijan n-ka xee dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

28 N-ka xijan tnu'u-s-ia:

—¿Jundu n-taxnuni xa kida-n ntdaa xa kida-n? ¿Jundu xi'in xa taxnuni kida-n xa'a?

29 N-ja'an Jesús:

—Dani mee-r, kajan tnu'u ña'a-r ñin tnu'u. Nux na ja'an koio-n, te ja'an mee-r jundu n-taxnuni xa du'a kida-r.

30 —N-xijan tnu'u-ia-s— ¿Jundu n-tunda'a Sua Bautista? ¿Ianyuux a ñayiu a? Kachitnuña'a-n.

31 Se ijan n-ka kixe'e xa xijan tnu'u-s:

—Nux ja'an-ro xa n-tunda'a Ianyuux Sua, te ja'an se ya'a: “Xijan kuu xa, ¿nax kuu xa ña n-ka jandixa-n-si?”

32 Ko nux ja'an-ro xa n-tunda'a seyhi Sua, te, ¿nax koo?

Chi n-ka yu'u-s nuu kue'e xa kue'e ñayiu xyuku ijan, chi n-ka jandixa ntdaa ñayiu xa xandaa kuu xa Sua n-kuu se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu-i.

33 Xijan kuu xa n-ka xia'an-s nuu Jesús:

—Ña ka xini-r.

N-ja'an Jesús:

—Dani mee-r, ma ja'an-r jundu n-taxnuni xa kida-r xa'a.

12

*N-ja'an Jesús xa se ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka kida-s xa u'u
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)*

1 Te ijan n-kixe'e Jesús xa ja'an-ia ñin tnu'u, xa dakua'a-ia ñayiu ijan:

—ñin seyii n-dakeé kue'e yutnu uva. N-kidava'a-s yu'a yuú. N-chixaku-s yutnu uva. N-kidava'a-s ñin pozo ka'nu, nuu ki'ni-s nduidu uva. Te n-kidava'a-s ñin ve'e yuú, ñin ve'e dujun, xa junuu-s yutnu uva ijan.

'N-xajan ndee-s ñu'u yutnu uva nuu uni koon seyii, xa kadatniú koio-s nuu ñu'u-s, te mee-s n-kee-s. Jua'an-s ñin ñuu xika.

2 Na n-xee yoo xichi uva, n-tunda'a-s ñin se xinokuechi nuu-s jua'an-s nuu se ka kidatniú nuu ñu'u-s, xa tñii-s uva xa kane'e-s nu'u nuu-s.

3 Ko se ka kidatniú nuu ñu'u-s, n-ka tñii-s se xinokuechi jan. N-ka janña'a-s, te n-ka nakuijun ña'a-s. Ni ñin xavidi yutnu uva, ña n-tñii xto'o-tnu.

4 Ñka vuelta, n-tunda'a xto'o-tnu ñka se xinokuechi nuu-s nuu se ñunuu yutnu uva-s. N-ka janña'a-s, te n-ka ta'u-s diki-s. Kui'a n-ka ja'an-s nuu-s.

5 Ñka ntuku se xinokuechi nuu-s, n-tunda'a ntuku-s. Se ijan, n-ka xa'ni-s. Te kue'e ñka-s. Dava-s n-ka janña'a-s, te dava-s n-ka xa'ni ña'a-s.

6 'Idinga seyii n-ndoo xi'in-s. Da'ya mani-s kuu-s. N-tunda'a-s da'ya-s, ndijun nga-s jua'an, nuu se ka kidatniú nuu ñu'u-s. N-ja'an-s: "Koo koio-s xañu'u nuu da'ya-r."

7 Ko se ka kidatniú nuu ñu'u-s, n-ka ja'an nuu tna'a mee-s: "Se ya'a vaxi xa tñii-s ntdaa xaxii xto'o-ro. ¡Na ji'in-ro! Ka'ni-ro-s, te ndoo mee-ro xi'in ntdaa xaxii-s."

8 N-ka tñii ña'a-s, te n-ka xa'ni ña'a-s. N-ka dajane-s ndiyi yata yu'a yuú yutnu uva.

9 Te n-xijan tnu'u Jesús:

—Xijan kuu xa, ¿nax kada xto'o ñu'u yutnu uva? Ji'in-s, te danaa-s se ka kidatniú nuu ñu'u-s. Juña'a-s ñu'u yutnu uva nuu ñka ñayiu.

10 '¿Ña n-ka ka'u-n tnu'u Ianyuux a? Yodotnuni tnu'u Ianyuux:

N-ka kidava'a seyii ñin ve'e.

ñin yuú n-ka dajane-s ñin xio.

Ña n-ka kutnuni ini-s xa yuú jan

xá n-kaxí Ianyuux xa kuu yuú ki'na nuu.

11 Du'a n-kida Ianyuux,

te kuu ná kuu xa nde'a-ro ñin xa vii ñin xa va'a ka.

12 Te se n-ka teku nax n-ja'an Jesús, n-ka juini-s xa tñii-s-ia, ko n-ka yu'u-s nuu kue'e xa kue'e ñayiu xyuku ijan. Chi va'a n-ka kutnuni ini-s xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a xaxe'e mee-s. N-ka dandoo-s-ia, te jua'an-s.

*¿Vatuka xa chiya'u-ro tvini impuesto?
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)*

13 Ijan n-ka tunda'a-s dava se fariseu xi'in se partido Herodes nuu tuu Jesús, xa kunini-s tnu'u-ia, xa tekuechi-s-ia.

14 N-ka xee-s nuu nujuin-ia, te n-ka ja'an-s:

—Maestru, ka xini-r xa se ndaa anu kuu-n, ña yu'u-n ni ñin nuu ñayiu. Idini tnu'u ja'an-n nuu ntdaa ñayiu. Tnu'u ndaa dakua'a-n ñayiu ichi Ianyuux.

¿Vatuka xa chiya'u-ro tvini impuesto xijan se kuu emperador, se nani César, a ña'a u? ¿Juña'a-ro, a ña'a u?

15 Ko xini Jesús xa ñin xa ja'an-s te ñka xa kida-s. N-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa xitotnuni ña'a-n? Kane'e ñin tvini ne'e, na kunde'a-r.

16 Xne'e-s ñin tvini n-xee nuu-ia. N-xia'an-ia:

—¿Jundu nuu ndenee nuu tvini ya'a? ¿Jundu ñu yodotnuni nuu tvini ya'a?

N-ka ja'an-s:

—Se kuu emperador, se nani César.

¹⁷ N-ja'an Jesús:

—Najuña'a koio xa kuu xaxii César nuu César, te najuña'a koio xa kuu xaxii Ianyuux nuu Ianyuux.

Te n-ka yu'u-s-ia.

Xandaa xa nandoto koio ndiyi

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Te n-ka xee se saduceu nuu nujuiin Jesús. Ka ja'an mee-s xa ma nandoto ndiyi. N-ka xijan tnu'u-s-ia:

¹⁹ —Maestru, n-chidotnuni Moisés xa ñin seyii, nux kuú-s te ndoo ñadi'i-s te ñayo da'ya-s io xi'in-ña, io xa natnunda'a ñani-s xi'in viuda, xa koo da'ya-s xi'in-ña xaxe'e ndiyi.

²⁰ Uxa seyii n-xio. Se ki'na nuu n-tnunda'a xi'in ñadi'i-s. N-xi'í-s, te ñayo da'ya-s xi'in-ña n-xio.

²¹ N-natnunda'a ñani-s xi'in-ña, te n-xi'í-s, te diuni ñayo da'ya-s xi'in-ña n-xio. Dani ñani kuu uni-s.

²² N-uxa-s n-ka tnunda'a xi'in ñadi'i jan, te ni ñin-s ña n-xio da'ya-s xi'in-ña. Te dada n-xi'í mee-ña tuku.

²³ Xijan kuu xa kiu na nandoto ndiyi, ¿ndeda-s ñadi'i kuu-ña? Chi n-tnunda'a-ña xi'in n-uxa-s.

²⁴ N-xia'an Jesús:

—Ka danda'u-n mee-n. Ñatu ka kutnuni ini-n nax ja'an tnu'u Ianyuux. Dani ñatu ka kutnuni ini-n nanda kuu xa taxnuni Ianyuux.

²⁵ Na nandoto koio ñayiu, ma tnunda'a seyii ni ñadi'i. Nani xtuu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux tuu andiu, dani kutuu koio ñayiu nandoto.

²⁶ Ko xandaa xakuiti kuu xa nandoto koio ndiyi. ¿Nuncas ña n-ka ka'u-n nax n-chidotnuni Moisés a? N-ja'an Ianyuux nuu Moisés, nuu nukoo ñin yutnu koko te ña nda'va-tnu. N-ja'an-ia: “Mee-r kuu Ianyuux jandixa Abraham, kuu-r Ianyuux jandixa Isaac, kuu-r Ianyuux jandixa Jacob.”

²⁷ Ianyuux, ña kuu-ia Ianyuux ndiyi. Chi kuu-ia Ianyuux ñayiu ndito. Yo kue'e ka danda'u-n mee-n.

Tnu'u ta'u tniu taxnuni ka

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Te nuu Jesús, kuyatni ñin se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. N-teku-s xa ka jantna'a tnu'u-s xi'in-ia, te n-kutnuni ini-s xa va'a ja'an-ia. N-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Ndeda tnu'u ta'u tniu taxnuni ka?

²⁹ N-ja'an Jesús:

—Tnu'u ta'u tniu taxnuni ka kuu: “Ñayiu Israel, kunini koio-n. Taa-ro Ianyuux, idini Ianyuux kuu-ia.

³⁰ Io xa juemani koio-n Taa-ro Ianyuux. Xi'in nde yiki-n, nde tuchi-n, nde xaxtnuni-n, nde anu-n, juemani koio-n-ia.” Xa'a kuu tnu'u ta'u tniu taxnuni ka.

³¹ Te du'a ja'an tnu'u ta'u tniu kuu uu: “Juemani koio-n ñayiu, nani xemani-n mee-n.” Ña tuu inka tnu'u ta'u tniu taxnuni ka.

³² N-xia'an se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés:

—Io va'a ni, Maestru. Ndaa ja'an-n xa idini Ianyuux kuu-ia te ñayo inka Ianyuux io.

³³ Ndaa ja'an-n, xa xi'in nde yiki-ro, nde tuchi-ro, nde xaxtnuni-ro, nde anu-ro, io xa juemani-ro-ia, te io xa juemani-ro ñayiu, nani xemani-ro mee-ro. Va'a ka xa jandixa-ro tnu'u ya'a dada xa teñu'u-ro kiti doko-ro nuu Ianyuux. Va'a ka xa jandixa-ro tnu'u ya'a dada ndaa xa doko-ro nuu-ia.

³⁴ Na n-xini Jesús xa n-kutnuni ini-s tnu'u-ia te va'a n-ja'an-s, te n-xia'an-ia: –Vax kuyatni xa xee kiu xa kiu mee-n nuu taxnuni Ianyuux.

Te n-ka yu'u ñayiu xyuku ijan. Ni ñn se ijan ña n-xijan tnu'u ka-ia.

¿Jundu da'ya kuu Cristu?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ijan n-dakua'a Jesús ñayiu xyuku veñu'u ka'nu. N-ja'an-ia:

–Se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ¿nanda kuu xa ka ja'an-s xa Cristu, Ia n-tunda'a Ianyuux, kuu da'ya dana se kunxa'nu ka nani David?

³⁶ N-kida Espiritu li xa mee David n-ja'an:

N-ja'an Ianyuux nuu Xto'o-da:

“Nkoo ya'a, nda'a kua'a-r,

nde na kada-r xa taxnuni-n nuu

se ka xini u'u ña'a.”

³⁷ N-danani David se ijan Xto'o-s. ¿Nanda kuu xa ñn da'ya dana-s kuu Xto'o-s?

Te kue'e xa kue'e ñayiu xyuku ijan. N-ka kuvete-i xa n-ka kuvete-i, hora n-ka tekui tnu'u Jesús.

N-ja'an Jesús: “Koo koio-n cuedado nuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés”

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Na n-dakua'a Jesús ñayiu ijan, n-ja'an-ia:

–Koo koio-n cuedado nuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ka tna ini-s xa kuikonuu-s jui'na-s da'ma nani, da'ma ni'no maestru. Nuya'u ka juini-s xa ndaa ñayiu na ja'an xañu'u nuu-s.

³⁹ Ka tna ini-s xa ku nukoo-s silla nuu ka xko nukoo se taxnuni veñu'u kuechi. Te hora kaxi-s dita ñn viko, ka tna ini-s xa ku nukoo-s nuu va'a ka.

⁴⁰ Ka tñi nga-s ve'e ñadi'i ka kuu viuda. Te hora ka xijan ta'u-s, te na'a ka xijan ta'u-s, xa kani ini koio ñayiu xa yo va'a xemani-s Ianyuux. Kue'e ka kada u'u Ianyuux mee-s dada xa kada-ia ñnka ñayiu.

Viuda kunda'u

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Xiti veñu'u jan nukoo Jesús yatni nuu katu xatnu nuu ka dakeé ñayiu tvini ka doko-i nuu Ianyuux. Nde'a-ia kue'e ñayiu ka ya'a ijan. Kue'e se kuika n-ka dakeé kue'e tvini.

⁴² Ijan n-xee ñn viuda yo kunda'u. Mee-ña n-dakeé uu ni tvini kuechi ka. Yo ita'u tvini kuu.

⁴³ N-kana Jesús se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

–Xandaa kuu xa ja'an-r. Kue'e ka dakeé viuda ya'a, viuda yo kunda'u, dada xa n-ka dakeé ndaa ñayiu kuika n-ka dakeé kue'e tvini.

⁴⁴ Mee-i, kue'e tvini xneva'a-i, te tvini ndoo nga ka dakeé-i. Ko ñadi'i ya'a, ñadi'i yo kunda'u, ñatuka nax neva'a-ña. Ndaa xa n-xo neva'a-ña n-dakeé-ña.

13

N-ja'an Jesús xa ma ndoo ka ni ñn yuú veñu'u Jerusalén

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Na n-kee Jesús veñu'u Jerusalén, te n-ja'an ñn se dakua'a-ia:

—Maestru, ¡kunde'a-n! ¡Naka na'nu yuú veñu'u ya'a! ¡Naka ka'nu veñu'u ya'a, te naka vili kaa!

² N-ja'an Jesús:

—¿Nde'a-n veñu'u ka'nu, veñu'u vili kaa ya u? Ya'a ma ndoo ka ni ñin yuú xa kava ndodo tna'a xi'in inka yuú. Ntdaa jungoio.

*Naxa koo antecas xa jin ndi'i ntdaa xa io
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)*

³ Ijan dada, nukoo-ia dikí Yuku Yutnu Olivo, te nde'a ndaa-ia nde nuu katuu veñu'u Jerusalén. Na'i ni n-ka xijan tnu'u Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua xi'in Ndrixi nuu-ia:

⁴ —Ja'an-n nakíu koo tnu'u n-ja'an-n. Ja'an-n na seña koo, xa jin tna'a ná io ná jua'an tnu'u ya'a.

⁵ Te n-kixe'e Jesús xa juña tnu'u-ia nuu-s:

—Koo koio cuedado, xa maxku danda'u ña'a ni ñin ñayiu.

⁶ Kixee kue'e se ja'an xa io xa jandixa koio-n mee-s. Ja'an koio-s xa Cristu kuu-s, te du'a koo xa danda'u-s kue'e ñayiu.

⁷ Teku koio-n xa jantna'a ñayiu, te tekutnu'u koio-n xa jantna'a ka-i, ko maxku kí ini-n, te maxku yu'u-n. Io xa du'a ya'a, ko ta xinokava ka ntdaa xa io.

⁸ Jantna'a koio ñuu xi'in ñuu, se kunxa'nu ka xi'in se kunxa'nu ka. Koo xa kixi ñutnaa nde'e. Te kixi tnama, xa kojón koio ñayiu ñuu xi'in ñuu. Du'a kixe'e xa kue'e xa kue'e vida ya'a koio ñayiu ñuñayiu. Kuu ná kuu xa kixe'e kue'e ñadi'i xa u'u kaku da'ya-ña.

⁹ Ko mee-n, koo koio-n cuedado. Kandeka ña'a koio-s ji'in nuu juxtixia, te xiti veñu'u kuechi janña'a koio-s. Xaxe'e mee-r ku nujuin-n nuu se taxnuni xi'in se kunxa'nu ka. Hora ijan, ja'an ndaa-n nuu-s xaxe'e-r.

¹⁰ Du'a koo, chi antecas xa xinokava ntdaa xa io, te io xa juña tnu'u koio se jandixa ña'a mee-r tnu'u va'a Ianyuux nuu ntdaa ñayiu ñuñayiu.

¹¹ Na kandeka ña'a-s ji'in nuu juxtixia, maxku kí ini-n na tnu'u ja'an-n. Hora ijan ni, dava'a nga tnu'u taxi Ianyuux, te ja'an-n. Ñadu mee-n ja'an, chi ja'an Espíritu Í.

¹² Kandeka ñin seyí ñani-s ji'in nuu juxtixia, xa ka'ni ña'a koio-s. Diuni kandeka ñin seyí da'ya mee-s ji'in, xa ka'ni ña'a koio-s. Kuxee ini koio ñayiu nuu taa-i, nuu dí-i-i. Kandeka koio ñayiu taa-i, dí-i-i ji'in nuu juxtixia, xa ka'ni ña'a koio-s.

¹³ Jini u'u ña'a koio ntdaa ñayiu mee-n, xaxe'e xa jandixa ña'a-n mee-r. Ko nux kundee ini-n, xa jandixa ña'a na'i-n mee-r; nde na xee xa kuú-n, te dakaku ña'a Ianyuux mee-n, xa ma kuú-n xi'in kuechi-n.

¹⁴ Kunde'a koio-n ñin xa yo kui'a kaa, ñin xa ñatu ii, nujuin xiti veñu'u Jerusalén. Hora ijan dandoo Ianyuux veñu'u ñayiu Israel, xa ma kutuu ka-ia xiti veñu'u ijan. Se n-xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, se nani Daniel, n-xo kakune'e-s xa du'a koo. Hora na kunde'a koio-n xa kui'a kaa nujuin nuu maxku ku nujuin, io xa kunu koio ñayiu xtuu Judea, ji'in-i yuku. (Te ndeda-n ka ka'u tnu'u yodotnuni ya'a, io xa kutnuni ini-n tnu'u ya'a.)

¹⁵ Te se yodotuu dikí ve'e-s, maxku nuu-s xa ndi'u-s ve'e-s, xa tñi-s ni ñin.

¹⁶ Se kidatnu nuu ñu'u-s, maxku jin nuje'en-s doo-s.

¹⁷ ¡Naka nda'u ñadi'i ñu'u da'ya xi'in ñadi'i dakadi da'ya kíu ijan!

¹⁸ Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, xa maxku juun dau nde'e hora na junu koio-n.

¹⁹ Chi kiu ijan, kue'e xa kue'e vida ya'a koio ñayiu. Nde ki'na nuu, na n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io, xi'in nde vitna, nuncas ña n-kuu xa ya'a ñayiu kue'e vida ná ya'a-i kiu ijan. Ni ma kada ka Ianyuux inka vuelta.

²⁰ Nux ña n-xa'nde Xto'o-ro Ianyuux kiu ijan n-kuu, te ma kaku ni ñin ñayiu. Ko xaxe'e ñayiu mee-ia, ñayiu n-kaxí dñin-ia, xaxe'e mee-i, xá n-xa'nde-ia kiu ijan.

²¹ 'Kiu ijan, nux ja'an ñin ñayiu: "Jira, ya'a tuu Cristu", a "Jira, ijan tuu-ia", te maxku jandixa koio-n xa ka ja'an-i.

²² Chi kix koio se danda'u ñayiu, se ja'an xa mee-s kuu Cristu, se ja'an xa xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa. Kada koio-s milagru xa danda'u-s ñayiu. Nux n-kua'a n-kuu, danda'u-s nde mee ñayiu n-kaxí dñin Ianyuux, ko du'a ma kua'a-s xa kada-s.

²³ Xijan kuu xa, koo koio-n cuedado. Xá n-ja'an-r nax koo, antecas xa xetna'a.

Ndixi Se kuu ñani tna'a ñayiu

(Mt. 24:29-35,42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ 'Kiu ijan, na ya'a xa kue'e xa kue'e vida ya'a koio ñayiu, ijan dada ma ndii ka ngandii, ma ndii ka yoo.

²⁵ Jungoio chudini nde andiu, te ni'i ntdaa xa io andiu.

²⁶ Te ijan kunde'a koio ntdaa ñayiu Se kuu ñani tna'a ñayiu. Ndixi-ia xiti vikó. Kunde'a koio ntdaa ñayiu xa ía kunxa'nu ka kuu-ia, kunde'a koio-i xa taxnuni mee-ia nuu ntdaa ñayiu ñuñayiu.

²⁷ Te ijan tunda'a-ia ángel, ia ka xinokuechi nuu mee-ia. N-koon lado ñuñayiu, dataka-ia ñayiu n-kaxí dñin Ianyuux. Nde diki ñuñayiu xi'in nde xe'e ñuñayiu, dataka-ia-i.

²⁸ 'Io xa dakua'a koio-n nax dakua'a ña'a yutnu higo. Hora nandidi-tnu te xe nane nda'a yute-tnu, xini-n xa vax nduyatni dau.

²⁹ Mee-n tuku. Hora jini koio-n xa ya'a nani n-ja'an-r, io xa kutnuni ini koio-n xa xá n-xee kiu xa jin tna'a ntdaa xa'a. Kuu ná kuu xa xá nujuin Se kuu ñani tna'a ñayiu ye'e.

³⁰ Xandaa xakuiti ja'an-r xa ma kuú koio ñayiu ya'a, nde na ya'a ntdaa xa n-ja'an-r.

³¹ Vax ndi'i andiu xi'in ñuñayiu, ko nuncas ma jin ndi'i tnu'u mee-r.

³² 'Ko nakiu, nahora ya'a ntdaa xa'a, ña xini ni ñin ñayiu. Ni ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ña ka xini-ia nakiu koo. Ni mee Da'ya Yü Ianyuux ña xini. Idini Ianyuux, meni mee-ia na'a nakiu ya'a ntdaa xa'a.

³³ 'Xijan kuu xa, koo koio-n cuedado. Kunde'a va'a-n, te kajan ta'u na'i-n. Chi ña xini-n nakiu ya'a xa'a.

³⁴ Kuu ná kuu xa jua'an xika ñin seyü. Antecas xa kee-s ve'e, n-tetutniu-s se ka xinokuechi nuu-s. Nuú dñin n-tetutniu-s ñin ñin-s natniu kada koio-s. Se ndee ye'e, n-ta'u tniu-s xa va'a na kunde'a-s.

³⁵ Xijan kuu xa kunde'a va'a koio mee-n. Chi ña xini-n nahora ndixi xto'o ve'e. Xañini, a niu, a hora kana li'i, a ne'e datne.

³⁶ Koo koio-n cuedado, nada danaa ndixi-ia, te nani'i ña'a-ia ka kidi-n.

³⁷ Nani ja'an-r nuu mee-n, dani ja'an-r nuu ntdaa ñayiu. ¡Kundito koio-n!

14

N-ka juini-s xa ka'ni koio-s Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Te ijan, juini ka-i uu kiu xa koo viko Paxcua xi'in viko ka xaxi ñayiu tila ña y'i levadura. Dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ka juini-s xa tñii presu-s Jesús, xa ka'ni koio-s-ia. Ko ña n-ka juini-s xa jini koio ñayiu nax kada-s.

² N-ka ja'an-s:

—Maxku tñii-ro-s hora kuu viko, nada da jantna'a-ro ñayiu.

Fin ñadi'i ñuu nani Betania, xodo ndute vili xe'en diki Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Te n-xo tuu Jesús ñuu Betania, ve'e Simón. Se ijan ka danani ñayiu se ñii te'yu. Nukoo Jesús yumexa ve'e Simón, te n-xetu'a ña'a ñin ñadi'i. Ne'e-ña ñin frascu luchi, frascu yuú, ñu'u ndute yo ya'u, ndute vili xe'en nani nardo. N-ta'u-ña frascu yuú, te n-xodo-ña ndute yo ya'u diki Jesús. Du'a n-xio-ña xañu'u nuu-ia.

⁴ Te dava se xnii ijan n-ka kiti ini. N-ka ja'an-s ñin-s nuu inka-s:

—¿Nax kuu xa n-datiu-ña xa ya'u de?

⁵ Nux n-diko-ro ndute ya'a n-kuu, ni'i-ro uni cientu denario xa chindee-ro ñayiu kunda'u.

Te yo n-ka kudeen-s nuu ñadi'i jan.

⁶ Ko n-ja'an Jesús:

—Maxku kudeen ka-n nuu-ña. ¿Nakuenda datna'a ka-n-ña? Xava'a n-kida-ña xaxe'e mee-r.

⁷ Ntdaa kiu xtuu ñayiu kunda'u xi'in-n. Dava'a nga kiu juini-n, kua'a-n xa kada-n xava'a nuu mee-i. Ko mee-r, ma kutuu ka-r xi'in-n ntdaa kiu.

⁸ N-kida-ña xa n-kua'a-ña. Antecas xa kuú-r, te n-kida tu'a-ña ñii-r xa nkonduxi-r.

⁹ Xandaa kuu xa ja'an-r. Dava'a nga ñuu ñuñayiu juña tnu'u koio ñayiu tnu'u va'a Ianyuux, diuni ja'an koio-i nax n-kida ñadi'i ya'a tuku. Te naja'an koio ñayiu nax n-kida-ña.

N-diko Judas Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Te Judas Iscariote, ñin se kuu uxi uu tna'a se dakua'a Jesús, jua'an-s nuu dutu ka taxnuni, juan diko-s Jesús nuu-s.

¹¹ Na n-ka teku dutu ka taxnuni nax n-ja'an Judas, n-ka kudi ini-s, te n-ka xia'an-s tnu'u-s xa juña'a-s tvini. Te n-nduku Judas mudu kada-s xa juña'a-s-ia.

N-xaxdini Jesús xi'in se dakua'a-ia

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; I Co. 11:23-26)

¹² Kiu ki'na nuu viko ka xaxi ñayiu tila ñatu y'i levadura, hora io xa ka'ni koio-s tkolelu ka xaxi-s viko Paxcua, n-ka xijan tnu'u se dakua'a Jesús nuu-ia: —¿Ndexu juini-n xa ji'in koio-da, xa kada tu'a-da ndeyu viko Paxcua, xa kaa-n?

¹³ N-tunda'a-ia uu se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

—Jua'an Jerusalén. Ijan nanitna'a-n xi'in ñin seyii ndido yoo ndute. Kandi-jun-n-si ji'in.

¹⁴ Dava'a nga ve'e ndiu-s, ja'an-n nuu xto'o ve'e jan: “Ja'an Maestru: ¿Nde io cuarto nuu kutuu-r, cuarto nuu kaxdini-r xi'in se dakua'a-r ndeyu viko Paxcua?”

¹⁵ Mee-s dande'a ña'a ñin cuarto dujun, cuarto ka'nu, io tu'a. Ijan kada tu'a-n xa kaxdini-ro.

¹⁶ N-ka kee uu se dakua'a-ia, te n-ka kiu-s Jerusalén. Ijan n-ka xini-s xa io tu'a ntdaa, nani n-ja'an-ia, te n-ka kidava'a-s ndeyu viko Paxcua.

¹⁷ Ijan na n-kunee, n-xee mee Jesús xi'in uxi uu se dakua'a-ia.

¹⁸ Nini nukoo-ia xi'in-s, te ka xaxi-s xi'in-ia, n-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin mee-n diko ña'a mee-r. ñin se xax ka'nu xi'in-r vitna.

¹⁹ N-ka kixe'e-s xa ka tna'u ini-s. ñin ñin-s n-ka xijan tnu'u-ia:

—¿Ñadu dañá kuu-s a?

²⁰ N-xia'an-ia:

—Ñin se kuu tna'a uxi uu-n, se dandoyo tila idini ko'o xi'in-r, kuu-s.

²¹ Chi Se kuu ñani tna'a ñayiu, nani n-ka chidotnuni-s xa ya'a-s, dani ya'a-s.

¡Ko naka nda'u se diko Se kuu ñani tna'a ñayiu! Va'a ka nux ña n-kaku seyii jan n-kuu.

²² Hora ka xaxi-s xi'in-ia, n-tnii-ia tila te n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila, te n-dakee xio-ia nuu-s ntdaa-s. N-ja'an-ia:

—Kax koio-n. Xa'a kuu yiki kuñu mee-r.

²³ Te ijan, n-tnii-ia ñin vasu ñu'u ndudi uva. N-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te n-xia'an-ia vasu ñu'u ndudi uva, xa ko'o koio-s ita'u ita'u, ntdaa-s.

²⁴ N-ja'an-ia:

—Xa'a kuu niñi-r katu xaxe'e ñayiu. Xaxe'e niñi mee-r, ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu, xa kutuu va'a koio kue'e ñayiu xi'in mee-ia.

²⁵ Xandaa kuu xa ja'an-r. Nuncas ma ko'o ka-r ndudi uva ya'a, nde kiu ijan, na ko'o xee-r nuu taxnuni Ianyuux.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ña xini-s-ia
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Na n-ka xita-s ñin alabanza Ianyuux, n-ka kee-s ve'e ijan. Jua'an-s Yuku Yutnu Olivo.

²⁷ N-xia'an Jesús:

—Dandoo ña'a koio-n, ntdaa-n, xakuaa vitna. Chi koo ná n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia: “Ka'ni-r se ñunuu tkachi, te kute ni'na koio tkachi.”

²⁸ Ko na ya'a xa nandoto-r, te juindodo nuu-r nuu-n nde Galilea.

²⁹ N-ja'an Spedru nuu-ia:

—Juini ntdaa ñayiu na dandoo ña'a mee-n, ko mee-da, ña'a.

³⁰ N-xia'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Xakuaa vitna, antecas xa kana li'i uu vuelta, te uni vuelta ja'an mee-n xa ña xini ña'a-n.

³¹ Ko kue'e ka n-ja'an Spedru:

—Juini na kuú-da xi'in-n, ko nuncas ma ja'an-da xa ña xini ña'a-da.

Te du'a n-ka ja'an-s, ntdaa-s.

N-xijan ta'u Jesús nuu nani Getsemaní
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Te n-xee-ia xi'in-s nuu nani Getsemaní. Ijan n-xia'an-ia nuu-s:

—Nkoo koio mee-n ya'a, nini ji'in mee-r xa kajan ta'u-r.

³³ Ndeka-ia Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua jua'an, te n-kixe'e-ia xa yo yu'u-ia te kuko'yo ini-ia.

³⁴ N-xia'an-ia:

—Ka'ni ña'a xa kuko'yo ini. Ndoon ya'a, te kundito koio-n.

³⁵ Jua'an ka-ia ita'u, te n-xe kava ndeyu-ia nuu ñu'u. N-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux, nux kua'a xa ma ya'a-ia ntdaa xa koo.

³⁶ N-xijan ta'u-ia:

—Abba. (Juini kachi: “Taa mani-da.”) Taa-da, kua'a mee-n xa kada-n ntdaa. Kada-n xa ma ya'a-da ntdaa xa koo, chi kuu ná kuu xa io xa ko'o-da iin xa yo ua. Ko maxku kada-n xa juini mee-da, kada ña'a-n xa juini mee-n.

³⁷ Na n-naxee-ia nuu xtuu ndruni se dakua'a-ia, n-xini-ia xa ka kidi-s. N-ja'an-ia nuu Spedru:

—Simón, ¿kidi-n a? ¿Ña n-kua'a-n xa kundito-n xi'in-r idini hora u?

³⁸ Kundito koio, te kajan ta'u koio, xa maxku kada kui'na xa kada koio-n kuechi. Io anu-n xa ma kada-n kuechi, ko ma kundee ini yiki kuñu-n.

³⁹ Jua'an-ia inka vuelta, te n-xijan ta'u-ia, ná n-xijan ta'u-ia vuelta ki'na nuu.

⁴⁰ Na n-naxee-ia nuu xtuu ndruni se dakua'a-ia, vuelta kuu uu, n-xini-ia xa dani ka kidi-s. Chi yo n-kuu nuu-s xa kidi. Te ña n-ka xini-s nax ja'an-s nuu-ia.

⁴¹ Na n-naxee-ia vuelta kuu uni, n-ja'an-ia:

—Kidi na'i koio vitna. Xá n-kuu. Xá n-xee hora. Xá n-diko-s Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu se ka kida xa u'u.

⁴² Ndokoo koio. Na ji'in-ro. Vax kuyatni ña'a se n-diko ña'a.

N-ka tñi presu-s Jesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Danaa, ñini ja'an-ia, te n-xee Judas, ñn se kuu uxi uu. N-ka xee kue'e ñayiu xi'in-s. Xne'e-i machiti, carruti. Dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka tunda'a-s-yi.

⁴⁴ N-xia'an se n-diko Jesús ñn seña nuu ñayiu jan. N-xia'an-s:

—Se teyu'u-r, se ijan, kuu-s. Tñi koio-n-si, te kandeka-n-si ji'in. Duku-n-si.

⁴⁵ Hora n-xee-s, n-kuyatni-s Jesús, te n-xia'an-s:

—¡Maestru! ¡Maestru!

Te n-teyu'u-s-ia.

⁴⁶ Se ijan n-ka tñi Jesús, te xndeka ña'a presu-s jua'an.

⁴⁷ Ko ñn se nujuiin ijan, n-tava-s machiti-s, te n-xa'nde-s do'o ñn se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.

⁴⁸ Te n-xijan tnu'u Jesús nuu se n-ka xee:

—¿Kuu-r ñadu'u xa n-ka kixee-n xne'e-n machiti, carruti, xa kandeka ña'a presu-n ji'in a?

⁴⁹ Kiu xi'in kiu n-xo tuu-r xi'in-n. N-xo dakua'a-r ñayiu veñu'u, ko ña n-ka tñi ña'a-n. Du'a kuu xa jin tna'a xa ja'an tnu'u lanyuux.

⁵⁰ Ijan se dakua'a-ia, ntdaa-s n-ka dandoo-ia, te n-ka xino-s.

⁵¹ Te ñn se kuu solteru ndijun-s Jesús. Ndixi-s da'ma kidi-s. Te n-ka tñi ña'a se ijan.

⁵² Te n-dandoo-s da'ma-s, te n-xino-s. Jua'an vichi-s.

N-xo nujuin Jesús nuu juxtixia

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Te se ijan, xndeka-s Jesús jua'an nuu dutu taxnuni ka. Ijan n-ka nataka ntdaa dutu ka taxnuni, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés.

⁵⁴ Xika ndijun Spedru Jesús, nde nuke'e dutu taxnuni ka. Ijan nukoo-s, xi'in se ka kuu policía ka ndvidi-s yunu'u koko.

⁵⁵ N-ka nduku dutu ka taxnuni xi'in ntdaa juxtixia, seyñi tekuechi koio Jesús, xa ka'ni koio-s-ia. Ko ña n-ka ni'i-s ni ñn kuechi-ia.

⁵⁶ Chi kue'e-s n-ka tekuechi ña'a, ko meni tnu'u vete n-ka ja'an-s. Ni ñin tnu'u, ña n-ka ja'an ñin nuu-s.

⁵⁷ Dava-s n-ka ndojuiin, te n-ka tekuechi-s-ia. Ko ña ndaa xa n-ka ja'an-s. N-ka ja'an-s:

⁵⁸ —N-ka teku-da xa n-ja'an-s: “Kanu-r veñu'u ya'a, veñu'u n-ka kidava'a seyii, te nuu uni kiü ndadava'a mee-r inka xa ña kidava'a nda'a seyii.”

⁵⁹ Ko ni xa'a ña n-ka ja'an ñin nuu-s.

⁶⁰ N-ndojuiin dutu taxnuni ka me'ñu-s ntdaa-s, te n-xijan tnu'u-s Jesús:

—¿Ma ja'an-n ni ñin tnu'u xa ka tekuechi ña'a se ya'a u?

⁶¹ Ña n-ja'an-ia. Ni ñin tnu'u ña n-ja'an-ia. Inka vuelta n-xijan tnu'u dutu taxnuni ka nuu-ia:

—¿Ndo'o kuu Cristu, Da'ya Yii Ianyuux Ii a?

⁶² N-ja'an Jesús:

—Kuu-r. Kunde'a koio-n Se kuu ñani tna'a ñayiu ku nukoo nda'a kua'a Ia Taxnuni. Kunde'a koio-n-ia, hora ndixi-ia xiti vikó andü.

⁶³ Te n-ndata dutu taxnuni ka da'ma-s, xa dande'a-s ñayiu xa jandixa mee-s xa kui'a n-ja'an Jesús Ianyuux. N-ja'an-s nuu juxtixia:

—Ña ndoñu'u ka-ro se kajan tnu'u-ro.

⁶⁴ Xá n-ka teku mee-n xa n-ja'an-s xa ñin nuu kuu mee-s xi'in Ianyuux. ¿Nax ka kachi koio-n?

Te ntdaa-s n-ka ja'an xa io xa ka'ni-s-ia.

⁶⁵ Dava-s n-ka kixe'e xa tudii-s-ia. Te n-ka duku-s nuu-ia. N-ka jani-s-ia. Yo u'u n-ka kida-s-ia. Te n-ka ja'an-s:

—¡Jinitnuni jundu janña'a!

Te loko n-ka jani se ka kuu policia nuu-ia.

N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Te nukoo Spedru nuke'e ndi'i. Ijan n-xee ñin dichi xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.

⁶⁷ N-xini-i Spedru ndividi-s yunu'u koko. N-xo nde'a-i-si. N-ja'an-i nuu-s:

—Mee-n tuku n-xo kunduu xi'in Jesús, té Nazaret.

⁶⁸ N-ja'an-s:

—Ña ndaa. Ña xini-r-si. Ña kutnuni ini-r nax ja'an-n.

Te n-kee-s nuke'e. Hora ijan ni, n-kana li'i.

⁶⁹ Inka vuelta n-xo nde'a-i-si. Te n-kixe'e-i ja'an-i nuu se xnii ijan:

—Mee-te kuu ñin tna'a mee-te.

⁷⁰ Inka vuelta n-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús. Na'a ka n-kuu, te se xnii ijan n-ka ja'an nuu Spedru:

—Xandaa kuu xa tna'a mee-n kuu-s. Chi se Galilea kuu-n, chi ñin nuu tnu'u ja'an-n xi'in se Galilea.

⁷¹ N-kixe'e Spedru xa chinaa-s:

—¡Ña xini-r se ja'an-n!

⁷² Hora ijan ni, n-kana li'i vuelta kuu uu. Te n-naja'an Spedru tnu'u n-ja'an Jesús nuu-s: “Antecas xa kana li'i uu vuelta, te uni vuelta ja'an mee-n xa ña xini ña'a-n.” Te xaxe'e xa n-naja'an-s xa'a, n-kixe'e-s xa nda'i-s.

15

N-xo nujuiin Jesús nuu Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ne'e datne, n-ka kida ñin nuu dutu ka taxnuni, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in ntdaa juxtixia ñayiu Israel. Duku Jesús xndeka ña'a-s jua'an nuu gobernador nani Pilato.

² N-xijan tnu'u Pilato Jesús:

—¿Ndo'o kuu se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel a?

N-ja'an Jesús:

—Mee-n ja'an.

³ Te kue'e n-ka tekuechi dutu ka taxnuni mee-ia.

⁴ Inka vuelta n-xijan tnu'u Pilato nuu-ia:

—¿Ma ja'an-n ni ñin tnu'u a? Teku-n xa kue'e xa kue'e ka tekuechi ña'a-s.

⁵ Ko ña n-ja'an Jesús ni ñin tnu'u. Te ña n-kua'a Pilato xa kutnuni ini-s xa du'a kuu.

“¡Katakaa-s nuu curuxi!”

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Te viko Paxcua dayaa gobernador ñin se yindi'iu vekaa. Dava'a nga seyii ka juini ñayiu.

⁷ Vekaa yindi'iu ñin se nani Barrabás. N-ndunde'e-s xi'in se xnetna'a xi'in-s nuu gobierno, te n-xa'ni-s ndiyi.

⁸ N-ka xee kue'e ñayiu nuu tuu Pilato, te n-ka xijan-i xa kada Pilato nani kida-s.

⁹ Te n-ja'an Pilato:

—¿Ka juini-n xa dayaa-r se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel a?

¹⁰ Chi na'a-s xa dutu ka taxnuni xndeka Jesús jua'an nuu-s, xaxe'e xa ka kukuedi ini-s nuu-ia.

¹¹ Ko n-ka kidajuexa dutu ka taxnuni nuu ñayiu, xa kajan koio-i xa dayaa Pilato Barrabás.

¹² Inka vuelta n-xijan tnu'u Pilato ñayiu:

—¿Te nax kada-r se ka danani-n se kunxa'nu ka ñayiu Israel?

¹³ Inka vuelta n-ka kana-i:

—¡Katakaa-s nuu curuxi!

¹⁴ N-xijan tnu'u Pilato:

—¿Na kuechi n-kida-s?

Ko kue'e ka n-ka kana xee-i:

—¡Katakaa-s nuu curuxi!

¹⁵ N-xani ini Pilato xa va'a ka xa kada-s xa ka juini ñayiu. N-dayaa-s Barrabás. N-ta'u tniu-s soldado xa chirrión ñii jani koio-s Jesús, te n-xia'an-s-ia nuu-s, xa katakaa ña'a koio-s.

¹⁶ Xndeka soldado Jesús jua'an nde nuke'e vetniu nani pretorio. Ijan n-ka kana-s dava ka soldado xyuku ijan.

¹⁷ N-ka dandukutu-s Jesús da'ma tndee. N-ka kidava'a-s corona tnuuyiki, te n-ka dakeé-s diki-ia.

¹⁸ N-ka kixe'e-s xa kada kee-s viva-ia. N-ka kida bula ña'a-s:

—¡Viva, se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel!

¹⁹ Vara n-ka jani-s diki-ia, te n-ka tudii-s-ia. N-ka xe juuin xiti-s nuu-ia, ná kuu xa koo koio-s xañu'u nuu-ia. Ko ña ndaa, chi ka kida bula-s-ia.

²⁰ Na n-ya'a xa loko n-ka xakundee-s-ia, n-ka tava-s da'ma tndee, te xi'in da'ma mee-ia n-ka nadandukutu ña'a-s. Ijan xndeka-s-ia jua'an, xa katakaa-s-ia nuu curuxi.

N-ka xatakaa-s Jesús

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ N-ka kidajuexa-s iin seyii, xa kuido-s curuxi Jesús. Nani-s Simón, se ñuu nani Cirene kuu-s. Taa Alejandro xi'in Rufo kuu-s. Juan ndixi-s ichi yuku.

²² Xndeka-s-ia jua'an nde nuu nani Gólgota. Gólgota juuni kachi Nuú Yiki Diki Ndiyi.

²³ N-ka xia'an-s vinu daka xi'in yuku nani mirra, xa ko'o-ia. Ko ña n-juini-ia.

²⁴ N-ka xatakaa-s-ia. Te n-ka tava-si suerte, xa jini-s nuu ndeda-s ni'i da'ma-ia.

²⁵ Kaa iin datne kuu hora n-ka xatakaa-s-ia.

²⁶ Nuú iin pedazu tabla, n-ka chidotnuni-s xa n-ka tekuechi-s-ia: “Se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.” N-ka tenee-s letreru jan diki curuxi.

²⁷ Diuni n-ka xatakaa-s uu ñadu'u. Iin-s nuu curuxi diñi kua'a-ia, te inka-s nuu curuxi diñi datni-ia.

²⁸ Du'a n-xetna'a tnu'u Ianyuux: “Nani n-ka kida-s se ka kida kuechi, dani n-ka kida-s Jesús.”

²⁹ Kui'a n-ka ja'an ñayiu ka ya'a ichi ijan. Ka dakuiko diki-i, xa ka xakundee-i-ia. Ka xia'an-i:

—¡Aa! ¡Se kanu veñu'u, te ndadava'a-s nuu uni kiu!

³⁰ ¡Dakaku mee-n! ¡Ta nuu nuu curuxi!

³¹ Dutu ka taxnuni du. Xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, n-ka xakundee-s-ia. N-ka ja'an iin-s nuu inka-s:

—N-dakaku-s inka ñayiu, ko ña kua'a-s xa dakaku-s mee-s.

³² Na nuu Cristu curuxi. Se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel, na nuu-s curuxi xa kunde'a-ro, te jandixa-ro-s.

Diuni uu se n-takaa xi'in-ia, kui'a n-ka ja'an-s-ia tuku.

N-xi'i Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Kaa x-uu xi'in nde kaa uni kaa xañini, n-kunee ñuñayiu.

³⁴ Te kaa uni kaa xañini, n-kana xee Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Juini kachi: Taa-da Ianyuux, Taa-da Ianyuux, ¿nakuenda n-dandoo ña'a-n?)

³⁵ N-ka teku dava se xnii ijan nax n-ja'an-ia, te n-ka ja'an-s:

—Kunini koio-n, kana-s Elías.

³⁶ Te xino iin-s, te vinagri n-dandoyo-s iin xa ndatachi. N-tetnii-s diki tnuyoo, te n-xia'an-s-ia xa ko'o-ia. N-ja'an-s:

—Da na koo na'i-s. Na jini-ro nux kixi Elías, xa nune'e ña'a-s nuu curuxi.

³⁷ Ko n-kana xee Jesús, te n-xi'i-ia.

³⁸ Hora ijan ni, n-ndata dava da'ma ndi'u veñu'u Jerusalén. Nde diki xi'in nde xe'e da'ma, n-ndata.

³⁹ Te yatni curuxi, nujuiin daa iin centurión. Se taxnuni nuu soldado romano kuu-s. N-xo nde'a-s-ia, hora n-kana xee-ia te n-xi'i-ia, te n-ja'an-s:

—Xandaa kuu xa se ya'a n-kuu Da'ya Yii Ianyuux.

⁴⁰ Ijan xnde'a xika ñadi'i tuku. Nuú ñadi'i jan tna'a María, ñadi'i ñuu nani Magdala, xi'in inka María kuu di'i Jacobo se luchi ka xi'in José. Ñá nani Salomé du.

⁴¹ Na n-xo tuu Jesús Galilea, n-ka kunduu ñadi'i jan xi'in-ia, te n-ka chindee-ña-ia. Kue'e inka ñadi'i tuku. N-ka xee-ña xi'in-ia Jerusalén.

N-ka kuxi-s yiki kuñu ndi Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Te xañini, na vax kunee, ka kida tu'a ñayiu xa xee kiu ndetatu.

⁴³ Te José, se ñuu nani Arimatea, n-xee-s nuu tuu Pilato. Juxtixia va'a kuu José. Ndetu-s xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu. N-xajan-s anu-s, te jua'an-s nuu Pilato, te n-xijan-s yiki kuñu ndi Jesús.

⁴⁴ Ña n-kua'a Pilato xa jandixa-s xa yachi n-xi'í-ia. N-kana-s centurión, te n-xijan tnu'u-s nahora n-xi'í Jesús.

⁴⁵ Na n-teku-s tnu'u centurión, te n-xejuon-s xa kandeka José yiki kuñu ndi Jesús jua'an.

⁴⁶ N-xeen José da'ma va'a, te n-nune'e-s yiki kuñu ndi Jesús nuu curuxi. N-duku ni'na-s-ia da'ma jan, te n-dakeé ña'a-s xiti ñn yau kava. Dada n-dakuiko tutuu-s ñn toto ka'nu, toto tkute, xa kundi'u yuyau.

⁴⁷ Te nde'a María Magdalena xi'in María, di'i José, ndexu n-xajan-s-ia.

16

N-nandoto Jesús nuu n-kuu-ia nd̄yi
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Na n-ya'a kiu ndetatu, n-ka xeen ñadi'i yuku xe'en va'a, xa ji'in-ña jin dakuchi-ña ñii ndi Jesús. María Magdalena xi'in María, di'i Jacobo, xi'in Salomé.

² Kiu ki'na nuu semana, ne'e n-ka kee-ña xa xee-ña nuu kaa yiki kuñu ndi Jesús. Na n-tuu, n-ka xee-ña yau kava jan.

³ N-xijan tnu'u tna'a-ña:
—¿Jundu dita toto ndi'u yuyau?

⁴ Ko hora n-ka xo nde'a-ña, n-ka xini-ña xa xá n-xiko juuin toto yuyau. Yo loko ka'nu toto jan, yo vee.

⁵ Na n-ka kiu-ña xiti yau kava, n-ka xini-ña ñn solteru nukoo ñn lado nda'a kua'a. Ni'na-s da'ma kuixi, da'ma kani. Te n-ka yu'u-ña.

⁶ Ko n-ja'an-s:

—Maxku yu'u ka-n. Nanduku-n Jesús, se ñuu Nazaret, se n-xitakaa nuu curuxi. Ko xá n-nandoto-ia, ña yoo-ia ya'a. Kunde'a koio-n nuu n-kaa-ia.

⁷ Juan nu'u-n. Juña tnu'u koio-n se n-dakua'a-ia xi'in Spedru: “Ditna ka mee-ia naxee Galilea. Ijan kunde'a koio-n-ia, nani n-ja'an-ia nuu-n.”

⁸ Xino-ña n-ka kee-ña yau kava. Xni'i-ña, te ka yu'u anu-ña. Ña n-ka ja'an ka-ña ni ñn tnu'u nuu ni ñn ñayiu, chi n-ka yu'u anu-ña.

N-kixee Jesús nuu María Magdalena
(Jn. 20:11-18)

⁹ Ne'e datne, kiu ki'na nuu semana, n-nandoto Jesús. Ditna ka n-xee-ia nuu María Magdalena. Te xá n-kuu kue'e kiu, n-kine'e-ia uxa tachi u'u anu-i.

¹⁰ Te mee-i jan juña tnu'u nuu ñayiu n-ka xo kunduu xi'in-ia. Ñayiu jan, kue'e n-ka xo tnau ini-i, te n-ka xo nda'i-i.

¹¹ Na n-ka teku-i xa n-nandoto Jesús te n-xini María Magdalena mee-ia, ña n-ka jandixa-i xa n-nandoto-ia.

N-kixee Jesús nuu uu se n-dakua'a-ia
(Lc. 24:13-35)

¹² Na n-ñini ka, ka xika uu seyii ichi jua'an yuku. N-xee Jesús nuu-s, ko tuku kaa-ia.

¹³ Juan nu'u-s, te n-ka xian tnu'u-s nuu dava ka-s, ko dani ña n-ka jandixa-s mee-s.

“Juan juña tnu'u koio-n tnu'u va'a Ianyuux nitu'u ñuñayiu”
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ N-ñini ka, n-ka nukoo uxi ñin se n-dakua'a-ia, xa kax koio-s, te n-xee Jesús nuu-s. N-kudeen-ia nuu-s, xaxe'e xa ña ka jandixa-s, te ña juini anu-s xa jandixa-s. N-kudeen-ia nuu-s, xaxe'e xa ña n-ka jandixa-s ñayiu n-ka xini-ia xa n-nandoto-ia.

¹⁵ N-ja'an-ia nuu-s:

—Jua'an koio ntdaa ñuu ñuñayiu, juan juña tnu'u koio tnu'u va'a Ianyuux nuu ntdaa ñayiu.

¹⁶ Dava'a nga ñayiu jandixa ña'a mee-r, te juendute-i, te dakaku ña'a Ianyuux mee-i, xa ma ji'ín-i andea. Dava'a nga ñayiu ma jandixa ña'a mee-r, ma dakaku ña'a Ianyuux mee-i.

¹⁷ Nux jandixa ña'a ñayiu mee-r, te kada-r xa kada koio-i milagru, te kada-r xa kine'e koio-i tachi u'u anu ñayiu. Ja'an koio-i tnu'u xee.

¹⁸ Nux tñii koio-i koo, ko ña tuu nax kada ña'a-ti. Te nux ko'o-i ñin xa kuu venenu, ma kada dañu ña'a. Kajan ndodo koio-i nda'a-i ñayiu ku'u, te ndva'a ñayiu ku'u.

Juan nu'u Jesús nde andiu
(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Na n-ya'a xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a, n-nakueka Ianyuux Xto'o-ro Jesús juan nu'u nde andiu. Ijan nukoo-ia vitna, nda'a kua'a Ianyuux.

²⁰ Te n-ka xe'en se n-dakua'a-ia nitu'u ñuñayiu. N-ka xian tnu'u-s tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu. Te n-chindee Xto'o-ro Jesús mee-s. N-kida-ia xa n-ka kida-s milagru, te du'a n-ka jandixa kue'e ñayiu tnu'u-s. Amén, du'a na koo.

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Sluka

Tnu'u yodotnuni ya'a kakune'e na io na jua'an tnu'u Ianyuux

¹⁻² Dito, Ta Teófilo, tnu'u dijan kakune'e-da ya nakaxtna'a xi'in xa n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ñayiu n-ka xini xi'in nuu-i xa n-ya'a n-ka najani-i nuu-da xijan, te n-ka chidotnuni dava-i xa na ka'u koio-ro xijan. N-ka kixe'e dava ka ñayiu xa chidotnuni-i ntdanditu'u xijan, ko ñatu n-ka daxinokava-i. Kue'e-i n-ka chidotnuni xijan.

³ Dani daña, vii nene n-nduku tnu'u-da, te n-xini-da nax n-kuu nax n-xino, te xini-da xandaa. Xijan kuu xa xini-da xa io va'a xa chidotnuni-da xa n-kuu xa n-xino.

⁴ Kachitnu'u ña'a-da xa na kuna'a-n xa xandaa kuu xa n-ka ja'an ñayiu jan nuu-n tuku.

N-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa koo da'ya Zacarías xi'in Isabel

⁵ Na n-taxnuni Herodes distrito Judea, n-xio ñin dutu nani Zacarías. Da'ya dana dutu Abías n-xo kuu-s. Isabel nani ñadi'i-s. Da'ya dana Aarón kuu-ña.

⁶ Va'a-s nduu-s nuu Ianyuux. N-ka xo jandixa-s xa n-xo ta'u tniui-ia. Ña n-ka kuxee ini-s nuu-ia. Xijan kuu xa ña n-ja'an-ia xa io kuechi-s nduu-s.

⁷ Ña n-xio da'ya Zacarías xi'in Isabel chi ña n-kua'a xa koo da'ya-ña, te n-ka yíi-s nduu-s.

⁸ Ntna'a semana n-xo nadama tna'a dutu ka xinokuechi veñu'u Jerusalén xa n-ka xo kida-s tniui Ianyuux, te n-xee semana kada Zacarías xi'in dava ka dutu xnetna'a xi'in-s tniui-ia.

⁹ N-ka dadiki-s suerte-s ná xne'e tnií-s vaxi nuu ndeda ñin-s na kakunuu xa kiu-s veñu'u Jerusalén xa jandodo-s kuu ñu'u duxa nuu altar Ianyuux kiu ijan, te n-kakunuu Zacarías.

¹⁰ Nini kayu duxa ka xijan ta'u ñayiu xyuku nukeñu'u. Kue'e-i xyuku.

¹¹ Danaa n-xini-s ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nujuiin lado kua'a altar nuu kayu duxa jan.

¹² Nu n-xini-s-ia, yo n-yu'u-s, te kue'e xa n-xani ini-s.

¹³ Te n-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu-s:

—Maxku yu'u-n, Zacarías, chi chinuu Ianyuux vaxi xa xko xijan ta'u-n nuu-ia. Koo da'ya ñadi'i-n vitna. Seyíi kajan-ña. Danani-n-si Sua.

¹⁴ Xaxe'e xa kaku-s yo kudi ini-n nduu-n, te kue'e ñayiu kudi ini tuku.

¹⁵ Se ndandi'i ku kuu-s nuu Ianyuux, te ma ko'o-s vinu. Ni ñin nuu ndidí ma ko'o-s, te ju'un ña'a Espíritu Ianyuux nde kiu jun tuu-s xiti di'i-s.

¹⁶ Kada-s xa kue'e da'ya dana Israel dama mudu-i, te jandixa koio-i Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, Ia ndeka ña'a.

¹⁷ Ki'na ka-s kixi dada Ia kuu Xto'o-ro. Ju'un ña'a espíritu n-ñu'u Elías. Nani n-kua'a Elías xa kada-s, dani kua'a-s xa kada-s. Kada-s xa juemani se ka kuu taa da'ya-s. Kada-s xa ñayiu ka kuxee ini, kixe'e-i xa kani ini-i ná ka xani ini ñayiu va'a anu. Kada-s xa kada tu'a ñayiu mee-i xa xe ini-i Ia kuu Xto'o-ro —kuu ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xia'an-ia.

¹⁸ —¿Janda kada-da xa jini-da xa du'a ya'a?, chi yo n-ka kuxa'nu-da xi'in ñadi'i-da —kuu Zacarías, xia'an-s.

¹⁹ —Ru'u kuu Gabriel, te xinokuechi-r nuu Ianyuux. N-tunda'a ña'a-ia xa kachitnu'u ña'a-r ñin xava'a ya'a,

²⁰ ko xaxe'e xa ña n-jandixa-n xa n-ja'an-r, ma kuu ka xa ja'an-n. Nde na kaku da'ya ñadi'i-n, ijan dada naja'an-n. Kiu n-xantuu Ianyuux jin tna'a xa'a —kuu-ia, xia'an-ia.

²¹ Xndetu ñayiu xyuku nukeñu'u jan Zacarías. Ka yu'u anu-i xa na'a n-kuu n-kiu-s xiti veñu'u.

²² Nu n-ndee-s veñu'u jan, ña n-kuu ka xa ja'an-s. N-ka kutnuni ini ñayiu jan xa n-kida Ianyuux xa n-xini-s ñn xa n-xini-s. Ña n-kuu ka xa ja'an-s; diko nga seña n-kida-s.

²³ Nu n-xinokava kiu n-kidatniu-s veñu'u, te juan nu'u-s ve'e-s.

²⁴ Nu n-ya'a xijan, te n-ni'i da'ya ñadi'i-s, Isabel. O'on yoo ñatu n-kee Isabel ve'e-ña chi n-xo tuu kutu n-xo tuu kuu-ña. N-xo xani ini-ña:

²⁵ “N-kida Ianyuux xa koo da'ya-r, te ma kujanuu ka-r nuu ñayiu.”

N-ja'an ñn ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu María xa kajan-ña ñn da'ya yii

²⁶ Nu n-kuu iñu yoo ñu'u da'ya-ña, te n-tunda'a Ianyuux Gabriel, ia xinokuechi nuu-ia, ñuu nani Nazaret, distrito Galilea.

²⁷ N-tunda'a ña'a-ia nuu ñn dichi ii nani María. Xá n-xia'an María tnu'u-ña xa tnunda'a-ña xi'in se nani José, se kuu da'ya dana David.

²⁸ N-kiu-ia ve'e-ña, n-ja'an-ia nuu-ña:

—Va'a nga ta'u kuu-n. Kunduu-n xi'in Ianyuux. Ta'u kuu-n chi kada ña'a-ia ñn xava'a —kuu-ia, xia'an-ia.

²⁹ Xaxe'e xa du'a n-ja'an-ia, n-chi ini María, te n-xani ini-ña nuu nax kuu xa n-ja'an-ia nuu-ña.

³⁰ Te xia'an-ia nuu-ña:

—Maxku yu'u-n, María chi ñn xa va'a kada ña'a Ianyuux.

³¹ Vitna ni'i da'ya-n, kajan-n da'ya yii. Jesús danani-n-ia.

³² Ia ya'a, ndandi'i-ia, te kuu-ia Da'ya Yii Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro. Juña'a-ia ñuu da'ya dana Israel nuu n-taxnuni David, se kuu xixitna-ia,

³³ xa taxnuni-ia nikava nikuita —kuu-ia.

³⁴ Te n-ja'an-ña nuu-ia:

—¿Janda io xa du'a ya'a?, chi ta jini ka-da teyii.

³⁵ Te xia'an ángel nuu-ña:

—Keé ña'a Espíritu Ianyuux, te ni'i da'ya-n. Da'ya Yii Ianyuux kuu-ia. Ii-ia.

³⁶ Juini n-yii Isabel, ña kuu tna'a-n, ko n-kuu iñu yoo ñu'u da'ya-ña. N-ka xani ini ñayiu xa ma koo da'ya-ña, ko koo da'ya-ña vitna.

³⁷ Xaxa Ianyuux ntdanditu'u xa ñatu kua'a ñayiu xa kada-i kida-ia —kuu ángel, xia'an-ia.

³⁸ —Daña xinokuechi-da nuu Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro. Na kuu na n-ja'an-n —kuu-ña, xia'an-ña.

Ijan dada juan nu'u ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux.

N-xe koton'i ni María Isabel

³⁹ Kiu ijan ni jua'an-ña yuku distrito Judea nuu katuu ñn ñuu luchi.

⁴⁰ N-xee-ña ijan, te n-xe'en-ña ve'e Zacarías, te n-ja'an-ña nyuux nuu Isabel.

⁴¹ Nu n-teku Isabel xa n-ja'an-ña nuu-ña, te n-kanda da'ya ñu'u xiti-ña chi n-kudi ini-s, te n-keé Espíritu Ianyuux Isabel.

⁴² Xee n-ja'an-ña. Xia'an-ña nuu María:

—N-kida ña'a Ianyuux xava'a. Ta'u kuu-un, te ta'u kuu da'ya kajan-un.

⁴³ Nava vaxi dichi kuu di'i Ia kuu Xto'o-ro ve'e-r.

⁴⁴ Nu n-teku-r xa n-ja'an-un nyuux nuu-r, n-kudi ini da'ya ñu'u xiti-r, te n-kanda-i.

45 Naka ta'u-un chi jandixa-un xa jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro —kuu Isabel, xia'an-ña.

46 Xia'an María:

Ndadaka'nu-da Ia kuu Xto'o-ro.

47 Te kudi ini-da chi dananita'u ña'a-ia.

48 N-chinuu Ianyuux xa kunda'u kukee-da.

Na'a ña'a-ia, te na'a-ia xa xinokuechi-da nuu-ia.

Vitna kixe'e ndaa ñayiu xa ja'an-i xa ta'u kuu-da,

49 chi kue'e xava'a n-kida ña'a Ianyuux.

Ii-ia.

50 Kunda'u ini-ia ñayiu ka yu'u nuu-ia.

N-kunda'u ini-ia xixitna-ro, te n-kunda'u ini ña'a-ia roo, te dani kunda'u ini-ia da'ya dana-ro.

51 Kue'e xava'a n-kida ña'a-ia.

N-xate ni'no-ia ñayiu xe ini.

Ñayiu ijan ka xani ini xa ña ka ndoñu'u-i-ia.

52 N-kida-ia xa te ka taxnuni, ña taxnuni ka-te.

N-kida-ia xa ñayiu ka kunda'u ka kukee, nduu-i ñayiu ndandi'i.

53 Kue'e xa n-taxi-ia roo, ñayiu ka kojón ka yichi chi ka kunda'u-ro, te ma kojón ka-ro.

Ni ñn ña tuu nax n-xia'an-ia ñayiu kuika;

du'a ntakaa nda'a-i ka nu'u-i.

54 N-chindee ña'a-ia roo, ñayiu Israel, ñayiu xinokuechi nuu-ia chi na'a ña'a-ia, te kunda'u ini ña'a-ia.

55 Na'a-ia nax n-ja'an-ia nuu xixitna-ro Abram xi'in nuu da'ya dana-te.

Nikava nikuita koo xijan,

kuu María, xia'an-i.

56 Naxa uni yoo n-xo tuu María ve'e Isabel. Ijan dada juan nu'u-ña ve'e-ña.

N-xee kiu n-kaku Sua

57 N-xee kiu kaku da'ya Isabel, te n-xajan-ña ñn seyii.

58 Yo n-kudi ini-ña. N-ka teku ñayiu xndaxio yatni xi'in-ña xi'in ñayiu ka kuu tna'a-ña xa yo n-kunda'u ini ña'a Ianyuux, te n-ka kudi ini-i tuku.

59 Nu n-kuu una kiu seluchi jan, te xndeka ña'a tadi'i-s jua'an xa ta'nde ndodo ñi nuu ii-s, te n-ka juini ñayiu xyuku ijan xa danani-i-si Zacarías ná nani taa-s,

60 ko xia'an di'i-s nuu ñayiu jan:

—Ña'a, chi Nxua kunani-i.

61 Te ka xia'an ñayiu jan nuu-ña:

—Ko ñayo ñayiu ka kuu tna'a-n nani du'a.

62 N-ka kida ñayiu jan seña xa kajan tnu'u-i taa-s janda juini-s xa kunani seluchi jan.

63 N-xijan taa-s tutu, te n-chidotnuni-s: “Sua kunani-s.” N-ka yu'u anu ñayiu xyuku ijan.

64 Hora ni ijan n-kida Ianyuux xa n-naja'an Zacarías, te n-nakuetu-s nuu-ia.

65 N-ka yu'u ndaa ñayiu xndaxio yatni xi'in Zacarías xi'in Isabel. N-ka xo kakune'e ndaa ñayiu xndaxio nitu'u yuku distrito Judea ndaa xa n-ya'a.

66 Ntdantu'u ñayiu n-ka teku xijan n-ka xani ini nax ya'a. Te n-ka xo xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Nax ku kuu seluchi ya'a na tnuu ini-s u?

Du'a n-ka xo xia'an tna'a-i chi n-ka chinuu-i xa Ianyuux chindee chituu ña'a.

N-nakuetu Zacarías nuu Ianyuux

⁶⁷ N-keé Espíritu Ianyuux Zacarías, te du'a n-ja'an-s nuu ñayiu:

⁶⁸ Na ndadaka'nu-ro Ianyuux, Ia ndeka ña'a roo, ñayiu Israel.

N-kixee-ia xa dakaku ña'a-ia roo, ñayiu ndeka-ia.

⁶⁹ N-kida Ianyuux xa kixi Ia dananita'u ña'a.

Kuu-ia da'ya dana David, se n-xinokuechi nuu Ianyuux.

⁷⁰ Jín tna'a tnu'u n-ja'an-ia nuu se ka ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu ka kuu da'ya-ia.

⁷¹ N-kixee-ia xa dakaku ña'a-ia nuu se ka kida u'u ña'a xi'in nuu se ka xini u'u ña'a.

⁷² N-kunda'u ini-ia xixitna-ro.

Na'a-ia xa n-ja'an-ia xa du'a kada-ia.

Ii tnu'u-ia.

⁷³ N-xia'an-ia tnu'u-ia Abraham, taa xixitna-ro, xa du'a kada ña'a-ia mee-ro.

⁷⁴ N-ja'an-ia xa dakaku ña'a-ia nuu se ka xini u'u ña'a.

Ma yu'u ka-ro nuu-s vitna, te ndaa vatuu junukuechi-ro nuu-ia.

⁷⁵ Xaxe'e xijan ndaku-ro xa kada-ro xava'a, te junukuechi-ro nuu-ia ndikiu ndiñuu,

kuu Zacarías, n-ja'an-s.

⁷⁶ Te n-ja'an-s nuu seluchi jan:

Ndo'o, seluchi, ja'an-n tnu'u Ianyuux, Ia taxnuni ka nuu ñayiu.

Ki'na ka-n n-kixee dada Ia kuu Xto'o-ro xa kada tu'a-n ñayiu xa na xe ini-i-ia.

⁷⁷ Juña tnu'u-n ñayiu ka kuu da'ya Ianyuux nax io xa kada-i xa nanita'u koio-i, te taxkanu ini-ia kuechi n-ka kida-i.

⁷⁸ Xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia, xijan kuu xa daa kada-ia.

Te nde andi'u tunda'a-ia Ia kuu ná kuu ngandii xino datne, datne.

⁷⁹ Kixi Ia kachitnu'u ña'a jundu kuu Ianyuux.

Kuenda kiu nuu nee nuu kuu-ro ka xikonuu-ro,

xa ñatu ka kutnuni ini-ro jundu kuu-ia,

Te dandumani ña'a-ia xi'in-ia,

kuu Zacarías, xia'an-s nuu seluchi jan.

⁸⁰ N-tnuu ini seluchi jan, te idii vuelta n-xajan-s anu-s xa kada-s tniú Ianyuux. Jua'an-s nuu ñayo ñayiu io, te ñatu nga juun dau. N-xo tuu-s ijan nde kiu n-xee-s nuu ka nataka ñayiu Israel xa jini-i jundu kuu-s.

2*N-kaku Jesús*

¹ Tiempu ijan, n-ta'u tniú Augusto César, se kuu emperador, xa nkodotnuni diú ntdaa ñayiu xndaxio ntakaa ñuu nuu n-taxnuni-s xa jini-s nuu nadaa-i io. Te n-xe kodotnuni xa n-ta'u tniú-s.

² Tiempu daa n-taxnuni se nani Cirenio distrito Siria. Vuelta ya'a kuu vuelta ki'na nuu n-ka ka'u-s ñayiu.

³ Xijan kuu xa n-ka xe'en ntdaa ñayiu ñuteyu xixitna-i xa nkodotnuni diú-i.

⁴ Xijan kuu xa n-kee José xi'in María ñuu Nazaret, distrito Galilea xa ka xe'en-s Belén, distrito Judea. Belén kuu ñuteyu-s chi da'ya dana David kuu-s.

⁵ Jua'an-s nduu-s xi'in María, ná tñunda'a xi'in-s xa nkodotnuni-s. Xa ñu'u da'ya-ña daa.

⁶ Nini xtuu-s Belén n-xee kiu kaku da'ya-ña.

⁷ N-kaku da'ya ki'na nuu-ña. Seyii kuu-s. N-duku ni'no ña'a-ña da'ma, te n-xajan ni'no ña'a-ña ñn nuu xju'un xa ka xaxi kiti chi ñatu ni'i José mesón nuu ndoo koio-s.

N-ka ja'an ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, nuu se xñunuu tkachi

⁸Yuku yu'u ñuu Belén xtuu se xñunuu tkachi-s xakuaa ijan.

⁹Nini xtuu-s ijan, danaa n-juun ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, te n-kida Ianyuux xa n-ndii ñikaduku nuu xtuu-s, te yo vichi n-ka yu'u-s.

¹⁰N-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu-s:

—Maxku yu'u koio-n chi ñin xa va'a kachitnu'u ña'a-r, te yo kudi ini-n xi'in ntdaa ñayiu teku xa'a.

¹¹Vitna n-kaku Ia dananita'u ña'a. Kuu-ia Cristu, te ñiuni kuu-ia Ianyuux. Kuu-ia Xto'o-ro tuku. N-kaku-ia ñuteyu David.

¹²Duku ni'no-ia da'ma, te kaa ni'no-ia ñin nuu xju'un xa ka xaxi kiti. Na jini koio-n-ia, te jini-n xa ñiui-ia kuu Ia kakune'e-r.

¹³Danaa kue'e ka ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, n-ka juun andiu. Yo kue'e ka-ia n-kuu. N-ka nakuetu-ia nuu Ianyuux. N-ka ja'an-ia:

¹⁴Na ndadaka'nu koio-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

Kutuu mani-ia xi'in ñayiu kada xa juini-ia, ka kuu-ia.

¹⁵Nini juaan ndaa koio ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, andiu, te n-ka xia'an tna'a se xñunuu tkachi jan:

—Na ji'in-ro Belén. Na jin koto-ro nax n-ya'a. Na jin koto-ro xa n-ka kune'e ia n-tunda'a ña'a Ianyuux —kuu-s, ka xia'an tna'a-s.

¹⁶Hora ijan jua'an koio-s Belén, te n-ka nanduku-s Jesús, te n-ka nani'i-s-ia xi'in ñi'i-ia xi'in José. Kaa ni'no-ia ñin nuu xju'un xa ka xaxi kiti.

¹⁷Nu n-ka xini-s Ia luchi jan, te n-ka xiko-s, te n-ka xian tnu'u-s ñayiu xa n-ka ja'an ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

¹⁸Te n-ka yu'u ñayiu n-ka teku xa n-ka najani se xñunuu tkachi jan.

¹⁹N-xo na'a María ntdaa xa n-ya'a, te kue'e xa n-xo xani ini-ña.

²⁰N-ka nakuetu se xñunuu tkachi jan nuu Ianyuux ichi ka nu'u-s xaxe'e xa n-ka xo nde'a-s xa n-ya'a xi'in xaxe'e ntdaa xa n-ka teku-s. Ñiuni n-ka najuen tnu'u-s-ia. N-ka xini-s xa n-xetna'a xa n-xian tnu'u ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

Xndeka-s Jesús n-xe'en veñu'u Jerusalén

²¹Nu n-kuu una kiu Jesús, n-ta'nde ndodo ñi nuu ii-ia, te n-ka danani ña'a tadi'i-ia Jesús na n-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa kunani-ia na ta juntuu ka-ia xiti ñi'i-ia.

²²N-ndundoo María xa n-xajan-ña da'ya chi n-chidotnuni Moisés xa daa kada ñadi'i Israel. Nu n-xinokava xa n-ndundoo-ña, xndeka-ña nduu-ña xi'in José Jesús jua'an veñu'u Jerusalén xa juña'a-s xi'in-ña nuu Ianyuux xa kuenda mee-ia kuu-ia.

²³Du'a n-ka kida-s chi yodotnuni xa n-ta'u tniui Ianyuux xa da'ya yi ki'na nuu n-kaku, ñadu kuenda tadi'i-s kuu-s chi kuenda mee-ia kuu-s.

²⁴Ñiuni yodotnuni tnu'u Ianyuux xa ndoñu'u xa doko-s ñin tayu nleu (ñin kit yi, ñin kit ñi'i) a uu data kuechi nuu altar-ia.

²⁵Ñuu Jerusalén io ñin se yo va'a nani Simeón, tiempo daa. Va'a xinokuechi-s nuu Ianyuux, te ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux. N-xo ndetu-s xa kixi se juña'a tnu'u kanu ini nuu ñayiu Israel.

²⁶N-ja'an Espíritu Ianyuux nuu-s xa ki'na ka jini-s Cristu, Ia tunda'a-ia; ijan dada kuu-s.

²⁷Ñiuni n-ja'an Espíritu-ia nuu-s xa na ji'in-s veñu'u. Xndeka tadi'i Jesús-ia jua'an veñu'u daa. N-ka kiu-s xa kada koio-s Jesús na io ley n-chidotnuni Moisés xa kada ntdaa ñayiu.

²⁸ N-nundee Simeón Jesús, te n-najuen tnu'u-s Ianyuux. Diuni nakuetu-s nuu-ia. N-ja'an-s:

²⁹ Taa-ro Ianyuux, xa kuu-n Ia taxnuni nuu ntdanditu'u ñayiu ñuñayiu, ndaa watu na kuu-da.

Nakueka-n anu-da.

Na kuu ná n-ja'an ná n-kachi-n vitna.

³⁰ Chi n-xini-da xi'in nuu-da Ia dananita'u ña'a.

³¹ N-kida-n xa daa kada-ia, te n-kixee-ia xa kunde'a ña'a ntdaa ñayiu.

³² Kuenda kiu ñn xa datnuni kuu-ia xa kada-ia xa na jini ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel jundu kuu Ianyuux.

Kuvete ñayiu Israel chi kuu-ia se Israel.

Israel kuu nación ndeka-n, Taa-ro Ianyuux, kuu Simeón, n-ja'an-s nuu Ianyuux.

³³ N-ka yu'u tadi'i Jesús nu n-ka tekus xa du'a n-ja'an Simeón.

³⁴ N-xijan ta'u Simeón nuu Ianyuux xa kada-ia xa na kuu José xi'in di'i Jesús xavii xava'a. Te xia'an-s nuu-ña:

—Kuna'a-n xa kue'e ñayiu Israel ma kukanu ini-i-ia, te kada Ianyuux xa kujanuu-i chi ma ku kuu ka-i ñayiu ndandi'i. Diuni kue'e ñayiu Israel kukanu ini-ia, te nduu-i ñayiu ndandi'i. Diu-ia kada xa jini ñayiu ñuñayiu jundu kuu Ianyuux, te kui'a ja'an ña'a dava-i.

³⁵ Hora kui'a na ja'an ña'a ñayiu, jini-ia janda kuu anu-i, te ndo'o, yo tñau ini-n kuenda kiu espada tuu ña'a ñayiu —kuu Simeón, n-xia'an-s nuu María.

³⁶ Hora ijan nujuin ñn ña' yo n-kuxa'nu nani T-ana nukeñu'u jan. Ña' ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu-ña. Taa-ña n-kuu Fanuel, se n-kuu da'ya dana Aser. Idii ni yii-ña n-xio. Uxa kuia n-xo tuu-ña xi'in-s, te n-xi'í-s.

³⁷ Koon diko koon kuia io-ña. Ña n-xo kee-ña veñu'u Jerusalén xaxe'e xa n-xo xijan ta'u-ña nuu Ianyuux. N-xo xo ne'e ii-ña, te n-xo xio ndite-ña. Mee ni xa xinokuechi-ña nuu Ianyuux. Nduu, xakuaa n-xo xinokuechi-ña.

³⁸ N-kendita-ña nuu xnii tadi'i Jesús. N-nakuetu-ña nuu Ianyuux. N-xo kakune'e-ña-ia nuu ñayiu Jerusalén n-ka xo ndetu se dakaku ña'a.

³⁹ N-ka daxinokava José xi'in María ntdaa xa n-ta'u tñiu Ianyuux n-chidotnuni Moisés, te n-ka xiko-s. Ka ndixi-s Nazaret, distrito Galilea.

⁴⁰ Vax kue'nu Jesús, te n-xia'an Ianyuux xandendaku. Yo kaxi n-xo kuu ini-ia, te n-chindee n-chituu ña'a Ianyuux.

N-xo tuu Jesús veñu'u

⁴¹ Ntna'a kuia n-xo xe'en tadi'i Jesús viko Paxcua Jerusalén.

⁴² Na io Jesús uxi kuia, jua'an-ia xi'in tadi'i-ia viko Paxcua ná ka kida ntdaa ñayiu ñuteyu-ia vaxi.

⁴³ Nu n-xinokava viko jan, te n-ka xiko tadi'i-ia xa ka ndixi-s ñuu-s, te ña n-ka chinuu-s xa n-ndoo-ia Jerusalén.

⁴⁴ N-ka xani ini-s xa yitna'a-ia nuu ñayiu ka ndixi koio xi'in-s Nazaret. ñn kiu n-kuu ka xika-s juan ndixi koio. Ijan dada n-ka nanduku-s-ia nuu ñayiu kuu tna'a-s xi'in nuu ñayiu ka xini tna'a xi'in-s.

⁴⁵ Xaxe'e xa ña n-ka nani'i-s-ia, xijan kuu xa n-ka nangondita-s; jua'an ntuku-s Jerusalén, te n-ka nanduku-s-ia ichi n-ka nangondita-s.

⁴⁶ Kiu kuu uni, dada n-ka nani'i-s-ia veñu'u Jerusalén. Nukoo-ia xi'in se ka dakua'a ñayiu xa n-chidotnuni Moisés. Nini-ia tnu'u-s, te dandichi ña'a-ia.

⁴⁷ Diko n-ka yu'u ntdantu'u se ijan xaxe'e xa va'a kutnuni ini-ia xi'in xaxe'e tnu'u n-ja'an-ia nuu-s.

⁴⁸ Nu n-ka xini ña'a tadi'i-ia, te n-ka yu'u-s. N-ja'an di'i-ia:

—Jesús, ¿nakuenda du'a n-kida ña'a-un? Te ka nanduku ña'a-r xi'in taa-un. Yo n-ka chi ini-r xaxe'e-un —kuu-ña, xia'an-ña.

⁴⁹ Te xia'an-ia nuu-ña nduu-ña xi'in yii-ña:

—¿Nakuenda ka nanduku ña'a-n u? ¿Ñadu xa ka xini-n xa io xa kutuu-da ve'e Taa-da u? —kuu-ia, xia'an-ia.

⁵⁰ Ña n-ka kutnuni ini tadidi-ia nakuenda xa daa n-ja'an-ia.

⁵¹ N-xiko-ia xi'in-s, te n-ka naxee-s xi'in-ia Nazaret.

N-xo jandixa-ia xa n-ka xo ta'u tniui tadi'i-ia nuu-ia. N-xo na'a di'i-ia nttaa xa n-kuu.

⁵² Vax kue'nu-ia, te va'a xani ini-ia. N-chindee n-chituu ña'a Ianyuux, te n-ka tna ini ña'a ñayiu.

3

N-dakua'a Sua Bautista ñayiu nuu ñayo io

¹ Tiempu ijan n-kuu uxi koon kuia taxnuni Tiberio César. Daa n-taxnuni Poncio Pilato distrito Judea, te n-taxnuni Herodes distrito Galilea, te n-taxnuni ñani Herodes, se nani Slipe distrito Iturea xi'in nuu nani Traconite, te Lisania n-taxnuni distrito Abilinia.

² Dutu taxnuni ka n-ka kuu Anás xi'in Caifás. Tiempu daa n-ja'an Ianyuux nuu Sua, se kuu da'ya yii Zacarías. N-xo tuu-s nuu ñatu nga juun dau, te ñayo io.

³ N-xe'en-s nttaa ñuu kuechi xndatuu yu'u ndute xika De'va Jordán xa n-xo ja'an-s nuu ñayiu ijan xa na natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi te na juendute-i xa na taxkanu ini Ianyuux xa n-ka kida-i.

⁴ N-ja'an-s nuu ñayiu ná n-chidotnuni Isaías, se n-xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Du'a n-ja'an Isaías:

Xee kana iin se kutuu nuu ñatu nga juun dau, te ñayo io:

“Kada tu'a-n mee-n iin iin-n na kua'a na xe ini-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.

Kuenda kiu ichi ka kuu-n.

Ndadandaa-n ichi jan.

⁵ Nadachitu-n de'va, ndada ndaa-n yuku xi'in tnduu.

Ndine'e ndaa-n ichi.

Ndada ndaa-n nuu kui'a kaa.

⁶ Te jini nttaa ñayiu Ia dananita'u ña'a”,

kuu-s, xia'an-s.

⁷ Kue'e ñayiu n-ka xo xe'en nuu Sua xa dajuendute ña'a-s. N-xo ja'an-s nuu-i:

—Da'ya Kui'na ka kuu-n. ¿Jundu n-kachitnu'u ña'a xa kaku koio-n nuu Ianyuux? ¿Ka kachi ini-n xa ma kiti ini-ia nuu-n na kixi-ia u? ¿Jundu n-kachitnu'u ña'a xa ma ndadandaa-ia kuechi-n?

⁸ Nux xandaa xakuiti n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, kada koio xava'a. Maxku ku ja'an koio-n: “Ndandi'i-ro nuu Ianyuux chi da'ya dana Abrahau ka kuu-ro”, chi ru'u ja'an xa kua'a Ianyuux xa kada-ia xa yuú ya'a nduu da'ya dana Abraham.

⁹ Ka kuu-n kuenda kiu yutnu ta'nde xa xá katuu kaa xe'e-tnu. Ntdaa yutnu ñatu juun xavidi va'a, ta'nde-tnu, te keé-tnu nuu nu'u koko.

¹⁰ Te n-ka xo xijan tnu'u ñayiu Sua:

—Nux du'a ya'a, ¿nax io xa kada koio-da?

¹¹ Te n-xo xia'an Sua nuu-i:

—Nux xneva'a-n uu du'nu, juña'a koio ñin ñayiu ñatu du'nu io. Dani nux xneva'a kue'e-n xa kaxi-n, juña'a koio ñayiu ña tuu nax kaxi io.

¹² Se ka xijan tvini nandajan gobierno, n-ka xee-s xa dajuendute ña'a Sua, te n-ka ja'an-s nuu-s:

—Maestru, ¿nax io xa kada koio-da?

¹³ Te xia'an Sua nuu-s:

—Maxku kajan-n kue'e tvini nuu ñayiu; kajan koio-n nani ta'u tniú se ka taxnuni.

¹⁴ Diuni n-ka xee soldado nuu-s. N-ka ja'an-s:

—¿Nax io xa kada koio-da?

Te xia'an-s:

—Maxku tñii koio-n ñayiu xa taxjuexa-i tvini. Maxku tekuechi-n ñayiu kuechi neñuu xa ni'i koio-n tvini. Kajan koio tvini ñayiu nani ta'u tniú gobierno, te ndoo koio-n xi'in tvini kuu ya'u-n; maxku kukajan ini koio ka-n tvini.

¹⁵ N-xo ñu ini ñayiu jan xa kixi se n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa kixi-s, te ñayo-i n-xini nuu ndaa xa Sua kuu Cristu a ña'a.

¹⁶ Xijan kuu xa du'a xia'an Sua nuu-i:

—Ru'u, dajuendute ña'a, te Ia kixi kada xa keé ña'a Espíritu Ianyuux, te ndadandaa-ia kuechi-n. Taxnuni ka-ia dada ru'u. Ñatu natau xa junukuechi-r nuu-ia, ni xa nandaxi-r correa ndixa-ia chi se dakuu nga kuu-r.

¹⁷ Kuenda kiu ñin se ne'e pala-s xa dandechi-s triú-s kuu-ia. Kuenda kiu triú jan kuu ñayiu. Se ijan nataxtna'a-s triú-s, te chi'i-s ñin ve'e, te teñu'u-s paja nuu nu'u koko ñikava ñikuita —kuu Sua, xia'an-s.

¹⁸ Yo kue'e ka xa n-dakua'a Sua ñayiu na n-ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. ñin xandaa kuu xa n-xo ja'an-s.

¹⁹ Diuni n-ja'an do'o-s se taxnuni nani Herodes chi n-xeka-s ñadi'i ñani-s. Herodías nani-ña. Diuni n-kanandee-s-si chi kue'e ka kuechi n-kida-s.

²⁰ N-xe xee ka kuechi Herodes jan chi n-chindi'u-s Sua vekaa.

N-xendute Jesús

²¹ Na ta chindi'u ka Herodes Sua, n-dajuendute Sua ñayiu. Diuni n-dajuendute-s Jesús. Nini xijan ta'u-ia nuu Ianyuux n-najaan andiú,

²² te n-juun Espíritu Ianyuux diki-ia. Data n-nduu-ia. Nde andiú n-ja'an Ianyuux nuu Jesús:

—Da'ya Yii Mani-r kuu ña'a. Vichi tna ini-r xa kida-n —kuu-ia, xia'an-ia.

Xixitna Jesús

²³ N-kixe'e Jesús xa kada-ia tniú Ianyuux. Io-ia naxa oko uxi kuia daa. N-xo xani ini ñayiu xa kuu-ia da'ya yii José. José n-kuu da'ya Elí.

²⁴ Elí n-kuu da'ya Matat. Matat n-kuu da'ya Leví. Leví n-kuu da'ya Melqui. Melqui n-kuu da'ya Jana. Jana n-kuu da'ya José.

²⁵ José n-kuu da'ya Matatías. Matatías n-kuu da'ya Amós. Amós n-kuu da'ya Nahúm. Nahúm n-kuu da'ya Esli. Esli n-kuu da'ya Nagai.

²⁶ Nagai n-kuu da'ya Maat. Maat n-kuu da'ya Matatías. Matatías n-kuu da'ya Semei. Semei n-kuu da'ya José. José n-kuu da'ya Judá.

²⁷ Judá n-kuu da'ya Joana. Joana n-kuu da'ya Resa. Resa n-kuu da'ya Zorobabel. Zorobabel n-kuu da'ya Salatiel. Salatiel n-kuu da'ya Neri.

²⁸ Neri n-kuu da'ya Melqui. Melqui n-kuu da'ya Adi. Adi n-kuu da'ya Cosam. Cosam n-kuu da'ya Elmodam. Elmodam n-kuu da'ya Er.

²⁹ Er n-kuu da'ya Josué. Josué n-kuu da'ya Eliezer. Eliezer n-kuu da'ya Jorim. Jorim n-kuu da'ya Matat.

³⁰ Matat n-kuu da'ya Leví. Leví n-kuu da'ya Simeón. Simeón n-kuu da'ya Judá. Judá n-kuu da'ya José. José n-kuu da'ya Jonán. Jonán n-kuu da'ya Eliaquim.

³¹ Eliaquim n-kuu da'ya Melea. Melea n-kuu da'ya Mainán. Mainán n-kuu da'ya Matata. Matata n-kuu da'ya Natán.

³² Natán n-kuu da'ya David. David n-kuu da'ya Isaí. Isaí n-kuu da'ya Obed. Obed n-kuu da'ya Booz. Booz n-kuu da'ya Salmón. Salmón n-kuu da'ya Naasón.

³³ Naasón n-kuu da'ya Aminadab. Aminadab n-kuu da'ya Aram. Aram n-kuu da'ya Esrom. Esrom n-kuu da'ya Fares. Fares n-kuu da'ya Judá.

³⁴ Judá n-kuu da'ya Jacob. Jacob n-kuu da'ya Isaac. Isaac n-kuu da'ya Abraham. Abraham n-kuu da'ya Taré. Taré n-kuu da'ya Nacor.

³⁵ Nacor n-kuu da'ya Serug. Serug n-kuu da'ya Ragau. Ragau n-kuu da'ya Peleg. Peleg n-kuu da'ya Heber. Heber n-kuu da'ya Sala.

³⁶ Sala n-kuu da'ya Cainán. Cainán n-kuu da'ya Arfaxad. Arfaxad n-kuu da'ya Sem. Sem n-kuu da'ya Noé. Noé n-kuu da'ya Lamec.

³⁷ Lamec n-kuu da'ya Matusalén. Matusalén n-kuu da'ya Enoc. Enoc n-kuu da'ya Jared. Jared n-kuu da'ya Mahalaleel. Mahalaleel n-kuu da'ya Cainán.

³⁸ Cainán n-kuu da'ya Enós. Enós n-kuu da'ya Set. Set n-kuu da'ya Adán. Adán n-kuu da'ya Ianyuux chi n-kidava'a-ia-s.

4

N-juini Kui'na xa daja'an-i Jesús xa kada-ia kuechi

¹ N-keé Espíritu Ianyuux Jesús nuu n-nane-ia nuu ndute xika De'va Jordán, te n-ja'an Espíritu Ianyuux nuu-ia xa na ji'in-ia nuu ñatu nga juun dau, te ñayo io.

² Ijan n-xo tuu-ia uu diko kiu. Ntdaa kiu ijan n-kuu Kui'na xa daja'an ña'a-i xa kada-ia kuechi. Ni ñin xa ña tuu nax n-xaxi-ia uu diko kiu ijan. Ijan dada yo n-kojon-ia.

³ N-ja'an Kui'na nuu-ia:

—Nux ndaa xa Da'ya Y# Ianyuux kuu-n juña'a yuú ya'a na nduu-i tila.

⁴ Te n-ja'an Jesús nuu-i:

—Yodotnuni tnu'u Ianyuux xa: “Ñadu diko ni xa kaxi koio ñayiu kundito-i.”

⁵ Ijan te ndeka ña'a Kui'na jua'an ñin nuu dujun, te nuni'no ni n-dande'a ña'a-i ntdaa ñuu ñuñayiu nuu ka taxnuni se ka taxnuni.

⁶ Te xia'an-i nuu-ia:

—Ntdanditu'u xa'a taxi-r, te tetutniu ña'a-r xa taxnuni-n ntdanditu'u ñuñayiu ya'a. Ndadaka'nu ña'a ñayiu ya mee-n chi mee-r n-taxi Ianyuux ntdaa xa'a, te ñayiu kuu ini mee-r juña'a-r.

⁷ Nux njuiin xiti-n nuu-r te nakuetu-n nuu-r, te xaxii-n kuu ntdanditu'u xa'a.

⁸ Xia'an Jesús nuu-i:

—Yodotnuni tnu'u Ianyuux xa: “Nuu Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, njuiin xiti koio, te nakuetu koio. Nuu mee ni-ia junukuechi koio.”

⁹ Diuni ndeka ña'a Kui'na jua'an xa jandodo ña'a-i nuu dujun ka diki veñu'u Jerusalén. Te xia'an-i nuu-ia:

—Nux ndaa xa Da'ya Y# Ianyuux kuu-n, jungava nde nuu ñu'u jan

¹⁰ chi yodotnuni tnu'u Ianyuux xa: “Ta'u tniu Ianyuux nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, xa junuu ña'a-ia.”

11 Diuni yodotnuni tnu'u-ia: “Junuu ña'a koio-ia xa na ña'a tnukue'e xe'e-n nuu yuú” —kuu Kui'na, n-xia'an-i.

12 Te xia'an Jesús nuu-i:

—Diuni yodotnuni tnu'u-ia: “Maxku kototnuni-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.”

N-kixe'e Jesús xa kada-ia tni-u-ia

13 Nu n-ya'a xa n-xitotnuni Kui'na Jesús, te n-dandoo ña'a-i, te ña n-naxee ka-i nde kiu n-ngondita-i inka vuelta.

14 Ñu'u Espíritu Ianyuux Jesús, te n-kua'a-ia xa kada-ia tni-u-ia. N-xiko-ia juan ndixi distrito Galilea. Yo n-ka xo najani ñayiu Galilea xa n-kida-ia.

15 N-xo dakua'a-ia ñayiu Israel xiti veñu'u kuechi-i, te n-ka xo najuen tnu'u-i-ia.

N-ka dangondita ñayiu Nazaret Jesús

16 N-xiko-ia, n-naxee-ia Nazaret, ñuteyu-ia. Nani n-xo xe'en-ia veñu'u kuechi ntna'a sabado nuu n-xo tuu-ia, dani n-xo xe'en-ia veñu'u luchi ñuu-ia. N-xee ntuku kiu sabado, te jua'an-ia veñu'u luchi jan, te n-nukoo-ia. Ijan dada n-ndojuiin-ia xa ka'u ndodo-ia tnu'u Ianyuux yodotnuni nuu ñayiu xyuku ijan,

17 te n-xia'an se xko kida veñu'u tutu tuni'no n-kidava'a Isaías, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-nandika-ia tutu jan, te nu n-nani'i-ia tnu'u ka'u-ia, n-ka'u ndodo-ia nuu ñayiu xyuku ijan:

18 N-tetutni ña'a Espíritu Ianyuux xa ja'an-r tnu'u-ia nuu ñayiu ka kunda'u. ñin xava'a kuu xa ja'an-r nuu-i.

Ñu'u ña'a Espíritu-ia.

N-tunda'a ña'a-ia xa ja'an-r nuu ñayiu xyindi'u nax kada koio-i xa yaa-i.

N-tunda'a ña'a-ia xa ndadava'a-r ñayiu kuua na kua'a na nukonde'a-i.

N-tunda'a ña'a-ia xa kada-r xa yaa ñayiu nuu ñayiu kida u'u ña'a.

19 N-tunda'a ña'a-ia xa ja'an-r xa n-xee kiu n-xantuu Ianyuux xa kada-ia ñin xa kada-ia.

20 Ijan dada n-natuni'no-ia tutu jan, te n-najuña'a-ia se xko kida veñu'u, te n-nukoo-ia. N-ka nukonde'a ña'a ntdanditu'u ñayiu xyuku veñu'u luchi jan.

21 Te n-kixe'e-ia xa ja'an-ia:

—Vitna kuu xa n-xetna'a tnu'u Ianyuux yodotnuni, te n-ka xo nini-n —kuu-ia, xia'an-ia.

22 N-ka kutnuni ini ñayiu n-ka teku tnu'u n-ja'an-ia xa tnu'u vii tnu'u va'a n-ja'an-ia. Diuni n-ka kutnuni ini-i xa ñin xava'a kuu. N-ka xia'an tna'a-i:

—¿Ñadu se ya'a kuu da'ya yí José a?

23 Te xia'an Jesús nuu ñayiu jan:

—Vaa kachi koio-n nuu-r: “Na ja'an-r tnu'u ya'a: Nani dakua'a-n inka ñayiu, dani dakua'a-n ñayiu ya'a.” Te vaa diuni kachi-n nuu-r: “Nani n-kida-n ñuu Capernaum, dani ndoñu'u xa kada-n ñuteyu-n chi n-ka teku-r xa n-kida-n ijan.”

24 Xandaa xakuuti xa se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ñayo ñayiu ñuteyu-s xe ini ña'a.

25 Na n-xo tuu Elías nación Israel ya, daa n-ndii uni yodo kuia, te n-kixi tnama nde'e nitu'u nación ya. Kue'e ñadi'i n-ka xi'í yí n-xio daa.

26 Ña n-tunda'a Ianyuux Elías nuu ñin ña ya'a chi n-tunda'a-ia Elías nuu ñin ñadi'i n-xi'í yí ñuu nani Sarepta, distrito Sidón.

²⁷ Diuni n-xio kue'e ñayiu tna'a kue'e te'yu ñii naci6n Israel ya na n-xo tuu Eliseo, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ñayo-i n-ndva'a. Mee ni Naamán, se naci6n Siria n-ndva'a.

²⁸ Yo n-ka kiti ini ñayiu xyuku veñu'u luchi jan xa n-ka tekú-i tnu'u ijan,

²⁹ te n-ka ndojuiin-i, te n-ka kine'e ña'a-i yu'u ñuu jan. Xndeka ña'a-i jua'an ñi diki yuku nuu katuu ñuu-i xa dajungava ña'a koio-i,

³⁰ ko n-ya'a-ia me'ñu-i ntadaa-i, te n-kee-ia.

N-kine'e Jesús xaloko ñu'u anu ñi seyii

³¹ Juan nu'u-ia Capernaum. Capernaum kuu inka ñuu katuu distrito Galilea. Ntna'a sabado n-dakua'a-ia ñayiu veñu'u luchi ñuu ijan.

³² N-ka yu'u ñayiu n-ka tekú xa n-ja'an-ia jan, te n-kunuu tnu'u-ia chi n-ka kutnuni ini-i xa n-tunda'a ña'a Ianyuux.

³³ Veñu'u luchi jan tuu ñi se ñu'u ña'a xaloko, te xee n-kana-s. Xia'an-s nuu Jesús:

³⁴ —Dito, ¿nax juun ña'a-n? ¿Vaxi-n xa danaa ña'a-n a? Xini-da jundu kuu-n. Da'ya Yii Ianyuux kuu-n.

³⁵ Te n-kudeen Jesús nuu xaloko ñu'u anu se ijan. Xia'an-ia:

—Kadi yu'u-n. Ta kee anu-s —kuu-ia, xia'an-ia nuu-i.

Te n-dajane xaloko jan se ijan me'ñu ñayiu xyuku ijan. N-ndua-s, ko ña tuu nax n-kuu-s, te n-kee xaloko jan anu-s.

³⁶ Te yo nde'e n-ka yu'u ntadaa ñayiu xyuku jan. Xia'an tna'a-i:

—Ñayo n-xani ini xa du'a kada ñi se ya'a xa ta'u tniu-s nuu xaloko, te kee-i.

³⁷ Te n-ka tekú ntadaa ñayiu io níkaduku Capernaum xa'a.

N-ndadava'a Jesús didido Sim6n

³⁸ N-kee-ia veñu'u luchi jan, te jua'an-ia ve'e Sim6n. Tna'a didido Sim6n ka'ni nde'e, te n-ka ja'an ñayiu xyuku ijan nuu-ia xa na ndadava'a ña'a-ia.

³⁹ N-xe juuín ndeyu-ia nuu kaa-ña, te n-kudeen-ia nuu ka'ni nde'e ñu'u ña'a, te n-ndiko ña'a ka'ni. Hora ijan ni n-ndokoo-ña, te n-xia'an-ña xa n-xaxi ñayiu xyuku ijan.

N-ndadava'a Jesús kue'e ñayiu

⁴⁰ Nini juan keé ngandii, xndeka ñayiu ñuu ijan ñayiu ka tna'a nudiiñ kue'e n-ka xee nuu-ia. N-xajan ndodo-ia nda'a-ia-i, te n-ndadava'a-ia-i ntadaa-i.

⁴¹ Diuni n-ka kee ña'a kue'e xaloko. Xee ka kana-i. Ka xia'an-i nuu-ia:

—Mee-n kuu Da'ya Yii Ianyuux.

Te n-kudeen-ia nuu-i. Xaxe'e xa na'a mee-ia xa xna'a xaloko jan xa mee-ia kuu Cristu, n-ta'u tniu-ia xa maxku ja'an koio-i xijan.

N-dakua'a Jesús tnu'u Ianyuux ñayiu distrito Galilea

⁴² N-tuu kiu kuu uu, te n-kee-ia. Jua'an-ia ñi nuu ñatu nga juun dau, te ñayo io. N-ka nanduku ña'a ñayiu, te n-ka nani'i ña'a-i. N-ka juuini-xa na ndoo ka-ia ijan, te maxku ndee ni-ia.

⁴³ N-ja'an-ia nuu-i:

—Io xa ji'in-r inka ntuku ñuu xa ja'an-r nuu ñayiu ijan nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Xaxe'e xa'a n-tunda'a ña'a-ia xa vaxi-r —kuu-ia, xia'an-ia.

⁴⁴ Daa ni n-dakua'a na'i ka-ia ñayiu n-ka xo nataka xiti veñu'u kuechi Israel.

5

N-ja'an Jesús nuu uni seyii xa na nkuitandijun ña'a-s

¹ N-xika kiu, te jua'an-ia yu'u laguna ka'nu nani Genesaret. Ka data'i ña'a ñayiu xyuku nuu nujuin-ia xaxe'e xa ka kuu-i xa kunini koio-i tnu'u lanyuux ja'an-ia.

² Te n-xini-ia uu barcu kuechi xtuu yatni yu'u ndute xi'in se ka tava chaka ka najini ñunu chaka-s.

³ N-keé Jesús ñin barcu jan. Barcu kuu barcu Simón. N-ja'an Jesús nuu Simón xa na dakaka-s barcu nuu kaa kunu ka ndute ita'u. Nu n-dakaka-s barcu, n-nukoo Jesús xiti barcu, te n-dakua'a-ia ntdaa ñayiu xyuku yu'u ndute.

⁴ Nu n-ya'a xa n-dakua'a Jesús ñayiu, te xia'an-ia nuu Simón:

—Kandeka barcu-n jua'an nuu kunu ka kaa ndute, te dakeé-n ñunu chaka xa tava-n-ti.

⁵ Te n-ja'an Simón:

—Maestru, niniu n-ka dakeé-da ñunu-ti, ko ni ñin-t ña n-ka tava-da. Juini ñayo-da n-ka tava-ti, ko nux daa juini-n, na dakeé ntuku-da.

⁶ N-ka kida-s ná n-ja'an-ia te n-ka keé kue'e chaka ñunu jan. Te n-kixe'e ndata ñunu jua'an.

⁷ Te n-ka xaxa nda'a-s nuu dava ka se xnetna'a xi'in-s xñutuu inka barcu xa na xee koio-s xa na chindee tna'a-s. Te n-ka xee-s ijan. N-ka dachitu-s ntdaa-s nduu barcu jan chaka. Xaku nga nduxi barcu jan nuu ndute.

⁸ N-xini Simón Pedru xijan, te n-xe juin xiti-s nuu Jesús. Xia'an-s:

—Jua'an-n, Dito, chi se kida kuechi kuu-da.

⁹ N-ka yu'u Simón xi'in se xndeka tna'a xi'in-s xaxe'e xa vichi kue'e chaka n-ka tava-s.

¹⁰ Se xndeka tna'a xi'in Simón xa ka tava-s chaka kuu Jacobo xi'in Sua, se ka kuu da'ya yii Zebedeo. Te xia'an Jesús nuu Simón:

—Maxku ku yu'u-n. Vitna kixe'e-n xa dataka-n ñayiu. Nani dataka-n chaka xi'in ñunu-n, dani dataka-n ñayiu.

¹¹ N-ka dakaka-s barcu-s, te n-ka ndinexo-s yu'u ndute. N-ka dandoo-s ndatniu-s, te n-ka xe kuitandijun-s Jesús.

N-ndadava'a Jesús ñin se te'yu ñii

¹² Nu n-xika kiu, te jua'an Jesús inka ñuu distrito Galilea. Ijan tuu ñin se tna'a kue'e te'yu ñii. N-xini-s-ia, te n-xe juin xiti-s nuu-ia, te n-xijan ta'u-s. Te xia'an-s:

—¿Vatuka ndadava'a ña'a-n a? Dito. Ndadava'a ña'a-n chi n-kida lanyuux xa ndadava'a-n ñayiu.

¹³ N-dakaa-ia nda'a-ia, te n-tenee-ia nda'a-ia-s, te n-ja'an-ia nuu-s:

—Vatuka, te na ndva'a-n.

Danaa n-ndva'a-s.

¹⁴ N-ja'an-ia nuu-s xa mee ni-s na kuna'a xijan. Te xia'an ntuku-ia-s:

—Juan dande'a dutu ñii-n xa na jini-s xa n-ndva'a-n. Juña'a-n-si ñin xa na doko-s nuu altar ná io ley n-chidotnuni Moisés na kua'a na jini-s xa mee-r n-ndadava'a ña'a —kuu Jesús, xia'an-ia.

¹⁵ N-xitendodo xa n-kida Jesús jua'an, te kue'e ñayiu n-ka xo taka xa kunini koio-i tnu'u-ia, te n-xo ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u,

¹⁶ ko kue'e vuelta ñayo-ia n-xo tuu chi n-xo xe'en-ia xa kajan ta'u-ia nuu lanyuux nuu ñatu nga juun dau te ñayo io.

N-ndadava'a Jesús ñin se n-xi'í xe'e

¹⁷ Nu n-xika kiu, n-ka xee se fariseu xi'in se ka dakua'a ñayiu xa n-chidotnuni Moisés nuu dakua'a Jesús ñayiu. Se distrito Galilea xi'in distrito

Judea ka kuu-s. Dava-s ka kuu se Jerusalén. Kiu ijan n-kida Ianyuux xa n-kua'a Jesús xa ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u, te n-ka xe'en-i nuu-ia.

¹⁸ Daa xndeka-s ñin se kaa nuu xito n-xi'i nduu xe'e n-ka xee nuu tuu-ia. N-ka nduku ini-s xa kiu koio-s xi'in se ku'u jan ve'e nuu tuu-ia xa kajan tuu-s-si nuu-ia,

¹⁹ ko ña n-kua'a xa kiu koio-s do ye'e jan chi yo chitu ñayiu xiti ve'e jan, te n-ka xe kaa-s diki ve'e jan. N-ka dita ndee-s teja te n-ka dajuun-s se ku'u jan nuu Jesús me'ñu ñayiu xyuku ijan.

²⁰ N-xini-ia xa ka kukanu ini-s Ianyuux, te n-ja'an-ia nuu se ku'u jan:

—N-taxkanu ini-r kuechi n-kida-n.

²¹ Xaxe'e xa du'a n-ja'an-ia n-ka nukuita se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in se ka kuu se fariseu ka ndatnu'u-s. N-ka xani ini-s: “¿Ndee se kuu se ya'a xa dadavatna'a-s xi'in Ianyuux? Ñayo ñayiu taxkanu ini xa n-ka kida-ro kuechi; mee dii Ianyuux.”

²² N-kutnuni ini Jesús nax n-ka ndatnu'u-s, te xia'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda daa ka xani ini-n? ¿Nax ka kachi-n?

²³ Ka xini-n xa ndva'a se ya'a nux na ja'an-r: “Ndokoo. Kaka”, ko ñatu ka jandixa-n xa taxkanu ini-r kuechi n-kida-s.

²⁴ Kuna'a koio xa mee-r, Ia kuu ñayiu, taxkanu ini kuechi n-ka kida ñayiu.

Te xia'an-ia nuu se n-xi'i xe'e:

—Ndokoo. Ndone'e xito-n, doo-n, te juan nu'u-n ve'e-n.

²⁵ Hora ijan ni n-ndokoo-s me'ñu ñayiu xyuku ijan. N-ndone'e-s doo-s, xito-s, te juan nu'u-s ve'e-s. Nini xika-s ichi juan nu'u-s, n-nakuetu-s nuu Ianyuux.

²⁶ N-ka yu'u ntadaa ñayiu xyuku ijan, te diuni n-ka nakuetu koio-i nuu-ia. N-ka yu'u-i te ka xia'an tna'a-i:

—Ña uun ka xini-ro xa n-ka xini-ro vitna. Ña uun xini-ro xa du'a kada ñin ñayiu.

N-ja'an Jesús nuu Leví xa nkuitandijun ña'a-s

²⁷ Nu n-ya'a xijan, jua'an Jesús inka lado. N-ya'a-ia nuu nukoo ñin se xijan tvini nandajan gobierno nani Leví. Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Ne'e, te nkuitandijun ña'a.

²⁸ N-dandoo Leví ntadaa xa yinda'a-s, te n-xe kuitandijun-s-ia.

²⁹ Jua'an-s xi'in-ia ve'e-s, te n-ja'an-s-ia xi'in se dakua'a-ia xa kaxde'ñu koio-ia ve'e-s, te kue'e ndeyu n-kida tu'a-s. Kue'e se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu n-ka xee xa kaxde'ñu koio-i tuku.

³⁰ Diuni n-ka xee se fariseu xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés te n-ka jan kuechi-s.

Ka xia'an-s nuu se dakua'a Jesús:

—¿Nakuenda ka xaxi ka xi'i-n xi'in se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu yo ka kida kuechi?

³¹ Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Ñayiu io va'a, ña ka ndoñu'u-i setatna, ko ñayiu ka ku'u, ndoñu'u-i-si.

³² Ñadu n-kixee-r xa ja'an-r nuu ñayiu va'a xa nkuitandijun ña'a-i chi n-kixee-r xa ja'an-r nuu ñayiu ka kida kuechi xa na nkuitandijun ña'a-i, te na natu ini koio-i xa n-ka kida-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ka kidandichi-s Jesús

³³ Ka xia'an ñayiu ka xaxde'ñu ijan nuu Jesús:

—Se dakua'a ña'a Sua, titni vuelta xne'e ii-s. Nini xne'e ii-s, ña ka xaxi-s, te titni vuelta ka xijan ta'u-s nuu Ianyuux. Dani ka kida se dakua'a ña'a se fariseu. ¿Nakuenda se dakua'a mee-n, ka xaxi-s, ka xi'i-s, te ñayo-s ne'e ii?

³⁴ Te n-ja'an Jesús tnu'u kandee. Xia'an-ia:

—Se dakua'a-r ka kuu na ka kuu se xtuu viko tnunda'a, te mayo ku dada'an xa kaxi koio-s dita hora xtuu-s xi'in noviu,

³⁵ ko na xee kiu tñi ñayiu noviu jan, daa kondite koio-s chi xaxe'e xa kuko'yo ini-s.

³⁶ Te n-ja'an-ia inka tnu'u kandee ya'a. Xia'an-ia:

—Ñayo ñayiu kachi da'ma xee xa dandee-i da'ma n-kutu'u chi hora nakate-i, nandiyi da'ma xee jan, te nataka da'ma n-kutu'u. Ñatu natau xa ndee da'ma xee da'ma n-kutu'u. Kuenda kiu tnu'u ja'an-r kuu da'ma xee jan.

³⁷ Diuni ñayo ñayiu dakeé vinu xee bolsa ñi n-kutu'u chi ndata vinu xee bolsa jan, te katu ntdantu'u vinu, te ma jiniñu'u ka bolsa ñi jan.

³⁸ Ñayo daa kida chi dakeé-ro vinu xee bolsa ñi xee.

³⁹ Ñayiu xi'i vinu na'a n-kuu io, ñayo-i xi'i vinu xee, chi ja'an-i: “Adi ka vinu na'a n-kuu io.” Kuenda kiu tnu'u-r kuu vinu xee jan —kuu Jesús, xia'an-ia.

6

Ta'u tñiu Jesús nuu ñayiu nuu nax kada-i kiu sabado

¹ N-xee ntuku kiu sabado, te n-ya'a Jesús xi'in se dakua'a-ia in nuu ñu'u kaa triu. Nini n-ka ya'a-s n-ka tnundodo-s yoko triu jan. N-ka kiin-s, te n-ka xaxi-s.

² N-ka xini dava se fariseu, te n-ka ja'an-s:

—¿Nakuenda ka kida-n xa ña xejoon Ianyuux xa kada-ro kiu kuu sabado?

³ N-ja'an Jesús nuu-s:

—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n xa n-kida David xi'in se xndeka tna'a xi'in-s in vuelta na ka kojón-s?

⁴ N-kiu-s veñu'u, te n-tñi-s tila n-doko dutu nuu Ianyuux. N-xia'an David se xndeka tna'a xi'in-s, te n-ka xaxi-s ntdaa-s. Ñatu xejoon Ianyuux xa kaxi koio inka ñayiu tila ijan chi diko ni dutu xejoon-ia xa kaxi-s.

⁵ Ru'u, Ia kuu ñayiu, taxnuni-r nuu ñayiu kiu kuu sabado, te ta'u tñiu-r nuu-i —kuu-ia, xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús nda'a in seyñi kiu sabado

⁶ Inka ntuku kiu kuu sabado, n-kiu-ia veñu'u, te n-dakua'a-ia ñayiu. Ijan tuu in se n-natiyi nda'a kua'a.

⁷ Te n-ka xitoyu'u ña'a se fariseu xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés nu na ndadava'a-ia ñayiu kiu kuu sabado chi n-ka kuu-s xa tekuechi neñuu-s-ia.

⁸ N-kutnuni ini-ia xa n-ka xani ini se ijan. Xijan kuu xa n-ja'an-ia nuu se n-natiyi nda'a:

—Ndojuin-n, te kunujuin-n me'ñu-s ntdaa-s.

N-ndojuin-s. Te n-xo nujuin-s me'ñu ntdaa se xyuku ijan.

⁹ Te xia'an Jesús nuu se xyuku ijan:

—Na kajan tnu'u ña'a-r in xa kajan tnu'u ña'a-r. ¿Kada-ro in xa va'a a kada-ro in xa ña io va'a kiu kuu sabado ja'an ley n-chidotnuni Moisés a? ¿Xejoon ley-s xa kada-ro xa kundito na'i in ñayiu a xa ka'ni-ro-i a?

¹⁰ N-nukonde'a Jesús se n-ka naduku nduu ña'a, te xia'an-ia nuu se n-natiyi nda'a:

—Nadakaa nda'a-n.

N-dakaa-s nda'a-s, te n-ndva'a.

¹¹ Yo n-ka kiti ini se xyuku ijan, te n-ka ndatnu'u-s nuu naxa kada koio-s Jesús.

N-kaxí Jesús uxi uu se n-dakua'a-ia

¹² Nu n-xika kiu, te n-xe kaa-ia yuku xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux. Niniu n-xijan ta'u-ia.

¹³ Nu n-tuu, te n-kana-ia ñayiu xndijun ña'a. N-kaxí ni'no-ia uxi uu seyii nuu ntdaa ñayiu xyuku ijan. N-kaxí-ia-s, te n-tunda'a-ia-s xa kada koio-s tni-u-ia.

¹⁴ N-kaxí-ia Simón, se n-danani-ia Spedru. N-kaxí-ia Ndrixi Simón. N-kaxí-ia Jacobo, Sua, Slipe, Stolo,

¹⁵ Steu, Tomaxi, Jacobo, da'ya yii Alfeo du. N-kaxí-ia Simón, se n-dandee ña'a ñayiu Zelote.

¹⁶ N-kaxí-ia Judas, da'ya yii Jacobo xi'in Judas Iscariote. Judas Iscariote ya kuu se n-kida xa n-tnii juxtixia Jesús.

N-dakua'a Jesús kue'e ñayiu, te n-ndadava'a-ia-i

¹⁷ Te n-nuu Jesús xi'in-s, te n-xee-ia xi'in-s nuu ndaa, iin nuu io yodo. Kue'e xa kue'e ñayiu xndijun ña'a. Dani kue'e ñayiu dijan n-ka xee xyuku ijan tuku. Xyuku ñayiu Jerusalén. Xyuku ñayiu xndaxio dava ka ñuu distrito xndatuu Judea. Xyuku ñayiu Tiro xi'in ñayiu Sidón. Nduu ñuu ya'a xndatuu yu'u mar.

¹⁸ N-ka xee-i xa kunini koio-i tnu'u-ia xi'in xa ndadava'a-ia-i kue'e ka tna'a-i, te n-ka ndva'a-i. Dani n-ka ndva'a ñayiu n-ñu'u ña'a xaloko.

¹⁹ N-juuni ntdantu'u ñayiu xyuku ijan xa kaju'un-i Jesús xa ndva'a-i chi n-kida Ianyuux xa kua'a-ia xa ndadava'a-ia-i.

Ñayiu nda'u ya'a xi'in ñayiu xtuu va'a

²⁰ N-nukonde'a Jesús ñayiu dakua'a-ia, te n-ja'an-ia nuu-i:

—Mee-n ñayiu ka xani ini xa ma dananita'u ña'a Ianyuux, naka ta'u-n chi kiu tna'a-n nuu ñayiu taxnuni-ia nuu-i.

²¹ 'Ndo'o ñayiu io anu xa kada koio-n xa juuni Ianyuux, naka ta'u-n chi kada ndii-n xijan, te kudi ini-n.

'Mee-n xa ka kuu-n ñayiu ka nda'i vitna, naka ta'u-n chi kueku koio-n.

²² 'Naka ta'u kuu koio-n hora na jini u'u ña'a ñayiu. Ma juejoon ka-i xa kandeka tna'a ka-n xi'in-i, te kui'a ja'an ña'a koio-i. Ja'an koio-i xa unu loko-n. Ntdaa xijan kada ña'a-i xaxe'e ru'u, Ia kuu ñayiu.

²³ Nux daa na ya'a koio-n, ta'u kuu koio-n chi yo kue'e xa io andiu taxi Ianyuux. Kudi ini koio-n, daa. Du'a kada ña'a-i koio-i chi daa n-ka kida xixitna ñayiu ijan se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

²⁴ 'Ko ndo'o, ñayiu unu kuika, nda'u ya'a koio-n chi xa n-ka ni'i-n xa ka kukajan ini-n.

²⁵ 'Ndo'o, ñayiu io xa kaxi xa ko'o vitna, nda'u ya'a koio-n chi kojon koio-n.

'Ndo'o, ñayiu ka xaku vitna, nda'u ya'a koio-n na xee kiu chi nda'i koio-n xaxe'e xa kuko'yo ini-n.

²⁶ 'Ndo'o, ñayiu ka najuen tnu'u ña'a ntdantu'u ñayiu, nda'u ya'a koio-n chi du'a n-ka najuen tnu'u xixitna-n se n-ka ja'an vete xa kuu-s se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

Juemani koio-n ñayiu ka xini u'u ña'a

²⁷ 'Mee-n ñayiu ka tekku tnu'u ja'an-r nuu-n, maxku jini u'u koio-n ñayiu kui'a ka kida ña'a; juemani koio-n-yi.

²⁸ Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa ta'u na kuu ñayiu ka ja'an u'u ña'a. Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e ñayiu ka jan kui'a ña'a.

²⁹ Nux na kani ñayiu ñin lado kuñu nuu-n ngone'e-n inka lado xa na kani ntuku-i. Nux na jendee ñayiu doo-n, maxku nadita-n, nux jendee-i du'nu-n tuku, juña'a na'i-n na kane'e-i ji'in.

³⁰ Dava'a nga xa na kajan ñayiu, juña'a koio-n. Nux na jendee ñayiu ndatniu-n, maxku nandajan koio-n.

³¹ Nuxa juini-n xa juemani ña'a ñayiu, juemani-n-yi.

³² Nux mee ni ñayiu ka xemani ña'a, ka xemani-n, ña tna ini Ianyuux xa ka kida-n chi ntdaa ñayiu du'a ka kida. Nde ñayiu ka kida kue'e kuechi kida xa'a.

³³ Nux mee ni ñayiu ka kida ña'a xava'a ka kida-n xava'a, ña tna ini Ianyuux xa ka kida-n. Ntdaa ñayiu du'a ka kida, nde ñayiu ka kida kue'e kuechi kida xijan.

³⁴ Nux diko ni ñayiu ka nataxi, ka xia'an nuu-n, ña tna ini Ianyuux xa ka kida-n. Ntdaa ñayiu du'a ka kida, nde ñayiu ka kida kue'e kuechi kida xijan. Ka xia'an nuu ñayiu tvini xi'in xaxii-i xa na najuña'a nuu ñayiu n-xia'an nuu-i inka kiu.

³⁵ Maxku du'a kada koio-n; juemani koio-n ñayiu ka xini u'u ña'a. Juña'a nuu koio-n xa ka xijan nuu-i, te maxku jun ini-n xa naje'en koio-n xa n-xia'an nuu-n ñayiu nux ña tuu nax nani'i-i xa nataxi-i. Nux du'a na kada koio-n kue'e xa taxi Ianyuux. Kada koio-n ná kida Ianyuux, Ia taxnuni ka, chi va'a-ia nuu ñayiu ña uun ka ja'an xa n-kuta'u-i nuu-ia. Va'a-ia nuu ñayiu loko.

³⁶ Kunda'u ini-n ñayiu ná kunda'u ini Taa-ro Ianyuux-yi.

Maxku jan tnu'u koio-n ñayiu

³⁷ 'Maxku jan tnu'u koio-n ñayiu na kua'a maxku jan tnu'u ña'a-i. Nux taxkanu ini koio-n xa n-kida ña'a ñayiu, taxkanu ini ña'a-i tuku.

³⁸ Juña'a nga-n ñin xa juña'a nga-n ñayiu. Nux daa na kada koio-n, taxi inka ñayiu ñin xa taxi-i. Diko kuedi ni'no-i xa taxi-i, diko kodo yí yu'u maquila. Nani juña'a koio-n ñayiu, dani nataxi-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

³⁹ Te n-ja'an-ia inka tnu'u kandee:

—Ma ndaku ñin se kuaa xa kandeka-s inka se kuaa ji'in ñin nuu ji'in-s chi nduu-s kekava ñin nua.

⁴⁰ Ñayo ñayiu xyi'i xkuela tu'a ka dada maestru-i. Na daxinokava se xyi'i xkuela xa ka'u-s, dada xee-s maestru-s, te ma ya'a nduu ña'a-s.

⁴¹ 'Kuenda kiu yakua luchi lii kaa ni'no nduchi nuu ñayiu xka ndeka tna'a xi'in-n kuu kuechi luchi ka kida-i. ¿Nax kuu xa ka chinuu-n xijan, te ña ka chinuu-n kuechi na'nu ka kida mee-n kuenda kiu tndu'u kaa ni'no nduchi nuu mee-n?

⁴² ¿Nakuenda ka xia'an-n nuu ñayiu xnetna'a xi'in-n: “Taxtuu nuu-n na natava-r yakua luchi lii kaa ni'no”, te ña ka chinuu-n tndu'u kaa ni'no nduchi nuu mee-n? Kuenda kiu kuechi ka'nu ka kida-n kuu xijan. Ka kida nga-n xa va'a-n. Ki'na nuu natava koio-n tndu'u kaa ni'no nuu-n na kua'a kaxi kunde'a koio-n xa natava-n yakua luchi kaa ni'no nuu ñayiu.

Ka xini-ro nuu na yutnu kuu-tnu chi xini-ro nax juun-tnu

⁴³ 'Yutnu juun xavidi, ñatu juun-tnu ñin xa ña xiniñu'u. Daa ka kuu ñayiu va'a. Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu. Daa ka kuu ñayiu loko.

⁴⁴ Ka xini-n nuu na yutnu kuu-tnu hora xnde'a-n xavidi juun-tnu. Ñatu juun tnutitnu higo. Dani tnuyiki ñatu juun-tnu uva.

⁴⁵ Nux va'a-n, va'a ka ja'an-n. Nux loko-n, kui'a ka ja'an-n. Xa xñu'u anu-n, xijan ka ja'an-n.

Ɔn se n-tava cimientu ve'e-s, xi'in ñn se ña n-tava

⁴⁶ ¿Nakuenda ka ja'an-n xa xto'o-n kuu ña'a, te ñatu ka jandixa ña'a-n?

⁴⁷ Na kakune'e-r ñayiu jandixa ña'a xi'in ñayiu ña jandixa ña'a.

⁴⁸ Ñayiu teku tnu'u-r te kida-i xa ja'an-r jan kuu ná kuu ñn se n-kidava'a ve'e-s. Kunu n-xate-s, te n-xajan ndodo-s cimientu ve'e-s nuu toto ndika yi'i nuu ñu'u. N-juun dau. N-naneñu ndute xika de'va, te n-tuxindee-te xeve'e-s, ko ñatu n-tunda'a-te ve'e jan chi va'a n-kua'a ve'e-s.

⁴⁹ Ñayiu teku tnu'u-r te ña jandixa-i, kuu-i ná kuu ñn se n-kidava'a ve'e nuu ñu'u ni, te ñatu n-tava-s cimientu. N-juun dau. N-naneñu ndute xika de'va, te n-tuxindee-té xeve'e jan, te danaa n-ndua. Ndongoo ve'e jan junkoio –kuu Jesús, n-ja'an-ia.

7

N-ndadava'a Jesús ñn se xinokuechi nuu ñn centurión

¹ Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús ntdaa xa'a, te juan nu'u-ia Capernaum.

² Ijan tuu ñn centurión. Yo ka'u ku'u se kidatniu nuu-s, diko nga xa kuú-s. Yo mani n-juini-s-si.

³ N-teku-s xa ka ndatnu'u ñayiu xa kida Jesús, te n-tunda'a-s sexa'nu taxnuni nuu ñayiu Israel xa na kajan ta'u koio-s nuu-ia xa na ji'in-ia ve'e-s xa na ndadava'a-ia se ku'u jan.

⁴ Nu n-ka xee-s nuu Jesús, yo n-ka xijan ta'u-s nuu-ia xa na jin ndadava'a-ia se xinokuechi nuu se kuu centurión jan

⁵ xaxe'e xa mani juini-s ñayiu Israel xi'in xaxe'e xa tvini mee-s n-dakaa-s veñu'u ñuu-i.

⁶ Ijan dada jua'an Jesús xi'in-s ve'e centurión jan. Nu n-kuyatni Jesús ve'e-s, te n-tunda'a-s se ka xinitna'a xi'in-s xa jin tna'a-s Jesús. N-ka ja'an-s nuu-ia:

–Dito, maxxu dakuíta-n tiempo-n chi kachi centurión: “Ñatu natau xa kixi-ia ve'e-r chi ndand'i-ia.”

⁷ Diuni kachi-s: “Ni ñatu natau xa ji'in-r nuu-ia. Diko ni na ja'an-ia xa na ndva'a se xinokuechi nuu-r, te ndva'a-s ne.”

⁸ Te n-ja'an ka-s xa io inka se taxnuni nuu-s, te diuni taxnuni-s tuku. Taxnuni-s nuu se ka kuu soldado. Nux na ja'an-s nuu ñn-s xa na ji'in-s ñn nuu ji'in-s te xe'en-s. Nux na ja'an-s nuu inka-s xa xee-s ve'e-s te xee-s. Nux ta'u tni-u nuu se xinokuechi nuu-s xa na kada-s dava'a nga xa juini-s, te kida-s –ka kuu-s, n-ka xia'an-s nuu Jesús.

⁹ Nu n-teku Jesús tnu'u se ijan n-yu'u anu-ia. N-ngokoo-ia xa kunde'a-ia ñayiu xndijun ña'a. Te n-ja'an-ia nuu-i:

–Ta uun ka jini-r ñn ñayiu Israel kukanu ini ña'a ná kukanu ini ña'a se ya'a.

¹⁰ N-ka naxee se n-tunda'a centurión jan ve'e-s, te n-ka xini-s xa n-ndva'a se xinokuechi jan.

N-nadandoto Jesús da'ya yñ ñn ña n-xi'í yñ

¹¹ Kiu kuu uu jua'an Jesús xi'in ñayiu dakua'a-ia Naín. Diuni xndijun ña'a kue'e ka ñayiu jua'an.

¹² Nu n-kuyatni Jesús xi'in ñayiu jan ye'e ñuu jan, n-xe juntna'a-ia xi'in ñayiu juan kuxi koio ndiyi. N-ndoo mee n-ndoo ñn di'i ndiyi jan chi diuni n-xi'í yñ-ña. Idii ni da'ya-ña daa n-xio, te n-xi'í-s. Yo kue'e ñayiu xndeka tna'a xi'in-ña jua'an koio.

13 N-kunda'u ini Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, ña ijan, te n-ja'an-ia nuu-ña:

—Maxku ku nda'i-n.

14 N-xe nde'e-ia xatnu ndiyi jan, te n-xajan ndodo-ia nda'a-ia xatnu jan. N-ka nujiin se xndido ndiyi jan. Te n-ja'an-ia nuu ndiyi jan:

—Ndokoo, Lungo.

15 N-ndokoo se n-kuu ndiyi jan, te n-naja'an-s. N-xani Jesús-si nuu di'i-s, te n-nakueka ña'a-ña.

16 Nu n-xini ñayiu xyuku ijan xa du'a n-kida-ia n-ka yu'u-i, te n-ka nakuetu-i nuu Ianyuux. Ka xia'an tna'a-i:

—N-kixee se tu'a va'a xa ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu-ro. N-kixee Ianyuux xa chindee ña'a-ia.

17 Te ntdanditu'u Judea xi'in ñuu xndatuu nikanduu Judea jan n-ka teku ñayiu xa n-kida Jesús.

N-tunda'a Sua Bautista se dakua'a-s nuu Jesús

18 Ntdaa xa'a n-ka najani se dakua'a ña'a Sua nuu-s. Xaxe'e xijan n-kana-s uu-s.

19 Te n-tunda'a-s-si nuu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, xa kajan tnu'u koio-s-ia. Du'a xia'an Sua xa na juña'a koio-s-ia: “¿Di'u ndixi kuu se n-ja'an Ianyuux xa kixi-n te kundetu koio-da-s a inka-s a?”

20 Nu n-ka xee se ijan nuu Jesús, te ka xia'an-s nuu-ia:

—Sua Bautista n-tunda'a ña'a xa vaxi-da. ñin xa juini-s xa kajan tnu'u ña'a-da. Ja'an-s: “¿Di'u ndixi kuu se n-ja'an Ianyuux xa kixi-s te kundetu-da-s a inka-s a?”

21 Hora ijan ni n-ndadava'a ka-ia kue'e ñayiu ka ku'u. Nudiiñ kue'e n-ka tna'a-i. N-ndadava'a-ia ñayiu xñu'u ña'a xaloko. N-ndadava'a-ia kue'e ñayiu kuaa.

22 Te n-ja'an-ia nuu se n-tunda'a Sua:

—Juan nu'u koio, te najani-n nuu Sua xa n-ka xini-n xi'in xa n-ka teku-n. Juña'a koio-n xa xnde'a ñayiu kuaa n-ka kaku. Ka ndva'a xe'e ñayiu yakua. N-ka ndva'a ñayiu n-te'yu ñii. Ka teku ñayiu do'o n-kaku. N-ka nandoto dava ñayiu n-xi'i. Te ja'an-r nuu ñayiu ka kunda'u nax io xa kada-i xa nanita'u-i. ñin xava'a kuu.

23 Naka ta'u kuu ñayiu ña ka dangondita ña'a juini ñatu kida-r xa xñu ini-i xa kada-r, te xndijun ña'a na'i-i —kuu Jesús, n-xia'an-ia nuu se n-tunda'a ña'a Sua.

24 Nu n-ka ndee se n-tunda'a ña'a Sua, te n-kixee'e Jesús xa kakune'e-ia Sua. Xia'an-ia nuu ñayiu xyuku ijan:

—¿Nax n-ka xe nde'a-n nuu ñatu nga juun dau te ñayo io? Ñatu n-ka xe nde'a-n ñin se kuu na kuu tnu ite xa jua'an vaxi-tnu hora kane tachi xa kava uu kava uni anu-s.

25 Ñadu se ni'no da'ma va'a te vita n-ka xe nde'a-n chi se ndixnda'u ndixkee n-ka xe nde'a-n. Se xni'no da'ma va'a te ya'u, xndaxio-s ve'e se taxnuni te xneva'a-s ndatniyu yo ya'u.

26 Se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu n-ka xe nde'a-n. Xa ndaa xa ndandi'i ka Sua dada dava ka se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

27 Sua kuu se n-kakune'e ña'a se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux yodotnuni. N-chidotnuni-s xa n-ja'an Ianyuux nuu-r:

Ki'na nuu tunda'a-r ñin se tunda'a-r ji'in.

Ijan dada tunda'a ña'a-r mee-n.

Kada-s xa koo tu'a ntdaa ñayiu xa xe ini ña'a-i na ji'in-n ñuñayiu.

28 Ru'u ja'an xa ndandi'i ka Sua dada inka ñayiu ñuñayiu, ko ñayiu kutuu nuu taxnuni Ianyuux andi'u, ndandi'i ka-i dada Sua vitna.

²⁹ N-ka xia'an tna'a se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu n-ka teku xa daa n-ja'an Jesús xa ñin xava'a kuu xa ta'u tniyu Ianyuux. Ka kuu-i ñayiu n-dajuendute ña'a Sua.

³⁰ Ko se fariseu xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ña n-ka kida-s xa n-ñu ini Ianyuux xa kada-s, ni ña n-ka xe'en-s xa dajuendute ña'a Sua.

³¹ Te xia'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—Mee-n, ñayiu io vitna,

³² ka kuu-n ná ka kuu dichi kuechi xi'in sekuechi xtuu nuu ya'u. Xee n-ka ja'an dava-s nuu dava ka-s: “N-ka tiu-r tnuyoo, ko ñayo-n n-ka xataxe'e. N-ka xita-r yaa ko'yo ini, ko ñayo-n n-ka nda'i.”

³³ Xijan ja'an-r nuu-n chi Sua Bautista, ña xaxi-s tila te ña xi'i-s vinu, te ka ja'an-n: “Xaloko ñu'u anu-s.”

³⁴ Mee-r, Ia kuu ñayiu, dava'a nga xa xaxi-r. Diuni xi'i-r vinu, te ka ja'an-n xa kuu-r se nde'e xi'i. Diuni ka ja'an-n xa kuu-r se nde'e xaxi. Ka ja'an-n xa kumani-r xi'in se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu ka kida kue'e kuechi.

³⁵ Ka xini-ro nuu xava'a a ñin xa u'u dakua'a ñin maestru ñayiu hora xnde'a-ro xa ka kida ñayiu ijan —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-xajan ñin ñadi'i perfume xe'e Jesús

³⁶ N-ja'an ñin se kuu fariseu Jesús xa kaxde'ñu-s xi'in-ia, te jua'an-ia. N-kiu-ia ve'e-s, te n-nukoo-ia xa kaxde'ñu-ia.

³⁷ Ñuu ijan io ñin ñadi'i kue'e kuechi n-kida. N-teku-ña xa tuu Jesús ve'e se fariseu, te ne'e-ña frascu alabastro ñu'u perfume n-xee ve'e ijan.

³⁸ N-xee-ña nuu nukoo Jesús, te n-xe juin xiti-ña yatni xe'e-ia. Nda'i-ña, te n-todo ndute nuu-ña xe'e-ia. N-nadayichi-ña xe'e-ia xi'in idi diki-ña. Tiñni vuelta n-teyu'u-ña xe'e-ia. Diuni n-xajan-ña perfume xe'e-ia.

³⁹ Nu n-xini se n-ja'an Jesús xijan, te n-xani ini-s: “Nu se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu se ya'a, ¿nakuenda ña xini-s xa ñá kida kue'e kuechi kuu ñá ya'a?”

⁴⁰ Xijan kuu xa n-ja'an Jesús nuu-s:

—Simón, ñin xa juini-r xa ja'an-r.

—Io va'a ni, Maestru —kuu-s, xia'an-s.

⁴¹ —N-xio uu se n-ka xo tau nuu ñin se daxa nuu tvini. ñin-s n-xo tau o'on denario. Inka-s n-xo tau uu diko uxi denario.

⁴² Xaxe'e xa ñayo-s ni'i tvini xa nachiya'u-s, xijan kuu xa ña n-nandajan juexa se daxa nuu tvini jan tvini-s. ¿Ndeda ñin-s n-xemani ka se daxa nuu tvini jan? —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴³ Te xia'an-s nuu-ia:

—Xani ini-da xa se n-xo tau kue'e ka tvini-s —kuu-s, xia'an-s.

Te xia'an ntuku-ia nuu-s:

—Va'a n-ja'an-n.

⁴⁴ N-ngokoo Jesús xa kunde'a-ia-ña. Ijan dada xia'an-ia nuu Simón:

—Kunde'a ñadi'i ya'a. Na n-kikiu-r ve'e-n, ña n-taxi-n ndute xa n-ndundoo xe'e-r, ko mee-ña, n-najini-ña xe'e-r xi'in ndute nuu-ña, te n-xu'a-ña xe'e-r xi'in idi diki-ña.

⁴⁵ Ña n-teyu'u ña'a-n, ko mee-ña, nde na n-kikiu-ña ve'e-n teyu'u-ña xe'e-r.

⁴⁶ Ña n-xodo-n aciti diki-r, ko mee-ña, chi n-xodo-ña perfume xe'e-r.

⁴⁷ Xaxe'e xa du'a n-kida-ña na ja'an-r nuu-n xa n-taxkanu ini Ianyuux ntdaa xa n-kida-ña, juini kue'e kuechi n-kida-ña chi yo xemani-ña-ia. Ñayiu

ñatu ka'nu kuechi, te n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-i xaku ni xemani-i-ia — kuu-ia, xia'an-ia nuu Simón.

⁴⁸ Te xia'an-ia nuu ñá ijan:

—N-taxkanu ini-r kuechi n-kida-n.

⁴⁹ N-ka nukuita dava ñayiu xyuku ijan ka xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Jundu kuu se ya'a xa ja'an-s xa taxkanu ini-s kuechi n-kida ñayiu?

⁵⁰ Te xia'an Jesús nuu ñadi'i jan:

—Xaxe'e xa kukanu ini ña'a-n, nanita'u-n. Jua'an xandaa xavatu.

8

Ñadi'i n-ka chindee Jesús

¹ Nu n-ya'a xijan, n-ya'a-ia xi'in uxi uu se dakua'a-ia jan ñuu xi'in ñuu xa n-xian tnu'u-ia ñayiu nax kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Nani n-xe'en-ia ñuu kuechi, dani n-xe'en-ia ñuu na'nu.

² Diuni n-kunduu-ia xi'in ñá n-ndadava'a-ia. Dava-ña n-ka tna'a kue'e, te dava-ña n-ka ñu'u ña'a xaloko. Diuni n-kunduu-ia xi'in kue'e ka ñadi'i. ñin-ña nani María Magdalena. Ñá ya'a n-ñu'u ña'a uxa xaloko.

³ ñnka-ña nani Juana. Ñadi'i Chuza, se n-xo netniu xa n-yinda'a-s xaxii Herodes kuu-ña. ñnka-ña nani Susana. N-ka xo xia'an-ña Jesús xi'in se dakua'a-ia xa n-ka ndoñu'u-ia xi'in-s.

Se xitu triu

⁴ Kue'e ñuu n-ka taka nuu Jesús. Te n-ja'an-ia tnu'u kandee. Xia'an-ia:

⁵ —N-xio ñin se n-xo xitu triu. Juan dada'u-s triu-s. Dava triu n-dada'u-s jan n-ndava ichi, te n-xeñi ni'no ñayiu. N-ka xee chilidaa, te n-ka xaxi-ti.

⁶ Dava triu jan n-ndava nuu kaa yuú. N-ka xite, te n-yichi chi ña tuu na ko'yo io nuu ñu'u.

⁷ Dava triu jan n-ndava nuu yuku iñu, te ntdaa n-ka xite, ko ña n-xejoin yuku iñu jan xa kue'nu ka triu jan, te n-ka kudichi kuiñi-i.

⁸ Te dava triu n-xe kava nuu ñu'u kojon. N-xa'nu, te n-kua'a. Ntna'a ñin ñin yoko triu ñu'u ñin ñin cientu nuni.

N-ja'an ka Jesús, te xee n-ja'an-ia:

—Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r, xijan kuu xa kunini va'a-n xa na kutnuni ini koio-n.

⁹ Ijan dada jua'an ñin Jesús xi'in se dakua'a-ia, te n-ka xijan tnu'u ña'a-s nax kuu xa dijan n-najani-ia.

¹⁰ Te xia'an-ia:

—Kida Ianyuux xa kutnuni ini-n ñin ñin-n ñin xa mee ni-ia xini. Xa kakune'e-ia kuu xa taxnuni-ia nuu-n, ko nuu dava ka ñayiu n-ja'an-r tnu'u kandee xa ma kutnuni ini-i xa n-ja'an-r. Xijan kuu xa kunde'a koio-i, ko ma kutnuni ini-i. Teku koio-i, ko dani ma kutnuni ini-i.

¹¹ Xa'a kuu xa n-najani-r. Triu kuu ná kuu tnu'u Ianyuux.

¹² Ichi nuu n-ndava triu jan kuu dava ñayiu ka tekú tnu'u-ia. Xee Kui'na nuu-i, te dada'u ini-i-yi xa maxku kukanu ini ña'a koio-i, te ma nanita'u-i.

¹³ Nuú kaa yuú nuu ndava dava triu jan kuu ná kuu dava ñayiu xnini tnu'u Ianyuux. Ka kudi ini-i, te ka jandixa-i tnu'u jan. Ña tuu na yo'o triu jan n-xika. Xaku ni kiu ka jandixa-i xijan, te hora kui'a ka kida ña'a dava ñayiu, ka dandoo-i xa n-ka jandixa-i.

¹⁴ Nuú ñu'u nuu ndava triu me'ñu yuku iñu te n-kida yuku iñu xa n-kuchachi triu jan, kuu ñayiu xnini tnu'u jan, te ka chi ini-i nuu nax ya'a

koio-i. Diuni yo ka kukajan ini-i xa nkotuu kuika-i. Yo ka jun ini-i xa kada koio-i xa ka kukajan ini anu-i.

¹⁵ Nuu ñu'u va'a nuu n-ndava triu, xijan kuu ná kuu ñayiu kida xa va'a chi va'a anu-i. Ka teku-i tnu'u Ianyuux, te idii ni vuelta ka xajan-i anu-i xa ka jandixa-i tnu'u-ia, te ka teyika-i mee-i xa ka kida-i xava'a.

N-kakune'e Jesús candil n-kiu ndeyu

¹⁶ Ñayo ñayiu natnuu candil, te chindeyu-i candil jan kidi a ku jantuu-i ka'a xito. Ñayo daa kida chi jandodo-ro ñin nuu dujun xa na koo kanda nuu ñayiu kiu xiti ve'e-ro.

¹⁷ Xa na'i kida ñayiu vitna, xijan kunde'a koio ñayiu na xee kiu. Xa na'i ka ja'an ñayiu vitna, teku koio ñayiu na xee kiu.

¹⁸ Chinuu koio xa na kutnuni ini-n nax ka teku-n chi ñayiu ka kutnuni ini, kutnuni koio ka ini-i. Te ñayiu ita'u ni ka kutnuni ini, ka tu ini-i xa yo va'a ka kutnuni ini-i, ñayiu ijan ndunaa koio xa n-ka kutnuni ini-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-xee di'i Jesús xi'in ñani-ia nuu tuu-ia

¹⁹ Ñin vuelta n-xee di'i Jesús xi'in ñani-ia ve'e nuu tuu-ia, te ña n-kua'a xa kiu koio-ña ve'e jan chi kue'e ñayiu xyuku.

²⁰ Te n-xian tnu'u ñin se n-xian tnu'u Jesús:

—Ndetu ña'a di'i-n xi'in ñani-n yata ve'e ya xa ndatnu'u koio-ña xi'in-n.

²¹ Te xia'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—Ñayiu xnini tnu'u Ianyuux te ka jandixa-i-ia, ka kuu di'i-r, ñani-r, ku'a-r tuku.

N-nujani Jesús tachi nde'e kane nuu mar

²² Inka kiu n-keé Jesús xi'in se dakua'a-ia xiti ñin barcu, te xia'an-ia nuu-s:

—Na ji'in-ro inka lado yu'u mar.

N-ka nandaxi-s barcu, te n-ka dakaka-s xa jua'an koio-s xi'in-ia.

²³ Nu n-ka kudava-s nuu mar, te n-kidi-ia. N-kane ñin tachi nde'e. Vax chitu ndute xiti barcu. Io n-kuu.

²⁴ N-ka xe dandoto ña'a se dakua'a-ia. Ka xia'an-s:

—Maestru, Maestru, vax nduxi-ro nuu ndute.

N-ndokoo-ia te n-kudeen-ia nuu tachi xi'in nuu ndute xekandava. Nanii nga n-kuu. N-nujuiin tachi xi'in ndute.

²⁵ Te xia'an Jesús:

—¿Ña ka kukanu ini ña'a-n a?

N-ka yu'u-s te ka xia'an tna'a-s:

—¿Jundu kuu se ya'a xa taxnuni-s nuu ndaa xa io? Nde tachi xi'in ndute jandixa ña'a.

N-kine'e Jesús xaloko xñu'u ña'a ñin se Gadara

²⁶ Ijan dada jua'an na'i-ia xi'in-s, te n-xee-ia xi'in-s inka lado yu'u mar jan nuu nani Gadara, nuu nde'a tna'a xi'in Galilea.

²⁷ N-ka nane-s xi'in Jesús barcu, te n-xetu'a ña'a ñin se Gadara xñu'u ña'a xaloko. N-kuna'a ña ni'no-s da'ma. Io vichi-s. Ña ndoo-s ve'e-s chi n-xo ndoo-s yau kava nuu xyinduxi ndiyi.

²⁸⁻²⁹ Kue'e vuelta n-ka keé ña'a xaloko, te n-ka xo duku ña'a ñayiu cadena. N-ka xo duku ña'a-i yo'o. Te n-xo ndee ña'a-i xa na ña'a kunu-s, ko n-xo xa'nde-s cadena jan xi'in yo'o jan, te n-ka xo kandeka ña'a xaloko jan n-ka xo xe'en nuu ñatu nga juun dau, te ñayo ñayiu io. N-xini-s Jesús, te xee n-kana-s, te n-xe juiin xiti-s nuu-ia. Xia'an-s:

—Jesús, Da'ya Y# Ianyuux, Ia taxnuni ka. ¿Nax juun ña'a-n? Xijan ta'u-da nuu-n xa maxku yo nde'e kada u'u ña'a-n —kuu-s, xia'an-s.

Te n-ta'u tñiu Jesús xa kee xaloko jan se ijan.

³⁰Te n-xijan tñu'u ña'a Jesús:

—¿Nax nani-n?

Xia'an-s:

—Yo kue'e diu-da io.

Du'a xia'an-s chi yo kue'e xaloko xñu'u anu-s.

³¹Te n-ka xijan ta'u xaloko xñu'u anu-s nuu Jesús xa maxku ta'u tñiu-ia nuu-i xa keé koio-i nua ña xe ndi'i.

³²Kue'e kuchi xñu'u xe'e yuku io ijan. N-ka ja'an xaloko jan xa na juejoon-ia xa keé koio-i kuchi jan. Te n-xejoon-ia.

³³N-ka kee xaloko jan anu se ijan, te n-ka keé-i kuchi jan, te ñama n-ka kendava-t #n nuu ndichi. N-ka kekava-t nuu mar, te n-ka xi'i-t.

³⁴Nu n-ka xini se xñunuu kuchi jan xa du'a n-ya'a, te n-ka kendava-s. Ka nu'u-s ñuu-s jan xa najani koio-s nax n-kuu nuu ñayiu ñuu-s xi'in nuu ñayiu io yuku.

³⁵Juan nde'a koio ñayiu ñuu jan xa n-kuu, te n-ka xee-i nuu Jesús. N-ka xini-i xa n-ndva'a se n-xo ku'u jan. Di'uni n-ka xini-i xa nukoo-s nuu nukoo Jesús. Ni'no-s da'ma, te n-nani'i-s xaxtnuni-s. N-ka yu'u anu ñayiu n-ka xini-si.

³⁶Ñayiu n-ka xini xa n-ka kee xaloko n-ñu'u anu se ijan n-ka najani xa n-ya'a nuu ñayiu n-ka xee nuu Jesús.

³⁷⁻³⁹Te kue'e ñayiu ñuu nadukunduu Gadara n-ka xee. N-ka ja'an-i nuu Jesús xa na ndee-ia ijan chi yo ka yu'u-i.

N-ja'an se n-ndva'a jan nuu Jesús xa na kandeka ña'a-ia ji'in. Te xia'an-ia:

—Juan nu'u ve'e-n, te najani nax n-kida ña'a Ianyuux nuu ñayiu xtuu ve'e-n.

Ijan dada n-ndee Jesús barcu, te n-nangondita-ia. Se n-ndva'a jan, juan nu'u-s ve'e-s, te n-najani-s nuu ntdantu'u ñayiu ñuu-s nax n-kida ña'a Jesús.

N-ndadava'a Jesús da'ya di'i Jairo xi'in ñá n-xe kaju'un da'ma-ia

⁴⁰Nu n-nxee Jesús yu'u ndute nuu n-kee-ia, te n-ka kuvete ñayiu xyuku ijan chi n-ka xo ñu ini-i xa kuiko-ia.

⁴¹⁻⁴²Ijan n-xee #n se nani Jairo. Se kida veñu'u kuu-s. Idii ni da'ya di'i-s io. Xika-i uxi uu kuia. N-xe juin xiti-s nuu Jesús, te n-ja'an-s nuu-ia xa na ji'in-ia ve'e-s chi ku'u da'ya di'i-s. Vi'i nga ndetn# anu-i. Ijan jua'an Jesús, te diko ka chita'i ña'a koio ñayiu xndijun ña'a jua'an.

⁴³Nuu ñayiu xndijun ña'a jan y#tna'a #n ñad#i ku'u. N-kuu uxi uu kuia ndita ña'a niñi. Ntdaa tvini n-xo neva'a-ña n-xetñiu-ña xa n-xo xe'en-ña nuu setatna xa kada tatna ña'a koio-s, ko ñayo setatna jan n-kua'a n-ndadava'a ña'a-s.

⁴⁴N-xe nde'e-ña yata Jesús, te n-xe ju'un-ña ndiki xe'e da'ma-ia. Hora ijan ni n-yichi ña'a niñi.

⁴⁵Te n-xijan tñu'u Jesús ñayiu xndijun ña'a jan:

—¿Jundu n-xe ju'un ña'a?

N-ka ja'an ntdaa ñayiu jan xa ñayo-i n-xe ju'un ña'a. Te xia'an Spedru nuu-ia:

—Maestru, kue'e ñayiu xndijun ña'a; diko ka chita'i ña'a koio-i xa kue'e-i.

⁴⁶Xia'an ntuku Jesús inka vuelta:

—N-xe ju'un ña'a #n ñayiu chi n-tuu-r xa n-kida-r #n xa n-kida-r.

⁴⁷ Nu n-tu ini ñá ijan xa ma kuu xa chida'u-ña xa n-kida-ña, te n-ni'i-ña. N-xe juiin xiti-ña nuu Jesús chi mee-ña n-xe ju'un ndiki xe'e da'ma-ia. N-najani-ña nuu ntdaa ñayiu ijan nakuenda n-xe ju'un-ña da'ma-ia, te janda n-kuu xa danaa n-ndva'a-ña.

⁴⁸ Te xia'an Jesús nuu-ña:

—Xaxe'e xa kukanu ini ña'a-n, xijan kuu xa n-ndva'a-n. Jua'an xi'in xavii xava'a.

⁴⁹ Nini du'a ja'an Jesús, n-xee ñn se xinokuechi nuu se kida veñu'u jan. N-ja'an-s nuu-s:

—N-xi'í da'ya di'i-n. Maxku dakuita-n tiempo maestru ya.

⁵⁰ Nu n-teku Jesús, te xia'an-ia nuu se kida veñu'u jan:

—Maxku tñau ini-n. Diko ni kukanu ini Ianyuux, te ndva'a da'ya di'i-n.

⁵¹⁻⁵³ Nu n-xee-ia ve'e se ijan, ka nda'i xa ka nda'i koio ñayiu xyuku ijan. Te n-ja'an Jesús nuu-i:

—Maxku ku nda'i koio-n chi ña n-xi'í-i, diko ni tachi-i jua'an.

N-ka xakundee ña'a ñayiu xyuku ijan chi n-ka xini-i xa n-xi'í-i. Diko ni Spedru, Sua, Jacobo xi'in tadi'i dichi kuu ndiyi jan, n-xejoon-ia xa kiu koio-s xi'in-ia ve'e nuu kaa-i; ñatu n-xejoon-ia xa kiu ka inka ñayiu. N-xetu'a-ia-i

⁵⁴ te n-tñii-ia nda'a-i, te n-ja'an-ia nuu-i:

—Ndokoo, Lungo.

⁵⁵ N-nandoto-i. Danaa n-ndokoo-i, te n-ta'u tñiu Jesús xa na juña'a di'i-i xa kaxi-i.

⁵⁶ N-ka yu'u tadi'i-i, te n-ja'an-ia xa maxku nde ku ja'an ñayiu xyuku ijan xa n-ya'a; mee ni-i na kuna'a.

9

N-tunda'a Jesús uxi uu se dakua'a-ia xa kada koio-s tñiu Ianyuux

¹ Nu n-xika kiu, te n-nadataka Jesús uxi uu se dakua'a-ia jan. N-kida-ia xa n-ka kua'a-s xa kine'e koio-s xaloko xñu'u anu ñayiu, te diuni n-kida-ia xa n-ka kua'a-s xa ndadava'a koio-s ñayiu ka ku'u.

² N-tunda'a-ia-s xa juña tñu'u koio-s ñayiu nax kada koio-i xa kiu tñu'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Diuni n-tunda'a-ia-s xa ndadava'a koio-s ñayiu ka ku'u.

³ Xia'an-ia nuu-s:

—Maxku kane'e koio-n xa ndoñu'u-n ji'in. Maxku kane'e koio-n karruti-n. Maxku kane'e koio-n jayate-n. Maxku kane'e koio-n xa kaxi-n. Maxku kane'e koio-n tvini. Maxku kane'e koio-n inka dijun xa nadama-n.

⁴ Hora na xee-n ñn ve'e ñn ñuu, ijan ndoo koio-n, te maxku dama-n ve'e ndoo koio-n.

⁵ Nux ma kunini ñayiu ñn ñuu tñu'u ja'an-n te hora na ndee koio-n ñuu jan kidi koio-n xe'e-n xa na kee ñuyaka ñuu-i xa na jini ñayiu jan xa io kuechi-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁶ Jua'an koio-s ñuu xi'in ñuu. N-ka ja'an-s nuu ñayiu nax io xa kada-i xa nanita'u-i, te n-ka ndadava'a-s ñayiu ka ku'u.

N-xi'í Sua

⁷ N-teku Herodes, se taxnuni, ntdaa xa kida Jesús, te n-chi ini-s chi n-kutnu'u xa n-nandoto Sua.

⁸ Diuni n-kutnu'u xa n-nandoto Elías, te n-nxee-s. Dani n-kutnu'u xa n-ka nandoto dava ka se xana'a n-ja'an tñu'u Ianyuux nuu ñayiu.

⁹ Te n-ja'an Herodes:

—¿Ndee se kuu se kida ntdaa xa tekú-r? Ñadu Sua kuu-s chi n-xa'nde-r diki-s. Te n-juini Herodes xa jini-s Jesús.

N-xia'an Jesús xa kaxi kue'e ñayiu

¹⁰ N-ka naxee se n-dakua'a ña'a Jesús nuu-ia. N-ka najani-s nax n-ka kida-s. Ijan dada ndeka ðiin ña'a-ia jua'an yu'u ñuu nani Betsaida.

¹¹ N-ka taka ñayiu nuu n-xo tuu-ia, te nu n-ka xini koio-i xa xá jua'an-ia, xndijun ña'a-i ka xe'en. Nu n-ka nanitna'a-i xi'in-ia, n-kuu va'a anu-ia nuu-i, te n-ka kuvete-i. N-ja'an-ia nuu-i nax io xa kada koio-i xa kiu tna'a koio-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni lanyuux nuu-i. Ðiuni n-ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u.

¹² Nu n-kundi'i ngandii, te n-ka xetu'a ña'a se dakua'a-ia. Ka xia'an-s nuu-ia:

—Tunda'a-n ñayiu ya xa na ji'in koio-i ñuu xndatuu yatni xi'in ranchu xa na nduku koio-i nuu ndoo-i te na jueen-i xa kaxi-i chi nuu ñayo io tuu-ro.

¹³ Te xia'an-ia nuu-s:

—Juña'a koio xa na kaxi-i.

Te ka xia'an-s nuu-ia:

—O'on ni tila xi'in uu ni chaka io a ðiu nga nux na njueen-ro xa kaxi koio-i.

¹⁴ Xyuku naxa o'on mil seyü ijan xi'in ñadi'i-s xi'in da'ya-s. Nu n-ya'a n-ka ja'an se dakua'a-ia xijan, te n-ta'u tniü-ia nuu-s:

—Juña'a koio nuu ñayiu xa uu diko uxi uu diko uxi-i na nkoo koio. Nu ðiin nuu ðiin na nkoo koio-i.

¹⁵ Daa n-ka kida-s, te n-ka nukoo ntdaa ñayiu xyuku ijan.

¹⁶ N-tni-ia o'on tila jan xi'in nduu chaka jan, te n-nukonde'a-ia andiu, te n-xijan ta'u-ia nuu lanyuux. N-ta'u dava-ia tila jan, te n-xia'an-ia se dakua'a-ia xa dakexio koio-s nuu ñayiu xyuku jan.

¹⁷ N-ka xaxi koio-i xa nde n-ka chitu xiti-i ntdaa-i. N-ka nadataka-s pedazo n-kendoo, te n-ka dachitu-s uxi uu yika.

N-ja'an Spedru nuu Jesús xa ðiu-ia kuu Cristu

¹⁸ Inka ntuku vuelta tuu-ia xi'in se dakua'a-ia, te mee ni-ia n-kee ðiin xa n-xijan ta'u-ia nuu lanyuux. Ijan dada n-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Jundu kuu-r ka ja'an ñayiu?

¹⁹ Ka xia'an-s:

—Dava ñayiu ka ja'an xa Sua Bautista kuu-n, dava-i ka ja'an xa Elías kuu-n, dava tuku-i ka ja'an xa xixitna-ro, se n-xo ja'an tnu'u lanyuux nuu ñayiu kuu-n. Ka xani ini-i xa n-nandoto-n.

²⁰ Te n-xijan tnu'u-ia-s:

—Ndo'o ñin ñin-n, ¿jundu kuu-r, ka ja'an-n u?

Xia'an Spedru:

—Cristu, Ia n-tunda'a ña'a lanyuux kuu-n.

²¹ Te xia'an-ia xa maxku ja'an koio-s nuu ñayiu jundu kuu-ia; mee ni-s na kuna'a koio.

²² Xia'an-ia:

—Io xa kada u'u ña'a koio sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu país-ro ru'u, Ia kuu ñayiu. Ðiuni io xa kada u'u ña'a dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Io xa ja'an koio-s xa ña ndoñu'u ña'a-s. Ðiuni io xa ka'ni ña'a koio-s te nandoto-r nuu uni kiu —kuu-ia, xia'an-ia nuu se dakua'a-ia.

²³ Te n-ja'an-ia nuu ntdaa ñayiu xyuku ijan:

—Ñayiu juini xa nkuitandijun ña'a-i, na kande ini koio-i xa ka kukajan ini-i, te jun ini koio-i xa kuú-i ná ñu ini ñin se doko curuxi-s xa nkuitakaa dika-s. Ijan dada nkuitandijun ña'a koio-i.

²⁴ Ñayiu ña ka kuu ini-i xa naa-i xaxe'e-r, naa da'u ni-i. Ñayiu naa yiki kuñu-i xaxe'e-r, kundito koio-i ñikava ñikuíta.

²⁵ Ñayiu na ni'i ntdaa xa io nitu'u ñuñayiu te naa-i, ñatu nax kine'e koio-i.

²⁶ Ñayiu kujanuu xa xndeka tna'a-r xi'in-i a xa kakune'e-i xa ja'an-r, diuni kujanuu-r xa kandeka tna'a-r xi'in-i hora na ndixi mee-r, Ia kuu ñayiu. Ndiir ná ndii Taa-r Ianyuux, Ia ii. Ndiir ná ndii ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

²⁷ Xandaa xakuiti ma kuú koio-n nde na jini dava ndo'o ñayiu xtuu ya'a, xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-dama nuu Jesús, te n-koko da'ma ni'no-ia

²⁸ Nu n-ya'a naxa una kiu, te ndeka diin-ia Spedru, Sua, Jacobo jua'an koio iin yuku xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux.

²⁹ Nini xijan ta'u-ia n-dama nuu-ia, te n-koko da'ma-ia. Ná kuu xa xeye'e kuu xa koko da'ma-ia.

³⁰ Moisés xi'in Elías n-ka nxee, te n-ndatnu'u-ia xi'in-s.

³¹ N-ka diñu-s tuku. Ndatnu'u-ia xi'in-s xa vax kuyatni kiu ndee-ia Jerusalén te ndaa-ia andiu.

³² Yo n-kuu nuu Spedru xi'in nuu dava ka se xtuu xi'in-s xa kidi, ko ña n-ka kidi-s, te n-ka xini-s xa koko Jesús xi'in nduu se xnii xi'in-ia.

³³ Diko nga xa ndaa Moisés xi'in Elías andiu te xia'an Spedru nuu Jesús:

—Maestru, naka va'a xa n-ka kixee-ro ya'a. Na kadava'a koio-da uni ve'e yutnu vixi — iin kuu xi'in mee-n, inka na kuu xi'in Moisés, te inka na kuu xi'in Elías.

Juini daa n-xani ini Spedru xa kada-s, ko ña kutnuni ini-s nakuenda xa daa n-kuu ini-s.

³⁴ Nini du'a ja'an-s, te n-ndixi vikó nu'u nde nuu ñu'u, te n-ka da'u-s nuu vikó jan.

³⁵ Te n-ja'an Ianyuux xiti vikó jan:

—Ia ya'a kuu Da'ya Yü-r. N-kaxí-r-ia xa kada-ia tniu-r. Kunini koio xa ja'an-ia.

³⁶ Nu n-ya'a xa n-ja'an Ianyuux, te mee nga Jesús n-ndoo xi'in-s. Na'a n-kuu n-ya'a xa'a, ijan dada n-ka najani-s xa n-ka xini-s.

N-ndadava'a Jesús iin seluchi tna'a kue'e xiyi'i

³⁷ Kiu kuu uu, n-nuu-ia xi'in-s xeyuku jan, te kue'e ñayiu n-ka xetna'a ña'a.

³⁸ Nu ñayiu ijan yitna'a iin se tna'a. Xee n-kanas:

—Maestru, iin xa juini-da. Koto tna'a-n da'ya yii-da nuu nax tna'a-s chi idii ni-s io.

³⁹ Xko keé xaloko anu-s, te danaa kana-s, te kava ña'a-i. Nduyutnu-s, te xido t-iñu yu'u-s, te datnukue'e ña'a-i. Ña juini-i xa dayaa ña'a-i.

⁴⁰ N-xia'an-da se dakua'a-n xa na kine'e koio-s-yi, ko ñayo-s n-ka ndaku.

⁴¹ Te n-ja'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—Ndo'o, ñayiu io vitna, ña ka kukanu ini ña'a va'a-n. Unu loko-n. ¿Nadaa ka kiu ndoñu'u xa kutuu-ro? ¿Kuiti nadaa ka kiu nadaa ka ñuu kundee ini-r?

Ijan dada n-ja'an Jesús nuu taa seluchi jan:

—Juan kueka da'ya-n.

⁴² Nini juan tu'a seluchi jan Jesús n-dajane ña'a xaloko jan nuu ñu'u, te n-kava ña'a-i. Xido t-iñu yu'u-s, te n-nduyutnu-s. N-kudeen Jesús nuu xaloko jan, te n-ndadava'a-ia seluchi jan. Ijan dada n-nakueka ña'a taa-s.

⁴³ Nu n-ka xini ñayiu n-ka xo nde'a xijan xa taxnuni Ianyuux nuu Kui'na, n-ka nakueto koio-i nuu-ia. N-ka yu'u-i, te kue'e xa n-ka xani ini koio-i. Nini ka ndatnu'u ñayiu jan xa n-ya'a, xia'an Jesús nuu se dakua'a-ia:

⁴⁴ —Maxku ndunaa koio-n xa n-ja'an-r xa vax kuyatni kiu kada ñin se kada xa tñi ña'a juxtixia ru'u, Ia kuu ñayiu.

⁴⁵ Ñayo se dakua'a-ia n-ktunni ini nakuenda xa daa n-ja'an-ia chi n-kida Ianyuux xa ma kutnuni ini koio-s. Ñayo-s n-kuyi# xa kajan tnu'u-s-ia.

Ndeda ñayiu ku kuu ñayiu ndandi'i ka

⁴⁶ Nini juan nu'u-ia xi'in se dakua'a-ia Capernaum nuu io-ia, ka ndatnu'u-s nuu ndeda ñin-s taxnuni nuu-s ntdaa-s, te ka jantna'a tnu'u-s.

⁴⁷ N-tu ini Jesús nax n-ka xani ini-s te n-tñi-ia ñin seluchi, te n-xani-ia-s diñi-ia.

⁴⁸ Te xia'an-ia nuu-s:

—Se ka xe ini seluchi ya'a xaxe'e xa daa juini-r kuenda kiu ka xe ini ña'a-s ru'u. Se ka xe ini ña'a diñi xe ini-s Ia n-tunda'a ña'a. Se xani ini xa ñatu ndandi'i-s nuu dava ka-n, ndandi'i-s nuu Ianyuux.

⁴⁹ Te xia'an Sua nuu-ia:

—Maestru, n-ka xini-da ñin se xetniu diu-n xa ta'u tñiu-s nuu xaloko xa kee-i anu ñayiu, te ka xia'an-da nuu-s xa na nujani-s xaxe'e xa ña ndeka tna'a-ro xi'in-s.

⁵⁰ Te xia'an Jesús nuu-s:

—Maxku dada'an-n xa daa kida-s chi ñayiu ña jan tnu'u ña'a, iñi xi'in-ro xi'in-i —kuu-ia, xia'an-ia.

N-kanandee Jesús Jacobo xi'in Sua

⁵¹ Vax kuyatni kiu ndaa Jesús andiu xa nakueka ña'a Ianyuux. Tiempu ijan idií vuelta n-xajan-ia anu-ia xa ji'in ntuku-ia Jerusalén.

⁵² N-tunda'a-ia dava se dakua'a-ia xa na ku juindodo nuu-s ichi jua'an Jerusalén, te n-ka xee-s ñin ñuu luchi katuu distrito Samaria xa kada tu'a-s ve'e nuu ndoo koio-s xi'in-ia.

⁵³ Ñatu n-juini ñayiu ñuu ijan xa ndoo Jesús ñuu-i xaxe'e xa n-ka tu ini-i xa ji'in-ia Jerusalén.

⁵⁴ Nu n-ka xini Sua xi'in Jacobo xa ñatu n-ka juini-i xa kueka-i Jesús, te ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, ¿vatuka xa kajan ta'u-ro nuu Ianyuux xa na dajuun-ia ñu'ú nde andiu na kua'a na naa ñayiu ya'a u?

⁵⁵ N-ngonenuu Jesús, te n-kanandee ña'a-ia.

⁵⁶ Ijan dada jua'an-ia xi'in-s inka ñuu.

Se n-ka juini xa nkuitandijun-s Jesús

⁵⁷ Nini xika-ia xi'in-s jua'an, n-xe juntna'a-ia xi'in ñin se n-xe juntna'a xi'in-ia. Xia'an se ijan nuu-ia:

—Maestru, nkuitandijun ña'a-da, te kandijun ña'a-da ji'in juini nde kuu nuu na ji'in-n.

⁵⁸ Te n-ja'an Jesús:

—Chikuii, io yau kava xyi'i-ti. Dani chilidaa, io taka-ti, ko mee-r, Ia kuu ñayiu, ña tuu na ve'e-r. Ñavada io nuu ndetatu-r —kuu-ia, xia'an-ia-s.

⁵⁹ Xia'an-ia nuu inka-s:

—Ne'e te nkuitandijun ña'a.

Xia'an-s:

—Dito, ¿vatuka xa ki'na ka nu'u-da ve'e-da te na kuú taa-da kuxi-da-s? Ijan dada nkuitandijun ña'a-da.

⁶⁰ Te xia'an-ia nuu-s:

—Na kuxi tna'a na'i koio ñayiu ña xini jundu kuu Ianyuux. Juan juña'a mee-n nuu ñayiu nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.

⁶¹ N-ja'an inka ntuku-s nuu-ia:

—Maestru, nkuitandijun ña'a-da, ko vatuka xa ki'na ka na jin nu koto-da janda ndoo ñayiu io ve'e-da, te juña'a-da nuu-i: “Kutuu koio, te kixee-r” —kuu-s, xia'an-s.

⁶² Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Se n-kixe'e xa kidatnius xi'in nkutu, te ngonenuu-s ichi yata-s, ñatu xiniñu'u-s xa kadatnius nuu ñu'u. Daa kuu dava ñayiu juini xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i.

10

N-tunda'a Jesús uni diko uxi se ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu

¹ Nu n-ya'a ndaa xijan, te n-kaxí Jesús uni diko uxi ntuku seyii. N-tunda'a-ia-s xa ku ji'in ndi uu ndi uu-s ñuu na'nu, ñuu kuechi nuu ñu ini-ia xa ji'in-ia.

² Te xia'an-ia nuu-s:

—Yo kue'e ñayiu ta kukanu ini ka Ianyuux. Kuenda kiu triu n-yichi kuu-i, te xaku ni ñayiu io xa nakueka-i triu jan. Xijan kuu xa kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa na tunda'a ka-ia ñayiu nakueka triu jan.

³ Ji'in koio-n, te kuna'a koio-n xa kuenda kiu tkolelu xee me'ñu kit kuu lobo ka kuu-n.

⁴ Maxku kane'e koio-n tvini. Maxku kane'e koio-n jayate. Maxku kane'e koio-n inka tayu ndixa-n. Maxku na'a ku ndatnu'u koio-n xi'in ñayiu nanitna'a xi'in-n ichi jua'an koio-n.

⁵ Hora na kiu koio-n ñn ve'e, juña'a-n nuu ñayiu io ve'e jan: “Na kutuu vii kutuu va'a koio-n.”

⁶ Nux ijan io ñayiu juini xa kutuu vii kutuu va'a-i ná juini Ianyuux, te kutuu vii kutuu va'a-i ná n-ja'an-n. Nux ña'a, ma kutuu vii kutuu va'a-i.

⁷ Ve'e ndoo koio-n kax ko'o koio-n xa taxi ñayiu ijan chi io ya'u ñn se kidatni. Maxku dama-n ve'e ndoo koio-n.

⁸ Dava'a nga ñuu kiu koio-n, nux na kunini ñayiu ñuu ijan xa ja'an-n, kaxi koio-n xa na taxi-i.

⁹ Ndadava'a koio-n ñayiu ka ku'u, te juña'a koio-n nuu-i: “Vax kuyatni kiu taxnuni Ianyuux nuu-n.”

¹⁰ Nux ma xe ini ñayiu ñn ñuu xa ja'an koio-n, ji'in koio-n ichi ka'nu yu'u ñuu jan, te kidi koio-n xe'e-n, te xee ja'an koio-n:

¹¹ “Kidi-da xe'e-da xa maxku ki'i ñuyaka ñuu-n chi ñatu ka xe ini-n xa n-ka ja'an-da. Juini ña n-ka xe ini-n xa n-ja'an-da, ko kidayika-i xa kuna'a-n xa vax kuyatni kiu taxnuni Ianyuux nuu-n.” Xa'a juña'a koio-n nuu ñayiu jan.

¹² Kiu na ndixi juexi, nda'u ka ya'a ñuu ijan dada ñayiu n-xio Sodoma —kuu-ia, xia'an-ia.

Te xia'an-ia nuu ñayiu ñuu Corazín xi'in nuu ñayiu ñuu Betsaida:

¹³ —Nda'u ya'a mee-n, ñayiu Corazín. Nda'u ya'a ndo'o, ñayiu Betsaida. Nuu n-kida-r kue'e milagru Tiro xi'in Sidón ná n-kida-r ñuu mee-n, xa n-kuna'a n-ka natu ini ñayiu jan xa n-ka kida-i kuechi, te kui'no-i da'ma ndayu te kunukoo koio-i nuu yaa n-kuu xa n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi.

14 Nda'u ka ya'a mee-n, ñayiu Corazín xi'in ñayiu Betsaida, dada ñayiu Tiro xi'in Sidón hora na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu.

15 Te ndo'o, ñayiu Capernaum, ma ji'in koio-n andiu chi keé koio-n andea.

Te xia'an-ia nuu se dakua'a-ia:

16 —Ñayiu kunini xa ja'an koio-n, kuenda kiu xa ja'an mee-r kunini koio-i. Ñayiu ma xe ini ña'a, kuenda kiu mee-r ma xe ini ña'a koio-i. Ñayiu ñatu xe ini ña'a mee-r; ña xe ini-i Ia n-tunda'a ña'a —kuu Jesús, xia'an-ia.

17 N-ka kee se n-tunda'a-ia; ka xe'en-s. Nu n-ka nangondita-s nuu Jesús, te n-ka kudi ini-s. N-ka ja'an-s nuu-ia:

—Dito, ka jandixa ña'a ñayiu; nde xaloko n-ka jandixa ña'a chi n-ka xet-niu-da diu-n xa n-ta'u tniu-da nuu-i xa kee-i anu ñayiu, te n-ka kee-i.

18 Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—N-xini-r xa jungava Satanás nde andiu. N-kee-i ná kee taxa.

19 Kuna'a koio-n xa kada-r xa ndaku-n nuu Kui'na, te juini na jueñi ni'no-n koo a tdu'an, ña tuu nax ya'a koio-n.

20 Kudi ini koio-n, ko ñadu xaxe'e xa ka jandixa ña'a xaloko kudi ini koio-n, chi kudi ini koio-n xaxe'e xa andiu yodotnuni diu-n —kuu-ia, xia'an-ia.

21 Nu n-teku Jesús tnu'u n-ka ja'an-s, te n-kidadi ini ña'a Espiritu Ianyuux. Ijan dada n-ja'an Jesús nuu Ianyuux:

—Taa-ro Ianyuux, Ia taxnuni andiu xi'in ñuñayiu, najuen tnu'u ña'a-da chi ña n-datuu-n xa'a nuu ñayiu ka tu'a va'a tutu, ñayiu io xaxtnuni xa kutnuni ini-i, ko n-datuu-n ntdaa xa'a nuu ñayiu ña ka tu'a. Kuu-i ná kuu sekuechi. Du'a n-kida-n, Taa-ro, chi du'a n-kuu anu-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu Taa-ro Ianyuux.

22 Ijan dada xia'an-ia nuu se xyuku ijan:

—N-taxi Ianyuux xaxtnuni xa ntdaa xa kuu xa xino xini-r. Ñayo ñayiu xini jundu kuu Da'ya Yii-ia. Mee ni Taa-ro Ianyuux xini jundu kuu-r, te mee ni-r xini jundu kuu-ia. Diuni jini ñayiu kuu anu-r xa juña tnu'u-r jundu kuu-ia. Ña yo ka ñayiu xini —kuu Jesús, xia'an-ia.

23 Ijan dada n-ndonenuu-ia xa kunde'a-ia uxi uu se dakua'a-ia jan, te xia'an-ia nuu-s:

—Naka ta'u kuu ñayiu nde'a xa xnde'a mee-n.

24 Kue'e se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in se n-kunxa'nu n-ka juini xa jini koio-s xa kida-r. N-ka juini-s xa jini-s xa xnde'a-n vitna, ko ñayo-s n-xini. N-ka juini-s xa kunini koio-s tnu'u xnini-n, ko ña n-kuu xa teku-s —kuu-ia, xia'an-ia.

Xava'a n-kida ñn se Samaria

25 Ñin vuelta nujuiin ñn se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés me'ñu ñayiu xyuku nuu dakua'a Jesús ñayiu xa kototnuni-s-ia. N-xijan tnu'u-s-ia:

—Maestru, ¿nax kada-da xa kundito-da nikava nikuita?

26 Te n-xijan tnu'u ña'a Jesús:

—¿Nax ka'u-n? ¿Nax xyodotnuni nuu libru Moisés xa kada-n?

27 Te xia'an-s:

—Du'a yodotnuni: “Io xa juemani koio-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-n, xi'in nde yiki nde tuchi-n. Ná mani juini-n mee-n, daa juemani ñanitna'a-n.”

28 Te xia'an-ia nuu-s:

—Va'a n-ja'an-n. Kada xijan te kundito-n nikava nikuita.

29 N-juini-s xa kani ini Jesús xa ña tuu na kuechi kida-s, xijan kuu xa xia'an-s:

—¿Ko jundu kuu ñanitna'a-da?

³⁰ Xia'an Jesús:

—N-kee ñin seyñi Jerusalén xa jua'an-s Jericó. N-ka xadi ña'a ñadu'u ichi jua'an-s, te n-ka du'u ña'a-s. N-ka tava-s da'ma-s. N-ka janña'a-s, te n-ka dandoo ña'a-s. Katuu-s ichi te junees-s.

³¹ Ijan dada n-kendita ñin dutu nuu katuu-s. N-xini-s xa katuu se ijan, te n-xiko nduu-s inka xio yu'u ichi.

³² N-kuyatni ñin se kuu levita nuu katuu se n-tnukue'e jan. N-xini ña'a-s, te n-xiko nduu-s inka xio yu'u ichi.

³³ Diuni n-kendita ñin se Samaria. N-xini-s se n-tnukue'e jan, te n-kunda'u ini ña'a-s.

³⁴ N-xetu'a-a-s-si, te n-xodo-s aciti xi'in vinu nuu n-tnukue'e-s. N-duku-s nuu n-tnukue'e-s, te n-dakaa ña'a-s yata kiti-s. Ndeka ña'a-s jua'an mesón. Ijan n-ñunuu ña'a-s.

³⁵ Kiu kuu uu n-tava-s uu denario, te n-chiya'u-s se ndee mesón jan, te xia'an-s nuu-si: “Junuu-n-si te nux nadaa ka na nju'un-n, te kiu na kuiko-da nataxi-da tvini-n”, kuu-s, xia'an-s.

³⁶ ¿Nax kachi-n? ¿Ndeda ndruni-s n-kida na io xa kada-ro ñanitna'a-ro? — kuu Jesús, xia'an-ia.

³⁷ Te xia'an-s nuu-ia:

—Se n-kunda'u ini se ijan.

Te xia'an ntuku Jesús:

—Nani n-kida se ijan, dani jua'an kada-n.

Na n-xo tuu Jesús ve'e María xi'in Tmarta

³⁸ Dani, dani jua'an Jesús xi'in uxi uu se dakua'a-ia jan ichi jua'an Jerusalén. N-kiu-ia ñin ñuu luchi, te n-ja'an ña'a ñin dichi nani Tmarta ve'e-i.

³⁹ Ku'u Tmarta kuu María. Nukoo María nuu nukoo Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, te n-xo nini-i xa n-ja'an-ia.

⁴⁰ Nini nini María xa ja'an-ia, kida Tmarta tniu ve'e-i, te yo ndu ini-i. Xijan kuu xa n-xetu'a-a-i Jesús, te n-ja'an-i nuu-ia:

—Dito, nakuenda ña chinuu-n xa ña chindee ña'a María. Mee nga-da kidatniu. Juña'a-n-yi xa na chindee ña'a-i —kuu Tmarta, xia'an-i nuu-ia.

⁴¹ Xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro:

—Marta mee ni nuu nax ya'a xani ini-n. Diuni yo ndu ini-n nuu tniu-n,

⁴² ko ñatu kida ndi'i-n xa io xa kada-n, ko María, va'a kida-i xa nini-i xa ja'an-r, te ma ndunaa-i.

11

N-dakua'a Jesús se dakua'a-ia janda kajan ta'u koio-s nuu Ianyuux

¹ Ñin vuelta n-xijan ta'u Jesús nuu Ianyuux ñin nuu n-xe'en-ia. Nu n-ya'a xa n-xijan ta'u-ia, te n-ja'an ñin se dakua'a-ia nuu-ia:

—Dito, ¿Janda ja'an koio-da hora na kajan ta'u koio-da nuu Ianyuux? Dakua'a ña'a-n ná n-dakua'a Sua se n-dakua'a-s.

² N-ja'an Jesús nuu-s xi'in nuu ntdaa ñayiu xyuku ijan:

—Hora na kajan ta'u koio-n, du'a ja'an koio-n:

Taa-ro Ianyuux, na ja'an-da xa ii-n.

Na koo-da xañu'u nuu-n.

Na ja'an koio-da xa taxnuni-n nuu-da ntdaa-da xa ka kuu-da ñayiu ñuñayiu.

³ Taxi-n xa kaxi xa ko'o koio-da vitna nani kida-n ndikiu ndiñuu.

⁴ Xijan ta'u-da xa taxkanu ini-n kuechi n-ka kida-da ná ka taxkanu ini-da ñayiu kui'a ka kida ña'a dañá.

Kada-n xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-da kuechi.

Du'a kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux.

⁵ Ñayiu na ji'in ve'e ñn se kumani xi'in-i niu dava te juña'a-i nuu-s: "Taxnuu uni tila

⁶ chi n-kixee se kumani xi'in-r, te ña tuu naxa juña'a-r-si. Xika vaxi-s."

⁷ Nux du'a na ja'an-i, ma ja'an se ijan: "Maxku datna'a ña'a-n. Xá n-nakadi-r ye'e-r. Xá n-nukava-r xi'in da'ya-r. Ma kuu xa ndokoo-r xa taxi-r." Ma du'a ja'an-s

⁸ chi juña'a-s ntdaa xa ndoñu'u-i, ko ñadu xaxe'e xa kumani-i xi'in-s juña'a-s chi xaxe'e xa maxku kujanuu-s nuu-i.

⁹ Ku kajan koio-n te ni'i-n. Nduku koio-n te ni'i-n. Nani dakande-n ye'e ñayiu xa najaan-i xa kiu-n, dani kajan koio-n nuu Ianyuux xa ka ndoñu'u-n, te taxi-ia

¹⁰ chi ñayiu xko xijan ka ni'i-i. Dani ka ni'i ñayiu xko nduku. Ñayiu xko dakande ye'e, najaan ye'e xa kiu-i.

¹¹ 'Ndo'o, se ka kuu taa, nux xijan da'ya-n chaka ma juña'a-n koo chi juña'a-n chaka.

¹² Nux xijan da'ya-n ndiu, ma juña'a-n tdu'an chi juña'a-n ndiu.

¹³ Juini ka kuu-n ñayiu ka kida kue'e kuechi, xnde'a-n xa ka xia'an-n da'ya-n. Naka Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu, ma ku taxi-ia Espiritu-ia nux ndeda-n na kajan-ia. Kue'e ka taxi Taa-ro Ianyuux dada xa ka xia'an mee-n da'ya-n –kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ka ja'an ñayiu xa Kui'na kida xa kine'e Jesús xaloko

¹⁴ N-xee ñn se ñu'u ña'a xaloko ña kuu ja'an nuu-ia. Te n-kine'e Jesús xaloko jan anu-s. Nu n-ya'a xa n-kine'e-ia xaloko jan, te n-kixe'e-s xa ja'an-s, te n-ka yu'u ñayiu xyuku ijan.

¹⁵ N-ja'an dava-i:

–Mee Kui'na taxnuni nuu dava ka xaloko kida xa kua'a se ya'a xa kine'e-s xaloko anu ñayiu. Beelzebú nani-i.

¹⁶ Te n-ka ja'an titni ñayiu xyuku ijan nuu Jesús xa kada-ia milagru xa kototnuni-i-ia.

¹⁷ N-kutnuni ini-ia xa n-xani ini ñayiu ijan. Xijan kuu xa xia'an-ia nuu-i:

–Nux ka jantna'a se ka taxnuni ñn ñuu xi'in tnna'a ka taxnuni-s, danaa tnna'a-s. Dani ñayiu xtuu ka'nu ñn ve'e, nux ka jantna'a-i ma kutuu ka'nu ka-i.

¹⁸ Nux jantna'a Kui'na tnna'a mee-i, ma taxnuni ka Kui'na nani Satanás. Xa'a ja'an-r xaxe'e xa n-ka ja'an-n xa Beelzebú kida xa kine'e-r xaloko.

¹⁹ Nux Beelzebú kida xa kine'e-r xaloko, diuni Beelzebú kida xa kine'e se dakua'a-n xaloko xñu'u anu ñayiu nuda. Mee se dakua'a mee-n ka datuu ña'a.

²⁰ Xaxe'e xa kida Ianyuux xa kine'e-r xaloko, xijan kuu xa n-kixe'e ka jandixa dava-n xa taxnuni-ia nuu-n.

²¹ ñn se ndaku te nde'e-s, nux ndee-s ve'e-s, ña tuu nax ya'a ve'e-s chi xa io tu'a-s xi'in arma-s.

²² Xaxe'e xa neva'a-s arma xani ini-s xa ñayo nde'e ka dada mee-s, ko nux xee ñn se nde'e ka dada mee-s janña'a-s, te kane'e-s ntdaa xaxii-s ji'in, te dakeño-s.

²³ Ñayiu ña ka kunduu xi'in-r, ñatu ka xe ini ña'a-i. Ñayiu ña dataka ñayiu xa kunini-i xa ja'an-r, kuenda kiu xate ni'no-i-yi xa maxku teku-i xa ja'an-r.

N-nangondita xaloko; ndeé-i anu n-ñu'u-i

²⁴ Hora kee ñn xaloko anu ñn ñayiu, te xikonuu-i nuu ñayo io xa nduku-i ñn nuu ndetatu-i, ko xaxe'e xa ñatu ni'i-i, ja'an mee ja'an ñn-i: "Va'a ka nu na ndeé-ro anu ñayiu n-kane-ro."

²⁵ Te hora naxee-i, chinuu-i xa n-nati'u nuu n-kee-i, te va'a n-xe kotna'a ndatni.

²⁶ Ijan te nkueka-i uxa tna'a xaloko ka dada mee-i, te n-ndeé-i xi'in xaloko ijan nuu n-kane-i, te ju'un koio-i anu ñayiu ijan. Te nda'u ka ya'a ñayiu jan hora ijan dada xa ki'na —kuu Jesús, xia'an-ia.

Jundu kuu ñayiu xandaa xakuiti ta'u kuu

²⁷ Nini ja'an-ia xijan, te xee n-ja'an iin ñadi'i yitna'a nuu ñayiu xyuku nuu Jesús. Xia'an-ña nuu-ia:

—Naka ta'u ñadi'i n-xajan ña'a, te n-dakadi ña'a —kuu-ña, xia'an-ña.

²⁸ Te xia'an-ia nuu-ña:

—Ta'u ka kuu ñayiu ka tekú tnu'u Ianyuux, te jandixa-i-ia dada ñayiu kuu di'i-r.

Ná n-ya'a Jonás ya'a Jesús

²⁹ Nu n-kue'e ka ñayiu ka taka nuu-ia, te xia'an-ia:

—Unu loko ñayiu io vitna. Ka ja'an-i xa kada-r milagru, ko ma kuu xa jini-i xijan. Diko ni jini koio-i xa ya'a-r ná n-ya'a Jonás.

³⁰ Nani n-ya'a xa n-xini ñayiu Nínive xa Jonás n-kuu iin seña, dani jini koio ndo'o, ñayiu io vitna, xa kuu ru'u, Ia kuu ñayiu, iin seña.

³¹ Kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu, nandoto ñá n-kunxa'nu n-xio do sur xi'in ñayiu io vitna, te taka koio-i xi'in-ña, te datuu-ña kuechi ñayiu io vitna chi ña xnini-i tnu'u-r. Xika n-kixi mee-ña xa n-xo nini-ña tnu'u ndichi n-ja'an Salomón. Kuna'a koio xa n-kixee mee-r, te ndandi'i ka-r dada Salomón, te ñatu ka jandixa-n xa ja'an-r.

³² Kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu, nandoto ñayiu Nínive xi'in ñayiu io vitna, te kajan koio ñayiu Nínive jan kuechi-i chi ña n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i, ko ñayiu Nínive n-natu ini xa n-ka kida-i kuechi na n-ja'an Jonás tnu'u Ianyuux nuu-i. Kuna'a koio xa n-kixee-r, te ndandi'i ka-r dada Jonás, te ñatu ka jandixa-n xa ja'an-r.

Kuenda kiu iin candil dakutnuni kuu nduchi nuu-ro

³³ Ñayo ñayiu natnuu candil te jantuu-i iin nuu yida'u. Ñayo chindeyu candil ka'a maquila. Ñayo ñayiu daa kida chi jandodo-i candil iin nuu dujun xa na kutnuni nuu ñayiu ka kiu ve'e-i.

³⁴ Kuenda kiu iin xa dakutnuni kuu nduchi nuu-ro. Nux io va'a nduchi nuu-n, kaxi xnde'a-n iin xa xnde'a-n te xini-n nax ya'a, ko nux ña io va'a nduchi nuu-n, ña xnde'a-n xa io, ni ña xini-n nax ya'a.

³⁵ Maxku jandixa-n ntadaa xa ka ja'an ñayiu ñuu-n vaxi chi ñadu ntadaa xa ka ja'an-i ndaa.

³⁶ Nux kanda nitu'u nuu tuu-n, ma ja'an-ro xa ña kanda iin lado ñi-n —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-kakune'e Jesús kuechi se ka kuu fariseu xi'in se ka tu'a va'a ley

³⁷ Nu n-ya'a n-ja'an Jesús xa'a, te n-ja'an ña'a iin se fariseu xa kaxi-ia xi'in-s ve'e-s. N-kiu-ia ve'e-s, te n-nukoo-ia yu'u mexa-s.

³⁸ N-yu'u anu se fariseu xa ña n-nanda'a-ia ná ka kida ñayiu ñuu-s, te n-nukuita-ia xaxi-ia.

³⁹ Te xia'an Jesús nuu se ijan:

—Mee-n se fariseu, najini-n yata yaxi xi'in yata ko'o te ñatu ka najini-n xiti-i nuu ñu'u xa kui'a kaa ná kui'a kaa xa ka kida-n.

⁴⁰ Lilu-n. Nani n-kidava'a Ianyuux ñi-ro, dani n-kidava'a-ia xaxtnuni-ro xi'in anu-ro.

41 Nux na juña'a nga-n ñayiu ka kunda'u ñin xa juña'a nga-n, kada Ianyuux xa ndunini-n.

42 Mee-n, se fariseu, ntna'a uxi nu'ne kuechi mino kaxtila xi'in yuku ruda xi'in ntandantu'u nuu yua ka xaxi-ro ka ni'i-n ka najuña'a-n ñin Ianyuux. Juini ka kida-n xa va'a ya'a, ko ñatu daya'a-n juxtixia ñayiu ka kida kuechi, te ka kidandaa-n kuechi ñayiu ña tuu nax kida, ni ña ka xemani-n dava ka ñayiu. Xaxe'e xijan nda'u ya'a koio-n. Kada na'i koio xa va'a ya'a, ko maxku daa ka kada-n ñayiu. Jandixa koio xa ta'u tniú Ianyuux.

43 Nda'u ya'a koio mee-n, se fariseu, chi ka tna ini-n xa kunukoo koio-n silla ka xko nukoo se ndandi'i xiti veñu'u kuechi, te ka tna ini-n xa koo ñayiu xañu'u nuu-n nuu ya'u.

44 Nda'u ya'a koio mee-n chi ka kuu-n ná ka kuu yau kava nuu xndaa ndiyi xa ña kanda nde'a-ro xiti-i, te ñayiu ka xika ijan, ñatu ka chinuu-i xa nuu xndaa ndiyi kuu —kuu Jesús, xia'an-ia.

45 Te n-ja'an ñin se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés:

—Maestru, jan tnu'u ña'a-n daña xi'in dava ka ñayiu xa du'a n-ja'an-n.

46 Te xia'an Jesús nuu-s:

—Dani nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, chi ka ta'u tniú-n nuu ñayiu xa na jandixa koio-i ley-n. Kuenda kiu ñin xa yo vee xndido ñayiu jan kuu xijan, te mee-n ñatu ka jandixa-n xijan. Ni xa kaju'un ñin diki nda'a-n xijan ña kuu.

47 Nda'u ya'a koio-n ntdaa-n chi ka kaan-n nuu xndaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ka kuu-s se n-ka xa'ni ña'a xixitna-n.

48 Xna'a-n xa n-ka kida xixitna-n jan. Ka xani ini-n ná n-ka xani ini xixitna-n chi ka xani ini-n xa ñin xava'a kuu xa n-ka kida-s xa n-ka xa'ni-s se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te ka kaan mee-n nuu xndaa-s.

49 Xaxe'e xijan, n-ja'an Ianyuux, Ia xini ntandantu'u xa kuu xa xino: “Tunda'a-r se ja'an tnu'u-r nuu ñayiu xi'in se dakua'a ña'a. Kada u'u koio-n dava-s, te ka'ni koio-n dava-s.”

50 Xijan kuu xa mee-n, ñayiu io vitna, kundido kutau-n xi'in xixitna-n se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Nde na n-xe kavatuu ñuñayiu n-ka nukuita-s ka xa'ni-s se n-ka xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in nde vitna.

51 Nde tiempo n-xo tuu Abel xi'in nde tiempo n-xo tuu Zacarías n-ka nukuita-s ka xa'ni-s se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Zacarías n-ka xa'ni-s meñu altar xi'in veñu'u. Ru'u ja'an xa kundido kutau mee-n, ñayiu io vitna-si.

52 Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés chi ñatu n-ka ja'an ndaa-n nuu ñayiu xa na kutnuni ini-i tnu'u Ianyuux. Ña ka xe ini mee-n tnu'u-ia, te ñayiu xndaxio anu xa kunini-i tnu'u-ia, datu ini-n-yi —kuu Jesús, n-xia'an-ia nuu-s.

53 N-dee Jesús ijan, te n-ka kixe'e se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu xa ja'an-s xa ñatu ja'an ndaa Jesús, te vichi n-ka dandichi ña'a-s.

54 Va'a n-ka xo nini-s tnu'u n-ja'an-ia chi n-ka kuu-s xa tekuechi neñuu-s-ia.

12

N-kakune'e Jesús se ka kida nga xa va'a-s

1 Tiempu ijan n-ka taka titni mil ñayiu nuu tuu-ia. Diko ka xeñi ni'no tna'a-i. Te n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu dakua'a-ia. Ki'na ka du'a xia'an-ia:

—Chinuu koio xa ka ja'an se fariseu. Kuenda kiu levadura kuu xa dakua'a ña'a-s. Ka kida nga-s xa jandixa-s xa ka ja'an-s nuu-n.

² Xa na'i ka kida-s tuu na xee kiu. Xee kiu jini koio ñayiu nax n-ka kida-s.

³ Xa na'i n-ka ja'an-n xakuaa, teku ñayiu na xee kiu. Xa n-ka ja'an ni'ni-n do'o ñayiu na n-yindi'u-n xiti ñin cuarto ve'e, xee kana koio-n diki ve'e.

Jundu nuu ndoñu'u-ro xa yu'u-ro

⁴ Ndo'o, se ka kumani xi'in-r, maxku yu'u koio-n nuu se ka'ni ña'a chi ña tuu nax kada-s anu-n.

⁵ Na kachitnu'u ña'a-r jundu nuu ndoñu'u xa yu'u koio-n. Yu'u koio nuu Ia kida xa xi'i-ro, te dajane ni'no-ia ñayiu andea chi taxnuni-ia. Nuu mee-ia io xa yu'u koio-n.

⁶ Xaku ni tvini ya'u ñin ñin gorrión. Juini ita'u ni ya'u-ti, ko ñatu xande ini Ianyuux-ti

⁷ chi chinuu-ia ntdaa xa io. Nde idi diki-n n-ka'u-ia te na'a-ia nuu nadaa io. Xijan kuu xa maxku yu'u koio-n. Yodo ka ya'u ñin ñin-n dada gorrión, juini kue'e-t.

Ñayiu na ja'an jundu kuu-r xini tna'a-r xi'in-i

⁸ Ñayiu na ja'an jundu kuu-r nuu dava ka ñayiu, dani ru'u, Ia kuu ñayiu, ja'an-r nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, xa xini-r-yi.

⁹ Ñayiu na ja'an xa ña xini ña'a-i nuu dava ka ñayiu, dani ru'u, juña'a-r nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, xa ña xini-r-yi.

¹⁰ Taxkanu ini Ianyuux kuechi n-kida ñayiu. Juini n-ka jan tnu'u ña'a-i ru'u xa kuu-r Ia kuu ñayiu, taxkanu ini-ia xa n-kida-i, ko ma taxkanu ini-ia ñayiu jan kui'a Espiritu-ia.

¹¹ Hora na kandeka ña'a se Israel ji'in nuu se taxnuni nuu ñayiu ka xe'en veñu'u-n xi'in-s a nux kandeka ña'a se to'o ji'in nuu se ka taxnuni xi'in nuu se xnetniu, maxku yu'u koio-n xa ma ni'i-n tnu'u ja'an koio-n nuu-s

¹² chi kachi tnu'u ña'a Espiritu Ianyuux hora ijan xa ja'an koio-n nuu-s — kuu Jesús, xia'an-ia.

Kachi tnu'u ña'a Jesús janda xtuu ñayiu kuika

¹³ Te n-ja'an ñin se yitna'a nuu ñayiu xyuku ijan nuu Jesús:

—Maestru, juña'a-n ñani-da xa na kudava-da xi'in-s xa n-dandoo taa-da.

¹⁴ Te xia'an-ia nuu-s:

—Ña n-xe konetniu-r xa ku kuu-r juexi a juxtixia xa dakexio-r ñu'u a ndatniu.

¹⁵ Te xia'an Jesús nuu-s xi'in nuu ñayiu dakua'a-ia xi'in nuu ntdaa ñayiu xyuku ijan:

—Koo koio-n cuedado xa maxku kukajan ini-n xa io ñuñayiu chi ñadu vaxi-ro ñuñayiu xa koo kue'e xaxii-ro.

¹⁶ Ijan dada n-ja'an Jesús tnu'u kandee nuu-i ntdaa-i:

—N-xio ñin se kuika. Yo n-xo kua'a nuu ñu'u-s.

¹⁷ Te n-xani ini-s: “¿Nax kada-ro?, chi ña tuu ka nuu kuneva'a-ro ntdaa xa n-kee nuu ñu'u-ro.”

¹⁸ Ijan dada n-xani ini ka-s, te n-ndatnu'u-s xi'in anu-s: “Du'a na kada-ro. Na kanu-ro ve'e xyi'i xa n-kee nuu ñu'u-ro, te ndadava'a-ro ve'e na'nu ka. Chi'i-ro ntdaa triu-ro, ntdaa xaxii-ro,

¹⁹ te ja'an mee ja'an ñin-ro: N-chi'i-ro kue'e xaxii-ro, te kuika koo. Ndetatu-ro vitna. Na kaxi na ko'o-ro, te na kada-ro xa juini-ro.”

²⁰ Te n-ja'an Ianyuux nuu-s: "Lilu-n. Mee xakuaa vitna kuú-n. Te ñadu mee-n kaxi ko'o ntdaa xa n-kida tu'a-n."

²¹ Du'a ya'a ñayiu kaya kue'e ndatniyu yo ya'u, te ña tuu nax kida-i xaxe'e Ianyuux —kuu Jesús, xia'an-ia nuu ñayiu xyuku ijan.

Ndeka Ianyuux ñayiu kuu da'ya-ia

²² Te xia'an-ia nuu ñayiu dakua'a-ia:

—Xijan kuu xa maxku kundu ini-n nax kaxko'o-n, nax kundix kuda'u koio-n

²³ chi ndandi'i ka ndo'o dada xa kaxi xa ko'o-n. Ndandi'i ka ñii-n dada da'ma-n.

²⁴ Kani ini koio janda ndito tkaka. Ñayo-t dada'u triu. Diuni ñayo-t nataxtna'a triu. Ñayo-t chi'i triu ve'e-t. Juini ñayo-t chi'i triu ve'e-t, ko dakaxi Ianyuux kit ijan. Yo vichi yodo ka ya'u ndo'o dada kit ijan.

²⁵ Maxku yo kundu ini-n chi mayo-n ndaku xa dakue'nu ka-n mee-n, ni dava metro ma kue'nu ka-n.

²⁶ ¿Nax kuu xa mee ni xa nde kee nde kixi xa kax xa ko'o-n xi'in da'ma-n xñu ini-n?, te ni ita'u lii ñayo-n ndaku xa dakue'nu-n mee-n.

²⁷ Kani ini koio janda xa'nu ita liri. Ñatu kidatniyu-ta. Ñatu kava-ta yu'a. Juini vili n-kaa da'ma n-xo ndixi Salomón, ko vili ka kaa ita liriu dada da'ma n-xo ndixi-s.

²⁸ Ite xa'nu vitna te tnee kayu xiti xitnu, ite ijan n-kida Ianyuux xa vili kaa. Naka ndo'o, ma ku kada-ia xa koo xa kundix kuda'u-n. Naka ita'u ni ka kukanu ini-n-ia.

²⁹ Ndo'o iin iin-n, maxku yo kundu ini-n nax kaxko'o koio-n. Maxku yo jun ini koio-n xijan

³⁰ chi ñayiu ña ka jandixa Ianyuux xñu ini xa ni'i-i ntdaa xijan. Xa na'a Taa-ro Ianyuux xa ka ndoñu'u-n.

³¹ Naa xa jun ini koio-n xa ni'i-n xijan, ndukundee koio xa kiu tna'a koio-n nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i, te taxi-ia xa ka ndoñu'u-n xa xtuu-n ñuñayiu.

³² Kuenda kiu xaku ni tkachi xyuku ka kuu-n, ko maxku yu'u koio-n chi tna ini Ianyuux xa kada-ia xa taxnuni koio-n.

³³ Nadiko koio-n xaxii-n. Te tvini ni'i-n juña'a nga-n ñayiu ka kunda'u. Kada koio-n xava'a. Kuenda kiu bolsa tvini ma kutu'u xi'in ndatniyu yo ya'u io andiu kuu xijan. Ijan ñayo ñadu'u kiu te ñayo tkidi datiu ndatniyu-ro.

³⁴ Nuú io xaxii-n, jun ini-n xa kutuu koio-n.

Ñatu ka kuu inuu ñayiu xaxe'e tnu'u Jesús

³⁵ Kadatu'a koio mee-n xa nkada koio-n tniyu Ianyuux ná kida tu'a iin se kida tu'a mee-s xa kadatniyu-s. Ndiu-s cinturón-s, te natnuu-s candil xa kukanda nuu kadatniyu-s.

³⁶ Kada tu'a-n mee-n xa nakueka ña'a-n ná ka kida tu'a se ka xinokuechi nuu xto'o-s mee-s xa nakueka-s-si. Xndetu tu'a-s hora naxee xto'o-s xa n-xe'en-s viko tnunda'a. Na naxee xto'o-s ve'e-s, dakande-s ye'e, te najaan se xinokuechi jan ye'e.

³⁷ Naka ta'u kuu koio se ijan hora na naxee xto'o-s ve'e-s chi jini-s xa xndito-s. Ndiu xto'o-s cinturón-s xa kada tu'a-s xa kaxi koio-s, te juña'a-s nuu-s iin iin-s xa na nkoo koio-s nuu mexa te dakexio-s ndeyu kaxi koio-s.

³⁸ Naka ta'u kuu se kundito hora na naxee xto'o-s, juini n-kukuee xto'o-s, te nde niu dava a kui'i ka daa naxee-s.

³⁹ Kunini va'a koio xa'a. Nu n-xini iin se kuu xto'o ve'e na hora xee ñadu'u ve'e-s n-kuu, kundito-s te ma juejoon-s xa kiu ñadu'u ve'e-s xa du'u-s xaxii-s.

⁴⁰ Kada tu'a koio-n mee-n xa nakueka ña'a-n hora na ndixi-r chi hora ña xñu ini-n ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu —kuu Jesús, xia'an-ia nuu ñayiu dakua'a-ia.

⁴¹ Ijan dada n-xijan tnu'u Spedru-ia:

—Dito, ¿nuu uxi uu dañá n-ja'an-n tnu'u ya'a a n-ja'an-n nuu ntdaa ñayiu a?

⁴² Te xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro:

—Kuenda kiu ñin se yo kaxi ini, te yo va'a xinokuechi-s nuu xto'o-s ka kuu-n. N-tetutniu ña'a xto'o se ijan xa taxnuni-s nuu dava ka se ka xinokuechi nuu-s. Diu se ya'a dakexio xa kaxi dava ka se ka xinokuechi jan na xee hora.

⁴³ Naka ta'u kuu se ijan hora na naxee xto'o-s chi jini-s xa n-kida-s ntdaa xa n-ta'u tñiu-s.

⁴⁴ Xandaa xakuiti tetutniu ña'a xto'o-s xa junuu-s ntdaa xaxii-s.

⁴⁵ Nux na kani ini ñin se xinokuechi nuu xto'o-s: “Na'a ji'in xto'o-ro, te kukuee-s xa nxee-s”, te kixe'e-s xa kani-s dava ka se ka xinokuechi xi'in ñá ka xinokuechi nuu se kuu xto'o-s. Kixe'e-s kaxi-s, ko'o-s, te xini-s.

⁴⁶ Naxee xto'o se ijan kiu ña ñu ini-s xa naxee-s. Nde'e kada u'u ña'a xto'o-s xa daa n-kida-s. Daa kada Ianyuux ñayiu ña jandixa ña'a.

⁴⁷ Se xá na'a nax juini xto'o-s xa kada-s te ña io tu'a-s xa nakueka-s-si, ni ña n-kida-s xa n-juini xto'o-s; se ijan janña'a xto'o-s kue'e vuelta,

⁴⁸ ko se ña ka xini nax juini xto'o-s xa kada-s, te n-ka kida-s kuechi, io xa ndo'o-s, ko xaku ni. Ñayiu va'a xna'a xa juini Ianyuux xa kada-i, ta'u tñiu-ia nuu-i xa kada koio-i kue'e tñiu-ia. Ñayiu n-kiunda'a kue'e tvini xa dakaka-i, kue'e ka tvini io xa najuña'a-i ñayiu n-xia'an. Daa kuu ñayiu va'a kutnuni ini tnu'u Ianyuux.

⁴⁹ N-kixee-r xa tnuu-r ñu'ú ñuñayiu. Te naka kuu anu-r xa naya'a ni.

⁵⁰ Io xa nda'u ya'a-r. Te nde vitna tñau ini da'u ni-r.

⁵¹ Ka xani ini-n xa n-kixee-r xa kutuu vii kutuu va'a koio-n xi'in dava ka ñayiu, ko ña'a, chi n-kixee-r xa tuku jandixa koio-n.

⁵² O'on ñayiu kutuu ka'nu ñin ve'e, tuku jandixa uni-i te tuku jandixa uu-i.

⁵³ Tuku jandixa se kuu taa, te tuku jandixa se kuu da'ya. Tuku jandixa ñá kuu di'i, te tuku jandixa da'ya di'i-ña. Tuku jandixa ñá kuu didido, te tuku jandixa xanu-ña. Ma inuu jandixa koio-i —kuu-ia, xia'an-ia nuu se dakua'a-ia.

Kua'a ñayiu xa kutnuni ini-i nuu nax ya'a

⁵⁴ Kue'e ñayiu n-ka nataka nuu-ia, te xia'an-ia nuu-i:

—Hora nane vikó do nuu keé ngandii, ka ja'an-n xa kixi dau, te daa ya'a.

⁵⁵ Hora kane tachi xajan do norte, ka xia'an tna'a-n: “Nde'e juun ka'ni.” Te ndaa juun ka'ni.

⁵⁶ Ka kida nga-n xa va'a-n. Ka kutnuni ini-n nax ya'a chi xnde'a-n andiu xi'in ñuñayiu. ¿Nax kuu xa ña ka kutnuni ini koio-n nax ya'a vitna?

Kada inuu-n xi'in ñayiu juini xa kajan-i kuechi-n

⁵⁷ ¿Nakuenda ña ka kutnuni ini-n nax kuu xava'a, nax kuu xa u'u?

⁵⁸ Nux ñin se ndeka ña'a jua'an nuu juxtixia xa kajan-s kuechi-n, dava ichi ndatnu'u va'a-n xi'in-s xa maxku kandeka ña'a-s ji'in nuu juexi te kandeka ña'a juexi ji'in nuu se ndee vekaa, te chindi'u ña'a-s.

⁵⁹ Te ma yaa-n. Nde na chiya'u-n ntdanditu'u centau xijan juxtixia; ijan dada yaa-n —kuu Jesús, xia'an-ia.

¹ Tiempu ijan n-ka xee se n-ka xee nuu Jesús. Te n-ka najani-s xa mee hora ka doko fitni se Galilea kiti-s nuu altar, n-xa'ni ña'a Pilato. Te n-daka ni'no-s niñi-s xi'in niñi kiti n-xi'i nuu altar jan.

² Xia'an Jesús:

—Ka xani ini-n xa n-ka kida se ijan kue'e ka kuechi dada dava ka se Galilea xa du'a n-ka ya'a-s. Va daa ka xani ini-n,

³ ko ña'a. Nux ma natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, dani ya'a koio mee-n.

⁴ Va diuni ka xani ini-n xa xaun uni ni se n-ka xi'i na jungava ndodo ña'a torri nani Siloé n-ka kida kue'e ka kuechi dada dava ka ñayiu io Jerusalén,

⁵ ko ña'a. Nux ma natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, daa ya'a koio mee-n —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁶ Te n-ja'an-ia tnu'u kandee nuu ñayiu xyuku ijan. Xia'an-ia:

—N-ta'u tniu ñn se kuu xto'o ñu'u xa dandee ñn se xinokuechi nuu-s tnu higo me'ñu tnu uva xetata-s. Nu n-xa'nu-tnu, te juan tñi xto'o ñu'u jan higo, ko ña tuu na higo ni'i-s.

⁷ Te n-ja'an-s nuu se ndee tnu uva jan: “Ne'e. Kunde'a-n-tnu xa ña tuu nax juun-tnu. Xa n-kuu uni kuia kixi-r xa tñi-r higo, te ña tuu nax ni'i-r. Ka'nde-tnu chi nukoo du'a ni-tnu.”

⁸ Te n-ja'an se ijan: “Dito, idii nga kuia na ku nukoo na'i-tnu. Kuia vitna na nadataya-da ñu'u nikanduu xe'e-tnu xa dakeé-da xe'en.

⁹ Te nux na juun-tnu, io va'a. Nux ña'a, ka'nde-n-tnu” —kuu-s, xia'an-s.

N-ndadava'a Jesús ñn ñadi'i kiu ndetatu ñayiu

¹⁰ N-xee kiu sabado, kiu ndetatu ñayiu Israel. Kiu ijan dakua'a Jesús ñayiu xiti ñn veñu'u luchi.

¹¹ Ijan n-xee ñn ña ñu'u ña'a xaloko. Ku'u yata-ña. N-kuu xaun uni kuia io ti'i yata-ña. Ña kuu da'u ni xa kunujuiin ndaa-ña.

¹² N-xini ña'a-ia, te n-kana ña'a-ia. Xia'an-ia nuu-ña:

—N-yaa-n nuu xaloko. Ma koo ti'i ka yata-n.

¹³ Te n-xajan ndodo ña'a-ia nda'a-ia. Danaa n-ndundaa yata-ña. Te n-nakuetu-ña nuu Ianyuux.

¹⁴ Yo n-kiti ini se kida veñu'u nuu Jesús chi n-ndadava'a-ia ñayiu kiu ka ndetatu ñayiu Israel. Te n-ja'an-s nuu ñayiu xyuku ijan:

—Maxku kixi-n xa ndva'a koio-n kiu ka ndetatu-ro. ¿Nakuenda ñatu ka kixi-n kiu ka kidatniu-ro? —kuu-s, xia'an-s.

¹⁵ Te xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, nuu-s:

—Ka kida nga-n xa va'a-n. Dava'a nga-n ka nandaxi nkutu-n a burru-n, te xndeka-n-ti ka xe'en ndute kiu ndetatu-ro.

¹⁶ Nani ka kuu-n da'ya dana Abraham, dani kuu-ña da'ya dana Abraham. Xa yi'i xaun uni kuia ñu'u ña'a Satanás. ¿Nax kuu xa ña io va'a xa yaa-ña nuu-i kiu ndetatu-ro?

¹⁷ Nu n-ya'a xa n-ja'an-ia xijan, te n-ka kujanuu ñayiu kui'a n-ka ja'an nuu-ia. N-ka kudi ini ntdaa ñayiu xyuku ijan xaxe'e xa vichi va'a n-kida-ia.

N-kakune'e Jesús xa taxnuni Ianyuux

¹⁸ Xijan kuu xa xia'an-ia:

—Ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i kuu ná kuu ñn

¹⁹ ndijin tnumaxtaxa. N-dakeé ñn seyii idii ni ndijin-tnu nuu ñu'u-s, te n-ka'ndi-tnu. N-xa'nu dujun tnumaxtaxa, te n-ka xajan chilidaa taka-ti da'nda-tnu.

²⁰ Ijan dada n-ja'an-ia ñnka ntuku tnu'u kandee:

—Xaku ni ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Juuni xaku ni-i jandixa-ia, ko kue'e ka ñayiu ka teku tnu'u-ia jua'an.

²¹ Tnu'u-ia kuu ná kuu levadura. N-tnüü ñin ñadi'i levadura, te n-daka ni'no-ña xi'in oko uu litro yuchi triu. N-ndaa yuxa jan nde n-xee na koo.

Ye'e Tna'a

²² Dani jua'an-ia ichi jua'an Jerusalén. Nini n-ya'a-ia ñuu na'nu, ñuu kuechi n-dakua'a-ia ñayiu.

²³ Te n-ja'an ñin ñayiu nuu-ia:

—Dito, ¿xaku ni ñayiu nanita'u a kue'e-i a?

Te n-ja'an ka ntuku Jesús tnu'u kandee nuu-i:

²⁴ —Teyika koio-n mee-n xa mee ni tnu'u ru'u jandixa koio-n xa ji'in-n andiu. Kuenda kiu ji'in-n ñin ve'e, te kiu-n ye'e tna'a kuu xa ji'in-n ijan. Kue'e ñayiu nduku ini xa ji'in koio-i ijan, ko ma ndaa-i ji'in.

²⁵ Nu n-kunee nakadi kutu ñin se kuu xto'o ñin ve'e ye'e-s. Nux ji'in koio-n ve'e-s xa kiu-n ijan te nux kunujüin koio-n yata ve'e-s te dakande-n ye'e jan, te juña'a-n: “Dito, Dito, najaan-n ye'e na xe kiu koio-da”, te ja'an-s: “Ñ'a'a, chi ña xini ña'a-r. Ña xini-r nde kuu ñuu-n.”

²⁶ Te ja'an koio-n: “N-ka xaxi-ro, n-ka xi'i-ro, te n-dakua'a-n ñayiu ichi ka'nu ñuu-da.”

²⁷ Kuenda kiu xto'o ve'e jan kuu-r. Te ja'an-r nuu-n: “Aru ja'an xa ña xini ña'a-r. Ña xini-r nde kuu ñuu-n. Jua'an na'i koio chi ñayiu ka kida kuechi ka kuu-n.”

²⁸ Yo nde'e nda'i koio-n, te nde'e kiti ini koio-n nuu Ianyuux kiu ijan xaxe'e xa mayo-n kiu nuu taxnuni-ia xi'in xaxe'e xa jini-n xa tuu Abraham, Isaac xi'in Jacob xi'in ndaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

²⁹ Xee ñayiu ntdantu'u ñuu xndatuu ñuñayiu ijan. Kee koio-i nkoon lado ñuñayiu. Nde nuu kane ngandii xi'in nde nuu keé ngandii, nde xe'e ñuñayiu xi'in nde ñiki ñuñayiu kee koio-i xa kunukoo koio-i yu'u mexa xa kaxde'ñu-i nuu taxnuni Ianyuux.

³⁰ Kue'e ñayiu kunuu ka vitna, nduu-i ñayiu ña ndandi'i. Ñayiu ña ndandi'i vitna, nduu-i ñayiu ndandi'i kiu ijan —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-nda'i Jesús xaxe'e Jerusalén

³¹ Hora ijan n-ka xee dava se fariseu nuu Jesús, te ka xia'an-s nuu-ia:

—Jua'an ñnka lado chi kuu Herodes xa ka'ni ña'a-s.

³² Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Juan juña'a koio-n se kuu ná kuu chikuii jan, xa xaku nga kiu ndoñu'u xa daxinokava-r xa ndadava'a-r ñayiu xi'in xa kine'e-r xaloko xñu'u anu-i.

³³ Dani xaku nga kiu ndoñu'u xa ji'in ntuku-r Jerusalén. Io xa ji'in-r chi ñatu io va'a nux xi'i ñin se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ñnka ñuu.

³⁴ Te n-kixe'e-ia xa kakune'e-ia ñayiu Jerusalén. N-ja'an-ia:

—Mee-n xa kuu-n ñayiu Jerusalén, ka xa'ni-n se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te ka jani-n se n-tunda'a ña'a Ianyuux yuú. Naka kue'e vuelta n-juini-r xa kada-r ná kida chuun. Nadataka-t da'ya-t ka'a ndixi-t xa ñunuu-t-ti. Du'a n-juini-r xa kada ña'a-r, ko ñayo-n n-juini.

³⁵ Kuna'a koio-n xa mayo ka-n kutuu Jerusalén, te ma kutuu ka-ro. Xee kiu ja'an-n: “Naka ta'u Ia n-natunda'a ña'a Ianyuux xa juan ndixi-ia ñuñayiu; ijan dada jini ña'a ntuku-n” —kuu-ia, xia'an-ia.

14

N-ndadava'a Jesús ñin se ñu'u ña'a Kuiña

¹ N-xee ñin sabado, te n-ja'an ñin se fariseu taxnuni Jesús xa kaxdini-ia xi'in-s, te n-xee-ia ve'e-s xa kaxdini-ia. Nini tuu-ia ijan, n-ka xo nde'a se n-ka taka ijan nu nax kida-ia xa na kua'a na tekuechi-s-ia.

² Ijan nujuiin ñin se ñu'u ña'a Kuiña.

³ Xaxe'e xa n-tu ini Jesús nax n-ka xani ini se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu xyuku ijan, n-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Io va'a xa ndadava'a-ro ñayiu ku'u kiu kuu sabado a ña'a u?

⁴ Ni ñin ña tuu nax n-ka ja'an se ijan. N-tñii Jesús se ku'u jan, te n-ndadava'a-ia-s, te n-ja'an-ia xa na nu'u-s ve'e-s.

⁵ Te xia'an-ia nuu se fariseu:

—Nux kekava da'ya yii-n a ngutu-n xiti yau kiu kuu sabado, ña xndetu-n chi ka xe nutava-n-si juini kiu sabado kuu. ¿Ndaa a ña'a u? —kuu Jesús, xia'an-ia nuu se ijan, ñin ñin-s.

⁶ Ñayo-s ni'i tnu'u ja'an-s.

Ñayiu ji'in viko tnunda'a

⁷ Nu n-xini-ia xa ka kaxi se n-ka xee ijan nuu kunukoo koio-s nuu ka xko nukoo se ndandi'i ka, xia'an-ia nuu-s:

⁸—Hora na ji'in koio-n viko tnunda'a, maxku nkoo koio-n nuu kaxko nukoo se ndandi'i xa na ña'a xee ñka se ndandi'i ka dada ndo'o viko jan.

⁹ Nkueka se n-ja'an ña'a ndo'o se ndandi'i ka jan, te xee-s nuu nukoo-n, te ja'an-s nuu-n: “Xikojuiin na nkoo se ya'a nuu nukoo-n.” Nux daa na ya'a-n kujanuu-n, te ji'in-n. Nkoo-n nuu ka xko nukoo se dakuu nga.

¹⁰ Maxku daa kada-n. Nux na ja'an ña'a ñin se kida viko te hora na xee koio-n viko jan, nkoo koio-n nuu ka xko nukoo ñayiu dakuu nga, ijan te xee se n-ja'an ña'a, te kachi-s nuu-n ñin ñin-n: “Dito, jua'an-n. Nkoo-n nuu xtuu ñayiu ndandi'i ka.” Najuen tnu'u ña'a-s nuu ntdaa ñayiu xyuku ijan.

¹¹ Ñayiu najuen tnu'u mee-i, nduu-i ñayiu dakuu nga, te kujanuu-i. Ñayiu xko kida ná kida ñayiu dakuu nga, najuen tnu'u ña'a ñayiu —kuu-ia, xia'an-ia.

¹² Te xia'an-ia nuu mee ni se n-ja'an ña'a:

—Hora na kada-n viko, maxku ja'an-n ñayiu kumani xi'in-n. Maxku ja'an-n ñani-n, ku'a-n. Maxku ja'an-n ñayiu kutna'a xi'in-n. Maxku ja'an-n ñayiu kuika io yatni xi'in-n chi dani na ja'an ña'a mee-i.

¹³ Maxku du'a kada koio-n; hora na kada-n ñin viko ka'nu, ja'an-n ñayiu ka kukee ka kunda'u, ñayiu n-ka ndune'e, ñayiu ka xika yakua, ñayiu kuaa du.

¹⁴ Kudi ini-n chi ña tuu nax nataxi ñayiu ijan. Ni'i-n ta'u-n kiu na nandoto ñayiu va'a.

Ñayiu ñatu n-ka juini xa ji'in-i viko ñin se n-ja'an ña'a

¹⁵ Nu n-teku ñin se yitna'a nuu ñayiu xyuku ijan, te xia'an-s:

—Naka ta'u ñayiu kaxi ko'o nuu taxnuni ñanyuux.

¹⁶ Te xia'an Jesús:

—N-xio ñin se n-kida tu'a kue'e ndeyu xa kaxde'ñu kue'e ñayiu n-ja'an-s.

¹⁷ N-xee hora kaxde'ñu koio-s, te n-tunda'a se kida viko jan se xinokuechi nuu-s xa du'a na juña'a-s nuu ñayiu n-ja'an-s: “Juan xee-n chi xa io tu'a xa kaxde'ñu-n.”

¹⁸ Ntdaa se ijan ña n-ka juini xa ji'in koio-s. Xia'an se ki'na nuu nuu se xinokuechi jan: “N-xeen-r ñu'u te ndoñu'u xa nkoto-r. Juña'a-n nuu se kida viko xa na taxkanu ini-s chi ma kuu xa xee-r”, kuu-s, xia'an-s.

¹⁹ Xia'an se kuu uu: "O'on tayu ngutu n-xeen-r, te io xa nkoto-r-ti. Juña'a-n nuu-s xa na taxkanu ini-s chi ma kuu xa xee-r."

²⁰ Xia'an inka ntuku se n-ja'an se kida viko: "Dijan n-tnunda'a-r, te ma kuu xa xee-r."

²¹ Te n-xiko se xinokuechi jan, te n-najani-s nuu xto'o-s xa n-ka ja'an se ijan. Yo n-kiti ini xto'o-s jan, te xia'an-s nuu-s: "Yachi. Jua'an ichi ka'nu, ichi kuechi xiti ñuu, te ja'an-n ñayiu ka kukee ka kunda'u, ñayiu n-ka ndune'e, ñayiu kuua, ñayiu xika yakua du."

²² N-kee-s. Jua'an ntuku-s. Ijan dada n-naxee-s, te xia'an-s: "Dito, xa n-kida-da xa n-ta'u tni-u-n, ko ta chitu ka ve'e-n", kuu-s, xia'an-s nuu xto'o-s.

²³ Te xia'an ntuku xto'o-s jan nuu-s: "Jua'an ichi ka'nu. Jua'an ichi yu'u ñuu, te kandeka juexa-n ñayiu kixi xa na chitu ve'e-r.

²⁴ Kaxde'ñu koio-i, ko se ña n-ka juini xa kixi-s, mayo-s kaxko'o viko-r. Ni ita'u ndeyu-r ma juña'a-r xa kaxi-s" —kuu Jesús, xia'an-ia.

Nuxa ñatu ede ñiñ ñatu xiniñu'u

²⁵ N-ndee Jesús ve'e se fariseu jan, te jua'an-ia nuu io xa ji'in-ia. Kue'e ñayiu xndijun ña'a jua'an, te n-ngokoo-ia xa kunde'a-ia ñayiu jan, te n-ja'an-ia nuu-i:

²⁶ —Se juini xa nkuitandijun ña'a-s, nux dani kukajan ini-s taa-s, di'i-s, ñadi'i-s, da'ya-s, ñani-s, ku'a-s; ma kuu xa dakua'a-r-si. Dani ma kuu xa dakua'a-r-si nux ma dandoo-s xa kukajan ini mee-s.

²⁷ Nux ña io tu'a-n xa kuu koio-n kuenda kiu se doko curuxi-s xa nkuitakaa dika-s xaxe'e-r, na io tu'a ru'u, ma kuu xa dakua'a ña'a-r.

²⁸ Se juini xa kadava'a-s ve'e iñu uxa piso, ki'na ka juen tnu'u-s nadaa nju'un-s xa kua'a ve'e dujan xa na daxinokava-s

²⁹ na ña'a tava-s cimientu, te ma kuu daxinokava-s, te kuekundee ña'a ñayiu xnde'a ña'a.

³⁰ Te juña'a tna'a-i: "Se ya'a n-kixe'e-s xa kadava'a-s ve'e-s, ko ña n-kuu xa daxinokava-s."

³¹ Dani iñ se taxnuni, nux ñu ini-s xa jantna'a-s xi'in ntña'a ka taxnuni-s, ki'na ka kani ini-s nux ndaku-s xi'in uxi mil soldado-s nuu inka se taxnuni io oko mil soldado.

³² Nux tu ini-s xa ma ndaku-s xi'in uxi mil soldado-s, tunda'a-s iñ soldado xa kada inuu-s xa kutuu mani na'i koio-s.

³³ Dani ndo'o, iñ iñ-n, ma ndaku-n xa nkuitandijun ña'a-n nux ma dandoo-n ndaa xaxii-n.

³⁴ Va'a ñiñ, ko nux ñatuka ede, ma kuu xa nduu ede mee.

³⁵ Ña xiniñu'u ka, ni xa kate-ro nuu ñu'u xa ku kuu-i xe'en, ni xa daka-ro xi'in xe'en kiti. Diko nga kate-ro. Daa ka kuu ndo'o. Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r, xijan kuu xa kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n —kuu Jesús, xia'an-ia.

15

Tkachi n-xita

¹ Ndikiu ndiñu n-ka xo xe'en se n-ka xo xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu yo ka kida kuechi nuu n-xo tuu Jesús xa kunini koio-i xa n-xo ja'an-ia.

² Se fariseu xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, kui'a n-ka ja'an-s Jesús. Ka xia'an tna'a-s:

—Se ya'a kumani-s xi'in ñayiu ka kida kue'e kuechi te xko xaxi ka'nu-s xi'in-i.

³ Xijan kuu xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a nuu-s. Xia'an-ia:

⁴—Ñayiu io ñin cientu tkachi te na kuita ñin-ti yuku, dandoo-i koon diko xaun koon kiti ndeka-i, te jin nunduku-i kiti n-xita jan. Xaxe'e xa n-xita-ti ma kande ini-i-ti.

⁵Na nani'i-i-ti, te kadoko-i-ti nu'u ve'e-i, te yo kuvete-i.

⁶Na naxee-i ve'e-i, te nadataka-i ñayiu ka kumani xi'in-i xi'in ñayiu io yatni xi'in-i. Ja'an-i nuu-i: “Kuvete-da chi n-nani'i-da tkachi-da n-xita”, xa na kuvete koio-i tuku.

⁷Daa ka kudi ini ia xtuu andiu. Yo kudi ini ka-ia hora natu ini ñin ñayiu xa n-ka kida-i kuechi dada xaxe'e koon diko xaun koon ñayiu kida xava'a chi ña tuu nax n-ka kida-i xa ku natu ini-i.

Tvini kaa n-xita

⁸Nux io uxi tvini kaa ñin ñadi'i te dakuita-ña ñin, natnuu-ña candil te ti'u-ña ve'e-ña. Vii nene nanduku-ña,

⁹te hora na nani'i-ña, nadataka-ña ñayiu kumani xi'in-ña xi'in ñayiu io yatni xi'in-ña ve'e-ña, te ja'an-ña nuu-i: “Kuvete-da chi n-nani'i-da tvini kaa n-xita.” Du'a ja'an-ña nuu-i xa na kuvete koio-i tuku.

¹⁰Daa ka kudi ini ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, hora natu ini ñin ñayiu xa n-kida-i kuechi.

Se n-diko ta'u-s, te n-datiu-s tvini n-ni'i-s

¹¹'N-xio ñin se n-xio uu da'ya yii.

¹²N-ja'an seluchi ka nuu taa-s: “Taa-ro, ka'nde dava-n xaxii-n xa taxi-n ta'u-da.” Te n-xia'an taa-s dava xaxii-s, dava ñu'u-s.

¹³Nu n-kuu jeen kiu, te n-diko seluchi ka jan ñu'u-s xi'in xaxii-s, te ni'i-s tvini xa n-diko-s ñu'u jan xi'in xaxii-s, te jua'an-s ñuu xika. Ijan n-xetniu-s ntdaa tvini-s. N-datiu-s tvini-s xa n-xeen-s dava'a nga xa n-kukajan ini-s.

¹⁴Nu n-dandi'i-s tvini-s, te n-kuu tnama ñuu ijan, te n-ndoñu'u xa kaxi-s.

¹⁵N-xe kajan-s tniu nuu ñin se ñuteyu ijan, te n-tunda'a ña'a-s nde nuu xetata-s kuchi xa junuu-s-ti.

¹⁶Yo n-kuu anu-s xa kaxi-s doo ndichi ka xaxi kuchi jan xa na xikojuin xa kojon-s, ko ñayo n-xia'an.

¹⁷Ijan dada va'a n-najani ini-s, te n-ja'an mee n-ja'an ñin-s: “Diko tunga io xa kaxi ntdaa se xinokuechi nuu taa-ro, te ya'a xi'i-ro doko.

¹⁸Na nangondita-ro. Na nu'u-ro ve'e taa-ro, te juña'a-ro: Taa-ro, n-kida-da kuechi chi n-kuxee ini-da nuu Ianyuux, te n-kuxee ini-da nuu ndixi.

¹⁹Va'a ka nux maxku ja'an da'ya ña'a ka-n. Na nduu-da se xinokuechi nuu-n”, kuu-s, n-xani ini-s.

²⁰'N-ndojuin-s. N-tñi-s ichi. Juan nu'u-s ve'e taa-s. Nu n-nduyatni-s nuu ñu'u taa-s, te xika ka juan nu'u-s, te n-xini ña'a taa-s. N-kunda'u ini ña'a-s. N-kendava-s. N-xetna'a ña'a-s, te n-nundee ña'a-s. N-teyu'u ña'a-s.

²¹Te n-ja'an-s nuu taa-s: “Taa-ro, n-kida-da kuechi chi n-kuxe ini-da nuu Ianyuux. N-kuxe ini-da nuu ndixi. Va'a ka maxku ja'an da'ya ña'a ka-n”, kuu-s, xia'an-s nuu taa-s.

²²Te n-ja'an taa-s nuu se ka xinokuechi nuu-s: “Juan je'en koio dijun va'a ka, te dandukutu koio-n-si. Tnaa koio-n de'e dikí nda'a-s. Chi'i koio-n-si ndixa.

²³Te nkueka koio-n nserru kandee ka. Ka'ni koio-n-ti xa na kaxi-ro-t. Na koo-ro xadi ini

²⁴chi da'ya yii-r ya'a, kuenda kiu ndiyi n-kuu-s, te vitna n-nandoto-s. Ña n-xini-ro nuu nde n-xe'en-s, te n-nani'i-ro-s”, kuu taa-s, xia'an-s. Te n-xio xadi ini.

²⁵ 'Da'ya yii-s, se xa'nu jan, n-xiko-s. Juan nu'u-s ve'e-s xa n-ñutuu-s nuu ñu'u-s. Nu n-nduyatni-s ve'e-s, te n-teku-s xa ka tiu música. N-teku-s xa ka xataxe'e ñayiu xiti ve'e taa-s.

²⁶ N-kana-s ñin se xinokuechi nuu taa-s, te n-xijan tnu'u-s nuu nax kuu ve'e taa-s.

²⁷ Te n-ja'an se xinokuechi jan: "N-nxee ñani-n, Dito. N-nxee va'a-s, n-nxee ndito-s. Xijan kuu xa n-ka xa'ni-s ncerru io ndee ka."

²⁸ N-kiti ini da'ya yii xa'nu ka se ijan, te ña n-juini-s xa ndiu-s ve'e taa-s. Te n-xe nukueka ña'a taa-s. Vivii n-ja'an-s nuu-s xa na ndiu-s.

²⁹ N-ja'an-s nuu taa-s: "Mee-da, kuia n-kuu xinokuechi-da nuu-n. Te ni ñin vuelta ña kuxe ini-da nuu-n, ko ta taxi ka-n juini nga ñin da'ya nchiva xa kaxdii-da xi'in ñayiu ka kumani xi'in-da.

³⁰ Se kuu da'ya-n n-nxee, n-xaxi-s tvini-n. N-chiya'u-s ñadi'i n-kaa xi'in-s, te xaxe'e-s n-xa'ni-n ncerru kandee ka", kuu-s.

³¹ Te xia'an taa-s nuu-s: "Mee-n, ntdantu'u kiu tuu-ro, te ntdaa xa neva'a-r kuu xaxii-n.

³² Io va'a xa kida-r viko, te io xadi ini chi se kuu ñani-n kuenda kiu ndiyi n-kuu-s, te n-nandoto-s. Ña n-xini-ro nuu nde n-xe'en-s, te n-nani'i-ro-s", kuu-s, n-xia'an-s.

16

En se yo mii xa n-kida-s

¹ Ijan dada n-ja'an ka Jesús tnu'u ya'a nuu se dakua'a-ia. Xia'an-ia:

—N-xio ñin se n-yinda'a xaxii ñin se kuika. N-kutnu'u xa xidoya'u-s xaxii se kuika jan jua'an chi ña n-yinda'a va'a-s.

² Nu n-teku se kuika jan, te n-kana ña'a-s. Xia'an-s: "N-teku-r xa kida-n. Ja'an nuu-r nde n-kida-n tvini-r xi'in xaxii-r chi ma kuu ka xa kinda'a-n."

³ Nu n-ya'a xa n-xijan tnu'u ña'a se ijan, te n-ja'an mee n-ja'an ñin se yinda'a xaxii-s: "¿Nax kada-ro chi ma taxi ka xto'o-ro tniyu kada-ro? Ña ndaku-ro xa kate-ro. Januu xa kajan nda'u-ro.

⁴ An n-kixdiki-ro nax kada-ro hora ma juetniyu ña'a ka-s xa na kua'a na juemani ña'a ñayiu hora na ji'in-ro ve'e-i."

⁵ Ijan dada n-kana-s ñin xi'in ñin se tau nuu se kuika jan. N-xijan tnu'u-s se ki'na nuu: "¿Nadaa tau-n nuu xto'o-ro?"

⁶ Te n-ja'an se ijan: "Koon mil litro aciti tau-da." Xia'an-s nuu-s: "Ju'un tutu yodotnuni xa tau-n ya. Nkoo. Dama número. Tenee uu mil litro. Yachi", kuu-s, xia'an-s.

⁷ Te n-xijan tnu'u-s se kuu uu: "¿Nadaa tau-n nuu xto'o-ro." Te n-ja'an-s: "Oko uxi ñin yodo maquila triu." Te xia'an-s: "Ju'un tutu yodotnuni xa tau-n ya. Dama número yodotnuni. Tenee oko o'on maquila", kuu-s, xia'an-s.

⁸ Nu n-teku se kuu xto'o-s xa n-kida-s, te xia'an-s nuu-s xa io va'a ni xa n-kida-s xaxe'e xa kaxi ini-s.

Daa n-ja'an-ia chi ñayiu ma kutuu andiu te ña jandixa-i Ianyuux, inuu mii ka-i xa kada-i xa ni'i-i tvini dada ñayiu jandixa-ia.

⁹ Ndoñu'u xa juña'a nga-n tvini ñayiu na kua'a na kutuu mani-n xi'in-i, te kiu na jin ndi'i xaxii-n, kueka ña'a Ianyuux xa kutuu-n xi'in-ia nikava nikuita.

¹⁰ Nuxa xaku ni xa xneva'a-n te va'a ñunuu-n xijan, dani va'a junuu koio-n nux kue'e na koo, ko nuu ita'u ni xaxii-n io te ña kua'a-n junuu koio-n, dani ma kua'a-n junuu koio-n xijan nux kue'e na koo.

¹¹ Nux ña xñunuu va'a-n xaxii-n xi'in tvini-n io ñuñayiu, ma kua'a-n junuu va'a koio-n xa taxi Ianyuux.

¹² Nux ñayo-n ndee va'a xaxii se nuu kidatniyu-n, mayo taxi ta'u-n te ma koo xaxii-n.

¹³ Ñayo se xinokuechi io uu xto'o chi nuu uu-s na koo, jini u'u-s ñin-s, te juemani-s inka-s; a kada-s ntdaa xa juini ñin-s, te jini u'u-s inka-s. Diuni mayo-n ndaku junokuechi-n nuu Ianyuux nux mee ni xa kadatniyu-n xa koo xaxii-n te ña tuu nax kada-n xaxe'e Ianyuux —kuu Jesús, xia'an-ia.

¹⁴ N-ka xakundee se fariseu xyitna'a nuu ñayiu xyuku ijan Jesús xa n-ka teku-s tnu'u ijan chi se fariseu, yo unu kajan ini-s tvini.

¹⁵ Xia'an Jesús nuu-s:

—Mee-n ka ja'an-n nuu ñayiu xa va'a-n, ko Ianyuux xini janda kuu anu-n. ñin xa xani ini ñayiu ñuñayiu xa xiniñu'u ka, xijan xini u'u Ianyuux.

Ñayiu dandoo tna'a

¹⁶ 'Nde tiempo n-kixi Moisés xi'in nde tiempo n-kixi Sua, taxnuni ley n-chidotnuni Moisés. Nde na n-ka xo tuu se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in nde na n-xo tuu Sua, nde daa, taxnuni ley n-chidotnuni-s. Na n-kixi Sua, n-ja'an-s nuu ñayiu nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Ñayiu kiu tna'a nuu ñayiu ijan, juexa ka kiu tna'a-i.

¹⁷ Jin tna'a tnu'u Ianyuux yodotnuni xa naa andiu xi'in ñuñayiu; naka tnu'u-ia n-chidotnuni Moisés ma ku jin tna'a.

¹⁸ 'Nux dandoo ñin seyii ñadi'i-s te natnunda'a-s xi'in inka ñadi'i, kida-s kuechi. Diuni kuechi kuu nux natnunda'a ñin seyii xi'in ñadi'i n-dandoo ña'a yii-ña.

ñin se kuika xi'in se nani Lázaro

¹⁹ 'N-xio ñin se yo kuika. Va'a n-xo ndixi-s. N-xo xi'no-s da'ma tndee kue'e xi'in da'ma linu ya'u. Ndiikiu ndiñuu n-xo xaxi va'a-s, te n-xo kudi ini-s.

²⁰ Diuni n-xio ñin se n-xo nani Lázaro. N-kunda'u n-kukee-s. N-xo xantuu ña'a ñayiu yatni ye'e se kuika jan, te n-xo xo nukoo-s ijan. N-xiñi ndi'yi te'yu nitu'u ñii-s.

²¹ N-xo kojon-s te yo n-xo kuu anu-s xa kaxi-s tila xi'in ndeyu n-xo junkoio yu'u mexa se kuika jan xa kaxi-s xa xikojuiin xa kojon-s. Nda'u n-ya'a-s. N-ka xo nayuu ti-ina ñii-s nuu n-xiñi ndi'yi.

²² N-xi'í se n-kunda'u jan, te xndeka ña'a ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, jua'an nuu tuu Abraham. Diuni n-xi'í se kuika, te n-xe konduxi-s.

²³ Jua'an-s andea, te yo vichi nda'u ya'a-s. N-ndakoto ni'ni-s ñin nuu dujun, te xika n-xini-s Lázaro. Nukoo-s yatni nuu nukoo Abraham.

²⁴ Xee n-kana se n-xo tuu kuika jan. Xia'an-s nuu Abraham: “Dito Ta Abraham, kunda'u ini ña'a-n. Tunda'a-n Lázaro na kixi-s na datni-s diki nda'a-s nuu ndute, te nadandoyo-s nuu yaa-da xa na ndiko chi yo nde'e nda'u ya'a-da nuu yañu'u ya'a.”

²⁵ Te n-ja'an Abraham nuu se n-xo tuu kuika: “¿Ñatu naja'an-n xa va'a n-xo tuu ndo'o ñuñayiu, te Lázaro nda'u n-xo tuu-s?, ko ya'a tuvii tuva'a-s, te ndo'o nda'u ya'a-n.

²⁶ Daxa ma kuu xa ya'a Lázaro do dian xa xee-s chi yo kunu. Ña kua'a xa ya'a ñayiu do dian, ni ña kua'a xa ya'a ñayiu dian do ya'a”, kuu Abraham, xia'an-s nuu se n-xo tuu kuika.

²⁷ “Nuxa daa kuu, Dito, xijan ta'u-da nuu-n xa na tunda'a-n-si na nu'u-s ve'e taa-da

²⁸ chi io o'on ka ñani-da. Na juña'a-s nax ya'a ñayiu kida ná ka kida-s na ña'a kixi-s ya'a nuu yo nda'u ka ya'a ntdaa dañá”, kuu-s, xia'an-s.

²⁹ “Ka ka'u-s libru Moisés, ka ka'u-s libru se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Na jandixa-s tnu'u ijan”, kuu Abraham, xia'an-s.

³⁰ “Ña'a, Dito, ma jandixa koio-s, ko nux iin se n-nandoto na nu'u ijan te ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu-s natu ini koio-s xa ka kida-s”, kuu-s, xia'an-s.

³¹ “Nux ña xnini-s tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in tnu'u se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, dani ma jandixa koio-s Ianyuux nux na jini-s iin se n-nandoto”, kuu Abraham, xia'an-s kuu Jesús, xia'an-ia nuu se fariseu.

17

Io xa taxkanu ini-ro ñayiu n-kida ña'a iin xa n-kida ña'a-i

¹ Ijan dada xia'an Jesús nuu ñayiu dakua'a-ia:

—Xandaa xakuiti kixi ñayiu kada xa kada inka ñayiu kuechi. Naka nda'u ya'a-i.

² Va'a ka nuu na kudukundee iin yodo molino dujun iin ñayiu daa kada te dakekava ña'a inka ñayiu nuu mar te kuú-i dada xa kada-i xa kada iin seluchi yitna'a nuu ñayiu xyuku ya'a kuechi.

³ Kani ini va'a koio nax kada-n. Nux kida ña'a iin ñayiu jandixa Ianyuux iin xa kida ña'a-i kanandee-n-yi. Nux natu ini ñayiu jan xa n-kida-i kuechi, taxkanu ini-n-yi.

⁴ Juini uxa vuelta iin kiu na kada ña'a ñayiu jan iin xa kada ña'a-i, ko nux na ja'an-i nuu-n: “Taxkanu ini-n xa n-kida ña'a-da. Natu ini-da xa daa n-kida ña'a-da. Ma du'a ka kada-da”, te taxkanu ini-n-yi —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁵ Ijan dada ka xia'an se dakua'a-ia:

—Dito, kada-n xa kukanu ini koio ka-da Ianyuux.

⁶ Te xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, nuu-s:

—Nux kukanu ini-n Ianyuux, juini ita'u lii kukanu ini-n-ia nani kuu iin ndijin maxtaxa, juña'a-n nuu tnuneñu ya'a: “Ta kane te ndeé-n nuu mar”, te jandixa ña'a-tnu.

⁷ Nux n-kidatniu iin se xinokuechi nuu-n xi'in nkutu-n a n-xe'en-s ku'u xi'in tkachi-n te n-naxee-s te n-ndiu-s ve'e-n, mayo-n juña'a nuu-s: “Yachi. Ne'e. Nkoo nuu mexa xa kaxdini-n.”

⁸ Mayo-n ja'an du'a chi juña'a-n nuu-s: “Kada tu'a mee-n xa kadava'a-n xa kax xa ko'o-r. Na ya'a xa kaxi-r, te kaxi-n.”

⁹ Ma ja'an-n xa n-kuta'u-n nuu se ijan xaxe'e xa n-kida-s xa n-ta'u tniu-n.

¹⁰ Dani hora na kada-n tniu Ianyuux, te hora na daxinokava-n ntdaa xa n-ta'u tniu-ia nuu-n, te juña'a tna'a koio-n: “Ñatu n-ka xinokuechi va'a-ro chi diko ni xa io xa kada-ro, xijan ni n-ka kida-ro chi io ka tniu-ia kada-ro n-kuu.” Kachi koio-n —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús uxi se ka tna'a kue'e te'yu ñi

¹¹ N-tñi ntuku-ia ichi jua'an Jerusalén. N-ya'a-ia Galilea xi'in Samaria.

¹² N-kiu-ia iin ñuu luchi. Ijan n-xe juntna'a-ia xi'in uxi se ka tna'a kue'e te'yu ñi. Xika xni-s.

¹³ Xee n-ka kana-s. Ka xia'an-s nuu Jesús:

—Maestru, kunda'u ini ña'a-n.

¹⁴ Nu n-xini-ia-s, n-ja'an-ia nuu-s:

—Jua'an. Dande'a koio-n mee-n dutu xa na jini koio-s xa n-ka ndva'a-n.

Nini jua'an koio-s n-ka ndva'a-s.

¹⁵ Nu n-xini iin-s xa n-ndva'a-s, te n-xiko-s, te xee n-kana-s. Xee n-nakuetu-s nuu Ianyuux.

16 Te n-naxee-s nuu Jesús. N-xe juiin xiti-s xe'e-ia te xia'an-s nuu-ia xa n-kuta'u-s. Se Samaria kuu-s.

17 Xia'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—¿Ñadu uxi-s n-ka n-ndva'a u? ¿Nde io ka iín-s?

18 Ñayo-s n-ka xiko xa ja'an-s nuu Ianyuux xa n-ka kuta'u-s. Mee ni se to'oa ya'a n-xiko —kuu Jesús, xia'an-ia.

19 Te xia'an Jesús nuu se n-nangondita:

—Ndojuuin te juan nu'u. Xaxe'e xa kukanu ini-n Ianyuux n-ndva'a-n.

Kachitnu'u ña'a Jesús xa taxnuni Ianyuux

20 Nu n-xika kiu, te n-ka xijan tnu'u se fariseu Jesús nakiu tunda'a Ianyuux se taxnuni nuu-s. Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Ñadu iin xa nde'a-ro kuu nuu taxnuni Ianyuux.

21 Hora na kakune'e ñayiu xa taxnuni Ianyuux, ma ja'an-i: “Kunde'a koio xa ya'a tuu se taxnuni nuu-ro.” Diuni ma ja'an koio-i: “Ijan tuu se taxnuni nuu-ro”, chi anu ñayiu kuu nuu taxnuni Ianyuux.

22 Te xia'an Jesús nuu ñayiu dakua'a-ia:

—Xee kiu ku kuu anu-n xa kunde'a koio-n xa taxnuni ru'u, Ia kuu ñayiu, ko ma kuu xa jini ña'a koio-n.

23 Te ja'an iin ñayiu: “Ijan taxnuni-ia.” “Ya'a taxnuni-ia”, kachi inka ñayiu. Maxku nkuitandijun-n-yi

24 chi ma du'a ya'a chi na kuu xa xeye'e taxa nde xe'e andiu xi'in nde inka xe'e andiu, ku kuu na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu,

25 ko ta xee ka kiu chi ki'na nuu io xa nde'e kada u'u ña'a ñayiu io vitna, te io xa ja'an-i xa ña ndoñu'u ña'a-i.

26 Ná n-ya'a na n-xo tuu Noé ñuñayiu ya'a kiu na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu.

27 N-ka xo xaxi ñayiu. N-ka xo xi'i-i te n-ka xo datnunda'a tna'a-i tiempo ijan. Ntdaa xijan n-ka kida-i nde kiu n-kiu Noé xiti barcu. Daa n-ndindodo ndute nitu'u ñuñayiu, te n-ka naa ntdanditu'u ñayiu ijan.

28 Dani n-ya'a Sodoma tiempo n-xo tuu Lot. N-ka xo xaxi ñayiu kiu ijan. N-ka xo xi'i-i. N-ka xo xeen-i. N-ka xo diko-i. N-ka xo xitu-i ñu'u. N-ka xo kidava'a ñayiu n-ka xio kiu ijan ve'e du.

29 Kiu n-kee Lot Sodoma n-juun ñu'u xi'in azufri nde andiu, te n-ka naa ntdanditu'u ñayiu ñuu ijan.

30 Daa kuu na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu.

31 Ñayiu iin ndodo diki ve'e-i kiu ijan, maxku ndiu-i ve'e-i xa kine'e-i xaxii-i. Ñayiu kidatni nuu ñu'u-i, maxku nu'u-i ve'e-i xa kine'e-i xaxii-i.

32 Maxku ndunaa koio-n xa n-ya'a ñadi'i Lot.

33 Dani ndo'o, nux diko ni mee ni-n xemani-n, dakuita-n anu-n. Nux juña'a-n vida-n nuu tni Ianyuux, kutuu-n ñikava ñikuuta xi'in-ia.

34 Xakuaa ijan kava ka'nu uu ñayiu iin ni xito. ñin-i kandeka ña'a Ianyuux ji'in. ñin-i dandoo-ia.

35-36 Kiu ijan ku ndiko tayu uu ñadi'i. ñin-ña kandeka ña'a Ianyuux ji'in andiu. Inka-ña dandoo-ia —kuu-ia, xia'an-ia.

37 Nu n-ka teku ñayiu xijan, te n-ka xijan tnu'u-i-ia:

—¿Ndexu ya'a xa'a, Dito?

Te xia'an-ia nuu-i:

—Ná ka xko yuku ñau nuu katuu iin kiti n-xi'í, daa kuyuku koio ñayiu nuu-r na ndixi-r —kuu-ia, xia'an-ia.

18

Io xa ku kajan-ro nuu Ianyuux xa taxi-ia ñn xa taxi-ia

¹ Te n-ja'an-ia inka ntuku tnu'u nuu ñayiu dakua'a-ia jan. N-ja'an-ia xa ndikiu ndiñuu io xa ku kajan ta'u koio-i nuu Ianyuux; te maxku kande ini-i. Na koo ndaa koo kuiti anu-i hora ku kajan ta'u koio-i. Xia'an-ia:

² —ñn ñuu n-xio ñn juexi ña n-xo yu'u nuu Ianyuux, ni ña n-xio-s xañu'u nuu ñayiu.

³ Diuni n-xio ñadi'i n-xi'l' yii ñuu ijan, te n-xo xe'en-ña nuu-s xa n-xo xia'an-ña: “Kana-n te xini u'u ña'a, te daya'a-n-te juxtixia xa maxku kada ña'a ka-te ná kida ña'a-te.”

⁴ Ña n-juini-s xa chindee-s-ña, te na'a n-kuu. Ijan dada n-ja'an mee, n-ja'an ñn-s: “Juini ña yu'u-ro nuu Ianyuux te ña io-ro xañu'u nuu ñayiu,

⁵ ko xa maxku ña'a kixi ka ñá ya'a xa datna'a ña'a-ña, te xee xa ma kundee ka ini-ro na daya'a na'i-ro se ijan juxtixia”, kuu-s, n-ja'an-s.

⁶ Kunde'a koio nax n-ja'an juexi loko jan, se n-daya'a se ijan juxtixia.

⁷ Daa kida Ianyuux. Ndadandaa-ia kuechi ñayiu kui'a kida ñayiu n-kaxi-ia nuu ka xijan ta'u-i nduu xakuaa. Chindee-ia-i, te ña kukuee-ia.

⁸ ¿Ka xani ini-n xa kiu na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu, koo ka ñayiu kukanu ini ña'a u?

Te ñayo-i n-ja'an.

Uu se n-ka xijan ta'u nuu Ianyuux

⁹ Ijan dada n-ja'an Jesús inka ntuku tnu'u xa dakua'a-ia ñayiu ka xani ini xa yo va'a-i, te ña ka xe ini-i dava ka ñayiu:

¹⁰ —Uu seyii n-ka xe'en veñu'u Jerusalén xa kajan ta'u-s nuu Ianyuux. ñn-s kuu se fariseu. Inka-s kuu se xijan tvini nandajan gobierno.

¹¹ N-ja'an mee n-ja'an ñn se fariseu nuu nujuin-s xa n-xijan ta'u-s. N-ja'an-s: “Taa-ro Ianyuux, nakuta'u-da xa ñatu kuu-da ñadu'u, ñatu loko-da, ñatu xkaa-da xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-da ná ka kida dava ka ñayiu. Diuni ñatu kuu-da ná kuu se xijan tvini nandajan gobierno nujuin ya'a.

¹² Daña xko ndite-da uu kiu xa ne'e ii-da ntña'a una kiu. Ntna'a uxi xa ni'i-da nataxi-da ñn”, kuu-s, xia'an-s.

¹³ Xika xika ni nujuin se xijan tvini nandajan gobierno. Ñatu n-kuu ini-s xa ndakoto ni'ni-s andiu xaxe'e xa n-kune ini-s, ko n-katu-s pechu-s, te n-ja'an-s nuu Ianyuux: “Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-n xa n-kida-da kue'e kuechi; kunda'u ini ña'a-n”, kuu-s, xia'an-s.

¹⁴ N-taxkanu ini Ianyuux se kuu uu, ko inka se jan, ña'a. Ñayiu ka najuen tnu'u mee-i, xee kiu kujanuu-i te kune ini-i, ko ñayiu ka xani ini xa ñatu ndandi'i-i nuu Ianyuux, vichi najuen tnu'u ña'a-ia —kuu-ia, xia'an-ia.

N-kida ii Jesús sekuechi xi'in dichi kuechi

¹⁵ N-ka xo kandeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi n-ka xo xe'en nuu Jesús xa kajan ndodo-ia nda'a-ia diki-s, ko nu n-ka xini se dakua'a-ia, te n-ka kudeen-s nuu ñayiu jan.

¹⁶ N-kana Jesús-si, te xia'an-ia nuu-s:

—Juejoon koio xa na kandeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi kixi nuu-r, te maxku dada'an koio-n chi kuenda kiu sekuechi xi'in dichi kuechi ka kuu ñayiu jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.

¹⁷ Ñayiu ma jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i ná ka jandixa sekuechi xi'in dichi kuechi tnu'u-ia, ma kuu xa kiu tña'a-i nuu ñayiu taxnuni-ia nuu-i —kuu-ia, xia'an-ia.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ñn se yo kuika

¹⁸ N-xee ñn se taxnuni nuu-ia. Xia'an-s:

—Maestru, yo va'a-n. ¿Nax io xa kada-da xa kundito-da nikava nikuita andiu?

¹⁹ Xia'an Jesús:

—¿Nakuenda ja'an-n xa va'a-r? Ña yoo ñayiu va'a. Mee ni Ianyuux va'a.

²⁰ Xa xini-n ley n-chidotnuni Moisés ja'an xa: “Maxku kava-n xi'in ñadi'i ñatu kuu ñadi'i-n. Maxku ka'ni-n ndiyi. Maxku du'u-n. Maxku ja'an vete-n nuu juxtixia. Koo-n xañu'u nuu tadi'i-n.”

²¹ Te xia'an-s:

—Nde na luchi-da jandixa-da ntdantu'u xa'a.

²² Te xia'an Jesús:

—Juini ka-i ñn xa kada-n. Diko-n ntdaa xaxii-n, te dakesio-n tvini ni'i-n nuu ñayiu ka kunda'u, te kada Ianyuux xa kutuu kuika-n andiu. Ijan dada kixi-n, te nkuitandijun ña'a-n.

²³ Nu n-teku-s tnu'u ijan, n-kuko'yo ini-s chi yo vichi kue'e xaxii-s io.

²⁴ Xaxe'e xa n-xini Jesús xa n-kuko'yo ini-s n-ja'an-ia:

—Xaxe'e xa nda'u ya'a ñayiu kuika xa kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i, xaku ni-i ndaku xa kiu tna'a-i.

²⁵ Yachi ka ya'a ñn kiti kuu camello ñn yau yiki nakiku dada xa kiu tna'a ñn ñayiu kuika nuu ñayiu jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

²⁶ Ijan dada n-ka ja'an ñayiu n-ka teku tnu'u n-ja'an-ia:

—Nux ñatu nanita'u ñayiu kuika, naka ñayiu ka kunda'u ku nanita'u.

²⁷ Te xia'an Jesús:

—Ñayo kua'a xa kada-i xijan, ko ntdanditu'u xa ñatu kua'a ñayiu xa kada-i kida Ianyuux.

²⁸ Xia'an Spedru nuu-ia:

—Maestru, na'a-n xa ntdaa dañá n-ka dandoo ntdaa xaxii-da, te n-ka xe kuitandijun ña'a-da.

Te xia'an Jesús:

²⁹ —Xandaa xakuiti nux n-dandoo-n ve'e-n a n-dandoo-n ñadi'i-n a ñani-n a ku'a-n a tadi'i-n a da'ya-n xa ja'an-n nuu ñayiu nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxtnuni Ianyuux nuu-i,

³⁰ kue'e ka ni'i ndo'o ñuñayiu ya'a dada xa n-ka dandoo-n. Nani seyii dani ñadi'i, kutuu koio-n xi'in Ianyuux nikava nikuita.

N-kakune'e ntuku Jesús xa kuú-ia

³¹ Ijan dada n-kine'e dñin-ia uxi uu se dakua'a-ia jan, te xia'an-ia nuu-s:

—Vitna kuu xa ji'in-ro Jerusalén xa na jin tna'a tnu'u n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa ya'a ru'u, Ia kuu ñayiu.

³² Diko ña'a se nación mee-ro nuu se ña ka kuu se Israel. Kuekundee ña'a koio-s. Kui'a ja'an ña'a koio-s. Tudii ña'a-s.

³³ Janña'a-s chirrión ñii. Ijan dada ka'ni ña'a-s, ko nandoto-r kiu kuu uni.

³⁴ Ñayo-s n-kutnuni ini tnu'u n-ja'an-ia. Ña n-xia'an Ianyuux xaxtnuni xa kutnuni ini-s xa n-ja'an-ia.

N-ndadava'a Jesús ñn se kuaa ñuu Jericó

³⁵ N-nujunu ichi-ia xi'in-s. N-kuyatni-ia xi'in-s Jericó. Ijan io ñn se kuaa nukoo yu'u ichi xa xijan nda'u-s.

³⁶ N-teku-s xa kue'e ñayiu ka ya'a, te n-xijan tnu'u-s nuu nax kuu.

³⁷ Te n-ka ja'an ñayiu xyuku ijan:

—Jesús Nazaret ya'a ya'a.

³⁸ Te xee n-kana-s. Xia'an-s:

—Dito, Ta Jesús, Da'ya Dana David kunda'u ini ña'a-n.

³⁹ N-ka kanandee ña'a ñayiu xndodo nuu, te n-ka ja'an-i xa maxku kana ka-s, ko xee ka n-kana-s. Xia'an-s:

—Dito, Ta Jesús Da'ya Dana David, kunda'u ini ña'a-n.

⁴⁰ N-nujuiin Jesús, te n-ta'u tniu-ia xa kandeka ñayiu se kuaa jan xee nuu-ia. N-kuyatni-s-ia te n-ja'an-ia nuu-s:

⁴¹ —¿Nax juini-n xa kada ña'a-r?

Te xia'an-s nuu Jesús:

—Dito, kada-n xa na nukonde'a-da.

⁴² Te xia'an Jesús nuu-s:

—Na nukonde'a-n. Xaxe'e xa kukanu ini ña'a-n, n-ndva'a-n —kuu-ia, xia'an-ia.

⁴³ Danaa n-nukonde'a-s, te n-xe kuitandijun-s Jesús. Nini ndijun-s-ia najuen tnu'u-s lanyuux. Dani n-ka najuen tnu'u ntdaa ñayiu n-xini xijan lanyuux.

19

N-xini tna'a Jesús xi'in Zaqueo

¹ N-kiu Jesús Jericó. N-ya'a ndaa-ia ñuu jan.

² Ijan tuu ñin se kuika nani Zaqueo xijan tvini nandajan gobierno. Taxnuni-s nuu dava ka se ka xijan tvini nandajan gobierno.

³ Nu n-xini-s xa n-kiu Jesús Jericó, n-kuu anu-s xa jini-s-ia, ko ña n-kuu xa jini-s-ia chi yo kue'e ñayiu xyuku, daxa yo ndi'i-s.

⁴ N-kendava-s. N-xe juindodo nuu-s nuu jua'an-ia, te n-xe kaa-s ñin yutnu nani sicómoro xa kunde'a-s-ia chi ijan ya'a-ia.

⁵ Nu n-xee Jesús ijan, n-ndonenuu-ia. N-xini-ia-s, te n-ja'an-ia nuu-s:

—Zaqueo, yachi. Ta nuu chi kidayika-i xa ndoo-r ve'e-n vitna.

⁶ Ñama n-nuu-s. N-kudi ini-s, te ndeka-s-ia jua'an ve'e-s te n-nukoo-s xi'in-ia.

⁷ N-ka nukuita ntdaa ñayiu n-xini xa n-ya'a xa n-ka jan tnu'u-i Jesús. N-ka xia'an tna'a-i:

—Jua'an Jesús ve'e se yo kue'e kuechi kida xa ndoo-s ijan.

⁸ N-ndojuiin Zaqueo te n-ja'an-s nuu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro:

—Dito, kuna'a-n xa juña'a-da ñayiu ka kunda'u dava xaxii-da, te ñayiu n-danda'u-da, najuña'a-da xaxii-i koon vuelta —kuu-s, xia'an-s.

⁹ Te xia'an-ia nuu ñayiu xyuku xiti ve'e jan:

—Vitna ni'i se io ve'e ya'a ta'u-s chi da'ya dana Abraham kuu-s ná ka kuu-ro.

¹⁰ N-kixee ru'u, Ia kuu ñayiu, xa dananita'u-r ñayiu ñatu ka xini jundu kuu lanyuux.

N-kakune'e Jesús uxi tvini kaa

¹¹ Nu n-ya'a xa n-xo nini ñayiu ijan xa n-ja'an-ia, te n-ja'an-ia inka ntuku tnu'u nuu-i. Xa'a n-ja'an-ia xaxe'e xa n-kuyatni-ia xi'in-i Jerusalén, te n-ka xani ini-i xa hora ijan kixe'e-ia xa taxnuni-ia nuu ñayiu Israel.

¹²⁻¹⁵ Xia'an-ia:

—N-xio ñin da'ya yii ñin se n-taxnuni. N-kana-s uxi se ka xinokuechi nuu-s, te kue'e tvini n-xia'an-s ñin ñin-s. Imuu n-xia'an-s ñin ñin-s, te n-ja'an-s: “Dakaka

koio dava tvini ya'a, te dava tvini ya jueen koio-n xa jueen-n te nadiko koio-n, te dani ku kada-n nde kiu na nxee-r", kuu-s, xia'an-s. Ijan dada n-kee-s. Xika jua'an-s xa jantuu tniú ña'a se taxnuni ka. Ka xini u'u ña'a se ñuu-s, te n-ka tunda'a-s se jua'an koio nuu nkonetniu-s xa ndatnu'u-s xi'in se taxnuni ka nuu-s. Ka xia'an-s nuu-s: "Ña ka juini se ñuu-da xa taxnuni se ya'a ñuu-da." N-xe konetniu na'i da'ya yí se taxnuni jan ñuu xika. Ijan dada n-xiko-s; juan nu'u-s ñuu-s xa taxnuni-s ijan. Te n-ka-na-s uxi se n-xia'an-s tvini jan xa na juña'a-s nuu-s nadaa n-ka ni'i-s xa n-ka dakaka-s tvini-s xi'in xa n-ka xetniu-s tvini-s xa n-ka najueen-s te n-ka nadiko-s.

¹⁶ N-xee se ki'na nuu nuu-s, te n-ja'an-s: "Dito, na tvini n-taxi-n xa dakaka-da ya'a, te na yo da'ya-i ya'a. Diko uxi vuelta naya'a nduu-i di'i-xa n-dakaka-da", kuu-s, xia'an-s.

¹⁷ Te n-ja'an se taxnuni jan: "Naka va'a n-kida-n. Va'a xinokuechi-n nuu-r. Xaxe'e xa va'a n-yinda'a-n xaku ni tvini n-taxi-r, xijan kuu xa nkonetniu-n xa taxnuni-n nuu uxi ñuu", kuu-s, xia'an-s.

¹⁸ Ijan n-xee se kuu uu. N-ja'an-s: "Dito, na tvini n-taxi-n xa dakaka-da ya'a, te na yo da'ya-i ya'a. Diko o'on vuelta naya'a nduu-i di'i-xa n-dakaka-da."

¹⁹ Te n-ja'an se taxnuni nuu se kuu uu jan: "Ndo'o, taxnuni-n nuu o'on ñuu."

²⁰ N-xee se kuu uni. N-ja'an-s: "Na tvini n-taxi-n ya'a. N-chiduku-da ñn pañitu, te n-xo neva'a-da.

²¹ N-yu'u ña'a-da chi ma kachi ini-n. Kine'e-n tvini ñatu chi'i-n bancu. Nakueka-n xa ñatu dada'u-n", kuu-s, xia'an-s.

²² Te n-ja'an se taxnuni jan: "Xaxe'e xa n-najandixa-n xa daa n-kida-n, io kuechi-n. Xini-n xa se ma kachi ini kuu-r. Kine'e-r tvini ñatu n-chi'i-r bancu. Nakueka-r xa ñatu n-dada'u-r.

²³ ¿Nakuenda ña n-xe chi'i-n tvini-r bancu xa kiu na nxee-r te nakueka-r da'ya tvini-r xi'in tvini n-taxi-r?", kuu-s, xia'an-s nuu se xinokuechi jan.

²⁴ Te xia'an-s nuu se xnii yatni: "Tnii koio tvini-s, te juña'a se kue'e ka tvini n-ni'i xa n-dakaka-s tvini-r", kuu-s, xia'an-s.

²⁵ Te ka xia'an se xnii ijan: "Ase, kue'e tvini n-xia'an-n ne'e-s."

²⁶ Te xia'an se taxnuni: "Ñayiu neva'a kue'e, kue'e ka ni'i-i. Ñayiu ita'u ni neva'a, dita ñayiu ntdaa xa neva'a-i.

²⁷ Se ña n-ka juini xa taxnuni-r ñuu-s te ka xini u'u ña'a-s, juan kueka koio-s, te ka'ni-n-si na kunde'a-r", kuu se taxnuni jan, xia'an-s.

N-kiu Jesús Jerusalén

²⁸ Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te n-nujunu ichi-ia. N-xe juindodo nuu-ia nuu ñayiu jua'an xi'in-ia Jerusalén.

²⁹ Nu n-kuyatni-ia xi'in se dakua'a-ia ñuu nani Betfagé xi'in ñuu nani Betania yatni Yuku Tnu Olivo, te n-tunda'a-ia uu-s jua'an ijan.

³⁰ Xia'an-ia nuu-s:

—Jua'an koio ñuu nde'a ña'a ya'a. Na kiu koio-n ñuu ijan, jini-n ñn burru luchi ta yoo ka kodo ndijun. Nandaxi koio-n-ti, te kandeka-n-ti kixi.

³¹ Nux jundu ja'an: "¿Nakuenda nandaxi-n-ti?", juña'a koio-n: "Ia kuu Xto'o-ro ndoñu'u kit ya'a."

³² Nu n-ka xee-s nduu-s ijan, te n-ka xini-s xa n-xetna'a ntdaa xa n-ja'an Jesús.

³³ Nini ka nandaxi-s burru luchi jan, n-ja'an xto'o-ti:

—¿Nakuenda ka nandaxi-n-ti?

³⁴ N-ka ja'an-s:

—Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, ndoñu'u kiti ya'a.

³⁵ Ijan dada xndeka-s-ti n-ka naxee nuu Jesús. N-ka xajan-s da'ma-s yata-ti, te n-ka daka-a-s Jesús-ti.

³⁶ N-ka xe juindodo nuu ñayiu nuu Jesús, te n-ka xajan-i da'ma-i ichi xa jin ndodo burru yodo-ia jan.

³⁷ N-kuyatni-ia nuu vax nuu ichi Yuku Tnu Olivo, te vichi n-ka kudi ini ndaa ñayiu xndijun ña'a. N-ka kixe'e-i ka najuen tnu'u-i Ianyuux. Xee n-ka kana-i. N-ka kakune'e-i xa n-kida Jesús kue'e milagru.

³⁸ Ka xia'an-i:

—Naka ta'u se taxnuni, se n-tunda'a ña'a Ianyuux xa kixi-s. Na kutuu vii kutuu va'a ndaa xa io andiu. Na najuen tnu'u-ro Ianyuux, Ia taxnuni ka —kuu-i, ka ja'an-i.

³⁹ Ka xia'an se fariseu xyitna'a nuu ñayiu ka xe'en ijan nuu Jesús:

—Maestru, kanandee-n ñayiu xndijun ña'a.

⁴⁰ Te xia'an Jesús:

—Ru'u ja'an xa nux ma kana ñayiu, kana yuú chi nux ñatu kida ñayiu xa juini Ianyuux kada yuú xijan.

⁴¹ Nu n-kuyatni-ia Jerusalén, n-xo nde'a-ia ñuu ijan, te n-nda'i-ia.

⁴² N-ja'an-ia:

—Mee-n xa kuu-n ñayiu Jerusalén, nu n-xini-n nax n-juini Ianyuux xa kada-n xa kutuu vii kutuu va'a koio-n va'a kutuu-n n-kuu, ko vitna ma taxi Ianyuux xaxtnuni xa kutnuni ini koio-n nax ya'a koio-n.

⁴³ Xee kiu kixi se ka xini u'u ña'a. Dandaa koio-s ñu'u nikanduu xe'e nama ñuu-n, te chicurralli ña'a koio-s xa maxku kee koio-n ñuu-n.

⁴⁴ Danaa ña'a-s ndaa-n xi'in da'ya-n. Dani ñuu-n. Kanu-s ntdanditu'u nama ñuu-n. Ma juejoon-s xa kava ndodo tna'a ka ni iin yuú nama ñuu-n xaxe'e xa ña n-ka xini-n xa n-kixee Ianyuux —kuu Jesús.

N-kine'e Jesús ñayiu ka nadiko ka najueen nukeñu'u

⁴⁵ Ijan dada n-kiu Jesús veñu'u Jerusalén. N-nukuia-ia xijun-ia se ka nadiko ijan.

⁴⁶ N-ja'an-ia nuu-s:

—Yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Veñu'u nuu io xa kajan ta'u ñayiu nuu-r kuu veñu'u ya'a, te ve'e-r kuu”, ko ka xetniu-n ve'e Ianyuux ná ka xetniu ñadu'u yau kava.

⁴⁷ N-dakua'a-ia ñayiu xiti veñu'u jan ndaa kiu n-xo tuu-ia ijan. N-ka nduku ini dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in se ka taxnuni nuu ñayiu Israel xa ka'ni koio-s-ia,

⁴⁸ ko ñayo-s ni'i mudu tñi ña'a-s xa ka'ni ña'a-s chi n-ka xo xe'en ñayiu nuu-ia xa n-ka xo nini-i xa n-ja'an-ia chi n-ka tna ini-i.

20

N-ka xijan tnu'u se Israel Jesús nuu jundu n-tetutniu ña'a

¹ Kiu n-ja'an-ia nuu-i nax kada koio-i xa na nanita'u-i, kiu ijan xyuku dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in sexa'nu ka ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

² Te n-ka ja'an-s nuu-ia:

—Kachitnu'u ña'a: “¿Jundu n-ta'u tniu xa kada-n xa kida-n? ¿Jundu n-taxtutniu ña'a xa kida-n xa'a?” ka kuu-s, ka xia'an-s.

³ Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Dani ru'u, na kajan tnu'u ña'a-r, te ja'an koio nuu-r:

4 “¿Jundu n-tetutniu Sua xa n-dajuendute-s ñayiu? ¿N-tetutniu ña'a Ianyuux a n-tetutniu ña'a ñayiu a?”

5 Te n-ka ndatnu'u-s. Ka xia'an tna'a-s:

—Nux na juña'a-ro: “Ianyuux n-tetutniu ña'a”, te kachi-s nuu-ro: “¿Nakuenda ña n-ka jandixa-n-si?”

6 Nux na juña'a-ro: “Ñayiu n-taxtutniu ña'a”, te janña'a ñayiu yuú chi va'a ka jandixa-i xa tnu'u n-ja'an Sua kuu tnu'u Ianyuux —kuu-s, ka xia'an tna'a-s.

7 Te ka xia'an-s nuu-ia xa ña ka xini-s jundu n-tetutniu Sua.

8 Dani xia'an Jesús:

—Dani ru'u, ma ja'an-r jundu n-tetutniu ña'a xa du'a kada-r.

Se loko n-ka xitu tnu uva

9 Te n-najani Jesús ñin xa najani-ia nuu se n-ka kidandichi ña'a xi'in nuu dava ka ñayiu xyuku ijan. Du'a n-najani-ia:

—N-xio ñin se n-dandee kue'e tnu uva nuu ñu'u-s. Ijan dada n-xia'an-s ñu'u-s se kundee xi'in-s tnu uva xa na ka'nde dava koio-s uva juun jan. Ijan dada jua'an-s ñin nuu xika. N-kuna'a jua'an-s.

10 N-xee yoo xichi uva, te n-tunda'a-s ñin se xinokuechi nuu-s xa na jin nuka'nde dava-s uva n-juun jan xi'in se xndee xi'in-s tnu uva jan, ko n-ka jani-s se ijan. Du'a ni io-s n-ka nakuijun ña'a-s.

11 Dani n-kida ntuku se kuu xto'o ñu'u jan. N-tunda'a-s ñinka ntuku se xinokuechi nuu-s xa ji'in-s nuu se xndee xi'in-s tnu uva jan. Dani, n-ka janña'a-s. ñin xa januu kuu xa n-ka kida-s. N-ka jan kui'a ña'a-s, te dani se ijan, du'a ni io-s n-ka nakuijun ña'a-s.

12 Dani n-kida ntuku se kuu xto'o ñu'u jan. N-tunda'a-s ñinka se xinokuechi nuu-s nuu se xndee xi'in-s tnu uva jan. Se kuu uni kuu se ya'a. N-ka datnukue'e ña'a-s, te n-dajane ña'a-s yu'u ñu'u jan.

13 N-ja'an mee n-ja'an ñin se kuu xto'o ñu'u jan: “¿Nax kada-ro? Tunda'a-ro da'ya yii-ro, se mani juini-ro ji'in. Kudana koo koio-s xañu'u nuu-s”, kuu-s, n-xani ini-s.

14 Nu n-ka xini se xndee xi'in-s tnu uva jan xa n-kuyatni da'ya yii xto'o ñu'u jan, te ka xia'an tna'a-s: “Di-u-s kendoo xi'in ñu'u taa-s. Na ka'ni-ro-s na kua'a na ndoo-ro xi'in ta'u-s.”

15 N-ka kine'e ña'a-s yu'u ñu'u tnu uva jan, te n-ka xa'ni ña'a-s. ¿Nax kada se kuu xto'o ñu'u tnu uva jan se xndee xi'in-s uva jan?

16 Ji'in-s nuu xndaxio se ka xitu tnu uva-s, te ka'ni-s-si. Juña'a nuu ntuku-s ñu'u-s ñinka ntuku se kundee koio xi'in-s tnu uva jan —kuu Jesús, xia'an-ia.

Ka xia'an se n-ka teku tnu'u-ia:

—Maxkiu, maxñuu kuu xijan.

17 Te n-nukonde'a-ia-s, te xia'an-ia:

—¿Nax kuu xa ña ka kutnuni ini-n tnu'u Ianyuux yodo tnuni? Du'a ja'an:

Ná kuu yuú ña n-xe ini se ka kidava'a ve'e kuu-s.

Yuú ña n-ka xe ini se ijan n-ndunuu yitniñ nama ve'e.

18 Ñayiu na jungava ndodo nuu yuú ijan, kukuechi-i, te nux jungava ndodo ña'a yuú jan, dandi'i ña'a-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ka xijan tnu'u ñayiu Jesús nux io va'a xa juña'a-i tvini nandajan se taxnuni ka

19 Hora ijan n-ka nduku ini se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in dutu ka taxnuni xa tñi-s-ia chi n-ka kutnuni ini-s xa mee-s n-kakune'e ña'a Jesús xa n-najani-ia xijan, ko n-ka yu'u-s nuu ñayiu Israel.

20 N-ka tunda'a-s se kotoyu'u ña'a xa kunde'a va'a-s xa kida-ia chi n-ka juini-s xa tekuechi neñuu-s-ia xaxe'e tnu'u ja'an-ia, te kajan-s kuechi-ia nuu

governador. Nu n-ka xee se ijan nuu-ia, n-ka kida nga-s xa ka kuu-s ñayiu va'a.

²¹ Ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, ka xini-dao xa tnu'u ndaa ja'an-n nuu ñayiu. Xava'a kuu xa ja'an-n nuu-i. Ñatu kaxi-n ñayiu chi inuu kuu ini va'a-n nuu-i ntdaa-i. Xanu ichi-n-yi ichi Ianyuux, te va'a kutnuni ini-n tnu'u-ia.

²² Kachitnu'u ña'a-n, ¿lo va'a xa najuña'a-ro tvini nandajan César a ña'a u? —kuu-s, ka xia'an-s nuu-ia.

²³ N-kutnuni ini-ia xa xaloko ka juini-s; xaxe'e xijan xia'an-ia nuu-s:

²⁴ —Dande'a ña'a tvini roma. ¿Jundu nuu ndenee nuu tvini ya'a? ¿Jundu ñu ndenee?

Ka xia'an-s:

—Nuu César. Diu César.

²⁵ Xia'an ntuku Jesús nuu-s:

—Ate, najuña'a koio-n César xa nandajan-s, te najuña'a koio Ianyuux xa io xa najuña'a-n-ia.

²⁶ Ña n-kuu xa ja'an koio-s xa io kuechi Jesús xaxe'e tnu'u n-ja'an-ia nuu ñayiu xyuku ijan. N-ka yu'u-s, te n-ka xadi yu'u-s. Ña n-ka ja'an ka-s.

N-kakune'e Jesús xa nandoto ndiyi

²⁷ N-ka xee se saduceu nuu Jesús. Se ya'a ka ja'an nuu ñayiu xa ñayo ndiyi nandoto. N-ka ja'an-s nuu-ia:

²⁸ —Maestru, n-chidotnuni Moisés xa: “Nux na kuú ñin seyii te ña n-xio da'ya-s xi'in ñadi'i-s, io xa natnunda'a ñani-s xi'in ñadi'i-s xa na koo da'ya-ña xi'in ñani-s te kuenda kiu da'ya se n-xi'í jan ku kuu da'ya ijan.”

²⁹ N-xio uxa da'ya yii ñin seyii. Se xa'nu ka, n-tnunda'a-s xi'in ñadi'i-s. Ñayo na da'ya-s xi'in-ña n-xio, te n-xi'í-s.

³⁰ Dani se kuu uu. N-natnunda'a-s xi'in ñadi'i jan. Diuni ña n-xio da'ya-s xi'in-ña, te n-xi'í-s.

³¹ Dani se kuu uni. Uxa ñani-s n-tnunda'a xi'in ña ijan, te ni ñin-s ña n-xio da'ya xi'in-ña, te n-ka xi'í-s.

³² Ijan dada ndijun nga mee-ña n-xi'í.

³³ ¿Ndeda ñin-s ñadi'i ku kuu-ña na nandoto ñayiu n-ka xi'í?, chi ntdaa-s n-kuu yii-ña —ka kuu-s, n-ka xijan tnu'u-s Jesús.

³⁴ Xia'an Jesús nuu-s:

—Ka datnunda'a tna'a ñayiu io vitna,

³⁵ ko na xee kiu na nandoto ñayiu io xa kutuu andiu, ma datnunda'a tna'a-i,

³⁶ ni ma kuú ka-i chi ku kuu-i ná ka kuu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. Nani kuu xa ma kuú Ianyuux, dani ma kuú-i chi nadandoto ña'a Ianyuux.

³⁷ Xaxe'e xa n-kakune'e Moisés ndiyi na n-xo tuu-s nuu n-xini-s yutnu koko, xini-ro xa n-kutnuni ini-s xa nandoto ndiyi. Mee-s n-chidotnuni xa Taa-ro Ianyuux kuu Ianyuux Abraham. Kuu-ia Ianyuux Isaac. Dani kuu-ia Ianyuux Jacob. Taa-ro Ianyuux kuu Ianyuux mee-s ñin ñin-s.

³⁸ Ñatu ndeka Ianyuux ndiyi chi ndeka-ia ñayiu xndito. Xaxa mee-ia ntdaa ñayiu xndito, juini n-ka xi'í-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

³⁹ Te n-ka xia'an se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés nuu Jesús:

—Maestru, va'a n-ja'an-n.

⁴⁰ Te ñayo ka-s n-kuyii xa kajan tnu'u ka-s-ia.

Da'ya dana David kuu Cristu, Ia kuu Ianyuux

41 Ijan dada n-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Nakuenda ka ja'an ñayiu xa Cristu kuu da'ya dana David?

42 N-chidotnuni David nuu libru Salmos:

N-ja'an Taa-ro Ianyuux nuu Ia kuu Xto'o-ro:

“Nkoo ñiñi kua'a-r;

43 ñini na xee tiempo kada-r xa taxnuni-n nuu se ka xini u'u ña'a.”

44 Xaxe'e xa n-ja'an David xa xto'o-s kuu Cristu na n-xo tuu-s, ¿Janda kuu Cristu da'ya dana-s?

N-ja'an Jesús xa io kuechi se ka tu'a va'a ley Moisés

45 Ñini xyuku ñayiu ijan xa xnini-i xa ja'an-ia, xia'an-ia nuu se dakua'a-ia:

46 —Kuna'a koio xa ñatu inuu va'a se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ka tna ini-s xa kui'no-s dijun nani, dijun se ndandi'i. Ka tna ini-s xa koo ñayiu xyuku nuu ya'u xañu'u nuu-s. Ka tna ini-s xa kunukoo-s yatni nuu ka xko nukoo se ka ja'an ndodo nuu ñayiu xyuku xiti veñu'u kuechi. Diuni ka tna ini-s xa kunukoo-s nuu ka xku nukoo se ndandi'i hora ka xaxde'ñu-s ñin nuu io viko.

47 Ka jendee-s ve'e ñá n-ka xi'í yii. Ka kida nga-s xa va'a-s. Yo na'a ka xijan ta'u-s xa na kunde'a ñayiu. Nde'e nda'u ka ya'a koio-s na ndundaa kuechi ñayiu dada dava ka ñayiu.

21

Tvini n-dakeé ñin ñadi'i kunda'u kukee alcancía

1 Ijan dada n-ngonenuu Jesús, te n-xini-ia ñayiu kuika ka dakeé tvini xiti ñin alcancía xa ka doko-i nuu Ianyuux.

2 Diuni n-xini-ia ñin ñadi'i n-xi'í yii dakeé uu tvini kuechi xa doko-ña. Yo kunda'u-ña.

3 Te n-ja'an-ia:

—Ñá ya'a, kunda'u-ña, ko kuenda kiu kue'e ka tvini n-doko-ña nuu Ianyuux dada dava ka ñayiu n-ka doko tvini-i.

4 Ntdaa ñayiu n-ka dakeé tvini n-kendodo, ko mee-ña n-dakeé-ña tvini jueen-ña xa kax xa ko'o-ña.

N-ja'an Jesús xa junkoio veñu'u

5 Ijan dada n-ka ndatnu'u se dakua'a-ia xa vili xndaa yuú xndenee nama veñu'u Jerusalén. Diuni n-ka ja'an-s xa vili xndaa yuú n-doko ñayiu nuu Ianyuux xa n-kukutu nama veñu'u.

6 Nu n-teku-ia xijan, te xia'an-ia:

—Ntdaa xa xnde'a-n ya'a, xee kiu ma kava ndodo tna'a ka ni ñin yuú n-kua'a veñu'u ya'a. Ntdanditu'u junkoio.

N-ja'an Jesús xa n-kuyatni xa naa ñuñayiu

7 Ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, ¿nakiu ya'a ntdaa xijan? ¿Na milagru kada Taa-ro Ianyuux xa na kutnuni ini koio-da xa vax kuyatni kiu ijan?

8 Te xia'an Jesús nuu-s xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

—Koo koio-n cuedado xa maxku danda'u ña'a se kixi. Kue'e-s kixi, te ja'an-s xa n-tunda'a-r-si. Ja'an-s: “Ru'u kuu Cristu. N-xee kiu ndixi-r”, kachi-s. Maxku nkuitandijun koio-n-si.

9 Kiu na teku-n xa ka jantna'a ñin nación xi'in inka nación, maxku ña'a chi ini koio-n. Kiu na teku-n xa n-ndandita ñayiu nuu se taxnuni nuu-i, maxku

ña'a chi ini koio-n. Maxku kundu ini-n. Ki'na ka io xa ya'a ntdaa xijan. Ijan dada naa ñuñayiu. Kukuee ka, dada ya'a xa'a.

¹⁰ Ndandita ñin pais nuu inka pais. Jantna'a koio soldado ñin se kunxa'nu xi'in soldado inka se kunxa'nu.

¹¹ Kixi ñutnaa nde'e. Kue'e ñuu xndatuu ñuñayiu kixi tnama. Kixi kue'e. Kue'e xa ña uun xini-n koo andiu. Dande'a ña'a Ianyuux xijan, te yu'u koio ñayiu.

¹² Antecas xa ya'a xijan tñi ña'a koio ñayiu, te kandeka ña'a-i ji'in nuu se ka kuu juxtixia, te tekuechi neñuu ña'a-i. Kada u'u ña'a-i. Diko ña'a koio-i nuu juexi ka ndadandaa kuechi ñayiu ka xe'en veñu'u kuechi, te chindi'u ña'a koio-s vekaa. Kandeka ña'a koio-i ji'in nuu se ka kunxa'nu xi'in nuu se ka kuu gobernador xa tekuechi neñuu ña'a-i. Ntdaa xijan kada ña'a koio-i xaxe'e-r.

¹³ Kiu ijan kakune'e ña'a koio-n nuu se ndadandaa kuechi-n.

¹⁴ Maxku jun ini-n xa koo tu'a-n xa ja'an koio-n nuu-s xa dada'an ni'no-n mee-n

¹⁵ chi hora ijan kachitnu'u ña'a-r tnu'u ñukax ini, tnu'u ndichi ja'an-n. Ka'nu koio-n tnu'u se kada u'u ña'a. Kunuu ka tnu'u koio-n.

¹⁶ Datuu ña'a tadi'i-n. Datuu ña'a ñani-n, ku'a-n, ñayiu kutna'a xi'in-n, ñayiu kumani xi'in-n. Dava-n ka'ni ña'a-i.

¹⁷ jini u'u ña'a ntdaa ñayiu xaxe'e xa ka kukanu ini ña'a-n.

¹⁸ Ma naa yiki kuñu-n, ni ñin idi diki-n, ma naa.

¹⁹ Nux dani na kukanu ini ña'a-n, kundito-n ñikava ñikuuta andiu.

²⁰ Kiu na jini koio-n xa duku nduu kue'e soldado ñikanduu Jerusalén, kutnuni ini-n xa n-kuyatni xa naa Jerusalén.

²¹ Se xtuu Judea kiu ijan na kunu koio-s, ji'in-s yuku. Se xtuu Jerusalén, na kee koio-s kiu ijan. Se xtuu yu'u ñuu, maxku ndiu koio-s ñuu jan

²² chi nda'u ya'a koio ntdaa ñayiu xtuu ijan kiu ijan xaxe'e kuechi n-ka kida-i hora na jin tna'a tnu'u Ianyuux xyodotnuni.

²³ Nda'u ya'a koio ñadi'i xñu'u da'ya. Nda'u ya'a koio ñadi'i dakadi yijin kiu ijan. Nda'u ya'a ñayiu chi yo kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ñuu ya'a.

²⁴ Dava ñayiu kuú espada, te dava-i, kandeka ña'a seto'o ji'in ñuu-s. Danaa koio-s Jerusalén. Taxnuni seto'o jan nde na xee kiu n-xe kotuu xa ma taxnuni ka-s, ijan dada ma taxnuni ka-s.

²⁵ Kada Ianyuux milagru andiu. Kada-ia xa dama nuu ngandii. Kada-ia xa dama nuu yoo. Kada-ia xa dama nuu chudini. Yo yu'u ñayiu xndaxio ñuñayiu hora na kunde'a-i xijan. Diuni yu'u-i xaxe'e xa nde'e kayu mar.

²⁶ Junee koio-i xaxe'e xa yo yu'u-i. Yo yu'u-i xa ya'a ñuñayiu chi junkoio ntdaa xa io andiu.

²⁷ Ijan dada jini ña'a ñayiu ñuñayiu ru'u, Ia kuu ñayiu. Kunde'a-i xa ndixi-r nuu vikó. Jini ñayiu xa taxnuni-r. Yo nde'e ndii-r.

²⁸ Kiu na kixe'e xa ya'a ntdaa xa'a koo ka'nu anu-n chi n-kuyatni kiu dananita'u ña'a Ianyuux –kuu Jesús, xia'an-ia.

²⁹ Ijan dada n-ja'an-ia inka ntuku tnu'u:

—Xa xna'a-n nax ya'a tnu higo xi'in dava ka yutnu.

³⁰ Hora nandidi-tnu xá vax nduyatni yoo i'ni.

³¹ Nani ka xini-n xa vax nduyatni yoo i'ni, dani jini-n xa vax kuyatni kiu taxnuni Ianyuux nuu ñayiu hora na jini-n xa ya'a ntdaa xijan chi xijan kuu seña xa daa ya'a.

³² Xandaa xakuiti nde na ya'a ntdaa xijan ijan dada kuú ndi'i ñayiu io vitna.

³³ Naa andiu. Naa ñuñayiu, ko xa n-ja'an-r ma kuita.

34 'Koo koio-n cuedado xa maxku kada-n kuechi kuu anu-n xa kada-n; kundedi ini-n xijan. Ni maxku yoo-n ko'o kue'e xa xini-n; ni maxku yoo-n yo ki ini xa kaxi xa ko'o-n xa kundix kuda'u-n, te ma jun ini koio-n xa juini Ianyuux. Ñadu xa du'a kada-n chi dana ini ndixi-r, te mayo-n koo tu'a.

35 Kuenda kiu iin xiti ñunu xa dakeé ña'a ñayiu kiu ijan xa kada ña'a-i iin xa kada ña'a-i. Ntdaa ñayiu ñuñayiu ya'a ntdaa xa ya'a kiu ijan.

36 Kuna'a koio-n xa ndixi-r. Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa na kaku koio-n nuu ntdaa xijan. Xa kuyatni xa ya'a ntdaa xijan. Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa taxkanu ini-ia kuechi n-ka kida-n na kua'a maxku kajan ru'u xa kuu-r Ia kuu ñayiu, kuechi-n nuu-ia —kuu Jesús, xia'an-ia.

37 Nduu n-xo dakua'a-ia ñayiu veñu'u Jerusalén, te xakuaa n-xo ndoo-ia Yuku Tnu Olivo.

38 Ne'e datne datne n-ka xo xe'en ñayiu veñu'u Jerusalén xa kunini koio-i xa n-xo ja'an-ia.

22

N-ka nduku ini se taxnuni nuu ñayiu Israel janda tñi-s Jesús

1 Vax kuyatni viko Paxcua. Viko Paxcua ka xaxi ñayiu tila ña kiu levadura.

2 N-ka nduku ini dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés nuu janda kada koio-s xa ka'ni-s Jesús, ko ña n-kuu chi n-ka xo yu'u-s nuu ñayiu n-ka xo nataka ijan.

3 N-keé Satanás anu Judas, se nani Iscariote, iin se n-kuu uxi uu se n-dakua'a ña'a Jesús.

4 Te n-xe ndatnu'u-s xi'in dutu ka taxnuni xi'in soldado xndee veñu'u Jerusalén nuu janda kada-s xa tñi koio-s Jesús.

5 N-ka kuvete se ijan. Te n-ka kendoo-s xi'in Judas xa juña'a-s tvini.

6 Te n-nduku ini Judas xa kada-s xa tñi juxtixia Jesús nuu ñayo ñayiu xyuku.

N-xaxdini Jesús xi'in uxi uu se dakua'a-ia

7 N-xee kiu ki'na nuu viko ka xaxi ñayiu tila ña kiu levadura. Kiu ijan ka xa'ni ñayiu tkolelu xa kaxi-i kuñu-ti viko Paxcua.

8 N-tunda'a Jesús Spedru xi'in Sua xa jin kada tu'a koio-s xa kaxdini-ia xi'in-s iin ñuu io yatni nuu xtuu-ia xi'in-s. Xia'an-ia:

—Juan kada tu'a koio xa kaxdini-ro viko Paxcua.

9 Te ka xia'an-s nuu Jesús:

—¿Ndexu juini-n xa kada tu'a koio-da?

10 Te xia'an ntuku-ia nuu-s:

—Hora na kiu koio-n ñuu ijan, nitna'a-n xi'in iin se ndido yoo ndute. Nkuitandijun koio-n-si te kiu-n ve'e ndiu-s.

11 Te juña'a koio-n nuu se kuu xto'o ve'e jan: “Ja'an maestru-da: ¿Ndexu io cuarto nuu kaxdini-r xi'in se dakua'a-r viko Paxcua?”

12 Ijan dada dande'a ña'a-s iin cuarto ka'nu piso kuu uu nuu io mexa, silla, traxti du. Ijan kada va'a koio-n xa kaxdini-ro.

13 Jua'an koio-s. Nu n-ka xee-s ijan, te n-ka xini-s ntdaa xa n-ja'an Jesús. Te n-ka kida tu'a-s xa kaxdini koio-s xi'in-ia.

14 Nu n-xee hora, te n-nukoo Jesús xi'in se dakua'a-ia.

15 Te xia'an-ia nuu-s:

—Yo vichi n-kuu anu-r xa kaxi ka'nu-ro tila viko Paxcua ki'na ka; ijan dada nda'u ya'a-r

16 Xandaa xakuiti ma kaxi ka-r kuñu tkolelu viko Paxcua inka vuelta. Nde kiu kaxi ka'nu koio-ro nuu taxnuni Ianyuux, ijan dada kaxi-r kuñu-ti.

17 N-tñi-ia taxa ñu'u ndudi uva, te n-ja'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te xia'an-ia nuu-s:

—Tñi koio, te dakexio nuu tna'a.

18 Xandaa xakuiti ma ko'o ka-r ndudi uva inka vuelta nde kiu na kixe'e Taa-ro Ianyuux xa taxnuni-ia.

19 N-tñi-ia tila, te diuni n-ja'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila jan, te xia'an-ia:

—Kuenda kiu ñi-r kuu xa'a xa doko-r xaxe'e-n. Kaxi koio tila ya, te du'a ku kada koio-n xa ku naja'an ña'a koio-n —kuu-ia.

20 Nu n-ya'a xa n-xaxdini-ia xi'in se dakua'a-ia, n-tñi-ia taxa ñu'u ndudi uva, te n-xia'an-ia-s. Nani n-xia'an-ia-s tila, dani n-xia'an-ia-s taxa ñu'u ndudi uva jan. Te xia'an ntuku-ia:

—Ndudi uva ñu'u taxa ya'a kuu niñi-r katu xaxe'e xa kada Ianyuux tratu xee xi'in ñayiu.

21 Kuna'a koio xa se kada xa tñi ña'a juxtixia, xtuu-ro xi'in-s nuu mexa ya'a.

22 Ya'a ru'u, Ia kuu ñayiu, na n-xantuu Ianyuux, te naka nda'u ya'a se kada xa tñi ña'a juxtixia.

23 N-ka nukuita se dakua'a-ia ka xijan tnu'u tna'a-s xa jini-s nuu ndeda-s daa kada.

Ntdaa se dakua'a Jesús n-ka juini xa ku kuu-s se ndandi'i ka

24 Diuni n-ka kixe'e-s xa ka ndatnu'u-s nuu ndeda iin-s ndandi'i ka, te ka jantna'a tnu'u-s.

25 Te xia'an Jesús nuu-s:

—Se ka taxnuni nuu ñayiu, nde'e taxnuni-s. Te ka ja'an-s xa kuu-s se va'a ka kida.

26 Maxku du'a ku kuu koio ndo'o. Se ndandi'i ka, io xa ku kuu-s ná kuu iin se kuechi. Se taxnuni, io xa ku kuu-s ná kuu iin se xinokuechi.

27 ¿Jundu ndandi'i ka? ¿Ndandi'i ka se nukoo nuu mexa xa xaxde'ñu-s a ndandi'i ka se xinokuechi xa dakexio-s ndeyu? Ndandi'i ka se nukoo nuu mexa, ko ru'u tuku kuu-r. Kuu-r ná kuu se xinokuechi nuu-n.

28 Ndo'o iin iin-n, kunduu-ro hora nda'u ya'a-r.

29 Nani n-tetutniu ña'a Ianyuux xa taxnuni-r, dani tetutnuniu ña'a-r xa taxnuni-n.

30 Xijan kuu xa kaxko'o koio-n nuu kutuu-r xa taxnuni-r, te kunukoo koio-n silla nuu taxnuni koio-n, te ndadandaa koio-n kuechi da'ya dana uxi uu xixitna-ro ka kuu da'ya yi Israel.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ñatu xini-s-ia

31 Te xia'an-ia nuu Simón Pedru:

—Simón, n-ja'an Satanás nuu-r xa kada ña'a-i iin xa kada ña'a-i. Kuenda kiu triu yi'i paja kidi-i xa kada ña'a-i xijan.

32 N-xijan ta'u-r nuu Ianyuux xaxe'e mee ni-n na ña'a nujani-n xa jandixa-n Ianyuux. Hora na jandixa ntuku-n Ianyuux inka vuelta, te chindee-n se ka kunduu xi'in-ro ya xa na jandixa na'i-s-ia.

33 Te xia'an Spedru nuu-ia:

—Maestru, xa io tu'a-da xa kunduu-ro, juini na chindi'u ña'a ñayiu, juini na ka'ni ña'a ñayiu xaxe'e-n.

34 Te xia'an-ia:

—Na ja'an ndaa-r xa ki'na ka ja'an-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n; ijan dada kana iin li'i datne vitna.

N-xee hora nda'u ya'a Jesús

35 Ijan dada n-xijan tnu'u-ia-s ntdaa-s:

—Kiu na n-tunda'a ña'a-r xa jin dakua'a-n ñayiu, n-ja'an-r xa maxku kane'e koio-n tvini, maxku kane'e koio-n bolsa-n; maxku kane'e koio-n inka tayu ndixa-n. ¿Nax n-ka n-ndoñu'u-n tiempo ijan?

Ka xia'an-s:

—Ña tuu nax n-ka ndoñu'u-da.

³⁶Te xia'an-ia:

—Te vitna, se io tvini, na kane'e-s tvini-s ji'in. Se io bolsa, na kane'e-s bolsa-s ji'in. Se ña tuu na espada io, na nadiko-s cotona-s, te na jueen-s.

³⁷Xandaa xakuiti ya'a-r xa io xa ya'a-r xa na jin tna'a tnu'u Ianyuux xyodotnuni. Du'a yodotnuni: “Kani ini koio ñayiu xa n-kida se n-kixee kuechi xi'in se loko.” Xa yodotnuni xa ya'a-r jin tna'a.

³⁸Te ka xia'an se dakua'a-ia:

—Maestru, na uu espada ya'a.

Te xia'an-ia:

—Xa'a ni.

N-xijan ta'u Jesús nuu nani Getsemani

³⁹Ijan dada jua'an-ia Yuku Tnu Olivo nani xko kida-ia, te n-ka xe kuitandijun ña'a se dakua'a-ia.

⁴⁰Nu n-xee-ia xi'in-s ijan, te xia'an-ia:

—Kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa na chindee ña'a-ia xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada-n kuechi.

⁴¹N-kee diin-ia ita'u. Jua'an-ia naxa nuu xee ñn yuú daji'in-ro. N-xe juuin xiti-ia, te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux:

⁴²—Taa-ro Ianyuux, nux vatuka xa dakaku ña'a-n nuu xa u'u ya'a, dakaku ña'a-n, ko maxku kada-n xa juini mee-da. Kada-n xa juini mee-n.

⁴³Te n-juun ñn ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu-ia. N-xia'an-ia xandendaku.

⁴⁴Yo vichi n-kuko'yo ini-ia. Vichi n-yi ini-ia xa ya'a-ia, te n-xijan ta'u ka-ia nuu Ianyuux xi'in nde yiki nde tuchi-ia, te n-kixi ña'a tnee. Ná xatu niñi-ro, daa n-xatu tnee-ia nuu ñu'u.

⁴⁵Nu n-ya'a xa n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux, te n-ndojuuin-ia. N-xiko-ia. Juan nu'u-ia nde nuu xtuu ndruni se dakua'a-ia. N-xini-ia xa ka kidi-s xaxe'e xa nde'e n-ka tnaui ini-s xaxe'e-ia.

⁴⁶Te xia'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda ka kidi-n u? Ndokoo koio. Kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-n kuechi.

N-ka tñi-s Jesús te xndeka ña'a-s jua'an

⁴⁷Nini ja'an-ia xijan, n-xee Judas, se n-xo kandeka tna'a xi'in se dakua'a-ia. Kue'e se ndeka-s n-xee nuu-ia xi'in se dakua'a-ia. N-xetu'a Judas Jesús te n-teyu'u-s-ia.

⁴⁸Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Judas, ¿n-teyu'u ña'a-n xa datuu ña'a-n ru'u, Ia kuu ñayiu, te kada-n xa tñi ña'a koio-s a?

⁴⁹N-ka tuu ini se dakua'a-ia xa ya'a, te ka xia'an-s:

—Maestru, ¿jantna'a koio-da xi'in-s xi'in espada u?

⁵⁰Ijan n-xa'nde ñn se dakua'a-ia do'o kua'a se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.

⁵¹Xia'an Jesús nuu se du'a n-kida:

—Na ya'a na'i xa io xa ya'a.

Te n-tñi-ia do'o se xinokuechi jan, te n-natenee-ia.

⁵²N-ja'an-ia nuu dutu ka taxnuni nuu soldado kidatni nuu-s xi'in nuu sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel n-ka xee ijan:

—¿Nakuenda xne'e-n espada xi'in karruti n-ka kixee xa tñiñ ña'a koio-n xa kuenda kiu ñadu'u kuu-r?

⁵³ Ndikiu ndiñuu n-xo dakua'a-r ñayiu veñu'u Jerusalén, te ijan n-ka xo yuku-n. Ñayo-n n-tñiñ ña'a hora ijan, ko vitna n-xee hora kada koio-n xa kada-n. N-xee hora kada koio xaloko xa kada-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

⁵⁴ Te n-ka tñi-s-ia. Xndeka-s-ia jua'an ve'e dutu taxnuni ka. Xika xika ni n-xe kuitandijun Spedru-ia.

⁵⁵ Jua'an-s ve'e dutu jan. Dava-s n-ka tiu ñu'ú dava dava nuke'e dutu, te n-ka nukoo-s yunu'u. Diuni n-nukoo Spedru yunu'u jan.

⁵⁶ N-kutnuni nuu Spedru, te n-xini ña'a iin ñá xinokuechi nuu dutu jan te n-nukonde'a va'a-ña-s. Te n-ja'an-ña nuu ñayiu xtuu ijan:

—Dani te ya'a, kunduu-te xi'in te ijan.

⁵⁷ N-ja'an Spedru xa ñatu n-kunduu-s xi'in Jesús. Xia'an-s:

—Ña xini-da-s.

⁵⁸ Nunuvii ni n-kuu te n-xini ña'a iin se tna'a nuu ñayiu xtuu ijan.

N-ja'an-s:

—Dani ndo'o kunduu-n xi'in-s ntdaa-s.

Te n-ja'an Spedru:

—Ña'a, ñatu kunduu-da xi'in-s.

⁵⁹ N-ya'a naxa iin hora, te n-ja'an inka-s nuu ñayiu xyuku ijan:

—Xandaa xakuiti kunduu se ya'a xi'in-s chi se Galilea kuu-s.

⁶⁰ Te n-ja'an Spedru:

—Ña kutnuni ini-da nuu nax ja'an-n.

Ni ta ndi'i ka ja'an Spedru tnu'u ijan, te n-kana iin li'i.

⁶¹ Ijan dada n-ngonenuu Jesús, te n-nukonde'a-ia Spedru, te n-naja'an-s xa n-ja'an-ia nuu-s: “Ki'na ka ja'an-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n; ijan dada kana iin li'i.”

⁶² N-kee diin-s, te vichi n-tnau ini-s, te nde'e n-nda'i-s.

N-ka xakundee-s Jesús

⁶³ Se xndee Jesús, n-ka xakundee-s-ia, te n-ka kani-s-ia.

⁶⁴ N-ka duku-s da'ma nuu-ia, te n-ka ja'an-s:

—Ja'an jundu janña'a —ka kuu-s, ka xia'an-s.

⁶⁵ Te yo kui'a n-ka ja'an-s-ia.

Xndeka-s Jesús jua'an nuu se kunuu ka ndadandaa kuechi

⁶⁶ Nu n-tuu kiu kuu uu te n-ka taka sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, te n-ka xe ndeka-s Jesús nuu ntdaa se ka kuu juxtixia Israel.

⁶⁷ Te n-ja'an-s nuu-ia:

—Ja'an: “¿Mee-n kuu Cristu a ña'a?”

Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Nux na ja'an-r, ma jandixa koio-n.

⁶⁸ Nux na kajan tnu'u ña'a-r iin xa kajan tnu'u ña'a-r, mayo-n ja'an.

⁶⁹ Vax kuyatni xa nkoo ru'u, Ia kuu ñayiu, diñi kua'a Ianyuux nuu tax-nuni-ia.

⁷⁰ Te ka xia'an-s ntdaa-s:

—¿Xijan juini kachi xa mee-n kuu Da'ya Yi Ianyuux a?

Te xia'an-ia nuu-s:

—Joon.

⁷¹ Te ka xia'an tna'a-s:
 –Ñatu ka ndoñu'u-ro se kixi xa ja'an-s nax kuu kuechi-s chi mee-s n-tekuechi mee-s. N-ka teku-ro vitna.

23

Xndeka-s Jesús jua'an nuu Pilato

¹ Ijan dada n-ka ndojuuin-s ntdaa-s te xndeka ña'a-s jua'an nuu Pilato chi tuu-s Jerusalén daa.

² Te n-ka kixe'e-s xa ka tekuechi-s-ia nuu Pilato. Ka xia'an-s:
 –Se ya'a, daja'an-s ñayiu Israel xa jandixa-i iin xa ña ndaa. Xia'an-s nuu-i xa maxku kajan-i tvini nandajan César. Ja'an-s xa mee-s kuu Cristu. Ja'an-s xa kuu-s se kunxa'nu.

³ Ijan dada n-xijan tnu'u Pilato Jesús:
 –¿Ndo'o kuu se taxnuni nuu ñayiu Israel a?
 Xia'an Jesús:
 –Joon.

⁴ Ijan dada xia'an Pilato nuu dutu ka taxnuni xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:
 –Ña tuu na kuechi se ya'a io.

⁵ Te juexa n-ka ja'an na'i se ijan xa io kuechi Jesús nuu Pilato. Ka xia'an ka ntuku-s:
 –Dandandita-s ñayiu nuu gobierno. Du'a kida-s vaxi nde Galilea xi'in nde ya'a.

N-tunda'a Pilato Jesús; jua'an-ia nuu Herodes

⁶ Nu n-teku Pilato xijan, te n-xijan tnu'u-s nux se Galilea kuu Jesús.
⁷ Nu n-teku Pilato xa distrito taxnuni Herodes kuu distrito Jesús, te n-tunda'a-s-ia jua'an. Jua'an-ia nuu Herodes chi diuni tuu Herodes Jerusalén kiu ijan.

⁸ Nu n-xini Herodes Jesús, te yo n-kuvete-s chi n-xo juuni-s xa kunde'a-s Jesús chi n-xo teku tnu'u-s nax n-xo kida-ia. N-juuni-s xa kada-ia iin milagru xa kunde'a-s.

⁹ Kue'e xa n-xijan tnu'u Herodes-ia, ko ni iin tnu'u ñatu n-ja'an-ia.
¹⁰ N-ka ndixe'e dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa ka ja'an juexa-s xa io kuechi Jesús.

¹¹ N-ja'an Herodes xi'in soldado-s xa ña tuu nax juun ña'a-s. N-ka xakundee-s-ia. N-ka dakiu nuu-s-ia da'ma diñu, da'ma se taxnuni xa kueku ndee-s-ia, te n-nadaya'a-s-ia nuu Pilato.

¹² Kiu ijan n-ndumani Herodes xi'in Pilato. N-xo xini u'u tna'a-s n-kuu.

N-ja'an Pilato xa kuú Jesús

¹³ Ijan dada n-dataka Pilato dutu ka taxnuni xi'in dava ka se Israel ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in ñayiu xtuu ijan.

¹⁴ Xia'an Pilato nuu-s ntdaa-s:
 –N-ka ki ndeka-n se ya'a te ka tekuechi-n-si xa daja'an-s ñayiu xa na ndandita-i nuu-r. N-ka xo nde'a-n xa n-xijan tnu'u-r-si, ko ña tuu na kuechi-s io na ka ja'an-n.

¹⁵ Dani Herodes ña tuu na kuechi-s io ja'an-s. Xijan kuu xa n-nadaya'a-s-si nuu-r. Ña tuu nax n-kida-s xa kuú-s.

¹⁶⁻¹⁷ Kani-r-si chirrión ñii te dayaa-r-si.

¹⁸ Ko xee n-ka kana ntdaa ñayiu xyuku ijan. Ka xia'an-i:
 –Kandeka-n-si jua'an, te ka'ni-n-si. Dayaa-n Barrabás.

19 Barrabás n-xo kandeka tna'a xi'in se n-ka ndandita nuu gobernador romano te n-xa'ni-s ndiyi. Du'a n-ka kida-s Jerusalén. Xijan kuu xa yindi'u-s.

20 Xee n-ja'an Pilato nuu ñayiu inka ntuku vuelta xa n-ja'an-s xa dayaa-s Jesús.

21 Te n-ka kana ntuku se xyuku ijan nuu Pilato:

—Katakaa dika-n-si. Katakaa dika-n-si.

22 Xia'an ntuku Pilato nuu-s inka vuelta. Vuelta kuu uni kuu vuelta ya'a.

—¿Nakuenda? ¿Na kuechi n-kida-s? Ña tuu na kuechi n-kida-s xa ka'ni-r-si. Kani-r-si chirrión ñii, te dayaa-r-si —kuu Pilato.

23 Xee ka n-ka kana-s xa na nkuitakaa dika Jesús. Te n-ka kundee tnu'u-s.

24 Te n-xino ini Pilato xa kada-s Jesús ná n-ka juini se xyuku ijan.

25 N-dayaa Pilato se n-ka juini se xyuku ijan xa yaa-s. Yindi'u se ijan xaxe'e xa n-ndandita-s nuu gobierno xi'in xa n-xa'ni-s ndiyi. N-xejoon Pilato xa nkuitakaa dika Jesús nani n-ka juini se xyuku ijan.

N-ka xatakaa dika-s Jesús

26 Xndeka ña'a soldado jua'an, te n-ka xe juntna'a-s xi'in ñin se nani Simón. Se Cirene kuu-s. Juan nu'u-s xa n-xe'en-s yuku. N-ka tñii-s-si, te n-ka ta'u tñiu-s xa kadoko-s curuxi Jesús, te n-xe kuitandijun-s-ia.

27 Kue'e ñayiu n-ka xe kuitandijun ña'a —nani seyii, dani ñadi'i. Ka katu dava-ña pechu-ña xaxe'e xa ka tñau ini-ña, te ka nda'i-ña.

28 N-ngonenuu Jesús xa kunde'a-ia-ña ntdaa-ña. N-ja'an-ia nuu-ña:

—Ndo'o, ñá Jerusalén, maxku nda'i koio-n xaxe'e-r. Nda'i koio xaxe'e mee-n xi'in xaxe'e da'ya-n

29 chi xee kiu ja'an ñayiu: “Naka ta'u ñadi'i ñayo na da'ya io, ñadi'i ña n-kua'a xa koo da'ya, ñadi'i ña uun n-dakadi yijin.”

30 Daa kixe'e ñayiu ya'a xa ja'an-i nuu yuku: “Ndua ndodo ña'a.” Juña'a-i nuu nduu: “Dada'u ña'a.”

31 Kuenda kiu yutnu y'i'i kuu-r, te ka kida u'u ña'a-s. Naka se kuu kuenda kiu yutnu yichi, ma kada u'u ña'a koio-s.

32 Diuni xndeka-s uu ka se jua'an xa nkuitakaa dika-s. Xndido tau-s kuechi na'nu.

33 Nu n-xee-ia ñin nuu nani Yiki Diki Ndiyi, te ijan n-ka xatakaa dika-s-ia xi'in se xndido tau kuechi-s. ñin-s n-ka xatakaa dika-s diñi kua'a-ia, inka-s n-ka xatakaa dika-s diñi datni-ia.

34 Nu n-xatakaa dika-s Jesús, te xia'an-ia nuu Ianyuux:

—Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-n-si chi ñayo-s ka xini xa kuechi kuu xa n-ka kida-s.

Te n-ka dadiki soldado jan suerte-s nuu ndedaa-s kendoo xi'in da'ma-ia.

35 N-ka xo nde'a ñayiu xnii ijan nax n-ya'a. Se Israel ka taxnuni nuu ñayiu Israel, nde'e n-ka xakundee-s Jesús. Ka xia'an tna'a-s:

—N-dakaku-s dava ñayiu. Nux kuu-s Cristu, se n-kaxí ña'a Ianyuux, na dakaku-s mee-s.

36 Dani n-ka xakundee soldado xtuu ijan Jesús. Te n-ka dakaa-s vinu xa ko'o-ia.

37 Te ka xia'an-s:

—Nux kuu-n se kunxa'nu nuu ñayiu Israel, dakaku mee-n.

38 Te n-ka tenee-s tutu diki curuxi. Yodotnuni: “Se ya'a kuu se taxnuni nuu ñayiu Israel.”

39 ñin se kue'e kuechi n-kida ntakaa dika curuxi jan, kui'a n-ja'an-s nuu Jesús. Xia'an-s:

—Nux kuu-n Cristu dakaku-n mee-n, te dani dakaku ña'a.

⁴⁰ N-kanandee ña'a inka se ntakaa dika jan. Xia'an-s nuu-s:

—Ñax kuu xa ña yu'u-n nuu lanyuux? Inuu nda'u ya'a-ro xi'in-s. Xaxe'e xa ndido tau-ro kuechi-ro,

⁴¹ xijan kuu xa chiya'u-ro, ko se ya'a ña tuu nax n-kida-s —kuu-s, xia'an-s.

⁴² Te xia'an-s nuu Jesús:

—Dito, naja'an ña'a-n hora na xee-n nuu taxnuni-n.

⁴³ Xia'an Jesús nuu-s:

—Xandaa xakuiti kutuu-ro nuu kuu jardín paraíso andiu vitna.

N-xi'i Jesús

⁴⁴ Xaku nga xa kuu kaa x-uu n-kunee nitu'u ñuñayiu xa nde kaa uni xa ñini

⁴⁵ chi n-kida lanyuux xa ña ndii ka. Te n-ndata dava cortina ndi'u dava xiti veñu'u Jerusalén.

⁴⁶ Te xee xa xee n-kana Jesús. N-ja'an-ia:

—Taa-ro lanyuux, nakueka-n anu-da.

Ijan dada n-najuen tachi-ia ñin nga vuelta, te n-xi'i-ia.

⁴⁷ N-xini centurión nujuiin yatni xe'e curuxi xa n-ya'a, te n-najuen tnu'u-s lanyuux. N-ja'an-s:

—Xandaa xakuiti ña tuu na kuechi se ya'a io.

⁴⁸ Ñayiu xyuku ijan xa kunde'a-i naxa ya'a, n-ka xini-i xa n-ya'a, te n-ka katu-i pechu-i xaxe'e xa yo ka tnau ini-i. N-ka katu-i pechu-i ñini jua nu'u koio-i.

⁴⁹ Ñadi'i n-ka xitandijun-ia nde Galilea xi'in ñayiu n-ka xo xinitna'a xi'in-ia, xika n-ka xo nujuiin-ña xi'in-i xa kunde'akoio-i xa ya'a-ia.

N-xe konduxi Jesús

⁵⁰ N-xee ñin se nani José tna'a nuu se Israel ka taxnuni nuu ñayiu Israel ijan. Yo va'a-s.

⁵¹ Se ñuu Arimatea kuu-s. Arimatea katuu distrito Judea. N-xo ndetu-s xa taxnuni lanyuux nuu ñayiu ñuñayiu. Ña n-kuu inuu-s xi'in se n-ka ñu ini xa ka'ni-s Jesús.

⁵² N-xe nundajan-s Jesús nuu Pilato.

⁵³ N-xe nune'e-s-ia nuu curuxi te n-chiduku-s-ia da'ma linu. N-xajan ni'ni-s-ia xiti ñin yau kava n-ka kaan se xinokuechi nuu-s nuu ta kava ka ndiyi.

⁵⁴ Vax kuyatni xa keé ngandii, te vax kuyatni kiu kuu sabado, kiu ka ndetatu ñayiu Israel. N-ka kida-i ndaa tniui xa ma kadatniui-i inka kiu jan.

⁵⁵ Ñadi'i n-ka xitandijun Jesús nde Galilea xi'in nde Jerusalén jan, n-ka xo nde'a-ña xa n-xajan ni'ni José Jesús yau kava jan.

⁵⁶ Ijan dada jua nu'u-ña xa kada tu'a-ña perfume xi'in yuchi xe'en vidi. Te n-ka ndetatu-ña kiu sabado jan na n-ta'u tniui lanyuux.

24

N-nandoto Jesús

¹ Kiu kixe'e semana, ntanene ka xne'e-ña perfume xi'in yuchi xe'en vidi n-ka kida tu'a-ña jua'an ntuku yau kava nuu n-kaa ni'ni Jesús.

² Nu n-ka xee-ña ijan, te n-ka xini-ña xa xa n-xikojuiin yuu tkute ka'nu ndi'u yau kava.

³ N-ka kiu-ña xiti kava jan, te ña n-ka nani'i-ña Jesús. Ijan dada n-ka ndee-ña.

⁴Ñayo-ña n-ka kutnuni ini nax n-kuu. Mee ni xa n-ka xani ini-ña nax n-ya'a. Danaa xnii uu ángel nuu xnii-ña. Xni'no-ia da'ma diñu.

⁵Xaxe'e xa n-ka yu'u-ña, n-ka xe juuín xiti-ña nuu-ia. Te ka xia'an-ia:

—Maxku ku nanduku koio-n Ia n-nandoto nuu kaa ndiyi.

⁶Ña yoo-ia. N-nandoto-ia. Naja'an koio nax n-ja'an-ia na ta kee ka-ia distrito Galilea.

⁷N-ja'an-ia xa mee-ia, Ia kuu ñayiu, io xa kada ñn se kada xa tñi ña'a se loko. N-xio xa nkuitakaa dika-ia. N-xio xa nandoto-ia kiu kuu uni.

⁸Te n-ka naja'an-ña tnu'u n-ja'an-ia.

⁹N-ka xiko-ña te n-ka xian tnu'u-ña uxi ñn se n-dakua'a ña'a Jesús xi'in dava ñayiu nax n-ya'a yau kava.

¹⁰Ñn ñá jan nani María Magdalena. Inka-ña nani Juana. Inka-ña nani María. Di'i Jacobo kuu ñá ya'a. N-ka xian tnu'u ñá ijan xi'in dava ka ñadi'i n-ka xe'en ijan uxi ñn-s xijan.

¹¹Ñayo-s n-jandixa. N-ka xani ini-s xa ña n-ka ja'an ndaa-ña. N-ka xani ini-s xa n-ka ja'an lilo-ña.

¹²Nu n-teku Spedru, te n-kee-s. N-kendava-s. Juan kotoni'ni-s yau kava jan. N-xajan nenuu-s, te n-xini-s xa mee nga da'ma linu n-ñuduku Jesús yuku. N-yu'u-s. N-xiko-s, te Juan nu'u-s Jerusalén.

Ndatnu'u Jesús xi'in uu se Emaús

¹³Kiu ni ijan ka ndixi se n-dakua'a ña'a Jesús ñuu luchi nani Emaús xa n-ka xe'en-s Jerusalén. Naxa uxi kilómetro ne'e Jerusalén xi'in Emaús.

¹⁴Ka ndatnu'u-s ntdaa xa n-ya'a.

¹⁵Ñini ka ndatnu'u-s xijan, n-kendita Jesús, te n-xika-ia xi'in-s.

¹⁶N-kida lanyuux xa ñayo-s n-najini Jesús.

¹⁷Te xia'an-ia nuu-s:

—¿Nax ka ndatnu'u-n ñini ka xika-n?

N-ka nujuiin-s. Xñu'u ko'yo nuu-s.

¹⁸Cleofas nani ñn-s. Xia'an-s:

—Ntdaa ñayiu xtuu Jerusalén n-ka teku xa n-ya'a, ¿nax kuu xa ña n-teku-n xa n-ya'a?

¹⁹Te xia'an-ia:

—¿Nax n-kuu?

Ka xia'an-s:

—Ka ndatnu'u-da nax n-ya'a Jesús, se Nazaret, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an lanyuux. Va'a n-kutnuni ini-s tnu'u-ia, te va'a n-kida-s tñiu-ia. Diuni va'a n-kida-s ñayiu.

²⁰Ka ndatnu'u-da janda n-ka kida dutu ka taxnuni nuu-da xi'in dava se Israel ka taxnuni nuu-da xa n-tñi ña'a juxtixia romano, te janda n-ka tekuechi ña'a-s xa n-xe kodo u'u-s te n-xatakaa dika ña'a-s.

²¹Ntdaa ña'a, ñayiu Israel n-ka ñu ini xa dayaa ña'a-s nuu se Roma n-kuu. Kuiti ndaa xa daa kada-s na n-ja'an-s chi vitna n-chitu uni kiu n-xi'i-s.

²²Diuni kue'e xa n-ka xani ini-da xa n-ka ja'an dava ñá xndeka tna'a xi'in-da xa n-nandoto-s. Ne'e datne vitna n-ka xe'en-ña yau kava nuu n-xe konduxi-s,

²³ko ñayo-ña n-nani'i-s. N-ka xiko-ña te n-ka najani-ña xa n-kida lanyuux xa n-ka xini-ña ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia. N-ka ja'an-ia xa n-nandoto-s.

²⁴Te n-ka xe'en dava se ka kunduu xi'in-da yau kava te n-xetna'a tnu'u n-ka ja'an-ña. Dani mee-s, ñatu n-nani'i ña'a-s.

²⁵Te xia'an Jesús nuu-s:

—Naka u'u ka kutnuni ini-n. Naka kuee xa kuee ka jandixa-n ntdaa tnu'u n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

²⁶ ¿Nax kuu xa ña ka kutnuni ini-n xa n-xio xa nda'u ya'a Cristu, te ndadaka'nu ña'a Ianyuux?

²⁷ Te n-dakua'a-ia-s. N-kakune'e-ia ntdaa tnu'u Ianyuux xyodotnuni kakune'e ña'a. N-kixe'e-ia xa kakune'e-ia tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in tnu'u n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ijan dada n-kakune'e-ia dava ka tnu'u Ianyuux kakune'e ña'a.

²⁸ Te n-ka kuyatni-ia xi'in-s ñuu juan ndixi-s, te n-kida nga-ia xa ji'in ka-ia.

²⁹ Te juexa n-ka ja'an-s nuu-ia xa ndoo-ia xi'in-s. Ka xia'an-s:

—Na ndoo-ro chi juan keé ngandii.

Te n-kiu-ia ve'e-s.

³⁰ N-nukoo-ia xa kaxdini-ia xi'in-s. N-tnii-ia ñn tila, te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u-ia tila jan, te n-dakexio-ia.

³¹ Te n-kida Ianyuux xa n-ka najini-s-ia. Danaa n-ndoñu'u-ia.

³² Te ka xia'an tna'a-s:

—Naka vichi n-kuu anu-ro xa kutnuni ka ini-ro tnu'u Ianyuux na n-ndatnu'u-ro xi'in-ia te n-kida-ia xa kutnuni ini-ro tnu'u Ianyuux na ndeka tna'a-ro xi'in-ia juan ndixi.

³³ Te hora ijan ni n-ka ndojuiin-s. N-ka xiko ntuku-s. Jua'an koio-s Jerusalén. N-ka kiu-s ve'e nuu xyuku uxi ñn se n-dakua'a ña'a Jesús xi'in dava ñayiu n-ka xo kandijun ña'a.

³⁴ N-xian tnu'u ñayiu xyuku ijan se Emaús jan xa n-nandoto Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, te n-xini ña'a Simón.

³⁵ Te n-ka najani mee-s naxa n-ya'a ichi ka nu'u-s. Diuni n-ka najani-s xa n-ta'u-ia tila, te dana ini n-ka najini-s-ia.

N-xee Jesús nuu xyuku ñayiu n-dakua'a-ia

³⁶ Nini ka najani-s xijan nuu ñayiu xyuku ijan, danaa nujuiin Jesús me'ñu-i ntdaa-i. N-ja'an-ia:

—Va'a nga ta'u kuu koio-n.

³⁷ Yo vichi n-ka yu'u-i, te n-ka xani ini-i nuu nax xnde'a-i.

³⁸ Xia'an-ia nuu-i:

—¿Nakuenda ka yu'u-n? ¿Nakuenda ka chi ini-n?

³⁹ Kunde'a koio nda'a-r. Kunde'a koio xe'e-r, te tñii ña'a koio xa na kutnuni ini-n xa mee-r kuu Jesús chi nu anu n-kuu-r ma koo yiki-r, ma koo kuñu-r; ko io kuñu-r, io yiki-r —kuu-ia, xia'an-ia.

⁴⁰ Ijan dada n-dande'a-ia-i nda'a-ia, xe'e-ia,

⁴¹ ko ñatu n-ka jandixa-i xa mee Jesús nujuiin chi xaxe'e xa ka yu'u anu-i xi'in xaxe'e xa yo vichi ka kudí ini-i. Xia'an-ia:

—¿Io xa kaxi-ro a?

⁴² Te n-ka xia'an-i-ia dava chaka n-tau.

⁴³ N-tnii-ia-ti, te n-ka xo nde'a-i xa n-xaxi-ia-ti.

⁴⁴ Te xia'an-ia:

—Na n-xo tuu-ro, n-ja'an-r nuu-n xa: “Io xa jin tna'a ntdantu'u tnu'u Ianyuux kakune'e ña'a n-chidotnuni Moisés xi'in xa n-ka chidotnuni se n-ka kidava'a Salmos.”

⁴⁵ Ijan dada n-kida-ia xa n-ka kutnuni ini-i tnu'u Ianyuux xyodotnuni.

⁴⁶ Te xia'an-ia:

—Xyodotnuni xa io xa nda'u ya'a ru'u, Ia kuu Cristu, te nandoto-r kiu kuu uni.

⁴⁷ Xyodotnuni xa io xa tunda'a ña'a-r ji'in ntdantu'u ñuu ñuñayiu xa ja'an koio-n nuu ñayiu nax io xa kada-i xa na natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi, te taxkanu ini ña'a Ianyuux. Io xa du'a kada koio-n ki'na ka Jerusalén.

⁴⁸ N-ka xo nde'a-n xa n-xetna'a tnu'u xyodotnuni. Juña tnu'u koio xa'a dava ka ñayiu.

⁴⁹ N-taxi Taa-ro Ianyuux tnu'u-ia xa taxi-ia ñn xa taxi-ia ndo'o ñn ñn-n. Tunda'a-r xijan, ko kundetu koio-n ñuu ya'a, te dani kundetu koio-n hora na kada Ianyuux xa kua'a koio-n xa kada-n tniu-ia –kuu Jesús, xia'an-ia nuu-i.

Juan ndaa Jesús andiu

⁵⁰ Nu n-xika kiu, te ndeka-ia ñayiu jua'an yu'u ñuu Betania, te n-dandaa nda'a-ia andiu, te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux xa na chindee chituu ña'a-ia.

⁵¹ Nini du'a ja'an-ia nuu Ianyuux, juaan ndaa-ia andiu.

⁵² Te n-ka nakuetu-i nuu-ia nini juaan nu'u koio-i Jerusalén. Yo n-ka kudi ini-i.

⁵³ Te n-ka xo xe'en-i veñu'u Jerusalén xa n-ka xo nakuetu-i nuu-ia.

Xa'a kuu tnu'u n-najani dañá, Sluka nuu-n, Ta Teófilo.

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Sua

Ia nani Tnu'u Ianyuux, n-kixee-ia ñuñayiu

¹ Nde ki'na nuu, xá daa, tuu Ia nani Tnu'u Ianyuux. Kunduu Ia nani Tnu'u Ianyuux xi'in Ianyuux. Te Ia nani Tnu'u Ianyuux kuu Ianyuux.

² Antecas xa kua'a ndaa xa io, te n-xo tuu Tnu'u Ianyuux xi'in Ianyuux.

³ N-kidava'a Ianyuux xi'in mee-ia ndaa xa io. Ni ñin xa io ña n-kidava'a meni Ianyuux. Xi'in Ia nani Tnu'u Ianyuux n-kidava'a Ianyuux ndaa xa io.

⁴ Kida Ia nani Tnu'u Ianyuux xa xtuu ñayiu. Kida-ia xa kutnuni ini ñayiu xa kuu xandaa. Ná kuu luz va'a ka koko, da kuu Tnu'u Ianyuux.

⁵ Koko luz va'a ka koko nuu nee, te ña n-kua'a nuu nee xa chida'u-i luz va'a ka koko.

⁶ Te n-xee ñin seyii n-tunda'a Ianyuux. Nani-s Sua.

⁷ N-xee-s xa ja'an ndaa-s xaxe'e luz va'a ka koko. N-ja'an ndaa-s xaxe'e luz va'a ka koko, xa na jandixa koio ndaa ñayiu luz jan.

⁸ Sua, ñatu n-kuu-s luz va'a ka koko. Diko ni n-xee-s xa ja'an ndaa-s xaxe'e luz jan.

⁹ Te luz va'a ka koko, luz ndaa, n-kixee ñuñayiu. Kida-ia xa kutnuni ini ndaa ñayiu xa kuu xandaa.

¹⁰ N-xo tuu Tnu'u Ianyuux ñuñayiu. Xi'in mee-ia n-kidava'a-ia xi'in Ianyuux ñuñayiu. Ko ña n-ka kutnuni ini ñayiu ñuñayiu jundu kuu-ia.

¹¹ N-kixee-ia ñuñayiu, ko ñayiu n-kidava'a-ia, ña n-ka xeka va'a-i-ia.

¹² Dava-i, joon, n-ka xeka va'a-i-ia, n-ka jandixa-i-ia. Te xaxe'e xa n-ka jandixa-i-ia, te n-kida-ia xa n-ka nduu-i da'ya Ianyuux.

¹³ Ña ka kuu da'ya Ianyuux ná ka kuu da'ya ñayiu. Chi da'ya ñayiu ka kaku-i hora tuu ñin seyii xi'in ñad'i-s. Ka kaku-i xaxe'e xa juini ñin seyii xa koo da'ya. Ko da'ya Ianyuux, ka kuu-i da'ya-ia xaxe'e xa n-kida-ia xa n-ka nduu-i da'ya-ia.

¹⁴ Ia nani Tnu'u Ianyuux, n-kixee-ia ñuñayiu. N-kaku-ia ná ka kaku mee-ro, te n-xo tuu-ia xi'in-ro. N-ka xo nde'a-da xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia, te medini-ia kuda'ya ña'a Taa-ia Ianyuux. N-ka xo nde'a-da xa xemani ña'a-ia mee-ro, te kundau ini ña'a-ia mee-ro, te ja'an-ia xa kuu xandaa.

¹⁵ Te n-ja'an ndaa Sua xaxe'e-ia hora n-kana-s:

—Se ya'a kuu se n-kakune'e-da nuu-n. N-ja'an-da xa juindodo nuu mee-da nuu mee-ia kixee, ko taxnuni ka mee-ia dada mee-da. Chi antecas xa kua'a ndaa xa io, te xá daa tuu-ia.

¹⁶ Te kue'e xa kue'e xa n-taxi-ia. Xá n-ka tñi-ro, ntdaa-ro, xamani-ia xi'in xamani-ia.

¹⁷ Chi tnu'u n-ta'u tñiu Ianyuux, n-taxi Ianyuux xi'in Moisés. Te xamani-ia xi'in xa kuu xandaa, n-taxi-ia xi'in Jesucristu.

¹⁸ Nuncas ña n-xini ni ñin ñayiu Ianyuux, xi'in nuu-i. Idini Da'ya Y# Ianyuux, n-kida-ia xa jini-ro Ianyuux. Kunduu-ia xi'in Taa-ia Ianyuux, te dande'a ña'a-ia Taa-ia Ianyuux mee-ro.

N-ja'an ndaa Sua xaxe'e Jesús

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Te se Israel io ñuu nani Jerusalén, n-ka tunda'a-s dutu xi'in se levita nuu Sua, xa kajan tnu'u koio-s jundu kuu-s.

²⁰ N-ja'an ndaa Sua. Xandaa xakuiti n-ja'an Sua jundu kuu-s, ña n-chida'u-s ni ñn. N-ja'an-s:

—Ru'u, ñatu kuu-r Cristu, Ia tunda'a Ianyuux.

²¹ N-ka xijan tnu'u ka-s:

—¿Jundu kuu-n? ¿Elías kuu-n a?

N-ja'an-s:

—Ñatu kuu-r Elías.

N-ka xijan tnu'u ka-s:

—¿Kuu-n se tunda'a Ianyuux xa juña tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu a?

N-xia'an-s:

—Ña'a.

²² Xijan kuu xa n-ka ja'an-s:

—Ndoñu'u-n xa ja'an ndaa-n jundu kuu-n. Io xa najuña tnu'u koio-r nuu se n-ka tunda'a ña'a. ¿Nax ja'an-n xaxe'e-n?

²³ N-xia'an Sua:

—Ru'u kuu se kana yuku nuu ñayo ñayiu io: “Kada tu'a koio-n ichi nuu kixi Xto'o-ro.” Ja'an mee-r ná n-ja'an se n-xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia, se n-xo nani Isaías.

²⁴ Te se ijan, se n-ka tunda'a se Israel io ñuu nani Jerusalén, mee-s ka kuu se fariseu.

²⁵ N-ka xijan tnu'u-s:

—Nux ñatu kuu-n Cristu, ni Elías, ni se juña tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te, ¿nakuenda dajuendute-n ñayiu nda?

²⁶ N-ja'an Sua:

—Mee-r dajuendute ñayiu xi'in ndute ni. Io inka seyii tuu me'ñu mee-n vitna, ko ta najini ka-n-si.

²⁷ Juini ndodo nuu ka-r vaxi, ko taxnuni ka mee-s dada mee-r. Ni xa ku kuu-r muxu-s, ma kua'a-r. Ni xa nandaxi-r correa ndixa-s, ma kua'a-r.

²⁸ Te ntdaa xa'a n-ya'a ñuu nani Betábara, inka xio de'va nani Jordán, nuu n-dajuendute Sua ñayiu.

Jesús kuu Tkolelu n-taxi Ianyuux

²⁹ Kiu kuu uu, n-xini Sua xa vax kuyatni Jesús, te n-ja'an-s:

—Kunde'a koio-n. Vaxi se kuu Tkolelu n-taxi Ianyuux. Se dita kuechi ñayiu ñuñayiu kuu-s.

³⁰ N-ja'an ndaa-da xaxe'e mee-s, hora n-ja'an-da xa ndodo nuu ka-da n-kixee nuu ñn seyii taxnuni ka dada mee-da. Taxnuni ka-ia, chi xá daa tuu-ia, antecas xa kua'a ntdaa xa io.

³¹ Te mee-da, ña n-xo najini-da-ia. Juini n-dajuendute-da ñayiu, xa kutnuni ini koio ñayiu Israel jundu kuu mee-ia, ko na n-kixi-ia, te ña n-najini-da-ia.

³² N-ja'an ndaa Sua:

—N-xini-da Espíritu Ii vax juun nde andiu. Ná kaa ñn data n-kaa-ia, te n-ndoo-ia xi'in se ya'a.

³³ Ta kutnuni ini ka-da jundu kuu-s, ko n-xo naja'an-da nax n-ja'an Ianyuux, hora n-tunda'a ña'a-ia mee-da vaxi, xa dajuendute-da ñayiu nuu ndute. N-ja'an Ianyuux: “Jini-n Espíritu Ii vax juun nde andiu, te jini-n xa ndoo-ia nuu ñn seyii. Seyii jan kada xa tñii koio ñayiu Espíritu Ii.”

³⁴ N-xini-da xa du'a n-kuu, te ja'an ndaa-da xa se ya'a kuu Da'ya Yii Ianyuux.

N-ja'an Jesús Ndríxi xi'in Spedru

³⁵ Kiu kuu uni, inka vuelta n-xo tuu Sua xi'in uu se dakua'a-s.

36 N-xini Sua xa ya'a Jesús ijan, te n-ja'an-s:
—Kunde'a koio. Se ijan kuu Tkolelu n-taxi Ianyuux.

37 Na n-ka tekú uu se dakua'a Sua nax n-ja'an-s, te n-ka xe kuitandijun-s Jesús.

38 N-konenuu Jesús, te n-xini-ia se xndijun ña'a. N-ja'an-ia:

—¿Nax ka nduku-n?

N-ka ja'an-s:

—Rabí, ¿ndexu io-n? (Rabí juini kachi: maestru.)

39 N-ja'an-ia:

—Na ji'in-ro, te jini-n nde tuu-r.

Xijan kuu xa ndeka-ia-s jua'an, te n-ka xini-s nde tuu-ia. N-ka ndoo-s xi'in-ia kiu ijan, chi n-ñini. Vaa xá kaa koon xañini kuu.

40 ñin se ijan nani Ndríxi. Ñani Simón Spedru kuu-s. N-teku-s nax n-ja'an Sua, te n-xe kuitandijun-s Jesús.

41 Hora ijan ni n-nanitna'a-s xi'in ñani-s Simón, te n-ja'an-s:

—N-ka nanitna'a-r xi'in Mesías, Ia n-tunda'a Ianyuux. (Mesías juini kachi: Cristu.)

42 Ndeka Ndríxi Simón jua'an nuu Jesús. Na n-xini Jesús Simón, n-ja'an-ia:

—Ndo'o kuu Simón, da'ya Jonás. Danani ña'a-r Cefas. (Cefas juini kachi: Spedru. Te Spedru juini kachi: yuú ka'nu ka.)

N-ja'an Jesús Slipe xi'in Natanael

43 Kiu kuu koon, n-juini Jesús xa ji'in-ia do Galilea. N-nanitna'a-ia xi'in ñin seyíi nani Slipe. N-ja'an Jesús:

—Kunduu-n xi'in-r.

44 Te Slipe kuu se ñuu nani Betsaida. Te Betsaida kuu ñuu Ndríxi xi'in Spedru xi'in Slipe.

45 N-nanitna'a Slipe xi'in Natanael, te n-ja'an-s:

—N-ka nanitna'a-r xi'in ñin seyíi. Hora n-chidotnuni Moisés tnu'u n-ta'u tniú Ianyuux, n-ja'an-s xa kixi ñin seyíi. Se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu du. N-ka chidotnuni-s xa kixi ñin seyíi. Te vitna xa n-ka nanitna'a-r xi'in-s. Kuu-s Jesús, da'ya José. Se ñuu Nazaret kuu-s.

46 N-xia'an Natanael:

—¿Ñuu Nazaret? ¡Ma kua'a xa kee ñin se va'a nde ijan!

N-xia'an Slipe:

—Na ji'in-ro, te jini-n.

47 Te n-xini Jesús xa vaxi Natanael nuu tuu-ia, te n-ja'an-ia:

—Kunde'a koio. Se ndaa ñuu Israel kuu mee-s. Nuncas ña n-danda'u-s ni ñin ñayiu.

48 N-xia'an Natanael:

—¿Nanda xinitnuni ña'a-n?

N-ja'an Jesús:

—Antecas xa kana ña'a Slipe mee-n, te n-xini ña'a-r nuu nukoo-n xeyutnu higo.

49 N-ja'an Natanael:

—Maestru, mee-n kuu Da'ya Yíi Ianyuux. Mee-n kuu se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.

50 N-xia'an Jesús:

—¿Jandixa ña'a-n xaxe'e xa n-ja'an-r xa n-xini ña'a-r nuu nukoo-n xeyutnu higo a? Kunde'a-n tniú na'nu ka dada xijan.

51 N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Kunde'a koio-n xa najaan andiu. Kunde'a koio-n ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, juan ndaa koio-ia andiu te vax juun koio-ia andiu. Te kunde'a ña'a koio-n mee-r. Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-r. Kunde'a koio-n ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, kixi nuu tuu mee-r.

2

Ën viko tnunda'a ñuu nani Caná

¹ Nuu uni kiu n-xio ñn viko tnunda'a ñuu nani Caná distrito Galilea. Te viko ve'e ijan tuu di'i Jesús.

² Te diuni n-ka ja'an ñayiu ijan Jesús xi'in se dakua'a-ia, xa ji'in-ia viko tnunda'a.

³ Te n-ndoko vinu kuixi, te n-ja'an di'i Jesús nuu-ia:

—Xá n-ndoko vinu.

⁴ N-ja'an Jesús:

—Di'i-da, ¿nakuenda du'a ja'an-n? Ta xee ka hora xa kada-da tni u n-taxi Ianyuux.

⁵ N-ja'an di'i-ia nuu se ka dakee xio xa io viko:

—Kada koio dava'a nga xa ta'u tni u-i.

⁶ Te io iñu yoo yuú kaxi yiyujun ijan. Ën ñn yoo ñu'u koon diko a ñn cientu litro ndute. Ndute ka nanda'a ñayiu Israel xa xne'e ii-i.

⁷ Te n-ja'an Jesús nuu se ka dakee xio xa io viko:

—Dachitu yoo ya ndute.

N-ka dachitu-s yoo ndute.

⁸ N-xia'an-ia:

—Vitna tava ita'u-té, te kane'e-té jua'an nuu se yinda'a ntdaa xa io viko.

Te ne'e-s-té jua'an.

⁹ N-xi'i se yinda'a viko ita'u ndute n-nduu vinu, ko mee-s ña n-xini nde n-kixi vinu. Ko n-ka xini se ka dakee xio xa io viko, chi mee-s n-ka xe tava-té. Se yinda'a xa io viko, n-kana-s noviu, te n-ja'an-s:

¹⁰ —Ntdaa ñayiu, ditna ka dakee xio-i vinu va'a ka. Te dada, na n-ya'a xa n-ka xi'i va'a se xyi'i viko, dakee xio-i vinu nda'u ka. Ko mee-n, neva'a-n vinu va'a ka nde vitna.

¹¹ Du'a n-kuu milagru ki'na nuu n-kida Jesús. Ñuu nani Caná distrito Galilea, n-dande'a Jesús ñayiu xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Te n-ka jandixa ña'a se dakua'a-ia.

¹² Te n-xe'en Jesús ñuu nani Capernaum. Di'i-ia, ñani-ia, se dakua'a-ia du. Ijan n-ndoo-ia uni koon kiu.

N-ja'an Jesús: “Maxku kada koio ka-n xa ve'e Taa-r kuu ná kuu nuya'u” (Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Vax kuyatni ñn viko ñayiu Israel. Viko nani Paxcua. N-xe'en Jesús ñuu nani Jerusalén.

¹⁴ Ijan yeñu'u, n-nanitna'a-ia xi'in se ka diko ngutu, tkachi, data. Se ka dama tvini du. N-ka nukoo-s ijan.

¹⁵ N-kava-ia ñn chirrión ññ. Chirrión jan, n-kine'e-ia ntdaa se ijan, xi'in tkachi-s, ngutu-s. N-kida-ia xa jungoio centau kuechi se ka dama tvini, te n-dajane-ia mexa-s.

¹⁶ N-ja'an-ia nuu se ka diko data:

—¡Kane'e koio ntdaa xa'a jua'an! ¡Maxku kada koio ka-n xa ve'e Taa-r kuu ná kuu nuya'u!

¹⁷ Te n-ka naja'an se dakua'a-ia nax ja'an tnu'u Ianyuux: "Yo kuda'an-da ve'e Ianyuux. Kuu ná kuu ñu'u koko danaa ña'a."

¹⁸ Xijan kuu xa n-ka ja'an se Israel nuu-ia:

—¿Na milagru kada-n xa dande'a ña'a-n xa taxnuni-n? ¿Nax kuu xa kine'e-n se ijan veñu'u?

¹⁹ N-ja'an Jesús:

—Kanu koio veñu'u ya'a, te nuu uni kiu ndadava'a-r.

²⁰ Xijan kuu xa n-ka ja'an se Israel:

—Uu diko iñu kuia n-ka kidava'a-s veñu'u ya'a, ¿te mee-n ja'an xa ndadava'a-n nuu uni kiu a? ¡Juun!

²¹ Ko xaxe'e yiki kuñu mee-ia n-ja'an-ia.

²² Xijan kuu xa, na n-nandoto-ia xa n-kuu-ia ndiyi, te n-ka naja'an se dakua'a-ia xa du'a n-ja'an-ia. Te n-ka jandixa-s tnu'u Ianyuux xi'in tnu'u n-ja'an Jesús.

Va'a kutnuni ini Jesús nax kuu anu ñayiu

²³ N-xo tuu Jesús Jerusalén viko Paxcua, te n-ka jandixa ña'a kue'e ñayiu, chi n-ka xini-i milagru n-kida-ia.

²⁴ Ko mee Jesús, n-xetnii anu-ia nuu ñayiu jan, chi na'a-ia ntdaa xa ka xani ini-i.

²⁵ Ña ndoñu'u-ia xa ja'an ndaa ni iin ñayiu xaxe'e ñayiu jan. Chi va'a n-kutnuni ini mee-ia ntdaa ñayiu.

3

Iñ seyii nani Nicodemo

¹ Te io iin se fariseu nani Nicodemo. Sexa'nu taxnuni nuu ñayiu Israel kuu-s.

² Iñ xakuua n-xe kotoni'ni-s Jesús, te n-ja'an-s:

—Maestru, ka xini-da xa n-tunda'a ña'a Ianyuux mee-n xa dakua'a ña'a-n. Ni iin ñayiu ma kua'a xa kada-i milagru kida mee-n, nux ña tuu mee-n xi'in Ianyuux.

³ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ma nakaku iin ñayiu inka vuelta, ma kua'a-i xa jini-i nuu taxnuni Ianyuux.

⁴ N-xia'an Nicodemo:

—¿Nanda kua'a xa nakaku iin ñayiu xa'nu inka vuelta? Ma kua'a xa ndeé iin ñayiu xiti di'i-i te nakaku-i vuelta kuu uu.

⁵ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ndute ma nakaku iin ñayiu, ma kua'a-i xa kiu-i nuu taxnuni Ianyuux. Te nux ma kada Espíritu Ii xa nakaku-i, te ma kua'a-i xa kiu-i nuu taxnuni Ianyuux.

⁶ Hora kaku iin ñayiu, kuu-i da'ya ñayiu te kuu-i ñayiu. Hora kida Espíritu Ii xa nakaku iin ñayiu, xijan kuu ná kuu xa n-nakaku-i vuelta kuu uu, te n-nduu-i da'ya Ianyuux.

⁷ Maxku yu'u-n xaxe'e xa n-ja'an-r xa io xa nakaku koio-n inka vuelta.

⁸ Kuu ná kuu xa kane tachi. Dava'a nga nuu juini tachi xa kane-i, te kane-i. Teku-n xa kane tachi, ko ña xini-n ndexu vaxi tachi, ni ña xini-n nde ji'in tachi. Du'a kuu hora kida Espíritu Ii xa nakaku iin ñayiu vuelta kuu uu.

⁹ N-ja'an Nicodemo:

—¿Nanda kuu xa du'a kuu?

¹⁰ N-ja'an Jesús:

—Mee-n kuu maestru ñayiu Israel, te, ¿ñatu kutnuni ini-n a?

11 Xandaa kuu xa ja'an-r. Ka ja'an-r xa ka xini-r. Ka ja'an ndaa-r xaxe'e xa n-ka xini-r. Ko ña jandixa koio-n nax ka ja'an-r.

12 N-ja'an-r xa io ñuñayiu, te ña jandixa koio-n. ¿Janda kua'a xa jandixa koio-n nux na ja'an-r xa io nde andiu?

13 'Nuncas ña n-xe xee ni ñin ñayiu andiu. Ko vax juun ñin seyii nde andiu. Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-s, te n-xo tuu-s andiu.

14 Ná n-xe katakaa Moisés ñin koo nuu ñayo ñayiu io, du'a io xa katakaa koio ñayiu Se kuu ñani tna'a ñayiu.

15 Ntdaa ñayiu ka jandixa Se kuu ñani tna'a ñayiu, ma kuú-i xi'in kuechi-i. Kutuu va'a koio-i andiu kuia ma jin ndi'i.

Yo kue'e n-xemani Ianyuux ñayiu ñuñayiu

16 Yo kue'e n-xemani Ianyuux ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa n-taxi-ia Da'ya Yii-ia. Medini-ia n-kuda'ya ña'a Taa-ia Ianyuux. Ntdaa ñayiu ka jandixa mee-ia, ma kuú-i. Kutuu va'a koio-i andiu kuia ma jin ndi'i.

17 Chi ña n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia ñuñayiu xa kada u'u-ia ñayiu. N-tunda'a-ia Da'ya Yii-ia vaxi, xa dakaku-ia ñayiu xa ma kuú-i xi'in kuechi-i.

18 'Ma kada u'u Ianyuux ñayiu jandixa Da'ya Yii-ia. Ko ñayiu ña jandixa Da'ya Yii-ia, xá n-ndadandaa-ia-i, chi ña jandixa-i idini Da'ya Yii Ianyuux.

19 Xá n-ndadandaa-ia-i, xaxe'e xa ña ka xemani-i luz va'a ka koko. N-ki xee luz jan ñuñayiu, ko n-ka juini ñayiu xa ndoo na'i-i nuu nee, chi ka kida-i xa u'u.

20 Ntdaa ñayiu kida xa u'u, ka xini u'u-i luz va'a ka koko. Ma xee-i nuu koko luz jan, nada na dande'a-ia-i xa ka kida-i xa u'u.

21 Ko ñayiu ka kida xandaa, mee-i xee koio nuu koko luz va'a ka koko. Xee-i xa na dande'a-ia-i xa n-ka kida-i xa juini Ianyuux. —Kuu Jesús xia'an-ia.

Inka vuelta ja'an ndaa Sua xaxe'e Jesús

22 Dada, n-xe'en Jesús distrito Judea. Ijan n-xo tuu-ia xi'in se dakua'a-ia. Ijan n-xo dajuendute-ia ñayiu.

23 Sua tuku, n-xo dajuendute-s ñayiu, nuu nani Enón yatni ñuu nani Salim. Ijan io kue'e ndute. Ijan n-ka xo xee ñayiu, te n-dajuendute-s-yi.

24 Chi daa ta kindi'u ka Sua vekaa.

25 Te n-ka jantna'a tnu'u se dakua'a Sua xi'in inka se Israel. N-ka jantna'a tnu'u-s nanda koo xa kune'e ii ñayiu.

26 Se dakua'a Sua n-ka xee-s nuu-s, te n-ka ja'an-s:

—Maestru, kunde'a-n se n-xo tuu xi'in-n inka lado de'va Jordán. Ijan n-ja'an ndaa-n xaxe'e-s. Vitna dajuendute mee-s ñayiu tuku, te ntdaa ñayiu xee koio nuu-s.

27 N-ja'an Sua:

—ñin seyii, ma kua'a xa tñii-s ni ñin, nux ña xia'an Ianyuux.

28 N-ka teku-n xa n-ja'an-r xa ñatu kuu-r Cristu, la tunda'a Ianyuux. N-ka teku-n xa n-ja'an-r xa n-tunda'a ña'a Ianyuux mee-r, xa ndodo nuu-r nuu se ijan vaxi.

29 Ná kuu ñin noviu kuu Jesús. Ná kuu se kumani xi'in noviu kuu mee-r. Se kueka novia kuu noviu. Ko se kumani xi'in noviu, nujuiin-s yatni noviu, te teku-s tnu'u-s, te yo kuvete-s xaxe'e tnu'u-s. Xijan kuu xa kuvete xa kuvete mee-r, xaxe'e xa xee koio ñayiu nuu Jesús.

30 Io xa dandoo ña'a ñayiu mee-r. Io xa koo koio-i xañu'u ka xi'in xañu'u ka nuu Jesús.

Jesús, nde andiu vaxi-ia

³¹ Jesús, nde andiu vaxi-ia, te kunxa'nu ka mee-ia dada ntdaa ñayiu ñuñayiu. Se ñuñayiu, ñin nuu ka kuu-s xi'in ntdaa ñayiu ñuñayiu. Ka ja'an ni-s xa io ñuñayiu. Jesús vaxi nde andiu, te kunxa'nu ka-ia dada ntdaa ñayiu ñuñayiu.

³² Ja'an ndaa-ia xaxe'e xa n-xini-ia. Ja'an ndaa-ia xaxe'e xa n-teku-ia. Ko dani ña jandixa ni ñin ñayiu nax ja'an-ia.

³³ Nux jandixa ñin ñayiu tnu'u-ia n-kuu, te du'a joon ja'an anu-i xa ja'an Ianyuux xandaa.

³⁴ Chi n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia vaxi-ia ñuñayiu. Ja'an Da'ya Yii-ia tnu'u Ianyuux, chi xia'an Ianyuux xa xia'an ka-ia Espíritu lí nuu Da'ya Yii-ia.

³⁵ Xemani Ianyuux Da'ya Yii-ia. Xá n-xia'an Ianyuux ntdaa xa io nuu Da'ya Yii-ia.

³⁶ Nux jandixa ñin ñayiu Da'ya Yii Ianyuux, tuu va'a-i xi'in Ianyuux vitna xi'in nde kuia ma jin ndi'i. Nux ña jandixa ñin ñayiu Da'ya Yii Ianyuux, ma kutuu va'a-i xi'in Ianyuux. Kada u'u Ianyuux mee-i, vitna xi'in nde kuia ma jin ndi'i.

4

Ën ñadi'i ñuu nani Samaria

¹ N-kutnuni ini Jesús xa ka tekutnu'u se fariseu ntdaa xa kida-ia. N-ka tekutnu'u-s xa kue'e ka ñayiu kunduu xi'in Jesús dada Sua. N-ka teku-s xa dajuendute Jesús kue'e ka ñayiu dada Sua.

² Mee Jesús, ña n-xo dajuendute-ia ñayiu, ko se dakua'a-ia n-ka xo dajuendute-s ñayiu.

³ Te n-kee Jesús distrito Judea, te juan nu'u-ia distrito Galilea.

⁴ Te n-xio xa ya'a-ia distrito Samaria.

⁵ Xijan kuu xa n-xee-ia ñuu nani Sicar distrito Samaria. Katuu ñuu Sicar yatni ñu'u n-xia'an taxa'nu tnetnu-ro Jacob nuu da'ya-s José.

⁶ Ijan katuu doko ndute Jacob. Te n-xiau Jesús xa n-xika-ia ichi. Xijan kuu xa nukoo-ia yudoko jan. Naxa kaa x-uu kuu.

⁷ Ijan n-xee ñin ñadi'i Samaria xa tava-ña ndute doko jan. N-ja'an Jesús nuu-ña:

—Taxi xaku ndute na ko'o-r, chi yichi-r-té.

⁸ Chi xá jua'an se dakua'a-ia xiti ñuu, xa jueen-s xa kaxi-s xi'in-ia.

⁹ Xijan kuu xa n-ja'an ñadi'i Samaria:

—Té Israel kuu mee-n. ¿Nax kuu xa xijan-n ndute nuu mee-da? Chi kuu-da ñadi'i Samaria.

(Chi se xini u'u tna'a ka kuu ñayiu Israel xi'in ñayiu Samaria.)

¹⁰ N-ja'an Jesús nuu-ña:

—Nux n-kutnuni ini-n xa n-taxi Ianyuux, te n-kutnuni ini-n jundu xijan ndute n-kuu, te kajan mee-n nuu mee-r, te taa-r ndute va'a xa kutuu va'a-n.

¹¹ N-ja'an ñadi'i:

—Dito, ña tuu nax ne'e-n xa tava-n ndute, te yo kunu doko ndute. ¿Ndexu tava-n ndute va'a jan?

¹² Taxa'nu tnetnu-da Jacob n-taxi doko ndute ya'a. Mee-te xi'in da'ya-te, kiti-te, ntdaa-te n-ka xi'i ndute ya'a. ¿Kunxa'nu ka mee-n dada mee-te a?

¹³ N-ja'an Jesús:

—Ntdaa ñayiu ka xi'i ndute ya'a, nayichi-i-té inka vuelta.

¹⁴ Ko dava'a nga ñayiu ko'o ndute juña'a mee-r, nuncas ma nayichi ka-i. Ná kuu doko ndute kane anu ñayiu jan, da kuu ndute juña'a-r ñayiu jan, te xijan kutuu va'a-i kuia ma jin ndi'i.

15 N-ja'an ñadi'i:

—Dito, taa-n ndute jan, xa ma yichi ka-da-té, te ma kixi ka-da ya'a xa tava-da-té.

16 N-ja'an Jesús:

—Jua'an, juan kueka yii-n, te kandeka-n-si ndixi ya'a.

17 N-ja'an ñadi'i:

—Ñayo yii-da io.

N-ja'an Jesús:

—Va'a ja'an-n xa ñayo yii-n io.

18 N-xo tuu-n xi'in o'on seyii. Te tuu-n xi'in inka seyii vitna, ko ña kuu-s yii-n. Ndaa n-ja'an-n.

19 N-ja'an ñadi'i:

—Dito, tu ini-da xa té xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu mee-n.

20 Taxa'nu tnetnu-da, n-ka nakuetu-te nuu Ianyuux yuku ya'a. Ka ja'an ñayiu mee-n, xa io xa nakuetu ñayiu nuu Ianyuux ñuu nani Jerusalén.

21 N-ja'an Jesús:

—Ñadi'i, io xa jandixa-n nax ja'an-r. Xee hora, xa ni yuku ya'a ni ñuu Jerusalén, ma nakuetu koio ka ñayiu nuu Taa-ro Ianyuux.

22 Ka nakuetu mee-n nuu Ianyuux ta jini koio ka-n. Ka nakuetu mee-r nuu Ianyuux ka xini-r. Chi nuu ñayiu Israel, n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia, xa kixi Ia dakaku ñayiu xa ma kuú-i xi'in kuechi-i.

23 Xee kiu, te xá n-xee hora, ndadaka'nu ndaa koio ñayiu Taa-ro Ianyuux. Ñayiu ndaa jandixa Ianyuux, ni'i koio-i tnu'u ndaa-ia, te ndadaka'nu koio-i-ia xi'in anu-i. Nduku Taa-ro Ianyuux ñayiu jan, xa ndadaka'nu koio-i-ia.

24 Ná kuu Espíritu Ianyuux, da kuu Ianyuux. Chi ña kua'a xa jini koio ñayiu Ianyuux xi'in nuu-i. Ñayiu ndadaka'nu Ianyuux, io xa ndaa jandixa koio-i-ia, io xa jandixa koio-i-ia xi'in ndaa anu-i.

25 N-ja'an ñadi'i:

—Na'a-da xa kixi Mesías, Ia tunda'a Ianyuux. Danani ña'a ñayiu Cristu. Na kixi mee-ia, te kachitnuña'a-ia ndaa.

26 N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu-ia. Se ndatnu'u xi'in-n kuu-ia.

27 Nini du'a ndatnu'u Jesús xi'in ñadi'i, n-ka naxee se dakua'a-ia. Ña n-ka kutnuni ini-s nax kuu xa ndatnu'u-ia xi'in ñn ñadi'i. Ko ni ñn-s ña n-ka xijan tnu'u nax xijan tnu'u-ia, nax kuu xa ndatnu'u-ia xi'in-ña.

28 Ñadi'i jan, n-dandoo-ña yoo-ña te juan nu'u-ña xiti ñuu. N-xian tnu'u-ña nuu se ñuu-ña:

29 —Ne'e koio-n, te jini-n ñn teyii n-ja'an ndaa ndaa xa n-kida-da. ¿Kuu-te Cristu, Ia tunda'a Ianyuux a?

30 Se ijan, n-ka kee-s ñuu jan, te jua'an-s nuu tuu Jesús.

31 Te nini juan nu'u ñadi'i jan xiti ñuu, te n-ka ja'an se dakua'a Jesús nuu-ia: —Maestru, kaa-n ita'u.

32 Ko n-ja'an-ia:

—Io xa xaa-r xa ña ka kutnuni ini mee-n.

33 Xijan kuu xa n-ka ndatnu'u se dakua'a-ia ñn-s xi'in inka-s:

—¿N-xia'an ñn ñayiu xa n-xaxi-ia?

34 N-ja'an Jesús:

—Xa xaa-r kuu xa kida-r xa juini Ianyuux n-tunda'a ña'a. Kuu xa daxi-nokava-r tniu n-taxi-ia.

35 Ka ja'an mee-n xa juini ka-i koon yoo xa ka'nde-ro triu. Ko ja'an mee-r xa io xa kunde'a koio-n, te jini koio-n xa xá n-yichi triu, te io xa ka'nde-ro triu jan vitnadii.

36 Ná kuu triu n-yichi, ka kuu ñayiu xeka va'a tnu'u mee-r. Ná kuu se xa'nde triu, ka kuu se xian tnu'u tnu'u mee-r nuu ñayiu, te ka tñi-s ya'u-s. Ka kida-s xa kutuu va'a koio ñayiu xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Se n-xate triu, xi'in se xa'nde triu, nduu-s kuvete.

37 Ndaa ka ja'an ñayiu xa iin seyii xate triu, te inka seyii xa'nde triu.

38 N-tunda'a ña'a-r mee-n, xa ka'nde koio-n nuu ña n-ka kidatni-u-n. Inka-s n-ka kidatni ujan, te n-ka kiu mee-n nuu n-ka kidatni u mee-s.

39 Te n-ka kixe'e kue'e ñayiu Samaria xa jandixa-i Jesús. Xaxe'e tnu'u ñadi'i jan, n-ka jandixa-i-ia. N-ja'an ndaa-ña: "N-ja'an ndaa-te ntdaa xa n-kida-da."

40 Xijan kuu xa na n-ka xee ñayiu Samaria nuu tuu Jesús, n-ka xijan-i xa ndoo-ia xi'in-i. Te n-ndoo-ia xi'in-i uu kiu.

41 Te kue'e ka ñayiu n-ka kixe'e xa jandixa-i-ia xaxe'e tnu'u mee-ia.

42 N-ka ja'an-i nuu ñadi'i jan:

—Ditna ka, n-kixe'e-r xa jandixa-r-ia, xaxe'e tnu'u mee-n. Vitna, xá n-ka teku ndaa-r tnu'u mee-ia. Ka xini-r xa ndaa xa se ya'a kuu Ia kida xa ma kuú koio ñayiu xi'in kuechi-i.

N-ndadava'a Jesús in seluchi

43 Nuu n-kuu uu kiu, n-kee Jesús ñuu ijan, te jua'an-ia ichi distrito Galilea.

44 Nani n-ja'an Jesús, dani n-kuu: "ñin se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te ñayiu ñuu mee-s ña xndaxio-i xañu'u nuu-s."

45 Chi na n-naxee-ia Galilea, te n-ka xeka va'a ña'a ñayiu Galilea. Ntdaa xa n-kida-ia viko Jerusalén n-ka xini-i, chi n-ka xe'en mee-i viko ijan tuku.

46 N-xee-ia inka vuelta ñuu nani Caná distrito Galilea. Ijan nuu n-kida-ia xa n-nduu ndute vinu. Ijan n-xio iin se netni nuu se kunxa'nu ka, te ku'u da'ya-s ñuu nani Capernaum.

47 Se ijan, n-tekutnu'u-s xa n-kee Jesús distrito Judea te vaxi-ia Galilea. N-xee-s nuu tuu-ia, te n-xijan-s xa na ji'in-ia xi'in-s ñuu Capernaum, xa ndadava'a-ia da'ya-s. Chi da'ya-s yo ka'u ku'u.

48 Xijan kuu xa n-ja'an Jesús:

—Ka juini-n xa jini koio-n milagru, te nux ma jini koio-n, nuncas ma jandixa ña'a koio-n.

49 N-ja'an se netni nuu se kunxa'nu ka:

—Dito, na ji'in-ro, antecas xa kuú da'ya-da.

50 N-ja'an Jesús:

—Juan nu'u, chi xá n-ndva'a da'ya-n, dani ndito-s.

Te se ijan, n-jandixa-s tnu'u n-ja'an Jesús, te juan nu'u-s.

51 Ñini juan nu'u-s ichi, te n-ka xe tna'a ña'a se ka xinokuechi nuu-s. N-ka xian tnu'u-s xa xá n-ndva'a da'ya-s.

52 Xijan kuu xa n-xijan tnu'u-s-si nahora n-kixe'e da'ya-s xa vax ndva'a-s. N-ka ja'an-s:

—Iku, kaa iin xañini, n-ndiko ña'a ka'ni.

53 Xijan kuu xa n-kutnuni ini taa seluchi jan, xa hora n-ja'an Jesús: "Xá n-ndva'a da'ya-n, dani ndito-s", hora ijan ni n-ndva'a-s. Te se ijan, xi'in ntdaa ñayiu io ve'e-s, n-ka kixe'e-s xa jandixa koio-s Jesús.

54 Du'a n-kida Jesús milagru kuu uu distrito Galilea. Du'a n-kida-ia, na n-kee-ia Judea te n-naxee-ia Galilea.

5

N-ndadava'a Jesús ñn seyï n-xi'í nda'a-s n-xi'í xe'e-s

¹ Na n-ya'a xa'a, te io ñn viko ñayiu Israel, te jua'an Jesús ñuu nani Jerusalén.

² Ijan, yatni nuu nani Ye'e Tkachi, katuu ñn tanque ka'nu ñu'u ndute. Ñayiu ka ja'an tnu'u hebreu danani tanque jan Betesda. Yundute jan io o'on portal.

³ Ijan n-ka kaa kue'e xa kue'e ñayiu ku'u. Ñayiu kuaa, ñayiu yakua, ñayiu n-xi'í nda'a-i n-xi'í xe'e-i. Xndetu-i nahora na kanda nuu ndute.

⁴ Danaa, xo juun ñn ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux. Xo juun-ia tanque, xa dakanda-ia ndute. Na ya'a xa dakanda-ia ndute, te dava'a nga ñayiu keé ki'na nuu nuu ndute, te ndva'a-i dava'a nga kue'e tna'a-i.

⁵ Te ijan n-xo ndetu ñn seyï. Xá n-kuu oko xaun uni kuia ku'u-s.

⁶ Na n-xini Jesús se ku'u kaa ijan, n-kutnuni ini-ia xa da kaa-s n-kuu kue'e kuia. N-xijan tnu'u-ia nuu-s:

—¿Juini-n xa ndva'a-n a?

⁷ N-ja'an se ku'u:

—Dito, ñayo ñayiu io xa kandeka ña'a-i ji'in hora kanda ndute. Nini jua'an-da, te ki'na ka inka ñayiu keé nuu ndute.

⁸ N-ja'an Jesús:

—Ndokoo. Ndone'e yuu-n te kaka.

⁹ Hora ijan ni, n-ndva'a-s. N-ndone'e-s yuu-s te n-xika-s. Te kiu ijan kuu kiu ndetatu ñayiu Israel.

¹⁰ Xijan kuu xa n-ka ja'an se fariseu nuu se n-ndva'a:

—Kiu ndetatu-ro kuu. Ja'an tnu'u ta'u tniuu xa ni ñn ñayiu maxku kane'e-i yuu-i kiu ndetatu-ro.

¹¹ N-ja'an-s:

—Se n-ndadava'a ña'a n-ja'an xa ndone'e-da yuu-da te kaka-da.

¹² N-ka xijan tnu'u-s:

—¿Jundu kuu se n-ja'an xa ndone'e-n yuu-n te kaka-n?

¹³ Ko se n-ndva'a, ña xini-s ndese kuu se n-ndadava'a ña'a. Chi xaxe'e xa kue'e ñayiu n-xio ijan, te jua'an ni Jesús.

¹⁴ Dada n-nanitna'a Jesús xi'in se n-ndva'a veñu'u ka'nu. N-ja'an-ia:

—Kunde'a xa xá n-ndva'a-n vitna. Maxku kada ka-n xa u'u, nada kue'e ka vida ya'a-n.

¹⁵ Te jua'an se n-ndva'a nuu se Israel, te n-xian tnu'u-s xa Jesús kuu se n-ndadava'a ña'a.

¹⁶ Xijan kuu xa n-ka xini u'u se Israel Jesús. N-ka juini-s xa ka'ni-s-ia, xaxe'e xa tniuu ya'a n-kida-ia kiu ndetatu ñayiu Israel.

¹⁷ Ko n-ja'an Jesús nuu-s:

—Taa-r, kidatniuu-ia nde vitna. Diuni kidatniuu mee-r.

¹⁸ Xijan kuu xa yo n-ka juini se Israel xa ka'ni-s-ia. N-ka ja'an-s xa ña chinuu-ia kiu ndetatu ñayiu Israel. N-ka ja'an-s xa xa u'u kuu xa n-ja'an-ia xa Ianyuux kuu Taa-ia, chi du'a n-ja'an-ia xa ñn nuu kuu mee-ia xi'in Ianyuux.

N-kida Ianyuux xa ndadandaa Jesús ñayiu ñuñayiu

¹⁹ Xijan kuu xa n-ja'an Jesús nuu-s:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Da'ya Yï Ianyuux, meni mee-ia, ña kua'a-ia xa kada-ia ni ñn. Nde'a-ia xa kida Taa-ia, te du'a kida mee-ia. Dava'a nga xa kida Ianyuux, xa'a kida Da'ya Yï-ia tuku.

²⁰ Chi xemani Ianyuux Da'ya Yï-ia. Ntdaa xa kida-ia dande'a-ia Da'ya Yï-ia. Te tniuu na'nu ka dada xa'a dande'a-ia Da'ya Yï-ia, xa jini koio-n te yu'u koio-n.

21 Nani kida Taa-ia xa nandoto ndiyi xa kutuu va'a-i, dani kida Da'ya Yii-ia xa kutuu va'a koio ñayiu juini-ia xa kutuu va'a-i.

22 Chi Taa-r, ña ndadandaa-ia ni ñin ñayiu. Xá n-taxi-ia xa taxnuni-ia xa ndadandaa Da'ya Yii-ia ndaa ñayiu.

23 Du'a koo xa koo koio ndaa ñayiu xañu'u nuu Da'ya Yii-ia, nani xndaxio-i xañu'u nuu mee-ia. Ñayiu ña io xañu'u nuu Da'ya Yii-ia, dani ña io-i xañu'u nuu Ia n-tunda'a ña'a.

24 Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin ñayiu xeka va'a tnu'u mee-r te jandixa-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r, tuu va'a-i vitna xi'in kuia ma jin ndi'i. Ma kada u'u-r-yi, chi xá n-ya'a-i xa ma kuú-i xi'in kuechi-i, xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

25 Xandaa kuu xa ja'an-r. Vaxi hora, te vitna xá n-xee hora, xa ñayiu ka xi'i xi'in kuechi-i, teku koio-i tnu'u Da'ya Yii Ianyuux. Ntdaa ñayiu ka xeka va'a tnu'u-ia, kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

26 Nani kida Taa-r xa kutuu va'a koio ñayiu, dani n-kida-ia xa kada Da'ya Yii-ia xa kutuu va'a koio ñayiu.

27 N-kida-ia xa ndadandaa mee-r ñayiu, chi Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-r.

28 Maxku yu'u koio ka-n xa du'a ja'an-r. Vaxi hora xa kunini koio ndaa ndiyi xa ja'an mee-r.

29 Ndee koio-i nuu xyinduxi-i. Ñayiu n-ka kida xava'a, nandoto koio-i xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Ñayiu n-ka kida xa u'u, nandoto koio-i xa ndadandaa-r-yi, te ji'in koio-i andea.

N-ja'an Jesús: "Tñiu kida-r ja'an ndaa xaxe'e-r"

30 'Meni mee-r, ña kua'a-r xa kada-r ni ñin. Nani ta'u tñiu Taa-r, dani ndadandaa-r ñayiu. Te va'a ndadandaa-r-yi, chi ña kida-r xa juini mee-r, ko kida-r xa juini Taa-r n-tunda'a ña'a.

31 N-ja'an mee-r xaxe'e mee-r n-kuu, te ja'an koio mee-n xa ña ndaa.

32 Ko ja'an ndaa Taa-r xaxe'e-r tuku, te na'a-r xa ndaa ja'an mee-ia.

33 Xá n-ka tunda'a mee-n se n-ka xe'en nuu tuu Sua, te n-ja'an ndaa Sua xaxe'e xa kuu xandaa.

34 Ko ña ndoñu'u-r xa ja'an ndaa ñin seyii xaxe'e-r. Kakune'e-r xa n-ja'an Sua, xa teku koio mee-n, xa ma kuú koio-n xi'in kuechi-n.

35 Ná kuu iti va'a ka koko n-kuu Sua. Xaku kiu n-ka tna ini-n xa n-kida Sua, te n-ka kudi ini-n.

36 Ko io inka, ka'nu ka dada Sua, ja'an ndaa xaxe'e-r. N-taxi Taa-r tñiu daxinokava-r. Tñiu kida-r ja'an ndaa xaxe'e-r xa n-tunda'a ña'a Taa-r.

37 N-tunda'a ña'a Taa-r, te n-ja'an ndaa-ia xaxe'e-r. Nuncas ña n-ka teku mee-n tnu'u-ia, ni ña ka xini-n nanda kuu-ia.

38 Ñatu ka xeka va'a-n tnu'u-ia, chi ña ka jandixa-n Ia n-tunda'a ña'a.

39 Ka ka'u-n xa ka ka'u-n tnu'u Ianyuux, chi ka xani ini-n xa du'a kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Ko tnu'u ka ka'u-n ja'an ndaa xaxe'e mee-r.

40 Te ña ka juini-n xa kunduu-n xi'in-r, xa kutuu koio-n xi'in Ianyuux.

41 'Ña ndoñu'u-r xa najuen tnu'u ña'a ñayiu.

42 Ko xini ña'a-r mee-n. Na'a-r xa ñatu xemani koio-n Ianyuux.

43 Xaxe'e Taa-r n-kixee-r, ko ñatu ka xeka va'a ña'a-n. Nux kixi inka seyii xaxe'e mee-s, te se ijan kuu xa kueka va'a koio-n.

44 Ña ka kua'a mee-n xa ja'ndixa ña'a koio-n. Ka kida-n xa juini mee-n, te ka najuen tnu'u tna'a mee-n, ko ña ka kida-n xa juini idini Ianyuux, xa najuen tnu'u ña'a mee-ia mee-n.

⁴⁵ Maxku kani ini koio-n xa tekuechi ña'a mee-r nuu Taa-r. Tekuechi ña'a Moisés mee-n. Ka ja'an-n xa kida-n nax n-ta'u tñiu Moisés, ko ña ndaa.

⁴⁶ Nux n-ka jandixa-n Moisés n-kuu, te jandixa ña'a koio-n mee-r. Chi n-kakune'e ña'a Moisés mee-r, na n-chidotnuni-s tñu'u Ianyuux.

⁴⁷ Nux ña ka jandixa-n tñu'u n-chidotnuni Moisés, ¿janda kada koio-n xa jandixa-n tñu'u mee-r?

6

*N-kida Jesús xa n-ka xaxi o'on mil sey#
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)*

¹ Na n-ya'a xa'a, te jua'an Jesús nde inka lado ndute nani Mar Galilea. Dava ñayiu danani ndute jan Mar Tiberias.

² Ijan n-ka xe kuitandijun kue'e ñayiu Jesús, chi n-ka xini-i milagru n-kida-ia, hora n-ndadava'a-ia ñayiu ku'u.

³ Inka lado Mar Galilea, n-xe xee Jesús diki tnduu ijan. Ijan nukoo-ia, xi'in se dakua'a-ia.

⁴ Te vax kuyatni #n viko ñayiu Israel, viko nani Paxcua.

⁵ N-xini Jesús kue'e xa kue'e ñayiu vaxi nuu tuu-ia. N-ja'an-ia nuu Slipe:
—¿Ndexu jueen-ro tila xa kax koio ñayiu ya'a?

⁶ Du'a n-ja'an-ia xa kototnuni-ia Slipe, chi na'a mee-ia nax kada-ia.

⁷ N-ja'an Slipe:

—Juini ita'u ita'u tila na tñ# #n #n-i, ko ma kendita uu cientu denario xa kax koio-i.

⁸ N-ja'an Ndrixi, #n se dakua'a Jesús. Ñani Simón Spedru kuu-s. N-ja'an-s:

⁹ —Ya'a io #n seluchi ne'e o'on tila cebada xi'in uu chaka. ¿Ko nax ku kendita xa'a ni xa kax koio kue'e ñayiu ya'a?

¹⁰ N-ja'an Jesús:

—Juña'a nuu ñayiu xa na nkoo koio-i.

Ijan io kue'e ite. Nuu ite n-ka nukoo se xyuku ijan. Vaa na o'on mil sey#.

¹¹ N-tñ# Jesús o'on tila ne'e seluchi jan. Na n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa na dakexio koio-s nuu ñayiu ka nukoo ijan. Di'uni n-dakexio-s chaka, ndenda n-ka juini-i xa kaxi-i.

¹² Na n-ya'a xa n-ka xax va'a-i, te n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—Naje'en koio xa ndoo, xa maxku tiu ni ita'u.

¹³ Te ijan n-ka naje'en-s tila ndoo. Uxi uu yika n-ka dachitu-s pedazu tila cebada n-ndoo, na n-ya'a xa n-ka xaxi ñayiu.

¹⁴ Na n-ka xini ñayiu xa n-kida Jesús milagru ya'a, n-ka ja'an-i:

—Xandaa xa se ya'a kuu se juña tñu'u tñu'u Ianyuux nuu ñayiu. Xá n-kixee-s ñuñayiu ya'a vitna.

¹⁵ N-xinitnuni Jesús xa ka juini ñayiu jan xa kandeka juexa ña'a koio-i ji'in, xa ku kuu-ia se kunxa'nu ka nuu-i. Xijan kuu xa n-kee-ia. Juan xee ka-ia, meni mee-ia, yuku ijan.

*N-xika ndodo Jesús nuu ndute mar
(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)*

¹⁶ Vax kunee, te n-ka nuu se dakua'a Jesús nde yundute mar.

¹⁷ Ijan n-ka keé-s #n barcu, te n-ka kixe'e-s xa dakaka-s barcu, xa nu'u-s ñuu nani Capernaum. Xá vax kuaa ka, ko dani ta naxee ka Jesús.

¹⁸ Kane tachi nde'e, te n-kixe'e ndute nakuido tna'a-té.

¹⁹ Na n-ka dakaka-s barcu o'on iñu kilómetro, n-ka xini-s Jesús, xika ndodo-ia nuu ndute. N-kuyatni-ia barcu, te n-ka yu'u-s.

²⁰ Ko n-ja'an-ia:

—Mee-r vaxi. Maxku yu'u koio-n.

²¹ Xijan kuu xa n-ka tna ini-s xa keé-ia barcu. Na n-keé-ia barcu, te danaa ni n-xee barcu nde yundute mar, nuu ka juini-s xa ji'in-s.

N-ka xe nunduku ñayiu Jesús

²² Kiu kuu uu, xyuku kue'e xa kue'e ñayiu, nuu n-ka xaxi-i tila n-xia'an Jesús. N-ka xini-i xa n-xio idini barcu ijan, te n-ka kutnuni ini-i xa ña n-keé Jesús barcu xi'in se dakua'a-ia. N-ka xini-i xa meni se dakua'a-ia n-ka keé barcu, jua'an-s nde inka lado ndute mar.

²³ N-ka kee kue'e barcu ñuu nani Tiberias. N-ka xee-tnu yatni nuu n-ka xaxi ñayiu tila, na n-ya'a xa n-xia'an Xto'o-ro xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux.

²⁴ Xijan kuu xa, na n-ka xini ñayiu xa ña yoo Jesús, ni se dakua'a-ia, n-ka keé mee-i barcu tuku. N-ka xee-i ñuu nani Capernaum, n-ka nanduku-i Jesús.

N-ja'an Jesús: “Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu.”

²⁵ Na n-ka nanitna'a ñayiu xi'in Jesús, inka xio ndute mar, n-ka ja'an-i:

—Maestru, ¿nahora n-kixee-n ya'a?

²⁶ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ña nanduku ña'a-n xaxe'e xa n-ka xini-n milagru n-kida-r. Nanduku ña'a-n, xaxe'e xa n-ka xaxi-n tila nde va'a n-ka chitu xiti-n.

²⁷ Tila xaa-n vitna vax ndi'i. Io xa kadatniu koio-n xa ni'i koio-n tila ma jin ndi'i. Se kuu ñani tna'a ñayiu, taxi-s tila ma jin ndi'i nuu mee-n, xa kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Chi n-kaxi ña'a Taa-r xa du'a kada-r.

²⁸ N-ka ja'an-i:

—¿Nax kada-ro xa tna ini Ianyuux?

²⁹ N-ja'an Jesús:

—Xa tna ini Ianyuux, kuu xa jandixa koio-n se n-tunda'a-ia.

³⁰ Xijan kuu xa n-ka ja'an-i:

—¿Na milagru kada-n, xa kunde'a koio-r, xa jandixa ña'a-r? ¿Nax kada-n?

³¹ Taxa'nu tnetnu-ro, n-ka xaxi-s xa nani maná, hora n-ka xikonuu-s yuku nuu ñayo ñayiu io. Ja'an tnu'u Ianyuux xa n-xia'an-ia tila andiu xa n-ka xaxi-s.

³² N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Moisés ña n-taxi tila andiu. Taxi Taa-r tila vaxi nde andiu, tila ndaa kuu.

³³ Tila Ianyuux kuu xa vaxi nde andiu. Kida mee-s xa kutuu va'a koio ñayiu.

³⁴ N-ka ja'an-i:

—Dito, taa-n tila jan, taa-n kiu xi'in kiu.

³⁵ N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu. Nux kunduu ñin ñayiu xi'in mee-r, nuncas ma kojon ka-i. Nux jandixa ña'a ñin ñayiu mee-r, nuncas ma yichi ka-i.

³⁶ Ko xá n-ja'an-r nuu-n, xa juini xa n-ka xini ña'a-n, ko ña jandixa ña'a-n.

³⁷ Ntdaa ñayiu taxi Taa-r, kunduu koio-i xi'in mee-r. Te ñin ñin ñayiu kunduu xi'in mee-r, kueka va'a-r-yi, nuncas ma dangondita-r-yi.

³⁸ Chi ñatu vaa-r nde andiu xa kada-r xa juini mee-r. Vaa-r xa kada-r xa juini la n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

³⁹ Xa juini la n-tunda'a ña'a, kuu xa ma daji'in-r ni ñin ñayiu n-taxi-ia. Juini-ia xa kada-r xa nandoto koio-i, ntdaa-i, kiu jin ndi'i ntdaa xa io.

⁴⁰ Xa juini Taa-r, kuu xa ntdaa ñayiu ka xini Da'ya-ia te ka jandixa-i-ia, te mee-i kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Kada-r xa nandoto koio-i, kiu jin ndi'i ntdaa xa io.

⁴¹ Xijan kuu xa n-ka jan kuechi se Israel Jesús, xaxe'e xa n-ja'an-ia: “Mee-r kuu tila vaxi nde andiu.”

⁴² N-ka ja'an-s:

—¿Ña diu mee-s kuu Jesús, da'ya y#i José a? Mee-ro ka xini tadi'i-s. ¿Nax kuu xa ja'an-s xa vaxi-s nde andiu?

⁴³ N-ja'an Jesús:

—Maxku jan kuechi koio-n, #in-n xi'in inka-n.

⁴⁴ Ni #in ñayiu, ña kua'a xa kunduu-i xi'in mee-r, nux ma kada Taa-r xa du'a koo. N-tunda'a ña'a Taa-r mee-r, te kiu jin ndi'i ntdaa xa io, te kada mee-r xa nandoto koio ñayiu kunduu xi'in mee-r.

⁴⁵ Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, n-ka chidotnuni-s: “Dakua'a Ianyuux mee-i, ntdaa-i.” Ntdaa ñayiu n-ka teku tnu'u Ianyuux, te n-ka dakua'a-i tnu'u-ia, kunduu koio mee-i xi'in mee-r.

⁴⁶ Ni #in ñayiu, nuncas ña n-xini-i Taa-r. Se vaxi nde nuu tuu Ianyuux, mee-s xini Taa-s.

⁴⁷ Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux jandixa ña'a #in ñayiu mee-r, kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

⁴⁸ Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu.

⁴⁹ Taxa'nu tnetnu mee-n, n-ka xikonuu-s nuu ñayo ñayiu io, te n-ka xaxi-s maná, ko n-ka xi'i-s.

⁵⁰ Mee-r kuu tila vaxi nde andiu. Dava'a nga ñayiu kaxi tila ya'a, te ma kuú-i.

⁵¹ Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu. Tila vaxi nde andiu. Dava'a nga ñayiu kaxi tila ya'a, kutuu va'a-i kuia ma jin ndi'i. Tila taxi mee-r, kuu yiki kuñu mee-r. Juña'a-r, xa kutuu va'a koio ñayiu ñuñayiu.

⁵² Xijan kuu xa n-ka jantna'a tnu'u se Israel. N-ka xijan tnu'u-s:

—¿Nanda kua'a se ya'a xa taxi-s yiki kuñu-s xa kaxi-ro?

⁵³ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ma kaxi koio-n kuñu Se kuu ñani tna'a ñayiu, te ma ko'o koio-n niñi-s, ma kua'a koio-n xa kutuu va'a-n.

⁵⁴ Ñayiu ka xaxi kuñu mee-r, te ka xi'i-i niñi mee-r, xtuu va'a-i vitna xi'in kuia ma jin ndi'i. Te kada-r xa nandoto koio-i, kiu jin ndi'i ntdaa xa io.

⁵⁵ Chi kuñu mee-r, kuu xandaa xa kaa-ro kuu, te niñi mee-r, kuu xandaa xa ko'o-ro kuu.

⁵⁶ Ñayiu ka xaxi kuñu mee-r, te ka xi'i-i niñi mee-r, kunduu-i xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-i.

⁵⁷ N-tunda'a ña'a Taa-r. Ia Ndito kuu-ia. Ndito mee-ia, te kida-ia xa ndito mee-r. Nani kida mee-ia xa ndito mee-r, dani kida mee-r xa ñayiu ka xaxi ña'a mee-r, kundito koio mee-i.

⁵⁸ Tila va'a kuu tila vaxi nde andiu. Taxa'nu tnetnu-n n-ka xaxi maná, ko n-ka xi'i-s. Ñayiu xaxi tila ya'a, kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

⁵⁹ Du'a n-ja'an Jesús, hora dakua'a-ia ñayiu veñu'u luchi ñuu nani Capernaum.

Tnu'u n-ja'an Jesús kida xa xtuu va'a ñayiu vitna xi'in kuia ma jin ndi'i

⁶⁰ Na n-ka teku se dakua'a-ia nax n-ja'an-ia, kue'e-s n-ka ja'an:

—Yo u'u tnu'u-ia. ¿Jundu kua'a xa kueba va'a-s tnu'u ja'an-ia?

—Na'a anu Jesús xa ka jan kuechi se dakua'a-ia xaxe'e tnu'u-ia. N-ja'an-ia:

—¿Ka kiti ini-n xaxe'e tnu'u-r a?

⁶² ¿Nax kani ini koio-n, nux kunde'a koio-n Se kuu ñani tna'a ñayiu, hora ndaa-s nde nuu n-xo tuu-s ki'na nuu?

⁶³ Anu-ro kuu xa kida xa xndito-ro. Meni kuñu-ro ñatu xiniñu'u ni ñn. Ná kuu anu-ro kuu tnu'u mee-r. Kida tnu'u mee-r xa xtuu va'a ñayiu.

⁶⁴ Ko ña ka jandixa ña'a-n. Dava-n, joon, ko dava-n, ña'a.

Chi nde xa ki'na nuu, n-xo na'a Jesús jundu ña jandixa ña'a, te jundu diko ña'a nuu se ka'ni ña'a.

⁶⁵ N-ja'an-ia:

—Xijan kuu xa n-ja'an-r xa ni ñn ñayiu, ma kua'a xa kunduu-i xi'in mee-r, nux ña kida Taa-r xa du'a koo.

⁶⁶ Kiu ijan, n-ka dandoo kue'e se xndijun Jesús mee-ia. Ñatuka n-ka xikonuu-s xi'in-ia.

⁶⁷ Xijan kuu xa n-xijan tnu'u Jesús nuu n-uxi uu se dakua'a-ia:

—Ndo'o, ¿ñatu ka juini-n xa ji'in koio mee-n tuku a?

⁶⁸ N-ja'an Simón Spedru:

—Xto'o-ro, ¿jundu nuu ji'in koio-da u? Tnu'u mee-n kida xa xtuu va'a-da, vitna xi'in kuia ma jin ndi'i.

⁶⁹ Ka jandixa ña'a-da. Xá n-ka xini-da xa mee-n kuu Cristu, Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux. Da'ya Yii Ianyuux Ndito kuu-n.

⁷⁰ N-xia'an Jesús:

—¿Ña ndaa xa n-kaxí ña'a-r uxi uu tna'a-n, ko ñn mee-n kuu-s kui'na u?

⁷¹ Te kakune'e-ia Judas Iscariote, da'ya yii Simón. Se ijan diko Jesús nuu se ka'ni ña'a. ñn se tna'a nuu n-uxi uu se dakua'a Jesús kuu-s.

7

Ñani Jesús, ñatu n-ka jandixa-s-ia

¹ Na n-ya'a xa'a, te n-xikonuu Jesús distrito Galilea. Ña n-juini-ia xa kuikonuu-ia distrito Judea, xaxe'e xa ka juini se Israel xa ka'ni ña'a-s.

² Te vax kuyatni viko ñayiu Israel, viko nani Viko Ve'e Yutnu Vixi.

³ N-ka ja'an ñani Jesús nuu-ia:

—Maxku ndoo ka-n ya'a. Juan na'i Judea, na jini koio se dakua'a-n milagru kida-n.

⁴ ñn seyii, nux juini-s xa jini ña'a koio ñayiu, ma kada-s tniu xa na'i. Nux kida-n milagru, dande'a mee-n ntdaa ñayiu.

⁵ Du'a n-ka ja'an ñani-ia, chi xaxe'e xa ña n-ka jandixa-s-ia.

⁶ N-ja'an Jesús:

—Ta xee ka hora-r. Ko hora mee-n, dava'a nga hora io va'a.

⁷ Ma kua'a xa jini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n. Mee-r, ka xini u'u ña'a-i, chi ja'an ndaa-r xaxe'e-i xa ka kida-i xa u'u.

⁸ Juan na'i koio mee-n viko. Ma ji'in-r viko ya'a vitna, chi ta xee ka hora-r.

⁹ Du'a n-ja'an-ia, te n-ndoo-ia Galilea.

N-xo tuu Jesús Viko Ve'e Yutnu Vixi

¹⁰ Ko na n-ya'a xa ka xe'en ñani-ia viko, te n-kee mee-ia jua'an-ia tuku. Ña jua'an-ia xi'in kue'e ñayiu, chi na'i ni jua'an-ia.

¹¹ Te ka nanduku se Israel mee-ia viko ijan. N-ka ja'an-s:

—¿Nde io se ijan?

¹² Te ijan xyuku kue'e xa kue'e ñayiu. Ka ndatnu'u-i xa ka kakune'e-i Jesús, ko na'i ni. Dava-i n-ka ja'an: “Se va'a kuu-s”, ko dava-i n-ka ja'an: “Ña ndaa, chi danda'u-s ñayiu ya'a.”

¹³ Ko ni ñn ñayiu ña n-ja'an xee, chi n-ka yu'u-i nuu se Israel.

¹⁴ Na ñudava viko, te n-xe xee Jesús nde veñu'u Jerusalén, te n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia ñayiu.

15 Ña n-ka kutnuni ini se Israel janda kuu xa dakua'a-ia ñayiu. N-ka ja'an-s: —¿Janda kuu xa tu'a va'a se ya'a? Mee-s ña n-ka'u-s kue'e kuia.

16 N-ja'an Jesús:

—Xa dakua'a-r ñayiu, ñatu kuu xa xani ini mee-r. Xa dakua'a-r-yi, kuu xa xani ini la n-tunda'a ña'a mee-r.

17 Nux juini ñin ñayiu xa kada-i xa juini Ianyuux, kutnuni ini-i nux tnu'u ja'an-r kuu tnu'u Ianyuux a tnu'u mee-r.

18 Ñin seyii, nux ja'an-s xa xani ini mee-s, juini-s xa koo koio ñayiu xañu'u nuu mee-s. Ko ñin seyii, nux juini-s xa ndadaka'nu ñayiu la n-tunda'a ña'a vaxi-s, se ijan, se ndaa kuu-s. Kada-s xava'a, te ma kada-s ni ñin xa u'u.

19 ¿Ña ndaa xa n-taxi Moisés tnu'u ta'u tniu mee-n a? Ko ñayo-n ka kida ná ja'an tnu'u ta'u tniu. ¿Nakuenda juini-n xa ka'ni ña'a koio-n?

20 N-ka ja'an ñayiu jan:

—¡N-nduloko-n! ¿Jundu juini xa ka'ni ña'a-i?

21 N-ja'an Jesús:

—Idini tniu n-kida-r kiu ndetatu-ro, te ñatu ka kutnuni ini-n.

22 N-ja'an Moisés xa io xa ka'nde-n ñii nuu ii ndaa seyii Israel. (Te kue'e kuia antecas xa ja'an Moisés, te n-ka xa'nde taxa'nu tnetnu-n ñii nuu ii seyii.) Kiu ndetatu-ro ka xa'nde koio mee-n ñii nuu ii seyijin.

23 Ka xa'nde-s ñii nuu ii ñin seyijin, juini kiu ndetatu-ro kuu, xa kada koio-n xa ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés. ¿Nax kuu xa ka kiti ini-n nuu mee-r xaxe'e xa n-ndadava'a-r ñin se ku'u kiu ndetatu-ro?

24 Maxku kada u'u koio-n ñin seyii antecas xa kutnuni ini koio-n nax n-kida-s. Io xa va'a ndadandaa koio-n ndaa ñayiu.

Jesús ja'an ndexu vaxi-ia

25 Te n-ka ja'an dava ñayiu Jerusalén:

—Se ya'a, ¿ña diu se ya'a ka juini se ñuu-ro xa ka'ni koio-s a?

26 Jira, ja'an-s nuu ndaa ñayiu, te se ñuu-ro, ni ñin tnu'u ña ka ja'an-s nuu-s. ¿Ka jandixa sexa'nu ñuu-ro xa ndaa xa kuu-s Cristu, Ia tunda'a Ianyuux a?

27 Ko se ya'a, xini-ro nde n-kixi-s. Na kixi Cristu, te ma jini ni ñin ñayiu nde kixi-s.

28 Xijan kuu xa xee n-ja'an Jesús veñu'u nuu dakua'a-ia ñayiu:

—Ka ja'an-n xa ka xini ña'a-n mee-r. Ka ja'an-n xa ka xini-n ndexu vaxi-r. Xaxe'e mee-r, ñatu vaxi-r. Ia ndaa kuu la n-tunda'a ña'a mee-r vaxi. Mee-ia, ñatu ka xini-n.

29 Mee-r, joon, xini-r-ia, chi vaa-r nde nuu tuu-ia, te mee-ia n-tunda'a ña'a vaa-r.

30 Te n-ka juini-s xa tñii presu koio-s-ia. Ko ni ñin-s ña n-ka tñii-s-ia, chi ta xee ka hora-ia.

31 Ko kue'e ñayiu jan n-ka jandixa-ia. N-ka ja'an-i:

—Cristu, Ia tunda'a Ianyuux, na kixi mee-ia, ¿kada-ia kue'e ka milagru dada xa n-kida se ya'a u?

Se fariseu, n-ka tunda'a-s ausiliu xa jin tñii presu koio-s Jesús

32 Te n-ka tekutnu'u se fariseu xa du'a ka kakune'e kue'e ñayiu jan Jesús. Mee-s, xi'in se ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka tunda'a-s ausiliu, xa jin tñii presu koio-s Jesús.

33 Te n-ja'an Jesús:

—Xaku nga kiu kutuu-r xi'in-n, te dada nu'u-r nuu tuu Ia n-tunda'a ña'a.

34 Nanduku ña'a koio-n, ko ma nani'i ña'a-n. Chi mayo-n kua'a xa ji'in-n nuu kutuu mee-r.

35 Te n-ka kixe'e se Israel xa ka xijan tnu'u tna'a-s:

—¿Ndexu ji'in se ya'a, xa ma nani'i-ro-s? ¿Ji'in-s nde ñuu seto'o, nuu tuu ñayiu Israel me'ñu ñayiu ka ja'an tnu'u griegu a? ¿Jjan dakua'a-s ñayiu to'o, ñayiu ñatu jandixa Ianyuux a?

36 ¿Nax juini kachi xa ja'an-s: “Nanduku ña'a koio-n, ko ma nani'i ña'a-n, chi mayo-n kua'a xa ji'in-n nuu kutuu mee-r”?

Ñayiu ka jandixa Cristu, nde anu-i kane ndute ndito kida xa kutuu va'a koio-i

37 Kiu xinokava viko, kiu ka'nu ka viko kuu, daa n-xo nujuiin Jesús, te n-ja'an-ia:

—Nux yichi ñn ñayiu, na kunduu-i xi'in mee-r, te ko'o-i.

38 Ná ja'an tnu'u Ianyuux, du'a koo. Ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, nde anu-i kane ndute ndito kida xa kutuu va'a koio-i.

39 Ko du'a n-kakune'e-ia Espiritu Ianyuux tñi koio ñayiu jandixa Jesús. Chi ta kixi ka Espiritu Ianyuux, xaxe'e xa ta ndadaka'nu ka Ianyuux Jesús.

Dava ñayiu, n-ka jandixa-i Cristu, ko dava-i, ña'a

40 Dava ñayiu jan, na n-ka teku-i tnu'u ya'a, n-ka ja'an-i:

—Se ya'a, xandaa kuu xa kuu-s se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

41 Dava-i n-ka ja'an:

—Se ya'a kuu Cristu, Ia tunda'a Ianyuux.

Ko dava-i n-ka ja'an:

—¿Ñuu Galilea ni kixi Cristu a? Ña ndaa.

42 Ja'an tnu'u Ianyuux xa Cristu ku kuu ñn da'ya dana David. Ja'an xa kixi-ia nde ñuu nani Belén, ñuu David.

43 Xijan kuu xa xaxe'e mee-ia, ñatu n-kuu ñn nuu ñayiu xyuku ijan.

44 Te dava-i n-ka juini xa tñi presu koio-i-ia, ko ni ñn-i ña n-kuyi xa tñi-i-ia.

Sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, ña n-ka jandixa-s Jesús

45 Ijan n-ka naxee ausiliu, nuu xtuu se fariseu xi'in dutu ka taxnuni. N-ka ja'an se fariseu xi'in dutu:

—¿Nakuenda ña n-ka ndeka-n-si kixi?

46 N-ka ja'an ausiliu:

—Nuncas ña n-ja'an ñn seyii ná ja'an se ya'a.

47 Te n-ka ja'an se fariseu:

—¿Ndi'i ndo'o, n-danda'u ña'a-s tuku a?

48 Sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xi'in se fariseu, ¿mee-s n-ka jandixa se ya'a u? ¿Ña'a!

49 ¡Ñayiu lilu ka kuu ñayiu! Ña ka xini-i tnu'u n-chidotnuni Moisés. ¡Na kada u'u Ianyuux mee-i, ntdaa-i!

50 Te dada n-ja'an ñn se nani Nicodemo. Nicodemo kuu se n-xe kotoni'ni Jesús ñn xakuaa. Se fariseu kuu-s, ná ka kuu seyii xyuku ijan. N-ja'an-s nuu-s:

51 —¿Nax ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés? ¿Vatuka xa kada u'u-ro ñn seyii, antecas xa kunini-ro xa ja'an-s xaxe'e mee-s a? ¿Vatuka xa kada u'u-ro-s, antecas xa kutnuni ini-ro nax n-kida-s a?

52 N-ka ja'an-s:

—¿Ndo'o tuku, se Galilea kuu-n a? Ka'u ka tnu'u Ianyuux, te jini-n xa nde Galilea, nuncas ña n-kixi se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

53 Te nuu ñn ka nu'u-s ve'e-s.

¹ Te jua'an Jesús yuku nani Yuku Yutnu Olivo.

² Ne'e datne n-naxee-ia veñu'u Jerusalén, te n-ka xee ntdaa ñayiu nuu tuu-ia. Nukoo-ia nukeñu'u ijan, te n-dakua'a-ia ñayiu.

³ Ijan n-ka xee se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in se fariseu. Xndeka-s ñin ñadi'i n-ka tñii-s hora kaa-ña xi'in ñin seyü ña kuu yii-ña. N-ka kida-s xa nujuiin-ña me'ñu-s ntdaa-s.

⁴ N-ka ja'an-s:

—Maestru, n-ka tñii-r ñadi'i ya'a hora kaa-ña xi'in se ña kuu yii-ña.

⁵ Ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés xa yuü io xa ka'ni-ro ñadi'i du'a ka kida. Te mee-n, ¿nanda kachi-n?

⁶ Du'a n-ka ja'an-s, xa ka xitotnuni-s-ia, chi n-ka juini-s xa tekuechi koio-s-ia. Ko Jesús, nukuita ndeyu-ia, te xi'in diki nda'a-ia n-kidava'a-ia nuu ñu'u.

⁷ Ko se ijan, n-ka xijan tnu'u ka-s, te n-ndojuiin Jesús te n-ja'an-ia:

—Se tna'a nuu mee-n nuncas ña n-kida kuechi, ki'na ka-s na kani yuü mee-ña.

⁸ Inka vuelta nukuita ndeyu-ia, te n-kidava'a-ia nuu ñu'u.

⁹ Se ijan, na n-ka teku-s tnu'u-ia, n-ka dakuido n-ka datau anu-s, te ñin ni ñin ni-s n-ka kee ijan. Ki'na nuu n-ka kee se xa'nu ka. Dada xndijun dava-s, nde n-ndoo menga Jesús ijan. Te ñadi'i jan, n-ndoo na'i-ña nuu nujuiin-ña.

¹⁰ N-ndojuiin Jesús, te ña n-xini ka-ia ni inka se ka tekuechi ñadi'i jan. Menga ñadi'i jan nujuiin ijan. N-xijan tnu'u-ia nuu-ña:

—Ñadi'i, ¿nde xndaxio se n-ka tekuechi ña'a mee-n? ¿Ni ñin-s ña n-ka kida u'u ña'a u?

¹¹ N-ja'an-ña:

—Ña'a. Ni ñin-te, Dito.

Te n-ja'an Jesús:

—Mee-r tuku, ma kada u'u ña'a-r. Jua'an, te maxku kada ka-n kuechi.

N-ja'an Jesús: “Mee-r kuu luz va'a ka koko ñuñayiu”

¹² Inka vuelta n-ja'an Jesús nuu ñayiu ijan:

—Mee-r kuu luz va'a ka koko ñuñayiu. Ñayiu kunduu xi'in mee-r, nuncas ma kaka-i nuu nee. Kunduu-i xi'in luz va'a ka koko, luz kida xa tuu va'a-i.

¹³ Te n-ka ja'an se fariseu:

—Mee-n ja'an ndaa xaxe'e mee-n. Xijan ñatu xiniñu'u.

¹⁴ N-ja'an Jesús:

—Juini ja'an-r xaxe'e mee-r, ko xandaa kuu xa ja'an-r, chi xini-r nde vaxi-r te xini-r nde nu'u-r. Ko mee-n, ñayo-n ka xini nde vaxi-r ni nde nu'u-r.

¹⁵ Ka ndadandaa mee-n xaxe'e xa ka xini-n xi'in nuu-n. Ña ndadandaa mee-r ni ñin.

¹⁶ Ko nux ndadandaa-r n-kuu, va'a ndadandaa-r. Chi meni mee-r ma ndadandaa, ko mee-r xi'in Ia n-tunda'a ña'a mee-r, nduu-r ndadandaa.

¹⁷ Nuü tnu'u ta'u tñiu mee-n, yodotnuni xa uu seyü, nux ñin nuu ka ja'an ndaa-s, te io xa jandixa-ro xa ka ja'an-s.

¹⁸ Mee-r kuu se ja'an ndaa xaxe'e-r, te xaxe'e-r ja'an ndaa Taa-r, Ia n-tunda'a ña'a vaxi-r.

¹⁹ N-ka ja'an-s:

—¿Nde io taa-n?

N-xia'an Jesús:

—Ña ka xini ña'a-n mee-r, te dani ña ka xini-n Taa-r. Nux n-ka xini ña'a-n mee-r n-kuu, te dani jini koio-n Taa-r.

²⁰ Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús hora n-dakua'a-ia ñayiu veñu'u Jerusalén. Ijan nukoo-ia yatni nuu ka dakeé ñayiu tvini ka doko-i nuu Ianyuux. Te se ijan, ñayo-s n-ka tñi-ia, chi ta xee ka hora-ia.

“Nuu nu'u mee-r, te mayo-n kua'a xa ji'in koio-n”

²¹ Inka vuelta n-ja'an Jesús:

—Nu'u-r, te nanduku ña'a koio-n, ko ma nani'i ña'a-n, te kuú koio-n xi'in kuechi-n. Nuu nu'u mee-r, te mayo-n kua'a xa ji'in koio-n.

²² Te n-ka ja'an se Israel:

—¿Ka'ni-s mee-s a? ¿Xijan kuu xa ja'an-s: “Nuu nu'u mee-r, te mayo-n kua'a xa ji'in koio-n”, a?

²³ N-ja'an-ia:

—Mee-n ka kuu se nde ya'a, mee-r kuu se nde ijan. Ka kuu mee-n se ñuñayiu, mee-r, ñatu kuu-r se ñuñayiu.

²⁴ Xijan kuu xa ja'an-r xa kuú koio-n xi'in kuechi-n. Chi nux ma jandixa ña'a koio-n mee-r, te kuú koio-n xi'in kuechi-n.

²⁵ Te n-ka xijan tnu'u-s:

—¿Ndo'o, jundu kuu-n?

N-ja'an Jesús:

—Nde xa ki'na nuu xa n-ja'an-r jundu kuu-r.

²⁶ Kue'e io xa kakune'e ka-r xa ndadandaa ña'a-r. Ia n-tunda'a ña'a mee-r, Ia ndaa kuu-ia. Te tnu'u mee-ia ja'an-r. Nani n-teku-r xa ja'an mee-ia, dani ja'an-r nuu ñayiu ñuñayiu.

²⁷ Ko se ijan, ñayo-s n-kutnuni ini xa Taa-ia Ianyuux kakune'e-ia.

²⁸ Xijan kuu xa n-ja'an Jesús:

—Na katakaa koio-n Se kuu ñani tna'a ñayiu, te kutnuni ini koio-n jundu kuu-r. Kutnuni ini koio-n xa mee-r, ña kida-r ni ñn. Kutnuni ini koio-n xa nani n-dakua'a ña'a Taa-r dani ja'an mee-r.

²⁹ Ia n-tunda'a ña'a mee-r, kunduu-ia xi'in-r. Ña dandoo ña'a-ia. Chi kiu xi'in kiu kida mee-r xa tna ini mee-ia.

³⁰ Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, te kue'e ñayiu jan n-ka jandixa ña'a.

Ntdaa ñayiu ka kida xa u'u, ñatu xtuu libre-i

³¹ Te n-ja'an Jesús nuu se Israel n-ka jandixa ña'a:

—Nux kueka va'a koio ka-n tnu'u mee-r, du'a ndaa kuu xa kunduu koio-n xi'in mee-r.

³² Te kutnuni ini koio-n xa kuu xandaa, te xa kuu xandaa kada xa kutuu libre koio-n.

³³ N-ka xia'an-s:

—Da'ya taxa'nu tnetnu-ro Abraham ka kuu-r. Nuncas ñayo-r n-ka kuu ñayiu kidatni du'a nuu inka ñayiu. ¿Nax kuu xa ja'an-n vitna xa kutuu libre koio-r?

³⁴ N-xia'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ntdaa ñayiu ka kida kuechi, kuu-i ñayiu ñatu xtuu libre. Ná kuu xto'o-i kuu kuechi ka kida-i.

³⁵ Ñayiu ka kidatni du'a nuu inka ñayiu, ma kutuu va'a koio-i ve'e jan nikava nikuita.

³⁶ Xijan kuu xa, nux kada Da'ya Yñ Ianyuux xa koo libre koio-n, te ndaa xa koo libre koio-n.

³⁷ Xini-r xa da'ya Abraham ka kuu-n, ko ka juini-n xa ka'ni ña'a-n. Chi ñatu ka xeka va'a-n tnu'u-r.

³⁸ Kakune'e-r xa n-dande'a ña'a Taa-r. Te mee-n, ka kida-n xa n-ja'an taa mee-n.

³⁹ N-ka ja'an-s:

—Taa-r kuu Abraham.

N-ja'an Jesús:

—Nux n-ka kuu-n da'ya Abraham n-kuu, kada koio-n ná n-kida Abraham.

⁴⁰ N-ja'an-r xa kuu xandaa, n-ja'an-r tnu'u n-ja'an Ianyuux nuu-r. Ko ka juini mee-n xa ka'ni ña'a koio-n. Du'a ña n-kida Abraham.

⁴¹ Mee-n, ka kida-n nani kida taa-n.

Xijan kuu xa n-ka ja'an-s:

—Mee-r, ña ka kuu-r dainda'u. Idini Taa-r io. Ianyuux kuu Taa-r.

⁴² N-ja'an Jesús:

—Nux Ianyuux kuu Taa-n n-kuu, te juemani ña'a koio-n mee-r. Chi nuu tuu Ianyuux, n-kee mee-r te vaa-r. Xaxe'e mee-r ñatu vaa-r. N-tunda'a ña'a Ianyuux mee-r vaxi.

⁴³ Ñatu ka kutnuni ini-n xa ja'an-r, chi ñatu ka xeka va'a-n tnu'u-r.

⁴⁴ Mee-n, ka kuu-n da'ya taa-n. Da'ya kui'na ka kuu-n. Ka juini-n xa kada-n xa juini taa-n. Nde xa ki'na nuu xa'ni kui'na ndiyi. Ña jandixa-i xandaa, chi ña tna ini-i xandaa. Hora ja'an kui'na tnu'u vete, ja'an-i xa xani ini mee-i. Se ja'an tnu'u vete kuu kui'na, te dakua'a-i ñayiu xa ja'an koio mee-i tuku tnu'u vete.

⁴⁵ Ko mee-r, xaxe'e xa ja'an-r xandaa, te ña ka jandixa-n xa ja'an-r.

⁴⁶ ¿Ndeda mee-n kua'a xa tekuechi ña'a-n xa kida-r xa u'u? Nux ja'an-r xandaa, te, ¿nakuenda ña ka jandixa ña'a-n?

⁴⁷ Se kuu da'ya Ianyuux, ka tekus tnu'u Ianyuux. Xijan kuu xa ña ka tekus mee-n, chi ña ka kuu-n da'ya Ianyuux.

N-ja'an Jesús: “Antecas xa kaku Abraham, te xá daa tuu-r”

⁴⁸ Te n-ka ja'an se Israel:

—¡Va'a ka ja'an-r xa kuu-n se Samaria, te kidatniu kui'na anu-n!

⁴⁹ N-ja'an Jesús:

—Ñatu kidatniu kui'na anu-r, ko io mee-r xañu'u nuu Taa-r. Te mee-n ña ndaxio xañu'u nuu mee-r.

⁵⁰ Nadu xa juini mee-r xa koo koio-n xañu'u nuu-r, chi juini Taa-r xa koo koio-n xañu'u nuu-r, te ndadandaa ña'a mee-ia mee-n.

⁵¹ Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux chinuu ñn ñayiu tnu'u mee-r, te nuncas ma kuú-i.

⁵² Te n-ka ja'an se Israel:

—Vitna xa n-ka xini-r xa kidatniu kui'na anu-n. N-xi'í Abraham. Diuni n-ka xi'í ntdaa se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Te ja'an mee-n: “Nux chinuu ñn ñayiu tnu'u mee-r, te nuncas ma kuú-i.”

⁵³ ¿Kunxa'nu ka mee-n dada taxa'nu tnetnu-ro Abraham a? ¡Ña ndaa! N-xi'í Abraham. Diuni n-ka xi'í se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. ¿Jundu xani ini mee-n xa kuu-n?

⁵⁴ N-ja'an Jesús:

—Nux ndadaka'nu-r mee-r, ña xiniñu'u ni ñn. Ndadaka'nu ña'a Taa-r. Ka ja'an mee-n xa mee-ia kuu Ianyuux ka jandixa-n.

⁵⁵ Ko ña ka xini-n-ia. Ko mee-r, xini-r-ia. Nux ja'an-r xa ña xini-r-ia, te du'a se ja'an tnu'u vete kuu mee-r, ná ka kuu mee-n. Ko xini-r-ia, te chinuu-r tnu'u-ia.

⁵⁶ N-xo ndetu taxa'nu tnetnu-n Abraham xa kixi mee-r, te n-kuvete-s. N-xini ña'a-s, te yo n-kuvete-s.

⁵⁷ Te n-ka ja'an se Israel:

—Ni ta xee ka-n uu diko uxi kuia, ¿te ja'an-n xa n-xini-n Abraham a?

⁵⁸ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Antecas xa kaku Abraham, xá daa tuu mee-r.

⁵⁹ Xijan kuu xa n-ka tñi-s yuú xa ka'ni-s-ia. Ko mee-ia n-xekova'a nuu-s, te n-kee-ia veñu'u ijan. N-ya'a-ia dava me'ñu ñayiu xyuku ijan, te jua'an-ia.

9

N-ndadava'a Jesús ñin se kuaa nde na n-kaku-s

¹ Na jua'an Jesús ichi, n-xini-ia ñin se kuaa. Nde na n-kaku-s kuaa-s.

² N-ka xijan tñu'u se dakua'a Jesús nuu-ia:

—Maestru, ¿jundu n-kida kuechi? ¿Mee se ya'a a tadi'i-s a? ¿Nakuenda xa kuaa-s?

³ N-ja'an Jesús:

—Ñadu xaxe'e xa n-kida mee-s kuechi, ni taa-s, ni di'i-s. Chi da kuaa-s xa dande'a Ianyuux ñayiu xa kua'a-ia xa kada-ia xaxe'e-s. Dande'a-ia-i tñiu-ia.

⁴ Io xa kada-r tñiu n-taxi Ia n-tunda'a ña'a. Nini dani tuu-r xi'in-n, kada-r tñiu n-taxi-ia. Kuu ná kuu xa vax kunee vitna. Te hora ijan, mayo ka ñayiu kua'a xa kada-i tñiu n-xia'an-ia.

⁵ Nini tuu-r ñuñayiu, kuu-r luz va'a ka koko ñuñayiu.

⁶ Te na n-ya'a xa n-ja'an-ia tñu'u ya'a, te n-xatu dii-ia nuu ñu'u. Xi'in dii-ia n-kidava'a-ia ita'u nde'yu, te n-xajan-ia nde'yu ñiñ nduchi nuu se kuaa jan.

⁷ N-ja'an-ia:

—Jua'an, juan nanda'a nuu-n nuu tanque ndute nani Siloé. (Te Siloé juini kachi: se n-tunda'a Ianyuux.)

Se kuaa jan, n-xe'en-s, te n-nanda'a-s nduchi nuu-s. Nu n-xiko-s, te n-kua'a-s xa nde'a-s.

⁸ Te ñayiu xtuu yatni xi'in-s, xi'in ñayiu n-ka xini mee-s na n-xo kuu-s se kuaa, n-ka ja'an-i:

—¿Ña diu se xko nukoo ichi, se xko xijan nda'u, kuu-s a?

⁹ Dava-i n-ka ja'an:

—Joon, diu-s.

ñka-i n-ka ja'an:

—Ña'a. Da kaa-s ná kaa se ijan, ko ña diu-s.

Ko mee-s n-ja'an:

—Joon, se ijan kuu-r.

¹⁰ Te n-ka xijan tñu'u-i:

—¿Janda n-kuu xa nde'a-n vitna?

¹¹ N-ja'an-s:

—Se nani Jesús n-kidava'a nde'yu, te n-xajan-s ñiñ nduchi nuu-r, te n-ja'an-s: “Jua'an nuu nani Siloé, te ndute jan nanda'a-n ñiñ nduchi nuu-n.” N-xe'en-r, te n-nanda'a-r nuu-r, te kua'a-r xa kunde'a-r vitna.

¹² Te n-ka xijan tñu'u-i:

—¿Ndexu tuu se ijan?

N-ja'an-s:

—Ña xini-r.

N-ka xijan tñu'u se fariseu nuu se n-xo kuu se kuaa

¹³ Xndeka-i se n-xo kuu se kuaa jua'an nuu xtuu se fariseu.

¹⁴ Te kiu ndetatu ñayiu Israel kuu kiu n-kidava'a Jesús nde'yu xa n-kida-ia xa nde'a-s.

¹⁵ Xijan kuu xa n-ka xijan tñu'u se fariseu tuku nanda n-kuu xa nde'a-s. N-ja'an-s:

—Nde'yu n-xajan-s ñi# nduchi nuu-r, te n-nanda'a-r nduchi nuu-r, te n-kukanda nuu-r.

¹⁶ Xijan kuu xa n-ka ja'an dava se fariseu:

—Ñadu Ianyuux n-kida xa n-kida-s xa'a, chi ña chinuu-s kiu ndetatu-ro.

Ko dava-s n-ka ja'an:

—¿Janda kua'a-s xa kada-s milagru, nux kuu-s se kida kuechi?

Ñayo-s n-xani ini iin nuu.

¹⁷ Te inka vuelta n-ka xijan tnu'u-s nuu se n-xo kuu se kuaa:

—¿Nax ja'an mee-n xaxe'e-s, xa n-kida-s xa nde'a-n?

N-xia'an-s:

—Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu-s.

¹⁸ Ko ña n-ka jandixa se Israel xa da kuaa-s n-kaku-s te vitna nde'a-s. N-ka kana-s tadi'i se kanda nuu vitna.

¹⁹ Nu n-xee tadi'i-s, te n-ka xijan tnu'u ña'a se fariseu:

—Se ya'a, ¿kuu-s da'ya-n a? ¿Ka ja'an mee-n xa da kuaa-s n-kaku-s? ¿Nux du'a n-xo kuu-s, te nax kuu xa vitna nde'a-s?

²⁰ N-ka ja'an tadi'i-s:

—Ka xini-da xa se ya'a kuu da'ya-da, te ndaa xa da kuaa-s n-kaku-s.

²¹ Ko nax n-kuu xa vitna nde'a-s, ña ka xini-da. Jundu n-kida xa nde'a-s, ña ka xini-da. Se tnu ini kuu-s. Kajan tnu'u-n nuu mee-s. Ja'an mee-s xaxe'e mee-s.

²² Tnu'u ya'a n-ka ja'an tadi'i-s, xaxe'e xa n-ka yu'u-s nuu se Israel. Chi xa n-ka kida iin nuu se Israel xa kada koio-s. Nux ja'an iin ñayiu xa Jesús kuu la n-tunda'a Ianyuux, te kine'e koio-s ñayiu jan veñu'u ñayiu Israel, xa ma nataka ka-i xi'in ñayiu Israel.

²³ Xijan kuu xa n-ka ja'an tadi'i-s: “Se tnu ini kuu-s. Kajan tnu'u-n nuu mee-s.”

²⁴ Vuelta kuu uu n-ka nakana-s se n-xo kuu se kuaa. N-ka xia'an-s:

—Koo xañu'u nuu Ianyuux te ja'an ndaa. Ka xini-r xa se nani Jesús kuu se kida kuechi.

²⁵ Te n-ja'an-s:

—Nux kida-s kuechi, dañá ña xini-da. Idini xa xini-da kuu xa da kuaa-da n-kaku-da, te vitna nde'a-da.

²⁶ N-ka xijan tnu'u ntuku-s:

—¿Nax n-kida ña'a-s? ¿Nanda n-kida-s xa nde'a-n?

²⁷ N-xia'an-s:

—Xá n-ja'an-da, ko ñayo-n n-ka jandixa tnu'u-da. ¿Nax kuu xa ka juini-n xa kunini koio-n inka vuelta? ¿Ka juini mee-n xa kunduu koio-n xi'in-s tuku a?

²⁸ Te kui'a n-ka ja'an-s nuu-s:

—Kunduu mee-n xi'in-s. Mee-r ka kida xa ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés.

²⁹ Ka xini mee-r xa n-ja'an Ianyuux nuu Moisés. Ko se ijan, ña ka xini-r nde n-kixi-s.

³⁰ N-ja'an se n-xo kuu se kuaa:

—Ña kutnuni ini-da nax kuu xa ñayo mee-n ka kutnuni ini nde n-kixi-s. ¡N-kida-s xa nde'a-da!

³¹ Na'a-ro xa ña nini Ianyuux se ka kida kuechi. Nux yu'u iin ñayiu nuu Ianyuux te kida-i xa juini Ianyuux, te nini Ianyuux mee-i.

³² Nde kiu n-kixe'e xa kua'a ntdaa xa io xi'in nde vitna, te ñayo-ro n-ka tekú xa ni iin ñayiu ña n-kida xa kunde'a iin se kuaa nde na n-kaku-s.

³³ Se ya'a, nux ña n-tunda'a ña'a Ianyuux n-kuu, te ma kua'a-s xa kada-s ni iin.

³⁴ N-ka ja'an-s:

—Xi'in kuechi n-kaku-n, te, ¿juini-n xa dakua'a ña'a-n mee-r a?
Te n-ka kine'e-s se n-xo kuu se kuaa jua'an-s.

N-ja'an Jesús: "Ka ja'an-n xa xnde'a-n, ko ña ndaa"

³⁵ Nu n-teku Jesús xa n-ka kine'e-s-si jua'an-s, n-nanitna'a-ia xi'in-s, te n-ja'an-s:

—¿Jandixa-n Da'ya Yi Ianyuux a?

³⁶ N-ja'an-s:

—Dito, ¿jundu kuu-ia? Ja'an-n, te jandixa-da-ia.

³⁷ N-ja'an Jesús:

—Xá nde'a-n-ia, te ndatnu'u-ia xi'in-n.

³⁸ N-ja'an-s:

—Xto'o-da, jandixa ña'a-da.

Te n-nujuiin xiti-s nuu-ia.

³⁹ Te n-ja'an Jesús:

—Vaa-r ñuñayiu ya'a xa ndadandaa-r ñayiu. Kada-r xa ñayiu ña nde'a, kunde'a koio-i. Te kada-r xa ñayiu nde'a, ku kuu koio-i ná kuu ñayiu kuaa.

⁴⁰ Te ijan xtuu se fariseu. Na n-ka teku-s tnu'u-ia, n-ka xijan tnu'u-s:

—¿Ja'an-n xa mee-r ka kuu se kuaa tuku a?

⁴¹ N-ja'an Jesús:

—Nux se kuaa n-ka kuu mee-n n-kuu, te ma tekuechi ña'a-r. Ko ka ja'an-n xa xnde'a-n, te xijan kuu xa kuú koio-n xi'in kuechi-n.

10

Currali tkachi Ianyuux

¹ Xandaa kuu xa ja'an-r. Iin seyii, nux kuyatni-s currali tkachi, ko ña kiu ndaa-s ye'e currali, ko xido-s diki currali, te xini-ro xa ñadu'u kuu-s, xini-ro xa juini-s xa du'u-s tkachi jan.

² Se kiu ndaa ye'e currali, mee-s kuu se ñunuu tkachi.

³ Mee-s, ña tñii ña'a ti-ina, te tnu'u mee-s ka najini tkachi-s. Kana-s diu iin iin tkachi-s, te ka natu'a ña'a-ti, te kine'e-s-ti currali.

⁴ Kana-s ntdaa tkachi-s, te xe juindodo nuu-s nuu-ti. Xndijun ña'a-ti, chi na'a-ti tnu'u xto'o-ti.

⁵ Ko ma nkuitandijun-ti seto'o. Kunu koio-ti, chi ñatu ka xini-ti tnu'u seto'o.

⁶ Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús xa dakua'a-ia se fariseu ijan, ko ña n-ka kutnuni ini-s nax n-ja'an-ia.

N-ja'an Jesús: "Mee-r kuu Se ñunuu va'a tkachi."

⁷ Te n-ja'an Jesús inka vuelta:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Mee-r kuu ye'e currali tkachi.

⁸ Se n-ka kixi antes xa kixi mee-r, ntdaa-s ka kuu ñadu'u, n-ka juini-s xa du'u-s tkachi. Ko ñayo tkachi n-ka teku tnu'u-s.

⁹ Ye'e currali kuu mee-r. Nux jandixa ña'a iin ñayiu mee-r, te taxkanu ini Ianyuux kuechi-i, te kutuu va'a-i xi'in-ia. Ka kuu ñayiu jan ná kuu tkachi ndiu ye'e currali. Kee-ti xa kaxi-ti, te ndiu-ti xa kutuu va'a-ti.

¹⁰ Kixi ñadu'u, xa du'u-s tkachi. Ka'ni-s-ti te danaa-s-ti. Ko vaxi mee-r, xa kutuu va'a koio-ti. Vaa-r, xa ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, va'a xa va'a kutuu koio mee-i vitna xi'in kuia ma jin ndi'i.

¹¹ Mee-r kuu Se ñunuu va'a tkachi. Juejoon-r xa ka'ni ña'a koio ñayiu mee-r, xa kutuu va'a koio tkachi-r.

¹² Du'a ma kada koio se ka juini xa ni'i ni-s tvini. Ña kuu-s ñin se ñunuu va'a tkachi, chi tkachi, ña ka kuu-ti tkachi mee-s. Se ijan, na nde'a-s xa vaxi ñaña, te dandoo-s tkachi te kunu-s. Te tñi ñaña tkachi jan, te xate ni'na ña'a-ti.

¹³ Xino se ijan, chi kidatniu-s xaxe'e xa ni'i-s tvini, te ña tuu nax vi'i-s tkachi jan.

¹⁴⁻¹⁵ Mee-r kuu Se ñunuu va'a tkachi. Nani xini ña'a Taa-r mee-r; te xini mee-r mee-ia, dani xini-r ñayiu ka jandixa ña'a mee-r; te mee-i ka xini ña'a mee-r. Juña'a-r mee-r; xa ka'ni ña'a koio seyii xaxe'e tkachi-r.

¹⁶ Ko io ñka ñayiu ta jandixa ña'a koio ka. Ná kuu tkachi yi'i ñka currali, ka kuu ñayiu jan. Io xa kandeka-r mee-i kixi tuku. Kunini koio ñayiu jan tnu'u mee-r; te mee-i xi'in ñayiu ka jandixa ña'a mee-r vitna, nduu-i, ku kuu koio-i tkachi yindi'u ka'nu idini currali, te junuu va'a-r-yi ntdaa-i.

¹⁷ Xijan kuu xa xemani ña'a Taa-r; chi juña'a-r mee-r xaxe'e tkachi-r. Kuú-r xa nandoto-r ñka vuelta.

¹⁸ Ni ñin ñayiu ña kida xa kuú-r. Ka'ni ña'a koio-s, ko du'a koo xaxe'e xa du'a koo. Xi'in xa taxnuni mee-r kuú-r; te xi'in xa taxnuni mee-r nandoto-r. Du'a n-ta'u tniu Taa-r; te du'a koo.

¹⁹ Xaxe'e tnu'u ya'a, te ñka vuelta ña n-ka xani ini ñin nuu se Israel.

²⁰ Kue'e-s n-ka ja'an:

—Tachi u'u ñu'u anu-s, n-nduloko-s. ¿Nakuenda ka chinuu-n tnu'u ja'an-s?

²¹ Ko dava ka-s n-ka ja'an:

—Va'a ja'an-s, ñatu ñu'u tachi u'u anu-s. Chi ña kua'a tachi u'u kada-i xa kunde'a ñayiu n-xo kukuaa nde na n-kaku-i.

Na n-ka tekú se Israel tnu'u Jesús, n-ka tñi-s yuú xa ka'ni-s-ia

²² Te n-xio ñin viko ñayiu Israel. Ñuu nani Jerusalén n-ka xo naja'an ñayiu nanda n-ka kida ii taxa'nu tnetnu-ro veñu'u ñayiu Israel. Te yoo vixi kuu daa.

²³ N-xikonuu Jesús xiti veñu'u Jerusalén. N-xikonuu-ia nuu nani Portal Salomón.

²⁴ Ijan n-ka dukunduu se Israel Jesús, te n-ka ja'an-s:

—Io xa ja'an kaxi-n. Nux mee-n kuu Cristu, Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux, kachitnuña'a-n.

²⁵ N-ja'an Jesús:

—Xá n-ja'an-r; te ñayo-n ka jandixa. N-tunda'a ña'a Taa-r; te kida-r tniu n-taxi-ia, te tniu kida-r ja'an ndaa xaxe'e-r.

²⁶ Ko ñayo-n ka jandixa, chi ña ka kuu-n tkachi mee-r. Nani n-ja'an-r nuu-n, du'a kuu.

²⁷ Tkachi mee-r ka chinuu tnu'u-r. Xini-r mee-i, te xndijun ña'a-i mee-r.

²⁸ Te kada-r xa kutuu va'a koio-i, xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Ni ñin-i, nuncas ma kuú-i xi'in kuechi-i. Te ni ñin ñayiu ma kua'a xa tñi-i tkachi-r yinda'a-r.

²⁹ Taa-r n-taxi tkachi-r; te kunxa'nu ka mee-ia dada ntdaa xa io. Mayo ñayiu kua'a, te ni kui'na ma kua'a, xa dita-i tkachi mee-r neva'a Taa-r nda'a-ia.

³⁰ Te ñin nuu kuu mee-r xi'in Taa-r; idini ka kuu-r.

³¹ Te ñka vuelta n-ka tñi se Israel yuú xa ka'ni-s-ia.

³² N-ja'an Jesús:

—N-taxi Taa-r kue'e tniu va'a, te n-dande'a ña'a-r tniu jan nuu mee-n. ¿Xaxe'e ndeda ñin tniu n-kida-r; ka juini-n xa ka'ni ña'a-n yuú?

³³ N-ka ja'an-s:

—Ñayo-r ka janña'a xaxe'e tniu va'a kida-n. Ka'ni ña'a koio-r xaxe'e xa kui'a ja'an-n Taa-ro Ianyuux. Seyii kuu-n, ko ja'an-n xa Ianyuux kuu-n.

³⁴ N-ja'an Jesús:

—¿Nax ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés? Yodotnuni xa n-ja'an Ianyuux: “Mee-n ka kuu ianyuux.”

³⁵ N-danani-ia se ijan ianyuux, chi n-ka tñi-s tnu'u Ianyuux. Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Moisés kuu, te io xa chinuu-ro tnu'u jan.

³⁶ Xijan kuu xa, ¿nax kuu xa ka ja'an-n xa kui'a ja'an mee-r nuu Ianyuux, hora n-ja'an-r xa kuu-r Da'ya Yii Ianyuux? Kuu-r Ia n-kaxi ña'a-ia, kuu-r Ia n-tunda'a ña'a-ia vaxi-r ñuñayiu.

³⁷ Nux ña kida-r tniu Taa-r, te maxku jandixa ña'a koio-n.

³⁸ Ko nux kida-r tniu Taa-r, te io xa jandixa koio-n tniu-r. Juini ma jandixa ña'a koio-n mee-r, ko io xa jandixa koio-n tniu kida-r. Xijan jini koio-n xa kunduu Taa-r xi'in mee-r te kunduu mee-r xi'in Taa-r. Xijan kutnuni ini koio-n xa Taa-r xi'in mee-r, idini xa kuu-r nduu-r.

³⁹ Xijan kuu xa inka vuelta n-ka kixe'e-s xa tñi presu koio-s-ia, ko n-kaku-ia nda'a-s.

⁴⁰ Te jua'an Jesús inka vuelta, n-ya'a-ia de'va Jordán, nde nuu ki'na nuu n-dajuendute Sua ñayiu. Ijan n-xo tuu Jesús.

⁴¹ Ijan n-ka kixee kue'e ñayiu, te n-ka ja'an-i:

—Ni ñn milagru ña n-kida Sua, ko ndaa n-ja'an-s xaxe'e se ya'a. Ntdaa xa n-ja'an-s kuu xandaa.

⁴² Te ijan n-ka jandixa kue'e ñayiu jan Jesús.

11

N-xi'i Lázaro

¹ Te ku'u ñn se nani Lázaro. Se ñuu nani Betania kuu-s. Betania kuu ñuu María xi'in ku'u-i Tmarta.

² María jan kuu ñadi'i n-xajan xe'e Xto'o-ro Jesús xaxe'en vidi, te xi'in idi diki-i n-nadayichi-i xe'e-ia. Ku'a-i, Lázaro, kuu se ku'u jan.

³ Xijan kuu xa, nduu ku'a Lázaro n-ka tunda'a ñn muxu jua'an-s, xa na juña tnu'u-s nuu Jesús:

—Xto'o-ro, ku'u se mani xi'in-n.

⁴ Na n-teku Jesús nax n-ja'an muxu, n-ja'an-ia:

—Ku'u-s, ko ma kuú-s. Dande'a ña'a Ianyuux mee-n xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Xaxe'e xa ku'u Lázaro, te jini koio mee-n xa nani taxnuni Ianyuux, dani taxnuni Da'ya Yii-ia tuku.

⁵ Te xemani Jesús Tmarta xi'in ku'u-i xi'in ku'a-i, Lázaro.

⁶ Xijan kuu xa na n-teku-ia xa ku'u Lázaro, te n-ndoo ka-ia uu ka kiu nuu tuu-ia.

⁷ Te dada n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—Na ji'in-ro Judea inka vuelta.

⁸ N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Maestru, xaku nga xa ka'ni ña'a koio se Judea xi'in yuú. ¿Te juini ka-n xa ji'in-n nde ijan inka vuelta u?

⁹ N-ja'an Jesús:

—Uxi uu hora ndii ngandii ñn kiu ñn kiu. ñn ñayiu, nux kaka-i hora ndii ngandii ñuñayiu, ma jin ki'i-i yuú, chi va'a kanda.

¹⁰ Ko nux kaka ñn ñayiu xakuaa, jin ki'i-i, chi ña kanda.

¹¹ Du'a n-ja'an-ia, te dada n-ja'an-ia:

—Lázaro, se mani xi'in-ro, kidi-s. Ko ji'in-r xa dandoto-r-si.

¹² Xijan kuu xa n-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Xto'o-ro, nux kidi-s, te ndva'a-s.

13 Te ja'an Jesús xa n-xi'í Lázaro, ko ñayo se ijan n-ka kutnuni ini tnu'u-ia, chi n-ka xani ini-s xa ndaa xa kidi-s.

14 Xijan kuu xa n-ja'an kaxi Jesús:

—Xá n-xi'í Lázaro.

15 Te xaxe'e mee-n, kuvete-r xa ña n-xo tuu-r ijan hora n-xi'í-s, chi vitna jandixa ña'a koio ka mee-n. Na ji'in-ro nuu tuu-s.

16 Xijan kuu xa Tomás, se ka danani ñayiu Cuati, n-ja'an-s nuu se dakua'a Jesús:

—Na ji'in mee-ro tuku, xa kuú-ro xi'in-ia.

N-ja'an Jesús: "Kida mee-r xa nandoto koio ndiyi"

17 Na n-xee Jesús Betania, n-teku-ia xa xá n-kuu koon kiu xa yínduxi Lázaro.

18 Te katuu ñuu nani Betania yatni ñuu Jerusalén. Vaa uu uni ni kilómetro Betania xi'in Jerusalén.

19 Te n-ka kixee kue'e ñayiu Israel, xa juña'a-i tnu'u kanu ini nuu Tmarta xi'in María, xaxe'e ku'a-i Lázaro.

20 Te na n-tekutnu'u Tmarta xa vax kuyatni Jesús, n-kee-i ve'e te jua'an-i, juan tna'a-i Jesús. Ko nukoo na'í María xiti ve'e.

21 Na n-nanitna'a Tmarta xi'in Jesús, te n-ja'an-i:

—Xto'o-da, nux n-xo tuu-n ya'a, te ma kuú ku'a-da n-kuu.

22 Te na'a-da xa vitna taxi Ianyuux dava'a nga xa kajan-n nuu-ia.

23 N-ja'an Jesús:

—Nandoto ku'a-n.

24 N-ja'an Tmarta:

—Na'a-da xa nandoto-i, na xee kiu xa nandoto koio ndiyi, hora ndadandaa Ianyuux ndaa xa io.

25 N-ja'an Jesús:

—Kida mee-r xa nandoto koio ndiyi. Kida mee-r xa kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. ñin ñayiu, nux jandixa ña'a-i mee-r, juini na kuú-i, ko kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

26 Ntdaa ñayiu xtuu te ka jandixa ña'a-i mee-r, nuncas ma kuú koio-i. ¿Jandixa-n tnu'u ya'a u?

27 N-ja'an Tmarta:

—Joon, Xto'o-da. Xá n-jandixa-da xa mee-n kuu Cristu, Ia n-tunda'a Ianyuux. Xá n-jandixa-da xa mee-n kuu Da'ya Y# Ianyuux. Xá n-kuu kue'e kuia yodotnuni xa kii-n ñuñayiu, te vitna xá n-kixee-n.

N-nda'i Jesús nuu yínduxi Lázaro

28 Na n-ja'an Tmarta tnu'u ya'a, te n-xiko-i juan nu'u-i ve'e-i, te na'í ni n-ja'an-i nuu ku'u-i, María:

—Xá n-kixee Maestru, te juini-ia xa ja'an-ia xi'in-un.

29 Na n-teku María tnu'u ja'an Tmarta, te yachi n-ndojuin-i, te jua'an-i nuu ndetu Jesús.

30 Te ta xee ka Jesús ñuu Betania. Dani ndetu-ia nuu n-nanitna'a Tmarta xi'in-ia.

31 Te ve'e ijan xyuku kue'e ñayiu Israel xi'in María, xa juña'a koio-i tnu'u kanu ini nuu-i. Na n-ka xini-i xa yachi n-ndojuin María te n-kee-i ve'e, te n-ka xe kuitandijun ña'a-i. N-ka xani ini-i xa jua'an María panteón, xa nda'i-i xaxe'e ku'a-i.

32 Te n-kixee María nuu tuu Jesús. N-xini-ia, n-nduandee-i xe'e-ia. N-ja'an-i:

—Xto'o-da, nux n-xo tuu-n ya'a, te ma kuú ku'a-da n-kuu.

³³ Na n-xini Jesús xa nda'i María, te ka nda'i ñayiu Israel vaxi xi'in-i, yo n-kiti ini-ia te n-tnau ini-ia.

³⁴ N-ja'an-ia:

—¿Ndexu n-chinduxi-n-si?

Te n-ka ja'an-i:

—Xto'o-da, ne'e-n, te jini-n.

³⁵ Te n-nda'i Jesús.

³⁶ Ñayiu Israel xyuku ijan n-ka ndatnu'u-i:

—Kunde'a xa yo n-xemani-s-si.

³⁷ Ko dava-i n-ka ja'an:

—N-kida-s xa kua'a se kuaa xa kunde'a-s. ¿Ña n-kua'a-s xa kada-s xa maxku kuú Lázaro a?

N-kida Jesús xa n-nandoto Lázaro

³⁸ Inka vuelta kue'e xa kue'e n-tnau ini Jesús, te jua'an-ia nuu n-ka chinduxi-s ndi Lázaro. ñin yau kava kuu, te n-xo ndenee ñin toto ka'nu yuyau jan.

³⁹ N-ja'an Jesús:

—Dita toto de.

Ko n-ja'an Tmarta, ku'a ndi Lázaro:

—Xto'o-da, xá xe'en te'yu-i vitna, chi xá n-kuu koon kiu yinduxi-i.

⁴⁰ N-ja'an Jesús:

—Te, ¿ñadu n-ja'an-r xa nux jandixa-n, te jini-n xa kunxa'nu ka Ianyuux dada ndaa xa io?

⁴¹ Xijan kuu xa n-ka dita-s toto ka'nu nuu yinduxi ndiyi. Nukonde'a Jesús andiu, n-ja'an-ia:

—Taa-da, n-kuta'u-da xa n-teku-n tnu'u-da.

⁴² Na'a-da xa ntdantu'u kiu nini-n tnu'u-da, ko n-ja'an-da xaxe'e ñayiu xyuku ya'a, xa na jandixa koio mee-i xa mee-n n-tunda'a ña'a mee-da.

⁴³ Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, te n-kana xee-ia:

—Lázaro, ¡ta kee, ne'e ya'a!

⁴⁴ Te n-ndee se n-xi'í xiti yau. Duku da'ma nda'a-s, xe'e-s, te da'u da'ma nuu-s. N-ja'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—Nandaxi koio nda'a-s, xe'e-s, xa kua'a-s xa nakaka-s.

N-ka xani ini-s nanda kua'a-s xa ka'ni-s Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Xijan kuu xa kue'e ñayiu Israel n-ka jandixa Jesús. N-ka kixee-i xa juña'a-i tnu'u kanu ini nuu María, te n-ka xini-i nax n-kida Jesús, te n-ka jandixa-i-ia.

⁴⁶ Ko dava-i jua'an nuu xyuku se fariseu, te n-ka najani-i ndaa xa n-kida Jesús.

⁴⁷ Xijan kuu xa n-ka nataka dutu ka taxnuni xi'in se fariseu, te n-ka ja'an-s:

—¿Nax kada-ro? Chi se ijan, kida-s kue'e milagru.

⁴⁸ Nux ma ja'an-ro, te du'a kada ka-s, te jandixa koio ndaa ñayiu mee-s, te kix koio soldado romano, xa kanu koio-s veñu'u-ro te datiu-s ñuu-ro.

⁴⁹ Ko ñin-s, se nani Caifás, se kuu dutu taxnuni ka kuia ijan, n-ja'an:

—Mee-n, ñayo-n ka kutnuni ini ni ñin.

⁵⁰ Ña ka kutnuni ini-n xa va'a ka xa kuú ñin seyíi xaxe'e ñayiu Israel, dada xa kuú koio ndaa ñayiu Israel.

⁵¹ Te tnu'u ya'a ña n-xani ini mee Caifás. Xaxe'e xa kuu-s dutu taxnuni ka kuia ijan, te n-kida Ianyuux xa juña tnu'u-s tnu'u mee-ia nuu ñayiu, xa kuú Jesús xaxe'e ñayiu Israel.

⁵² Kuú-ia xaxe'e ñayiu Israel, ko ðiuni kuú-ia xaxe'e ntdaa ñayiu ta jandixa koio ka lanyuux. Juini xtuu-i nitu'u ñuñayiu, ko nadataka-ia mee-i, xa ku kuu-i idini ñayiu.

⁵³ Xijan kuu xa, nde kiu ijan n-ka xani ini dutu taxnuni, xi'in se fariseu, nanda kua'a-s xa ka'ni-s Jesús.

⁵⁴ Xijan kuu xa ñatuka n-xikonuu Jesús ñuu nani Jerusalén. Ijan jua'an-ia ñuu nani Efraín, yatni yuku nuu ñayo ñayiu io. Ijan n-ndoo-ia xi'in se dakua'a-ia.

⁵⁵ Te vax kuyatni ñin viko ñayiu Israel, ñin viko nani Paxcua. Te kue'e ñayiu ntdaa ñuu jua'an Jerusalén. Antecas xa kixe'e viko, jua'an-i nuu dutu xa ndada ii ña'a-ia, xa kua'a-i xa ndadaka'nu-i viko Paxcua.

⁵⁶ Ijan ka nanduku ñayiu Israel Jesús. Xyuku-i xiti veñu'u ka xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Naxa xani ini-n? ¿Ma kixi Jesús viko a?

⁵⁷ Te xá n-ka ta'u tñiu dutu taxnuni, xi'in se fariseu, xa nux najini ñin ñayiu Jesús, te na juña tnu'u-i nuu juxtixia nuu tuu-ia, xa tñi koio-s-ia.

12

Ndute nardo n-najini ñin ñadi'i xe'e Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Iñu ka kiu juini xa xee viko Paxcua, te n-kixee Jesús ñuu nani Betania, ñuu se nani Lázaro. Te Lázaro kuu se n-xi'í te n-nadandoto Jesús mee-s.

² Te ijan n-ka kidava'a-i ndeyu xaxe'e Jesús. N-dakee Tmarta ndeyu, te nukoo Lázaro xi'in se xtuu xi'in Jesús.

³ Te ijan María ne'e dava kilo xaxe'en vidi nani nardo. Nardo va'a xa kue'e ya'u. Ndute nardo jan n-najini-i xe'e Jesús. Idi diki-i n-nadayichi-i xe'e-ia. Te nitu'u xiti ve'e jan n-xe'en vidi.

⁴ Ko n-kudeen Judas Iscariote, se kuu da'ya Simón, nuu María. Juini kuu-s ñin se dakua'a Jesús, ko se diko Jesús kuu-s. N-ja'an-s:

⁵—¿Nakuenda ña n-diko-ro ndute nardo jan xa uni cientu denario, xa juña'a nga-ro tvini ñayiu ka kunda'u?

⁶ Du'a ña ja'an-s xaxe'e xa juini-s xa chindee-s ñayiu kunda'u. Du'a ja'an-s chi ñadu'u kuu-s. Ne'e mee-s tvini se dakua'a Jesús, te tñi-s dava'a nga tvini juini-s.

⁷ N-ja'an Jesús nuu Judas:

—Maxku kudeen ka-n nuu-i. Antecas xa kuú-r, te xá n-kida tu'a-i yiki kuñu-r, xa chinduxi va'a ña'a-s.

⁸ Ñayiu ka kunda'u, xtuu-i xi'in-n ntdaa kiu, ko mee-r, ma kutuu ka-r xi'in-n.

N-ka kida ñin nuu-s xa ka'ni koio-s Lázaro tuku

⁹ N-ka tekutnu'u kue'e ñayiu Israel xa tuu Jesús Betania, te ijan n-ka xee-i nuu tuu-ia. N-ka juini-i xa jini-i Jesús, ko ðiuni n-ka juini-i xa jini-i Lázaro, se n-nadandoto-ia.

¹⁰ Te n-ka kida ñin nuu dutu taxnuni xa ka'ni koio-s Lázaro tuku.

¹¹ Chi xaxe'e Lázaro, te ka dandoo ñayiu xa xetniu ñayiu Israel, te ka jandixa-i Jesús.

N-kiu Jesús ñuu nani Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² O'on ka kiu juini xa xee viko Paxcua, te ka xee kue'e xa kue'e ñayiu Jerusalén. N-ka tekutnu'u-i xa ijan xee Jesús.

¹³ N-ka xa'nde-i nda'a ñuu kuii, te n-ka kee-i Jerusalén, xa jin tna'a-i Jesús dava ichi. N-ka kana-i:

—¡Na kuta'u-ro Ianyuux! ¡Na kada-ia xa kutuu va'a se vaxi! ¡Se n-tunda'a Ianyuux xa taxnuni-s! ¡Na ku kuu-s se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel!

¹⁴ N-ni'i Jesús ñin burru, te n-xe kaa-ia-ti. Te xá n-kuu kue'e kuia, se n-ka chidotnuni tnu'u Ianyuux, n-ka kidava'a-s xa du'a koo. N-ka chidotnuni-s:

¹⁵ Maxku yu'u koio ka-n, ñayiu Jerusalén.

Kunde'a koio-n xa vaxi se kunxa'nu ka nuu-n, yodo-s ñin burru.

¹⁶ Te hora ijan ni, ña ka kutnuni ini se dakua'a Jesús nax n-kuu. Ko hora juan ndaa Jesús andiu, n-ka naja'an-s xa du'a n-ka kidava'a se n-chidotnuni tnu'u Ianyuux, te du'a n-ya'a.

¹⁷ Te n-ka ja'an ndaa kue'e ñayiu ijan xaxe'e Jesús. N-xo tuu-i xi'in-ia, hora n-kana-ia ndi Lázaro xa ndee-s yau kava, te n-nadandoto-ia-s nuu n-yinduxi-s.

¹⁸ N-ka tektnu'u kue'e xa kue'e ñayiu xa n-kida Jesús milagru jan, te xaxe'e xijan n-ka xe tna'a-i-ia ichi Jerusalén.

¹⁹ Te n-ka ja'an se fariseu, nuu ñin-s nuu inka-s:

—Xini-n xa ni ñin xa kida-ro ñatu xiniñu'u. Ntdaa ñayiu ñuñayiu ka kunduu xi'in-s.

Se ja'an tnu'u griegu, n-ka nanduku-s Jesús

²⁰ Nuú ñayiu n-ka xe'en Jerusalén, xa ndadaka'nu-i viko Paxcua, ijan tna'a uni koon ñayiu griegu, ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

²¹ N-ka kuyatni-s Slipe, se ñuu nani Betsaida distrito Galilea. ñin se dakua'a Jesús kuu-s. N-ka xijan-s nuu-s:

—Dito, ka juini-da xa jini-da Jesús.

²² N-nanitna'a Slipe xi'in Ndrixi, te n-xia'an-s xa n-ka ja'an se griegu, te nduu-s jua'an xi'in-s xa juña'a-s Jesús.

²³ N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu Se kuu ñani tna'a ñayiu. Xá n-xee kiu xa kadaka'nu ña'a Taa-r mee-r.

²⁴ Xandaa kuu xa ja'an-r. Ná kuu ñin tata triu kuu-r. Nux ña xate seyii tata triu nuu ñu'u, ma kane ni ñin xa kaxi xa ko'o-ro. Ko nux jungoio triu nuu ñu'u, te koo kue'e xa kaxi xa ko'o-ro. Du'a koo xa kuú mee-r, te kutuu va'a koio mee-n.

²⁵ ñin seyii, nux tuu-s xa ni'i-s ntdaa xa juini-s, te dakuíta-s ntdaa xa n-xani ini-s xa n-ni'i-s. Ko ñin seyii, nux daxio-s xa io ñuñayiu xa kunduu-s xi'in Ianyuux, te ni'i-s xa kutuu va'a-s xi'in Ianyuux andiu kuia ma jin ndi'i.

²⁶ ñin seyii, nux ñin se xinokuechi nuu mee-r kuu-s, te io xa kunduu-s xi'in-r. Nuú kutuu mee-r, ijan kutuu se xinokuechi nuu-r tuku. Nux xinokuechi ñin ñayiu nuu-r, te kadaka'nu Taa-r mee-i tuku.

N-ja'an Jesús nanda koo xa kuú-ia

²⁷ Yo loko kue'e tnaú ini-r vitna. ¿Nax ja'an-r? ¿Kajan-r nuu Taa-r xa dakaku ña'a-ia, xa maxku ya'a-r kue'e vida u? Du'a ma kajan-r, chi vaa-r xa kada-r ná io ná jua'an tniú n-taxi-ia.

²⁸ Dada n-ja'an-ia nuu Ianyuux:

—Taa-da, kada-n xa kutnuni ini ntdaa ñayiu xa mee-n kuu Ia kunxa'nu ka. Hora ijan ni n-ja'an ñin tnu'u nde andiu:

—Xá n-kida-r xa kutnuni ini koio ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu-r, te kada-r inka vuelta.

²⁹ Te xyuku kue'e ñayiu ijan. N-ka tekú-i tnu'u nde andiu, te dava-i n-ka ja'an xa kana dau. Ko dava-i n-ka ja'an xa ñin ángel, ia xinokuechi nuu lanyuux, n-ja'an nuu Jesús.

³⁰ N-ja'an Jesús nuu ñayiu xyuku ijan:

—Ñadu xaxe'e mee-r n-ja'an tnu'u jan nde andiu. N-ja'an lanyuux xaxe'e mee-n.

³¹ Vitna ndadandaa-r kuechi ñuñayiu. Vitna kine'e-r kui'na ñuñayiu, xa ma taxnuni ka-i nuu ñayiu.

³² Na katakaa ña'a koio-s mee-r, te kada-r xa jandixa ña'a ntdaa ñayiu mee-r.

³³ Te xi'in tnu'u ya'a n-ja'an-ia janda kuu xa kuú-ia.

³⁴ N-ka ja'an ñayiu:

—Xá n-ka tekú-r xa kuia ma jin ndi'i taxnuni Cristu, Ia tunda'a lanyuux. ¿Nanda kuu xa ja'an-n xa katakaa koio ñayiu Se kuu ñani tna'a ñayiu? ¿Jundu kuu se ijan, Se kuu ñani tna'a ñayiu?

³⁵ N-ja'an Jesús:

—Ná kuu luz va'a ka koko kuu mee-r. Xaku nga kiu kutuu-r xi'in-n. Nini tuu-r ñuñayiu, io xa kunduu koio-n xi'in-r, xa ma ku kuu koio mee-n ná kuu ñin seyii xikonuu nuu nee, ñin se ña xini ndexu ji'in-s.

³⁶ Nini tuu-r xi'in-n, io xa jandixa ña'a koio-n, xa nduu koio mee-n da'ya-r.

N-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te jua'an-ia. Ñayo ka-s nani'i ña'a.

Se Israel, dani ña n-ka jandixa-s Jesús

³⁷ Juini kida-ia kue'e milagru xnde'a ñayiu Israel, ko dani ña ka jandixa-i-ia.

³⁸ Du'a n-xetna'a nax n-kidava'a Isaías. Se xian tnu'u tnu'u lanyuux nuu ñayiu kuu Isaías. Xá n-kuu kue'e kuia n-kidava'a-s:

Xto'o-da, ña n-ka jandixa ñayiu tnu'u n-xian tnu'u-da nuu-i.

N-dande'a-n xa taxnuni-n nuu-i, ko dani ña n-ka jandixa ña'a-i.

³⁹ Xijan kuu xa ña n-ka kua'a-i xa jandixa-i. N-kidava'a Isaías inka vuelta:

40 N-kida-ia xa kuaa-i.

N-kida-ia xa kuxee ini-i.

N-kida-ia xa nduchi nuu-i ña kua'a-i xa kunde'a-i.

N-kida-ia xa ña kutnuni anu-i.

N-kida-ia xa ña kua'a-i xa natu ini-i kuechi, xa ndadava'a-ia-i.

⁴¹ Du'a n-ja'an Isaías, chi n-xini-s nax koo hora kixi Cristu, Ia tunda'a lanyuux. N-kutnuni ini-s xa taxnuni-ia, te n-ja'an ndaa-s xaxe'e-ia.

⁴² Ko kue'e ñayiu, joon, n-ka jandixa-i Jesús. Nde dava se taxnuni nuu ñayiu Israel n-ka jandixa-ia. Ko xaxe'e se fariseu, te ña n-ka ja'an kanda-s xa jandixa-s-ia, chi ña n-ka juini-s xa kine'e ña'a koio se fariseu veñu'u ñayiu Israel.

⁴³ Chi se taxnuni nuu ñayiu, n-ka tna ini ka-s xa koo koio ñayiu xañu'u nuu mee-s, dada xa ja'an lanyuux xa ka kida-s xava'a.

N-ja'an Jesús: "Xi'in tnu'u ja'an mee-r ndadandaa lanyuux ñayiu"

⁴⁴ Hora ijan ni xee n-ja'an Jesús:

—Ñin ñayiu, nux jandixa ña'a-i mee-r, ña jandixa-i meni mee-r, chi jandixa-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r tuku.

⁴⁵ Te ñin ñayiu, nux nde'a ña'a-i mee-r, du'a nde'a-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r.

⁴⁶ Ná kuu luz va'a ka koko kuu mee-r. Vaa-r ñuñayiu, xa ntdaa ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, ma kutuu koio ka-i nuu nee.

⁴⁷ ñin ñayiu, nux teku-i tnu'u mee-r, ko ña chinuu-i nax ja'an-r, te ña ndadandaa-r-yi. Chi ñatu vaa-r xa ndadandaa-r ñayiu, vaa-r xa dakaku-r ñayiu, xa maxku kuú koio-i xi'in kuechi-i.

⁴⁸ Ñayiu ña ka jandixa ña'a mee-r, ñayiu ña ka chinuu tnu'u-r, ma kaku koio-i. Kiu ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io, daa, xi'in tnu'u n-ja'an mee-r, ndadandaa-ia ñayiu jan.

⁴⁹ Chi ñatu ja'an-r tnu'u mee-r. N-tunda'a ña'a Taa-r, te n-ta'u tniu mee-ia nax ja'an-r te na tnu'u ja'an-r.

⁵⁰ Na'a-r xa nux jandixa ñin ñayiu tnu'u ta'u tniu Taa-r, te kutuu va'a-i xi'in-ia kuia ma jin ndi'i. Xijan kuu xa ja'an-r tnu'u Taa-r. Tnu'u n-ja'an mee-ia nuu mee-r, tnu'u ijan, ja'an mee-r nuu mee-n.

13

N-najini Jesús xe'e se dakua'a-ia

¹ ñin kiu nga xa xee viko Paxcua. Na'a Jesús xa xá n-xee kiu xa kee-ia ñuñayiu, xa ndaa-ia nuu tuu Taa-ia. Nini n-xo tuu-ia ñuñayiu, n-xemani-ia ñayiu ka jandixa ña'a. Te kiu nga ijan n-dande'a-ia ñayiu jan xa yo xemani-ia-i.

²⁻⁴ Te xá n-kidatniu kui'na anu Judas Iscariote, da'ya yii Simón, xa diko-s Jesús nuu se ka'ni koio-ia. Na'a Jesús xa n-kixi-ia nde nuu tuu Taa-ia, te na'a-ia xa nu'u-ia nuu tuu Taa-ia. Na'a-ia xa n-kida Taa-ia xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Nukoo Jesús xi'in se dakua'a-ia xa kaxdini-ia xi'in-s. N-ndojuiin Jesús nuu n-xaxdini-ia, te n-dita-ia da'ma ni'na-ia. N-tñii-ia ñi toalla, te n-duku ni'na-ia dujun ka'a-ia.

⁵ N-dachitu-ia ñin caxuela ndute, te n-kixe'e-ia xa najini-ia xe'e se dakua'a-ia. Xi'in toalla n-xo duku ni'na dujun ka'a-ia, n-nadayichi-ia xe'e-s.

⁶ Na n-xee-ia nuu Simón Spedru xa najini-ia xe'e-s, te n-ja'an Spedru:

—Xto'o-ro, ¿xe'e mee-da najini-n a?

⁷ N-ja'an Jesús:

—Ta kutnuni ka ini-n nax kida-r vitna, ko nunuu ka kutnuni ini-n.

⁸ N-ja'an Spedru:

—¡Nuncas ma najini mee-n xe'e mee-da!

N-ja'an Jesús:

—Nux ma najini-r xe'e-n, te ma kunduu ka-n xi'in-r.

⁹ Te n-xia'an Simón Spedru nuu Jesús:

—Xto'o-ro, nux du'a koo, te maxku najini-n diko ni xe'e-da. Najini-n nda'a-da, diki-da tuku.

¹⁰ N-ja'an Jesús nuu-s:

—Xá n-dakuchi ña'a Taa-r Ianyuux mee-n. Xijan kuu xa meni xe'e-n najini mee-r vitna. Xá n-kida Ianyuux xa n-ndundoo-n, ña tuu nax io ka-n. Mee-n, xá n-ka ndundoo-n, ko ñatu ntdaa-n ndaxio ndoo.

¹¹ Chi na'a Jesús jundu diko ña'a mee-ia. Xijan kuu xa n-ja'an-ia xa ñatu ntdaa-s ndaxio ndoo.

¹² Na n-ya'a xa n-najini-ia xe'e-s ntdaa-s, te n-nukondixi-ia da'ma-ia, te n-nukoo-ia ñnka vuelta, n-ja'an-ia:

—¿Ka kutnuni ini-n nax n-kida ña'a-r a?

¹³ Danani ña'a-n Maestru, te ka ja'an-n xa Xto'o-n kuu ña'a, te xandaa ka ja'an-n, chi ndaa kuu-r.

¹⁴ Nux kuu-r Xto'o-n te Maestru te najini mee-r xe'e mee-n, te io xa najini tna'a koio mee-n xe'e-n.

¹⁵ Kuu mee-r ichi ka ne'e ka tñii koio-n ji'in. Ná n-kida ña'a mee-r, da io xa kada tna'a koio mee-n.

¹⁶ Xandaa kuu xa ja'an-r. Kunxa'nu ka se kuu xto'o ve'e, dada se xinoquechi nuu-s. Kunxa'nu ka se ta'u tniú, dada se tunda'a-s.

¹⁷ Nux kutnuni ini-n xa'a te kada-n xa'a, te kuvete koio-n.

¹⁸ Ña ja'an-r xaxe'e ntdaa-n. Xini va'a-r jundu n-kaxí-r. ñin tna'a mee-n, kada xa jin tna'a xa ja'an tnu'u Ianyuux, yodotnuni xá n-kuu kue'e kuia: "Se xax ka'nu xi'in-r xini u'u ña'a."

¹⁹ Vitna, antecas xa ya'a, te ja'an-r xa du'a koo. Te dada, hora ya'a, te jandixa koio-n xa kuu-r jundu kuu-r.

²⁰ Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin ñayiu, nux kueka va'a-i se tunda'a-r, du'a kueka va'a ña'a-i mee-r tuku. Te nux kueka va'a ña'a-i mee-r, te kueka va'a-i la n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

N-ja'an Jesús xa diko ña'a Judas nuu se ka'ni ña'a
(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te yo n-tnau ini-ia. N-ja'an kaxi-ia:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin tna'a mee-n diko ña'a mee-r nuu se ka'ni ña'a koio.

²² N-ka nukonde'a tna'a se dakua'a-ia. Ñayo-s n-ka kutnuni ini nuu ndeda ñin-s n-ja'an-ia.

²³ Nuú n-ka xaxdini-s, ijan, yatni Jesús, nukoo ñ se dakua'a-ia. Yo n-xemani Jesús se ijan.

²⁴ N-kida Simón Spedru ñin seña nda'a-s nuu se ijan, xa kajan tnu'u-s-ia nuu jundu kuu se diko-ia.

²⁵ N-nundee se ijan Jesús, te n-ja'an ni'ni-s do'o-ia:

—Xto'o-ro, ¿jundu kuu-s?

²⁶ N-ja'an ni'ni Jesús do'o se ijan:

—Dandoyo-r ita'u tila nuu ndeyu, te juña'a-r-si. Mee-s kuu-s.

N-dandoyo-ia ita'u tila, te n-xia'an-ia nuu Judas Iscariote, da'ya yí Simón.

²⁷ N-tní Judas tila jan, te dada n-kiu kui'na anu-s. N-ja'an Jesús:

—Xa kada-n, yachi kada-n.

²⁸ Te ñayo se xtuu ijan n-ka kutnuni ini nakuenda n-ja'an Jesús tnu'u ya'a nuu Judas.

²⁹ Dava-s n-ka xani ini xa du'a n-ja'an-ia xaxe'e xa n-yinda'a Judas tvini-s ntdaa-s. N-ka xani ini-s xa juini-ia xa jueen-s xa kax koio-s viko Paxcua, a xa juña'a-s tvini nuu ñayiu ka kunda'u.

³⁰ N-tní Judas tila, te yachi n-kee-s jua'an-s. Te xá n-kuua hora ijan.

N-ja'an Jesús: "Io xa juemani tna'a koio-n"

³¹ Na n-kee Judas jua'an-s, te n-ja'an Jesús:

—Vitna koo xa kunxa'nu ka Se kuu ñani tna'a ñayiu, te xaxe'e mee-s, koo xa kunxa'nu ka Ianyuux.

³² Nux dande'a mee-s ñayiu xa kunxa'nu ka Ianyuux, dada dande'a Ianyuux ñayiu xa kunxa'nu ka mee-s. Te ña kue'e ka ndoñu'u xa xee xa du'a koo.

³³ Da'ya kuechi-r, xaku nga hora kutuu-r xi'in-n. Nanduku ña'a koio-n, ko mayo ka-n nani'i ña'a. Nani n-ja'an-r nuu se ka taxnuni nuu ñayiu Israel, dani ja'an-r nuu mee-n vitna: "Nuu jí'in mee-r, mayo-n kua'a xa kandijun ña'a koio-n."

³⁴ Vitna taa-r ñin tnu'u ta'u tniú xee: "Io xa juemani tna'a koio-n." Nani xemani ña'a mee-r, dani juini-r xa juemani tna'a koio-n.

³⁵ Nux juemani tna'a koio-n, te jini koio ntdaa ñayiu xa se dakua'a mee-r ka kuu mee-n.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ña xini-s-ia

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ N-xijan tnu'u Simón Spedru:

—Xto'o-ro, ¿ndexu ji'in-n?

N-xia'an Jesús:

—Nuu ji'in-r, ma kua'a-n xa kandijun ña'a-n ji'in vitna, ko inka kiu, joon, kandijun ña'a-n xee.

³⁷ N-ja'an Spedru:

—Xto'o-ro, ¿nakuenda xa ña kua'a-da xa kandijun ña'a-da ji'in vitna? Io tu'a-da xa kuú-da xaxe'e-n.

³⁸ N-ja'an Jesús:

—¿Xandaa kuu xa io tu'a-n xa kuú-n xaxe'e-r a? Xandaa kuu xa ja'an-r. Antecas xa kana li'i xakuaa vitna, te ja'an mee-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n mee-r.

14

N-ja'an Jesús: "Mee-r kuu ichi"

¹ Maxku tnaui ini koio ka-n. Io xa jandixa na'i koio ka-n Ianyuux. Te io xa jandixa ña'a koio ka-n mee-r tuku.

² Nuu tuu Taa-r, io kue'e ve'e vili xndaa. Nu'u-r nuu tuu Taa-r, xa kada tu'a-r ve'e koio mee-n nuu kutuu va'a koio-n. Chi nux ma du'a koo, te ma kachitnuña'a-r n-kuu.

³ Nu'u-r, xa kada tu'a-r ve'e koio mee-n, te ndii-r, xa kandeka ña'a-r ji'in, xa kutuu va'a koio mee-n nuu kutuu mee-r.

⁴ Ka xini-n nde ji'in-r, te ka xini-n ichi.

⁵ N-ja'an Tomás:

—Xto'o-ro, ñayo-da xini nde ji'in-n. ¿Nanda kua'a-da jini koio-da ichi?

⁶ N-ja'an Jesús:

—Mee-r kuu ichi. Te kuu-r xandaa. Te kida mee-r xa kutuu va'a koio ñayiu xi'in Ianyuux. Ni ñin ñayiu ma kua'a xa ji'in-i nuu tuu Taa-r, nux ña kunduu-i xi'in mee-r.

⁷ Nux ndaa n-ka xini ña'a-n mee-r n-kuu, te diuni jini koio-n Taa-r n-kuu. Vitna ka xini-n mee-ia, chi n-ka xini ña'a-n mee-r.

⁸ N-ja'an Slipe:

—Dande'a ña'a-n Taa-ro Ianyuux idini vuelta, te xijan ni ña ndoñu'u ka-da.

⁹ N-ja'an Jesús:

—Slipe, xá n-kuu uni kuia xtuu-ro. ¿Te ta jini ña'a ka-n a? ñin ñayiu, nux xini ña'a-i mee-r, dani xini-i Taa-r tuku. ¿Nax kuu xa xijan-n xa dande'a ña'a-r Taa-r?

¹⁰ ¿Ña ka jandixa-n xa kunduu mee-r xi'in Taa-r te kunduu Taa-r xi'in mee-r a? Tnu'u ja'an-r nuu-n, ñatu kuu tnu'u mee-r. Kunduu Taa-r xi'in-r, te kida mee-ia tñiu-ia.

¹¹ Io xa jandixa koio-n xa kunduu mee-r xi'in Taa-r te kunduu Taa-r xi'in mee-r. Io xa jandixa-n xaxe'e tnu'u-r, a juini ña kua'a-n xa jandixa-n xaxe'e tnu'u-r, ko io xa jandixa-n xaxe'e tñiu kida-r.

¹² Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux jandixa ña'a ñin ñayiu mee-r, te mee-i tuku kada-i tñiu ná kida mee-r. Te kue'e ka kada koio mee-i dada xa kida mee-r, chi xaxe'e xa nu'u mee-r nuu tuu Taa-r.

¹³ Nux jandixa ña'a-n mee-r, kajan-n dava'a nga xa kajan-n, te kada-r, xa jini koio-n xa Taa-r kuu Ia kunxa'nu ka.

¹⁴ Dava'a nga xa kajan-n xaxe'e xa jandixa ña'a-n mee-r, te kada-r.

N-ja'an Jesús: "Tunda'a-r Espíritu Ii"

15 'Nux ka xemani ña'a-n mee-r, io xa kada-n ná ja'an tnu'u ta'u tniui n-taxi-r.

16 Kajan-r nuu Taa-r xa tunda'a-ia Espíritu Ii, xa kunduu Espíritu Ii xi'in-n, ná n-kunduu mee-r xi'in-n. Ia chindee ña'a mee-n kuu-ia, te kida-ia xa kundee ini koio ka-n, xa jandixa ña'a na'i ka-n mee-r. Kunduu-ia xi'in-n kuia ma jin ndi'i.

17 Daku'a ña'a-ia mee-n xa kuu xandaa. Ñayiu ña jandixa ña'a mee-r, ña kua'a-i xa kueka-i Espíritu Ii, chi ña xini-i-ia, te ña kutnuni ini-i nax kida-ia. Ko mee-n, jini koio-n-ia, chi ndoo-ia xi'in-n, te kunduu-ia xi'in-n.

18 Ma dandoo ña'a-r, chi ndii-r.

19 Xaku nga hora, te dada, ma jini ña'a ka ñayiu ñuñayiu mee-r, ko mee-n, jini ña'a koio-n. Xaxe'e xa ndito mee-r, te kundito koio mee-n tuku.

20 Kiu ijan, kutnuni ini koio-n xa kunduu mee-r xi'in Taa-r, te kunduu mee-n xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-n.

21 Nux jandixa ñuñayiu tnu'u ta'u tniui mee-r, te kida-i xa ja'an tnu'u jan, du'a dande'a-i ñayiu xa xemani ña'a-i mee-r. Te ñayiu xemani ña'a-i mee-r, te juemani Taa-r mee-i, te juemani mee-r mee-i, te dande'a-r mee-r nuu mee-i.

22 N-ja'an se nani Judas. Ko ña ñuñayiu Judas Iscariote, chi inka-s. N-ja'an-s: —Xto'o-ro, ¿nakuenda xa dande'a ña'a-n mee-n nuu mee-da, ko ma dande'a-n mee-n nuu ñayiu ñuñayiu?

23 N-ja'an Jesús:

—Nux xemani ña'a ñuñayiu mee-r, kada-i nax ja'an tnu'u mee-r. Te juemani Taa-r ñayiu jan. Te kixi Taa-r xi'in mee-r, nduu-r, xa kunduu koio-r xi'in-i.

24 Ñayiu ña xemani ña'a mee-r, ñayo-i chinuu tnu'u mee-r. Te tnu'u ka tekui mee-n, ña kuu tnu'u mee-r. Tnu'u Taa-r, Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi, kuu tnu'u ka tekui-n.

25 Xá n-ja'an-r tnu'u ya'a nini tuu-r xi'in-n.

26 Xaxe'e mee-r, tunda'a Taa-r Ia chindee ña'a mee-n, Ia kuu Espíritu Ii. Daku'a ña'a-ia mee-n ntdaa xa ndoñu'u-n. Kada-ia xa naja'an koio-n ntdaa xa n-ja'an-r nuu-n.

27 Kida-r xa kutuu va'a koio-n, kida-r xa ma ki ini koio ka-n. Ka ja'an ñayiu ñuñayiu: “Juan nu'u xandaa xavatu”, ko ña kua'a-i xa kada-i xa du'a koo. Ko mee-r, joon, kua'a-r, te du'a kada-r. Maxku tñau ini koio ka-n, maxku yu'u koio ka-n.

28 Xá n-ka tekui-n xa ja'an-r nuu-n, xá n-ka tekui-n xa nu'u-r te ndii-r. Nux va'a n-ka xemani ña'a-n n-kuu, yo kue'e kuvete koio-n, xaxe'e xa nu'u-r nuu tuu Taa-r; chi kunxa'nu ka Taa-r dada mee-r.

29 Vitna xá n-ja'an-r xa'a, antecas xa koo, xa na xee xa du'a koo, te jandixa ña'a na'i koio ka-n.

30 Ma ja'an kue'e ka-r xi'in-n vitna, chi vaxi kui'na, te taxnuni mee-i nuu ñuñayiu ya'a. Juini ñatu taxnuni-i nuu mee-r, ko du'a koo.

31 Du'a koo, xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu, xa xemani-r Taa-r te kida-r tniui n-taxi-ia. Ndojuini koio vitna. Na ji'in-ro.

15

N-ja'an Jesús: “Ná kuu yutnu xavidi nani uva kuu-r”

1 'Ná kuu yutnu xa ndaa xa yutnu kuu-tnu kuu mee-r. Yutnu xavidi nani uva. Ná kuu se ñuñayiu yutnu uva kuu Taa-r.

2 Ná kuu da'nda-tnu kuu ñayiu ka jandixa ña'a mee-r. Ntdaa da'nda-tnu xa ña ka juun xavidi, te ka'nde-ia-tnu. Ntdaa da'nda-tnu xa ka juun xavidi, te dandanduu-ia-tnu, xa nandundoo-tnu, xa najuun ka xavidi.

³ Mee-n ka kuu da'nda yutnu xa n-dandanduu-ia-tnu, chi n-ndundoo-n xaxe'e xa n-ka jandixa-n tnu'u mee-r.

⁴ Io xa kunduu koio ka-n xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-n. Chi meni mee da'nda yutnu, ña kua'a xa juun xavidi. Io xa ku netna'a da'nda-tnu xi'in ndu'u-tnu. Du'a ka kuu mee-n tuku. Meni mee-n, ña kua'a-n xa kada koio-n ni ñn xava'a. Io xa kunduu koio ka-n, ñn ñn mee-n, xi'in mee-r.

⁵ Mee-r kuu yutnu. Mee-n ka kuu da'nda yutnu. ñn ñayiu, nux kunduu-i xi'in mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-i, te juun-i kue'e xavidi. Ko nux ma kunduu-n xi'in mee-r, ma kua'a-n xa kada-n ni ñn.

⁶ ñn ñayiu, nux ma kunduu-i xi'in mee-r, te kine'e Taa-r mee-i. Ná kuu da'nda yutnu ñatu xiniñu'u kuu-i. Yichi da'nda-tnu jan, te naje'en ñayiu, te dakee-i-tnu nuu ñu'u koko, te kayu-tnu.

⁷ Nux kunduu koio ka-n xi'in mee-r te chinuu koio ka-n tnu'u mee-r, te kajan koio-n dava'a nga xa ka juini-n, te du'a koo.

⁸ Du'a koo, xa kutnuni ini koio ñayiu xa Taa-r kuu Ia kunxa'nu ka. Du'a juun koio mee-n kue'e xavidi, te ndaa xa nduu koio-n se dakua'a mee-r.

⁹ Ná xemani ña'a Taa-r mee-r, da xemani ña'a mee-r mee-n. Kunduu na'i koio ka-n xi'in-r, xa juemani ña'a na'i-r.

¹⁰ Nux kada koio-n xa ja'an tnu'u ta'u tniu-r, du'a kunduu na'i koio ka-n xi'in mee-r, te juemani ña'a na'i-r. Koo ná kuu xa n-kida mee-r ntdaa ná io ná jua'an tnu'u n-ta'u tniu Taa-r, te kunduu-r xi'in mee-ia, te xemani ña'a-ia mee-r.

¹¹ Tnu'u ya'a n-ja'an-r nuu-n, xa nani kuvete mee-r, dani kuvete koio mee-n, te kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n.

¹² Ta'u tniu ña'a-r xa juemani tna'a-n, ñn-n xi'in inka-n, ná xemani ña'a mee-r mee-n.

¹³ Ña tuu na ñn xa ka'nu ka, dada xa juña'a ñn ñayiu mee-i, xa ma kuú koio ñayiu mani xi'in-i.

¹⁴ Ñayiu mani xi'in mee-r ka kuu mee-n, nux ka kida-n xa ta'u tniu ña'a-r.

¹⁵ Ñatuka danani ña'a-r se xinokuechi nuu-r, chi se xinokuechi nuu ñn se kuu xto'o ve'e, ña ka kutnuni ini-s nax kida xto'o-s. Xá n-danani ña'a-r se mani xi'in-r, chi ntdaa xa n-ja'an Taa-r nuu mee-r, du'a n-ja'an mee-r nuu mee-n.

¹⁶ Ñatu n-ka kaxí ña'a mee-n mee-r, ko n-kaxí ña'a mee-r mee-n. N-kaxí ña'a-r, xa ji'in koio-n, xa kada koio-n tniu mee-r. Ná kuu yutnu ka juun xavidi ya'a, ku kuu koio mee-n, te nuncas ma jin nd'i xavidi jan. Xaxe'e xa ka jandixa ña'a-n mee-r, kajan koio-n nuu Taa-r dava'a nga xa ka ndoñu'u-n, te taxi-ia.

¹⁷ Tnu'u ya'a kuu xa ta'u tniu ña'a-r: Juemani tna'a koio-n, ñn-n xi'in inka-n.

Ñayiu ñuñayiu, ka xini u'u-i Jesús

¹⁸ Nux ka xini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n, naja'an koio-n xa ki'na nuu mee-r n-ka xini u'u ña'a-i.

¹⁹ Nux ñn nuu n-ka kuu mee-n xi'in ñayiu ñuñayiu n-kuu, te juemani ña'a koio ñayiu ñuñayiu. Ko n-kaxí ña'a-r mee-n me'ñu ñayiu ñuñayiu, te ñatuka ka kuu ñn nuu mee-n xi'in ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa ka xini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n.

²⁰ Naja'an koio-n tnu'u n-ja'an-r nuu-n, xa kunxa'nu ka se kuu xto'o ve'e dada se xinokuechi nuu-s. Xijan kuu xa nux n-ka xini u'u ña'a ñayiu mee-r, dani jini u'u ña'a koio-i mee-n. Nux n-ka chinuu-i tnu'u mee-r, dani chinuu koio-i tnu'u mee-n.

²¹ Ntdaa xa'a kada ña'a koio-i mee-n, xaxe'e xa ka jandixa ña'a-n mee-r. Du'a ka kida-i, chi ña ka xini-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

²² Nux ña n-kixi-r te ña n-ja'an-r nuu ñayiu jan n-kuu, te ma tekuechi-i anu mee-i. Ko xa n-kixee-r, te vitna ña kua'a ka-i xa danda'u ka-i mee-i.

²³ ñin ñayiu, nux xini u'u ña'a-i mee-r, te dani xini u'u-i Taa-r tuku.

²⁴ Nux ña n-kida-r milagru ñayo inka ñayiu nuncas ña n-kida n-kuu, ma tekuechi-i anu mee-i. Ko vitna, xa n-ka xini ña'a-i mee-r, te dani xa n-ka xini-i Taa-r tuku. Xá n-ka xini u'u ña'a-i mee-r, te dani xa n-ka xini u'u-i Taa-r tuku.

²⁵ Du'a ya'a, xa jin tna'a tnu'u Ianyuux, n-ka chidotnuni sey# xá n-kuu kue'e kuia: "Meni xava'a n-kida-r, ko mee-i, n-ka xini u'u ña'a-i."

²⁶ Na kixi Espíritu Ianyuux, ja'an ndaa-ia xaxe'e mee-r. Ia chindee ña'a mee-n kuu-ia. Na nu'u-r nuu tuu Taa-r, tunda'a-r-ia kixi-ia. Nde nuu tuu Taa-r kixi-ia, te ja'an-ia xa kuu xandaa.

²⁷ Te mee-n tuku, ja'an ndaa koio-n xaxe'e-r, chi nde xa ki'na nuu xa n-ka kunduu-n xi'in-r.

16

¹ Xa'a n-ja'an-r xa maxku kada koio-n kuechi, n-ja'an-r xa kunduu na'i koio ka-n xi'in mee-r.

² Kine'e ña'a koio-s mee-n veñu'u ñayiu Israel. Vaxi hora xa ka'ni ña'a koio-s mee-n, te kani ini-s xa du'a kuu xa xia'an-s ñin xa doko-s nuu Ianyuux.

³ Xa'a kada koio-s, chi ñayo-s ka xini Taa-r, ni ñayo-s ka xini ña'a mee-r.

⁴ Xa'a xá n-ja'an-r, xa hora du'a kada ña'a koio-s mee-n, te naja'an koio-n xa du'a n-ja'an-r nuu-n.

Espíritu Ianyuux, ndadandaa-ia ñayiu ñuñayiu

Xa'a ña n-ja'an-r ki'na nuu, chi dani n-xo tuu-r xi'in-r.

⁵ Vitna nu'u-r nuu tuu Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi. Te ñayo-n ka xijan tnu'u ña'a ndexu ji'in-r.

⁶ Diko ni yo ka tnuu ini-n, xaxe'e tnu'u n-ja'an-r.

⁷ Xandaa kuu xa ja'an-r. Xaxe'e mee-n nu'u-r. Chi nux ma nu'u-r, te ma kixi Espíritu Ianyuux, Ia chindee ña'a mee-n. Nux nu'u-r, te tunda'a-r-ia, xa kunduu mee-ia xi'in mee-n.

⁸ Na kixi Espíritu Ianyuux, ndadandaa-ia ñayiu ñuñayiu. Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu xa n-ka kida-i kuechi. Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu xa n-kida mee-r xava'a. Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu ñuñayiu xa ndadandaa Ianyuux kuechi-i.

⁹ Kada Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini koio-i xa ka kida-i kuechi xa ña ka jandixa ña'a-i mee-r.

¹⁰ Kada Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini koio-i xa n-kida mee-r xava'a, chi nu'u-r nuu tuu Taa-r, te mayo-n jini ña'a ka mee-r.

¹¹ Kada Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini koio-i xa ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io, chi xá n-ndadandaa-ia kui'na. Taxnuni kui'na ñuñayiu ya'a, ko xá n-ndadandaa Ianyuux kui'na.

¹² Kue'e ka io xa ja'an-r, ko mayo-n kua'a xa kundee ini ka-n tnu'u-r vitna.

¹³ Ko na kixi Espíritu Ianyuux, te kada mee-ia xa kutnuni ini koio-n. Xandaa ja'an-ia, te kada-ia xa kutnuni ini koio mee-n ntdaa xandaa. Ma ja'an-ia tnu'u mee-ia. Nani teku-ia, dani ja'an-ia. Kachitnuña'a-ia nax koo.

¹⁴ Ndadaka'nu ña'a Espíritu Ianyuux mee-r. Tñi-ia tnu'u mee-r, te ja'an-ia tnu'u mee-r nuu mee-n.

¹⁵ Ntdaa xa kuu kuenda Taa-r kuu kuenda mee-r. Xijan kuu xa n-ja'an-r xa tñi Espíritu Ianyuux tnu'u mee-r, xa ja'an-ia tnu'u jan nuu mee-n.

N-ja'an Jesús: "Yo ku tnau ini koio-n, ko dada nduvete koio-n"

¹⁶ Xaku nga hora, te ma jini ña'a koio ka-n, te dada xaku ni kiu, te jini ña'a koio-n inka vuelta. Chi nu'u-r nuu Taa-r.

¹⁷ Dava se dakua'a-ia, n-ka xijan tnu'u nuu tna'a-s:

—¿Nax juini kachi tnu'u ja'an-ia? Ja'an-ia xa xaku nga hora, te ma jini ka-ro-ia, te dada xaku ni kiu, te jini-ro-ia inka vuelta. Ja'an-ia xa du'a kuu, xaxe'e xa nu'u-ia nuu tuu Taa-ia.

¹⁸ ¿Nax juini kachi xaku ni kiu? Ña kutnuni ini-ro tnu'u-ia.

¹⁹ N-kutnuni ini Jesús xa ka juini-s xa kajan tnu'u-s-ia. N-ja'an-ia:

—¿Ka xijan tnu'u nuu tna'a-n nax juini kachi xa n-ja'an-r xa xaku nga hora, te ma jini ña'a koio ka-n, te dada, xaku ni kiu, te jini ña'a koio-n inka vuelta u?

²⁰ Xandaa kuu xa ja'an-r. Ku nda'i koio mee-n, te yo ku tnau ini koio-n, ko kudi ini koio ñayiu ñuñayiu. Yo ku tnau ini koio-n, ko dada nduvete koio-n.

²¹ Kuu ná kuu hora xajan iin ñadi'i da'ya-ña. Na xee hora, te ki ini-ña xa xaxia'an kue'e da'ya-ña. Ko na n-ya'a xa n-kaku da'ya-ña, hora ijan ni, ñatuka naja'an-ña xa n-tna u'u-ña, chi kuvete-ña xa n-kaku va'a iin seyii ñuñayiu.

²² Du'a ka kuu mee-n. Vitna ka tnau ini-n, ko jini ña'a-r inka vuelta, te kada-r xa kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n. Kiu ijan, ni iin ñayiu ma kua'a xa kada-i xa tnau ini koio ka-n.

²³ Kiu ijan, ma kajan tnu'u ña'a koio-n ni iin. Xandaa kuu xa ja'an-r. Dava'a nga xa kajan koio-n nuu Taa-r, te taxi-ia, xaxe'e mee-r.

²⁴ Nde vitna, ñatu ni iin xa n-ka xijan-n nuu Taa-r xaxe'e mee-r. Kajan koio-n, te tniñ koio-n, xa kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n.

Ndaku ka Jesús dada ntdaa xa io ñuñayiu

²⁵ Nde vitna, n-ja'an-r meni tnu'u xa dakua'a ña'a-r. Xee hora, te ma ja'an ka-r tnu'u xa dakua'a ña'a-r. Hora ijan, kaxi kakune'e-r Taa-r nuu-n.

²⁶ Kiu ijan, kajan koio-n nuu Taa-r, xaxe'e mee-r. Ma ndoñu'u ka xa kajan mee-r nuu Taa-r xaxe'e-n.

²⁷ Ma ndoñu'u ka, chi xemani ña'a Taa-r mee-n. Xaxe'e xa ka xemani ña'a mee-n mee-r, te ka jandixa-n xa vaa-r nde nuu tuu Ianyuux, te du'a xemani ña'a Taa-r mee-n.

²⁸ N-kee-r nuu tuu Taa-r, te n-kixee-r ñuñayiu. Vitna kee-r ñuñayiu, xa nu'u-r nde nuu tuu Taa-r.

²⁹ N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Vitna kaxi ja'an-n, ñatuka ja'an-n meni tnu'u xa dakua'a ña'a-n.

³⁰ Vitna ka xini-da xa xini mee-n ntdantu'u. Ka xini-da xa na'a-n ntdaa xa kajan tnu'u ña'a koio ñayiu. Xijan kuu xa ka jandixa-da xa n-tunda'a ña'a Ianyuux mee-n.

³¹ N-ja'an Jesús:

—¿Vitna ka jandixa-n a?

³² Chinuu koio xa vaxi hora, te vitna xá n-xee, xa nuu diin nu'u koio-n ve'e-n, iin iin-n. Dandoo ña'a koio-n. Ko ma kutuu medini-r, chi kunduu Taa-r xi'in-r.

³³ Tnu'u ya'a xá n-ja'an-r, xa kutuu va'a koio mee-n. Ñuñayiu ya'a, kue'e vida ya'a koio-n. Ko maxku yu'u koio-n, te maxku kuita koio-n. Ndaku ka mee-r dada ntdaa xa io ñuñayiu.

17

Xijan ta'u Jesús xaxe'e se dakua'a-ia

¹ Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús, te n-nukonde'a-ia andi'u, te n-xijan ta'u-ia:

—Taa-da, vitna xee hora xa kue'e vida ya'a-da. Ndadaka'nu ña'a mee-n mee-da, xa ndadaka'nu ña'a mee-da mee-n.

²Xá n-kida-n xa taxnuni-da nuu ntdaa ñayiu, xa kada-da xa kutuu va'a koio ntdaa ñayiu n-taa-n. Kada-da xa kutuu va'a koio mee-i, xi'in mee-n kuia ma jin ndi'i.

³Xa kutuu va'a koio-i, kuu xa jini ña'a koio-i mee-n, te jini ña'a koio-i mee-da. Mee-n kuu idini lanyuux ndaa, te mee-da kuu Jesucristu n-tunda'a ña'a-n.

⁴'N-ndadaka'nu ña'a-da mee-n ñuñayiu, xá n-daxinokava-da tniun-taa-n xa kada-da.

⁵Taa-da, vitna ndadaka'nu ña'a-n mee-da. Kada-n xa kutuu-da xi'in mee-n, te kunxa'nu-da xi'in mee-n inka vuelta, ná n-kuu-ro nde xa ki'na nuu, hora ta kua'a ka ntdaa xa io ñuñayiu.

⁶Xá n-kida-da xa jini ña'a koio se n-taa-n. Me'ñu ñayiu ñuñayiu n-kaxí-n-si, te kuenda mee-n ka kuu-s. N-taa-n-si, te n-ka jandixa-s tnu'u-n.

⁷Vitna ka kutnuni ini-s xa ntdaa xa taa-n kuu kuenda mee-n.

⁸Tnu'u n-taxi mee-n, n-ja'an mee-da nuu mee-s. N-ka xeka va'a-s tnu'u-n, te ka kutnuni ini-s xa vaa-da nde nuu tuu mee-n, ka jandixa-s xa n-tunda'a ña'a mee-n mee-da.

⁹Xijan-da xaxe'e se n-taa-n. Ñatu xijan-da xaxe'e ñayiu ñuñayiu. Xijan-da xaxe'e se n-taa-n, chi kuenda mee-n ka kuu-s.

¹⁰Ntdantu'u xa kuu kuenda mee-da kuu kuenda mee-n, te ntdantu'u xa kuu kuenda mee-n kuu kuenda mee-da. Xa ka jandixa ña'a mee-s mee-da, kuu xa n-ndadaka'nu ña'a mee-n mee-da.

¹¹'Mee-da, ma kutuu ka-da ñuñayiu, ko mee-s, kutuu na'i koio ka-s ñuñayiu, te naxee mee-da nuu tuu mee-n. Taa-da, Ia Ii kuu mee-n. Se n-taa-n ka kuu mee-s. Xi'in xa taxnuni-n, junuu va'a-n-si. Junuu-n-si, xa kunduu koio-s, ñin-s xi'in inka-s, ná kunduu mee-n xi'in mee-da te mee-da xi'in mee-n.

¹²Nini tuu-da xi'in-s ñuñayiu, ñunuu mee-da mee-s, xi'in xa taxnuni n-taa-n. Ni ñin-s ña n-dakuita-da. ñin-s, joon, da'ya andea kuu-s, se kida xa juini kui'na kuu-s. Du'a jin tna'a tnu'u mee-n n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia.

¹³'Vitna naxee-da nuu tuu mee-n. Tnu'u ya'a ja'an-da, nini tuu-da ñuñayiu, xa na kuvete koio se n-taa-n, ná kuvete mee-da.

¹⁴N-xia'an-da tnu'u mee-n nuu se n-taa-n, te n-ka xini u'u ñayiu ñuñayiu se ijan, xaxe'e xa ñatuka ka kuu-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu. Mee-da, ña kuu-da ná ka kuu ñayiu ñuñayiu, te se n-taa-n, ñatuka ka kuu mee-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu.

¹⁵Ñatu xijan-da xa kine'e-n-si ñuñayiu. Xijan-da xa junuu va'a-n-si, xa maxku danda'u ña'a kui'na mee-s.

¹⁶Nani kuu mee-da, xa ñatu kuu-da ná ka kuu ñayiu ñuñayiu, dani ñatu ka kuu mee-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu.

¹⁷Tnu'u mee-n, tnu'u ndaa kuu. Xi'in xandaa, kada-n xa se n-taa-n ku kuu ñin koio-s, xa kada koio-s xa juini mee-n.

¹⁸Ná n-tunda'a ña'a mee-n mee-da ñuñayiu, da n-tunda'a mee-da mee-s, ji'in-s nitu'u ñuñayiu.

¹⁹Vitna xaxe'e mee-s, kida-da xa kuu ñin mee-da, xa daxinokava-da ntdaa xa juini mee-n. Te du'a kada-da xa kuu ñin koio mee-s, xa daxinokava koio mee-s ntdaa xa juini mee-n.

²⁰Xijan-da xaxe'e mee-s, te ñuni xijan-da xaxe'e ñayiu jandixa ña'a koio mee-da, hora na tekú koio-i tnu'u ja'an koio mee-s.

²¹ Xijan-da xa kunduu koio-i ñin-i xi'in inka-i. Taa-da, kunduu mee-n xi'in mee-da, te mee-da xi'in mee-n, te xijan-da xa du'a na kunduu koio ñayiu jandixa ña'a mee-da, ñin-i xi'in inka-i. Xijan-da xa kunduu koio ñayiu jan xi'in mee-ro, xa na jandixa koio ñayiu ñuñayiu xa mee-n n-tunda'a ña'a mee-da.

²² Nani n-kida mee-n xa taxnuni mee-da, dani xá n-kida mee-da xa taxnuni koio mee-i, xa kunduu koio-i ñin-i xi'in inka-i, ná kunduu mee-n xi'in mee-da te mee-da xi'in mee-n.

²³ Mee-da xi'in mee-i, te mee-n xi'in mee-da, xa idini xa kuu-ro. Du'a jini koio ñayiu ñuñayiu xa n-tunda'a ña'a mee-n mee-da, te nani xemani ña'a-n mee-da, dani xemani-n ñayiu ka jandixa ña'a mee-da.

²⁴ Taa-da, juini-da xa ñayiu n-taa-n, kutuu koio-i xi'in-da nuu kutuu-da. Juini-da xa kunde'a koio-i xa taxnuni-da. Chi nde na ta kua'a ka ñuñayiu, xemani ña'a-n mee-da. Xaxe'e xa xemani ña'a-n, n-kida-n xa taxnuni-da.

²⁵ Taa-da, Ia kida meni xava'a kuu-n. Juini ña n-ka xini ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n, ko xini ña'a mee-da mee-n, te se n-taa-n, n-ka kutnuni ini-s xa n-tunda'a ña'a mee-n mee-da.

²⁶ Xá n-kida-da xa ka xini ña'a-s mee-n, te kada na'i ka-da xa va'a ka jini ña'a koio-s. Du'a kida-da, xa juemani-n mee-s, ná xemani ña'a-n mee-da, te du'a kunduu na'i ka mee-da xi'in mee-s.

18

N-ka tñ# presu-s Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te n-kee-ia xi'in se dakua'a-ia. N-ka ya'a-ia xi'in-s de'va nani Cedrón. Ijan n-ka kiu-ia xi'in-s ñin jardín.

² Judas, se diko Jesús, xini mee-s jardín jan, chi kue'e vuelta n-xo nataka Jesús xi'in se dakua'a-ia ijan.

³ Xijan kuu xa ijan n-xee Judas. Ndeka-s soldado romano, xi'in policia n-ka tunda'a se fariseu xi'in dutu ka taxnuni. Xne'e-s candil xi'in iti kava, xne'e-s machiti-s xi'in vara.

⁴ Xá na'a Jesús ntdaa xa ya'a-ia. N-kee-ia nuu tuu-ia, xa nanitna'a-ia xi'in se ijan. N-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Jundu ka nanduku-n?

⁵ N-ka ja'an-s:

—Jesús, se ñuu Nazaret.

N-ja'an-ia:

—Mee-r kuu-s.

Te Judas, se diko Jesús, ijan tna'a-s nuu soldado.

⁶ Na n-ja'an Jesús: “Mee-r kuu-s”, te se ijan, n-ka xika yata-s te n-ka ndua-s nuu ñu'u.

⁷ Te n-xijan tnu'u Jesús inka vuelta:

—¿Jundu ka nanduku-n?

N-ka ja'an-s:

—Jesús, se ñuu Nazaret.

⁸ N-ja'an-ia:

—Xá n-ja'an-r xa mee-r kuu-s. Nux mee-r ka nanduku ña'a-n, juejoon koio xa na ji'in se ya'a, se ka kunduu xi'in-r.

⁹ Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús xa jin tna'a tnu'u n-ja'an-ia nuu Taa-ia: “Ni ñin se n-tava-n ña n-dakuita-da.”

¹⁰ Te Simón Spedru ne'e ñin machiti. N-tava-s machiti-s, te n-xa'nde-s do'o kua'a se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka. Te se xinokuechi jan nani Malco.

¹¹ Te n-ja'an Jesús nuu Spedru:

—Dandee machiti-n nuu cubierta-i. Io xa kue'e vida ya'a-r. Kuu ná kuu xa n-taxi Taa-r iin taxa xa ñu'u ndute ua, te io xa ko'o-r ntdaa.

Xndeka-s Jesús jua'an nuu dutu taxnuni ka

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Xijan kuu xa soldado romano, xi'in se taxnuni nuu-s, xi'in policia n-ka tunda'a se taxnuni nuu ñayiu Israel, ntdaa mee-s, n-ka tñii presu-s Jesús, te n-ka duku-s-ia.

¹³ Te xndeka-s-ia jua'an ki'na nuu nuu Anás. Anás kuu tadido Caifás. Kuia ijan n-kuu-s dutu taxnuni ka nuu ntdaa dutu ñayiu Israel.

¹⁴ Te Caifás kuu se n-ja'an nuu se Israel, xa va'a ka xa kuú iin seyii xaxe'e ñayiu Israel, dada xa kuú ntdaa ñayiu Israel.

N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Te Simón Spedru xi'in inka se dakua'a Jesús, n-xe kuitandijun-s-ia. Xini tna'a dutu taxnuni ka xi'in se kunduu xi'in Spedru. N-kiu se ijan xi'in Jesús nuke'e dutu taxnuni ka.

¹⁶ Ko dani nujuiin Spedru yata ve'e. Xijan kuu xa se ijan, inka se dakua'a Jesús, se xini tna'a dutu taxnuni ka, n-kiu-s ve'e, te n-ja'an-s xi'in dichi ndee ye'e, te ndeka-s Spedru juan kiu nde nuke'e.

¹⁷ Dichi ndee ye'e, n-xijan tnu'u nuu Spedru:

—¿Ña diu ndixi kuu iin té dakua'a té ya'a u?

N-ja'an Spedru:

—Ña'a, ña kuu-r-si.

¹⁸ Nuke'e xnii se ka kidatniu du'a nuu dutu taxnuni ka, xi'in policia. N-ka tiu-s ñu'u, xaxe'e xa da vixi. Ka ndvidi-s yunu'u, te ijan nujuiin Spedru xi'in-s, xa ndvidi-s tuku.

N-xijan tnu'u dutu taxnuni ka Jesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Te n-kixe'e dutu taxnuni ka xa kajan tnu'u-s Jesús:

—¿Ndeda se kuu se ka kunduu xi'in-n? ¿Nax dakua'a-n-si?

²⁰ N-ja'an Jesús:

—Kaxi n-ja'an-r nuu ntdaa ñayiu. Kiu xi'in kiu, n-dakua'a-r ñayiu, veñu'u Jerusalén, xi'in veñu'u kuechi inka ñuu, nuu ka nataka koio ñayiu Israel. Ni iin tnu'u nuncas ña n-ja'an na'i-r.

²¹ ¿Nakuenda xijan tnu'u ña'a-n mee-r? Kajan tnu'u nuu ñayiu n-ka tekutnu'u-r. Mee-i va'a xna'a nax n-ja'an-r.

²² Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te iin se nujuiin ijan, se kuu policia, n-katu-s nuu-ia. N-ja'an-s:

—¿Du'a ja'an-n nuu dutu taxnuni ka u?

²³ N-ja'an Jesús:

—Nux ña n-ja'an-r xandaa, te ja'an mee-n ndeda iin tnu'u n-ja'an-r ña kuu xandaa. Te nux ja'an-r xandaa, te, ¿nakuenda janña'a-n?

²⁴ Xijan kuu xa n-tunda'a Anás Jesús jua'an-ia nuu Caifás. Duku-ia jua'an. Te Caifás kuu dutu taxnuni ka.

Inka vuelta n-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Te nujuiin Spedru yunu'u, xa ndvidi-s. Te n-ka ja'an se n-nataka ijan:

—¿Ñadu ndaa xa ndo'o kuu iin se dakua'a ña'a se ijan u?

N-ja'an Spedru:

—Ña'a. Ña xini-r-si.

26 Ijan nujuiin ñn se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka. Tna'a-s kutna'a xi'in se n-xa'nde Spedru do'o-s. N-ja'an-s:

—¿Ñadu ndo'o n-xini ña'a-r xi'in se ijan jardín jan?

27 Inka vuelta n-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús. Te hora ijan ni, n-kana li'i.

N-kixe'e Pilato xa kajan tnu'u-s Jesús

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Te n-ka kee ntdaa se ijan ve'e Caifás, xndeka-s Jesús jua'an nde palaciu gobernador romano. Ijan n-ka xee-s xi'in Jesús datne ne'e. Ko ña n-ka kiu mee-s ijan, chi n-ka juini-s xa kune'e ii koio-s kiu ijan, xa kax koio-s ndeyu viko Paxcua.

29 Xijan kuu xa n-kee Pilato palaciu, xa nanitna'a-s xi'in se ijan. N-ja'an-s:

—¿Nax n-kida se ya'a? ¿Nax tekuechi-n-si?

30 Te n-ka ja'an-s:

—Nux ña n-kida-s kuechi n-kuu, te ma kandeka koio-r-si kixi.

31 N-ja'an Pilato:

—Kandeka-s jua'an. Tnu'u ta'u tniu mee-n ndadandaa kuechi-s.

N-ka ja'an se Israel:

—Ja'an tnu'u ta'u tniu romano xa ma kua'a xa ka'ni koio-da ñn ñayiu.

32 Te du'a n-xetna'a tnu'u n-ja'an Jesús na n-ja'an-ia xa katakaa koio-s-ia.

33 N-ndiu Pilato palaciu. Ijan n-kana-s xa na kiu Jesús, te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Ndo'o kuu se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel a?

34 N-ja'an Jesús:

—¿Ja'an-n xa xani ini mee-n, a inka-s n-ka ja'an nuu-n nax kida-r a?

35 N-ja'an Pilato:

—¿Mee-r kuu ñn se Israel a? Se ñuu mee-n, se Israel, xi'in dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xndeka ña'a-s vaxi nuu mee-r. ¿Nax n-kida-n?

36 N-ja'an Jesús:

—Se kunxa'nu ka kuu-r, ko ñatu kuu-r ná ka kuu se kunxa'nu ka ñuñayiu ya'a. Nux n-kuu-r se kunxa'nu ka ná ka kuu se kunxa'nu ka ñuñayiu ya'a n-kuu, te dada'an ña'a koio se ka xinokuechi nuu-r, xa maxku kandeka ña'a koio se Israel kixi. Se kunxa'nu ka ñayiu kuu-r, ko ya'a ña'a.

37 N-ja'an Pilato:

—¿Xijan kuu xa kuu-n ñn se kunxa'nu ka u?

N-ja'an Jesús:

—Se kunxa'nu ka kuu-r, ná n-ja'an-n. Xandaa kuu xa ja'an-n. Xijan, kuu xa n-kaku-r, xijan, kuu xa vaa-r ñuñayiu. Vaa-r xa ja'an ndaa-r xaxe'e xa kuu xandaa. Ntdaa ñayiu ka juini xa kutnuni ini xa kuu xandaa, ka tekui tnu'u-r.

38 N-ja'an Pilato:

—¿Nax kuu xa kuu xandaa?

¡Katakaa-s! ¡Katakaa-s!

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Na n-ja'an Pilato tnu'u ya'a, te n-kee-s inka vuelta, xa ja'an-s nuu se Israel. N-ja'an-s:

—Ña ni'i-r kuechi-s xa kida-s ni ñn xa u'u.

39 Ka xetniu-n ñn xa xetniu-n, xa dayaa-r ñn se yindi'u vekaa nuu-n, viko Paxcua. ¿Ka juini-n xa dayaa-r nuu-n se kunxa'nu ka ñayiu Israel a?

40 Ntdaa se ijan n-ka kana xee-s inka vuelta:

—¡Maxku dayaa-n se ya'a! ¡Dayaa Barrabás!

Te Barrabás kuu ñn se kuu ñadu'u.

19

¹ Xijan kuu xa n-ta'u tniu Pilato xa chirrión ñiñ jani koio soldado Jesús.

² N-ka kidava'a soldado iin corona tnuyiki, te n-ka dakeé-s diki-ia. N-ka dandukutu-s-ia da'ma tndee.

³ N-ka kuyatni-s nuu-ia te n-ka ja'an-s:

—¡Viva!, se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.

Te n-ka jani-s nuu-ia.

⁴ N-kee Pilato inka vuelta. N-ja'an-s:

—¡Kunde'a koio! N-kine'e-r se ya'a, xa kutnuni ini koio-n xa ñatu ni'i-r ni iin kuechi mee-s.

⁵ N-kee Jesús. Ñu'u corona tnuyiki diki-ia, te ni'no-ia da'ma tndee. N-ja'an Pilato nuu se Israel:

—¡Kunde'a koio-si! Naa-s ya'a.

⁶ Na n-ka xini dutu ka taxnuni xi'in policía-s Jesús, n-ka kana xee-s:

—¡Katakaa-s! ¡Katakaa-s!

N-ja'an Pilato:

—Mee-n kandeka koio-s jua'an, te katakaa koio mee-n-si. Chi mee-r, ña ni'i-r ni iin kuechi-s.

⁷ N-ka ja'an se Israel:

—Ka jandixa mee-da tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ja'an tnu'u jan xa io xa kuú se ya'a, chi ja'an-s xa kuu-s Da'ya Yii Ianyuux.

⁸ Na n-teku Pilato tnu'u ya'a, te n-yu'u ka-s.

⁹ N-ndiu-s palaciu inka vuelta, te n-xijan tnu'u-s nuu Jesús:

—¿Ndexu vaa-n?

Ko ni iin tnu'u ña n-ja'an Jesús.

¹⁰ N-ja'an Pilato:

—¿Ma ja'an-n nuu-r a? ¿Ña kutnuni ini-n xa kua'a-r xa ta'u tniu-r xa dayaa ña'a-s a? ¿Te kua'a-r xa ta'u tniu-r xa katakaa ña'a-s a?

¹¹ N-ja'an Jesús:

—Nux ña n-kida Ianyuux xa taxnuni-n n-kuu, te ma kua'a-n xa kada ña'a-n ni iin. Xijan kuu xa se ndeka ña'a mee-r vaxi nuu-n, ka'nu ka kuechi n-kida mee-s dada mee-n.

¹² Nde hora ijan n-juini Pilato xa dayaa-s Jesús, ko n-ka kana xee se Israel:

—Nux dayaa-n se ya'a, du'a ñatu jandixa-n César, se kuu emperador ñayiu romano. Ja'an se ya'a xa se kunxa'nu ka kuu-s, te du'a xini u'u tna'a-s xi'in César.

¹³ Na n-teku Pilato tnu'u ya'a, n-ta'u tniu-s xa kandeka koio soldado Jesús ji'in. Te nukoo Pilato nuu kidandaa-s kuechi ñayiu. Ñayiu ka ja'an tnu'u griegu danani ijan Empedrado, te ñayiu ka ja'an tnu'u hebreu danani ijan Gabata.

¹⁴ Te kiu ijan kuu kiu xndaxio tu'a ñayiu, xa kax koio-i ndeyu viko Paxcua. Kaa x-uu kuu. N-ja'an Pilato nuu se Israel:

—¡Kunde'a koio! Naa se kunxa'nu ka nuu-n ya'a.

¹⁵ N-ka kana xee se ijan:

—¡Na kuú-s! ¡Na kuú-s! ¡Katakaa-s!

N-ja'an Pilato:

—¿Ka juini-n xa katakaa-r se kunxa'nu ka nuu-n a?

N-ka ja'an dutu ka taxnuni:

—Mee-s, ña kuu-s se kunxa'nu ka. ¡César kuu idini se kunxa'nu ka nuu-da!

¹⁶ Xijan kuu xa n-xia'an Pilato Jesús nuu dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xa katakaa koio soldado romano Jesús.

N-ka xatakaa-s Jesús nuu curuxi
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ Ndido mee-ia curuxi-ia, jua'an-ia nuu nani Yiki Diki Ndiyi. Ñayiu ka ja'an tnu'u hebreu danani ijan Gólgota.

¹⁸ Ijan n-ka xatakaa-s-ia nuu curuxi. N-ka xatakaa-s uu ka seyii xi'in-ia tuku. ñin-s n-takaa curuxi lado kua'a-ia, te inka-s n-takaa curuxi lado datni-ia. Me'ñu uu se ijan n-ka xatakaa-s Jesús.

¹⁹ N-ta'u tñiu Pilato xa kadava'a ñin seyii letreru xa tenee-s diki curuxi. Ja'an letreru jan: "Jesús, se ñuu Nazaret, se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel."

²⁰ Xijan kuu xa n-ka ka'u kae'e ñayiu Israel letra jan, chi yatni yuñuu Jerusalén kuu nuu n-ka xatakaa-s Jesús. Tnu'u hebreu, xi'in tnu'u latín, xi'in tnu'u griegu, n-kidava'a-s letreru jan.

²¹ Xijan kuu xa dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka ja'an-s nuu Pilato:
—¡Maxku kadava'a-n: "Se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel"! Kadava'a-n: "Se ya'a n-ja'an xa kuu-s se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel."

²² N-ja'an Pilato:

—Xá n-chidotnuni-s tnu'u n-ja'an-r, te du'a kendoo.

²³ Na n-ka xatakaa soldado Jesús, n-ka tñii-s da'ma-ia, te n-ka dakexio nuu tna'a-s. Koon soldado, te koon nuu yuku da'ma-ia. Da'ma dijun-ia du. Ko da'ma jan n-xio ñii, ñatu n-xo ndiku.

²⁴ N-ka ja'an soldado ñin-s nuu inka-s:

—Maxku ndata-ro da'ma dijun de. Na tava-ro suerte, nuu ndeda-ro na ni'i da'ma de.

Te du'a n-xetna'a tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kae'e kuia. Ja'an tnu'u Ianyuux: "N-ka dakexio nuu tna'a-s da'ma-r, te n-ka tava-s suerte xaxe'e da'ma-r." Te du'a n-ka kida soldado romano, hora n-ka xatakaa-s Jesús.

²⁵ Te yatni xe'e curuxi Jesús, n-xo nujuiin di'i-ia xi'in ku'u-ña. María, ñadi'i Cleofas, xi'in María Magdalena tuku.

²⁶ Na n-xini Jesús xa ijan nujuiin di'i-ia xi'in se dakua'a-ia, se xemani-ia, n-ja'an-ia nuu di'i-ia:

—Ñadi'i, kada-n kuenda xa da'ya yii-n kuu-s.

²⁷ Dada n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—Kada kuenda xa di'i-n kuu mee-ña.

Te kiu ijan ni, se ijan, se dakua'a-ia, n-xeka-s-ña ve'e-s.

N-xi'i Jesús
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Te na n-ya'a ntdaa xa'a, te na'a Jesús xa xá n-daxinokava-ia tñiu n-xia'an Ianyuux. Xa na jin tna'a tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kae'e kuia, n-ja'an Jesús:

—Yichi-r ndute.

²⁹ Ijan nukoo ñin tndo'o chitu ndute vinagri. N-ka dandoyo soldado ñin da'ma vita xi'in vinagri. N-dukundee-s da'ma jan diki ñin vara yutnu nani hisopo, te n-ka tenee-s da'ma jan yu'u-ia.

³⁰ Na n-ti'u Jesús vinagri jan, n-ja'an-ia:

—¡Xá n-daxinokava-r tñiu-r!

N-nune diki-ia, te n-xi'i-ia.

Ñin soldado n-tuu yiki na'a ndi Jesús

³¹ Kiu ijan kuu kiu ka kida tu'a ñayiu Israel, xa kax koio-i ndeyu viko Paxcua. Kiu kaxi-i ndeyu jan, kuu kiu ndetatu ñayiu Israel. Yo ka'nu kiu kuu.

Se Israel, ñayo-s n-ka juuni xa kuitakaa ka ndiyi nuu curuxi kiu ijan. Xijan kuu xa n-ka xijan-s nuu Pilato, xa ka'nu koio soldado yiki dichi Jesús, xi'in yiki dichi uu ka se n-ka xatakaa-s, xa nune'e koio-s ndiyi, te kane'e-s-yi ji'in.

³² Xijan kuu xa n-ka xee soldado nuu xtuu curuxi. N-ka xa'nu-s yiki dichi se n-ka xatakaa-s ki'na nuu hora n-ka xatakaa-s Jesús. Dada n-ka xa'nu-s yiki dichi inka se n-ka xatakaa-s.

³³ Ko na n-ka xee-s nuu n-takaa Jesús, n-ka xini-s xa xá n-xi'i-ia, te ñayo-s n-ka xa'nu yiki dichi-ia.

³⁴ Ko iin soldado, n-tuu-s yutnu io punda deen yiki na'a Jesús, te n-xatu niñi-ia xi'in ndute.

³⁵ Se n-xini xa'a, ja'an ndaa-s xa du'a n-kuu. Xandaa ja'an-s, te na'a-s xa ja'an-s xandaa. Ja'an-s xa jandixa koio mee-n tuku.

³⁶ Te n-ya'a xa'a, xa n-xetna'a tnu'u lanyuux n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia. N-ka chidotnuni-s: “Ni iin yiki-ia ma ka'nu koio-s.”

³⁷ Diuni n-ka chidotnuni-s: “Kunde'a koio ñayiu se n-ka datnukue'e-i.”

N-ka kuxi-s yiki kuñu ndi Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Te io iin seyii nani José. Se ñuu nani Arimatea kuu-s. Jandixa-s Jesús, ko yo na'i jandixa-s-ia, chi yu'u-s nuu se Israel. N-xijan-s nuu Pilato, xa juejoon-s xa kane'e-s yiki kuñu ndi Jesús, xa jin chinduxi-s-ia. N-xejoon Pilato, te n-xe'en José, te n-nune'e-s yiki kuñu ndi Jesús nuu curuxi.

³⁹ N-xe'en Nicodemo tuku. Nicodemo kuu se n-xitoni'ni Jesús iin xakuaa. Ne'e-s uu diko o'on kilo yuku ua, yuku nani mirra xi'in yuku nani álce.

⁴⁰ Xndeka-s yiki kuñu ndi Jesús, n-ka duku ni'na-s-ia da'ma xi'in yuku ua. Du'a kida ñayiu Israel, hora chinduxi-i ndiyi.

⁴¹ Yatni nuu n-ka xatakaa soldado Jesús, io iin jardín. Ijan n-xio iin yau kava xee, nuu ta kinduxi ka ni iin ndiyi.

⁴² Kiu ijan kuu kiu ka kida tu'a ñayiu Israel, xa kax koio-i ndeyu viko Paxcua, te katuu yau kava jan yatni nuu n-ka xatakaa soldado Jesús. Xijan kuu xa, ijan n-ka kuxi José, se ñuu Arimatea, xi'in Nicodemo, yiki kuñu ndi Jesús.

20

N-nandoto Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Kiu ki'na nuu semana, jua'an María Magdalena yau kava jan. Datne ne'e kuu, dani iin nee ka. N-xini-i xa ñatuka ndi'uu yuu yau.

² N-kendava-i, n-naxee-i nuu tuu Simón Spedru, xi'in inka se n-dakua'a Jesús, se yo n-xemani-ia. N-ja'an-i nuu-s:

—N-ka kine'e ñayiu yiki kuñu Xto'o-ro yau kava, te ña xini-da ndexu n-ka kida ña'a-i.

³ Ijan n-kee Spedru, xi'in se ijan, inka se n-dakua'a Jesús kuu-s, te ka xe'en-s, nduu-s, yau kava.

⁴ N-ka kendava-s nduu-s, ko xee ka n-kendava se ijan. Inka se n-dakua'a Jesús kuu-s, te ki'na ka se ijan n-xee yau kava.

⁵ N-xajan nenu-s xiti yau kava, te n-xini-s da'ma ndi Jesús kandodo ijan, ko ña n-kiu-s yau kava.

⁶ Ndijun ka Simón Spedru n-xee, te n-kiu mee-s yau kava, te n-xini-s da'ma ndi Jesús kandodo ijan.

⁷ Te ðiuni n-xini-s da'ma n-xo da'u nuu-ia kandodo ijan. Ña kandodo ka'nu da'ma jan xi'in inka da'ma. Nuukandodo ðiin da'ma katna'nu.

⁸ Ijan dada, n-kiu se ijan, inka se n-dakua'a Jesús kuu-s, xiti yau kava. Ki'na ka-s n-xee, ko ña n-kiu-s ijan. N-xini-s, te n-jandixa-s.

⁹ Te tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni seyⁱⁱ xá n-kuu kue'e kuia, ja'an xa io xa nandoto Jesús nuu n-kuu-ia ndiyi. Ko se n-dakua'a-ia, ta kutnuni ini koio ka-s tnu'u ya'a.

¹⁰ Te ka nu'u se n-dakua'a Jesús ve'e-s.

N-kixee Jesús nuu María Magdalena

¹¹ Te nujuiin María Magdalena yata yau kava jan. Te nda'i-i. Nini nda'i-i, te n-xajan nenu-i xa kunde'a-i xiti yau kava.

¹² N-xini-i uu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. Xni'na-ia da'ma kuixi, te xtuu-ia nuu n-kaa ndi Jesús. ñin-ia nukoo nuu n-kaa diki-ia, inka-ia nukoo nuu n-kaa xe'e-ia.

¹³ N-ka ja'an-ia:

—Ñadi'i, ¿nakuenda nda'i-n?

N-ja'an-i:

—Xne'e ñayiu yiki kuñu Xto'o-da jua'an, te ña xini-da ndexu n-kida-i.

¹⁴ N-ja'an-i tnu'u ya'a, te n-konenuu-i. N-xini-i Jesús nujuiin-ia ijan, ko ña n-najini-i-ia.

¹⁵ N-ja'an Jesús:

—Ñadi'i, ¿nakuenda nda'i-n? ¿Jundu nanduku-n?

N-xani ini-i xa se ñunuu jardín kuu-s, te n-ja'an-i:

—Dito, nux mee-n n-ndeka-ia jua'an, kachitnuña'a-n ndexu io-ia, xa kua'a-da xa kandeka-da-ia ji'in.

¹⁶ N-ja'an Jesús:

—¡María!

N-konenuu-i, te tnu'u hebreu n-ja'an-i:

—¡Raboni! (Te raboni juini kachi: maestru.)

¹⁷ Te n-ja'an Jesús:

—Maxku tnⁱⁱ ña'a-n, chi ta ndaa ka-r nuu tuu Taa-r. Jua'an nuu xtuu ñani-r. Juña tnu'u-n nuu-s: “Nu'u-r nuu tuu Taa-r. Taa mee-n kuu-ia tuku. Ianyuux jandixa mee-r kuu-ia, te Ianyuux ka jandixa mee-n tuku.”

¹⁸ N-xee María Magdalena nuu xtuu se n-dakua'a Jesús. N-ja'an-i nuu-s:

—¡Xá n-xini-da Xto'o-ro vitna!

Ijan dada n-ja'an-i nuu mee-s ntdaa xa n-ja'an Jesús nuu mee-i.

N-kixee Jesús nuu se n-dakua'a-ia

¹⁹ Na n-kunee kiu ki'na nuu semana, daa n-ka nataka se n-dakua'a Jesús. Va'a ndi'u ye'e, chi n-ka yu'u-s nuu se Israel. Ijan n-xee Jesús, te n-nujuiin-ia me'ñu mee-s. N-ja'an-ia:

—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n.

²⁰ Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, n-dande'a-ia-s nda'a-ia xi'in yiki na'a-ia. Xijan kuu xa yo n-ka kuvete se n-dakua'a-ia, na n-ka xini-s Xto'o-ro.

²¹ N-ja'an Jesús inka vuelta:

—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n. Ná n-tunda'a ña'a Taa-r mee-r, da tunda'a ña'a mee-r mee-n.

²² Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, n-tutachi-ia nuu-s, ntdaa-s, te n-ja'an-ia:

—Juejoon koio xa kadatniu Espíritu Ii anu-n.

²³ ñin ñayiu, nux taxkanu ini-n kuechi-i, xá n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-i. Nux ma taxkanu ini-n kuechi-i, dani tuu-i xi'in kuechi-i.

N-xini Tomás xa n-nandoto Jesús

²⁴ Ko Tomás, se n-ka xo danani-s Cuati, ña n-xo tuu-s xi'in-s hora n-xee Jesús. Se n-dakua'a Jesús kuu-s, ko xakuuaa ijan, ña n-xo tuu-s xi'in-s.

²⁵ Xijan kuu xa n-ka ja'an inka se n-dakua'a Jesús nuu-s:

—¡N-ka xini-r Xto'o-ro vitna!

Ko n-ja'an Tomás nuu-s:

—Io xa jini-r nda'a-ia, nuu n-ka keé ndii kaa. Xi'in dikii nda'a-r, io xa tñii-r nuu n-ka keé-i. Xi'in nda'a-r, io xa tñii-r yiki na'a-ia. Dada kuu xa jandixa-r xa ka ja'an-n.

²⁶ Nuu una kiu, inka vuelta n-ka nataka se n-dakua'a-ia xiti ve'e jan. Te vuelta ya'a n-xo tuu Tomás xi'in-s. Juini n-xo ndi'u va'a ye'e, ko n-xe kiu Jesús xiti ve'e, te n-nujuiin-ia me'ñu mee-s. N-ja'an-ia:

—Na kada lanyuux xa kutuu va'a koio-n.

²⁷ Dada n-ja'an-ia nuu Tomás:

—Xi'in dikii nda'a-n, tñii ña'a ya'a. Kunde'a nda'a-r. Xi'in nda'a-n, tñii yiki na'a-r. Te maxku ku kuu ka-n iin se ña jandixa. Jandixa ña'a.

²⁸ N-ja'an Tomás:

—¡Xto'o-da kuu-n! ¡lanyuux jandixa-da kuu-n!

²⁹ N-ja'an Jesús:

—Xaxe'e xa xi'in nuu-n n-xini ña'a-n, vitna jandixa-n. ¡Naka kuvete koio ñayiu ña n-xini ña'a xi'in nuu-i, ko dani jandixa ña'a-i!

Libru ya'a n-kua'a, xa jandixa ñayiu Jesús

³⁰ Kue'e ka milagru n-kida Jesús xa n-ka xini se n-dakua'a-ia, ko ñatu yodotnuni ya'a.

³¹ Ko n-kidava'a-da tnu'u ya'a, xa jandixa koio mee-n xa Jesús kuu Cristu, Ia n-tunda'a lanyuux, te kuu-ia Da'ya Yii lanyuux. N-kidava'a-da tnu'u ya'a, xa jandixa koio mee-n mee-ia, te du'a kutuu va'a koio mee-n, xi'in mee-ia kuia ma jin ndi'i.

21*N-kixee Jesús nuu uxa se n-dakua'a-ia*

¹ Na n-ya'a xa'a, te inka vuelta n-dande'a Jesús mee-ia nuu se n-dakua'a-ia. Xa'a n-kuu yu'u ndute mar, mar nani Tiberias.

² Ijan n-ka nataka Simón Spedru xi'in Tomás, se n-ka xo danani-s Cuati, xi'in Natanael, se ñuu nani Caná distrito Galilea, xi'in uu da'ya yii Zebedeo, xi'in uu ka se n-dakua'a Jesús.

³ N-ja'an Simón Spedru nuu-s:

—Ji'in-r, jin tava-r chaka.

N-ka ja'an-s:

—Ji'in koio mee-r tuku.

Ka xe'en-s te n-ka keé-s barcu. Te xakuuaa ijan, ñayo-s n-ka tava ni iin chaka.

⁴ Ne'e datne, nujuiin Jesús yu'u ndute, ko ña n-ka najini ña'a se n-dakua'a-ia xa mee-ia kuu-ia.

⁵ N-ja'an Jesús nuu-s:

—Sekuechi, ¿n-ka ni'i-n chaka u?

N-ka ja'an-s:

—Ni iin-ti.

⁶ N-ja'an-ia:

—Dakeé koio ñunu nuu ndute diñi kua'a barcu, te tñii koio-n chaka.

Du'a n-ka kida-s, te ña n-ka kundee-s xa natava koio-s ñunu, xaxe'e xa kue'e xa kue'e chaka n-ka keé xiti ñunu.

7 Se n-dakua'a Jesús, se yo n-xemani-ia, n-ja'an-s nuu Spedru:

—Xto'o-ro kuu-ia.

Na n-teku Simón Spedru xa se ijan kuu Xto'o-s, yachi n-ndi'u nuu-s da'ma-s, chi xa n-dita-s da'ma-s xa tñi-s chaka, te n-keé-s nuu ndute, n-kida nadari-s xa kexio-s yundute.

8 Dava ka-s n-ka dakaka barcu xa xee koio-s nde yundute. Ñatu yo xika, vaa ñin cientu ni metru. N-ka natava-s ñunu n-chitu chaka.

9 Na n-ka nane-s barcu yundute, n-ka xini-s kayu ñu'u te xá ka'ya chaka, te io tu'a tila tuku.

10 N-ja'an Jesús nuu-s:

—Kane'e ñin uu chaka ne'e. Kiti dijan n-ka tñi-n vitna.

11 N-keé Simón Spedru barcu, te ñu'u-s ñunu n-keé nuu ñu'u. Chaka na'nu n-chitu xiti ñunu. ñin cientu uu diko uxi uni-ti. Ko juini ñu'u kue'e xa kue'e-ti, ko ñatu n-ta'nde ñunu.

12 N-ja'an Jesús nuu-s:

—Ne'e koio, na kadi ini-ro.

Ni ñin se n-dakua'a-ia ña n-juini xa kajan tnu'u-s jundu kuu-ia, chi n-ka kutnuni ini-s xa Xto'o-s kuu se ijan.

13 N-kuyatni Jesús nuu kayu ñu'u, te n-tñi-ia tila, te n-dakexio-ia tila nuu-s. Te dani n-kida-ia chaka.

14 Vuelta ya'a kuu vuelta kuu uni, xa n-nadande'a Jesús mee-ia nuu se n-dakua'a-ia, na n-ya'a xa n-nandoto-ia nuu n-kuu-ia ndiyi.

N-ja'an Jesús xi'in Spedru

15 Na n-ya'a xa n-ka xadi ini-s, te n-xijan tnu'u Jesús nuu Simón Spedru:

—Simón, da'ya yii Jonás, ¿xemani ña'a ka mee-n dada se ya'a u?

N-ja'an-s nuu-ia:

—Joon, Xto'o-da, na'a mee-n xa xemani ña'a-da.

N-ja'an-ia nuu-s:

—Ná ka kuu tkachi kuechi, ka kuu ñayiu jandixa ña'a mee-r. Juña'a xa kax koio tkachi kuechi-r.

16 N-xijan tnu'u-ia nuu-s vuelta kuu uu:

—Simón, da'ya yii Jonás, ¿xemani ña'a-n a?

N-ja'an-s nuu-ia:

—Joon, Xto'o-da, na'a mee-n xa xemani ña'a-da.

N-ja'an-ia nuu-s:

—Junuu tkachi-r.

17 N-xijan tnu'u-ia-s vuelta kuu uni:

—Simón, da'ya yii Jonás, ¿xemani ña'a-n a?

N-tñau ini Spedru, xaxe'e xa n-xijan tnu'u-ia-s vuelta kuu uni: “¿Xemani ña'a-n a?” N-ja'an-s nuu-ia:

—Xto'o-da, na'a mee-n ntdantu'u. Na'a-n xa xemani ña'a-da.

N-ja'an Jesús nuu-s:

—Juña'a xa kax koio tkachi-r.

18 Xandaa kuu xa ja'an-r. Na luchi ka-n, n-ndukutu-n da'ma-n, te n-xikonuu-n dava'a nga nuu n-juini-n. Ko na xee xa kuxa'nu-n, diko nga kuita nda'a-n, te ndadakutu ña'a inka ñayiu, te kandeka ña'a-i ji'in, nuu ma tna ini-n xa ji'in-n.

19 Te du'a ja'an Jesús nanda kuu hora kuú Spedru. Hora ijan kada Spedru xa kutnuni ini koio ñayiu xa kunxa'nu ka Ianyuux. Te n-ja'an-ia nuu-s:

—¡Kunduu na'i xi'in mee-r!

Se yo n-xemani Jesús

²⁰ N-konenuu Spedru, te n-xini-s se yo n-xemani Jesús ndijun ña'a-s. Se ijan kuu se n-xo nukoo diñi Jesús, hora n-xaxdini-ia xi'in se n-dakua'a-ia inka xakuaa ijan. Hora ijan, n-xijan tnu'u se ijan nuu-ia: "Xto'o-da, ¿ndeda-da kuu se diko ña'a?"

²¹ Te n-xini Spedru se ijan xa ndijun ña'a-s, te n-xijan tnu'u-s nuu Jesús:

—Xto'o-da, ¿te nax ya'a mee-s?

²² N-ja'an Jesús nuu Spedru:

—Nux juini-r xa ndoo na'i-s nde na ndixi-r, te maxku ki ini mee-n xaxe'e-s. ¡Kunduu na'i mee-n xi'in mee-r!

²³ Xijan kuu xa n-ka tekutnu'u ñani-ro, ku'a-ro xa ma kuú se ijan, se n-dakua'a Jesús. Ko ña n-ja'an Jesús xa ma kuú-s. N-ja'an-ia: "Nux juini-r xa ndoo na'i-s nde na ndixi-r, te maxku ki ini mee-n xaxe'e-s."

²⁴ Se ijan, se n-dakua'a Jesús kuu-s, se ja'an ndaa xaxe'e xa'a, se n-kidava'a tnu'u ya'a kuu-s. Te xna'a-da xa ja'an-s xa kuu xandaa.

²⁵ Te io kue'e inka xa n-kida Jesús. Nux n-yodotnuni ñn ñn n-kuu, te xani ini-da xa yo kue'e xa kue'e libru koo, xa ni ma kue'e ñuñayiu n-kuu. Amén. Du'a na koo.

Xa n-ka ja'an se n-tunda'a Jesús xi'in xa n-ka kida-s

N-ja'an Jesús xa keé Espiritu Ianyuux ñayiu

¹ Dito Teófilo, libru n-kidava'a-da ki'na nuu n-kakune'e-da ntdanditu'u xa n-kixe'e Jesús xa n-kida-ia xi'in xa n-dakua'a-ia ñayiu.

² N-kixe'e-ia xa kada-ia tniu-ia te dani n-kidatniu-ia xa nde kiu juan ndaa-ia andiu. Antecas xa n-ndaa-ia andiu n-ta'u tniu-ia nuu se n-kaxí-ia xa kada koio-s xa n-ja'an Espiritu Ianyuux nuu-ia xa kada-s. Te diuni n-ja'an-ia nuu se n-kaxí-ia jan xa tunda'a-ia-s xa juña tnu'u koio-s ñayiu xa n-ja'an-ia.

³ Nda'u n-ya'a-ia te n-xi'í-ia te n-nandoto-ia. Nu n-ya'a xijan titni vuelta n-xe'en-ia nuu xtuu-s te kue'e xa n-kida-ia xa na kutnuni ini koio-s xa xandaa zakuiti ndito-ia. Te n-kakune'e-ia xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu. Uu diko ka kiu daa n-ya'a.

⁴ ñin kiu nu n-nataka Jesús xi'in se n-dakua'a-ia, n-ta'u tniu-ia nuu-s xa maxku kee koio ni-s Jerusalén chi na kundetu koio-s. Xia'an-ia:

—N-ja'an-r xa n-ja'an Taa-ro Ianyuux xa taxi-ia ñin xa taxi-ia. Kundetu koio-n ya'a nde na xee kiu jin tna'a xijan.

⁵ N-dajuendute ña'a Sua xi'in ndute, ko Espiritu Ianyuux, tuku kada-ia. Nu xaku kiu keé ña'a-ia ndo'o ñin ñin-n —kuu-ia, n-ja'an-ia.

Juan ndaa Jesús andiu

⁶ N-ka nataka ñayiu nuu Jesús, te n-ka xijan tnu'u-i-ia:

—¿Kada-n xa taxnuni ntuku se Israel vitna u?

Xia'an Jesús nuu-i:

⁷ —Ñadu ndo'o ñin ñin-n io xa jini koio-n na kiu, na hora ya'a xijan, chi Taa-ro Ianyuux ni xini. Mee ni-ia na'a na kiu n-xantuu-ia xaxe'e xa taxnuni-ia.

⁸ Kiu na keé ña'a Espiritu Ianyuux, daa kada-ia xa kada-n tniu-ia, te kakune'e ña'a-n nuu ñayiu Jerusalén ya xi'in dava ka ñuu distrito Judea xi'in distrito Samaria xi'in nitu'u ñuñayiu.

⁹ Tnu'u ya'a n-ja'an-ia, te nini xnde'a ña'a ñayiu xyuku ijan juan ndaa-ia andiu. N-da'u-ia nuu vikó te ñayo ka-i n-ka xini-ia.

¹⁰ Nini xnde'a-i xa juan ndaa-ia andiu, dana ini n-ka xini-i uu ia xni'no da'ma kuixi xnii ijan.

¹¹ Ka xia'an-ia:

—Ndo'o, ñayiu Galilea, ¿nakuenda xa xnii ni-n ya'a, te xnde'a-n andiu? Xa juan ndaa-ia. Ia ya'a, nani juan ndaa-ia, dani ndixi-ia inka vuelta.

N-kaxí se n-tunda'a ña'a Jesús Matías, xa n-nujuuin naa-s nuu Judas

¹² N-ka ndee se n-kaxí ña'a Jesús nuu nani Yuku Tnu Olivo xa ka nu'u ntuku-s Jerusalén. Ñatu xika Jerusalén xi'in nde Yuku Tnu Olivo. Kani ichi ijan ná kani ichi xejoon ley ñayiu Israel xa kaka-i kiu ka ndetatu-i.

¹³ Juan nu'u koio-s nuu xtuu-s, te n-ka ndaa-s pisu kuu uu nuu xtuu-s. Du'a xnani se ya'a: Spedru, Sua, Jacobo, Ndrixi, Slipe, Tomasi, Stolo, Steu, Jacobo da'ya yii Alfeo, Simón se kuu partido Zelote, Judas ñani Jacobo du.

¹⁴ Ijan n-ka xo nataka kutu-s ntdaa-s xi'in María, di'i Jesús, ñani-ia du xi'in dava ka ñadi'i xa n-ka xo xijan ta'u ka'nu-s xi'in-ña ntdaa-ña nuu Ianyuux.

¹⁵ Tiempu ijan n-ka taka naxa ñin cientu oko ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu. Te n-ja'an ndodo Spedru. Xia'an-s:

¹⁶—Dito, Ñani, n-xetna'a xa n-ja'an Espiritu Ianyuux xa n-chidotnuni David na n-kakune'e-s Judas xa kandeka-s se tñii koio Jesús ji'in nuu-ia. N-xio xa du'a ya'a.

¹⁷ Judas n-kuu ñin se n-ka xo kandeka tna'a xi'in-da ntadaa-da xa kadatniu koio-da xi'in-s.

¹⁸ N-xeen-s ñin ñu'u xi'in tvini ni'i-s xaxe'e kuechi n-kida-s. Ijan dada jungava ndeyu-s. N-ndata xiti-s te n-kee xiti kuechi-s.

¹⁹ 'N-ka teku ntadaa ñayiu Jerusalén xa'a, te n-ka dandee-i ñu'u ijan Acédama. Yu'u ya'a kuu yu'u ka ja'an ñayiu Jerusalén. (Acédama kuu ñu'u niñi.)

²⁰ Daa ya'a chi du'a yodotnuni libru Salmos:

Ni ñin ñayiu, maxku kutuu ka ve'e n-xo tuu-s.

Diuni yodotnuni:

Na nujuiin naa ñnka se nujuiin naa nuu-s.

²¹ 'Kidayika-i xa kaxi-ro ñin seyii n-ka xo kandijun xi'in-da Jesús, Ia kuu Xto'o-ro,

²² nde tiempo n-dajuendute ña'a Sua xi'in nde tiempo juan ndaa-ia andiu. Io xa ntadaa-da xi'in-s ja'an nuu ñayiu xa n-nandoto Jesús —kuu Spedru, xia'an-s nuu ñayiu xyuku ijan.

²³ Xijan kuu xa n-ka nduku-s uu-s. ñin-s nani José. Diuni nani-s Barsabás. Diuni nani-s Justo. ñnka-s nani Matías.

²⁴ Te du'a n-ka xijan ta'u-s nuu Ianyuux:

—Taa-ro Ianyuux, ndixi xa xini-n janda kuu anu ntadaa ñayiu, datnuu daye'e-n ndeda nduu se ya'a kaxi-n xa nkonetniu-s

²⁵ xa junukuechi-s nuu-n te tunda'a-n-si xa juña tnu'u-s ñayiu xa n-ja'an Jesús xi'in xa n-kida-ia chi n-dakuita Judas xa junukuechi-s, te jua'an-s nuu ni'i-s ta'u-s —kuu-s, n-ka xijan ta'u-s.

²⁶ N-ka kida sortiari-s-si, te n-kakunuu Matías, te n-kiu tna'a-s nuu uxi ñin se tunda'a ña'a Jesús xa juña tnu'u koio-s ñayiu xa n-ja'an-ia xi'in xa n-kida-ia.

2

N-keé Espiritu Ianyuux ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu

¹ N-xee viko Pentecostés te ntadaa ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu xyuku ka'nu ñin ve'e katuu Jerusalén.

² Te danaa nde'e n-kayu andiu te n-ka teku-i ñin xa kuu ná kuu xa kane tachi nde'e. Nituu'u xiti ve'e nuu xtuu-i n-kayu.

³ N-ka xee xa ná xndaa yañu'u. Nudñin nudñin n-ka xe juindodo xijan diki-i.

⁴ Ntadaa-i n-keé ña'a Espiritu Ianyuux te n-ka kixe'e-i ka ja'an-i nudñin yu'u sejoon n-juini Espiritu Ianyuux xa ja'an koio-i ñin ñin-i.

⁵ Kue'e ñayiu ne'e tñii mudu ñayiu Israel xndaxio nudñin ñuu xtuu Jerusalén tiempo ijan. Xndaxio-i xañu'u nuu Ianyuux.

⁶ Nu n-ka teku-i xa nde'e n-kayu andiu, n-ka nataka-i nuu xyuku ñayiu ka kukanu ini Jesucristu jan, te n-ka teku-i xa ka ja'an ñayiu ijan nudñin yu'u ná ka ja'an mee-i país-yi. N-ka yu'u anu-i chi ñayo-i n-xani ini xa daa ya'a.

⁷ Vichi n-ka yu'u-i, te ka xia'an tna'a-i:

—¿Ñadu ñayiu Galilea ka kuu ntadaa ñayiu ka ja'an ya'a u?

⁸ ¿Janda n-kuu xa ka ja'an-i yu'u ka ja'an-ro país-ro, te ka teku-ro?

⁹ Ya'a xyuku ñayiu Partia, ñayiu Media, ñayiu Elam, ñayiu io Mesopotamia, ñayiu Judea, ñayiu Capadocia, ñayiu Ponto, ñayiu Asia,

¹⁰ ñayiu Frigia, ñayiu Panfilia, ñayiu Egipto, ñayiu ñuu katuu yatni Cirene país Libia, ñayiu Roma xtuu Israel ya,

¹¹ ñayiu Creta, xi'in ñayiu Arabia. Dava-ro ka kuu yatnu'u Israel. Dava-ro ñatu ka kuu yatnu'u Israel, ko ntdaa-ro ka jandixa Ianyuux. Ntdaa-ro ka kutnuni ini xa ka ja'an-i xa ka nakuetu-i nuu-ia chi ka ja'an-i yu'u-ro —ka kuu-i, ka xia'an tna'a-i.

¹² Ntdaa-i n-ka yu'u anu te ñayo-i n-ka kutnuni ini janda n-kuu xa dana ini n-ka ja'an ñayiu ijan inka yu'u. Dava-i ka xia'an tna'a:

—¿Janda n-kuu xa daa ka ja'an-i?

¹³ Ko dava-i n-ka xakundee ñayiu n-ka ja'an inka yu'u. Ka xia'an tna'a-i: —¡Ka xini ñayiu dian!

N-dakua'a Spedru ñayiu

¹⁴ Te n-ndojuiin Spedru xi'in uxi in ka se tunda'a ña'a Jesús xa juña tnu'u koio-s ñayiu xa n-ja'an Jesús xi'in xa n-kida-ia me'ñu ntdaa ñayiu. Te xee n-ja'an-s nuu-i ntdaa-i:

—Ñani, Dito, xa ka kuu-n ñayiu Israel xi'in ndixi, ñayiu n-ka kixee xa xtuu-n Jerusalén ya. Kunini va'a koio-n xa na kutnuni ini-n xa na ja'an-da.

¹⁵ Ñayo ñayiu ya'a ka xini ná ka xani ini-n. Dijan kaa in datne kuu. Ñadu hora ku xini ñayiu kuu.

¹⁶ N-xetna'a xa ya'a vitna ná n-ja'an se n-xo nani Joel, se n-xian tnu'u ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Du'a n-chidotnuni-s:

¹⁷ N-ja'an Ianyuux:

“Danduu nga dakeér Espíritu-r ñayiu xi'in da'ya-i,

te ja'an koio da'ya di'i-i xi'in da'ya yi-i nax koo.

Da'ya yi-i, se ka kuu solteru, datutuku-r-si.

Sexa'nu, kachi xene koio-s nax ya'a.

¹⁸ Tiempu ijan dakeér Espíritu-r se ka xinokuechi nuu-r xi'in ñá ka xi-nokuechi nuu-r.

Ju'un-s xi'in-ña Espíritu-r, te ja'an koio-s xi'in-ña tnu'u-r nuu ñayiu.

¹⁹ Kada-r xa koo niñi xi'in ñu'ú,

te junu ñu'a tkoo andiu xi'in ñuñayiu.

Ntdaa xijan kada-r xa kunde'a ñayiu ñuñayiu xa na yu'u-i nuu-r.

²⁰ Kunee nuu ngandii te kukue'e nuu yoo ná kue'e niñi.

Du'a kuu antecas xa xee kiu nduka'nu-r,

te jini ñayiu xa taxnuni-r.

²¹ Ntdaa ñayiu kajan ta'u nuu-r nanita'u daa”,

kuu Ianyuux, n-ja'an-ia.

²² Kunini koio ndixi xa ka kuu-n yatnu'u Israel. Xna'a mee-n xa Jesús Nazaret, n-kida Ianyuux xa n-kida-ia kue'e milagru, te n-ka xini-ro. Xaxe'e xa n-ka xo nde'a-ro xa'a n-ka kutnuni ini-ro xa Ianyuux n-tunda'a ña'a.

²³ N-ka kida-n xa n-ka tñi se unu loko-ia, te n-ka xatakaa dika-n-ia. Xa daa nga ñu ini Ianyuux xa daa ya'a, te na'a-ia.

²⁴ N-kida-ia xa n-nandoto Jesús, te n-ndokoo-ia nuu xndaa ndiyi chi ña n-kuu ka xa kuu ka-ia ndiyi:

²⁵ Daa ya'a chi n-chidotnuni David:

“Ndikiu ndiñuu nde'a ña'a-da.

Ña tuu na xa chi ini-da chi nujuiin-n lado kua'a-da.

²⁶ Xijan kuu xa yo kudi ini-da,

te najani-da nuu ñayiu xa kudi ini-da.

Jandixa-da xa xandaa xakuiti nadandoto ña'a-n na kuú-da.

²⁷ Na kuú-da ma dandoo ña'a-n nuu xyinduxi ndiyi.

Ni ma juejooon-n xa tiu yiki kuñu Da'ya Yii-n, Ia ii.

²⁸ N-kachitnu'u ña'a-n xa kada-da na nandoto-da.

Te kutuu-ro ñikava ñikuuta te yo kudi ini-da.”

²⁹ Ñatu yu'u-da xa ja'an-da xa n-xi'í xixitna-ro David chi xandaa xakuiti n-xi'i-s, te n-xe konduxi-s. Ntdaa-ro ka xini nuu n-xe konduxi-s chi io daa nde vitna.

³⁰ David n-kuu se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te n-xo na'a-s xa n-chinaa Ianyuux nuu-s xa ñin da'ya dana-s ku kuu se taxnuni.

³¹ Xá ama n-ja'an David xa nandoto Cristu te n-chidotnuni-s: “Ma ndoo-ia nuu xyinduxi ndiyi, ni ma tiu yiki kuñu-ia.”

³² N-nadandoto Ianyuux-ia, te n-ka xini ntdaa dañá xa n-nandoto-ia.

³³ N-kida Ianyuux xa juan ndaa-ia andiu xa kunukoo-ia diñi kua'a-ia xa taxnuni-ia. Diñi n-kida Ianyuux xa n-kidatniú ka Espiritu-ia anu Jesús te n-kida Jesús xa keé ña'a Espiritu-ia ntdaa dañá na n-ja'an-ia. N-ka xo nde'a-n te n-ka teku-n vitna.

³⁴ Ñadu David juan ndaa andiu chi mee-s kuu se du'a n-chidotnuni: N-ja'an Taa-ro Ianyuux nuu Ia kuu Xto'o-da:

“Nkoo diñi kua'a-r ñini na xee kiu,

³⁵ kada-r xa taxnuni-n nuu ntdaa ñayiu ka xini u'u ña'a.”

³⁶ Ndixi, ñayiu ka kuu da'ya dana Israel, kuna'a koio-n xa n-kida Ianyuux xa n-nduu Jesús Xto'o-ro. Diñi n-kida-ia xa n-kuu-ia Cristu te n-xe konetniú-ia xa taxnuni-ia. Maxku jin tñii anu-n chi xandaa kuu. Mee-ia n-ka xatakaa dika-n —kuu Spedru, xia'an-s.

³⁷ Nu n-ka teku ñayiu n-ka taka ijan xa'a, te vichi n-ka kune ini-i. N-ka xijan tnu'u-i Spedru xi'in dava se n-tunda'a ña'a Jesús xa dakua'a-s ñayiu:

—Dito, ¿Nax kada koio-da?

³⁸ Xia'an Spedru nuu-i:

—Natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi na kua'a na taxkanu ini Ianyuux kuechi-n, te juendute koio-n ñin ñin-n xaxe'e xa ka kukanu ini-n Jesucristu. Kada Taa-ro Ianyuux xa keé ña'a Espiritu-ia.

³⁹ Ju'un koio-n Espiritu-ia chi n-ja'an-ia xa ju'un ña'a Espiritu-ia ndo'o xi'in da'ya-n xi'in ñayiu xndaxio xika. Ju'un Espiritu-ia ntdaa ñayiu kida-ia xa kunini-i tnu'u-ia, te jandixa-i —kuu-s.

⁴⁰ Tnu'u ya'a n-ja'an Spedru nuu-i. Ijan dada n-ja'an ka-s xa n-jaan do'o-s-yi. N-ja'an-s nuu-i xa maxku kada koio ka-i kuechi.

—Maxku kada ka-n xaloko xadu'a ka kida dava ñayiu io vitna —kuu ntuku Spedru, xia'an-s.

Janda n-xo tuu ñayiu ki'na nuu ki'na vii n-ka kukanu ini Jesucristu

⁴¹ Du'a n-kuu xa n-ka jandixa ñayiu tnu'u n-ja'an Spedru, te n-ka xendute-i. Naxa uni mil ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu ka kukanu ini Jesús kiu ijan.

⁴² Kiu xi'in kiu n-ka xo nataka ñayiu xa kunini va'a-i xa n-xo ja'an se n-tunda'a ña'a Jesús nuu-i. N-ka xo xijan ta'u ka'nu-i nuu Ianyuux, te n-ka xo xaxi ka'nu-i.

⁴³ N-ka xo yu'u ñayiu chi n-ka xo kida se n-tunda'a Jesús milagru.

⁴⁴ Inuu n-ka xani ini ñayiu kukanu ini Jesucristu, te ntdaa xaxii ñin-i n-ka kuu xaxii ntdaa-i.

⁴⁵ N-ka diko ñayiu ñu'u-i xi'in xaxii-i, te n-ka xo dakexio nuu tna'a-i tvini n-ka xo ni'i-i según janda ka ndoñu'u mee-i ñn ñn-i.

⁴⁶ Ntdantu'u kiu n-ka xo nataka-i veñu'u Jerusalén. Dani n-ka xo nataka-i ve'e-i ñn ñn-i xa n-ka xo xaxi ka'nu-i. N-ka xo kudi ini-i. Ñayo-i n-kuxa'nu anu nuu tna'a.

⁴⁷ N-ka xo ndadaka'nu-i Ianyuux, te n-ka xo kudi ini-i chi n-ka tna ini ña'a ñayiu. Te n-kida Ianyuux xa kue'e ka ñayiu n-ka xo nanita'u kiu xi'in kiu te n-kiu tna'a ñayiu ijan nuu ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

3

N-ndadava'a Spedru ñn se yakua

¹ ñn kiu juan kiu Spedru xi'in Sua veñu'u ka'nu Jerusalén naxa kaa uni xañini. Hora ka xijan ta'u ñayiu kuu hora ijan.

² Nukoo ñn se yakua yeñu'u nani Ye'e Vili Kaa. Daa n-kaku-s. Ntna'a kiu n-xo xantuu ña'a ñayiu ye'e jan xa kajan nda'u-s hora ka kiu ñayiu veñu'u.

³ Nu n-xini se yakua jan xa juan kiu Spedru xi'in Sua veñu'u jan, te n-xijan nda'u-s tvini.

⁴ N-ka nukonde'a-s se yakua jan. Te n-ja'an Spedru nuu-s:

—Kunde'a ña'a nduu-r.

⁵ N-nukonde'a ña'a-s, te n-kachi ini-s xa juña'a koio-s ñn xa juña'a nga-s.

⁶ Xia'an ntuku Spedru nuu-s:

—Ña tuu na tvini-r xa taxi-r, ko io ñn xa kada ña'a-r. N-kida Jesucristu Nazaret xa ndadava'a ña'a-r. Ndojuin te kaka.

⁷ N-tnii-s nda'a kua'a se yakua jan te n-ndoiani ña'a-s. Hora ijan ni n-kuyutnu nduu xe'e-s.

⁸ Ñama n-ndojuin ni-s te n-xe kandava-s. Xika nga mee-s, te juan kiu-s veñu'u xi'in Spedru xi'in Sua. N-najuen tnu'u-s Ianyuux.

⁹ N-ka xini ntdaa ñayiu xyuku ijan xa xika-s xi'in xa najuen tnu'u-s Ianyuux.

¹⁰ Ka xini-i xa n-xo xo nukoo se ijan yeñu'u nani Ye'e Vili Kaa jan xa n-xo xijan nda'u-s. Ñayo-i n-kutnuni ini janda n-kuu xa n-xika-s, te loko n-ka yu'u anu-i.

N-ja'an Spedru nuu ñayiu n-ka nataka Portal Salomón

¹¹ N-tnii se n-xo ku'u xe'e jan, xe'e da'ma Spedru xi'in xe'e da'ma Sua te n-xe kuitandijun ña'a-s. N-ka yu'u anu ntdaa ñayiu n-ka xo nde'a xa'a, te n-ka kendava-i nde ye'e nani Portal Salomón nuu xnii ndrungi se ya'a.

¹² Nu n-xini Spedru xa'a, n-ja'an-s nuu ñayiu:

—Dito, Didi, ñayiu ka kuu yatnu'u Israel. ¿Nakuenda ka yu'u-n xa n-ka xini-n xa'a? ¿Nakuenda daa xnde'a ña'a-n xa kuenda kiu dañá n-ka kida xa n-xika se ya'a? ¿Nakuenda xnde'a ña'a-n xa kuenda kiu dañá kua'a xa du'a kada-da xaxe'e xa unu va'a-da?

¹³ Xndeka ndixi Jesús, Ia xinokuechi nuu Ianyuux n-ka xe'en nuu Pilato xa ka'ni ña'a-s, te n-ka ja'an-n xa maxku dayaa-s-ia. Jesús ya ndadaka'nu ña'a Taa-ro Ianyuux, Ia ndeka xixitna-ro Abraham xi'in Isaac, Jacob du. N-juini Pilato xa dayaa-s-ia, ko ñayo-n n-ka juini.

¹⁴ Naa xa ja'an koio-n xa dayaa Pilato Ia ii te ña tuu na kuechi-ia io, n-ka ja'an-n xa dayaa-s se n-xa'ni ndiyi.

¹⁵ Du'a n-kuu xa n-ka xa'ni-n Ia kida xa ndito roo, ñayiu ñuñayiu, ko n-kida Ianyuux xa n-nandoto-ia. N-ka xini-da xa n-nandoto-ia. Kachitnu'u ña'a-da xa n-ka xini-da.

¹⁶ Xaxe'e xa n-kukanu ini se ya'a Jesús xa ndadava'a ña'a-ia, xijan kuu xa n-ndadava'a ña'a-ia. Ntdaa-n ka xinitna'a xi'in-s, te n-ka xo nde'a-n xa n-kuu. Diko ni xaxe'e xa n-kukanu ini-s-ia, n-kuyutnu xe'e-s te n-xika-s.

¹⁷ Xaxe'e xa ñayo ndixi ni se ka taxnuni nuu-ro n-ka kutnuni ini jundu kuu-ia, xijan kuu xa n-ka xa'ni-n-ia.

¹⁸ Du'a n-kida Ianyuux xa n-xetna'a xa n-ja'an-ia nuu ntdaa se n-ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu xa nda'u ya'a Cristu.

¹⁹ Natu ini koio-n xa n-ka kida-n chi kuechi kuu, te kukanu ini koio-n Cristu xa na taxkanu ini Ianyuux xa n-ka kida-n, te kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

²⁰ Cristu Jesús, Ia n-kaxí-ia, n-tunda'a-ia-ia nuu roo, ñayiu ñuñayiu.

²¹ Tuu Jesucristu andiu vitna, te kutuu-ia ijan nde na ndadava'a xee Ianyuux ntdaa xa io ñuñayiu xi'in andiu. Xa'a xá daa nga n-ja'an-ia nuu se n-ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu. Ka kuu-s se n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-s se ii.

²² N-ja'an Moisés nuu xixitna-ro: “Kada Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, xa iin se kuu da'ya dana-ro ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu nación-ro na kida-r. Jandixa koio-i ntdaa tnu'u ja'an-s.”

²³ Ntdaa ñayiu ma jandixa tnu'u na ja'an se ijan, danaa ña'a Ianyuux.

²⁴ Nde tiempo n-xo tuu Samuel xi'in nde tiempo n-xo tuu iin nga se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu n-ka kakune'e ntdaa se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa ya'a.

²⁵ Ka xini-n xa n-ja'an Ianyuux nuu se n-ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu. Diuni ka xini-n xa n-xia'an-ia tnu'u-ia xixitna-ro Abraham xa taxi-ia iin xa taxi-ia chi n-ja'an-ia nuu-s: “Chindee chituu-r ñayiu xndaxio ntdaa ñuu ñuñayiu xaxe'e da'ya dana-n.”

²⁶ Ki'na nuu nuu ndixi n-tunda'a Ianyuux Da'ya Y#-ia na n-nadandoto-ia-ia xa na natu ini-n iin iin-n xa n-ka kida-n kuechi.

4

N-ka xijan tnu'u se ka taxnuni nuu ñayiu Israel Spedru xi'in Sua

¹ Nini ka ja'an Spedru xi'in Sua nuu ñayiu, n-ka xee dutu xi'in agente taxnuni nuu policia xndee veñu'u xi'in se ka kuu saduceu.

² N-ka kiti ini ntdaa se ijan xaxe'e xa n-ka ja'an Spedru xi'in Sua nuu ñayiu xa nandoto ndiyi xaxe'e xa n-nandoto Jesús.

³ Te n-ka tñi-s Spedru xi'in Sua. Xaxe'e xa n-ñini, ña n-kuu xa kadandaa-s kuechi-s, te n-ka chindi'u ña'a-si vekaa. Nde kiu kuu uu dada n-ka kine'e ña'a-s xa n-kundaa kuechi-s.

⁴ Kue'e ñayiu n-ka xo nini xa n-ja'an-s nduu-s te n-ka kukanu ini-i Jesucristu. Kue'e ka-i n-kuu; naxa o'on mil mee ni sey# te ña tuu na kuenda ñadi'i.

⁵ Kiu kuu uu n-ka nataka sexa'nu. N-ka nataka dava ka se ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés.

⁶ N-ka nataka Anás se kuu dutu taxnuni ka, Caifás, Sua, Alejandro xi'in ntdaa ñayiu ka kuu familia dutu ka taxnuni ka Jerusalén.

⁷ Te n-ka ta'u tñiu-s nuu se xndee vekaa xa na kandeka koio-s Spedru xi'in Sua ji'in nuu-s. N-ka xani-s Spedru xi'in Sua me'ñu-s ntdaa-s xa kajan tnu'u ña'a-s. Te ka xia'an-s nuu-s:

—¿Jundu n-ta'u tñiu xa du'a ka kida-n? ¿Jundu ja'an xa du'a kada-n?

⁸ N-kidatni u ka Espiritu Ianyuux anu Spedru, te n-ja'an-s nuu ntdaa se ijan:
—Ndixi, sexa'nu xi'in dava ka se ka taxnuni nuu ntdaa ñayiu ka kuu yatnu'u Israel,

⁹ ka xijan tnu'u ña'a-n nuu janda n-ka kida-da xa n-xika se n-kakune'e.

10 Na kachitnu'u ña'a-da ntdaa-n xa Jesucristu, Ia Nazaret, n-kida xa n-xika-s. Kuu-ia Ia n-ka xatakaa dika koio-n te n-nadandoto ña'a Ianyuux. Mee-ia n-kida xa n-xika se ya'a te nujuiin-s nuu-n ntdaa-n. Kuna'a-n xi'in ntdantu'u ka ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xa'a:

11 “Kuenda kiu iin yuú ña n-ka xe ini se ka kidava'a ve'e kuu-ia, ko yuú ijan n-nduu yuú n-ndunuu yitnii ve'e jan vitna.”

12 Ñayo ka io xa dakaku ña'a-i; mee ni Jesús dakaku ña'a. Ña n-tunda'a Ianyuux inka Ia dakaku ña'a chi Jesús kuu Ia n-tunda'a-ia xa dakaku ña'a-ia –kuu-s.

13 N-ka xini-s xa ña n-ka yu'u Spedru xi'in Sua xa ja'an koio-s. Diuni n-ka xini-s xa ñatu kuia n-ka xe'en-s xcuela xi'in xa ñatu ka kuu-s se ndandi'i. Nu n-ka xini-s xijan, n-ka yu'u anu-s. Ijan dada n-ka tuu ini-s xa Jesús n-dakua'a ña'a.

14 Daa xa n-ka xini-s xa nujuiin yatni se n-xika jan, xijan kuu xa ña n-ka ja'an ka-s xa ñatu io va'a xa n-ka kida-s.

15 Ijan dada ka xia'an se ka taxnuni nuu ñayiu Israel jan nuu-s xa na kee koio-s ijan. Te n-ka ndatnu'u se ka taxnuni jan.

16 Ka xia'an tna'a-s:

–¿Nax kada koio-ro se ya'a?, chi ntdaa ñayiu Jerusalén n-ka xini xa n-ka kida-s milagru ya. Ma kuu xa danda'u-ro-i.

17 Xa maxku kakune'e ka-s xa n-dakua'a ña'a Jesús nuu ñayiu na dayu'u-ro-s na kua'a maxku juña tnu'u ka-s-yi.

18 Ijan dada n-ka nakana ntuku-s Spedru xi'in Sua xa ndiu-s vetniu te n-ka xia'an-s xa maxku kakune'e ka-s Jesús, ni maxku dakua'a ka-s ñayiu ná n-ja'an Jesús xa kada-s.

19 Ijan dada xia'an Spedru xi'in Sua nuu-s ntdaa-s:

–¿Nax ka kachi-n? ¿Io va'a xa jandixa ña'a-da ndixi iin iin-n a xa jandixa koio-da Ianyuux a?

20 Ma kuu xa nujani koio-da xa ja'an-da xa n-ka xini-da xi'in xa n-ka teku-da –kuu Spedru xi'in Sua, xia'an-s.

21 N-ka ja'an-s xa kada u'u ña'a-s xa n-ka dayu'u ña'a-s, te n-ka dayaa ña'a-s. N-ka dayaa ña'a-s chi ña n-kuu xa kada u'u ña'a koio-s xaxe'e xa n-ka najuen tnu'u ñayiu n-ka teku xa n-ka kida-s Ianyuux.

22 Vi'i ka uu diko kuia io se n-xika xa n-ka kida Spedru xi'in Sua milagru.

N-ka xijan ta'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

23 Nu n-ka yaa Spedru xi'in Sua, ka nu'u-s nuu xyuku ñayiu xndeka tna'a xi'in-s te n-ka najani-s ntdaa xa n-ka ja'an dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

24 Nu n-ya'a xa n-ka xo nini-i ntdaa xa n-ja'an Spedru xi'in Sua, iin ni tnu'u n-ka ja'an-i xi'in-s xa n-ka xijan ta'u-i nuu Ianyuux. Xee n-ka ja'an-i xi'in-s. Du'a n-ka xijan ta'u koio-i xi'in-s:

–Taa-ro Ianyuux, ndixi taxnuni nuu ntdantu'u xa io. Ndixi, n-kidava'a andiu, ñuñayiu, mar xi'in ntdaa xa io nuu ndruni xa'a.

25 N-ja'an-n nuu Espiritu-n nax chidotnuni xixitna-da David, se n-xinokuechi nuu-n, te n-chidotnuni-s:

¿Nakuenda ka kiti ini ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel xndaxio inka inka nación nuu-n?

¿Nakuenda xñu ini-i xa kada-i iin xa ña xiniñu'u?

26 Se ka taxnuni xi'in se ka kunxa'nu ka kida inuu-s xa ndandita-s nuu-n xa kuu-n Xto'o-da.

Nani ndandita-s nuu-n, dani ndandita-s nuu Cristu, Ia n-tunda'a-n.

²⁷ N-ka nataka Herodes xi'in Poncio Pilato, ñayiu ñatu kuu yatnu'u Israel, ñayiu Israel du ñuu ya'a xa n-ka ndandita-s nuu Jesús, Ia ii, Ia xinokuechi nuu-n, Ia n-kaxi-n xa nkonetni-u-ia.

²⁸ N-ka kida-s ntdaa xa n-ñu ini mee-n xa kada-s. N-ya'a xa n-ñu ini-n xa ya'a.

²⁹ Taa-ro Ianyuux, kuna'a-n xa n-ka dayu'u ña'a-s daña, ñayiu ka xinokuechi nuu-n. Kada-n xa ma yu'u-da xa ja'an koio-da tnu'u-n nuu ñayiu.

³⁰ Kada-n xa na kada Jesús, Ia ii, Ia xinokuechi nuu-n xa na ndadava'a koio-da ñayiu te na kada koio ka-da milagru.

³¹ Nu n-xinokava xa n-ka xijan ta'u ñayiu xyuku ijan nuu Ianyuux te n-tnaa nuu xtuu-i. Ijan dada n-keé ña'a Espiritu Ianyuux te ñayo-i n-yu'u xa ja'an-i tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

Ni ñn ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu n-ja'an xa xaxii mee ni-i kuu xa n-ka xo neva'a-i

³² Inuu n-ka xo xani ini ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesucristu. Ni ñn-i ñatu n-ja'an xa xaxii mee ni-i kuu xa n-ka xo neva'a-i, chi xaxii ntdaa-i n-kuu.

³³ N-kida Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, xa n-kunuu tnu'u n-ka ja'an se n-tunda'a-ia xaxe'e xa n-ka kakune'e-s xa n-nandoto-ia. Yo n-xo chindee ña'a Ianyuux xa daa n-ka xo ja'an-s.

³⁴ Ni ñn ñayiu n-ka xo kandeka tna'a xi'in-s, ñatu n-ka kunda'u-i chi ñayiu io ve'e a ñu'u, n-ka xo diko-i te tvini n-ka xo ni'i-i

³⁵ n-ka xo xia'an-i se n-tunda'a ña'a Jesús te n-ka xo dakexio-s tvini jan según janda ka ndoñu'u-i ñn ñn-i.

³⁶ Nu ñayiu ijan yitna'a ñn se nani José. N-ka dandee ña'a se n-tunda'a ña'a Jesús Bernabé. Diu ya'a kuu tnu'u kanu ini. Se Chipre kuu-s, te Leví n-kuu xixitna-s.

³⁷ N-xio ñu'u-s te n-diko-s. Ne'e-s tvini ni'i-s jua'an nuu se n-tunda'a ña'a Jesús te n-xia'an-s.

5

N-ka ja'an vete Ananías xi'in ñadi'i-s Safira

¹ Diuni tna'a ñn se nani Ananías xi'in ñadi'i-s Safira nuu ñayiu ijan. N-ka diko-s ñu'u-s,

² te n-kida inuu-s xi'in ñadi'i-s xa n-ka ndoo-s xi'in dava tvini n-ka ni'i-s. Ijan dada ne'e-s dava tvini jan n-xee nuu se n-tunda'a ña'a Jesús te n-xia'an-s.

³ Te xia'an Spedru nuu-s:

—Vete-n, Ananías chi Satanás n-keé anu-n xa ja'an vete-n nuu Espiritu Ianyuux. ¿Nakuenda n-ka ndoo-n xi'in dava tvini n-ka ni'i-n xa n-diko-n ñu'u-n?

⁴ ¿Ñadu ñu'u mee-n n-kuu ñu'u jan u? Nu n-ka xani ini-n xa ndoo-n nduu-n xi'in tvini n-ka ni'i-n xa n-ka diko-n ñu'u-n, ndoo-n xi'in tvini ijan n-kuu chi tvini mee-n n-kuu, te nuu n-ka xani ini-n xa taxi-n ntdaa, ntdaa taxi-n n-kuu. ¿Nakuenda du'a n-ka xani ini-n xa kada koio-n? Ña n-ja'an vete-n nuu ñayiu, chi n-ja'an vete-n nuu Ianyuux.

⁵ Nu n-teku Ananías tnu'u ya'a, n-ndua-s te n-xi'i-s. Yo n-ka yu'u ntdaa ñayiu n-ka teku xijan.

⁶ N-ka xetu'a uu solteru n-ka xo nukoo yatni nuu n-katuu yiki kuñu-s, te n-ka chiduku-s yiki kuñu-s, te ndido ña'a-s jua'an xa kuxi ña'a koio-s.

⁷ Naxa uni hora n-kuu. Ijan dada n-kiu ñadi'i Ananías nuu tuu Spedru. Ña n-xini-ña xa n-ya'a.

8 Te n-xijan tnu'u ña'a Spedru:
 —¿Ya'u ka ja'an-n n-ka ñiko-n ñu'u a?
 Te xia'an-ña:
 —Joon, daa jua'an.

9 Xia'an Spedru nuu-ña:
 —¿Nakuenda xa nduu-n xi'in yii-n n-kida inuu xa kototnuni-n Espiritu Ianyuux? Na se n-ka xe kuxi yii-n xá n-ka nxee, jiin. Na-s xniñi ye'e de. Diuni kandido ña'a-s ndo'o ji'in vitna —kuu Spedru, xia'an-s.

10 Hora ijan n-ndua Safira xe'e Spedru te n-xi'i-ña. N-ka naxee ndiu solteru jan te n-ka xini-s xa n-xi'i-ña, te xndido-s-ña jua'an xa nkuxi-s-ña nuu n-xe konduxi yii-ña.

11 N-yu'u ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xi'in dava ka ñayiu n-ka tekua xa'a.

N-ka ndadava'a se n-tunda'a Jesús kue'e ñayiu

12 Kue'e milagru n-ka xo kida se n-tunda'a ña'a Jesús xa chindee-s ñayiu te n-ka xo nataka-s xi'in ñayiu kukanu ini Jesucristu ye'e nani Portal Salomón. Inuu n-ka xo xani ini-i.

13 Dava ñayiu ña ka kukanu ini Jesucristu, n-ka najuen tnu'u ña'a-i, ko ña n-ka kuyii-i xa kiu tna'a-i nuu-i.

14 N-kukue'e ka ñayiu ka kukanu ini Jesús, Ia kuu Xto'o-ro; nani n-ka kiu tna'a seyii, dani n-ka kiu tna'a ñadi'i.

15 N-ka xo kandeka ñayiu ñayiu ka ku'u n-ka xo xe'en ichi ka'nu xa hora na ya'a Spedru juini nga juenda'u-s na kaju'un dava ñayiu ka ku'u jan. Camilla xi'in xito n-ka xo ñu'u-i.

16 Diuni n-ka xee ñayiu ñuu xndatuu nadukunduu Jerusalén nuu-s. N-ka xo kandeka-i ñayiu ka ku'u xi'in ñayiu kida u'u ña'a xaloko n-ka xo xee, te n-ka xo ndva'a-i ntdaa-i.

N-ka nduku se ka taxnuni nuu ñayiu Israel Sua xi'in Spedru xa kada u'u ña'a koio-s

17 N-kukuedi ini dutu taxnuni ka xi'in se ka kuu saduceu ndeka tna'a xi'in-s xaxe'e xa'a,

18 te n-ka tñii-s Spedru xi'in Sua, te n-ka chindi'u ña'a-s vekaa.

19 ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, n-kaan yekaa xakuaa ijan, te n-kine'e-ia-s. Xia'an-ia nuu-s:

20 —Jua'an koio veñu'u te juña tnu'u-n ñayiu nax kada-i xa kutuu-i xi'in Ianyuux níkava níkuíta.

21 Nu n-tuu, n-ka kiu-s nduu-s veñu'u, te n-ka ndixe'e-s dakua'a-s ñayiu chi n-ka jandixa-s xa n-ja'an-ia. N-naxee dutu taxnuni ka xi'in se xnetniu xi'in-s vetniu. Te n-ka nadataka-s ntdaa juxtixia ka taxnuni nuu ñayiu Israel, te n-ka ta'u tñiu-s nuu se ka xinokuechi nuu-s xa na jin nukueka koio-s se n-tunda'a ña'a Jesús.

22 Nu n-ka xee se ijan vekaa jan, ñayo se n-tunda'a ña'a Jesús n-ka nani'i-s. N-ka nangondita-s, te n-ka xian tnu'u-s se n-ka tunda'a ña'a xa du'a n-kuu.

23 Ka xia'an-s:

—Ndi'u va'a yekaa. Ijan xnii ntdaa se xndee vekaa. N-ka najaan-da yekaa jan, te n-ka kiu-da xiti-i, ko ñayo-s n-ka nani'i-da.

24 Nu n-ka tekua agente taxnuni nuu policía xndee veñu'u xi'in dutu ka taxnuni, te kue'e xa n-ka xani ini-s xa du'a n-kuu, te n-ka chi ini-s.

25 Hora ijan n-xee iin se xia'an:

—Na se n-ka chindi'u-n vekaa ka dakua'a ñayiu xiti veñu'u.

²⁶ N-ka xe nukueka ña'a agente taxnuni xi'in policia-s, ko ña tuu nax n-ka kida ña'a-s chi n-ka yu'u-s xa janña'a ñayiu xyuku ijan yuú.

²⁷ Xndeka ña'a-s n-naxee nuu xyuku ntdaa se ka kuu juxtixia Israel te xia'an dutu taxnuni ka nuu-s:

²⁸ —Xá n-ka ja'an-r xa maxku dakua'a koio ka-n ñayiu xa n-dakua'a ña'a se ijan. ¿Nakuenda xa dani dakua'a na'i-n ñayiu?, te nitu'u Jerusalén ka tekú ka ñayiu xa ka ja'an-n jua'an, te ka ja'an-n nuu ñayiu xa ru'u n-ka xa'ni-s.

²⁹ Xia'an Spedru xi'in dava ka se n-tunda'a ña'a Jesús nuu koio-s:

—Io xa jandixa-ro xa ja'an Ianyuux chi ndandi'i ka-ia dada se ñuñayiu.

³⁰ Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Ianyuux xixitna-ro, n-nadandoto Jesús, Ia n-ka xatakaa dika-n nuu curuxi xa n-ka xa'ni-n-ia.

³¹ N-xantuu Ianyuux-ia diñi kua'a-ia andiu xa najuen tnu'u ña'a-ia, te n-jantuu tniu ña'a Ianyuux xa taxnuni-ia. Diuni n-kida-ia xa kuu-ia Ia dananita'u ña'a. Xijan kuu xa na natu ini roo, ñayiu ka kuu yatnu'u Israel kuechi n-ka kida-ro, te taxkanu ini ña'a-ia.

³² Testiu ka kuu mee-da xi'in Espiritu Ianyuux xa daa io. N-kida Ianyuux xa n-keé ña'a Espiritu-ia ntdaa-da xi'in ñayiu ka jandixa-ia —kuu Spedru xi'in dava ka se n-tunda'a ña'a Jesús, ka xia'an-s.

³³ Nu n-ka tekú juxtixia jan xa n-ka ja'an se n-tunda'a ña'a Jesús xa'a, yo nde'e n-ka kiti ini-s. N-ka juini-s xa ka'ni ña'a koio-s,

³⁴ ko ña n-kuu xaxe'e tnu'u n-ja'an iin se fariseu nani Gamaliel nuu se ka kuu juxtixia jan. N-ndojuiin-s, te n-ta'u tniu-s xa na kine'e koio-s se n-tunda'a ña'a Jesús ita'u. Gamaliel jan n-dakua'a ñayiu ley n-chidotnuni Moisés. Ntdaa ñayiu io xañu'u nuu-s.

³⁵ N-ja'an-s nuu se ka kuu juxtixia xnetniu xi'in-s:

—Kani ini va'a koio-n nu vatuka xa kada koio-n iin xa kada koio-n se ya'a a ña'a.

³⁶ Xna'a-n xa n-kixi Teudas, te n-ja'an-s xa se ndandi'i kuu-s. N-ka xe kuitandijun ña'a naxa koon cientu ñayiu. N-ka xa'ni-s-si, te se n-ka xe kuitandijun ña'a, du'a du'a n-ka xite ni'no-s. Ijan n-xe ndi'i ntdaa xa n-juini se ijan xa kada-s. Xa n-kuu kuia n-kuu xa'a.

³⁷ Nu n-ya'a xa n-kixi se ijan, n-kixi Judas, se Galilea. Tiempu ijan n-nukodotnuni ñayiu. N-ka xe kuitandijun ña'a ñayiu, te n-daja'an-s-yi xa ndandita-s xi'in-i nuu gobierno. Diuni n-ka xa'ni-s se ya'a, te du'a du'a n-ka xite ni'no ntdaa ñayiu n-ka xo kandijun ña'a tuku.

³⁸ Xijan kuu xa daa na koo na'i se ya'a. Dayaa koio-n-si chi nux xa ka ta'u tniu ñayiu ka kida-s, te yachi jin ndi'i tniu-s,

³⁹ ko nux xa Ianyuux n-ta'u tniu xa kada-s xa ka kida-s mayo-n ndaku nuu-s. Xa maxku ndandita koio-n nuu Ianyuux maxku jantna'a tnu'u-n xi'in-s —kuu Gamaliel, xia'an-s.

Ñatu n-ka chindi'u ña'a ka juxtixia jan xaxe'e xa daa n-ja'an Gamaliel.

⁴⁰ Ijan dada n-ka nakana ntuku-s se n-tunda'a ña'a Jesús te n-ka janña'a-s chirrión. N-ka xia'an-s nuu-s xa maxku kakune'e koio ka-s Jesús te n-ka dayaa ña'a-s.

⁴¹ Ijan dada n-ka ndee-s vetniu. N-ka kudi ini-s chi n-kaxi ña'a Ianyuux xa kue'e xa januu ya'a-s xaxe'e Jesús. Diuni nda'u ya'a-s.

⁴² Ñatu n-ka nujani-s xa n-xo dakua'a-s ñayiu, te n-ka xo kakune'e-s xa Jesús kuu Cristu, Ia n-tunda'a Ianyuux. Kiu xi'in kiu n-ka xo dakua'a-s ñayiu veñu'u xi'in ntaka ve'e.

6

N-ka kaxí ñayiu ka kukanu ini Jesucristu uxa se nkonetniu xa junukuechi-s nuu-i

¹ Kukue'e ka ñayiu ka kukanu ini Jesucristu jua'an tiempo ijan. N-ka jan kuechi ñayiu ka kuu yatnu'u Israel ka ja'an griegu xa ña xee xa ni'i ñadi'i n-ka xi'í yí xyitna'a nuu-i xa kexio kiu xi'in kiu ná ka ni'i ñadi'i n-xi'í yí ka ja'an hebreu.

² N-ka nadataka uxi uu se n-tunda'a ña'a Jesús ntdaa ñayiu ka kukanu ini-ia, te n-ka ja'an-s nuu-i:

—Kunini koio-n xa na ja'an-da. Ñatu io va'a nux dandoo koio-da xa dakua'a-da ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, te dakexio koio-da xa ka ndoñu'u-n.

³ Va'a ka nuu na nduku koio-n uxa trna'a mee-n. Nduku koio-n se ka xini-n xa inuu kaxi ini-s, te ñu'u ña'a Espiritu Ianyuux. Te jantuu tniu-ro-s xa kada-s tniu ya'a.

⁴ Ja'an na'i koio daña tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te kajan ta'u na'i koio-da nuu-ia —kuu uxi uu se n-tunda'a ña'a Jesús, n-ka xia'an-s.

⁵ Ntdaa-i n-ka kida inuu te n-ka kendoo-i xa daa koo. Te n-ka kaxí-i Steba. Idií ni vuelta n-xajan se ya'a anu-s xa n-kukanu ini-s Jesucristu. Ñu'u ña'a Espiritu Ianyuux. Diuni n-ka kaxí ni'no-i Slipe. N-ka kaxí ni'no-i Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás du. Se Antioquía kuu Nicolás, ko n-xo ne'e tñi-s mudu ñayiu Israel.

⁶ Xndeka-i-si ntdaa-s jua'an nuu se n-tunda'a ña'a Jesús te n-ka xijan ta'u se n-tunda'a ña'a Jesús nuu Ianyuux. N-ka xajan ndodo-s nda'a-s diki-s te n-ka xe konetniu-s.

⁷ Kiu xi'in kiu ka teku ka ñayiu tnu'u Ianyuux jua'an, te kue'e ka ñayiu Jerusalén n-kixe'e xa kukanu ini-i Jesucristu. Diuni kue'e dutu n-ka kukanu ini-ia tuku.

N-ka tñi presu-s Steba

⁸ Yo n-kidatniu Ianyuux anu Steba. N-kida-ia xa kada-s milagru xa chindee-s ñayiu.

⁹ Kue'e se titni ñuu n-ka taka nuu tuu Steba. N-ka taka se ñuu Cirene, se ñuu Alejandría, se distrito Cilicia, se distrito Asia xi'in se ka xe'en veñu'u ñayiu n-ka yaa xa n-ka kidatniu du'a-i nuu xto'o-i. N-ka jantna'a tnu'u se ijan xi'in Steba.

¹⁰ N-xa'nu Steba jan tnu'u se ijan xaxe'e xa ñu'u ña'a Espiritu Ianyuux.

¹¹ Na'i n-ka ja'an-s nuu titni se ja'an koio nuu juxtixia xa na ja'an koio-s xa n-ka teku-s xa n-jan kui'a Steba Moisés xi'in Ianyuux, te n-ka chiya'u ña'a-s xa na ja'an-s.

¹² Mudu ya'a n-ka kida-s xa n-ka kiti ini ñayiu Jerusalén xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés nuu Steba te n-ka tñi-s-si. Xndeka ña'a-s jua'an koio nuu xyuku juxtixia.

¹³ Te n-ka ja'an-s nuu juxtixia jan xa xndeka-s se ka kuu testiu n-ka teku xa n-ja'an Steba. Ka xia'an testiu jan nuu juxtixia:

—Ña nujani Steba xa jan kui'a-s veñu'u ii-ro. Ja'an-s xa ñatu xiniñu'u ley n-chidotnuni Moisés.

¹⁴ N-ka teku-da xa n-ja'an-s xa Jesús, se Nazaret kanu veñu'u-ro, te kada-s xa dandoo-ro xa n-dakua'a ña'a Moisés. Ja'an-s xa tuku na jandixa-ro.

Tnu'u ya'a n-ka kidava'a vete-s xa n-ka tekuechi neñu-s Steba.

¹⁵ N-ka ndakoto ndee se ka taxnuni xyuku vetniu Israel nuu Steba, te n-ka xini-s xa kaa nuu-s na kaa nuu ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux.

7

N-dada'an ni'no Steba mee-s

¹ N-xijan tnu'u dutu taxnuni Steva:

—¿Ndaa xa du'a n-ja'an-n a?

² Xia'an Steva nuu ñayiu:

—Dito, Ñani, ñin ni ñayiu ka kuu-ro. Kunini-n tnu'u na ja'an-da. N-dande'a Ianyuux mee-ia Abraham país Mesopotamia na ta nkotuu ka-s ñuu Harán. N-xini-s xa ndii-ia.

³ N-ja'an-ia nuu-s: “Ta kee ñuu-n ya. Dandoo ñayiu ka kuu tna'a-n, te jua'an inka ñuu nuu dane'e ña'a-r.”

⁴ N-kee Abraham país nani Caldea te n-xe kotuu-s ñuu Harán. Ijan n-xi'í taa-s. Ijan dada n-xe kotuu-s nuu tuu-ro ya na n-ja'an Ianyuux nuu-s,

⁵ ko ni ita'u ñu'u ña n-xia'an-ia, juini nga nuu kunujuiin mee-s, ko n-xia'an-ia tnu'u-ia xa kuta'u da'ya dana-s ñu'u ya'a. Du'a n-ja'an Ianyuux juini ñayo na da'ya-s n-xio daa.

⁶ Diuni n-ja'an Ianyuux nuu-s xa da'ya dana-s ji'in koo-i inka país te kadatniú du'a koio-i nuu to'o ñuu ijan. Kada u'u ñayiu ijan da'ya dana-s koon cientu kuia.

⁷ Xia'an Ianyuux nuu Abraham: “Kada u'u-r ñayiu ñuu ijan xaxe'e xa kadatniú du'a ñayiu ndeka-r nuu-i. Ijan dada kee koio-i ñuu to'o jan te ndadaka'nu ña'a-i mee-r ya'a.”

⁸ N-kendoo tratu Ianyuux xi'in Abraham xa juña'a-ia ñin xa juña'a-ia. Xaxe'e tratu ijan, n-xa'nde ndodo Abraham ñii nuu ii Isaac nu n-kuu una kiu-s. Dani n-xa'nde ndodo Isaac ñii nuu ii da'ya yii-s, se kuu Jacob. Dani n-kida Jacob uxi uu da'ya yii-s.

⁹ Xaxe'e xa inuu kuedi ini dava ka da'ya yii Jacob n-ka diko-s ñani-s José nuu se ka xe'en Egipto, te xndeka ña'a se n-ka xeen ña'a jan jua'an ijan. Juini daa n-ya'a-s, ko n-xo kunduu-s xi'in Ianyuux.

¹⁰ Xaxe'e xa nda'u n-xo ya'a-s n-chindee ña'a-ia, te ñatuka daa n-ya'a-s. N-xia'an Ianyuux xa xinitnuni José, te n-kidatniú-ia anu se n-taxnuni Egipto xa n-tna ini-s-si. Xijan kuu xa n-tetutniú-s José xa taxnuni-s nuu ñayiu Egipto. Diuni n-tetutniú-s-si xa taxnuni-s nuu ñayiu ka kidatniú ve'e-s.

¹¹ N-kuu tnama nde'e Egipto xi'in Canaán te nda'u n-ka ya'a ñayiu. Ña n-ka xo ni'i xixitna-ro xa kaxi-i.

¹² Nu n-teku Jacob xa io triu Egipto te n-tunda'a-s da'ya yii-s ijan.

¹³ N-ka xe'en ntuku ñani José Egipto inka vuelta, te vuelta ya'a n-datuú José mee-s nuu ñani-s. Ijan dada n-xini se taxnuni ka Egipto jundu kuu familia José.

¹⁴ N-tunda'a José razón Canaán xa n-kana-s taa-s, ñani-s xi'in ntdaa ka familia-s xtuu ijan. Uni diko xa'un-s xa ntdaa-s

¹⁵ n-ka xee Egipto. Ntdaa-s xi'in dava ka xixitna-ro n-ka xi'í ijan.

¹⁶ Xne'e se Israel yiki kuñu Jacob juan ndixi Siquem te n-ka ki kuxi-s nuu ñu'u n-xeen Abraham nuu da'ya yii Hamor xi'in tvini kuu plata.

¹⁷ Nu vax kuyatni tiempo jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu Abraham, te n-ka kukue'e xixitna-ro Egipto.

¹⁸ Ijan dada n-taxnuni ñin se ña n-xo xini tna'a xi'in José nuu ñayiu Egipto.

¹⁹ N-kida u'u-s da'ya dana xixitna-ro Jacob. N-ta'u tniú-s xa kajan tuu koio da'ya dana-s da'ya yijin-i juera xa na kuú koio-s.

²⁰ Tiempu ijan n-kaku Moisés, te n-tna ini ña'a Ianyuux. Uni yoo n-xo ndeka ña'a tadi'i-s ve'e-s.

²¹ Daa n-xe dandoo ña'a di'i-s iin nuu n-dandoo ña'a-ña, te n-nakueka ña'a da'ya di'i se taxnuni Egipto. N-xo ndeka ña'a-ña, te n-dakaka ña'a-ña xkuela. Kuenda kiu da'ya-ña n-kuu-s.

²² Du'a n-kuu xa n-kua'a va'a-s tutu na ka tu'a se Egipto. Va'a n-xo tu'a-s xa ja'an-s. Va'a n-xo tu'a-s xa kada-s iin xa kada-s.

²³ Nu n-chitu-s uu diko kuia te n-kuu anu-s xa kotoni'ni-s ñayiu kuu tna'a-s, ñayiu ka kuu da'ya dana IsraeI.

²⁴ Nu n-xee-s nuu xndaxio yatnu'u-s, te n-xini-s xa kani iin se Egipto se kuu yatnu'u-s te n-nujiin xi'in-s xi'in-s. N-kani-s se Egipto xa n-dandena-a-s, te n-xa'ni-s-si.

²⁵ Xa'a n-kida Moisés chi n-kaxí ña'a Ianyuux xa dakaku-s yatnu'u-s, ko ñayo yatnu'u-s n-ka xani ini xa diu-s kuu se dakaku ña'a.

²⁶ Kiu kuu uu n-xini ntuku Moisés uu se ka kuu yatnu'u-s ka jantna'a. N-juini-s xa dada'an ni'no-s. Xia'an-s: “¿Nakuenda ka jantna'a-n te ñani mee-n ka kutna'a?”

²⁷ N-tunda'a se jani inka-s jan Moisés te n-ja'an-s: “¿Jundu n-tetutniu ña'a xa ku kuu-n se taxnuni nuu koio-r a ku kuu-n juexi u?”

²⁸ ¿A juini-n xa ka'ni ña'a-n ná n-xa'ni-n se Egipto iku a?”, kuu-s, n-xia'an-s.

²⁹ Nu n-teku Moisés xa du'a n-ja'an se ijan te n-xino-s. Jua'an-s nuu nani Madián. N-xe kotuu-s ñuu ijan, te n-xio uu da'ya yii-s.

³⁰ Nu n-ya'a uu diko kuia, te jua'an-s yatni nuu nani Yuku Sinaí nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau. Te nde andiu n-juun iin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, iin nuu yutnu iñu koko nukoo ijan.

³¹ Nu n-xini-s xijan te n-yu'u anu-s. N-xe tu'a-s yutnu koko jan xa kunde'a va'a ka-s te n-teku-s xa n-ja'an Ianyuux. N-ja'an-ia:

³² “Ru'u kuu Ianyuux xixitna-n Abraham, Isaac, Jacob.” Ni'i Moisés xaxe'e xa yo vichi n-yu'u-s te ña n-kuyii-s xa kunde'a ka-s xijan.

³³ Ijan dada xia'an Ianyuux nuu-s: “Kine'e ndixa-n chi ii nuu nujiin-n.

³⁴ Xá na'a-r xa ka kida u'u ñayiu Egipto da'ya-r. Ka jan kuechi-i nuu-r te n-juun-r xa dakaku-r-yi. Ta kinde'e ka xa kunini-n xa ja'an-r. Tunda'a ña'a-r nu'u Egipto”, kuu Ianyuux, n-xia'an-ia nuu-s.

³⁵ Diu-s kuu se ña n-xe ini ña'a xixitna-ro. N-ka ja'an-i nuu-s: “¿Jundu n-tetutniu ña'a xa ku kuu-n se taxnuni nuu-r a xa ku kuu-n juexi u?” Juini daa n-ka ja'an-i nuu-s, ko n-tunda'a ña'a Ianyuux xa taxnuni-s nuu ñayiu ijan xi'in xa dakaku-s-yi ná n-ja'an ángel, ia n-juun nuu yutnu koko jan nuu-s.

³⁶ Diu-s n-kuu se n-kine'e xixitna-ro Egipto. N-kida-s milagru na n-xo tuu-i ijan, na n-ka ya'a-i mar nani Mar Kue'e, na n-ka xo tuu-i nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau du. Uu diko kuia n-xo tuu-i ijan.

³⁷ Diu-s n-kuu se n-ja'an nuu xixitna-ro: “Kada Ianyuux xa iin da'ya dana-n ja'an tnu'u Ianyuux ná ja'an ru'u”, kuu-s, n-xia'an-s.

³⁸ Mee-s kuu se n-xo tuu xi'in xixitna-ro na n-ka xo tuu-i nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau. Diuni n-xo tuu-s xi'in ángel n-ja'an xi'in-s Yuku Sinaí. N-chidotnuni-s xa n-ja'an-ia, te n-kendoo xijan xi'in xixitna-ro.

³⁹ Ña n-ka juini xixitna-ro xa jandixa-i Moisés. Ña n-ka xe ini-i-si, te n-ka juini-i xa ngondita koio-i xa nu'u-i Egipto.

⁴⁰ N-ka ja'an-i nuu Aarón: “Kadava'a-n iin ianyuux na juindodo nuu nuu-ro chi ña kutnuni nax n-kuu xa ñayo ka Moisés, se ndeka ña'a vaxi nde Egipto.”

⁴¹ Te n-kidava'a Aaron xi'in-i iin xa kaa ná kaa ncerru. N-ka xa'ni-i kiti xa n-ka doko-i-ti nuu xijan. N-ka kida-i viko xa chiñu'u-i ncerru n-ka kidava'a-i.

⁴² Xaxe'e xa'a n-xika yata Ianyuux nuu-i. N-dandoo-ia-i xa ndadaka'nu koio-i chudini, chi du'a n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu:

Ndo'o, ñayiu Israel, na n-ka xo tuu-n nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau uu diko kuia,
n-ka doko-n iin xa n-ka doko-n nuu-r, ko kuenda kiu ña tuu nax n-ka doko-n nuu-r,

⁴³ xaxe'e xa xne'e-n veñu'u luchi ianyuux nani Moloc n-ka kixee.

Diuni xne'e-n chudini ianyuux nani Renfán n-ka kixee.

Xne'e-n xa n-ka kidava'a-n jan n-ka kixee xa nakuetu koio-n nuu-i.

Xijan kuu xa kandeka ña'a-r ji'in inka lado yu'u ñuu nani Babilonia.

Kuu Ianyuux, n-ja'an-ia nuu se n-ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu.

⁴⁴ 'Na n-xo tuu xixitna-ro nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau, n-ka xo neva'a-i tabernáculo nuu n-kaa ni'no yuú yodotnuni tnu'u-ia. N-ta'u tniui Ianyuux xa n-kidava'a Moisés tabernáculo kaa ná kaa xa n-dande'a-ia-s.

⁴⁵ N-xika kuia, te n-kendoo Josué xi'in dava ka xixitna-ro xi'in tabernáculo jan. Xne'e-s-tnu n-ka kixee ya'a, te n-ka xo neva'a xixitna-ro-tnu. Nde n-xi'í David, ijan dada ñatuka n-ka xetniui-i-tnu. N-chindee Ianyuux xixitna-ro xa n-ka xijun-s ntdaa ñayiu n-ka xio ya'a, te n-ka tniis-ñu'u-i.

⁴⁶ N-tna ini Ianyuux David te diu-s n-xijan tnu'u-ia nuu io va'a xa kadava'a-s iin veñu'u-ia. Kuu-ia Ianyuux xixitna-ro Jacob.

⁴⁷ Juini daa n-juini David, ko ñadu diu-s n-kidava'a veñu'u Jerusalén chi Salomón n-kidava'a veñu'u-ia.

⁴⁸ N-kidava'a Salomón veñu'u-ia juini ñatu io-ia xiti veñu'u ka kidava'a ñayiu. Du'a n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu:

⁴⁹ Andiu nukoo silla-r xa nukoo-r te ñuñayiu neñi ndodo xe'e-r.

¿Janda kava veñu'u kadava'a-n xa kutuu-r a xa ku ndetatu-r?

⁵⁰ ¿Ñadu mee-r n-xani ini ntdantu'u xa io a?

Kuu Ianyuux, n-ja'an-ia.

⁵¹ 'Ña ka juini-n xa natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, ña ka jandixa-n Ianyuux, ña ka chinuu-n tnu'u-ia. Ndikiu ndiñuu ka dangondita-n Espíritu-ia. Ná n-ka kuu xixitna-n, daa ka kuu-n.

⁵² Kunini va'a koio-n xa ja'an-da ya. Xixitna-n jan n-ka kida u'u ntdaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Nde se n-ka ja'an xa kixi Ia ña tuu na kuechi kada n-ka xa'ni-i. N-ka diko-n Ia ya'a, te n-ka xa'ni ña'a se n-ka tniis ña'a.

⁵³ N-ka tekun tnu'u-ia n-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, ko ña ka jandixa-n tnu'u jan —kuu Steba, n-xia'an-s.

N-xi'í Steba

⁵⁴ Nu n-ya'a n-ja'an-s xa'a yo nde'e n-ka kiti ini ñayiu n-ka xo nini xa n-ja'an-s xa diko n-ka ni'i yu'u n-ka ni'i nuu-i.

⁵⁵ N-ndakoto ni'ni Steba andiu te n-xini-s xa diñu Ianyuux xaxe'e xa ñu'u Espíritu-ia-s. Diuni n-xini-s xa nujuiin Jesús lado kua'a-ia.

⁵⁶ Te xia'an-s nuu ñayiu jan:

—Vitna di nde'a-da xa nune andiu. Nde'a-da Ia kuu ñayiu. Nujuiin-ia diñi kua'a Ianyuux —kuu-s, n-xia'an-s.

⁵⁷ N-ka xadi nda'a ñayiu xyuku ijan do'o-i, te xee n-ka kana-i. N-ka xetu'a se xyuku ijan nuu nujuiin Steba, te n-ka tniis-s-i.

⁵⁸ N-ka kine'e ña'a-s nde yu'u ñuu Jerusalén, te ijan n-ka janña'a-s yuú. Se n-ka xo nde'a naxa n-kuu, n-ka janyuku-s da'ma-s nuu iin solteru nani Saulo.

⁵⁹ Nini ka jani-s Steba yuú, n-xijan ta'u-s nuu Ianyuux. N-ja'an-s:

—Jesús, Ia kuu Xto'o-da, nakueka-n anu-da.

⁶⁰ Ijan dada n-xe juiin xiti-s te xee xa xee n-kana-s:

—Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-n kuechi ka kida se ya'a —kuu-s, n-xia'an-s. Du'a n-ja'an-s te n-xi'i-s.

8

¹⁻² N-kuu inuu Saulo xi'in se n-ka xa'ni Steba.

Dava se va'a, n-ka kuxi-s-si te yo n-ka nda'i-s xaxe'e-s. Kiu ni ijan n-ka nukuita se ña ka kukanu ini Jesucristu ka kida u'u-s ñayiu kukanu ini-ia xndaxio Jerusalén. Xaxe'e xijan n-ka xite ni'no-i. Jua'an koio-i distrito Judea xi'in Samaria, diko ni se n-tunda'a ña'a Jesús n-ka ndoo Jerusalén.

³ N-nukuita se kuu Saulo kida u'u-s ñayiu ka kukanu ini Jesús tuku. N-xo xe'en-s ve'e xi'in ve'e xa kine'e-s ñayiu, nani seyii, dani ñadi'i. Diko n-xo ñu'u ña'a-s te n-xo xe ndeka ña'a-s vekaa.

⁴ N-ka ja'an ñayiu n-ka xite ni'no jan nuu ñayiu ñuu n-ka xee-i nax kada-i xa nanita'u-i.

N-dakua'a Slipe ñayiu Samaria

⁵ Se nani Slipe, n-kee-s Jerusalén. N-kixee-s ñuu Samaria, te n-ja'an-s nuu ñayiu ijan xa Jesús kuu Cristu.

⁶ N-ka xo taka ñayiu nuu-s, te ntdaa-i n-ka xo nini xa n-xo ja'an-s xaxe'e xa n-ka xini-i ntaka milagru n-xo kida-s xi'in xaxe'e xa n-ka tna ini-i tnu'u-s.

⁷ Kue'e ñayiu n-ñu'u ña'a xaloko n-ka ndva'a. Xee n-ka xo kana xaloko hora n-ka xo ndee-i anu ñayiu. Diuni kue'e ñayiu n-xi'í xe'e xi'in ñayiu yakua n-ka ndva'a.

⁸ Xaxe'e xa'a yo n-ka kuvete ñayiu ñuu ijan.

⁹ Ijan tuu ñn se n-xo kida magia. Simón nani-s. Kua'a-s kada-s milagru. N-xo ja'an-s xa diu-s kuu ñn se tu'a va'a, te ndandi'i-s.

¹⁰ Kue'e ñayiu n-ka xo nini tnu'u n-xo ja'an-s, nde sekuechi n-ka xo nini xa n-xo ja'an-s, te n-ka xo ja'an-i:

—Ianyuux chindee se ya'a xa du'a kida-s.

¹¹ Xaxe'e xa va'a kua'a Simón xa kada-s magia, xijan kuu xa n-ka xo xe nde'a ñayiu jan xa n-xo kida-s, te n-ka xo yu'u-i. Na'a n-kida-s xa'a,

¹² ko nu n-ka jandixa ñayiu jan xa n-ja'an Slipe, n-ka xendute-i; nani seyii, dani ñadi'i. N-kakune'e Slipe xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Diuni n-ja'an-s nax kada koio-i xa nanita'u-i.

¹³ Kue'e ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu, nde Simón n-kukanu ini-ia, te n-xendute-s. Ijan dada n-kunduu-s xi'in Slipe; ñatu n-dandoo-s-si. N-yu'u anu-s xa kue'e milagru n-xo nde'a-s. Kue'e xa n-xani ini-s.

¹⁴ Nu n-ka tekku se n-tunda'a ña'a Jesús xtuu Jerusalén xa n-ka jandixa ñayiu distrito Samaria xa n-ja'an Ianyuux, n-ka tunda'a-s Spedru xi'in Sua ijan.

¹⁵ Nu n-ka xee-s, n-ka xijan ta'u-s xa keé Espíritu Ianyuux ñayiu Samaria jan

¹⁶ chi ta keé ña'a ka Espíritu Ianyuux daa. Diko ni n-ka xendute-i xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i Jesús.

¹⁷ Xijan kuu xa n-xajan ndodo Spedru xi'in Sua nda'a-s diki-i te n-keé ña'a Espíritu-ia.

¹⁸ Nu n-xini Simón xa keé Espíritu Ianyuux anu ñayiu hora n-ka xajan ndodo Spedru xi'in Sua nda'a-s diki-i, xia'an-s nuu-s:

19 —Kada-n xa na keé Espíritu Ianyuux ñayiu hora na kajan ndodo-da nda'a-da diki-i, te taxi-da tvini —kuu-s, xia'an-s.

20 Xia'an Spedru:

—Na naa-n xi'in tvini-n. ¿Nakuenda xani ini-n xa jueen-n xa kuta'u-ro nuu Ianyuux?

21 Ma taxi Ianyuux xijan chi xini-ia xa ñatu kuu-n ñayiu va'a.

22 Natu ini xa n-kida-n kuechi, te kajan ta'u nuu Ianyuux nuu ma taxkanu ini-ia xa daa n-xani ini-n

23 chi yo kajan ini-n, te mee ni xaloko xadu'a xani ini-n.

24 Te xia'an Simón nuu Spedru:

—Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa maxku ya'a-da na n-ja'an-n xa ya'a-da.

25 N-ja'an Spedru xi'in Sua nuu ñayiu ijan xa n-kida Jesús xi'in xa n-ja'an-ia. Ijan dada n-ka xiko-s; ka nu'u-s Jerusalén. N-ka ja'an-s nuu ñayiu nax kada-i xa nanita'u-i ñuu xi'in ñuu ichi ka nu'u-s.

N-dakua'a Slipe ñin se Etiopía

26 Nu n-ya'a xa'a, n-ja'an ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu Slipe. Xia'an-ia:

—Jua'an do sur te tñii-n ichi n-kee nde Jerusalén xa n-xee nde Gaza. Ichi ya'a ya'a nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau.

27 N-tñii ichi-s. Jua'an-s, te n-xe juntna'a-s xi'in ñin se país Etiopía nuu taxnuni ñin ñadi'i nani Candace. Kuu-s se yinda'a tvini país ijan. N-xe'en-s Jerusalén xa n-nakuetu-s nuu Ianyuux.

28 N-xiko-s, juan nu'u-s xi'in carreta-s. Nini ñutuu-s xiti carreta jan, ka'u-s libru yodotnuni tnu'u Isaías, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

29 Xia'an Espíritu Ianyuux nuu Slipe:

—Juan tu'a carreta jan.

30 N-kendava Slipe; n-xe tu'a-s carreta jan, te n-teku-s xa ka'u se Etiopía jan libru yodotnuni tnu'u Isaías jan.

Nu n-teku-si xijan, n-xijan tnu'u-s-si:

—¿Kutnuni ini-n tnu'u ka'u-n de a?

31 N-ja'an se Etiopía nuu-s:

—Ña kutnuni ini-da chi ñayo kachitnu'u ña'a.

Xia'an-s nuu Slipe xa na nkaa-s carreta jan te na nkoo-s diñi-s.

32 Xa'a kuu xa yodotnuni nuu ka'u se Etiopía jan:

Ná kuu tkachi xi'in tkolelu kuu-s.

Chi ñatu nda'i tkachi hora xndeka-s-ti jua'an xa ka'ni-s-ti.

Ni tkolelu, ñatu nda'i-t hora ka dete-s-ti.

33 Ñatu n-dakaku ña'a juxtixia nuu se ñuu-s xa n-ka tekuechi neñu ña'a-s, te n-ka xa'ni-s-si.

Nda'u n-ya'a-s xaxe'e xa ñatu n-ka xe ini ña'a-s.

Ñayo da'ya dana-s n-xio,

chi n-ka xa'ni-s-si.

34 N-xia'an se netniu país Etiopía Slipe:

—Xijan ta'u-da nuu-n xa kachitnu'u ña'a-n, ¿Jundu kakune'e se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa du'a ja'an-s u? ¿Kakune'e-s mee-s a kakune'e-s inka-s a?

35 Nini xika carreta jan n-nukuita Slipe dakua'a-s se Etiopía jan. Ki'na nuu n-xian tnu'u-s-si xa tnu'u yodotnuni ka'u-s kakune'e Jesús. Ijan dada n-kakune'e ka-s-ia. N-xian tnu'u-s-si nax n-kida Jesús xa nanita'u ñayiu.

36-37 Te n-ka xee-s ñin nuu kaa ndute. Xia'an se netniu Etiopía nuu Slipe:

—¿Vatuka juendute-da u?, chi na ndute kaa ya'a.

³⁸ N-ta'u tni-u-s xa na nujuiin kiti ñu'u carreta jan te nduu-s n-ka nuu te n-dajuendute Slipe-si.

³⁹ Nu n-ka nane-s nuu ndute, dana ini n-ndone'e Espíritu Ianyuux Slipe. Te ña n-xini ña'a ka se netniuj jan. Vichi n-kudi ini-s ichi juan nu'u-s.

⁴⁰ N-xe'en Slipe ñuu nani Azoto. Te juan ndixi-s Cesarea. N-ja'an-s nuu ñayiu nax kada-i xa nanita'u-i ñuu xi'in ñuu ichi juan ndixi-s.

9

N-kukanu ini Saulo Jesucristu

¹ Ñatu n-nujani Saulo xa kida u'u-s ñayiu ka kukanu ini Jesús, Ia kuu Xto'o-ro. N-xo ja'an-s nuu-i xa ka'ni-s-yi nux dani na kukanu ini-i-ia. N-xe'en-s nuu dutu taxnuni ka

² xa n-xijan-s tutu xa na kua'a jin nukueka-s ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ka xe'en veñu'u-i katuu Damasco te kandeka ña'a-s ndixi Jerusalén xa chindi'u ña'a-s vekaa, nani seyii, dani ñadi'i.

³ Ne'e-s tutu jan jua'an Damasco, te nu n-kuyatni-s Damasco, danaa ndii iin xa ndii andiu, te nde'e n-ndii nikanduu nuu nujuiin-s.

⁴ N-ndua Saulo te n-teku-s xa n-ja'an. Du'a n-teku-s:

—Saulo, Saulo, ¿nakuenda kida u'u-n ñayiu ndeka-r u? Kuenda kiu mee-r kida u'u ña'a-n.

⁵ Xia'an Saulo:

—¿Jundu kuu ndixi u?

Te n-ja'an xa n-ja'an jan:

—Ru'u kuu Jesús. Kuenda kiu mee-r kida u'u ña'a-n xa kida u'u-n ñayiu ndeka-r.

⁶ Ndokoo. Jua'an Damasco. Ijan teku-n nax io xa kada-n.

⁷ Yo n-ka yu'u se xndeka tna'a xi'in Saulo xa n-ka teku-s xa daa n-ja'an-ia, ko ñayo-ia n-ka xini-s. Xaxe'e xa yo n-ka yu'u-s, ña tuu nax n-ka ja'an-s.

⁸ Ijan dada n-ndokoo Saulo, ko nu n-najaan-s nuu-s, ña n-kuu ka xa kunde'a-s chi n-kuua-s. Xijan kuu xa n-ka tni se ndeka tna'a xi'in-s nda'a-s te xtañu'u ña'a-s jua'an Damasco.

⁹ Uni kiu ña n-kuu xa kunde'a-s, ni ña tuu nax n-xaxi-s, ni ña tuu nax n-xi'i-s.

¹⁰ Damasco jan io iin se nani Ananías. Kukanu ini-s Jesucristu. N-kida Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, xa n-tutuku-s xa n-xini-s-ia te n-ja'an-ia nuu-s:

—Ananías.

N-ja'an-s:

—Jai. Na-da ya'a.

¹¹ Xia'an-ia nuu-s:

—Jua'an ichi nani Ichi Ndaa nuu io ve'e Judas. Ijan nanduku-n iin se Tarso nani Saulo chi xijan ta'u-s nuu-r.

¹² N-kida-r xa n-xini-s xa n-kiu-n ve'e-s te n-xajan ndodo-n nda'a-n diki-s xa na nukonde'a-s —kuu-ia, xia'an-ia.

¹³ Nu n-teku Ananías xa'a, xia'an-s:

—Kue'e ñayiu ka ja'an nuu-da xa n-kida u'u se ya'a ñayiu n-kida-n xa nduu-i ñayiu ii xndaxio Jerusalén.

¹⁴ Te ne'e-s tutu n-ka xia'an dutu ka taxnuni vaxi vitna xa chindi'u-s ñayiu ka ndadaka'nu ña'a te ka xijan ta'u-i nuu-n.

¹⁵ Te xia'an-ia nuu Ananías:

—Jua'an chi mee-r n-kaxi-si xa ja'an-s nuu ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xi'in nuu se ka taxnuni nuu-i jundu kuu-r. Di'uni n-kaxi-r-si xa ja'an-s nuu ñayiu Israel jundu kuu-r.

16 Ja'an-r nuu-s xa io xa nda'u ya'a-s xaxe'e xa ja'an-s jundu kuu-r.

17 Ijan dada jua'an Ananías ve'e nuu tuu Saulo, te n-kiu-s. N-xajan ndodo-s nda'a-s diki Saulo, te n-ja'an-s:

—Va'a nga ta'u kuu-n, Ñani. Jesús, Ia n-xini-n ichi vaxi-n, n-tunda'a ña'a. Kuu-ia Xto'o-ro. Vaxi-da na nukonde'a-n te ju'un ña'a Espíritu Ianyuux.

18 Hora ijan ni junkoio xa ná kaa chichi n-xo ndeyuku nuu Saulo te n-nukonde'a-s. N-ndokoo-s te n-xendute-s.

19 Ijan dada n-xaxi-s te n-nani'i ndee-s.

N-dakua'a Saulo ñayiu ñuu Damasco

Titnií kiu n-ndoo-s xi'in ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Damasco.

20 Ijan dada jua'an-s veñu'u ñayiu ka kuu da'ya dana Israel xndaxio ñuu ijan. N-ja'an-s nuu ñayiu jan xa Jesús kuu Da'ya Yí Ianyuux.

21 N-ka yu'u anu ndaa ñayiu n-ka xo nini tnu'u-s. N-ka xia'an tna'a-i:

—¿Ñadu se ya'a kuu se kida u'u ñayiu Jerusalén ka kakune'e Jesús a? ¿Ñadu vax ndi kueka ña'a-s xa kandeka ña'a-s nu'u nuu dutu ka taxnuni a?

22 Kua'a ka Saulo xa dakua'a-s ñayiu jua'an. N-ja'an-s nuu ñayiu Israel xtuu Damasco xa Jesús kuu Cristu, te n-kunuu tnu'u-s. Xaxe'e xa daa n-ja'an-s, kue'e xa n-ka xani ini-i.

23 Nu n-kuna'a tuu Saulo ijan, te n-ka kida inuu dava ñayiu ka kuu da'ya dana Israel xa ka'ni ña'a-i.

24 Nduu, xakuua n-ka xo ndetu-i-si ye'e nama ndi'u yu'u ñuu xa ka'ni ña'a koio-i, ko n-teku-s xa n-ka kida inuu-i xa ka'ni ña'a-i.

25 Xaxe'e xijan n-ka dakeé se ka kukanu ini Jesucristu Saulo xiti yika ka'nu in xakuua, te n-ka daya'a ña'a-s in yau nama ndi'u yu'u ñuu jan, te n-ka june'e-s-si yata nama jan.

N-naxee Saulo Jerusalén

26 N-naxee Saulo Jerusalén, te n-juini-s xa kiu tna'a-s nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu, ko ñayo ñayiu jan n-juini xaxe'e xa n-ka yu'u-i nuu-s chi ña n-ka jandixa-i xa kukanu ini-s Jesucristu.

27 Ijan dada ndeka se nani Bernabé Saulo jua'an nuu se n-tunda'a ña'a Jesús. N-najani-s nuu se ijan xa n-xini Saulo Jesucristu ichi jua'an-s te n-ja'an-ia nuu-s. Diuni n-ja'an Bernabé xa ña n-yu'u Saulo xa n-kakune'e-s Jesús nuu ñayiu Damasco.

28 N-kunduu Saulo xi'in se n-tunda'a ña'a Jesús nuu n-ka xikonuu-s, te n-kakune'e-s Jesús nuu ñayiu; ñatu n-yu'u-s xa kakune'e-s-ia.

29 N-jantna'a tnu'u Saulo xi'in se ka kuu da'ya dana Israel xne'e tnií mudu ñayiu Grecia xa n-ka kune'e-s Jesús, te tuku n-kakune'e Saulo-ia, te n-ka nduku ini-s xa ka'ni koio-s-si.

30 Nu n-ka teku se ka kukanu ini Jesucristu xijan, n-ka ki ndi ndeka-s-si nde ñuu nani Cesarea. Ijan n-ka najanu ichi-s-si xa juan ndixi-s ñuteyu-s Tarso.

N-ndva'a Eneas

31 Ña n-ka kida u'u ka ñayiu ña ka kukanu ini Jesucristu ñayiu ka kukanu ini-ia tiempo ijan. Ndaa vatuu n-ka xo tuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñuu xndatuu distrito Judea xi'in ñuu xndatuu distrito Galilea, ñuu xndatuu distrito Samaria du. Va'a ka n-ka kutnuni ini-i tnu'u Ianyuux. N-xe koo ka-i xañu'u nuu-ia, te n-kida Espíritu Ianyuux xa ñatuka n-ka kuko'yo ini-i.

32 Xikonuu Spedru ñuu xi'in ñuu, te n-xee-s ñuu Lida xa kotoni'ni-s ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii.

³³ Ijan n-nitna'a-s xi'in ñin se nani Eneas. Xá n-kuu una kuia kaa-s xa ku'u-s xa n-xi'í xe'e-s.

³⁴ Xia'an Spedru nuu-s:

—Dito Ta Eneas, ndadava'a ña'a Jesucristu. Ndokoo-n, te ndone'e-n yuu-n xi'in doo-n.

Danaa n-ndokoo-s.

³⁵ Ntdaa ñayiu io Lida xi'in ñuu Sarón n-ka xini xa ndva'a Eneas te ntdaa-i n-ka kukanu ini Jesucristu.

N-nandoto Dorcas

³⁶ Tiempu ijan n-xio ñin ñadi'i kukanu ini Jesucristu nani Tabita ñuu Jope. (Griegu nani-ña Dorcas.) Yo n-xo kidatniu-ña xa n-xo chindee-ña ñayiu ka kunda'u, te yo n-chindee-ña-i.

³⁷ N-kane kue'e-ña te n-xi'í-ña. N-ka dakuchi ñii ña'a ñá n-ka xo xini tna'a xi'in-ña, te n-ka xajan ña'a-ña ñin cuarto pisu kuu uu.

³⁸ Yatni Jope katuu ñuu nani Lida nuu tuu Spedru. N-ka teku ñayiu ka kukanu ini Jesucristu io Jope xa tuu Spedru Lida. N-ka tunda'a-i uu se n-ka tunda'a-i nuu-s xa na kajan ta'u-s nuu-s xa na ji'in-s Jope. Nu n-ka xee nduu se ya'a Lida, ka xia'an-s nuu Spedru:

—Vax ki kueka ña'a-da xa ji'in-ro ñuu-da, te maxku kukuee-n.

³⁹ Hora ijan ni jua'an Spedru xi'in-s Jope. Nu n-xee Spedru xi'in-s ve'e nuu kaa Dorcas, te xndeka ña'a-s n-xe xee cuarto pisu kuu uu. Xtuu ñadi'i n-ka xi'í yii cuarto jan, te ka nda'i-ña xa ka nda'i-ña. N-ka dande'a-ña Spedru dijun xi'in dava ka da'ma n-kiku Tabita xa juña'a nga-ña ñayiu.

⁴⁰ N-ta'u tniu-s xa na kee-ña ntdaa-ña cuarto ijan. N-xe juiin xiti-s xa n-xijan ta'u-s nuu Ianyuux. N-nukonde'a-s-ña, te n-ja'an-s:

—Didi, Di Tabita, ndokoo-n.

N-najaan-ña nduchi nuu-ña, te nu n-nukonde'a-ña Spedru, n-ndandita-ña.

⁴¹ N-tñii Spedru nda'a-ña, te n-ndojani-s-ña. N-kana-s ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xi'in ñadi'i n-ka xi'í yii xtuu ijan xa na kunde'a koio-s-ña.

⁴² Nu n-ka teku ntdaa ñayiu Jope xa'a, kue'e ka-i n-ka kukanu ini Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro.

⁴³ Jeeen kiu n-ndoo Spedru ve'e ñin se kida vita ñii ñuu ijan. Simón nani-s.

10

N-kana Cornelio Spedru

¹ Cesarea io ñin centurión nani Cornelio. Italiano nani ñin cientu soldado ndeka-s.

² Jandixa-s Ianyuux, te ntdaa-s xi'in familia-s xndaxio xañu'u nuu-ia. Diuni xko xia'an nga-s xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u, te xko xijan ta'u-s nuu Ianyuux.

³ Nini xijan ta'u-s nuu-ia ñin vuelta, n-kida Ianyuux xa n-xini-s ñin ángel, ia xinokuechi nuu-ia, xa juan kiu-ia nuu tuu-s. Naxa kaa uni xañini kuu hora ijan. N-ja'an-ia:

—Cornelio.

⁴ N-ndakoto ndee-s-ia. Vichi n-yu'u-s te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Nax juini-n u?

Xia'an ángel:

—N-chinuu Ianyuux xa xijan ta'u-n nuu-ia xi'in xa xia'an nga-n xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u.

⁵ Tunda'a-n se na ji'in ñuu Jope xa na nkueka-s ñin se nani Simón. Diuni nani-s Spedru.

⁶ Tuu-s ve'e inka ntuku se nani Simón. Kidavita se ijan ñi#i kití. Yatni yu'u mar io-s —kuu-ia, xia'an-ia.

⁷ Nu juan nu'u ángel n-ndatnu'u xi'in Cornelio, n-kana-s uu se ka xinokuechi nuu-s xa ka kidatni-u-s ve'e-s xi'in ñin soldado. Va'a jandixa soldado jan Ianyuux.

⁸ N-najani Cornelio ntdaa xa n-ya'a. Ijan dada n-tunda'a-s ndruni se ijan. Jua'an koio-s Jope.

N-tutuku Spedru xa n-xini-s ñin xa n-xini-s

⁹ Naxa kaa x-uu, kiu kuu uu, n-ka kuyatni-s ñuu Jope. Hora ijan n-xe xee Spedru dikí ve'e xa kajan ta'u-s nuu Ianyuux.

¹⁰ N-kojon-s, te n-kuu anu-s xa kaxde'ñu-s. Nini kidatu'a ñin ñá kida tu'a xa kaxi-s, n-kida Ianyuux xa n-xini-s ñin xa n-xini-s.

¹¹ N-xini-s xa n-najaan andiu te vax juun ñin xa kaa ná kaa da'ma. Ndika te ka'nu xijan, te duku ndetna'a nkoon punda-i.

¹² Xiti da'ma jan ñu'u titni kití. Ñu'u kití uu nda'a uu xe'e, kití ndava xi'in koo.

¹³ Te n-teku-s xa n-ja'an:

—Ndojuuin, Pedru. Ka'ni kití de te kaxi-ti.

¹⁴ N-ja'an Spedru:

—Ña'a, Taa-ro Ianyuux, ta uun ka kaxi-da ñin xa ña va'a xa kaxi-ro.

¹⁵ N-teku ntuku-s inka vuelta xa n-ja'an:

—Ru'u n-kida xa n-ndunini-ti, maxku ja'an ndo'o xa ñatu va'a xa kaxi-n-ti.

¹⁶ Du'a n-ya'a uni vuelta. Ijan dada juan ndaa ntdaa xijan andiu.

¹⁷ Nu n-ka xee se n-tunda'a ña'a Cornelio Jope, n-ka xijan tnu'u-s ndexu katuu ve'e tuu Spedru. Nini xani ini Spedru nuu nakuenda xa n-xini-si xijan, n-ka xee se n-tunda'a Cornelio nuu tuu-s.

¹⁸ N-ka xijan tnu'u-s nuu ijan tuu ñin se nani Simón. N-ka ja'an-s xa diuni nani-si Spedru.

¹⁹ Nini xani ini ka Spedru nuu nax kuu xa n-xini-s, n-ja'an Espíritu Ianyuux nuu-s:

—Uni se ka nanduku ña'a, Pedru.

²⁰ Ndojuuin, te ta nuu. Jua'an xi'in-s, te maxku ña'a kani ini-n chi mee-r n-tunda'a-s.

²¹ N-nuu Spedru te n-ja'an-s nuu ndruni se ijan:

—Ru'u kuu se ka nanduku-n. ¿Nax ka juini anu-n xa vaxi koio-n u? —kuu-s, xia'an-s.

²² Ka xia'an se ijan:

—Ñin se kuu centurión n-tunda'a ña'a xa vaxi koio-da. Cornelio nani-s. Jandixa-s Ianyuux, te io-s xañu'u nuu-ia. Ntdaa ñayiu Israel ka ja'an xa va'a-s. ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, n-ja'an nuu-s. N-xia'an-ia xa na kana ña'a-s ndixi xa ji'in-n ve'e-s te kunini-s ntdaa xa na ja'an-n nuu-s.

²³ N-ja'an Spedru nuu-s xa kiu koio-s ve'e nuu tuu-s, te n-ka ndoo-s xakuua ijan. Ijan dada xndeka se Cesarea jan Spedru xi'in dava se ka kukanu ini Jesucristu xndaxio ñuu Jope vaxi Cesarea.

N-xe dakua'a Spedru Cornelio ve'e-s

²⁴ Kiu kuu uu n-ka kixee-s xi'in-s Cesarea. Nu n-ka xee-s ve'e Cornelio, xa xndetu ña'a-s xi'in familia-s xi'in ñayiu kumani xi'in-s n-nadataka-s ve'e-s.

²⁵ Jua'an Spedru xa kiu-s ve'e-si, te n-xe tu'a ña'a-s. N-xe juuin xiti-s xa nakuetu-s nuu-s,

²⁶ ko n-ndojani ña'a Spedru. Xia'an-s nuu Cornelio:

—Ndojuuin-n, chi diuni ñayiu kuu-da ná kuu-n de.

²⁷ Nini ndatnu'u Spedru xi'i-s, n-kiu-s ve'e-s te n-xini-s xa kue'e ñayiu xyuku.

²⁸ Xia'an Spedru nuu ñayiu jan:

—Xá xna'a-n xa ka ja'an ñayiu ka kuu da'ya dana Israel xa kuechi kuu nux kandeka tna'a-i xi'in ñayiu ña ka kuu da'ya dana Israel a xa koton'i'ni-i-yi. Daa ka ja'an-i, ko n-ja'an Ianyuux nuu-da xa maxku ku ja'an ka-da xa ñatu xe ini-ia dava ñayiu a ña tuu nax juun-ia-i.

²⁹ Xijan kuu xa nu n-ka kachitnu'u ña'a se ya'a xa kana ña'a-n, ñatu n-kidachin-da chi vaxi ni-da. Juini-da xa kutnuni ini-da nakuenda n-kana ña'a-n —kuu Spedru, xia'an-s.

³⁰ Xia'an Cornelio nuu-s:

—Vitna n-kuu koon kiu, te naxee hora ya'a xa n-xijan ta'u-da nuu Ianyuux ve'e-da ya, te io ndite-da. Danaa n-xini-da ñn ángel ni'no da'ma diñu nujuuin nuu-da.

³¹ N-ja'an-ia nuu-da: “Cornelio, xko nini Ianyuux xa xko xijan ta'u-n te xini-ia xa xia'an nga-n xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u.

³² Tunda'a-n se tunda'a-n xa na ji'in-s Jope xa na nkueka-s Simón. Diuni nani-s Spedru. Tuu-s ve'e inka se nani Simón. Se kidavita ññ kiti kuu-s. Io-s yatni yu'u mar.”

³³ Xijan kuu xa nuni'no ni n-tunda'a-da se n-ka xe nunduku ña'a, te n-kida-n xamani xa vaxi-n. Ntdaa-da xyuku ya'a vitna xa kunini koio-da ntdaa xa n-ja'an-ia xa ja'an-n nuu-da.

³⁴ N-kixe'e Spedru xa ja'an-s. Xia'an-s:

—Vitna kuu xa n-xini ndaa n-xini kuiti-da xa inuu ka kuu nandikaa ñayiu ññayiu nuu Ianyuux.

³⁵ Ntdaa ñayiu xndaxio dava'a nga ñuu, nux io-i xañu'u nuu-ia, te kida-i xava'a, tna ini ña'a-ia.

³⁶ N-kachitnu'u ña'a Ianyuux daña xa ka kuu-da ñayiu Israel nax n-kida Jesucristu xa ndumani Ianyuux xi'in ñayiu. Taxnuni Jesucristu nuu-ro ntdaa-ro.

³⁷ Xá ka xini ndixi nax n-ya'a Israel na n-ya'a xa n-ja'an Sua Bautista nuu ñayiu xa io xa natu ini koio-i xa n-ka kida-i kuechi, te n-dajuendute-s-yi.

³⁸ Xá ka xini-n xa n-kida Ianyuux Jesús Nazaret xi'in xa n-kida Jesús. N-dakeé Ianyuux Espíritu-ia Jesús, xa n-kida Jesús xa n-kida-ia. Xava'a n-kida-ia. N-ndadava'a-ia ntdaa ñayiu n-xo kida u'u ña'a Kui'na. N-kida-ia xijan chi n-kunduu-ia xi'in Ianyuux. Distritu Galilea kuu nuu n-kixe'e xa'a.

³⁹ N-xo nde'a-da xi'in dava ka se n-dakua'a Jesús ntdaa xa n-kida-ia Jerusalén xi'in dava ñuu xndatuu distrito Judea. N-ka xatakaa dika-s-ia nuu ñn curuxi xa n-ka xa'ni-s-ia.

⁴⁰ N-nadandoto Ianyuux-ia kiu kuu uni, te n-kida Ianyuux xa n-ka xo nde'a-da-ia.

⁴¹ Ndu ntdaa ñayiu n-xini-ia na n-nandoto-ia, chi ntdaa ni daña, se n-kaxí diin ña'a Ianyuux, n-ka xini-ia. N-ka xaxi-da te n-ka xi'i-da xi'in-ia na n-nandoto-ia.

⁴² Te n-ta'u tniu ña'a-ia xa ja'an koio-da nuu ñayiu xa Ianyuux n-tetutniu-ia xa kuu-ia juexi nuu ñayiu xndito xi'in nuu ñayiu n-ka xi'í.

⁴³ Ntdaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kakune'e Jesús. N-ka ja'an-s xa ñayiu kukanu ini-ia, taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka kida-i —kuu Spedru, xia'an-s.

⁴⁴ Nini ja'an Spedru, n-keé Espíritu Ianyuux ntdantu'u ñayiu xnini tnu'u ja'an-s.

⁴⁵ N-ka yu'u se Israel ka kukanu ini Jesucristu ka kunduu xi'in Spedru xa diuni n-keé Espíritu Ianyuux se ñatu kuu da'ya dana Israel.

⁴⁶ N-ka xo nini-s xa ka ja'an ñayiu ijan inka yu'u, te ka najuen tnu'u-i Ianyuux.

⁴⁷ Xia'an Spedru nuu se kunduu xi'in-s:

—Mayo-n dada'an xa juendute koio ñayiu ya'a chi n-keé ña'a Espíritu Ianyuux ná ñu'u ña'a-ia mee-ro.

⁴⁸ Te n-ta'u tniu Spedru xa na juendute koio ñayiu jan xaxe'e xa n-xi'i Jesucristu na kua'a nanita'u-i. Ijan dada n-ka ja'an ñayiu jan nuu Spedru xa na ndoo-s xi'in-i uni koon kiu.

11

N-najani Spedru nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nakuenda n-xe'en-s ve'e Cornelio

¹ N-ka teku tnu'u se n-tunda'a ña'a Jesús xi'in ntaka dava ñayiu kukanu ini Jesucristu xndaxio ntaka ñuu xndatuu distrito Judea xa diuni n-ka teku ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel tnu'u Ianyuux, te n-ka kuvete-i,

² ko nu n-naxee Spedru Jerusalén, n-kanandee ña'a dava se ka kukanu ini Jesucristu. Se n-ka ta'nde ndodo ñi nuu ii-s ka kuu-s.

³ Ka xia'an-s nuu-s:

—¿Nakuenda n-xe kotoni'ni-se se ñatu n-ta'nde ndodo ñi nuu ii-s ná ka kida roo, ñayiu ka kuu da'ya dana Israel te nakuenda n-xaxi-n xi'in-s u?

⁴ N-najani Spedru ná n-kuu ná n-xino. Xia'an-s:

⁵ —Ñini xijan ta'u-da nuu Ianyuux na n-xo tuu-da Jope, n-kida-ia xa n-xini-da ñin xa kaa ná kaa da'ma. Ndika te ka'nu xijan, te duku ndetna'a nkoon punda-i. N-xini-da xa vax juun xijan andiu, te n-xino nuu nujuiin-da.

⁶ N-xo nde'a va'a-da xa jini-da nax ñu'u xiti-i te n-xini-da xa ñu'u kiti uu nda'a uu xe'e, kiti ndava xi'in koo.

⁷ Te n-teku-da xa n-ja'an nuu-da: “Ndojuuin, Pedru. Ka'ni kiti de te kaxi-ti.”

⁸ Xia'an-da: “Ña'a, Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Xto'o-da, ma kaxi-da chi ta uun ka kaxi-da ñin xa ña va'a xa kaxi-da a ñin xa kui'a kaa.”

⁹ Ijan n-ja'an ntuku nde andiu inka vuelta: “Ru'u n-kida xa n-ndunini-ti, maxku ku ja'an ndo'o xa ñatu va'a xa kaxi-n.”

¹⁰ Du'a n-kuu uni vuelta. Ijan dada juan ndaa ntdaa xijan andiu.

¹¹ Hora ijan, n-ka xee uni se Cesarea ve'e nuu tuu-da. ñin se ñuu-s n-tunda'a ña'a xa na nanduku ña'a koio-s.

¹² N-ja'an Espíritu Ianyuux xa maxku ña'a kani ini-da xa ji'in-da xi'in se n-ka xee jan. Te n-xe'en-da xi'in iñu ñani-ro ya'a. Ntdaa-da n-ka kiu ve'e se n-kana ña'a jan.

¹³ N-najani-s xa ve'e-s n-xini-s xa nujuiin ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, te n-ja'an-ia nuu-s: “Tunda'a se ji'in ñuu Jope na nkueka-s ñin se nani Simón. Diuni nani-s Spedru.

¹⁴ Se ijan kachitnu'u ña'a nax kada koio-n xa nanita'u-n xi'in ntdaa familia xtuu nukee nuve'e-n”, kuu ángel, n-xia'an-ia nuu-s.

¹⁵ Nu n-kixe'e-da xa ja'an-da nuu ñayiu ijan, n-keé Espíritu Ianyuux ñayiu jan nani n-keé ña'a-ia roo.

¹⁶ Ijan dada n-naja'an-da xa daa n-ja'an Jesús: “Sua n-dajuendute ña'a xi'in ndute, te Ianyuux kada xa ju'un ña'a Espíritu-ia.”

¹⁷ D̄iuni n-dakeé Ianyuux Espírítu-ia se ijan nani n-dakeé ña'a-ia roo xaxe'e xa kukanu ini-ro Jesucristu. ¿Nuda dañá ka ku dada'an-da u? —kuu Spedru, n-xia'an-s.

¹⁸ Nu n-ka teku se xtuu Jerusalén xa'a, ni ñin xa ñatuka n-ka ja'an-s, te n-ka ndadaka'nu-s Ianyuux. N-ka ja'an-s:

—Ate n-kida Ianyuux xa n-ka natu ini ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel xa n-ka kida-i kuechi te kutuu-i xi'in-ia níkava níkuíta nuda —ka kuu-s.

N-ka dakua'a Spalu xi'in Bernabé ñayiu xndaxio Antioquía

¹⁹ Ñayiu ka kukanu ini Jesucristu n-ka kixee distrito Fenicia, distrito Chipre xi'in ñuu Antioquía xa n-ka kee-i Jerusalén, n-ka kakune'e-i xa n-ja'an Jesús, ko ña n-ka dakua'a-i ñayiu ña ka kuu da'ya dana Israel chi diko ni ñayiu kuu da'ya dana Israel xndaxio ijan n-ka dakua'a-i. N-ka xe kotuu-i ijan xaxe'e xa n-ka kida u'u ña'a ñayiu ña ka kukanu ini Jesucristu ñuu-i chi n-ka kuu inuu-i xi'in Steba, se n-ka xa'ni-s.

²⁰ Xijan kuu xa dava se ka kukanu ini Jesucristu, xndaxio Chipre xi'in Cirene n-ka xee-s ñuu Antioquía, te n-ka ja'an-s nuu se ñatu ka kuu da'ya dana Israel nax n-kida Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, xa na nanita'u-i.

²¹ N-chindee ña'a Ianyuux, te kue'e ñayiu n-ka kukanu ini Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, te n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi.

²² Nu n-ka teku ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xtuu Jerusalén xa'a, n-ka tunda'a-i Bernabé ñuu Antioquía.

²³ Nu n-xee Bernabé ijan, n-xini-s xa va'a ka kutnuni ini ñayiu ijan tnu'u Ianyuux chi n-kidatniú-ia anu-i, te n-kuvete-s. N-ja'an-s nuu-i xa idií vuelta na kajan-i anu-i xa kukanu ini-i Jesucristu.

²⁴ Bernabé kuu ñin se va'a. Ñu'u ña'a Espírítu Ianyuux te va'a kukanu ini-s Jesucristu. Xijan kuu xa kue'e ñayiu n-ka kukanu ini-ia.

²⁵ Nu n-ya'a xa'a, n-kee Bernabé Antioquía xa n-kixee-s ñuu nani Tarso xa n-nduku-s Saulo.

²⁶ Nu n-nani'i ña'a-s, ndeka ña'a-s jua'an Antioquía. Ijan n-ka xo tuu-s xi'in ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñin kuía titíi, te kue'e ñayiu n-ka dakua'a-s. Antioquía kuu nuu kí'na nuu n-ka xe konani ñayiu ka kukanu ini Jesucristu cristiano.

²⁷ Ijan dada n-ka xee se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu Antioquía xa n-ka kee-s Jerusalén.

²⁸ ñin-s nani Agabo. Nu n-ka xee-s ijan, n-ka taka ñayiu nuu-s, te n-ja'an Agabo nuu-i. N-kida Espírítu Ianyuux xa n-ja'an-s xa koo tnama nitu'u nación ijan, te daa n-ya'a tiempo n-xo kuu Claudio emperador.

²⁹ Daa n-ka kida inuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Antioquía jan xa chindee-i ñayiu kukanu ini Jesucristu xndaxio Judea según janda n-ka kundee ini mee-i xa chindee-i.

³⁰ Daa n-ka kida-i te n-ka tunda'a-i Bernabé xi'in Saulo xa kane'e-s xa n-ka doko-i jí'in Judea nuu se ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

12

N-xa'ni Herodes Santiago, te n-chindi'u-s Spedru vekaa

¹ Tiempu ijan, n-kixe'e se taxnuni nani Herodes xa kida u'u-s dava ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

² N-ta'u tniú-s xa n-ka xa'ni soldado-s Jacobo, ñani Sua xi'in espada.

³⁻⁴ Nu n-xini-s xa n-ka tna ini ñayiu Israel xa'a, n-ta'u tniú-s xa n-ka tñii soldado-s Spedru, te n-ka chindi'u ña'a-s vekaa. (Xa'a n-ya'a kíu kuu viko

Paxcua, kiu ka xaxi ñayiu tila ña n-kiu levadura.) Ijan n-ka xe kondee ña'a koon soldado ntna'a iñu hora. N-ñu ini Herodes xa kadandaa-s kuechi Spedru nuu ka nataka ñayiu ñuu Jerusalén na xinokava viko Paxcua jan.

⁵ Nini yindi'u-s, ka xijan ta'u xa ka xijan ta'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nuu Ianyuux xa na kee-s.

N-kida ángel xa n-xino Spedru vekaa

⁶ Ñin nga xakuuaa kindi'u-s, te kiu kuu uu kadandaa Herodes kuechi-s n-kuu. Xakuuaa ijan kidi-s me'ñu uu soldado, te xndijun ndetna'a-s xi'in-s cadena. Xyuku ka dava soldado yekaa xa xndee-s vekaa.

⁷ Danaa n-xee ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, te ndii nitu'u xiti vekaa. N-katu ángel yiki na'a Spedru xa n-dandoto ña'a-ia te n-ja'an-ia nuu-s:

—Yachi ndokoo.

Te hora ijan ni n-nandaxi mee cadena nda'a Spedru te jungoio.

⁸ Xia'an ángel:

—Juan ndiu nuu da'ma-n. Juan ndiu ndixa-n.

Te daa n-kida Spedru. Xia'an ntuku ángel:

—Nukondixi capa-n te kandijun ña'a.

⁹ Ndijun Spedru ángel n-kee. Ña n-kutnuni ini-s nuu xa xandaa xakuuti n-kee-s xi'in ángel vekaa a ña'a. N-xani ini-s xa n-tutuku-s.

¹⁰ N-ya'a-s xi'in ángel nuu xyuku ñin montón soldado, ijan dada n-ya'a ka-s xi'in-ia nuu xyuku inka montón-s. Te n-xee-s xi'in-ia yekaa nde'a do ichi jua'an xiti ñuu. Najaan mee ye'e ya'a. N-xika-s xi'in-ia, te ndeka ña'a-ia jua'an ñin ichi xiti ñuu, te n-dandoo ña'a ángel.

¹¹ Ijan dada n-kutnuni ini-s xa ndaa n-kee-s vekaa, te n-ja'an mee n-ja'an ñin-s: “Vitna n-xini-ro xa xandaa xakuuti n-tunda'a Ianyuux ángel-ia xa dakaku ña'a-ia nuu Herodes xi'in nuu ntdaa xa n-juini se Judea xa kada ña'a-s.”

¹² Nu n-tuu ini-s xa n-kee-s vekaa, n-xe'en-s ve'e María, di'i Sua. Diuni nani-s Smarku. Kue'e ñayiu n-ka nataka xa ka xijan ta'u-i ijan.

¹³ N-dakande Spedru ye'e ndi'u nuu kiu-ro nuke'e, te n-xe koto ñin dichi xinokuechi nani Rode nuu jundu dakande.

¹⁴ N-najini-i tnu'u Spedru, te ña najaan-i ye'e chi vichi n-kuvete-i. N-kendava-i. Juan ndiu-i xiti ve'e. N-xian tnu'u-i ñayiu xyuku xiti ve'e xa Spedru nujuin ye'e.

¹⁵ Ka xia'an ñayiu jan nuu-i:

—Lilu-n.

Ko xia'an na'i-i xa diu te diu Spedru.

Ka xia'an ntuku ñayiu jan:

—Axa ñadu mee-s, axa ángel-si xu.

¹⁶ Dani dakande Spedru ye'e. Nu n-ka najaan ñayiu ye'e jan n-ka xini-i Spedru, te n-ka yu'u anu-i.

¹⁷ Te n-ndone'e nda'a Spedru xa maxku ja'an koio ka-i, te n-najani-s nuu-i janda n-kuu xa n-kine'e ña'a Ianyuux vekaa. Diuni xia'an-s:

—Juña tnu'u koio-n xa'a Jacob xi'in dava ka ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

Ijan dada n-kee-s; jua'an-s inka lado.

¹⁸ Nu n-tuu, ña n-ka kutnuni ini soldado nax n-kuu xa ñayo ka Spedru yindi'u, te kue'e xa n-ka xani ini-s.

¹⁹ N-teku Herodes xijan, te n-ta'u tniu-s xa na jin nunduku ña'a koio soldado-s, ko ñayo-s n-nani'i ña'a. N-kana Herodes soldado-s vetniu xaxe'e

xa n-xino Spedru, te n-xijan tnu'u-s-si nde jua'an Spedru. N-ta'u tniu-s nuu dava ka soldado-s xa n-ka xa'ni-s soldado n-ka xo ndee Spedru jan.

N-xi'i Herodes

Nu n-ya'a xa'a, n-kee Herodes distrito Judea. Vaxi-s Cesarea xa kutuu-s ijan.

²⁰ Xaxe'e xa n-ka jantna'a Herodes xi'in ñayiu Tiro xi'in ñayiu Sidón, xijan kuu xa n-ka kida inuu ñayiu ijan xa n-ka xe koto-i-si xa ndatnu'u-i xi'in-s. N-ka daja'an-i ñin se ndandi'i xinokuechi nuu Herodes xa na juña'a-s nuu Herodes xa na ndumani koio-i xi'in-s. Blasto nani-s. Xaxe'e xa nuu taxnuni Herodes kee xa ka ndoñu'u-i, xijan kuu xa daa n-ka kida-i.

²¹ N-xantuu Herodes kiu ndatnu'u-s xi'in ñayiu ijan. Nu n-xee kiu ndatnu'u-s xi'in-i, n-ndadakutu-s mee-s da'ma xkui'no se ka taxnuni. N-nukoo-s nuu silla nuu xko nukoo-s xa taxnuni-s, te n-ja'an-s nuu ñayiu xyuku ijan.

²² Nu n-ka teku-i xa n-ja'an-s, n-ka kana-i:

—Ianyuux kuu se ja'an ya; ñadu ñayiu —ka kuu-i.

²³ Dana ini n-kida ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa n-kane kue'e Herodes xaxe'e xa ña n-najuen tnu'u-s Ianyuux nuu ñayiu jan. N-xaxia'an tndaku, te n-xi'í-s.

²⁴ Kiu xi'in kiu ka teku ka ñayiu tnu'u Ianyuux jua'an, te kue'e ka-i ka kukanu ini Jesucristu jua'an.

²⁵ N-ka daxinokava Spalu xi'in Bernabé tniu n-ka ja'an ñayiu xa kada-s, te n-ka ndee-s Jerusalén. Xndeka-si Sua, se diuni nani Smarku, vaxi Antioquía.

13

N-ka tunda'a ñayiu Antioquía Spalu xi'in Bernabé xa kixi-s titni ñuu

¹ Dava ñayiu kukanu ini Jesucristu xtuu Antioquía, ka kuu se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te dava-i ka kuu se ka dakua'a ñayiu. Du'a xnani dava-s: Bernabé, Simeón, Lucio, Manaén, Saulo du. Simeón ya, n-ka xo dandee ña'a ñayiu Se Ñii Tnuu. Lucio kuu se Cirene. Manaén n-xa'nu dava xi'in Herodes, se n-taxnuni Galilea.

² N-ka xo ndadaka'nu-s Ianyuux te n-ka xo xio ndite-s. ñin vuelta ñini daa ka kida-s n-ja'an Espíritu Ianyuux nuu-s:

—Kine'e diin Bernabé xi'in Saulo xa nkada-s tniu-r inka ñuu chi xaxe'e xijan n-kaxi-r-si.

³ Nu n-ya'a xa n-ka xijan ta'u-s nuu Ianyuux xi'in xa n-ka xio ndite-s, n-ka xajan ndodo-s nda'a-s diki Bernabé xi'in Saulo, te n-ka ja'an-s nuu-s xa na ji'in koio-s inka ñuu.

N-ka dakua'a Bernabé xi'in Saulo ñayiu país Chipre

⁴⁻⁵ N-tunda'a ña'a Espíritu Ianyuux xa kixi-s ñuu xi'in ñuu. N-ka kee-s. Vaxi koio-s ñuu Seleucia. Xndeka-si Sua vaxi xa chindee ña'a-s. N-ka keé-s barcu Seleucia xa vaxi koio-s ñuu nani Salamina país nani Chipre. N-ka kixe'e-s ka ja'an-s tnu'u Ianyuux xiti veñu'u ñayiu Israel xndaxio ijan.

⁶ Nikani yu'u mar n-ka kixi-s xa nde n-ka kixee-s ñuu nani Pafos. Ijan n-ka xe juntna'a-s xi'in ñin se Israel kida magia. N-xo ja'an-s xa tnu'u Ianyuux ja'an-s, ko ña ndaa. Barjesús nani-s. Diuni nani-s Elimas.

⁷ Kunduu-s xi'in gobernador nani Sergio Paulo. Yo kaxi ini Sergio Paulo jan. N-kana-s Bernabé xi'in Saulo chi n-juini-s xa kunini-s tnu'u Ianyuux.

⁸ Dii Elimas kuu Magia. Elimas jan n-dada'an xa ja'an ka Bernabé xi'in Saulo tnu'u Ianyuux nuu gobernador jan, xa na ña'a jandixa ka-s xa n-ka ja'an-s.

⁹ Saulo ya, diuni nani-s Spalu. Ñu'u ña'a Espiritu Ianyuux. N-nukonde'a-s se kida magia jan.

¹⁰ Te n-ja'an-s:

—Da'ya Kui'na kuu-n. Xini u'u-n ntdaa xava'a. Mee ni xa danda'u-n ñayiu. Mee ni xa ña ndaa kida-n. ¿Nakuenda ña nujani-n xa ja'an-n xa tnu'u Ianyuux kuu tnu'u vete?

¹¹ Kada u'u ña'a Ianyuux vitna. Kuaa-n te ma kuu xa kunde'a ka-n xa ndii nde na xee kiu nukonde'a-n.

Hora ijan ni n-kuaa Elimas, te n-nduku-s iin ñayiu kuitañu'u ña'a.

¹² Xaxe'e xa n-tna ini gobernador jan xa n-ja'an Saulo xa n-kida Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, xi'in xaxe'e xa n-xini-s xa n-ya'a Elimas, n-kukanu ini-s Cristu.

N-ka dakua'a Bernabé xi'in Saulo ñayiu ñuu Antioquía, distrito Pisidia

¹³ N-ka keé Spalu xi'in se xndeka tna'a xi'in-s barcu ñuu Pafos. N-ka kixee-s ñuu Perge, distrito Panfilia. Ijan n-dandoo Sua Spalu xi'in Bernabé, te n-xiko-s. Juan nu'u-s Jerusalén.

¹⁴ N-ka ya'a Spalu xi'in Bernabé Perge, te n-ka kixee-s ñuu Antioquía, distrito Pisidia. N-ka kiu-s veñu'u ñayiu ka kuu yatnu'u Israel kiu ka ndetatu-i, te n-ka nukoo-s.

¹⁵ Nu n-ya'a n-ka'u ndodo tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in tnu'u se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, n-ka ja'an se ka kida veñu'u jan nuu Spalu xi'in nuu Bernabé:

—Dito, nuu io iin xa ja'an-n nuu ñayiu xa jan do'o-n-yi, ja'an koio-n vitna.

¹⁶ N-ndojuini Spalu te n-ndone'e nda'a-s nuu ñayiu xyuku ijan xa na kunini koio-i xa ja'an-s. Te n-ja'an-s:

—Dito, Didi, kunini koio ndixi, ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel, te ka jandixa-n Ianyuux xi'in ndixi, ñayiu ka kuu da'ya dana Israel.

¹⁷ N-kaxi Ianyuux xixitna roo, ñayiu Israel, xa kuu-i da'ya-ia, te n-kida-ia xa n-xini da'ya dana-i, te n-kuu ñuu n-ka xo tuu-i país Egipto iin ñuu ka'nu. Ijan dada n-kida-ia xa n-ka kee-i nación ijan.

¹⁸ N-kundee ini Ianyuux xa ñatu n-ka jandixa ña'a xixitna-ro, na n-ka xo tuu-i nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau uu diko kuia.

¹⁹ N-danaa Ianyuux uxa nación kuechi Canaán xa n-xia'an-ia ñu'u ijan xixitna-ro.

²⁰ Koon yodo cientu kuia n-kuu ntdaa xa'a.

Ijan dada n-kida Ianyuux xa n-ka taxnuni se ka kuu juexi nuu ñayiu Israel nde kiu n-xo tuu Samuel, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu-i.

²¹ Ijan dada n-ka xijan se Israel nuu Ianyuux iin rey taxnuni nuu-s, te n-xia'an Ianyuux Saul, se kuu da'ya yii Cis, da'ya dana Benjamín. Uu diko kuia n-taxnuni-s.

²² Ijan dada n-kine'e-ia-s, te n-jantuu-ia David. Du'a n-ja'an-ia xa n-kakune'e-ia-s: “Xini-r xa David, da'ya yii Isaí, tna ini-s xa tna ini-r, te kada-s ntdaa xa juini-r”, kuu Ianyuux.

²³ N-kida Ianyuux xa iin da'ya dana David ya kuu Ia dananita'u ña'a roo xa ka kuu-ro da'ya dana Israel na n-ja'an-ia.

²⁴ Na ta kixe'e ka Jesús xa kada-ia tniyu Ianyuux, xá n-xo ja'an Sua tnu'u Ianyuux nuu ñayiu Israel. N-xo ja'an-s xa na natu ini koio-i xa n-ka kida-i kuechi, te na juendute-i.

²⁵ Nu n-kuyatni xa jin ndi'i tniu Sua, te n-ja'an-s: "Tuku se kuu-r, ñadu se ka xani ini-n xa kuu-s kuu-r. Na jin ndi'i tniu-r, kixi in ia ndandi'i ka dada ru'u." Xaxe'e xa ndandi'i-ia, ni xa nandaxi-r correa ndixa yi'i-ia ñatu natau.

²⁶ Ntdaa-ro n-ka teku xa n-ja'an Ianyuux xa nanita'u koio-ro. Nani dañá xa ka kuu-da da'ya dana Abraham, dani ndixi ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana Israel ka jandixa Ianyuux.

²⁷ Ñayiu n-ka xio Jerusalén xi'in se n-ka taxnuni nuu-i, ña n-ka kutnuni ini-i xi'in-s jundu kuu Jesús, ni ña n-ka kutnuni ini-i tnu'u n-chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu juini n-ka xo ka'u-i libru yodotnuni tnu'u-s xiti veñu'u ntña'a kiu n-ka xo ndetatu-i. N-xetna'a xa xyodotnuni nuu libru-s ná n-ka ja'an-i nuu se ka taxnuni nuu-i jan xa ka'ni-s Jesús.

²⁸ Juini n-ka xo na'a-i xa ñatu io xa kuú-ia chi ña tuu na kuechi-ia n-xio, n-ka ja'an-i nuu Pilato xa ka'ni-s-ia.

²⁹ Nu n-ya'a ntdaa xa xyodotnuni xa ya'a-ia, n-ka nune'e-s-ia nuu curuxi, te n-ka chinduxi-s-ia yau kava,

³⁰ ko n-nadandoto Ianyuux-ia.

³¹ Titni vuelta n-ka xini ña'a ñayiu n-kunduu xi'in-ia nde Galilea xi'in nde Jerusalén, te diu-i ka najani xa n-ka xini-i xa n-nandoto-ia nuu ñayiu.

³² Xa ka najani dañá vitna, xijan n-ja'an Ianyuux nuu xixitna-ro xa ya'a.

³³ N-xetna'a xa'a xaxe'e roo xa ka kuu-ro da'ya dana Abraham na n-nadandoto-ia Jesús ná yodotnuni nuu Salmo kuu uu. Du'a yodotnuni: "Ndo'o ku kuu Da'ya Yii-r vitna, chi mee-r n-nduu taa-n."

³⁴ Xa daa nga n-ja'an Ianyuux xa nadandoto-ia Jesús te ma tiu yiki kuñu-ia. Diuni yodotnuni: "N-xia'an-r tnu'u-r David xa chindee chituu ña'a-r, te xandaa xakuuta kada-r xijan."

³⁵ Diuni yodotnuni: "Ma juejoon-n xa tiu yiki kuñu Ia ii."

³⁶ N-xinokuechi David nuu ñayiu ñuu-s na n-xo tuu-s ná n-ta'u tniu Ianyuux nuu-s xa junukuechi-s. Ijan dada n-xi'i-s te n-xe konduxi-s nuu n-ka xe konduxi taa-s xi'in xixitna-s te n-tiu yiki kuñu-s,

³⁷ ko Jesús, n-nadandoto ña'a Ianyuux, te ña n-tiu yiki kuñu-ia.

³⁸ Xijan kuu xa kachitnu'u ña'a-da xa taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka kida-ro xaxe'e xa n-xi'í Jesús. Ñatu kida ley n-chidotnuni Moisés xa ndunini koio-n,

³⁹ ko n-kida Ianyuux xa ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesús n-ka ndunini.

⁴⁰ Koo koio-n cuedado xa maxku ya'a koio-n ná n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Du'a n-ka chidotnuni-s:

⁴¹ Ndo'o, ñayiu ña xe ini tnu'u ja'an-r, kunini koio xa na ja'an-r.

Kuna'a koio-n xa ya'a in xa ya'a, te ki ini koio-n.

Naa koio-n.

Kuna'a koio-n xa kue'e xa kada-r, te yu'u koio-n.

Nde na ya'a xijan, ijan dada kuú koio-n.

Juini na ja'an in ñayiu nuu nax ya'a kiu ijan,

ma jandixa-n xa daa ya'a

—kuu Spalu, n-xia'an-s nuu ntdaa ñayiu xyuku ijan.

⁴² Nu n-kee Spalu xi'in se xnetna'a xi'in-s veñu'u ñayiu ka kuu yatnu'u Israel, te n-ka ja'an se ñatu ka kuu yatnu'u Israel nuu-s xa na ja'an ntuku-s tnu'u ya'a inka sabado.

⁴³ Nu n-tu'u veñu'u te kue'e ñayiu ka kuu da'ya dana Israel xi'in ñayiu xne'e tñi mudu ñayiu Israel n-ka xe kuitandijun Spalu xi'in Bernabé. N-ka ja'an-s

nuu ñayiu ijan xa na jandixa koio ka-i tnu'u Ianyuux, te na kada na'i-xa xa juini-ia.

⁴⁴ Na xee una kiu te nadaa nga ñayiu ñuu ijan n-ndoñu'u xa ntdaa-i nataka koio xa kunini koio-i tnu'u Ianyuux,

⁴⁵ ko nu n-ka xini dava se ka kuu da'ya dana Israel xa kue'e ñayiu n-ka nataka, n-ka kukuedi ini-s, te n-ka kixe'e-s ka jan tnu'u-s Spalu, te n-ka ja'an-s xa ñatu ja'an-s tnu'u ñukax ini.

⁴⁶ Ña n-yu'u Spalu xi'in Bernabé xa ja'an-s te ka xia'an-s:

—Ki'na ka nuu ndixi xa ka kuu-n da'ya dana Israel io xa ja'an koio-da tnu'u Ianyuux, ko xaxe'e xa ñatu ka xe ini-n tnu'u-ia xyodotnuni, te ka xani ini-n xa ña natau xa kutuu-n xi'in-ia nikava nikuita, xijan kuu xa ji'in koio-da ñuu ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u-ro xa ja'an koio-da tnu'u Ianyuux nuu-i

⁴⁷ chi du'a n-ta'u tniu Ianyuux nuu-da. N-ja'an-ia:

N-tetutni ña'a-r xa ku kuu-n kuenda kiu in xa datnuni nuu ñayiu ña ka kuu yatnu'u Israel.

Juña tnu'u-n nikaxiko ñuñayiu nax io xa kada ñayiu xa na nanita'u koio-i

—kuu Spalu, xia'an-s.

⁴⁸ Nu n-ka teku ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel tnu'u ya'a n-ka kuvete-i, te n-ka nukuita-i ka najuen tnu'u-i Ianyuux. Ntdaa ñayiu n-ñu ini Ianyuux xa kutuu koio-i nikava nikuita andiu, n-ka kukanu ini Jesucristu.

⁴⁹ Nitu'u región ijan n-ka teku ñayiu tnu'u Ianyuux.

⁵⁰ Juini kue'e ñayiu n-ka teku tnu'u-ia, ko dava ñayiu Israel n-ka daja'an-i ñadi'i ndandi'i ña ka jandixa Ianyuux xi'in se unu ndandi'i ñuu-i xa kada u'u koio-ña xi'in-s Spalu xi'in Bernabé, te n-ka xijun ña'a-i región ijan.

⁵¹⁻⁵² Ijan n-kine'e Spalu xi'in Bernabé ndixa-s te n-ka kidi-s xe'e-s xa na kee ñuyaka ñuu jan xa najini ñayiu jan xa kuechi kuu xa n-ka kida-i, te n-ka ndee-s. Vichi n-ka kuvete ñayiu ka kukanu ini Jesucristu, te ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux. Te jua'an Spalu xi'in Bernabé ñuu nani Iconio.

14

N-ka xee Pablo xi'in Bernabé ñuu Iconio

¹ N-ka xee-s Iconio, te n-ka xe'en-s veñu'u ñayiu Israel nani xko kida-s xa dakua'a-s ñayiu ijan. Kue'e ñayiu kuu yatnu'u Israel xi'in ñayiu Grecia n-ka kukanu ini Jesucristu chi kaxi n-ka ja'an-s.

² N-ka daja'an ñayiu ka kuu yatnu'u Israel ña n-ka kukanu ini Jesucristu ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel jan xa jini u'u-i ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

³ Titni kiu n-ndoo Spalu xi'in Bernabé ijan. Ñatu n-ka yu'u-s xa ja'an-s tnu'u Ianyuux chi n-ka kukanu ini-s xa chindee ña'a-ia. N-ka ja'an-s xa dananita'u Ianyuux ñayiu juini n-kida-i kuechi, te n-kida-ia xa n-ka kida-s milagru xa jini ñayiu jan xa va'a-ia.

⁴ Ñatu inuu n-ka xani ini ñayiu ñuu jan. Dava-i n-ka nujuiin xi'in xi'in ñayiu Israel, dava-i n-ka nujuiin xi'in xi'in se n-tunda'a ña'a Jesús.

⁵ N-ka kida inuu ñayiu ñatu kuu yatnu'u Israel xi'in ñayiu kuu yatnu'u Israel xi'in juxtixia xa kada u'u koio-s se n-tunda'a ña'a Jesús, te janña'a koio-s yuu xa ka'ni ña'a-s.

⁶ Nu n-teku Spalu xi'in Bernabé, te n-ka xino-s. Jua'an koio-s ñuu nani Listra xi'in ñuu nani Derbe, distrito Licaonia. Ijan dada n-ka xe'en-s ntaka ñuu xndaxio región ijan.

⁷ Diuni n-ka ja'an-s nuu ñayiu ijan nax io xa kada koio-i xa na nanita'u-i.

N-ka jani ñayiu ñuu Listra Spalu yuú

⁸ Ñuu Listra io ñn se ña kuu kaka chi daa n-kaku-s.

⁹ N-xee-s nuu dakua'a Spalu ñayiu ñuu ijan, xa kunini-s truu'u ja'an-s, te n-ndakoto ndee ña'a Spalu, te n-tuu ini-s xa kukanu ini se ijan xa ndadava'a ña'a Ianyuux.

¹⁰ Ijan dada xee n-ja'an Spalu. Xia'an-s nuu-s:

—Ndojuiin-n, te kunujuuin ndaa-n.

Nuni'no ni n-ndojuiin se ijan. N-xe kandava-s, te n-xika-s.

¹¹ Nu n-ka xini ñayiu xa n-kida Spalu, n-ka nukuita-i ka kana-i. Yu'u mee-i n-ka xetniu-i. Ka xia'an-i:

—N-ka juun ianyuux ñuu-ro. Ná xndaa seyii xndaa-ia.

¹² N-ka xani ini-i xa Bernabé kuu ianyuux nani Júpiter te Spalu kuu ianyuux nani Mercurio xaxe'e xa kue'e ka n-ja'an Spalu dada Bernabé.

¹³ Xndeka dutu ndadaka'nu ianyuux nani Júpiter xi'in ñayiu ñuu jan nkutu n-ka xee veñu'u katuu yu'u ñuu nuu kiu-ro xa ka'ni koio-s-ti xa ndadaka'nu koio-s se n-tunda'a ña'a Jesús n-kuu. Diuni xne'e-s corona ita n-ka xee.

¹⁴ Nu n-ka xini Spalu xi'in Bernabé xa ka kuu ñayiu ijan xi'in dutu jan xa ndadaka'nu ña'a koio-i, n-ka ndata-s du'nu-s chi ña n-juini-s xa daa kada-i, te n-ka kendava-s. N-ka xee-s nuu xyuku-i. N-ka kana-s:

¹⁵ —¿Nakuenda xa daa ka kuu-n xa kada koio-n u? Ñayiu ka kuu-da, ná ka kuu-n de. N-ka kixee-da xa ja'an-da xa dandoo koio-n xa ka kida-n chi ñadu xava'a kuu, te io xa kukanu ini-n Ianyuux ndixa. Na kachitnu'u ña'a-da jundu kuu Ianyuux ndixa, Ia n-kidava'a andiu, ñuñayiu, mar xi'in ndaa xa io nuu ndruni xa'a xa na jini-n jundu kuu-ia.

¹⁶ Juini n-xejuon Ianyuux xa n-ka tñii-n xi'in dava ka ñayiu ñuñayiu nudiiin ichi te ñayo-n n-ka tñii ichi-ia,

¹⁷ ko dani kida ña'a-ia xava'a xa na jini koio-n jundu kuu-ia. Diu-ia dajuun dau ñuu-n, te kida-ia xa kane nuu ñu'u-n. Mee-ia kida xa xe kandita xa ka xaxi-n te ka kudi ini-n —kuu Spalu, xia'an-s nuu ñayiu jan.

¹⁸ Juini du'a n-ka ja'an-s ntdaa xa'a, ko xaku nga ma jandixa ña'a koio-i chi dani ka kuu-i xa ka'ni-i nkutu jan xa ndadaka'nu ña'a koio-i.

¹⁹ Nu n-xika kiu n-ka xee se ka kuu yatnu'u Israel xndaxio Antioquía xi'in Iconio ñuu Listra xa n-ka daja'an-s ñayiu Listra jan xa jani koio-i Spalu yuú. Te daa n-ka kida-i. N-ka xani ini-i xa n-ka xa'ni-i-si, te n-ka ñu'u ña'a-i xa n-ka kine'e ña'a-i yu'u ñuu jan,

²⁰ ko nuu n-ka naduku nduu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nuu katuu Spalu, n-ndokoo-s. Ñatu n-xi'f-s. Te juan ndiu ntuku-s inka vuelta ñuu jan. Kiu kuu uu n-ndee-s xi'in Bernabé ijan, te ka xe'en-s ñuu Derbe.

²¹ N-ka ja'an-s nuu ñayiu Derbe nax kada-i xa nanita'u-i, te kue'e-i n-ka kukanu ini Jesucristu, te juan ndixi koio-s ñuu Listra. Ijan dada n-ka ndixi-s Iconio, te n-ka ndixi-s ñuu nani Antioquía katuu Pisidia.

²² Ntdaa ñuu ya'a n-ka ja'an-s nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu xa na kukanu ini na'i-i-ia; maxku kande ini-i-ia. N-ka ja'an-s nuu ñayiu jan xa yo nda'u ya'a koio-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.

²³ Diuni n-ka kaxi ni'no-s se taxnuni koio nuu ñayiu kukanu ini Jesucristu ntaka ñuu n-ka xe'en-s. N-ka xijan ta'u-s xi'in ñayiu ntaka ñuu n-ka xe'en-s nuu Ianyuux, te diuni n-ka xio ndite-s xi'in-i. Ntaka ñuu nuu n-ka xe'en-s n-ka dandoo-s se taxnuni koio jan nda'a Ianyuux, Ia n-ka kukanu ini-s.

N-ka nangondita Spalu xi'in Bernabé Antioquía, distrito Siria

²⁴ N-ka ndee-s Pisidia. N-ka ndixi-s Panfilia, te n-ka ndixi-s Perge.

²⁵ Nu n-ya'a n-ka ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ñuu ijan, ijan dada juan nu'u-s Atalia.

²⁶ Ijan n-ka keé-s barcu xa juan nu'u-s Antioquía, Siria, ñuu nuu n-ka xijan ta'u ñayiu nuu Ianyuux xa chindee ña'a-ia xa kada-s nduu-s tniú dijan n-ka daxinokava-s.

²⁷ Nu n-ka naxee-s Antioquía, n-nadataka-s ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesucristu te n-ka najani-s xa yo n-kidatniú Ianyuux anu ñayiu hora n-ka kida-s tniú-ia. Diuni n-ka najani-s xa n-kida-ia xa ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel n-ka teku tnu'u-ia te n-ka kukanu ini-i Jesús.

²⁸ Na'a n-ka xo tuu Spalu xi'in Bernabé ñuu Antioquía xi'in ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

15

N-ka nataka ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Jerusalén, te n-ka ndatnu'u-i nax kada-i

¹ Tiempu ijan n-ka kixee ka se Israel Antioquía. N-ka kixee'e-s xa ja'an-s nuu se ka kukanu ini Jesucristu xa ma nanita'u koio-s nuxa ma juejoon-s xa ta'nde ndodo ñii nuu ii-s ná n-chidotnuni Moisés.

² N-ka jantna'a tnu'u Spalu xi'in Bernabé xi'in se ijan xaxe'e xa du'a ka ja'an-s. Xaxe'e xa ñatu n-ka kuu inuu-s, xijan kuu xa n-ka nduku-s dava se xyuku ijan xa ji'in koio-s xi'in Spalu xi'in Bernabé Jerusalén xa kada inuu koio-s xi'in dava ka se n-tunda'a ña'a Jesús xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñuu Jerusalén nuu janda koo.

³ Ijan dada n-ka tunda'a-s-si xa jua'an koio-s ijan. Nu n-ka ya'a-s región Fenicia xi'in distrito Samaria, n-ka najani-s nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu io ijan xa n-ka dandoo ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel kuechi n-ka kida-i, te n-ka kukanu ini-i Jesucristu. Nu n-ka teku ñayiu ijan xa'a, yo n-ka kuvete-i.

⁴ Nu n-ka xee Spalu xi'in Bernabé Jerusalén, n-ka kuva'a anu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu jan xi'in se n-tunda'a ña'a Jesús xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini-ia nuu-s ñn ñn-s. Ijan dada n-ka najani-s xa yo n-kidatniú Ianyuux na n-ka kida-s tniú-ia.

⁵ N-ka ndojuiin dava se fariseu ka kukanu ini Jesucristu, te n-ka ja'an-s:

—Se ka kukanu ini Jesucristu te ñatu kuu-s yatnu'u Israel, io xa ta'nde ndodo ñii nuu ii-s te diuni io xa jandixa-s ley n-chidotnuni Moisés.

⁶ Ijan dada n-ka nataka ntuku se n-tunda'a ña'a Jesús xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa kada inuu-s nuu janda koo xa'a.

⁷ Nu n-ya'a xa na'a ka ndatnu'u-s, ijan dada n-ndojuiin Spedru te n-ja'an-s:

—Dito, Ñani, xna'a mee-n xa xá n-kuna'a n-kaxi ña'a Ianyuux daña nuu-n xa ja'an-da tnu'u-ia nuu ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel xa na jandixa koio-i Jesucristu.

⁸ Kida Ianyuux, Ia xini janda kuu anu ñayiu, xa n-ka tuu ini dava ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel xa xe ini-ia-i chi n-kida-ia xa n-keé ña'a Espiritu-ia ná n-kida-ia xa n-keé ña'a Espiritu-ia roo.

⁹ Ñatu ja'an-ia xa va'a ka roo dada ñayiu ijan chi n-kida-ia xa n-ka ndunini-i xaxe'e xa ka kukanu ini-i Jesucristu.

¹⁰ Maxku ku kototnuni-n Ianyuux xa jini-n nu jin tna'a tnu'u-ia a ña'a. Ka ja'an-n xa na jandixa koio ñayiu ñatu kuu yatnu'u Israel n-ka kukanu ini Jesucristu ñin xa ni roo, ni xixitna-ro ña n-ka jandixa.

¹¹ Nani n-dananita'u du'a ña'a Taa-ro Ianyuux xaxe'e xa va'a-ia, dani n-dananita'u du'a-ia ñayiu ijan —kuu Spedru, xia'an-s.

¹² Ijan dada ñatu n-ka ja'an ka-s. Te nanii nga n-ka xo nini-s xa n-ka ja'an Bernabé xi'in Spalu. N-ka najani Bernabé xi'in Spalu xa n-kida Ianyuux xa n-ka kida-s milagru xa kunde'a ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel.

¹³ Nu ndi'i n-ja'an-s, n-ja'an Jacob:

—Dito, Ñani, kunini koio-n xa na ja'an-da.

¹⁴ N-najani Simón janda n-kixe'e Ianyuux xa kunda'u ini-ia ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel, te n-kuda'ya-ia-i.

¹⁵ N-nakaxtna'a xa n-najani-s xi'in xa n-ka chidotnuni se n-ka xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Du'a n-chidotnuni ñin-s:

¹⁶ Ja'an Ianyuux:

“Na ya'a xa'a te xee ntuku-r te kada-r xa taxnuni da'ya dana David ñnka vuelta.

Kuenda kiu ve'e jungoio ka kuu da'ya dana-s.

Ndadava'a xee-r xa n-tiu.

Ndone'e xee-r xa jungoio.

¹⁷ Xa'a kada-r xa na kua'a najini dava ka ñayiu xndaxio nación ñuñayiu jundu kuu-r

Te kundeka-r-yi.

Du'a ja'an mee-r, Ia kada xa'a”, kuu-ia, n-ja'an-ia.

¹⁸ Xa ama n-ja'an-ia xa'a.

¹⁹ Ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel, te n-ka dandoo-i kuechi n-ka kida-i, te jandixa-i Ianyuux, tu ini-da xa ñatu io va'a xa ta'u tniuro nuu-i xa jandixa koio-i ntdaa ley Moisés chi ma ndaku-i xa jandixa-i.

²⁰ Diko ni xa'a na chidotnuni-ro nuu tutu ji'in nuu-i xa na jandixa-i: Maxku kaxi koio-i kuñu n-yodo yuku nuu altar-yi. Maxku kava seyü, ni ñadi'i xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-s. Diuni maxku kaxi-i kuñu kiti n-xe'ne, ni maxku kaxi koio-i niñi kiti

²¹ chi xa daa nga, ka ka'u ndodo ñayiu ka xe'en veñu'u jan xa'a ntna'a ñin ñin ñuu nuu xndatuu veñu'u ñayiu Israel ntna'a kiu ndetatu-ro —kuu Jacob, xia'an-s.

N-ka tunda'a ñayiu n-ka nataka Jerusalén carta nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu ñayiu Israel

²² N-ka kendoo se n-tunda'a ña'a Jesús xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xi'in ntdaa ñayiu ka kukanu ini-ia xa kaxi-s se tunda'a-s ji'in xi'in Spalu, Bernabé Antioquía. N-ka kaxi-s Silas xi'in Judas. Diuni nani Judas Barsabás. Ka kuu-s se ndandi'i nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

²³ Du'a n-ka chidotnuni-s nuu carta n-ka tunda'a-s:

“Dito, Ñani, xa ka kuu-n ñayiu ka kukanu ini Jesucristu, te xndaxio-n Antioquía, Siria xi'in Cilicia. Ndajan tnu'u ña'a ntdaa daña, se n-tunda'a ña'a Jesús xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu-da.

²⁴ N-ka teku tnu'u-da xa dava ñayiu xndaxio ya'a n-ka xee dian, te ka daka ni'no ña'a-i chi tuku ka dakua'a ña'a-i. Ñayo-da n-tunda'a-i.

²⁵ Xijan kuu xa n-ka kida ñnuu-da xa n-ka kaxi-da se tunda'a koio-da juan xee dian xi'in Bernabé xi'in Spalu, se unu mani xi'in-ro.

²⁶ Ña tuu nax vi'i koio se ya'a vida-s juini na kuú-s xaxe'e Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro.

²⁷ N-ka tunda'a-da Judas xi'in Silas juan xee dian xa na kachitnu'u ña'a koio-s xa'a.

²⁸ Ntdaa daña xi'in Espíritu Ianyuux ka xani ini xa maxku ta'u tniú-da xa jandixa koio-n iin xa ma ndaku-n xa jandixa-n.

²⁹ Xa io xa jandixa koio-n kuu xa'a: Maxku kaxi koio-n kuñu n-yodo yuku nuu santu. Maxku kaxi koio-n niñi, ni kuñu kiti n-ka xe'ne. Maxku kava seyii, ni ñadi'i xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-s. Nuxa na jandixa koio-n ntdaa xa'a kee koio-n xava'a", kuu tutu n-ka chidotnuni-s.

³⁰ Ijan dada n-ka xanu ichi-s Bernabé xi'in Spalu xi'in se n-ka kaxi-s xa vaxi koio-s Antioquía. Nu n-ka xee-s ijan nadataka-s ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesucristu, te n-ka xia'an-s carta jan.

³¹ Nu n-ka ka'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu carta jan, n-ka tekú-i tnu'u kanu ini xyodotnuni, te n-ka kuvete-i.

³² Na'a n-ka ja'an Judas xi'in Silas nuu ñayiu xyuku ijan xa na kukanu ini ka-i Jesucristu te n-ka xia'an-s nuu-i xa na koka'nu anu koio-i. Diuni se ka ja'an nuu ñayiu tnu'u n-ja'an Ianyuux ka kuu-s.

³³⁻³⁴ Jeeñ kiu n-ka ndoo-s ijan. Ijan dada n-ka najanu ichi ña'a ñayiu ka kukanu ini Jesucristu io Antioquía jan, te n-ka ja'an-i xa na nu'u koio-s xandaa xavatu nuu se n-ka tunda'a ña'a.

³⁵ Spalu xi'in Bernabé n-ka ndoo Antioquía, te kue'e ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio ijan n-ka dakua'a xi'in-s dava ka ñayiu ñuu jan. N-ka xo ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu-i xa na nanita'u koio-i.

Ñatu n-kuu inuu Spalu xi'in Bernabé

³⁶ N-ya'a titni kiu te n-ja'an Spalu nuu Bernabé:

—Na nkoto-ro ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ntdaa ñuu xa n-xe'en-ro nuu n-dakua'a-ro ñayiu tnu'u Ianyuux nuu janda xtuu-i.

³⁷ N-juini Bernabé xa kandeka koio ntuku-s Sua kixi. Diuni ka dandee ñayiu Sua ya Smarku. Daa n-juini Bernabé,

³⁸ ko ñatu n-juini Spalu xaxe'e xa n-dandoo ña'a-s distrito Panfilia. N-nangondita Sua, te ña n-kandeka tna'a ka-s xa kadatniú ka'nu-s.

³⁹ N-ka jantna'a tnu'u Spalu xi'in Bernabé chi ña n-kuu inuu-s. Nudiin kixi ntuku-s. Ndeka na'i Bernabé Smarku vaxi ntuku. N-ka kee-s barcu xa vaxi ntuku-s Chipre.

⁴⁰ Spalu n-kaxi Silas xa kunduu-s xi'in-s. N-ka xijan ta'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nuu Ianyuux xa na chindee-ia-s, te n-ka kee-s ñuu Antioquía.

⁴¹ N-ka kexio-s Siria, te n-ka nxee-s ñuu kuechi distrito Cilicia. N-ka ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ijan xa na kukanu ini koio ka-i Jesucristu.

16

N-xeka tna'a Timoteo xi'in Spalu xi'in Silas

¹ Ijan dada n-ka kixee-s ñuu Derbe xi'in Listra. Ijan io iin se kukanu ini Jesucristu nani Timoteo. Di'i-s kuu iin ña kuu yatnu'u Israel. Diuni kukanu ini-ña Jesucristu. Taa-s kuu se Grecia.

² Ka ja'an ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñuu Listra xi'in Iconio xa va'a Timoteo.

³ Xaxe'e xa n-juini Spalu xa kunduu-s xi'in Timoteo n-ja'an-s xa ta'nde ndodo ñi nuu ii-s xa maxku tu u'u ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xndaxio ijan chi ntdaa-i ka xini xa taa-s kuu se Grecia.

⁴ Ntdaa ñuu nuu n-ka ya'a-s, n-ka xian tnu'u-s ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nax n-ka kida inuu se n-tunda'a-ia xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini-ia io Jerusalén. Di'uni n-ka ja'an-s xa na jandixa koio-i xijan.

⁵ Xijan kuu xa n-ka kukanu ini ka ñayiu jan Jesucristu, te kiu xi'in kiu n-ka kiu tna'a ka ñayiu nuu-i.

N-tutuku Spalu xa n-xini-s ñn se Macedonia

⁶ Xaxe'e xa ña n-juini Espíritu Ianyuux xa ja'an koio-s tnu'u-ia ñuu kuechi provincia nani Asia, xijan kuu xa n-ka kixee-s región Frigia xi'in Galacia.

⁷ Ijan dada n-ka kixee-s distrito Misia. N-ka juini-s xa ji'in koio-s región Bitinia, ko ñatu n-xejoin Espíritu Jesús xa ji'in koio-s ijan.

⁸ N-ka ya'a-s dava ñuu kuechi Misia, te n-ka kixee-s ñuu nani Troas.

⁹ Xakuaa ijan n-kida Ianyuux xa n-xini Spalu ñn se distrito Macedonia xa nujuiin-s te n-ja'an-s: “Xee-n Macedonia te chindee ña'a-n ntdaa daña, ñayiu xndaxio ijan.”

¹⁰ Nu n-ya'a xa n-tutuku Spalu xa n-xini-s ñn se n-xini-s, te hora ijan ni n-ka kidatu'a-da mee-da xi'in-s xa kixi koio-da Macedonia. N-ka kutnuni ini-da xa Ianyuux n-kana ña'a xa na ja'an koio-da nuu ñayiu ñuu ijan nax kada-i xa nanita'u-i.

Xa n-ya'a Spalu xi'in Silas ñuu Filipos

¹¹ N-ka keé-da barcu yu'u mar Troas, n-ka ya'a ndaa-da nde Samotracia, te kiu kuu uu n-ka kixee-da ñuu Neápolis.

¹² N-ka ndee-da Neápolis te n-ka kixee-da ñuu Filipos, ñuu kunuu nuu ñuu kuechi xndatuu distrito Macedonia. Jeen kiu n-ka xo tuu-da ijan.

¹³ Kiu ndetatu ñayiu ka kuu yatnu'u Israel n-ka xe'en-da yu'u ndute xika de'va yu'u ñuu Filipos nuu ka xko nataka ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xndaxio ijan xa ka xijan ta'u-i chi kuu tnu'u xa ijan ka nataka-i. N-ka nukoo-da, te n-ka dakua'a-da ñadi'i xyuku ijan.

¹⁴ Ñá Tiatira kuu ñn-ña, te Lidia nani-ña. Diko-ña da'ma tndee te ya'u. Xko ndadaka'nu-ña Ianyuux. N-kida-ia xa n-xo nini va'a-ña tnu'u n-ja'an Spalu.

¹⁵ Te n-xendute-ña xi'in ntdaa familia-ña. Ijan dada n-ja'an-ña nuu-da ntdaa-da:

—Nux ka xani ini-n xa xandaa xakuiti kukanu ini-da Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, na ji'in-ro ve'e-da, te ndoo koio-n ijan —kuu-ña.

Juexa n-kida-ña xa n-ka ndoo-da ve'e-ña.

N-ka kiundi'u Spalu xi'in Silas vekaa

¹⁶ ñn vuelta ka xe'en-da nuu ka xijan ta'u-da xi'in-ña nuu Ianyuux, te n-ka xe juntna'a-da xi'in ñn dichi di'i ñu'u ña'a ñn espíritu kida xa xinitnuni-i. Kue'e tvini n-ka xo ni'i ñayiu ka kuu xto'o-i.

¹⁷ N-xe kuitandijun ña'a-i ntdaa-da xi'in Spalu, te kana-i:

—Te ya'a ka kuu te ka xinokuechi nuu Ianyuux ndixa tuu andiu, Ia taxnuni ka, te n-ka kixee-te xa ja'an-te nuu-n nax kada koio-n xa nanita'u-n —kuu-i, kana-i.

¹⁸ Jeen kiu n-xo kandijun ña'a-i, te daa n-xo kana-i. Nanga ñnka vuelta daa kana-i te n-kiti ini Spalu, te n-ngokoo-s, te n-ja'an-s nuu espíritu ñu'u anu-i:

—Xaxe'e xa n-tunda'a ña'a Jesucristu ta'u tni-u-r nuu-n: “Ta ndee anu-i” —kuu Spalu, xia'an-s.

Te hora ijan ni n-dandoo espíritu jan dichi ijan.

¹⁹ Nu n-ka xini xto'o-i xa ma kuu ka xa ni'i-s tvini xaxe'e xa xinitnuni-i, n-ka tñi-s Spalu xi'in Silas te xndeka ña'a-s jua'an nuu ya'u ka'nu nuu xyuku juxtixia.

²⁰ Ijan dada xndeka ña'a-s jua'an nuu juexi. Ka xia'an-s:

—Yo ka daka ni'no se ka kuu yatnu'u Israel ya ñayiu ñuu-ro te n-kida-s xa n-ka ndandita-i nuu se ka taxnuni ñuu-ro

²¹ chi inka mudu ka dakua'a-s-yi. Mayo-ro jandixa xijan, ni ma tñi-ro mudu-s chi xndaxio tutu-ro xa ka kuu-ro ñayiu romano.

²² N-ka nataka ñayiu ñuu jan te dani n-ka ja'an-i tuku. Ijan dada n-ka ta'u tñiu juexi xa dita koio policia da'ma Spalu xi'in Silas xa janña'a koio-s vara.

²³ Nu n-ya'a xa nde'e n-ka janña'a-s, n-ka chindi'u ña'a-s vekaa. N-ka ta'u tñiu juexi nuu se xndee vekaa xa va'a na kundee koio-s Spalu xi'in Silas xa na ña'a kee koio-s.

²⁴ Nu n-ka teku se xndee vekaa xa du'a n-ta'u tñiu nuu-s, n-ka chindi'u-s Spalu xi'in Silas iin cuarto xiti vekaa ka'nu, te n-ka chi'i-s xe'e-s yutnu kuu cepo xa maxku kunu koio-s.

²⁵ Nu n-kuu niu dava, n-ka xijan ta'u Spalu xi'in Silas nuu Ianyuux. Diuni n-ka xita-s xa ndadaka'nu-s-ia. Nini ka nakuetu-s xnini dava se xyindi'u vekaa jan.

²⁶ Dana ini nde'e n-tnaa xa nde cimientu vekaa jan n-kanda, te hora ijan ni najaan mee ntdaa yekaa jan te n-ka nandaxi mee cadena xndijun xe'e ntdaa se xyindi'u vekaa jan.

²⁷ Nu n-ndoto iin se ndee vekaa jan, n-xini-s xa xnune yekaa jan, te n-tava-s espada-s xa ka'ni-s mee-s, chi n-xani ini-s xa n-ka xino se xyindi'u jan,

²⁸ ko ña n-kuu xaxe'e xa n-kana Spalu xa xia'an-s nuu-s:

—Maxku ña'a kada-n mee-n, chi ntdaa-da xyuku na'i.

²⁹ Ijan dada n-xijan se ndee vekaa jan iin xa kutnuni, te n-kendava-s. Jua'an-s cuarto Spalu xi'in Silas, te n-kiu-s. N-ni'i-s xaxe'e xa n-yu'u-s, te n-xe juiin xiti-s nuu-s nduu-s.

³⁰ N-kine'e-s Spalu xi'in Silas, te n-xijan tnu'u-s-si:

—¿Nax kada-da xa nanita'u-da u?

³¹ Xia'an Spalu xi'in Silas:

—Kukanu ini-n Jesús, Ia kuu Xto'o-da, te nanita'u-n xi'in ñayiu xtuu nukee nuve'e-n.

³² Te n-ka ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu se ndee vekaa jan xi'in nuu ntdaa ñayiu xtuu ve'e-s.

³³ Xakuua ijan n-najini se ndee vekaa jan nuu n-tnukue'e Spalu xi'in Silas. Ijan dada n-xendute-s xi'in ntdaa familia-s.

³⁴ Ijan dada n-ka kiu-s ntdaa-s xi'in Spalu xi'in Silas ve'e-s, te n-xia'an-s xa n-ka xaxi-s. Yo n-ka kuvete se ndee vekaa jan xi'in ñayiu xtuu nukee nuve'e-s xaxe'e xa n-ka kukanu ini-s Jesucristu. Ijan dada n-ka nangondita-s vekaa.

³⁵ N-tuu datne, te n-ka tunda'a juexi policia-s xa na dayaa-s Spalu xi'in Silas.

³⁶ N-ka xee-s ijan, te n-ka xian tnu'u-s Spalu xa n-ja'an juexi. Ka xia'an-s:

—N-ka tunda'a ña'a se ka kuu juexi xa dayaa ña'a-da nduu-n. Xijan kuu xa ta kee-n, te ji'in-n xandaa xavatu.

³⁷ Xia'an Spalu nuu policia jan:

—Ase xá n-ka janña'a, daña se xndaxio tutu xa ka kuu-da se romano, nuu xyuku ñayiu te n-ka chindi'u ña'a-s vekaa, te ña n-xijan tnu'u ña'a-s ki'na ka nax n-ka kida-da. Te vitna nax kuu xa ka juini-s xa dana ini dayaa ña'a koio-s. Vaa ña'a xu. Na kixi koio mee-s te na kine'e ña'a-s.

³⁸ Ka nu'u policia, te n-ka najani-s tnu'u ya'a nuu se ka kuu juexi. Yo n-ka yu'u-s xa n-ka teku-s xa se romano ka kuu Spalu xi'in Silas.

³⁹ N-ka xe'en juexi vekaa xa ja'an koio-s xa na taxkanu ini Spalu xi'in Silas xa daa n-ka kida ña'a-s xi'in xa na kee koio-s ñuu jan.

40 Nu n-kee Spalu xi'in Silas vekaa jan, n-ka xe'en-s ve'e Lidia nuu ka nataka ñayiu ka kukanu ini Jesucristu. N-ka ja'an-s xa na koka'nu anu-i. Te n-ka ndee-s ñuu Filipos.

17

N-dakua'a Spalu xi'in Silas ñayiu ñuu Tesalónica

1 Do Anfipolis xi'in Apolonia ka kixi Spalu xi'in Silas xa n-ka kixee-s ñuu nani Tesalónica nuu io ñin veñu'u ñayiu Israel.

2 Nani xko kida Spalu ntña'a sabado nuu n-xo xe'en-s, dani n-kida-s Tesalónica. N-xo tuu-s ñuu ijan oko kiu, te ndruni sabado n-xe'en-s veñu'u ñayiu Israel. N-ndatnu'u-s xi'in ñayiu Israel, te n-kakune'e-s tnu'u Ianyuux yodotnuni.

3 N-xian tnu'u-s-yi xa n-xio xa nda'u ya'a Cristu te na ya'a xa kuu-ia nandoto-ia. N-ka'u ndodo-s nuu-i nuu daa yodotnuni. Te n-ja'an ka-s:

—Cristu kuu Jesús, Ia kakune'e-da.

4 N-ka jandixa dava ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xi'in kue'e ñayiu Grecia ka jandixa Ianyuux xi'in kue'e ñá ndandi'i xa n-ja'an Spalu, te n-ka xeka tña'a-i xi'in-s xi'in Silas.

5 Xaxe'e xa'a n-ka kukuedi ini dava se ka kuu yatnu'u Israel ña n-ka jandixa Jesucristu, te n-ka dataka-s se loko ka xikonuu ni nga nuu ya'u xa n-ka kida-s xa n-ka ndandita ñayiu nuu se ka taxnuni, te n-ka kana n-ka kau-i. N-ka kiu nde'e se Israel jan ve'e Jasón xa ka nanduku-s Spalu xi'in Silas xa kine'e ña'a koio-s te kandeka ña'a koio-s ji'in nuu ñayiu n-ka taka,

6 ko ñayo-s n-ka nani'i ña'a. Te n-ka tñi-s Jasón xi'in dava ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu. Ndeka ña'a juexa-s jua'an nuu juxtixia ñuu jan. Ka kana-s:

—Se ya'a ka kida xa ka ndandita ñayiu ñuñayiu nuu se ka taxnuni nuu-i, te n-ka kixee-s xa dani kada-s ya'a,

7 te n-xeka ña'a se nani Jasón ya ve'e-s. Ñayo-s ka jandixa xa ta'u tñiu emperador Roma chi ka ja'an-s xa io inka se taxnuni. “Jesús nani-s”, ka ja'an-s —ka kuu-s, ka xia'an-s nuu juxtixia jan.

8 Nu n-ka tekú juxtixia xi'in ñayiu xyuku ijan tnu'u ijan, n-ka kana n-ka kau-i.

9 N-ka chiya'u Jasón jan xi'in dava ka ñayiu kukanu ini Jesucristu, te n-ka dayaa ña'a juxtixia.

N-ka dakua'a Spalu xi'in Silas ñayiu Berea

10 Nu n-kunee, te hora ijan n-ka xanu ichi ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Spalu xi'in Silas xa vaxi koio-s ñuu Berea. Nu n-ka kixee-s ijan, jua'an koio-s veñu'u ñayiu ka kuu yatnu'u Israel.

11 Ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xndaxio ijan, unu va'a ka-i dada ñayiu xndaxio Tesalónica. N-ka xe ini-i tnu'u Ianyuux n-ja'an Spalu, te n-ka kuva'a anu-i xa n-ka tekú-i. Juan kiu Juan ñuu n-ka xo ka'u-i libru yodotnuni tnu'u-ia xa jñi-i nuu ndaa kuu xa ka ja'an Spalu xi'in Silas a ña'a.

12 Te kue'e ñayiu ka kuu da'ya dana Israel n-ka kukanu ini Jesús. Diuni kue'e sey# xi'in ñá ndandi'i xndaxio Grecia n-ka kukanu ini-ia.

13 N-ka tekú ñayiu ka kuu yatnu'u Israel ña ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Tesalónica xa ja'an Spalu tnu'u Ianyuux nuu ñayiu Berea, te n-ka kixee-i Berea xa n-ka daka ni'no-i ñayiu ijan, te n-ka kana n-ka kau ñayiu jan.

14 Hora ijan ni n-ka xanu ichi ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Spalu xi'in se ka kunduu xi'in-s xa jua'an koio-s yu'u mar. Silas xi'in Timoteo, n-ka ndoo-s Berea.

¹⁵ N-xe ndeka ña'a se n-ka kunduu xi'in Spalu Atenas, te n-ja'an Spalu nuu-s xa na juña tnu'u koio-s Silas xi'in Timoteo xa nuni'no ni na ji'in-s Atenas xa nanitna'a-s xi'in Spalu ijan, te n-ka nangondita se ijan.

N-dakua'a Spalu ñayiu Atenas

¹⁶ Nini ndetu Spalu xa xee Silas xi'in Timoteo Atenas yo n-kiti ini-s xa n-xini-s xa nitu'u xiti ñuu jan xdika santu xndeñu'u ñayiu Atenas jan.

¹⁷ N-xo ndatnu'u-s xi'in ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xi'in ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel ka jandixa Ianyuux xiti veñu'u ñayiu Israel. Ntdantu'u kiu n-xo ndatnu'u-s xi'in dava'a nga ñayiu n-xo taka nuu ya'u.

¹⁸ N-ka nukuita se ka tu'a va'a xa ndatnu'u-s xi'in Spalu. Ná ka xani ini ñayiu xyitna'a nuu ñayiu ka kuu epicúreo ka xani ini dava-s, te dava-s ka xani ini ná ka xani ini ñayiu xyitna'a nuu ñayiu ka kuu estoico, te n-ka xia'an tna'a se ijan:

—¿Nax ja'an se ya'a xa yo kue'e ja'an-s?, te ñatu katna'a tnu'u-s u.

Te dava-s n-ka ja'an:

—Axa va se ka kakune'e inka ntuku ianyuux kuu-s —ka kuu dava se ka tu'a va'a jan.

Xa'a n-ka ja'an-s xaxe'e xa n-kakune'e Spalu xa n-kida Jesús xi'in xa n-kakune'e-s xa n-nandoto-ia.

¹⁹ Ijan dada xndeka-s Spalu jua'an Areópago nuu ka nataka se ka taxnuni. Te ka xia'an-s:

—¿Vatuka kachitnu'u ña'a-n nax kuu xa kakune'e-n a?, chi ñayo-da ka xini xijan.

²⁰ Naka tuku ka xani ini-n. Ka juini-da xa kutnuni ini-da nax kuu xa ja'an-n ka kuu se ka tu'a va'a, —ka xia'an-s nuu Spalu.

²¹ Daa n-ka ja'an-s chi se Atenas xi'in seto'o xtuu ijan, mee ni xa dijan n-ka teku-s xi'in xa dijan n-ka xani ini-s ka kakune'e-s. Tnu'u ndichi kuu.

²² N-ndojuiin Spalu me'ñu se xyuku ijan, te n-ja'an-s:

—Ndixi xa ka kuu-n se Atenas kunini koio-n xa na ja'an-da. N-xikonuu-da ñuu-n te n-xini-da ianyuux xndeñu'u-n. N-xini-da xa kue'e vuelta ka ndadaka'nu-n-ia.

²³ Diuni n-xini-da xa du'a du'a xdika santu ka chihñu'u-n nuu n-xikonuu-da. Diuni n-xini-da kue'e altar. ñin altar yodotnuni tnu'u ya'a: “Na ndadaka'nu-ro ianyuux ña ka xini-ro.” Ianyuux kakune'e-da nuu-n; ñayo-n ka xini-ia, te la ijan ka ndadaka'nu-n.

²⁴ Kuu-ia Ianyuux n-kidava'a ñuñayiu xi'in ntdaa xa io ñuñayiu. Kuu-ia xto'o andiu xi'in ñuñayiu. Ñatu io-ia veñu'u ka kidava'a ñayiu,

²⁵ ni ñatu ndoñu'u xa kadava'a ñin ñayiu ñin xa kadava'a-i xa kuu xi'in-ia, chi mee-ia kida xa xndito-ro ntdaa-ro. Taxi-ia tachi najuen tachi-ro xi'in ntdaa ka xa io.

²⁶ Idii ni seyii n-kidava'a-ia xa n-kuu-s taa-ro xi'in ntdaa ñayiu ñuñayiu xa koo koio-ro, te kutuu koio-ro nitu'u ñuñayiu, te n-datnuni-ia tiempo xtuu-ro ntdaa-ro xi'in nuu kutuu koio-ro.

²⁷ Xa'a n-kida Ianyuux xa na nduku ini koio-ro xa jini-ro jundu kuu-ia te kudana, kutnuni ini-ro jundu kuu-ia, chi xandaa xakuiti, ñatu xika tuu-ia.

²⁸ Kida-ia xa xndaxio-ro te kanda-ro. Na ja'an-da xa n-ka ja'an dava se ñuu-n, se n-ka xo ja'an poesía: “Da'ya Ianyuux ka kuu-ro chi n-kidava'a ña'a-ia.”

²⁹ Xaxe'e xa ka kuu-ro da'ya-ia, ka kuu-ro ná kuu-ia; xijan kuu xa maxku kani ini-ro xa kuu-ia oro a plata a yuú na ka xani ini ñayiu xa kaa-ia. Ka kidava'a-i xijan, ko ñadu xijan kuu Ianyuux ndixa.

³⁰ Ña n-chinuu Ianyuux ñayiu xana'a, ñayiu ña n-kutnuni ini jundu kuu-ia, ko vitna ta'u tni-u-ia xa ntdanditu'u ñayiu ñuñayiu natu ini koio-i xa n-ka kida-i kuechi.

³¹ N-xantuu Ianyuux kiu ndadandaa-ia kuechi n-ka kida ñayiu, te ndaa kada-ia. Kada-ia xa xa'a kada ñin se kada. Kuu-s Ia n-kaxí ñin-ia. Ka xini-da xa daa ya'a chi n-nadandoto Ianyuux-ia —kuu Spalu, xia'an-s.

³² Nu n-ka tekú se xyuku ijan xa nandoto koio ndiyi, dava-s n-ka xakundee Spalu, ko dava-s n-ka ja'an:

—Inka kiu dada na kunini koio-da xa ja'an-n de.

³³ Ijan dada n-dandoo Spalu se xyuku ijan.

³⁴ N-ka jandixa titni ñayiu xa n-ja'an-s, te n-ka kukanu ini-i Jesucristu. ñin-s kuu juxtixia Areópago nani Dionisio. ñin-ña nani Dámaris.

18

N-dakua'a Spalu ñayiu Corinto

¹ Nu n-ya'a xa'a, n-ndee Spalu Atenas te vaxi-s Corinto.

² Ijan n-nitna'a-s xi'in ñin se kuu yatnu'u Israel nani Áquila xi'in ñadi'i-s. Priscila nani-ña. Se Ponto kuu-s. Dijan xaku n-kuu n-ka xee-s Corinto xa n-ka xo tuu-s Roma, país Italia. N-ka ndee-s ya'a xaxe'e xa n-ta'u tni-u se kuu emperador nani Claudio xa kee ndaa ñayiu ka kuu yatnu'u Israel Roma. N-xe kotonini Spalu se ya'a xi'in ñadi'i-s.

³ N-ndoo-s xi'in Áquila xa kadatniú ka'nu-s xi'in-s nduu-s xi'in ñadi'i-s chi ñin ni tni-u ka kida-s ndrúni-s. Ve'e idi nchiva ka kidava'a-s.

⁴ Ntna'a kiu ndetatu ñayiu ka kuu yatnu'u Israel, n-xo xe'en Spalu veñu'u-i, te n-xo ndatnu'u-s xi'in-i xi'in ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel n-ka xo nataka ijan. N-ka jantna'a tnu'u-s xi'in dava-i, te n-ka ja'an-s nuu-i xa io xa kukanu ini koio-i Jesucristu.

⁵ Nu n-xee Silas xi'in Timoteo Corinto xa n-ka xo tuu-s Macedonia, te n-ja'an Spalu tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ka kuu yatnu'u Israel ijan, te n-xian tnu'u-s-yi xa Jesús kuu Cristu. Ñatu n-kida-s inka tni-u.

⁶ N-ka ja'an se ka kuu yatnu'u Israel jan xa ñatu ja'an ndaa Spalu, te n-ka nukuita-s kui'a ka ja'an-s-si. Xijan kuu xa n-kidi Spalu da'ma-s xaxe'e xa ña n-tna ini-s xijan. Te n-ja'an-s nuu se ka kuu yatnu'u Israel jan:

—Kuechi mee-n ka kuu xa ma nanita'u koio-n; ña tuu na kuechi-da. Ma dakua'a ña'a ka-da; ji'in-da nuu se ñatu ka kuu yatnu'u Israel vitna —kuu Spalu, xia'an-s.

⁷ N-ndee-s veñu'u jan te jua'an-s ve'e ñin se ñatu kuu yatnu'u Israel, ko jandixa-s Ianyuux. Ticio Justo nani-s. Kandetna'a ve'e-s xi'in veñu'u ñayiu Israel.

⁸ N-ka kukanu ini se kida veñu'u nani Crispo xi'in familia-s Jesucristu. Nu n-ka tekú dava ka ñayiu Corinto tnu'u Ianyuux, n-ka kukanu ini-i Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, te n-ka xendute-i.

⁹ N-kida Ianyuux xa n-xini Spalu ñin xa n-xini-s ñin xakuaa, te n-ja'an Ianyuux nuu-s:

—Maxku yu'u-n. Ja'an na'i tnu'u-r nuu ñayiu; maxku nujani-n xa ja'an,

¹⁰ chi kunduu-ro nuu xikonuu-n, te ni ñin mayo tñi ña'a xa kada u'u ña'a-i. Kue'e ñayiu ndeka-r io ñuu ya'a.

¹¹ Xijan kuu xa n-xo tuu-s ñin yodo kuia Corinto xa n-ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ijan.

¹² Na n-xo kuu Galión gobernador Acaya, n-ka nataka se ka kuu yatnu'u Israel xa kada u'u-s Spalu. Xndeka-s-si jua'an nuu se ka kidandaa kuechi ñayiu.

¹³ Ka xia'an-s nuu gobernador:

—Se ya'a kuu se daja'an ñayiu xa na tuku nakuetu koio-i nuu Ianyuux. Ñadu du'a ja'an ley nuu-da ñin ñin-da.

¹⁴ Xa jua'an Spalu xa ja'an-s, te n-ja'an Galión nuu se Israel:

—Nuxa na ñin kuechi n-kida-s a ndiyi xido kuechi-s, kunini-r tnu'u ka ja'an ndo'o xa ka kuu-n yatnu'u Israel n-kuu,

¹⁵ ko xaxe'e xa diko ni diu ñin ñayiu xi'in ley koio-n kakune'e-s, kadandaa koio mee-n kuechi-s chi ñatu kuu ini-r xa kadandaa-r xijan —kuu Galión, xia'an-s nuu se ka kuu yatnu'u Israel.

¹⁶ Te n-xijun Galión se Israel nuu se ka kidandaa kuechi ñayiu jan.

¹⁷ Antecas xa n-ndee koio-s ijan, ntdaa-s n-ka tñii ñin se kida veñu'u nani Sóstenes. N-ka jani-s-si nuu se ka kidandaa kuechi ñayiu jan, ko ñatu n-chinuu Galión xijan.

N-nangondita ntuku Spalu Antioquía, distrito Siria

¹⁸ Titni ka kiu n-ndoo Spalu Corinto. Ijan dada n-ja'an-s nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa xá io xa nu'u-s distrito Siria. N-keé-s xi'in Priscila xi'in Áquila barcu, te n-ka xee-s ñuu Cencrea. Diko nga xa ndee koio-s barcu, te n-dete ndii diki Spalu chi n-xia'an-s tnu'u-s Ianyuux xa juña'a-s-ia ñin xa juña'a-s-ia. Ijan dada n-ka ndeé-s barcu xa nu'u koio-s ñuu nani Éfeso.

¹⁹ Nu n-xee Spalu Éfeso, n-dandoo-s Priscila xi'in Áquila te jua'an-s veñu'u yatnu'u Israel xa ndatnu'u-s xi'in-i.

²⁰ N-ka ja'an-i nuu-s xa jeen kiu ka na ndoo-s xi'in-i, ko ña n-juini-s.

²¹ Xia'an-s nuu-i:

—Na kachi Ianyuux, kixi-da inka vuelta. Ku ja'an-ro —kuu-s, xia'an-s.

Ijan dada n-ndeé ntuku-s barcu te n-ndee-s Éfeso. Te juaan nu'u-s Cesarea. Ijan dada n-ndee-s ijan, te

²² juaan nu'u ntuku-s Jerusalén xa kotoni'ni-s ñayiu kukanu ini Jesucristu ijan. Ijan dada juaan ndixi-s Antioquía.

²³ Na'a n-xo tuu-s ijan. Ijan dada n-kee ntuku-s xa kixi-s inka vuelta ntaka ñuu xndatuu región Galacia xi'in Frigia xa kotoni'ni-s ñayiu kukanu ini Jesucristu xndaxio ijan. N-ja'an-s nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa na kukanu ini na'i-i-ia, te va'a ka n-ka kukanu ini-i-ia.

²⁴ Tiempu ijan n-xee ñin se kuu yatnu'u Israel Éfeso. Apolos nani-s. N-xe kotuu-s Alejandría. Tu'va va'a-s, te va'a katna'a tnu'u ja'an-s. Va'a tu'a-s tnu'u Ianyuux yodotnuni

²⁵ chi n-dakua'a ña'a ñayiu, te n-kutnuni ini-s. Diuni dakua'a-s ñayiu. N-kakune'e-s tnu'u-ia, te n-ja'an-s xi'in nde yiki nde tuchi-s. Kakune'e-s xa n-kida Jesús, te ja'an-s na n-kuu na n-xino, ko diko ni xa n-dajuendute Sua ñayiu n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi xini-s. Ñatu xini-s xa diuni keé ña'a Espíritu Ianyuux.

²⁶ N-kixe'e Apolos xa ja'an-s nuu ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xiti veñu'u-i, te ña n-yu'u-s. Nuu n-teku Áquila xi'in Priscila xa n-ja'an-s, n-ka kana-ña-s, te n-ka dakua'a-ña-s xa na kutnuni va'a ka ini-s tnu'u Ianyuux yodotnuni.

²⁷ N-ja'an Apolos xa kixi-s distrito Acaya, te n-ka ja'an ñayiu kukanu ini Jesucristu xa io va'a ni xa kixi-s. N-ka kidava'a ñayiu ka xe'en veñu'u ijan

ɨn tutu vaxi nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Acaya xa na kunini koio-i xa ja'an Apolo. Nu n-kixee-s Acaya, nde'e n-chindee-s ñayiu ijan xa kutnuni ka ini-i tnu'u Ianyuux. Xa daa nga n-kida Ianyuux xa n-ka kukanu ini-i Cristu. Daa n-kida-ia chi va'a-ia.

²⁸ N-xo ndatnu'u-s xi'in se ka kuu yatnu'u Israel nuu ka nataka-s. N-jantna'a tnu'u-s xi'in-s. N-ka'u ndodo-s tnu'u Ianyuux kakune'e Jesús, te n-dande'a-s-si nuu yodotnuni xa ðiu-ia kuu Cristu. N-kunuu tnu'u-s chi n-xa'nu-s tnu'u ñayiu ijan, te n-ka jandixa-i.

19

N-nangondita Spalu; juan ndixi-s Éfeso

¹ Nini tuu Apolos Corinto, n-ya'a Spalu nuu io yuku te juan ndixi ntuku-s Éfeso. Ijan n-nitna'a-s xi'in se ka kukanu ini Jesucristu.

² N-xijan tnu'u-s-si:

—¿N-keé ña'a Espiritu Ianyuux na n-ka kukanu ini-n Jesucristu a?
Ka xia'an se ijan:

—Ñatu n-keé ña'a-ia, ni ñayo-da ka xini xa io Espiritu Ianyuux.

³ N-xijan tnu'u ntuku Spalu-s:

—¿Nux ñatu n-keé ña'a-ia na n-ka xendute-n, nakuenda n-ka xendute-n?
¿Jundu n-kachitnu'u ña'a xa io xa juendute koio-n?

Te ka xia'an-s:

—N-ka xendute-da xaxe'e xa n-ka natu ini koio-da xa n-ka kida-da kuechi chi daa n-ja'an Sua nuu ñayiu Israel xa kada koio-i, te n-dajuendute-s ñayiu n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi.

⁴ Xia'an Spalu:

—Xaxe'e xa n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi, xijan kuu xa n-dajuendute ña'a Sua, ko ñadu xijan ni n-kida-s chi ðiuni n-xo ja'an-s nuu-i xa na kukanu ini koio-i Ia vaxi yata-s, Ia kuu Jesús.

⁵ Nu n-ka tekú se ijan tnu'u ya'a, te n-ka najuendute-s xaxe'e xa n-ka kukanu ini-s Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.

⁶ N-xajan ndodo Spalu nda'a-s ðiki-s ɨn ɨn-s, te n-keé ña'a Espiritu Ianyuux. N-ka nukuita-s ka ja'an-s inka yu'u, te n-ka ja'an-s xa n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu.

⁷ Naxa uxi uu-s xa ntadaa-s.

⁸ Uni yoo n-xo tuu Spalu Éfeso, te n-xo xe'en-s veñu'u ñayiu Israel xa n-xo ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ñatu n-yu'u-s xa n-xo ja'an-s. N-xo daxino ini-s ñayiu xa jandixa-i tnu'u n-xo ja'an-s. N-kakune'e-s janda kada koio-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i,

⁹ ko n-xio ñayiu ñatu n-jandixa. Ña n-juini-i xa kukanu ini-i Jesucristu. N-ka ja'an-i nuu ñayiu n-ka xo nataka xa ñatu xiniñu'u xa n-xo ja'an Spalu. Xijan kuu xa n-dandoo Spalu ñayiu ijan. Ndeka-s ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu jua'an vexcuela ɨn se nani Tirano. Ijan n-xo dakua'a-s-yi ntadaa kiu n-xo tuu-s ijan.

¹⁰ Du'a n-kida-s uu kuia. Xijan kuu xa ntadaa ñayiu xndaxio ñuu kuechi xndaxio distrito Asia, n-ka tekú tnu'u Ianyuux, nani ñayiu ka kuu yatnu'u Israel, ðani ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel.

¹¹ N-xetniu Ianyuux Spalu xa kada-ia milagro

¹² xa nde pañitu a mandili n-xe kaju'un Spalu xne'e ñayiu jua'an nuu ñayiu ka ku'u. Te n-ka ndva'a ñayiu ka ku'u jan. Ðiuni n-ka xo kee xaloko anu-i.

13 Dava se Israel n-ka xo xikonuu Éfeso xa ka kine'e-s xaloko xñu'u anu ñayiu. N-ka xo juini-s xa kine'e-s xaloko jan xa n-ka xo kakune'e-s diu Jesús. N-ka xo ja'an-s:

—Xaxe'e xa n-tunda'a ña'a Jesús, Ia kakune'e Spalu, xa kada-r tni-u-ia, ta'u tni-u-r xa kee koio-n anu ñayiu ya'a —n-ka xo kuu se ijan.

14 Xa'a ka kida uxa da'ya yñ ñn se Israel nani Eseva. Kuu-s dutu taxnuni.

15 Nanga inka vuelta n-ka juini-s xa kakune'e-s diu Jesús xa kine'e koio-s xaloko ñu'u anu ñn se ñu'u ña'a xaloko, te n-ka ja'an xaloko nuu-s ñn ñn-s:

—Xini-r Jesús. Xini-r jundu kuu Spalu, ko ndo'o ñn ñn-n, ñatu xini ña'a-r.

16 Hora ijan ni n-ndava ndee se ñu'u ña'a xaloko jan uxa ñani tna'a-s. Ndaku ka se ñu'u ña'a xaloko jan dada ntdaa se ijan. Xaxe'e xa loko n-jani-s se ka kine'e xaloko jan, n-ka kee-s ve'e se n-ñu'u ña'a xaloko jan, te n-ka kendava-s. N-ka kuvichi-s, te n-ka tnukue'e-s.

17 Ntdaa ñayiu xndaxio Éfeso n-ka teku xa'a, nani n-ka teku ñayiu ka kuu yatnu'u Israel, dani n-ka teku ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel, te loko n-ka yu'u-i. Du'a n-kuu xa kue'e ñayiu n-ka najuen tnu'u Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.

18 Kue'e ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu jan, n-ka xo nataka, te n-ka xo na'ma-i kuechi n-ka kida-i.

19 Kue'e ñayiu n-ka xo nataka jan n-ka xo kida magia, te xne'e-i libru-i n-ka xee xa na kunde'a ntdaa ñayiu n-ka nataka jan te n-ka teñu'u-i libru-i. N-ka kida-s cuenta ya'u libru n-kayu jan. Naxa uu diko uxi mil tvini kuu plata kuu ya'u libru jan xa ntdaa.

20 Du'a n-kuu xa kue'e ñuu n-ka teku ka ñayiu tnu'u Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, jua'an. N-kunuu tnu'u-ia.

21 Nu n-ya'a ntdaa xa'a, n-xani ini Spalu xa kixi ntuku-s Macedonia xi'in Acaya, te ijan dada nu'u-s Jerusalén. Te n-xo ja'an-s:

—Na ya'a xa nu'u-r Jerusalén, io xa ji'in-r Roma.

22 Ijan n-tunda'a-s Timoteo xi'in se nani Erasto vaxi ntuku Macedonia nini ndoo ka mee-s ñn uu ka yoo distrito Asia. Se ya'a ka kuu se ka chindee ña'a.

Xa n-ya'a Spalu Éfeso

23-24 Tiempo ijan, n-nadataka ñn se nani Demetrio ñayiu Éfeso. N-kida-s xa n-ka kana, n-ka kau-i xaxe'e tnu'u Ianyuux. Kidava'a-s veñu'u kuechi lii xa nane'e-s veñu'u ianyuux nani Artemisa. Kue'e tvini ni'i-s xi'in se ka kidava'a xi'in-s xijan.

25 N-nadataka-s se ñn ni tni-u ka kida xi'in-s. N-ja'an-s nuu se n-ka nataka jan:

—Dito, ka xini-n xa xtuu va'a-ro xa ka kida-ro tni-u ka kida-ro.

26 Ka xini-n te ka teku-n xa ñn se nani Spalu xikonuu ya'a, te ja'an-s nuu ñayiu xa ianyuux ka kidava'a ñayiu ñuñayiu ñatu kuu-ia ianyuux. Du'a ja'an-s te kue'e ñayiu daja'an-s, te danda'u-s-yi. Ñadu ni ñuu-ro kida-s xa'a chi diko nga xa ndexio-s ntdaa ñuu kuechi Asia.

27 Ñadu xava'a kuu xa kida-s, chi dakuita-s tni-u-ro, te diuni mayo ka ñayiu chinuu veñu'u Artemisa, ia yo ndandi'i, ia ka ndadaka'nu ntdaa ñayiu xndaxio Asia xi'in nika'nu ñuñayiu. Diuni mayo ka-i ku ja'an xa ndandi'i-ia, ni mayo ka jandixa xa kuu-ia ianyuux —kuu Demetrio, xia'an-s.

28 Nu n-ka teku se n-ka nataka jan tnu'u ya'a, yo n-ka kiti ini-s, te n-ka kana-s:

—jYo ndandi'i ianyuux ñuu-ro, ia kuu Artemisa!

²⁹ N-ka kana n-ka kau ntuku ñayiu ñuu jan inka vuelta. N-ka tñii se Éfeso se nani Gayo xi'in se nani Aristarco, te xndeka ña'a-s jua'an nuu xko nataka ñayiu ñuu jan. Se Macedonia n-ka kunduu xi'in Spalu ka kuu-s.

³⁰ N-juini Spalu xa kiu tna'a-s ijan xa ja'an-s nuu ñayiu jan, ko ña n-ka xejon ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa chitna'a-s.

³¹ Dani n-ka ja'an se ka kuu juxtixia distrito Asia ka xini tna'a xi'in Spalu nuu ñin se kuu nda'a xe'e-s xa na juña tnu'u-si Spalu xa maxku chitna'a-s.

³² Ka kana ñayiu n-ka nataka jan. Dava-i ka kana ñin tnu'u, dava-i ka kana inka tnu'u, te kue'e-i ña xini nakuenda xa n-ka nataka-i.

³³ Dava se ka kuu yatnu'u Israel n-ka tunda'a ñin se nani Alejandro nuu ntadaa ñayiu jan, te n-ka xian tnu'u dava se xyuku jan nax ja'an-s nuu ñayiu xyuku jan. Ijan n-ndone'e nda'a-s nuu ñayiu xa maxku ja'an koio ka-i, te n-ja'an-s nax kuu xa ndaa nuu ñayiu ñuu jan.

³⁴ Nu n-ka xini ñayiu jan xa se Israel kuu Alejandro jan, uu hora n-ka kana-i ntadaa-i:

—¡Yo ndandi'i ianyuux ñuu-ro, ia kuu Artemisa!

³⁵ ñin se netniu ñuu jan n-kida xa n-kuna'i ñayiu jan, te n-ja'an-s:

—Ndixi xa ka kuu-n ñayiu Éfeso, kunini koio-n xa na ja'an-da. Ntadaa-ro xna'a xa xñunuu-ro veñu'u ianyuux kuu Artemisa, ia yo ndandi'i n-juun andiu.

³⁶ Te xa'a mayo ja'an xa ña ndaa. Kundetu koio-n ita'u. Maxku ña'a kada koio-n. Ki'na ka kani ini va'a koio-n.

³⁷ Se xndeka-n n-ka kixee ya'a, maxku kandeka-n-si kixi n-kuu chi ñayo-s n-ka du'u ndatniui io xiti veñu'u, ni ña kui'a ka ja'an-s ianyuux-ro.

³⁸ Xuxa Demetrio xi'in se ñin ni tñiu ka kida xi'in-s, ka juini xa tekuechi-s ñin ñayiu, io juexi xi'in vetniui. Na ji'in koio-s ijan; kajan-s kuechi-i.

³⁹ Nux inka xa ka juini-n, na kada-ro junta na ja'an ley-ro xa ki'na ka ndatnu'u koio-ro nuu nax kada-ro.

⁴⁰ Xaxe'e xa n-ka kana-n n-ka kau-n vitna, vaa ni kada u'u ña'a gobierno romano nux ma taxkanu ini ña'a-s. ¿Nax ja'an-ro nuu-s xa dada'an ni'no-ro mee-ro?

⁴¹ Nu n-ya'a n-ja'an-s xijan, te n-ja'an-s nuu ñayiu xa na nandute-i.

20

N-xo tuu Spalu Macedonia xi'in Grecia

¹ Nu n-ya'a xa n-ka kana n-ka kau ñayiu, n-kana Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa ja'an do'o-s-yi. Ijan dada n-ja'an-s nuu-i xa ndee-s te kixi ntuku-s Macedonia, te n-ndee-s Éfeso.

² Ntadaa ñuu kuechi xndaxio ijan n-xikonuu ntuku-s. Na'a n-ja'an-s xa n-jan do'o-s ñayiu kukanu ini Jesucristu. Ijan dada n-kixi ntuku-s Grecia.

³ Uni yoo n-xo tuu-s ijan. Diko nga xa keé-s barcu xa nu'u-s Siria, te n-teku-s xa n-ka kida inuu se ka kuu yatnu'u Israel xa ka'ni ña'a koio-s. Xijan kuu xa n-xani ini-s xa naya'a-s do nuu ñu'u te naya'a ntuku-s inka vuelta Macedonia.

⁴ N-kunduu-s xi'in Sópater, Aristarco, Segundo du xa n-ka nangondita-s Macedonia. Sópater kuu se Berea. Piroo nani taa-s. Aristarco xi'in Segundo kuu se Tesalónica. N-ka kunduu-s xi'in Gayo, Timoteo, Tíquico, Trófimo du. Gayo kuu se Derbe. Tíquico xi'in Trófimo ka kuu se Asia.

⁵ N-ka xe juindodo nuu se ya'a jua'an Troas, te n-ka xo ndetu ña'a-s ñuu Troas.

⁶ Nu n-ya'a viko ka xaxi ñayiu tila ña n-kü levadura, dañá xi'in Spalu, n-ka ndeé-da barcu xa ndee koio-da Filipos. Te küu kuu o'on dada n-ka nanitna'a-da ndaa-da Troas. Uxa küu n-ka ndoo koio-da ijan.

N-nadandoto Spalu Eutico

⁷ Küu ki'na nuu semana n-ka nataka-da xi'in Spalu xa kaxi koio-da xi'in-s tila ña n-kü levadura, te n-ja'an-s nuu dañá, ñayiu ka kukanu ini Jesucristu. Xaxe'e xa io xa ndee-s küu kuu uu, xijan kuu xa na'a n-ja'an-s.

⁸ Xyuku-da ñin cuarto piso kuu uni. Kue'e candil ka koko ijan.

⁹ Na'a n-kuu n-ja'an Spalu. N-kuu niu dava, te n-kuu nuu ñin solteru nani Eutico nukoo yu'u ventana xa kidi. N-kidi naa-s, te n-xidokava-s nde nuu ñu'u. N-xi'í-s, te n-ka ndone'e ña'a ñayiu.

¹⁰ Ijan dada n-nuu Spalu. N-xe kava ndodo-s solteru jan, te n-nundee ña'a-s. N-ja'an-s nuu ñayiu kukanu ini Jesucristu:

—Maxku yu'u koio-n, chi n-nandoto-s.

¹¹ Ijan dada juan ndaa Spalu, te n-ka xaxi-da xi'in-s tila ña n-kü levadura jan. Dani n-ja'an-s xa nde n-tuu. Ijan dada n-ka ndee-da xi'in-s ñuu jan.

¹² Xndeka ñayiu jan solteru jan juan nu'u ve'e-s te n-ka kuvete-i chi n-nandoto-s.

N-dayaa tna'a Spalu xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñuu Éfeso

¹³ N-ka keé-da xi'in se n-ka xo kunduu xi'in Spalu barcu xa jua'an koio-da do Asón, te juan nu'u xe'e Spalu ijan chi ña n-juini-s xa kandeka tna'a ka'nu-da xi'in-s nu'u xaxe'e xa n-juini-s xa nu'u xe'e-s. N-ka xe juindodo nuu-da, te n-nanitna'a-da xi'in-s ijan.

¹⁴ Nu n-ka nanitna'a-da xi'in-s Asón, n-ka ndeé-da xi'in-s barcu, te jua'an koio-da xi'in-s Mitilene.

¹⁵ N-ka ndee-da ijan te küu kuu uu n-ka ya'a-da yu'u mar nde'a tna'a xi'in Quio. Inka küu, dada n-ka xee-da yu'u mar yinda'a Samos. Dani jua'an koio-da xi'in barcu.

Küu kuu uu n-ka xee-da xi'in-s Mileto.

¹⁶ Xa maxku kutuu na'a Spalu distrito Asia, ña n-juini-s xa nu'u-s Éfeso chi n-juini-s xa naxee yachi-s Jerusalén nu ma kuu xa na naxee-s antecas xa xee viko Pentecostés.

¹⁷ Na n-ka xo tuu-da Mileto, n-kana Spalu sexa'nu Éfeso ka taxnuni nuu ñayiu kukanu ini Jesucristu xndxio ijan.

¹⁸ Nu n-ka xee se taxnuni jan n-ja'an Spalu nuu-s:

—Ndixi ka xini janda n-xo tuu n-xo nukoo-da ndaa küu n-xo tuu-da ñuu kuechi Asia, te diuni xna'a-n xa n-xo kida-da. Daa n-xo kuu-da nde küu n-kixee-da xi'in nde küu n-ndee-da.

¹⁹ Ntdaa küu n-xo tuu-ro n-xo xinokuechi-da nuu Ianyuux xanda'u xakee, te nde'e n-xo nda'i-da. Nda'u n-xo ya'a-da xaxe'e xa n-ka xo juini dava se ka kuu yatnu'u Israel xa ka'ni ña'a koio-s.

²⁰ Juini daa n-ya'a-da, ko n-ja'an na'i-da nax kada koio-n xa nanita'u-n. Diuni n-xo ja'an-da tnu'u Ianyuux nuu-n ve'e-n ñin ñin-n xi'in nuu n-ka xo nataka-n.

²¹ N-ja'an-da xa'a nuu ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xi'in nuu mee-n, ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel. Diuni n-ja'an-da xa na natu ini koio-n xa n-ka kida-n kuechi xi'in xa na kukanu ini-n Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.

²² Te vitna nu'u-da Jerusalén. Ja'an Espíritu Ianyuux xa kidayika-i xa nu'u-da ijan. Ña kutnuni nax ya'a-da ijan.

²³ Xa xini-da kuu xa nitu'u ñuu nuu jua'an-da ja'an Espiritu Ianyuux xa ndetu ña'a vekaa te kue'e xa ya'a-da.

²⁴ Ña tuu nax juun-da vida-da. Xa ñu ini-da kuu xa na daxinokava-da tniü n-taxi Jesús, Ia kuu Xto'o-ro. Ndu ini-da xa kada ndi'i-da xa'a xi'in xa kachitnu'u ña'a-da xa taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka kida ñayiu xaxe'e xa va'a-ia.

²⁵ 'Ni ñin ndixi, ñayiu n-ka teku tnu'u n-ja'an-da na n-xikonuu-da xa n-kakune'e-da xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu, mayo ka jini ña'a.

²⁶ Kachitnu'u ña'a-da vitna xa ñadu kuechi dañá kuu nux ma nanita'u-n chi n-ja'an-da.

²⁷ N-xo ja'an-da nax n-kida Ianyuux xa nanita'u koio-n. Ni ñin xa ña tuu nax n-chida'u-da.

²⁸ Kunde'a koio-n xa maxku dandoo ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Ianyuux chi n-tetutniü ña'a Espiritu Ianyuux xa junuu-n-yi. Dani mee-n ñin ñin-n, maxku dandoo-n-ia. Xa ku kuu-n ntdaa-n da'ya-ia n-xi'í Jesús.

²⁹ Na ya'a xa nu'u-da, kixi koio ñnka-s. Xandaa xakuiti daa ya'a. Daja'an ña'a-s dava-n xa ma kukanu ini ka-n Jesús. Kada koio-s xa du'a du'a kute ni'no koio-n ná kida ñañá nde'e tkachi.

³⁰ Dava-n dakua'a ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñin xa ña ndaa xa na jandixa ña'a koio-i.

³¹ Jun ini koio-n xa maxku jandixa-n ñin xa ña ndaa. Xna'a-n xa uni kuia titií, nduu niu n-xo jan do'o ña'a-da, te n-xo nda'i-da xaxe'e-n.

³² 'Na kutuu koio-n xi'in Ianyuux, te na junuu ña'a-ia. Xa n-ka teku-n xa dananita'u ña'a Ianyuux xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a-ia. Io xa kutnuni ini-n tnu'u ya'a na kua'a na kukanu ini ka-n Jesús te taxi-ia ta'u-n ñin ñin-n andiü ná n-xia'an-ia ta'u ñayiu n-kida-ia xa n-ka nduu-i ñayiu ii.

³³ 'Ñatu n-kukajan ini-da tvini-n xi'in da'ma-n.

³⁴ Xa xna'a mee-n xa n-kidatniü-da xa n-xo ni'i-da xa n-ndoñu'u-da xi'in xa n-ndoñu'u se n-ka kunduu xi'in-da nuu tniü Ianyuux.

³⁵ 'Diuni n-xo ja'an-da xa kadatniü-n ná kida dañá xa na kua'a chindee-n ñayiu ka kunda'u. Na naja'an-ro tnu'u n-ja'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro: "Va'a ka kuu anu-ro xa xia'an-ro ñin xa xia'an-ro ñayiu dada xa taxi-i" —kuu Spalu, xia'an-s.

³⁶ Nu n-ya'a xa n-ja'an Spalu ntdaa tnu'u ya'a n-ka xe juiin xiti koio-da xi'in-s, te n-ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux.

³⁷ Ntdaa-s n-ka nda'i te n-ka nundee-s Spalu te n-ka teyu'u-s-si.

³⁸ Yo n-ka kuko'yo ini-s xa daa n-ja'an-s, ko nde'e ka n-ka kuko'yo ini-s xaxe'e xa n-ja'an Spalu xa mayo ka-s jini ña'a. Ijan dada n-ka xe daya'a-s Spalu nde nuu nukoo barcu.

21

Juan nu'u Spalu Jerusalén

¹ Nu n-ka dandoo-da se ka kukanu ini Jesucristu jan, n-ka ndeé-da barcu, te n-ka ya'a ndaa-da nde yu'u mar nuu nani Cos. Ijan dada n-ka ndee-da Cos, te kiu kuu uu n-ka xee-da yu'u mar nuu nani Rodas. Ijan dada n-ka xee-da nuu nani Pátara.

² Pátara jan n-ka ni'i-da ñnka barcu jii'n distrito Fenicia, te n-ka keé-da.

³ Dikonga xa xee-da Fenicia n-ka ya'a-da do sur isla Chipre, te n-ka xe'en-da do Siria. N-ka xee-da Tiro, te n-ka nane-da barcu jan. Barcu xñu'u-da jua'an jan io xa jin ne'e-i xa ndido-i ijan.

4 Tiro n-ka nitna'a-da xi'in se ka kukanu ini Jesucristu. Uxa kiu n-ka ndoo-da ve'e in-s. N-ka xian tnu'u-si Spalu xa n-ja'an Espiritu Ianyuux xa maxku nu'u ka-s Jerusalén,

5 ko nu n-ya'a uxa kiu, n-ka ndee-da ijan. Ntdaa se ijan xi'in ñadi'i-s xi'in da'ya-s n-ka xe daya'a ña'a nde yu'u mar. N-ka xe juini xiti-da ntdaa-da, te n-ka xijan ta'u koio-da nuu Ianyuux.

6 N-ka ja'an-da nuu ñayiu ijan xa ndee koio-da Tiro. Ijan dada n-ka ndeé-da barcu, te n-ka xiko ñayiu jan; ka nu'u-i ve'e-i.

7 Dani jua'an koio-da, te n-ka xee-da ñuu Tolemaida:

—Va'a nga ta'u kuu koio-n —kuu-da, ka xia'an-da nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio ijan.

N-ka ndoo-da xi'in-i in kiu.

8 Kiu kuu uu n-ka ndeé ntuku-da barcu, te n-ka xee-da Cesarea. Ijan xndaxio uxa tna'a se ka ja'an nuu ñayiu nax io xa kada koio-i xa na kua'a nanita'u-i, te n-ka ndoo-da ve'e in-s. Slipe nani-s.

9 Koon da'ya di'i-s io. Mee ni soltera ka kuu-i. Dichi ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ka kuu-i.

10 Nu n-kuu titni kiu xtuu-da ijan, te n-xee in se Judea nani Agabo. Se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu-s tuku.

11 Nu n-xee-s nuu xtuu-da, te n-tñi-s cinturón Spalu. N-duku-s nda'a-s xi'in xe'e-s, te n-ja'an-s:

—Ja'an Espiritu Ianyuux xa du'a duku koio ñayiu Israel se kuu xto'o cinturón ya Jerusalén, te kandeka ña'a-i ji'in nuu se ñatu kuu yatnu'u-ro te diko ña'a koio-i.

12 Nu n-ka teku dañá xi'in ñayiu Cesarea xa'a, n-ka xijan ta'u-da nuu Spalu xa maxku nu'u-s Jerusalén.

13 Juini n-ka xijan ta'u-da nuu-s xa maxku nu'u-s ijan, ko n-ja'an-s:

—¿Nakuenda ka nda'i-n te datnau ini ña'a-n? Io anu-r xa daa ya'a-r, te ñadu ni xa kuduku-r xi'in xa kindi'u-r vekaa io anu-r chi di'uni io anu-r xa kuú-r Jerusalén xaxe'e Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.

14 Ñayo-da n-kundee tnu'u xa daxino ini-da-s, te n-ka ja'an-da:

—Na kuu na juini Taa-ro Ianyuux.

15 Nu n-ya'a xa'a, n-ka kidatu'a-da mee-da xa n-ka ndee-da xi'in-s ijan, te jua'an koio-da Jerusalén.

16 N-ka kunduu-da xi'in dava ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Cesarea jua'an Jerusalén. Ñayiu ya'a xndeka ña'a n-ka xe'en ve'e in se nani Mnason xa n-ka ndoo-da ijan. Se Chipre kuu-s. Xa n-kuu na'a, daa nga kukanu ini se ya'a Jesucristu.

N-ndatnu'u Spalu xi'in Santiago

17 N-ka xee-da Jerusalén, te n-ka kuvete ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa n-ka xee-da.

18 Kiu kuu uu n-ka xe'en-da ntdaa-da xi'in Spalu nuu tuu Jacob. Ijan xtuu sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu:

19 —Va'a nga ta'u kuu koio-n —kuu Spalu, xia'an-s nuu ñayiu ijan.

Ijan dada n-najane-s xa yo n-kidatniu Ianyuux anu ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel n-ka teku tnu'u-s chi n-ka jandixa-i xa n-ja'an-s. Kayuchi kandi'i n-najane-s.

20 Nu n-ka teku sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu kukanu ini Jesucristu jan, n-ka najuen tnu'u-s Ianyuux, te n-ka ja'an-s nuu Spalu:

—Ñani, na'a-n xa kue'e xa kue'e ñayiu Israel ka kukanu ini Jesucristu io, te ka kidajuexa-i xa jandixa na'i-ro ley n-chidotnuni Moisés.

²¹ Ka najani ñayiu ya'a xa ja'an-n xa maxku chinuu koio ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xndaxio ñuu to'o ley n-chidotnuni Moisés. Nunxa xia'an-n nuu-i xa maxku ka'nde ndodo-i ñiñ nuu ii da'ya yii-i, ni maxku kada-i nax xndijun tñi-ro vaxi.

²² Xaxe'e xa n-ka teku-i xa'a, hora na teku-i xa n-nxee ntuku-n, ¿nax ja'an-ro nuu-i hora na kajan tnu'u ña'a-i nu ndaa daa n-kida-n a ña'a?

²³ Na kachitnu'u ña'a koio-da nuu janda kada-n. Ya'a xtuu koon se xa io xa kada koio-s iin xa n-ka chinaa-s nuu lanyuux.

²⁴ Kandeka-n-si ji'in veñu'u xa ndunini-n xi'in-s, te chiya'u-n. Ijan dada na dete diki-s na kua'a na jini ñayiu Israel xa vete ñayiu n-ka najani xijan nuu-i, te jini-i xa jandixa na'i-n ley n-chidotnuni Moisés.

²⁵ Xa n-ka tunda'a-da tutu jua'an nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu yatnu'u Israel xa n-ka kida inuu-ro xa maxku kaxi koio-i kuñu n-ka doko-i nuu santu. Maxku kaxi-i niñi. Maxku kaxi koio-i kuñu kiti n-ka xe'ne. Ni maxku kava koio seyii, ni ñadi'i xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-ña —kuu sexa'nu jan, ka xia'an-s nuu Spalu.

²⁶ Ijan dada ndeka Spalu nkoon se ijan jua'an xa ndunini koio-s xi'in-s. Nu n-ka daxinokava Spalu xi'in-s xa n-ka ndunini-s kiu ijan, te n-xe'en-s veñu'u xa juña tnu'u-s dutu na kiu daxinokava-s xijan xi'in xa na kiu doko-s nuu lanyuux xa io xa doko koio se ijan.

N-ka tñi presu-s Spalu

²⁷ Diko nga xa daxinokava koio-s xijan, n-ka xini se ka kuu yatnu'u Israel xndaxio Asia Spalu veñu'u, te n-ka dataka-s ñayiu. N-ka kida-s xa n-ka kana n-ka kau-i, te n-ka tñi-s Spalu.

²⁸ Ka kana-s xa na xee koio dava ka se Israel xyuku ijan. Ka xia'an-s:

—Chindee ña'a koio-n na tñi-ro se ya'a chi ntdantu'u ñuu nuu xikonuu-s jan tnu'u ña'a-s. Ja'an-s nuu ñayiu xa ña xiniñu'u ley n-chidotnuni Moisés, ni veñu'u-ro ya. Te vitna ndeka-s se griegu n-xe'en veñu'u-ro. Du'a kuu xa ñatu xe ini-s veñu'u ii-ro.

²⁹ Xaxe'e xa n-ka xini-s xa ndeka tna'a Spalu xi'in iin se Éfeso xikonuu xiti ñuu Jerusalén, xijan kuu xa du'a n-ka ja'an-s te n-ka xani ini-s xa ndeka-s-si n-xe'en veñu'u. Tróximo nani se ijan.

³⁰ Ntdantu'u ñayiu ñuu jan n-ka kana n-ka kau. N-ka kendava-i, te n-ka xee-i nuu nujuin Spalu. N-ka tñi dava-s Spalu, te n-ka kine'e-s-si veñu'u jan. Hora ijan ni n-ka nakadi-s yeñu'u jan.

³¹ N-teku comandante iin batallón xa ntdantu'u ñayiu Jerusalén n-ka ndandita nuu Spalu xi'in xa ka kuu anu-i xa ka'ni koio-i-si,

³² te n-nadataka-s soldado-s xi'in soldado ka taxnuni. N-ka kendava-s; ka xe'en-s nuu xyuku ñayiu jan. Nu n-ka xini ñayiu jan comandante xi'in soldado-s, n-ka nujani-i xa ka jani-i Spalu.

³³ Ijan dada n-xe tu'a comandante jan Spalu. N-tñi ña'a-s, te n-ta'u tni-u-s xa na duku ña'a koio soldado-s uu cadena. Ijan dada n-xijan tnu'u-s ñayiu nuu nde se kuu-s, te nax n-kida-s.

³⁴ Dava ñayiu n-ka ja'an iin tnu'u, dava-i n-ka ja'an inka tnu'u. Xaxe'e xa yo n-ka kana n-ka kau ñayiu jan, xijan kuu xa ña n-kuu xa kajan tnu'u comandante Spalu nax n-kida-s. Xaxe'e xijan n-ta'u tni-u-s xa kandeka koio soldado jan Spalu ji'in ve'e nuu xtuu-s.

³⁵ Nu n-ka naxee soldado jan escalera ve'e nuu xtuu-s, n-ka xido-s Spalu xaxe'e xa yo ka kunde'e ñayiu jan.

³⁶ Ntdantu'u-i xndijun ña'a te ka kana-i:
—Na kuu-s.

N-dada'an ni'no Spalu mee-s

³⁷ Diko nga xa ndiu koio-s xi'in Spalu ve'e jan, n-xijan tnu'u Spalu comandante jan:

—¿Vatuka ndatnu'u-ro ita'u a?
Xia'an comandante jan nuu-s:
—¿Tu'a-n griegu a?

³⁸ ¿Ñadu ndo'o kuu se Egipto n-kixi ya'a xa dandandita-n ñayiu nuu gobierno kuia xa uni, kuia xa koon a? ¿Ñadu ndo'o ndeka koon mil se ka xa'ni ndiyi n-xe'en nuu ñatu nga juun dau, te ñayo io a?

³⁹ Xia'an Spalu:

—Ña'a, chi yatnu'u Israel kuu-da. Ñuteyu-da kuu Tarso, distrito Cilicia. Kuu-da ñayiu ñin ñuu ndandi'i. ¿Vatuu ka xa ja'an-da nuu ñayiu ya u?

⁴⁰ N-xejoon comandante xa ja'an Spalu. N-xani soldado jan Spalu escalera, te n-ndone'e nda'a-s xa maxku ja'an koio ka ñayiu xndijun ña'a jan. Ña tuu ka nax n-ka ja'an-i, te n-ja'an-s hebreu. Xia'an-s:

22

¹ —Dito, Ñani, kunini koio-n xa na ja'an-da xa dada'an ni'no-da mee-da — kuu-s.

² Nu n-ka teku ñayiu jan xa hebreu ja'an-s, te nanii nga n-kuu, te n-ja'an ka Spalu:

³ —Kuu-da yatnu'u Israel. N-kaku-da Tarso, ñin ñuu katuu distrito Cilicia, ko Jerusalén ya n-xa'nu-da te ya'a n-ka'u-da. Xkuela Gamaliel n-ka'u-da. N-ka'u-da ndaa tnu'u lanyuux yodotnuni n-ka xo ka'u xixitna-ro, te io ndaa io kuiti anu-da xa xinokuechi-da nuu lanyuux ná io ndaa io kuiti anu ndaa ndixi xa ka xinokuechi-n nuu-ia nde vitna.

⁴ N-xokida u'u-da ñayiu n-ka kukanu ini Jesús. N-xo tñi-da-i, te n-xo chindi'u-da-i vekaa. Nani n-xo chindi'u-da sey# dani n-xo chindi'u-da ñadi'i. Dava-i n-xa'ni-da.

⁵ Na'a dutu taxnuni ka xi'in ndaa sexa'nu ka taxnuni xa'a chi mee-s n-ka taxi oficiu ne'e-da jua'an nuu se ka kuu yatnu'u Israel xndaxio Damasco. Kajan tnu'u-n-si te jini koio-n xa ndaa ka. N-xe'en-da ijan xa nanduku-da ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu xa kandeka-da-i ndixi Jerusalén ya te kada u'u-da-i.

⁶ Nu n-kuyatni-da Damasco, naxa kaa x-uu danaa n-koko ñin luz andiu, te nde'e n-ndii ñikanduu nuu nujuiin-da.

⁷ N-ndua-da, te n-teku-da n-ja'an: “Saulo, Saulo, ¿nakuenda kida u'u-n ñayiu ndeka-r? Kuenda kiu mee-r kida u'u ña'a-n xa kida u'u-n-yi.”

⁸ N-xijan tnu'u-da: “¿Dito, jundu kuu-n?” Te n-ja'an ka: “Ru'u kuu Jesús, Ia Nazaret, Ia kida u'u-n.”

⁹ Se jua'an xi'in-da n-ka xini-s xa n-ndii nuu nujuiin-da, ko ñayo-s n-ka teku xa n-ja'an.

¹⁰ N-xijan tnu'u-da: “¿Nax kada-da, Dito?” Te n-ja'an Jesús, Ia kuu Xto'o-da: “Ndojuiin te jua'an na'i Damasco. Ijan kachitnu'u ña'a ñin se ijan nax kada-n chi n-tetutniu ña'a lanyuux.”

¹¹ Xaxe'e xa n-dakuaa ña'a luz nde'e n-ndii jan, n-ka xe kuitañu'u ña'a se xnetna'a xi'in-da xa jua'an na'i-da Damasco.

¹² Ijan tuu ñin se nani Ananías. Ntdaa ñayiu Israel xtuu Damasco ka najuen tnu'u ña'a. Ka ja'an-i xa va'a jandixa-s ley n-chidotnuni Moisés.

¹³ N-xee Ananías nuu n-xo tuu-da, te n-ja'an-s: “Saulo, na nukonde'a-n.” Hora ijan ni n-nukonde'a-da te n-xini-da-s.

¹⁴ Ijan te n-ja'an ka-s nuu-da: “Xa daa nga n-kaxi ña'a Ianyuux xixitna'a-ro mee-n xa jini-n xa ñu ini-ia xa kada-ia xi'in xa jini-n Jesús, Ia kida mee ni xandaa. Diuni kunini-n xa ja'an-ia.

¹⁵ Najani-n nuu ñayiu xa n-xini-n xi'in xa n-teku-n xa n-kida-ia.

¹⁶ Te vitna, ¿nax ndetu-n? Ndojuiin-n te juendute-n. Kajan ta'u-n nuu Ianyuux xa na taxkanu ini-ia kuechi n-kida-n”, kuu Ananías nuu-da.

¹⁷ N-nxee-da Jerusalén ya, te n-kixi-da veñu'u ya xa n-xijan ta'u-da nuu Ianyuux, te n-tuu-da xa n-xini-da

¹⁸ Jesús, ia kuu Xto'o-ro, te n-ja'an-ia nuu-da: “Kundu ini. Yachi. Ta kee Jerusalén ya, chi mayo tna ini xa kakune'e ña'a-n ya'a”, kuu-ia.

¹⁹ Xia'an-da nuu-ia: “Xna'a ñayiu xa n-xo xe'en-da veñu'u xndatuu ñuu xi'in ñuu xa n-xo tñii-da ñayiu n-ka kukanu ini ña'a mee-n, te n-xo chindi'u-da-i vekaa. Diuni n-xo kani-da-i.

²⁰ Na n-ka xa'ni ñayiu Steva, se n-xo ja'an tnu'u-n nuu ñayiu, n-xo nujuiin-da ijan, te n-kuu inuu-da xi'in se n-ka xa'ni ña'a. Diuni n-ñunuu-da da'ma se n-xa'ni ña'a jan.”

²¹ N-ja'an Jesús: “Ma kutuu ka-n ya'a chi tunda'a ña'a-r ji'in nuu xndaxio ñayiu ña ka kuu yatnu'u-n. Xika ji'in-n”, kuu-ia —kuu Spalu, n-xia'an-s nuu ñayiu.

²² Nu n-ya'a xa n-ka xo nini ñayiu tnu'u ya'a, te n-ka ndixe'e ntuku-i xa ka kana-i:

—Maxku kundito ka-s, chi ñadu xava'a kida-s; tuu-s ya. Na kuú-s.

²³ Dani ka kana-i. N-ka tava-i da'ma-i, te n-ka dajane-i. Diuni n-ka daka-i ñu'u yuchi andi'u xaxe'e xa ka kiti ini-i.

²⁴ N-ta'u tñiu comandante jan xa na kandeka koio-s Spalu kiu ve'e nuu xtuu soldado, te na jani koio-s-si chirrión ñii na kua'a na ja'an-s nax n-kida-s xa daa ka kana ñayiu jan.

²⁵ N-ka duku-s Spalu xa janña'a koio-s n-kuu, ko n-ja'an Spalu nuu centurión:

—¿Io va'a xa jani koio-n iin se io tutu xa kuu-s se Roma juini ña ka xini-n na kuechi n-kida-s a? ¿Daa io ley a?

²⁶ Nu n-teku centurión xa'a, n-xe juña tnu'u-s comandante. Xia'an-s:

—¿Janda kada-n?, chi io tutu se ya'a xa kuu-s se romano.

²⁷ N-xetu'a comandante Spalu te n-xijan tnu'u-s:

—¿Ndaa xa io tutu-n xa kuu-n se romano a?

Xia'an Spalu:

—Joon.

²⁸ Xia'an ntuku comandante jan:

—Ru'u yo kue'e tvini n-xe ju'un-r xa n-kidakutu-r tutu-r xa nduu-r se romano.

Xia'an ntuku Spalu:

—Daña chi nde na n-kaku-da, io tutu-da xa kuu-da se romano.

²⁹ Xaxe'e xa du'a n-ja'an Spalu, n-ka xika yata se jua'an xa jani koio-s-si. Nu n-teku comandante xa io tutu Spalu xa kuu-s se romano, n-yu'u-s xaxe'e xa n-duku ña'a-s cadena.

³⁰ Kiu kuu uu n-juini comandante jan xa jini-s nakuenda ka tekuechi se Israel Spalu. N-juini-s xa jini ndaa jini kuiti-s. Xijan kuu xa n-kine'e-si Spalu ve'e soldado jan, te n-ta'u tñiu-s xa na nataka dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in ntdaa se Israel ka kidandaa kuechi. Ijan dada n-kine'e-s Spalu te n-xani-s-si nuu-s ntdaa-s.

23

N-ka xijan tnu'u juxtixia Israel Spalu nuu nax n-kida-s

¹ N-xo nde'a Spalu juxtixia Israel, te n-ja'an-s:

—Dito, Ñani, ñatu nujani-da xa kida-da xa ta'u tniu lanyuux nuu-da. Kida-da xa'a vaxi, te ñatu kune ini-da.

² Dutu taxnuni ka nani Ananías. N-ta'u tniu-s nuu se xnii yatni nuu nujuuin Spalu xa na jani koio-s yu'u-s.

³ Te xia'an Spalu nuu dutu jan:

—Mee-n janña'a lanyuux. Nukoo-n dian xa kadandaa-n ná yodotnuni. ¿Nakuenda ña jandixa-n ley jan xa daa ta'u tniu ka-n xa janña'a koio ñayiu ya u? Kida nga-n xa jandixa-n ley n-chidotnuni Moisés.

⁴ N-ka ja'an dava se xtuu ijan nuu Spalu:

—¿Nakuenda dadavatna'a-n xi'in dutu taxnuni ka?

⁵ Xia'an Spalu:

—Ña xini-da xa se dian kuu dutu taxnuni ka. Maxku daa kada-da n-kuu chi ka xini-ro xa yodotnuni: “Maxku kui'a ja'an-n juxtixia ñuu-n.”

⁶ Xaxe'e xa xini Spalu xa dava se Israel ka kidandaa kuechi ka kuu se saduceu, te se fariseu ka kuu dava-s; xijan kuu xa xee n-ja'an-s:

—Se fariseu kuu-da, te ñayiu fariseu n-ka kuu tadi'i-da. Xaxe'e xa jandixa-da xa nandoto ndiyi, xndeka ña'a-n vaxi ya'a xa kajan tnu'u ña'a koio-n nax kuu kuechi-da.

⁷ Nu du'a n-ja'an Spalu tnu'u ya'a, n-ka nukuita se fariseu xi'in se saduceu ka jantna'a tnu'u-s, te tuku n-ka xani ini dava ñayiu xyuku ijan, te tuku n-ka xani ini dava ka-i.

⁸ Ka ja'an se saduceu xa ma nandoto ndiyi. Diuni ka ja'an-s xa ñayo ángel io, ni espíritu, ko se fariseu ntdaa xa'a ka jandixa-s.

⁹ Ntdaa-s n-ka kana, te n-ka ndojuiin dava se fariseu ka kuu maestru ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, te n-ka ja'an-s mudu kutnuni ini-s tnu'u lanyuux xa daxino ini-s se ka kuu saduceu. Ka xia'an-s:

—Se ya'a, ña tuu nax n-kida-s. Va ñn espíritu a ñn ángel du'a n-ja'an nuu-s —ka kuu-s, ka xia'an-s.

¹⁰ Xaxe'e xa loko ka jantna'a tnu'u se yuku ijan, n-yu'u comandante xa kada kuechi koio-s Spalu. Xijan kuu xa n-ta'u tniu-s nuu dava soldado-s xa na jin nundeka ña'a koio-s ve'e nuu xtuu-s.

¹¹ Xakuaa ijan n-kiu lanyuux nuu tuu Spalu te n-ja'an-ia:

—Maxku yu'u-n xa ja'an-n nuu ñayiu xa n-ja'an-r. Nani n-ja'an-n xa kida-r nuu ñayiu Jerusalén ya, dani ja'an-n nuu ñayiu Roma.

N-ka kida inuu-s xa ka'ni koio-s Spalu

¹² Kiu kuu uu n-ka kida inuu se Israel xa ka'ni koio-s Spalu. N-ka chinaa-s xa ni ñn xa ña tuu nax kaxi koio-s, ni ña tuu nax ko'o koio-s. Nde na ka'ni-s Spalu, ijan dada kaxi koio-s. N-ka ja'an-s xa nux ma du'a kada koio-s, na ka'ni ña'a lanyuux.

¹³ Vi'i ka uu diko-s du'a n-ka chinaa.

¹⁴ N-ka xe juña'a-s nuu dutu ka taxnuni xi'in nuu juxtixia Israel xa n-ka chinaa-s. Ka xia'an-s:

—N-ka chinaa-da xa ni ñn ña tuu nax kaxi koio-da. Nde na ka'ni koio-da Spalu, ijan dada kaxi koio-da.

¹⁵ Juña'a koio ndixi xi'in dava ka juxtixia Israel nuu comandante vitna xa na kandeka-s Spalu kixi nuu-n ya tree. Tnu'u ni nga juña'a-n xa juini-n xa

jini-n nax kuu kuechi-s chi ta jini ndaa ka-n nax kuu kuechi-s. Na kuyatni-s ya'a te xá koo tu'a koio-da xa ka'ni-da-s —ka kuu-s, ka xia'an-s.

¹⁶ Ka'ni koio-s Spalu n-kuu, ko n-teku da'ya ku'a Spalu tnu'u ya'a te n-xe'en-s nuu xtuu soldado xa n-xian tnu'u-s Spalu xijan.

¹⁷ N-kana Spalu ñin centurión te xia'an-s:

—Kandeka-n solteru ya jua'an nuu comandante chi io ñin xa juña tnu'u-s-si.

¹⁸ Ndeka centurión solteru jan jua'an nuu comandante jan, te xia'an-s:

—Se yindi'u nani Spalu n-kana ña'a, te n-ja'an-s xa na kandeka-da solteru ya kixi nuu-n chi io ñin xa ja'an-s nuu-n ne.

¹⁹ N-tnñ comandante jan nda'a solteru jan, te ndeka dñin ña'a-s jua'an ñin lado, te n-xijan tnu'u ña'a-s:

—¿Nax juini-n xa ja'an-n nuu-r?

²⁰ Xia'an solteru jan:

—N-ka kida inuu se Israel xi'in juxtixia-s xa ja'an juxtixia jan nuu-n xa kandeka-n Spalu ji'in tnee nuu ka nataka-s xa tnu'u ni nga kajan tnu'u-s-si nuu nax n-kida-s xa jini ndaa-s nax kuu kuechi-s.

²¹ Maxku jandixa-n xa ja'an koio-s chi vi'i ka uu diko se Israel xyiva'a ichi ya'a Spalu. Xndetu-s xa ya'a-s ijan, te ka'ni ña'a koio-s. N-ka chinaa-s xa ña tuu nax kaxi-s ni ña tuu nax ko'o-s. Nde na ka'ni ña'a koio-s, ijan dada kaxi koio-s. Diko nga xndetu-s nuu janda na ja'an-n —kuu solteru jan, xia'an-s nuu comandante.

²² Ijan dada n-ja'an comandante jan xa na nu'u-s, te maxku nde ku ja'an-s xijan.

N-ka tunda'a-si Spalu; vaxi-s Cesarea

²³ Ijan dada n-kana comandante jan uu centurión, te n-ta'u tni-u-s xa na kada tu'a koio-s uu cientu soldado ka xika xe'e xi'in uni diko uxi soldado xyodo caballo xi'in uu cientu soldado xne'e lanza te na ji'in koio-s Cesarea kaa ñin xakuaa.

²⁴ Diuni n-ta'u tni-u-s xa na kada tu'a koio-s caballo kodo Spalu. N-ta'u tni-u-s xa na junuu va'a koio-s-si, te na xee vii na xee va'a-s nuu gobernador nani Skueli.

²⁵ N-kidava'a-s ñin carta xne'e soldado jan jua'an nuu gobernador. Du'a yodotnuni:

²⁶ “Daña kuu Claudio Lisias. Va'a nga ta'u kuu-n, Dito. Tnu'u ya'a ja'an-da nuu ndixi xa kuu-n gobernador.

²⁷ N-ka tñi se Israel se ya'a xa ka'ni koio-s-si, ko nu n-teku-da xa io tutu-s xa se romano kuu-s, n-xe'en-da xi'in soldado-da nuu n-ka tñi-s-si, te n-dakaku-da-s.

²⁸ Xaxe'e xa n-juini-da xa jini-da nax kuu kuechi-s ndeka-da-s n-xe'en nuu juxtixia Israel,

²⁹ te n-ka ja'an-s xa kuechi-s kuu xa ñatu jandixa-s ley-s ñin ñin-s ná ka jandixa mee-s, ko ñatu kuu xijan ñin xa va'a vi'i xa kuú-s a xa kindi'u-s vekaa.

³⁰ Nu n-teku-da xa n-ka kida inuu se Israel xa ka'ni koio-s-si, nuni'no ni n-tunda'a-da-s juan xee nuu-n. Te diuni xia'an-da nuu se n-ka xajan kuechi-s xa na xee koio-s nuu-n de na ja'an-s nuu-n nax n-kida-s. Xa'a kuu xa kachitnu'u ña'a-da, Dito.”

³¹ Xakuaa ijan xndeka soldado jan Spalu vaxi ñuu nani Antipatris ná n-ta'u tni-u comandante.

³² Kiu kuu uu, n-ka nangondita soldado ka xika xe'e, te soldado xyodo caballo, dani ka kixi-s xi'in Spalu.

³³ Nu n-ka kixee-s Cesarea, xndeka-s Spalu jua'an nuu gobernador, te n-ka xia'an-s carta jan.

³⁴ Nu n-ya'a xa n-ka'u gobernador carta jan, n-xijan tnu'u-s nde se kuu Spalu. Nu n-teku-s xa se Cilicia kuu-s,

³⁵ xia'an-s nuu-s:

—Na kixi koio se n-ka xajan kuechi-n, ijan dada kadandaa-r kuechi-n — kuu-s.

Ijan dada n-ta'u tniu-s xa kindi'u Spalu ñn cuarto ve'e Herodes, se n-taxnuni, te na kundee ña'a soldado.

24

N-dada'an ni'no Spalu mee-s nuu Skueli

¹ O'on kiu n-kuu, te n-kixee dutu taxnuni ka nani Ananías xi'in dava sexa'na ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in ñn abogado nani Tértulo ñuu Cesarea. N-ka xe'en-s nuu gobernador xa tekuechi neñuu koio-s Spalu.

² Nu xndeka-s Spalu n-ka xee nuu-s, n-kixe'e Tértulo xa tekuechi neñuu-s Spalu. Xia'an-s nuu se kuu gobernador jan:

—Dito, xtuu vii xtuu va'a-da chi va'a kida-n. Xaxe'e xa va'a tu'a-n va'a ñunuu-n ñuu-da. Xijan kuu xa kue'e xava'a xe koo nación-da jua'an.

³ Yo nakuta'u-da xa kida-n xa'a ndaa ñuu nuu taxnuni-n.

⁴ Xa maxku taxkuee ña'a ka-da, Dito, ma kakune'e ka-da xijan, te xijan ta'u-da nuu-n xa kada-n xamani xa kunini-n ununuu tnu'u na ja'an koio-da.

⁵ N-ka xini-da xa daka ni'no se ya'a ñayiu Israel chi dakua'a-s-yi xa n-dakua'a ña'a ñn se n-xio Nazaret. Nitu'u ñuñayiu, daa kida-s. ñn kue'e kuu-s.

⁶⁻⁷ Jua'an-s xa kandeka-s to'o kiu veñu'u-da. Mudu ya'a kuu xa ñatu xe ini-s veñu'u-da. Xijan kuu xa n-ka tñi-da-s.

⁸ Kajan tnu'u-n-si te jini-n ka xa ndaa xa ndaa xa'a kuu kuechi-s —kuu Tértulo, xia'an-s.

⁹ Te n-ka ja'an dava se Israel xyuku ijan xa ndaa n-kida Spalu ndaa xa'a.

¹⁰ N-ndone'e nda'a gobernador xa na ja'an Spalu, te n-ja'an-s:

—Xini-da xa xá n-kuu kuia kuu-n juexi nación ya'a. Xaxe'e xijan na ja'an-da nuu-n xa ña tuu na kuechi-da io, te ña tuu nax kuu anu-da.

¹¹ Kajan tnu'u-n se n-ka xajan kuechi-da nuu nax n-kida-da te jini-n nax kuu kuechi-da. Dijan n-kuu uxi uu kiu n-naxee-da Jerusalén xa n-ndadaka'nu-da Ianyuux.

¹² Ña ndaa xa n-ka xini ña'a se ya'a xa jantna'a tnu'u-da xi'in ñayiu, ni ñatu n-dandandita-da ñayiu nuu-s xiti veñu'u Jerusalén, ni xiti ntaka veñu'u kuechi, ni inka parti Jerusalén.

¹³ Ka tekuechi neñuu ña'a-s. Na kine'e koio-s testiu na kua'a na jini ndaa-n.

¹⁴ Na ja'an ndaa-da xa kukanu ini-da Jesús, te xinokuechi-da nuu Ianyuux xixitna-da chi jandixa na'i-da ndaa xa n-chidotnuni Moisés xi'in xa n-ka kidava'a se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ñatu daa ka ja'an-s chi ka ja'an-s xa tuku jandixa-da.

¹⁵ Nani ñu ini-da xa nadandoto Ianyuux ndiyi, dani xñu ini mee-s ñn ñn-s. Nani nadandoto-ia ñayiu va'a dani nadandoto-ia ñayiu ñatu va'a.

¹⁶ Xijan kuu xa jandixa-da xa ta'u tniu Ianyuux xa maxku kune ini-da nuu-ia na xee kiu ijan, ni nuu ñayiu.

¹⁷ Kuia n-kuu ñatuka tuu-da Jerusalén te n-naxee-da xa juña'a nga-da ñn xa juña'a nga-da ñayiu ka kunda'u xi'in xa doko-da ñn xa doko-da nuu Ianyuux.

¹⁸⁻¹⁹ Xa'a kida-da, na n-ya'a xa n-ndunini-da na xne'e tñi-da vaxi. N-ka xini ña'a se Israel xndaxio Asia xiti veñu'u Jerusalén. Se ijan ka kuu se na

kixi, te na ja'an-s na kuechi n-kida-da. Ñadu kue'e ñayiu xyuku na n-ka xini ña'a-s, te ni ñin ñayo n-ndandita nuu se ka taxnuni ya xaxe'e-da.

²⁰ Nux ma kixi koio se ijan na ja'an koio mee-s janda n-ka ja'an juxtixia Israel nuu-s na n-ka xijan tnu'u ña'a-s.

²¹ Ña tuu na kuechi-da io, a xa xee n-ja'an-da xa nandoto ndiyi na n-ka kidandaa-s kuechi-da: “Ka kidandaa-n kuechi-da vitna xaxe'e xa jandixa-da xa nandoto ndiyi”, kuu-da, xia'an-da nuu-s. ¿Xijan kuu kuechi-da u? —kuu Spalu, xia'an-s.

²² Xaxe'e xa xá xini Skueli nax kuu xa n-kakune'e Spalu, n-ja'an-s xa na kundetu kuee. Xia'an-s nuu se Israel:

—Na kixi se kuu comandante nani Lisias, dada na kajan tnu'u ka-r-si.

²³ Te n-ta'u tniu se kuu gobernador jan, nuu centurión xa na kiundi'u na'i Spalu, ko na juejoon-s xa kuikonuu-s juera danaa danaa. Diuni na juejoon-s xa na kotonini ña'a ñayiu kumani xi'in-s xa na juña'a-i xa ndoñu'u-s.

²⁴ Nu n-ya'a titni kiu, n-naxee se kuu gobernador jan vetniu, te ndeka-s ñadi'i-s n-xee. Drusila nani-ña. Ná Israel kuu-ña. N-ta'u tniu-s xa n-ka xe kuka-s Spalu xa kunini koio-s xa na ja'an-s. Nu n-xee Spalu nuu koio-s n-kakune'e-s xa kukanu ini-s Jesucristu.

²⁵ N-ja'an Spalu xa ndoñu'u xa kada ñayiu xandaa. N-ja'an-s xa maxku kada ñayiu xaloko xadu'a; na kundedi ini koio-i. N-ja'an-s xa xee kiu ndundaa kuechi-i, te n-yu'u se kuu gobernador jan. Xaxe'e xa n-yu'u-s, du'a xia'an-s:

—Jua'an na'i. Inka kiu na kuyachi-r, te nakana ña'a ntuku-r.

²⁶ Kue'e vuelta n-kana ña'a-s xa ndatnu'u-s xi'in-s chi n-juini-s xa na juña'a Spalu tvini na kua'a na kine'e ña'a-s vekaa.

²⁷ Uu kuia n-ya'a. Ijan dada n-kee gobernador ijan, te n-nujuiin na Porcio Festo nuu-s. Xaxe'e xa dani na ku kuva'a anu se Israel nuu Skueli jan, ñatu n-kine'e-s Spalu vekaa.

25

N-dada'an ni'no Spalu mee-s nuu Festo

¹ Nu n-kuu uni kiu netniu Festo xa kuu-s gobernador, n-kee-s; jua'an-s Jerusalén.

² Nu n-xee-s ijan, te n-ka ja'an dutu ka taxnuni xi'in se ka taxnuni ñuu Israel nuu Festo nax n-kida Spalu.

³ Ka xia'an se Israel jan xa na kada Festo ñin xamani xa na ta'u tniu-s xa na nu'u Spalu Jerusalén. Xaxe'e xa n-ka kida inuu-s xa ka'ni koio-s Spalu ichi nu'u-s, xijan kuu xa du'a n-ka ja'an-s,

⁴ ko xia'an Festo nuu-s xa Cesarea kuu nuu yindi'u Spalu, ñadu Jerusalén. Diuni n-ja'an-s xa ndixi-s Cesarea nuu uu a nuu uni kiu.

⁵ —Nux daa io, na ji'in-ro Cesarea te ijan ja'an koio-n na kuechi n-kida se ijan nux ndaa n-kida-s ñin xa n-kida-s —kuu Festo, xia'an-s nuu se ka taxnuni jan.

⁶ Una uxi ka kiu n-xo tuu Festo Jerusalén. Ijan dada n-nxee-s Cesarea, te n-ka kixee se ka taxnuni nuu ñayiu Israel ijan. Kiu kuu uu nukoo Festo nuu silla nuu taxnuni-s, te n-ta'u tniu-s xa n-ka xe kuka soldado Spalu.

⁷ Nu n-kiu Spalu vetniu, te n-ka nanduku nduu ña'a se n-ka kixi nde Jerusalén jan, te n-ka ja'an-s nax n-kida-s. Kue'e xa n-ka dakuido kuechi ña'a-s, ko ñatu n-jandixa Festo xijan xaxe'e xa ña yoo na testiu.

⁸ N-dada'an ni'no Spalu mee-s. Xia'an-s:

—Daña ñatu kuxee ini-da chi jandixa-da ley ñayiu Israel, te diñi jandixa-da emperador. Ña ndaa xa ñatu xe ini-da veñu'u Jerusalén.

⁹ Xaxe'e xa na ku kuva'a anu se Israel nuu Festo, n-xijan tnu'u-s Spalu:

—¿Kuu ini-n xa nu'u-n Jerusalén, te kadandaa-r kuechi-n ijan u?

¹⁰ Xia'an Spalu:

—Vetniu nuu taxnuni se romano tuu-da, te ya'a kuu nuu kajan tnu'u ña'a-n nax n-kida-da. Xini mee-n xa jandixa-da ley ñayiu Israel, te ñatu kuxee ini-da nuu lanyuux.

¹¹ Nuxa n-kida-da iin kuechi ka'nu, te xaxe'e kuechi ijan io xa kuú-da, na kuú-da, ko nuxa kuechi neñuu kuu ñatu io ley ja'an xa nadaya'a ña'a-n nuu-s xa kajan tnu'u ña'a ntuku-s Jerusalén. Xijan ni'no-da xa mee emperador na kadandaa kuechi-da —kuu Spalu.

¹² N-ndatnu'u Festo xi'in sexa'nu, te n-xian tnu'u-s nuu janda koo. Ijan dada xia'an-s nuu Spalu:

—Xaxe'e xa xijan ni'no-n xa ji'in-n nuu emperador, nuu emperador ji'in-n.

N-najani Festo nuu Agripa xa ya'a Spalu

¹³ Nu n-ya'a titni kiu, n-kixee se taxnuni nani Agripa xi'in Berenice Cesarea xa koton'i-ni-s Festo.

¹⁴ Nu n-kuu titni kiu xtuu-s ijan, te n-najani Festo nuu Agripa xa ya'a Spalu. Xia'an-s:

—Ya'a tuu iin se yindi'u vekaa chi ñatu n-kine'e ña'a Skueli na n-xo netniu-s.

¹⁵ Kiu na n-xe'en-da Jerusalén, n-ka xajan dutu ka taxnuni ka xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel kuechi se ya'a, te ka xijan ni'no-s xa kuú-s.

¹⁶ Xia'an-da xa juxtixia Roma, ñatu mudu-s xa ka'ni-s ñayiu xidokuechi iin xa xidokuechi-i nuxa ñatu nitna'a nuu-i xi'in ñayiu n-ka xajan kuechi-i xa na kua'a na dada'an ni'no-i mee-i.

¹⁷ Xijan kuu xa nu n-ka kixi se Israel ya'a, kiu kuu uu n-xe'en-da vetniu. N-nadataka-da juxtixia, te n-ta'u tniu-da xa n-ka xe kueka soldado se ya'a.

¹⁸ Nu n-ka kixee se n-ka xajan kuechi-s, tuku xa n-ka kakune'e-s; ñatu n-ka kakune'e-s kuechi n-xani ini-da.

¹⁹ Xa ka kakune'e-s kuu mudu ka jandixa-s, te ka ja'an-s xa kuechi Spalu kuu xa ja'an-s xa iin se nani Jesús n-nandoto, te mee-s ka ja'an xa ña ndaa.

²⁰ Xaxe'e xa ñatu ni'i-da mudu kadandaa-da kuechi Spalu, xijan kuu xa n-xijan tnu'u-da-s nuu vatuu ka nu'u-s Jerusalén xa kundaa kuechi-s ijan,

²¹ ko n-xijan ni'no-s xa na kadandaa mee emperador kuechi-s. Xijan kuu xa n-ta'u tniu-da xa na kindi'u na'i-s nde na tunda'a-da-s ji'in nuu César.

²² Ijan dada xia'an Agripa nuu-s:

—Juini-da xa ndatnu'u-da xi'in-s tuku —kuu-s, xia'an-s.

—Tnee kunini-n na ja'an-s nuda —kuu Festo, xia'an-s.

N-dada'an ni'no Spalu mee-s nuu Agripa

²³ Kiu kuu uu ndeka tna'a Agripa xi'in Berenice xi'in comandante xi'in dava ka se ka taxnuni ñuu jan n-ka xee vetniu. Ni'no Agripa xi'in Berenice da'ma va'a te n-kukutu. N-ta'u tniu Festo xa n-xe kueka soldado Spalu.

²⁴ Nu n-xee Spalu, n-ja'an Festo nuu Agripa xi'in nuu ntdaa ñayiu n-ka nataka ijan:

—Ndixi xa n-ka kixee-n ya'a, na se ka xijan ni'no ntdaa se Israel xa kadandaa-da kuechi-s ya'a. Nani ka ja'an-s Jerusalén, dani ka ja'an-s ya'a. Ka xijan ni'no-s xa na nadaya'a-da-s juxtixia, te ka kana-s xa io xa kuú-s.

²⁵ Xani ini-da xa ña tuu na kuechi n-kida-s xa kuú-s, ko xijan ni'no mee-s xa kadandaa emperador kuechi-s te n-xino ini-da xa tunda'a-da-s ji'in nuu-s,

²⁶ ko xaxe'e xa ña tuu nax chidotnuni-da nuu tutu tunda'a-da ji'in nuu emperador, xijan kuu xa n-xe kueka-da-s xa kajan tnu'u ndixi, Dito Ta Agripa xi'in dava ka ndixi, ñayiu n-ka nataka ya'a nax n-kida-s na kua'a daa kadava'a-da tutu ji'in nuu emperador.

²⁷ Xani ini-da xa ñatu io va'a xa tunda'a-da iin presu ji'in nuu-s nux ma kodotnuni iin xa n-kida-s —kuu Festo, n-xia'an-s.

26

¹ Ijan dada n-ja'an Agripa nuu Spalu:

—Vatuu ka dada'an ni'no-n mee-n vitna.

N-ndone'e nda'a Spalu xa na kunini ñayiu xa ja'an-s, te n-ja'an-s:

² —Dito, Ta Agripa, kuvete-da xa ja'an-da nuu ndixi xa kuu-n se taxnuni, nttaa xa ka tekuechi ña'a se Israel vitna xa dada'an ni'no-da mee-da.

³ Xini ndixi na xa xne'e tñii koio-da xa ka kuu-da yatnu'u Israel, te diuni xini-n nax kuu xa ka jantna'a tnu'u-da. Xijan kuu xa xijan ta'u-da nuu-n xa kada nde ini-n xa kunini-n tnu'u na ja'an-da.

⁴ Ntdaa se ka kuu yatnu'u Israel xini janda n-xo kuu-da ñuu-da xi'in Jerusalén na luchi-da, te dani ka xini-s janda kuu-da vitna.

⁵ Nde daa xini tna'a-da xi'in-s, te na ja'an koio-s nux ka juini-s xa ja'an-s nax kida-da chi jandixa-da ley se Israel ka kuu fariseu.

⁶ Te vitna xndeka ña'a-s n-ka kixee ya'a xaxe'e xa ñu ini-da xa ya'a iin xa n-chinaa Ianyuux nuu xixitna-da nttaa-da xa ka kuu-da da'ya dana Israel xa ya'a.

⁷ Ka xinokuechi-da xa ka kuu-da da'ya dana uxi uu da'ya yii Israel nuu Ianyuux xa na ni'i koio-da xa xndetu-da, te xa'a kida xa ka ja'an-s xa io kuechi-da.

⁸ ¿A ña jandixa ndixi xa kua'a Ianyuux xa nadandoto-ia ndiyi a?

⁹ N-xo xani ini-da xa io va'a xa kida u'u-da ñayiu ka kukanu ini Jesús, Ia n-xio Nazaret. Kue'e xa n-kida-da ñayiu ijan.

¹⁰ Daa n-kida-da Jerusalén. N-ta'u tñiu dutu ka taxnuni xa n-chindi'u-da kue'e ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii vekaa, te nu n-ka xo xa'ni-s-yi n-xo ku inuu-da xi'in-s.

¹¹ Kue'e vuelta n-kida u'u-da ñayiu, te n-kidajuexa-da-i xa na jan kui'a-i Jesús. Ntdaa veñu'u kuechi ñayiu Israel n-xo kida-da xa'a. N-xo kiti ini-da nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu, te nde ñuu to'o n-xo kandijun-da-i n-xo xe'en.

¹² Xaxe'e xijan ne'e-da orde n-ka taxi dutu ka taxnuni jua'an ñuu Damasco xa kada u'u-da ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ijan.

¹³ Ichi jua'an-da naxa kaa x-uu n-xini-da iin xa ndii andii. Nde'e ka n-ndii xijan dada ngandii. N-ndii nikanduu nuu jua'an-da xi'in se jua'an xi'in-da.

¹⁴ N-ka ndua-da nttaa-da, te n-teku-da xa n-ja'an. Hebreu n-ja'an. Du'a n-ja'an: “Saulo, Saulo, ¿nakuenda kida u'u-n ñayiu ndeka-r? Kuenda kiiu ngutu xeñi ditni arado hora kidatni-u-ti kuu-n, te datnukue'e ña'a-tnu.”

¹⁵ Ijan dada n-ja'an-da: “¿Jundu kuu ndixi?” Te n-ja'an-ia: “Ru'u kuu Jesús, Ia kida u'u-n.

¹⁶ Ndojuuin. Xaxe'e xa n-kaxi ña'a-r xa junukuechi-n nuu-r, xijan kuu xa nde'a ña'a-n, te jini-n xa kada-r. Najani-n nuu ñayiu xa n-xini-n vitna xi'in xa jini ka-n.

¹⁷ Tunda'a ña'a-r ji'in nuu ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xi'in nuu ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel, te dakaku ña'a-r nuu-i.

¹⁸ Ja'an-n nuu-i jundu kuu Ianyuux xa na kutnuni ini-i jundu kuu-ia, te ma kutuu ka-i nuu nee. Kada-r xa jandixa-i-ia; ma taxnuni ka Kui'na

nuu-i. Taxkanu ini-ia xa n-ka kida-i kuechi, te nanita'u-i xi'in dava ka ñayiu kukanu ini ña'a n-kida-ia xa n-ka nduu-i ñayiu ii", kuu Jesús, Ia kuu Xto'o-da, n-ja'an-ia.

¹⁹ N-jandixa-da xa n-ja'an-ia nuu-da na n-xini-da ñin xa n-xini-da andiu; ñatu n-kida yata-da-ia.

²⁰ Ki'na nu ka nuu ñayiu Damasco n-ja'an-da xa na natu ini koio-i xa n-ka kida-i kuechi, te na kukanu ini-i Ianyuux. Di'uni n-ja'an-da xa na kada koio-i xava'a xa na kunde'a koio dava ka ñayiu xa n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi. Ijan dada n-ja'an-da xa'a nuu ñayiu Jerusalén xi'in nitu'u región Judea xi'in nuu ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel.

²¹ Xaxe'e xa'a, n-ka tñii ña'a se Israel xiti veñu'u Jerusalén, te n-ka juini-s xa ka'ni ña'a koio-s,

²² ko n-chindee ña'a Ianyuux xa ñatu n-ka xa'ni ña'a-s, te kakune'e na'i-da-ia nuu ñayiu ndandi'i xi'in nuu ñayiu ñatu ndandi'i. Ñadu xa xani ini mee-da ja'an-da chi ja'an-da xa n-ka ja'an se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in xa n-chidotnuni Moisés na n-kakune'e-s nuu nax ya'a.

²³ N-ka ja'an se jan xa io xa kuú Ia kuu Cristu, te diu-ia kuu Ia ki'na nu nandoto xa kuú-ia. Ijan dada nandoto ñayiu ka xi'í. N-ka ja'an-s xa kada-ia xa teku ñayiu Israel xi'in ñayiu ñatu kuu yatnu'u Israel tnu'u-ia. Du'a n-ka chidotnuni-s —kuu Spalu, xia'an-s.

²⁴ Nu n-ya'a xa n-dada'an ni'no-s mee-s, n-kana Festo:

—Va nduloko-n, Palu. Xaxe'e xa yo ka'u-n, xijan kuu xa ndululu diki-n.

²⁵ Te xia'an Spalu nuu Festo:

—Ñatu ndululu-da, Dito, chi xandaa kuu xa ja'an-da. Tnu'u ñukax ini kuu.

²⁶ Xini va'a To Agripa de xa kakune'e-da. Xijan kuu xa ñatu yu'u-da xa ja'an-da xa'a. Na'a-da xa n-xo teku-s tnu'u kakune'e-da chi nuu kanda n-kuu xa'a.

Xia'an ntuku Spalu nuu se taxnuni nani Agripa jan:

²⁷ —Dito, ¿jandixa-n xa n-ka ja'an se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu a? Jandixa-n. Nax kuu ña'a.

²⁸ Xia'an Agripa jan:

—¿Xani ini-n xa xaxe'e uni koon ni tnu'u ja'an-n de, xino ini-r xa kukanu ini-r Jesucristu a?

²⁹ Xia'an Spalu:

—Juini uni koon ni tnu'u n-ja'an-da nuu-n a kue'e n-ja'an-da, xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa ñadu mee ni-n xee ku kuu ná kuu-da ya chi xijanta'u-da xa ntdaa ñayiu xnini xa'a vitna xee ku kuu ná kuu-da, ko ñadu du'a kutnii-i cadena, te kindi'u koio-i ná yindi'u dañá vitna —kuu-s, xia'an-s.

³⁰ Ijan dada n-ndojuiin Agripa xi'in Festo xi'in Berenice xi'in ntdaa se xyuku ijan.

³¹ Te n-ka kee diin-s xa ndatnu'u koio-s. Ka xia'an tna'a-s:

—Ñá tuu nax n-kida se ya'a xa kuú-s, ni ñatu io xa kindi'u-s vekaa.

³² Te xia'an Agripa nuu Festo:

—Nu ña n-xijan ni'no mee-s xa kundaa kuechi-s nuu emperador, dayaa-n-si n-kuu.

¹ N-ka xino ini-s xa tunda'a-s Spalu xi'in dava ka se xyindi'u xa kixi koio-s Italia. N-ka tñi koio-s barcu. N-xeka ñin centurión nani Skuliu Spalu xi'in dava ka se xyindi'u. Centurión Batallón Emperador kuu-s.

² Diko nga xa kee ñin barcu n-kee Adramitio xa kixi-i yu'u mar Asia. N-ka keé-da barcu jan. Aristarco nani ñin se tna'a nuu se xndeka tna'a xi'in-da vaxi. Se distrito Macedonia kuu-s. Tesalónica nani ñuu-s.

³ Kiu kuu uu n-ka kixee-da yu'u ñuu Sidón. Va'a n-kida Skuliu chi n-xejoon-s xa n-xitoni'ni Spalu ñayiu xini tna'a xi'in-s xa n-ka xia'an-i xa n-ndoñu'u-s.

⁴ N-ka ndee-da Sidón; vaxi koio-da xi'in barcu yatni yu'u isla Chipre xaxe'e xa kane tachi do nuu vaxi barcu jan.

⁵ N-ka ya'a ndaa-da yatni yu'u mar io yatni Cilicia xi'in Panfilia, te n-ka kixee-da distrito Licia, te n-nujuiin barcu ñuu nani Mira. N-ka nane-da barcu ijan.

⁶ Mira jan n-ni'i Skuliu ñin barcu Alejandría vaxi Italia. N-ja'an-s xa na keé koio-da barcu ijan, te n-ka keé-da.

⁷ Jeen kiu n-xika barcu jan. Ñatu n-kuu xa kaka yachi-i xaxe'e xa kane tachi do nuu vaxi-i. Kuee xa kuee, dada n-ka kixee-da yatni nuu nani Gnido. Xaxe'e xa dani kane tachi do nuu vaxi koio-da ña n-kuu ka kixi-da do nuu n-xio xa ya'a-da, ko n-ka kixee-da isla nani Creta, te n-ka xiko nduu-da país jan xa n-ka ya'a-da Salmón.

⁸ Ñatu n-kuu xa dakaka yachi koio-s barcu xaxe'e xa dani kane tachi jan. Nikanduu yu'u mar Creta jan n-ka kixi-da, te n-ka kixee-da ñuu nani Yu'u Ndute Va'a (Buenos Puertos) yatni nuu katuu ñuu nani Lasea.

⁹ Yo kue'e tiempo n-ka dakuita-da. Io kuu xa vaxi koio-da xaxe'e xa n-kuyatni yoo vixi, te n-ya'a kiu ñatu xaxi ñayiu Israel xaxe'e xa xne'e ii-i. Xaxe'e xa yo io kuu, xia'an Spalu nuu se ka dakaka barcu jan xi'in nuu centurión jan:

¹⁰ —Dito, yo io kuu xa vaxi-ro. Dakuita-ro barcu ya xi'in xa ndido-i, te ñadu ni xa'a kuita chi nde mee-ro kuú.

¹¹ Juini daa n-ja'an Spalu ñatu n-jandixa ña'a centurión jan chi naa xa n-jandixa-s xa n-ja'an Spalu n-jandixa-s xa n-ja'an se kuu xto'o barcu jan xi'in se taxnuni nuu se ka dakaka barcu jan.

¹² Xaxe'e xa ñatu io va'a yu'u mar ñuu nani Yu'u Ndute Va'a jan xa kunukoo barcu jan yoo vixi, xijan kuu xa nadaa nga-s ndoñu'u xa ntdaa-s ja'an xa va'a ka nux na kixi na'i koio-da, te na kadayika se ka dakaka barcu jan xa na kixee koio-da inka ñuu país Creta jan. N-ka kendoo-s xa kunukoo barcu ijan yoo vixi. Fenice nani ñuu ijan. Do nuu keé ngandii nde'a yu'u mar ñuu ijan.

N-kane tachi nde'e nuu vaxi barcu ñu'u Spalu xi'in se xnetna'a xi'in-s

¹³ N-ka ja'an-s xa vatuka kixi na'i koio-da chi n-ka xani ini-s xa ña tuu nax ya'a xaxe'e xa n-nukuuta kane vii tachi xajan-i do norte. N-ka natava-s ancla xa na nakaka barcu jan, te vaxi na'i koio-da nikanduu yu'u mar Creta jan.

¹⁴ Dijan xaku n-kuu kane vii tachi xajan-i do norte, te n-kane nde'e tachi xajan-i do suroeste, te n-ñu'u-i barcu jan.

¹⁵ N-kixe'e ndeka-i barcu jan jua'an. Xaxe'e xa ña ndaku xa kixi ka-i do nuu vaxi-i, n-ka xejoon-s xa ndeka ña'a tachi jan jua'an do nuu jua'an-i.

¹⁶ N-ka ya'a-da do sur isla nani Claudia nuu yindido. Xaxe'e xa dani kane tachi jan, nda'u n-ka ya'a-da xa n-ka dandaa-da barcu luchi dakaku ñayiu.

¹⁷ Nu n-ya'a xa n-ka dandaa-da barcu luchi jan, n-ka xetniu se ka dakaka barcu yo'o xa n-ka duku-s barcu ka'nu jan xa maxku ña'a tnanu. Xaxe'e xa n-ka yu'u-s xa na ña'a ji'in-i nuu kaa ñu'u kuchi nuu nani Sirte te nduxi-i ijan,

xijan kuu xa n-ka natuni'no-s da'ma barcu jan xa maxku kaka ni'i ka-i. N-ka xejoon ntuku-s xa ndeka ña'a tachi jan jua'an do nuu jua'an-i.

¹⁸ Kiu kuu uu nde'e ka ntuku kane tachi, te nde'e xendita barcu jan. Xaxe'e xa daa ntuku kuu n-ka kixe'e-s xa ka dakeé-s xa ndido barcu jan nuu mar.

¹⁹ Te kiu kuu uni xi'in nda'a mee-s n-ka dakeé-s ndatniu xetniu barcu hora xika-i nuu mar xa nduñama ka-i.

²⁰ Jeen kiu ña n-ka xini-da ngandii ni chudini. Xaxe'e xa yo nde'e kane tachi te nde'e n-juun dau ñatuka n-ka ñu ini-da xa kaku koio-da.

²¹ Jeen kiu n-kuu ña tuu nax ka xaxi-da. Ijan dada n-ndojuuin Spalu nuu-da ntadaa-da, te n-ja'an-s:

—Nuu n-ka jandixa-n xa n-ja'an-da, ma ndee-ro Creta n-kuu, te ma du'a ya'a-ro, ni ma tiu xa ndido barcu ya.

²² Juini daa n-kuu, ko maxku yoo-n chi ini ka, chi ni ñin-ro ma kuú. Diko ni barcu ya kuita.

²³ Xini-da xa du'a ya'a chi ingini n-ki kachitnu'u ña'a ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, Ia ndeka ña'a mee-da, te xinokuechi-da nuu-ia.

²⁴ N-ja'an ángel jan nuu-da: “Maxku yu'u-n, Palu, chi io xa ji'in-n nuu Emperador. Xaxe'e ndo'o dakaku Ianyuux ntadaa se xñu'u xi'in-n barcu ya”, kuu-ia.

²⁵ Xijan kuu xa koo ka'nu anu koio-n. Xaxe'e xa kukanu ini-da Ianyuux, jandixa-da xa ndaa ya'a ná n-ja'an ángel nuu-da.

²⁶ Diko ni xa kandeka tachi barcu ya ji'in ñin isla, te nduxi-i ijan —kuu Spalu, n-ja'an-s.

Xa n-ya'a Spalu nuu mar

²⁷ Nu xa'un kiu dada n-ka kixee-da mar nani Adria. Nde ya'a nde ijan ndeka ña'a tachi jua'an. Naxa niu dava n-ka tutnuni ini se ka dakaka barcu jan xa vax kuyatni koio-da yu'u mar jan.

²⁸ N-ka dakeé-s yo'o nuu ndute xa jini-s nuu nadaa nda'a kunu kaa-té, te n-ka xini-s xa oko nda'a kunu kaa-té. N-xika ka barcu jan ita'u, te n-ka dakeé ntuku-s yo'o jan inka vuelta. N-ka xenda'a-s, te n-ka xini-s xa xa'un nda'a kunu kaa-té ijan.

²⁹ Xaxe'e xa n-ka yu'u-s xa na ña'a kaju'un tna'a barcu jan xi'in toto xndaa nuu mar, xijan kuu xa n-ka dakeé-s koon ancla nuu mar do yata barcu jan xa na nujuiin-i, te n-ka xo ndetu-s xa na tuu chi n-ka yu'u-s na ña'a ya'a koio-s.

³⁰ Xaxe'e xa n-juini se ka dakaka barcu jan xa dakaku-s mee-s n-ka nukuita-s ka dandee-s barcu luchi dakaku ñayiu nuu mar. N-ka kida nga-s xa ancla ka dandee-s nuu mar do nuu barcu jan, ko ña ndaa.

³¹ Xaxe'e xa daa ka kida se ijan, xia'an Spalu nuu centurión xi'in nuu soldado-s:

—Nuxa ma ndoo koio se ya'a xiti barcu ya, mayo ndixi kaku koio.

³² Ijan dada n-ka xa'nde soldado jan yo'o ndijun barcu luchi dakaku ñayiu, te n-ka dayaa-s xa juan keé-i nuu mar.

³³ Ntanene ka n-ja'an Spalu xa kaxi koio-da. N-ja'an-s nuu-da ntadaa-da:

—Xa n-kuu xa'un kiu ñayo-n ka kidi, te ña tuu nax ka xaxi-n. Diko ni xa jini-n nuu nax ya'a-n xñu ini-n.

³⁴ Xijan ta'u-da nuu-n xa kaxi koio-n chi ndoñu'u xa kaxi koio-n na kua'a na kundito-n, chi ni ñin-ro ña tuu nax ya'a.

³⁵ Nu n-ya'a xa n-ja'an Spalu tnu'u ya'a, n-tnii-s ñin tila te n-ja'an-s xa n-kuta'u-s nuu Ianyuux nuu-da ntadaa-da. Ijan dada n-ta'u-s tila jan te n-nukuita-s xaxi-s.

³⁶ Ijan dada n-ka kuka'nu anu dava ka se xndeka tna'a xi'in-da vaxi, te n-ka xaxi-s tuku.

³⁷ Uu cientu uni diko xaun iin-da xa ntdaa-da.

³⁸ Nu n-ya'a xa n-ka xaxi-da xa nde n-ka chitu xiti-da, n-ka dakeé-s triu ndido barcu jan nuu mar xa na nduñama ka-i.

³⁹ Nu n-tuu, te n-ka xini se ka dakaka barcu jan ñu'u yichi, ko ñayo-s n-ka najini ijan, ko n-ka xini-s xa n-kuyatni-s yu'u mar. N-ka kida inuu-s xa dakaka koio ka-s barcu jan ji'in nu ma ndaku-s xa xee koio-s yu'u mar jan.

⁴⁰ N-ka xa'nde-s yo'o xndijun ancla, te n-ka dandoo-s nuu mar. Diuni n-ka dataya-s yutnu xetniu-ro xa dakaka-ro barcu. Ijan dada n-ka nakata-s da'ma nuu yutnu xndodo nuu barcu jan xa na kaka-i kixi yu'u mar jan.

⁴¹ Ijan dada n-xee-i nuu n-kiu-i me'ñu uu nuu xika ndute xiti mar, te n-xee-i nuu io ñu'u kuchi. Ijan n-nduxi nuu-i. Ña n-kuu ka xa kaka ka-i. N-kixe'e kukuechi diu-i jua'an xaxe'e xa yo nde'e tuxindee ña'a ndute.

⁴² N-ka juini soldado xa ka'ni koio-si presu xndeka-s vaxi, xa maxku yoo se ijan kadanadari nuu ndute te kunu koio-s,

⁴³ ko ñatu n-xejoin centurión chi n-juini-s xa kakú Spalu xa kuú-s. N-ta'u tñu-s xa se ka tu'a xa kada nadari-s, ki'na ka-s na keé koio nuu ndute xa na xee koio-s nde nuu ñu'u yichi,

⁴⁴ te se ña ka tu'a xa kadanadari-s, na nkodotuu koio-s nuu yutnu n-ñu'u xiti barcu jan xi'in ntaka yutnu n-kee xa n-tnanu-i xa kandijun-s se n-ka xe juindodo nuu. Du'a n-ka kida-da xa n-ka kakú-da ntdaa-da xa kuú-da, te n-ka xee-da iin isla.

28

N-kixee Spalu isla nani Malta

¹ Nu n-ya'a n-ka kaku-da, te n-kachitnu'u ña'a ñayiu io isla ijan xa Malta nani ijan.

² Va'a n-ka xitondee ña'a-i. Xaxe'e xa yo ndita dau xi'in xa yo vixi, n-ka tiu-i ñu'u, te n-ka ja'an-i xa na jin nde'e koio-da xa na ndividi-da.

³ N-dataka Spalu uni koon tutnu kuechi, te n-dakeé-s-tnu nuu nu'u jan. Danaa n-kee iin koo yunu'u jan, te n-duku ni'no-ti nda'a-s.

⁴ Nu n-ka xini ñayiu xndaxio ijan koo ntakaa nda'a-s, n-ka xia'an tna'a-i: —Vaa, ndiyi n-xa'ni se ya'a. Juini n-kaku-s xa kuú-s nuu mar, ko ña juini ka ianyuux, ia ndadandaa kuechi-ro xa kundito-s.

⁵ N-kidi Spalu nda'a-s, te n-keé koo nuu nu'u, te ña tuu nax n-ya'a-s.

⁶ Ntdaa ñayiu xndaxio ijan n-ka xani ini xa ndatachi nda'a-s, te ndua-s, te kuú-s. Nu na'a n-kuu n-ka xo nde'a-i, n-ka xini-i xa ña tuu nax n-ya'a-s, te n-ka yu'u anu-i. Ijan dada ñatuka n-ka xani ini-i xa n-xa'ni Spalu ndiyi, te n-ka nukuita-i ka xia'an tna'a-i xa ianyuux kuu-s.

⁷ Yatni ijan io ñu'u se ndandi'i ka io ñuu ijan. Spubliu nani-s. N-xeka ña'a-s ve'e-s te va'a n-xitondee ña'a-s uni kiu.

⁸ Kaa taa Spubliu xa tna'a-s ka'ni xi'in daxi. N-kiu Spalu nuu kaa-s, te n-xijan ta'u-s nuu ianyuux xa na ndva'a-s. Ijan dada n-xajan ndodo-s nda'a-s diki-s, te n-ndadava'a-s-si.

⁹ Xaxe'e xa du'a n-kida Spalu, kue'e ñayiu ka ku'u xndaxio ijan n-ka xee nuu tuu-s, te n-ndadava'a-s-yi.

¹⁰⁻¹¹ Va'a n-ka xitondee ña'a ñayiu ijan.

N-kixee Spalu Roma

Nu n-kuu uni yoo xtuu-da isla jan, dada n-ka tñi-da iin barcu n-xo tuu ijan yoo vixi. Barcu Alejandria kuu. Xndenee ianyuux ka kuu cuati nani Cástor

xi'in Pólux. Nu n-ka keé-da barcu jan xa n-ka nujunu ichi-da, n-ka taxi ñayiu xndaxio ijan xa n-ka ndoñu'u-da ichi vaxi-da.

¹² N-ka kixee-da ñuu nani Siracusa. Ijan n-ka ndoo-da uni kiu.

¹³ Ijan dada n-ka nujunu ichi ntuku-da, te n-ka kixee-da xi'in barcu jan ñuu nani Regio. Dani vaxi koio-da, te kiu kuu uu kane tachi xajan-i do norte. Kiu kuu uni n-ka kixee-da nuu nani Puteoli.

¹⁴ Ijan n-ka nitna'a-da xi'in se ka kukanu ini Jesucristu. N-ka kana ña'a-s ve'e-s xa n-ka xo tuu-da xi'in-s una kiu. Ijan dada n-ka nujunu ichi ntuku-da xa vaxi koio-da Roma.

¹⁵ Ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Roma, xá ama n-ka tekú tnu'u-i xa vaxi koio-da, te n-ka xetna'a ña'a-i nde ñuu nani Apio xi'in ñuu nani Uni Taberna. Nu n-xini Spalu-i, n-ja'an-s xa n-kuta'u-s nuu lanyuux, te n-kuka'nu anu-s.

¹⁶ Nu n-ka kixee-da Roma, n-xejoin centurión xa kutuu diin Spalu in ve'e, te n-xo ndee ña'a in soldado xa maxku kee-s.

N-dakua'a Spalu ñayiu Roma

¹⁷ Nu n-kuu uni kiu tuu Spalu Roma, n-kana-s se ka kuu yatnu'u Israel ndandi'i xndaxio Roma. Nu n-ka taka se ijan n-ja'an-s nuu-s:

—Ñani, ndixi xa ka kuu-n ñayiu Israel, ña tuu nax n-kida-da ñayiu ka kuu yatnu'u-ro, ni ñatu n-daja'an-da-i xa n-dandoo-i mudu xixitna-ro, ko n-ka tñi ña'a se Israel, te n-ka kida-s xa tñi ña'a koio se Roma ka taxnuni Jerusalén.

¹⁸ Nu n-ya'a xa n-xijan tnu'u ña'a se romano, n-ka juini-s xa dayaa ña'a koio-s chi n-kutnuni ini-s xa ña tuu na kuechi-da io xa ka'ni ña'a koio-s.

¹⁹ N-ka dada'an se Israel xa dayaa ña'a se romano; xijan kuu xa n-xijan ni'no-da xa kadandaa emperador kuechi-da, ko ñadu kuechi se nación-ro vax ki kajan-da chi xa kadandaa emperador kuechi-da vaxi-da.

²⁰ Xaxe'e xa daa ka kida ña'a se ka kuu yatnu'u-ro n-kana ña'a-da xa ndatnu'u-ro xi'in xa na jini tna'a-ro. Xaxe'e xa kakune'e-da xa nadandoto lanyuux ndiyi, xijan kuu xa ndijun-da cadena ya'a. Xijan xñu ini roo xa ka kuu-ro yatnu'u Israel xa ya'a.

²¹ Ka xia'an se ijan nuu Spalu:

—Ñayo se Judea tunda'a in tutu nuu daña in in-da xa kakune'e ña'a-s ndixi, ni ñatu n-ka ki najani-s xa n-kida-n in xa n-kida-n.

²² Juini-da xa kachitnu'u ña'a-n nuu nax jandixa-n chi ka tekú tnu'u-da xa ñayiu ndanditu'u ñuu ka jan tnu'u ñayiu ka jandixa ná jandixa-n.

²³ Te n-ka xantuu-s kiu nataka koio-s. Kue'e ka ñayiu n-ka taka nuu tuu Spalu kiu n-ka xantuu-s, te nyakanyaa n-ka xo yuku-i ijan. N-ja'an-s nuu-i xa taxnuni lanyuux, te diuni n-kakune'e-s xa n-chidotnuni Moisés xi'in xa n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u lanyuux nuu ñayiu xa daxino ini-s-yi xa na kukanu ini-i Jesús.

²⁴ N-ka jandixa dava-i xa n-ja'an-s, ko dava-i ña n-ka jandixa.

²⁵ Xaxe'e xa ña n-ka kuu inuu dava ñayiu jan n-ka ndee-i xa nu'u koio-i ve'e-i, te xia'an Spalu nuu-i:

—Ndaa n-ja'an Espiritu lanyuux nuu Isaías, se n-ja'an tnu'u lanyuux nuu ñayiu xa n-ja'an-ia nuu xixitna-ro:

²⁶ Jua'an ñuu ya'a, te du'a juña'a-n nuu ñayiu ijan:

Juini dani na kunini koio-n, ko mayo-n kutnuni ini.

Juini dani na kunde'a koio-n, ko mayo-n jini nax kuu.

²⁷ Ma jandixa ñayiu xa in xa ndaa kuu xa tekú-i chi unu xe ini-i.

Ñatu ke ini-i, ni ñatu kutnuni ini-i.

Kuenda kiu n-xadi-i do'o-i xa maxku kunini koio-i.

Kuenda kiu n-xadi-i nuu-i xa maxku kunde'a-i.

Du'a kida-i chi ñatu juini-i xa kutnuni ini-i,

ni ñatu juini-i xa natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi na kua'a taxkanu ini-r-yi te dananita'u-r-yi.

Du'a n-chidotnuni-s.

²⁸⁻²⁹ Kuna'a koio-n xa tnu'u Ianyuux ya xitendodo jua'an ñuu nuu xndaxio ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u-ro, te ñayiu ijan xnini tnu'u ya, te ka jandixa-i xa ja'an-ia —kuu Spalu, n-xia'an-s nuu ñayiu jan.

³⁰ Uu titi#i kuaia n-xo tuu-s ve'e n-xijan nuu-s. N-xo kuva'a ini-s nuu ntdaa ñayiu n-ka xo xe kotoni'ni ña'a.

³¹ Ña n-xo yu'u-s xa ja'an-s nuu ñayiu xa taxnuni Ianyuux.

Carta n-tunda'a Spalu nuu ñayiu Roma

N-ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Roma

¹ Daña Spalu, se xinokuechi nuu Cristu Jesús, n-kaxi ña'a Taa-ro Ianyuux xa dakua'a-da ñayiu, te n-tunda'a ña'a-ia xa kada-da xijan. N-kaxi ña'a-ia xa ja'an-da nuu ñayiu nax io xa kada-i xa nanita'u-i. Tnu'u va'a kuu.

² Xa daa nga n-ja'an Ianyuux nuu se n-ka xo ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu xa'a. Xa daa nga n-xia'an-ia tnu'u-ia-s xa kada-ia iin xa kada-ia xa na kua'a nanita'u ñayiu. N-ka chidotnuni-s xijan. Ii tutu xyodotnuni xa n-ja'an-ia.

³ N-kakune'e-ia nax kada Da'ya Yii-ia. Ñayiu n-kuu Da'ya Yii-ia, te kuu-ia da'ya dana David.

⁴ N-nadandoto Espíritu Ianyuux-ia na n-xi'i-ia. Ii Espíritu Ianyuux. N-nandoto Jesucristu, te n-ka xini ña'a ñayiu, te diuni n-ka xini-i xa kuu-ia Da'ya Yii Ianyuux. Xto'o-ro kuu Jesucristu, te taxnuni-ia.

⁵ N-kaxi ña'a Jesucristu xa kada-da tni-u-ia. Mee-ia n-tunda'a ña'a ntdaa-da xa dakua'a koio-da ñayiu ntdaa nación io ñuñayiu xa na kua'a na kukanu ini koio-i-ia, te jandixa-i-ia.

⁶ Tna'a ñayiu n-kida Ianyuux xa tekui tnu'u-ia xa na kua'a nanita'u-i ka kuu-n.

⁷ Tunda'a-da carta ya'a juan xee nuu ntdaa ndixi xa ka kuu-n ñayiu xemani ña'a Ianyuux xndaxio Roma. N-ja'an-ia xa nduu koio-n ñayiu ii, te daa n-kida-ia. Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xi'in nuu Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, xa na chindee chituu ña'a-ia. Diuni xijan ta'u-da nuu-ia xa na ku kundaa ku kuvatu anu koio-n chi n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi.

Kuu anu Spalu xa nkotoni'ni-s ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Roma

⁸ Ki'na ka na ja'an-da nuu-n xa xko xia'an-da nuu Taa-ro Ianyuux xa n-kuta'u-da chi n-kida-ia xa ka kukanu ini-n Jesucristu. Diuni xko xia'an-da nuu-ia xa kuvete-da xa ka tekui ñayiu ntdaa ñuu io ñuñayiu vaxi xa ka kukanu ini-n Jesucristu. Xaxe'e xa n-xi'i Jesucristu, chinuu Ianyuux xa xijan ta'u-da.

⁹ Na'a Ianyuux xa xko kakune'e ña'a-da hora xko xijan ta'u-da nuu-ia ndikiu ndiñuu. Tni-u-da kuu xa dakua'a-da ñayiu. Du'a xinokuechi-da nuu-ia. Xko ja'an-da nuu-i xa io xa kukanu ini-i Da'ya Yii-ia. Vichi nde'e xinokuechi-da nuu-ia.

¹⁰ Ndikiu ndiñuu xijan ta'u-da nuu-ia te xijan tnu'u-da-ia nu ma kachi-ia xa xee-da dian.

¹¹ Yo kuu anu-da xa xe kotoni'ni ña'a-da na kua'a na kachitnu'u ña'a va'a-da nax kuu xa n-ja'an Ianyuux xi'in Jesucristu na kua'a va'a ka na kutnuni ini koio-n xa n-ka ja'an-ia, te va'a ka kukanu ini koio-n Jesucristu.

¹² Na tekui-n xa va'a ka kukanu ini-da-ia, dani ndixi va'a ka kukanu ini koio-n-ia. Diuni va'a ka kukanu ini-da-ia hora na tekui-da xa ka kukanu ini ka-n-ia tuku.

¹³ Kachitnu'u ña'a-da ndixi xa kuu-n ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa kue'e vuelta n-xantuu-da kiu xa xee-da dian, ko daa nga ñatu n-kuu xa xee-da. Xa dakua'a ña'a-da kuu-da xa xee-da xa na kua'a na jandixa koio-n Jesucristu. Dava ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana Israel xndaxio dava ka ñuu ka jandixa Ianyuux xaxe'e xa n-dakua'a-da-i. Ná ka jandixa ñayiu ijan Ianyuux, io xa jandixa koio-n-ia.

14-15 Kidayika-i xa juña tnu'u ka-da dava ka ñayiu Grecia xi'in dava ka ñayiu ka kuu yatnu'u ñayiu Grecia xi'in ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u-i nax io xa kada-i xa nanita'u-i. Kidayika-i xa kachitnu'u ña'a-da ndixi nax io xa kada-n xa nanita'u-n tuku. Nani xian tnu'u-da ñayiu kaxi ini, dani xian tnu'u-da ñayiu ka kukuee xi'in xaxtnuni-i.

16 Ñatu kujanuu-da xa xian tnu'u-da ñayiu nax io xa kada-i xa nanita'u-i. Hora ka teku-i xijan, ka kukanu ini-i Jesucristu te ka nanita'u-i. Dava'a nga ñayiu kukanu ini-ia nanita'u. Ki'na nuu ñayiu Israel n-ka kukanu ini-ia. Ijan dada ndijun nga n-ka kukanu ini ña'a ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel.

17 Xia'an-da nuu ñayiu xa na kukanu ini koio-i Jesucristu na kua'a maxku kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i. Ñayiu n-ka kixe'e xa kukanu ini-i-ia, kukanu ini ka-i-ia jua'an. Ná ja'an-da ya n-ja'an Ianyuux, te yodotnuni. Du'a yodotnuni: “Ña tuu ka na kuechi xndido xtau ñayiu n-ka kukanu ini-ia, te xaxe'e xijan kutuu koio-i andiu ñikava ñikuita.”

Yo kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ka kida kuechi

18 Kue'e xa kida Ianyuux xa na kutnuni ini ñayiu xa kiti ini-ia nuu ntakaa ñayiu ña ka chinuu-ia te ka kida-i xaloko xadu'a. Xaloko ka kida-i jan kida xa ñatuka xini dava ka ñayiu ndeda xa kuu xandaa, te ni mee-i ñatuka xini ndeda kuu xandaa tuku.

19 Ntdaa ñayiu ñuñayiu xna'a xa io Ianyuux chi xnde'a-i xa n-kidava'a-ia, te ka tutnuni ini-i janda kuu-ia.

20 Ka tutnuni ini-i janda kuu Ianyuux juini ña xini-i janda kaa-ia xaxe'e xa ñatu kanda nde'a-i-ia. Ka kutnuni ini-i janda kuu-ia chi nde na n-xe kavatuu ñuñayiu xi'in nde vitna io xa n-kidava'a-ia, te xnde'a-i. Xna'a-i xa mee-ia n-kidava'a ntdantu'u xa io. Xa daa nga kua'a-ia kadava'a-ia xa n-kidava'a-ia, te dani kua'a-ia xa kani ini-ia ñin xa juini-ia xa koo. Diuni ka xini-i xa ñikava ñikuita kutuu-ia. Xijan kuu xa maxku yoo-i ku ja'an xa ñayo-i xini janda kuu Ianyuux ndixa.

21 Juini ka xini-i xa io Ianyuux, ko ña ka ndadaka'nu-i-ia, ni ñatu ka ja'an-i xa mee-ia kuu Ianyuux ndixa. Ni ñayo-i xia'an nuu-ia: “Na kuta'u-da, Taa-ro.” Ñatu ka chinuu-i xa io-ia, ni ñatu ka juini-i kada-i xa juini-ia xa kada koio-i. Mee ni xaloko xadu'a xñu'u anu-i. Ka kuu-i ná ka kuu ñayiu xtuu nee xtuu du'a. Kuenda kiu nuu nee xtuu-i xa ñatu ka kida-i xava'a.

22 Ka ja'an-i xa ka tu'a va'a-i, ko unu lili-i.

23 Ñatu ka ndadaka'nu-i Ianyuux ndixa, chi daa xa n-ka kidava'a mee-i ka ndadaka'nu-i. Ka ndadaka'nu-i xa xndaa ná xndaa ñayiu, xa xndaa ná xndaa kiti ka ndava xi'in xa xndaa ná xndaa kiti koon nda'a xi'in xa xndaa ná xndaa koo. Ntdaa xa'a ka naa, ko Ianyuux makiu mañuu naa-ia.

24 Xaxe'e xijan n-dandoo ña'a Ianyuux, te xejoon-ia xa kada-i xaloko xadu'a ka kuu ini mee-i. Kui'a kaa xa ka kida-i chi dava se ka kuu seyhi daa ntana'a mee ka-s xndaa. Dani ka kida dava ñadi'i tuku. Kue'e xa januu kuu.

25 Naa xa jandixa koio-i xa ñin xandaa kuu xa n-ja'an Ianyuux, daa xa ka ja'an ñayiu vete ka jandixa-i. Ña xndaxio-i xañu'u nuu-ia, ni ña ka ndadaka'nu-i-ia. Daa nuu xa n-kidava'a-ia xndaxio-i xañu'u te ka ndadaka'nu-i. Mee-ia io xa nduka'nu. Ñikava ñikuita, na ku nduka'nu-ia.

26 Xaxe'e xijan n-dandoo ña'a Ianyuux, te xejoon-ia xa kada-i xaloko xadu'a kuu anu-i xa kada-i. Ñatuka ka tna ini dava ñadi'i xa kava-ña xi'in seyhi chi daa ntana'a mee ka-ña xndaa, te ñadu daa vaxi-ña. ñin xa januu kuu xa ka kida-i.

²⁷ Dani ka kida dava seyii. Ñatuka ka tna ini-s xa kava-s xi'in ñadi'i chi daa ntna'a seyii ka-s xndaa. Yo vichi ka tna ini-s xa daa kada-s. Xa januu kuu, te nde'e nda'u ka ya'a-s xaxe'e xijan. Xijan kuu ta'u-s.

²⁸ Ña tuu nax vi'i ñayiu ya'a xa io Ianyuux. Ka xani ini-i xa ñatu ka ndoñu'u-i-ia. Xijan kuu xa n-dandoo ña'a-ia, te ñatu xejoon-ia xa kani ini koio-i xava'a. Mee ni xaloko xadu'a ka xani ini-i.

²⁹ Mee ni xaloko ñu'u anu-i. Ña tuu nax kuu anu-i xa ka kida-i xaloko xadu'a. Yo unu kajan ini-i tvini. Yo ka kida-i kuechi. Yo ka tna ini-i xa daa kada-i. Yo unu kuedi ini-i. Yo ka xa'ni-i ndiyi. Yo ka tna ini-i xa jantna'a koio-i. Ka danda'u tna'a-i. Yo ka kine'e tnu'u tna'a-i.

³⁰ Ka jan tnu'u tna'a-i. Ka xini u'u-i Ianyuux. Ñatu xndaxio-i xañu'u nuu inka ñayiu chi ka ndandita-i. Unu xe ini-i. Unu i'ni-i. Ka xani ini-i xa kada-i ñin xaloko ta yoo ka kada. Ka ndandita-i nuu taa nuu di'i-i.

³¹ Ñatuka kuu anu-i xa kada-i xava'a. Ka ja'an-i xa kada-i ñin xa kada-i a juña'a-i ñin xa juña'a-i ñayiu, te ñatu xetna'a tnu'u-i. Ñatu xemani tna'a-i, ni ñatuka kunda'u ini tna'a-i.

³² Juini xna'a-i xa n-ja'an Ianyuux xa ji'in koio ñayiu du'a ka kida andea chi xijan kuu ta'u-i, ko ka kida na'i-i xaloko xadu'a ya'a. Te ñadu xijan ni ka kida-i chi di'uni ka ja'an-i xa io va'a xa ka kida dava ka ñayiu xaloko xadu'a.

2

Kidandaa Ianyuux hora ndadandaa-ia kuechi ñayiu

¹ Dava-n ka jan tnu'u ñayiu ka kida kuechi, te ka ja'an-n xa io xa ya'a-i juxtixia. ¿Nakuenda xa du'a ka ja'an-n?, te di'uni ka kida-n tna'a kuechi ka ja'an-n xa ka kida-i. Xndido xtau-n ñin ñin-n kuechi ka kida-n xaxe'e xa ka kida-n na ka kida ñayiu ijan.

² Xaxe'e xa na'a Ianyuux xa du'a ka kida-n, xijan kuu xa ndadandaa-ia kuechi-n, te ya'a koio-n juxtixia. Xa xna'a-ro xa daa kada-ia.

³ ¿Nakuenda ka ja'an-n xa ya'a koio ñayiu juxtixia te di'uni ka kida-n ná ka kida-i? Kuna'a koio-n xa ndadandaa Ianyuux kuechi mee-n, te ya'a koio-n juxtixia. Ma kaku-n xa ji'in-n nuu u'u nuu nda'u.

⁴ ¿Nakuenda ña ka chinuu-n xa taxi-ia tiempo xa natu ini koio-n xa n-ka kida-n kuechi? Va'a-ia xa daa kida-ia. ¿Nakuenda ña ka chinuu-n xa ndetu kuee-ia, ni ña ka chinuu-n xa ka'nu anu-ia?

⁵ Xaxe'e xa unu xee ini-n xi'in xaxe'e xa ña ka jandixa-n Ianyuux xi'in xaxe'e xa ñayo-n ka natu ini xa n-ka kida-n kuechi, dakiti ini ka-n Ianyuux jua'an. Xee kiu kachitnu'u ña'a-ia xa kiti ini-ia nuu-n, te kiu ijan jini-n xa kidandaa-ia hora ndadandaa-ia kuechi ñayiu, te ya'a koio-n juxtixia.

⁶ Ka chiya'u ñayiu n-ka kida xaloko xadu'a kuechi-i, te ni'i ñayiu va'a ta'u-i.

⁷ Ñayiu ka kida xava'a te ka teyika-i mee-i xa kada-i xijan xa na najuen tnu'u ña'a Ianyuux, kada-ia xa kutuu koio-i xi'in-ia ñikava ñikuita. Ka kida-i xava'a, te ka teyika-i mee-i xa kada-i xijan xa maxku naa koio-i xi'in xa na nduu koio-i ñayiu va'a, te kue'e xa juña'a-ia-i.

⁸ Ñayiu ña tuu nax vi'i dava ka ñayiu, te ñatu ka kunda'u ini-i-yi te ña ka jandixa-i xa ka ja'an-da, kada u'u ña'a Ianyuux chi yo vichi kiti ini-ia nuu-i. Kada u'u-ia-i xaxe'e xa ka tna ini-i xa kada koio-i xaloko xadu'a tuku.

⁹ Nda'u ya'a koio-i, te nde'e yu'u koio-i kiu ijan. Nani nda'u ya'a ñayiu Israel, dani nda'u ya'a ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel.

¹⁰ Ñayiu ka kida xava'a, kada Ianyuux xa nduu koio-i ñayiu va'a ka, te najuen tnu'u ña'a-ia, te kue'e xa juña'a-ia-i. Di'uni ndumani-ia xi'in-i xaxe'e

xa n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi. Nani kada-ia ñayiu Israel, dani kada-ia ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel

¹¹ chi ñatu kaxi-ia ñayiu.

¹² Nux ka kida ñayiu ña n-ka xini ley n-chidotnuni Moisés kuechi, naa koio-i. Naa koio-i, ko ñadu xaxe'e xa ñatu n-ka jandixa-i ley jan. Nux ka kida ñayiu ka xini ley n-chidotnuni Moisés kuechi, ndadandaa Ianyuux kuechi-i, te chiya'u-i kuechi-i ná chiya'u ñayiu n-ka xini ley n-chidotnuni Moisés kuechi-i. Ndadandaa-ia kuechi-i xaxe'e xa ña n-ka jandixa-i ley jan.

¹³ Ñayiu ka jandixa ley n-chidotnuni-s kuu ñayiu ña tuu ka na kuechi xndido xtau, ñadu ñayiu xnini ni ley n-chidotnuni-s.

¹⁴ Juini ñatu ka xini ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel ley n-chidotnuni Moisés, ka kida dava-i na ja'an ley jan xaxe'e xa diuni xndaxio xaxtnuni-i, te ka xani ini-i.

¹⁵ Xijan kuu xa ka xini-i ndeda xa kuu xava'a ndeda xa kuu xaloko. Ka kune ini-i nux ka kida-i ñn kuechi, te nux ña tuu nax ka kida-i, ña tuu nax ka kuu anu-i. Nux ñatu ndaa n-ka kida-i ñn xa ka xidokuechi-i ma kune ini-i. Nux ndaa n-ka kida-i xa ka xidokuechi-i ka kune ini-i.

¹⁶ Xee kiu kada Ianyuux xa ndadandaa Jesucristu kuechi n-ka kida ñayiu. Nde ñayiu na'i n-ka kida ñn xa n-ka kida-i ndundaa kuechi-i. Diuni xa'a ka xian tnu'u-da ñayiu vaxi.

Ka xani ini ñayiu Israel xa ka jandixa-i ley n-chidotnuni Moisés

¹⁷ Dava-n ka ja'an i'ni xa ka kuu-n da'ya dana Israel xi'in xa ndeka ña'a Ianyuux. Diuni ka ja'an-n xa nanita'u koio-n xaxe'e xa ka xini-n ley n-chidotnuni Moisés.

¹⁸ Xá xna'a-n nax tna ini Ianyuux xa kada-ro, te ka xini-n ndeda xa kuu xava'a ndeda xa kuu xaloko chi ka ka'u-n ley n-chidotnuni Moisés.

¹⁹ Ka dakua'a-n ñayiu xa n-chidotnuni Moisés, chi ka xani ini-n xa yo va'a ka tu'a-n ley jan. Kuenda kiu ñayiu kuua ka kuu ñayiu dakua'a-n. Diuni ka xani ini-n xa kuenda kiu luz ka kuu-n xa dakutnuni-n nuu ñayiu ka kuu ná ka kuu ñayiu ka xikonuu xakuua.

²⁰ Diuni ka dakua'a-n dava ñayiu ta jini ka ley Ianyuux n-chidotnuni Moisés xi'in ñayiu ka kuu ná kuu sekuechi xaxe'e xa ka xani ini-n xa yo va'a ka tu'a-n. Ka ka'u-n libru yodotnuni ley n-chidotnuni Moisés, te ka xini-n xa ñn xandaa kuu.

²¹ Nux ka dakua'a-n ñayiu xa n-chidotnuni Moisés, ¿nakuenda ña ka jandixa mee-n xijan? Ka ja'an-n nuu ñayiu xa ña io va'a xa du'u-ro, te ka du'u-n.

²² Ka ja'an-n nuu ñayiu xa ña va'a xa kava-ro xi'in ñayiu ñatu kuu ñadi'i-ro, te xndaa-n xi'in ñadi'i ñatu ka kuu ñadi'i-n. Ka xini u'u-n ianyuux ñayiu, te ka du'u-n ndatniu ya'u io veñu'u nuu xdika xijan.

²³ Ka kuu i'ni-n xa ka tu'a-n xa n-chidotnuni Moisés, ko, ¿nakuenda ñatu ka jandixa-n ley jan? Daa kuu xa ñatu io-n xañu'u nuu Ianyuux.

²⁴ Nakaxtna'a xa ka kida-n xi'in xa n-ja'an Ianyuux te yodotnuni. Du'a yodotnuni: "Kui'a ka ja'an ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana Israel Ianyuux xaxe'e xa ka kida-n xaloko."

²⁵ Se ka jandixa ley n-chidotnuni Moisés xiniñu'u xa ka ta'nde ndodo ñi nuu ii-s, ko se n-ta'nde ndodo ñi nuu ii-s te ña jandixa-s ley jan na kada-s kuenda xa ñatu n-ta'nde ndodo ñi nuu ii-s.

²⁶ Se ña n-ta'nde ndodo ñi nuu ii-s te jandixa-s ley jan na kada-s kuenda xa n-ta'nde ndodo ñi nuu ii-s.

²⁷ Se ñatu n-ka ta'nde ndodo ñi# nuu ii-s, te ka kida-s na ja'an ley jan kadandaa koio-s kuechi mee-n xa ka kuu-n se n-ta'nde ndodo ñi# nuu ii xaxe'e xa ñatu jandixa-n ley jan juini ka ka'u-n libru yodotnuni.

²⁸ Nux ñatu jandixa se ka kuu da'ya dana Israel ley n-chidotnuni Moisés kuenda kiu ñatu ka kuu-s da'ya dana-s juini n-ka ta'nde ndodo ñi# nuu ii-s.

²⁹ Xaxe'e xa va'a anu dava-n dani ka kuu-n ñayiu Israel, ñadu xaxe'e xa n-ta'nde ndodo ñi# nuu ii-n. Ñadu xaxe'e xa ka ka'u-ro ntaka xa n-chidotnuni Moisés najuen tnu'u ña'a Ianyuux; najuen tnu'u ña'a-ia, ko xaxe'e xa ka kida-ro xa juini-ia. Mee-ia kuu Ia najuen tnu'u ña'a, ñadu ñayiu.

3

Ná n-ja'an Ianyuux xa kada-ia, kada-ia

¹ Vaa mee-n xa ka kuu-n ñayiu Israel, kachi koio-n: “Nux daa io, ¿nax kine'e-ro xa ka kuu-ro da'ya dana Israel nudaa? ¿Nax va'a xa n-ta'nde ndodo ñi# nuu ii-ro?”

² Kue'e xa kine'e-ro. Kue'e xa kine'e-ro chi ka ka'u-ro tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni xixitna-ro, te n-kukanu ini ña'a Ianyuux roo xa dakua'a-ro ñayiu.

³ ¿Nax kada Ianyuux xa ñatuka kukanu ini dava ñayiu Israel-ia? Xaxe'e xa ña n-ka kukanu ini-i-ia, ¿ma kada-ia xa n-ja'an-ia xa kada-ia u?

⁴ Kada na'i-ia xa n-ja'an-ia xa kada-ia chi ñatu vete-ia na vete ntdaa ñayiu ñuñayiu. Xandaa xakuiti xetna'a tnu'u-ia. Du'a yodotnuni xa n-ja'an iin se n-ja'an nuu Ianyuux, te n-chidotnuni-s:

Na ja'an ñayiu xa kidandaa-n hora ndadandaa-n kuechi-i.
Diuni na ja'an-i xa va'a n-kida-n xa n-ndadandaa-n kuechi-i,
kuu-s, n-xia'an-s nuu Ianyuux.

⁵ Xaxe'e xa ka kida ñayiu kuechi, daya'a Ianyuux-yi juxtixia te xaxe'e xijan ja'an koio-i: “Va'a kida Ianyuux xa ndadandaa-ia kuechi-ro ntdaa-ro, te daya'a ña'a-ia juxtixia.” Najuen tnu'u koio-i Ianyuux xa daa ka ja'an-i. Iin xava'a kuu. Vaa ku ja'an koio-ro: “Xaxe'e xa ka najuen tnu'u-i-ia, ñatu io va'a xa kiti ini-ia nuu-i, ni ñatu io va'a xa ndadandaa-ia kuechi-i, ni xa ya'a-i juxtixia.” (Daa ku ja'an-ro chi ñayiu ka kuu-ro, ñadu Ianyuux.) Maxku kani ini-ro xa ñatu kida-ia ná juxtixia kuu-ia.

⁶ Nu ñatu kida ndaa-ia xa ndadandaa-ia kuechi ñayiu, ma ndadandaa-ia kuechi-i n-kuu.

⁷ Ka najuen tnu'u ñayiu kidava'a tnu'u vete Ianyuux chi ka ja'an-i xa ñatu vete-ia ná vete mee-i. ¿Nakuenda xa ndadandaa-ia kuechi-i?, te adichi ka najuen tnu'u ña'a.

⁸ Ka ja'an ñayiu xa ka ja'an-da nuu dava ka ñayiu: “Na kada na'i-ro kuechi chi xaxe'e xijan najuen tnu'u ñayiu Ianyuux hora ndadandaa-ia kuechi-ro te ya'a-ro juxtixia.” Ka ja'an-i xa du'a ka ja'an-da, ko ña ndaa. Ni'i ñayiu du'a ka ja'an ta'u-i.

Ni iin ñayiu ñatu va'a

⁹ Ñadu xaxe'e xa ka kuu-ro da'ya dana Israel va'a ka-ro dada ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana-s. Maxku daa kani ini koio-n chi xá n-ja'an-da xa ntdaa ñayiu ka kida kuechi.

¹⁰ Du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux:

Ni iin ñayiu ñayo kida ntdaa xa juini Ianyuux, juini nga iin-i.

¹¹ Ñayo ñayiu kida ná io ná jua'an.

Ni ñayo-i nduku tnu'u xa jini-i janda kuu-ia.

¹² Ntdaa-i n-ka dandoo Ianyuux.

Mee ni xaloko xadu'a ka kida-i.

Ñayo ka-i ka kida xava'a;

juini nga ñin-i na kada xava'a.

¹³ Kuenda kiu ndiyi xndaa yau kava ka kuu yaa-i xa nde'e kui'a ka ja'an-i.

Danda'u tna'a-i chi unu vete-i.

Kui'a ka ja'an tna'a-i, te ka jan kui'a tna'a-i.

¹⁴ Mee ni xaloko xadu'a xñu'u yu'u-i chi nde'e kui'a ka ja'an tna'a-i.

Nde'e ka ja'an deen nuu tna'a-i chi ka xini u'u tna'a-i.

¹⁵ Yo ka kuu anu-i xa ka'ni-i ndiyi.

¹⁶ Ka xanu-i, ka ta'u-i, ka kachi-i dava'a nga xa ka ni'i-i xaxe'e xa unu loko-i.

Diuni ka kida u'u tna'a-i, te nda'u ka ya'a-i.

¹⁷ Ña yoo-i ka xini xa kutuu mani koio-i.

¹⁸ Diuni ñayo-i ka xini xa koo-i xañu'u nuu Ianyuux, ni ña ka yu'u-i nuu-ia.

Du'a yodotnuni.

¹⁹ Ka xini-ro xa ñayiu n-kendoo xa ka'u koio-i tnu'u Ianyuux yodotnuni kuu ñayiu io xa jandixa-i-ia. Ni ñin ñayiu maxku ja'an xa ña tuu na kuechi kida-i; nani ka kida ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel kuechi, dani ka kida ñayiu Israel kuechi. Xijan kuu xa io xa ndadandaa Ianyuux kuechi ndanditu'u ñayiu, te ya'a koio-i juxtixia chi ndaa-i xndido xtau kuechi n-ka kida-i.

²⁰ Ñadu xa ma kundido kutau ka-ro kuechi-ro kuu xa jandixa-ro ley n-chidotnuni Moisés chi xa kida ley n-chidotnuni-s kuu xa ka xini-ro xa kuechi kuu ñin xaloko ka kida-ro.

Ñatuka xndido xtau ñayiu kukanu ini Jesucristu kuechi n-ka kida-i

²¹⁻²² N-ja'an Ianyuux nuu ñayiu nax kada-i xa ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i. N-ja'an-ia xa ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i nux kukanu ini-i Jesucristu. Ñadu xaxe'e xa n-ka jandixa-i ley-ia ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i. Ni ñatu n-chidotnuni Moisés xi'in se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa ley kada xa ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i. Dava'a nga ñayiu kukanu ini Jesucristu ñatuka xndido xtau-i kuechi-i; idii ni xa'a io xa kada-i te ma kundido kutau ka-i kuechi-i.

²³ Xaxe'e xa ndantuu-ro ka kida kuechi, inuu ka kuu-ro nuu Ianyuux.

Ñayo-ro va'a xa najuen tnu'u ña'a-ia.

²⁴ Ja'an Ianyuux xa ñatuka xndido xtau dava ñayiu kuechi-i xaxe'e xa n-chiya'u Cristu Jesús kuechi-i. Daa n-kida Ianyuux chi kunda'u ini-ia-i.

²⁵⁻²⁶ N-kida Ianyuux xa n-xi'i Jesús xa n-chiya'u-ia kuechi-ro. Na kada-ro kuenda xa kiti n-ka xo doko roo, ñayiu Israel nuu altar Ianyuux n-kuu-ia na n-doko-ia mee-ia na n-xi'i-ia. Mudu ya'a n-dakenaa-ia kuechi-ro xaxe'e xa ka jandixa-ro xa n-chiya'u-ia kuechi-ro xi'in niñi-ia. Daa n-kida Ianyuux xa na kuna'a-ro xa ndaa kada-ia hora ndadandaa-ia kuechi ñayiu te ja'an-ia xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro xaxe'e xa n-ka kukanu ini-ro Jesucristu. Antes ñatu n-ndadandaa-ia kuechi ñayiu dava ka país chi n-xo ndetu kuee-ia.

²⁷ Maxku ku ku i'ni da'ya dana Israel xa ka jandixa-i ley n-chidotnuni Moisés chi ñayo-ro ndaku. Na ku ku i'ni-ro xaxe'e xa ka kukanu ini-ro Jesucristu.

²⁸ Maxku ku i'ni-ro xaxe'e xijan chi xá ka xini-ro xa ñadu xaxe'e xa jandixa-ro ley n-chidotnuni Moisés ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro chi xaxe'e xa ka kukanu ini-ro Cristu Jesús.

²⁹ Ñadu diko ni da'ya dana Israel ndeka-ia chi diuni ndeka-ia kue'e ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel vitna;

³⁰ xandaa xakuiti idii ni-ia ndeka ña'a ntdaa-ro. Te ñatu chinuu-ia nuu n-ta'nde ndodo ñii nuu ii seyii a ña'a. Ja'an Ianyuux xa ntdaa ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ñatuka xndido xtau kuechi-i.

³¹ Juini nanita'u-ro xaxe'e xa kukanu ini-ro Jesucristu, maxku yoo-ro kani ini xa ñatu xiniñu'u ley n-chidotnuni Moisés chi dani xiniñu'u. Xaxe'e xa kukanu ini-ro-ia, ndaku-ro xa jandixa-ro ley jan vitna.

4

N-kukanu ini Abraham Ianyuux

¹ Vaa ka xijan tnu'u tna'a ndixi xa ka kuu-n ñayiu Israel: “¿Janda nanita'u Taa-ro Abraham n-xani ini-s?”

² Ñadu xaxe'e xa n-jandixa Abraham ley Ianyuux ñatuka n-xo ndido tau-s kuechi n-kida-s. Nuu n-jandixa-s ley-ia, vatuka najuen tnu'u-s mee-s n-kuu, ko ñadu nuu Ianyuux.

³ Du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Ñatuka ndido tau Abraham kuechi n-kida-s xaxe'e xa n-kukanu ini-s Ianyuux.”

⁴ Ñadu kuta'u ñii ñayiu kidatniu nuu xto'o-i tvini chiya'u ña'a-s chi ya'u-i kuu.

⁵ Ñayiu ñatu ka kida xa juini Ianyuux, ni ñatu ka jandixa-i ley-ia, te ka jandixa-i xa kada-ia xa ma kundido kutau ka ñayiu ka kukanu ini-ia kuechi n-ka kida-i, kuenda kiu ka jandixa-i ley-ia.

⁶ Nakaxtna'a xa'a xi'in xa n-chidotnuni David. N-chidotnuni-s xa ka kudi ini dava ñayiu n-ka kida kue'e kuechi xaxe'e xa n-ja'an Ianyuux xa ñatuka xndido xtau-i kuechi-i. N-ja'an-ia xa ñatuka xndido xtau-i kuechi-i, ko ñadu xaxe'e xa n-ka kida-i xava'a. Du'a n-chidotnuni-s:

⁷ Naka ta'u ñayiu n-taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka kida-i.

Ma chinuu ka-ia kuechi n-kida-i.

⁸ Naka ta'u-i chi kuenda kiu ña tuu na kuechi n-kida-i chi ñatuka ja'an-ia xa io kuechi-i.

⁹ Ñadu mee ni se jandixa xa io xa ta'nde ndodo ñii nuu ii-s kuu se ta'u kuu chi diuni ta'u kuu se ñatu ka xini xa daa kada-s. Xa n-ja'an-da xa yodotnuni xa: “Ñatuka n-xo ndido tau Abraham kuechi-s xaxe'e xa n-kukanu ini-s Ianyuux.”

¹⁰ ¿Ñatu xna'a-n xa na ta ta'nde ndodo ka ñii nuu ii-s n-ja'an Ianyuux xa ñatuka ndido tau-s kuechi-s a?

¹¹ Xa na kuna'a-s xa xaxe'e xa n-kukanu ini-s Ianyuux ñatuka n-xo ndido tau-s kuechi-s, n-ta'nde ndodo ñii nuu ii-s. Xa'a n-kida-ia xa na kua'a ku kuu-s taa nuu ntdaa se ka kukanu ini Ianyuux te ñatu n-ta'nde ndodo ñii nuu ii-s. Kuu-s taa-s ntdaa-s xi'in da'ya dana-s chi diu-s kuu se ki'na nuu n-kukanu ini Ianyuux xa na kukanu ini ntdaa ñayiu-ia tuku, te ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i.

¹² Kuu-s taa nuu ntdaa se ka ta'nde ndodo ñii nuu ii-s xaxe'e xa diu-s kuu se ki'na nuu n-ta'nde ndodo ñii nuu ii-s. Diuni kuu-s taa nuu koio se ya'a xaxe'e xa diu-s kuu se ki'na nuu n-kukanu ini Ianyuux xa na kukanu ini koio-s xi'in da'ya-s-ia.

¹³ N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia Abraham xa kendoo-s xi'in dava da'ya dana-s xi'in ñuñayiu. Ñadu xaxe'e xa n-jandixa-s ley-ia kendoo koio-i xi'in ñuñayiu. Kendoo koio-i xi'in ñuñayiu, ko xaxe'e xa ñatuka xndido xtau-i kuechi n-ka kida-i. Ñatuka xndido xtau-i kuechi-i xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i-ia.

¹⁴ Nuu n-xio xa jandixa-ro ley Ianyuux ni'i-ro ta'u-ro, ñatu n-xio xa kukanu ini-ro-ia te ma taxi-ia tnu'u-ia xa taxi-ia ñii xa taxi-ia n-kuu.

¹⁵ Xaxe'e xa io ley te ña tuu jandixa-ro, kiti ini Ianyuux nuu-ro, ko nu ña tuu na ley n-xio n-kuu, ma ja'an Ianyuux xa ñatu n-jandixa-ro ley.

¹⁶ Xaxe'e xa ka kukanu ini-ro-ia, xijan kuu xa n-ja'an-ia xa taxi-ia ñin xa taxi-ia. Ña tuu nax jenyau-ia kiu na taxi-ia xa n-ja'an-ia xa taxi-ia xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia. Xaxe'e xijan ntdaa ñayiu kukanu ini-ia xa juña'a-ia-i xa n-ja'an-ia xa juña'a-ia-i ná n-kukanu ini Abraham-ia xa juña'a-ia xa n-ja'an-ia; ñadu mee ni ñayiu ka ka'u ley-ia kuu ñayiu ni'i xa n-xia'an-ia xa juña'a-ia. Taa-ro ntdaa-ro xi'in ñayiu ijan kuu-s.

¹⁷ Du'a yodotnuni xa n-ja'an Ianyuux nuu Abraham: “Kada-r xa kue'e da'ya dana-n koo, te kue'e nación koo xaxe'e xa koo-i.” N-jandixa Abraham xa daa kada Ianyuux. Kuu-ia Ia kida xa nandoto ndiyi, te kani ini-ia ñin xa ta koo ka.

¹⁸ Juini ñatuka n-xio xa koo da'ya Abraham xi'in ñadi'i-s, ko n-kukanu ini-s Ianyuux xa kada-ia xa ku kuu-s xixitna kue'e da'ya dana-s ná n-ja'an-ia nuu-s. Diuni n-ja'an-ia nuu-s: “N-ja'an-r xa koo da'ya dana-n, te koo-i.”

¹⁹ Xaxe'e xa n-kukanu ini-s xa jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux, n-ñu ini-s xa koo da'ya-s juini n-yii-s, te juini xaku nga xa chitu-s ñin cientu kuia te juini n-yii Sara tuku.

²⁰ Ñatu n-xe tñii anu-s chi n-xani ini-s xa ndaa jin tna'a tnu'u Ianyuux. N-kukanu ini-s xa jin tna'a tnu'u n-ja'an-ia nuu-s chi n-jandixa-s-ia. N-kuvete-ia xa daa n-xani ini-s.

²¹ N-jandixa-s xa koo da'ya-s xi'in ñadi'i-s ná n-ja'an Ianyuux chi n-xo na'a-s xa kua'a-ia xa kada-ia dava'a nga xa juini-ia.

²² Xaxe'e xa n-kukanu ini-s-ia, n-ja'an-ia xa ñatuka ndido tau-s kuechi-s.

²³ Ñadu ni Abraham n-ja'an-ia xa ma kundido kutau ka kuechi-s

²⁴ chi dani roo xa ka kuu-ro ñayiu ka jandixa xa n-nadandoto-ia Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, ma kundido kutau-ro kuechi-ro.

²⁵ Mee-ia kuu Ia n-xi'i xaxe'e kuechi-ro te n-nandoto-ia xa ma kundido kutau ka-ro kuechi-ro.

5

Xtuu ndaa xtuu vatu ñayiu ñatu xndido xtau ka kuechi n-ka kida-i

¹ Xaxe'e xa kukanu ini-ro Jesucristu ñatuka xndido xtau-ro kuechi n-ka kida-ro, te xaxe'e xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi n-ka kida-ro ñatuka kiti ini Ianyuux nuu-ro, te kundaa kuvatu anu-ro. Xa maxku ku kiti ini ka Ianyuux nuu-ro n-xi'i Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro.

² Diuni xaxe'e xa n-xi'i-ia xaxe'e kuechi-ro, n-kunda'u ini ña'a Ianyuux, te dani ku kunda'u ini ña'a-ia. Xaxe'e xa n-ka kukanu ini-ro Ianyuux xa dananita'u ña'a-ia, daa n-kida ña'a-ia. Ka kudi ini-ro chi ñu ini-ro xa kada-ia xa nduu koio-ro ñayiu va'a.

³ Diuni kudi ini-ro xaxe'e xa nda'u ka ya'a-ro xaxe'e-ia, te xaxe'e xijan dani kundee ini-ro vaxi nuu xijan.

⁴ Xaxe'e xa dani kundee ini-ro vaxi, nduu-ro ñayiu va'a. Xaxe'e xa nduu-ro ñayiu va'a, ka xini-ro xandaa xakuiti najuen tnu'u ña'a-ia.

⁵ Xñu ini-ro xa najuen tnu'u ña'a-ia, te ma danda'u ña'a-ia xaxe'e xa yo vichi xemani ña'a-ia. N-kida-ia xa n-keé Espíritu Ianyuux anu-ro xa na kuna'a-ro xa xemani ña'a-ia.

⁶ Tiempu ta jini ka-ro xa kada-ro xava'a n-xi'i Cristu xaxe'e ñayiu ka kida kuechi. Xa daa nga n-xantuu Ianyuux xa tiempo ijan kuú-ia.

⁷ Ñayo ñayiu xadi nuu inka ñayiu va'a io xa kuú-i. Diuni xaku ni ñayiu kuyii xa kuú-i nuu ñin ñayiu va'a n-kida ña'a.

⁸ Ñayo daa ka kida, ko Ianyuux, n-kida-ia xa n-xi'í Cristu xaxe'e-ro juini n-ka xo kida-ro kuechi xaxe'e xa xemani ña'a-ia.

⁹ N-xi'í Cristu Jesús xa maxku kundido kutau ka-ro kuechi-ro; naka vitna ma ku kada-ia xa maxku kiti ini Ianyuux nuu-ro.

¹⁰ N-kumani Ianyuux xi'in-ro xaxe'e xa n-xi'í da'ya yii-ia xaxe'e-ro. Kiu ka n-xo kiti ini Ianyuux nuu-ro n-kida-ia xa n-kumani-ro xi'in-ia, naka vitna xa ndito Da'ya Yii-ia, ma ku kada-ia xa ni'i-ro ta'u-ro.

¹¹ Te ñadu xa'a ni kuu ntdaa xa n-kida Jesucristu, Ia n-kida xa n-kumani-ro xi'in Ianyuux, chi diuni n-kida-ia xa ka kudi ini-ro xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Ianyuux.

Adán xi'in Cristu

¹² Xaxe'e kuechi idii seyii, n-xe koo kuechi ñuñayiu. N-kida-s kuechi te n-xi'í-s. Xaxe'e kuechi idii se ijan, ntdaa-ro ka kida kuechi te ntdaa-ro ka xi'í.

¹³ Xa daa nga n-ka xo kida ñayiu kuechi, na ta koo ka ley n-chidotnuni Moisés. Xa daa nga n-ka xo kida ñayiu kuechi, ko ñatu n-ja'an Ianyuux tiempo daa xa ñatu n-ka jandixa ñayiu ley chi ta koo ka ley.

¹⁴ Nde na n-xo tuu Adán xi'in nde tiempo n-xo tuu Moisés ñuñayiu, n-ka xo xi'í ñayiu xaxe'e kuechi n-ka kida-i. Ka xi'í-i, ko ñadu xaxe'e xa n-ka kida-i kuechi n-kida Adán. Xaxe'e Adán ka kida ñayiu kuechi, te xaxe'e Jesús, Ia n-kixi, kue'e ñayiu ka kida xava'a.

¹⁵ Tuku n-kida ña'a Adán, te tuku n-kida ña'a Ianyuux; ñatu inuu kuu. Xaxe'e kuechi n-kida idii seyii kue'e ñayiu n-ka xi'í, te xaxe'e idii ni xa n-kida Jesucristu, va'a Ianyuux nuu ñayiu ka kukanu ini-ia. N-kida-ia xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro.

¹⁶ Kue'e xa ka ya'a-ro xaxe'e Adán, te va'a kida ña'a Ianyuux. Xaxe'e idii kuechi n-kida se ya'a n-xio xa chiya'u-ro ntdaa-ro kuechi-ro. Kue'e kuechi n-ka kida-ro, ko n-kida Ianyuux xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi n-ka kida-ro, te ña tuu nax jenya'u-ia.

¹⁷ Xaxe'e idii kuechi n-kida se ya'a ka xi'í ñayiu, te xaxe'e idii Ia kuu Jesucristu, vichi va'a Ianyuux nuu ñayiu ka kukanu ini-ia. N-kida Ianyuux xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro xi'in xa kutuu-ro níkava níkuita andiu. Diuni n-kida-ia xa taxnuni koio-ro, te ña tuu nax jenya'u-ia xa daa n-kida-ia.

¹⁸ Na ja'an ntuku-da xa xá n-ja'an-da. Xaxe'e idii kuechi n-kida ñin seyii n-xio xa chiya'u ntdaa ñayiu kuechi n-ka kida-i, dani xaxe'e ñin xa n-kida Jesucristu ñatuka xndido xtau dava-i kuechi-i te kue'e-i kutuu nuu tuu-ia níkava níkuita.

¹⁹ Xaxe'e xa ñatu n-jandixa ñin seyii Ianyuux, kue'e ñayiu ka kida kuechi; te xaxe'e xa idii Ia n-kuu se n-jandixa ley Ianyuux, kue'e ñayiu ka jandixa-ia.

²⁰ Xa na jini ñayiu xa kuechi kuu ñin xaloko ka kida-i, n-xe koo ley n-chidotnuni Moisés. Nu n-ka xini-i xa kuechi kuu ñin xaloko ka kida-i, kue'e ka kuechi n-ka kida-i. Xaxe'e xa yo kue'e ka kuechi ka kida ñayiu jua'an, n-kunda'u ini ña'a ka Ianyuux.

²¹ Ka kida-ro kuechi, te ka xi'í-ro xaxe'e xijan. Xaxe'e xa ka xi'í-ro n-kunda'u ini ña'a Ianyuux, te n-kida-ia xa nduu-ro ñayiu ñatuka xndido xtau kuechi n-ka kida na kua'a kutuu-ro nuu tuu-ia níkava níkuita. Xaxe'e xa n-kida Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro ñin xa n-kida-ia, xijan kuu xa daa n-kida ña'a Ianyuux.

6

Kuenda kiu ndiyi n-ka xo kuu-ro xaxe'e kuechi n-ka xo kida-ro

¹ Vaa kachi koio-n: “Nux daa kuu na kada na'i ka-ro kuechi nuda a chi taxkanu ini Ianyuux xa kida-ro xijan xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia.”

² Ñadu xa daa ku kani ini koio-n chi ña tuu ka nax ka io xa dada'an ña'a xa ku kada-ro xava'a chi n-ka dandoo-ro xaloko xadu'a n-ka xo kida-ro. Inka ñayiu nduu-ro vitna.

³⁻⁴ Kuenda kiu n-ka xi'i-ro xi'in Cristu Jesús te n-ka yinduxi-ro xi'in-ia xa n-ka xendute-ro. Xa n-nadandoto Ianyuux-ia kuenda kiu n-nadandoto ña'a-ia roo tuku, te ma ku kuu ka-ro ná n-ka xo kuu-ro. N-nadandoto Ianyuux-ia chi kua'a-ia xa daa kada-ia.

⁵ Diuni xaxe'e xa kuenda kiu n-ka xi'i-ro na n-xi'i Jesucristu, nandoto-ro kiu na ndixi-ia xaxe'e xa n-nandoto mee-ia.

⁶ Xaxe'e xa kuenda kiu n-ka xitakaa dika-ro xi'in-ia na n-xitakaa dika-ia, ñatuka kuu anu-ro xa kada-ro kuechi n-ka xo kida-ro. Ñatuka kuu anu-ro xa kada-ro kuechi n-ka xo kida-ro chi n-ka dandoo-ro xijan. Xna'a-ro xa daa n-ya'a.

⁷ Diuni xaxe'e xa kuenda kiu n-ka xi'i-ro xi'in Cristu n-dayaa ña'a-ia nuu xijan.

⁸ Xaxe'e xa kuenda kiu n-ka xi'i-ro xi'in Cristu, n-ka kukanu ini-ro xa kutuu-ro nuu tuu-ia ñikava ñikuuta.

⁹ Xna'a-ro xa n-nandoto Cristu te ma kuú ka-ia. Ni ñin nuu kue'e ma ka'ni ña'a.

¹⁰ Ma kuú ntuku-ia xaxe'e kuechi n-ka xo kida-ro chi idii ni vuelta n-xi'i-ia xaxe'e xijan. N-nandoto-ia te kida-ia ntdaa xa juini Ianyuux.

¹¹ Dani roo, xaxe'e xa n-ka dandoo-ro xaloko xadu'a n-ka xo kida-ro, kuenda kiu xa n-ka xi'i-ro te n-ka nandoto-ro te n-ka nduu-ro inka ñayiu. Xaxe'e xijan ka kida-ro xa juini Ianyuux vitna, chi ka kunduu-ro xi'in Cristu Jesús.

¹² Xaxe'e xijan maxku juejoon koio ka-n xa taxnuni xaloko nuu-n na kua'a maxku kada ka-n kuechi ka kida-n vaxi, chi ka kuu anu-n xa kada-n xaloko xaxe'e xa ka kuu-n ñayiu ñuñayiu.

¹³ Maxku kada ka-n kuechi xaxe'e yu'u-n, nda'a-n, nduchi nuu-n. Naa xa kada ka-n kuechi xaxe'e ndruni xijan, kada-n xa ta'u tniú Ianyuux. Kada-n xava'a chi ñatuka kuu-n ná n-ka xo kuu-n; tuku ñayiu ka kuu-n vitna.

¹⁴ Ñatuka kuu anu-ro xa kada-ro kuechi n-ka xo kida-ro chi ñatuka kuu anu-ro xa kada-ro xijan. Xaxe'e xa kunda'u ini ña'a Ianyuux, ñatuka taxnuni xijan nuu-ro; ñadu xaxe'e xa ka jandixa-ro ley ñatuka taxnuni xijan nuu-ro.

Ná ka kuu ñayiu n-ka xia'an tnu'u-i xto'o-i xa kadatniú du'a-i ka kuu ñayiu ka jandixa Ianyuux

¹⁵ Vaa kachi koio-n: “Nux daa io na kada na'i-ro kuechi nuda a chi xaxe'e xa kunda'u ini ña'a Ianyuux xi'in xa n-taxkanu ini-ia xa n-ka kida-ro kuechi nanita'u-ro; ñadu xaxe'e xa jandixa-ro ley.”

¹⁶ Ná ka kuu ñayiu n-ka xia'an tnu'u-i nuu se ku kuu xto'o-i xa kadatniú du'a-i, te kada koio-i xa ta'u tniú-s nuu-i ka kuu ñayiu ka kida xa ta'u tniú Ianyuux nuu-i xi'in ñayiu ka kida xaloko kuu anu-i xa kada-i. Io xa jandixa koio ñayiu jan xto'o-i hora ta'u tniú-s nuu-i chi n-ka xia'an-i tnu'u-i xa jandixa-i-si. Ñayiu ka kida xaloko kuu anu-i xa kada-i, dandoo ña'a Ianyuux, te ñayiu ka kida xa ta'u tniú Ianyuux ñatuka xndido xtau-i kuechi-i.

¹⁷ N-ka xo kida-n xaloko n-kuu anu-n xa kada-n. Ná ka kuu ñayiu ka xinokuechi nuu xto'o-i kiu xi'in kiu n-ka xo kuu-n. Ko vitna, n-ka dandoo-n xijan chi ka jandixa-n xa ñin xanda a kuu xa n-ka dakua'a ña'a ñayiu ka

kukanu ini Cristu Jesús, te ñatuka xe tñii anu-n. Na kuta'u-ro nuu Ianyuux xa n-ka jandixa-n xa iin xandaa kuu xa n-ka dakua'a ña'a ñayiu ijan.

¹⁸ Kuenda kiu n-ka yaa-n nuu se kuu xto'o-n xa ñatuka ka kida-n xaloko xadu'a. N-ka kixe'e-n ka xinokuechi-n nuu Ianyuux vitna, te ka kida-n xa ta'u tñiu-ia nuu-n.

¹⁹ Du'a kakune'e-da xa na kua'a na kutnuni ini koio-n xa ja'an-da chi ñayiu ñuñayiu ka kuu-n. N-ka xo kida-n kuechi xaxe'e yu'u-n, nda'a-n, nduchi nuu-n. N-ka xo kida-n xaloko xadu'a n-ka xo kuu ini ndixi; ñatu n-ka xo kida-n ná ja'an ley. Na xa kada koio ka-n kuechi xaxe'e ndruni xijan, kada-n xa ta'u tñiu Ianyuux vitna, te kadatniú ka-ia anu-n te kada ka-n xa juini-ia.

²⁰ Tiempu ta dandoo ka-n xaloko n-ka xo kida-n, ña n-kuu xa jandixa koio-n ley Ianyuux chi n-ka xo kida-n xa n-kuu anu-n xa kada-n. Ná kuu ñayiu ka jandixa xto'o-i n-ka xo kuu-n.

²¹ Ña tuu nax n-ka kine'e-n xa n-ka xo kida-n xaloko xadu'a. Ka kujanu-n vitna xa n-ka xo kida-n xijan. Dandoo Ianyuux ñayiu ka kida ná n-ka xo kida-n.

²² Kuenda kiu ñayiu n-ka yaa nuu xto'o-i ka kuu-n vitna te ka xinokuechi-n nuu Ianyuux ná ka xinokuechi-ro nuu ñayiu kuu xto'o-ro. Kadatniú ka-ia anu-n te kada ka-n xa juini-ia. Xaxe'e xijan kutuu koio-n nuu tuu-ya níkava níkuita.

²³ Dandoo Ianyuux ñayiu dani ka kida xaloko xadu'a kuu anu-i xa kada-i. Te roo, ñayiu ka xinokuechi nuu Ianyuux, kutuu koio-ro nuu tuu-ia níkava níkuita xaxe'e xa n-xi'í Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro. Xijan kuu ta'u-ro.

7

Ná ka kuu ñayiu n-tnunda'a ka kuu ñayiu ka jandixa ley Ianyuux

¹ Mee-n, ñayiu ka xini ley Ianyuux, ka xini-n xa io xa jandixa-ro ley jan hora xndito-ro te nux n-ka xi'i-ro ñatuka io xa jandixa-ro ley jan.

² Ná kuu iin ñadi'i n-tnunda'a ka kuu-ro xa ka jandixa-ro ley jan. Iin ñá n-tnunda'a, ma kuu xa dandoo-ña yii-ña xa natnunda'a-ña xi'in inka-s chi daa io ley Ianyuux xaxe'e xa n-tnunda'a-ña xi'in-s. Ko nux n-xi'í yii-ña ña tuu nax kuu xa natnunda'a-ña xi'in inka-s.

³ Nux tuu yii iin ñadi'i te n-chitna'a-ña xi'in inka seyii, kida-ña kuechi, ko nux n-xi'í yii-ña, ñatu io ley ja'an xa ma kuu xa natnunda'a-ña xi'in inka seyii. Ña tuu na kuechi kada-ña xa natnunda'a-ña xi'in inka-s.

⁴ Ná kuu ñadi'i n-xi'í yii ka kuu-ro xa ñatuka taxnuni ley n-chidotnuni Moisés nuu-ro chi kuenda kiu n-ka xi'í-ro na n-xi'í Cristu, te kuenda kiu n-ka nandoto-ro xi'in-ia na n-nandoto-ia xa n-xi'í-ia, te n-xeka ña'a-ia xa na kua'a na kada-ro xa juini Ianyuux.

⁵ Kue'e kuechi n-ka xo kida-ro na n-ka xo kuu anu-ro xa kada-ro xaloko xadu'a xaxe'e xa n-ka xo ka'u-ro ley Moisés chi daa vaxi-ro ñuñayiu. Xaxe'e xijan dandoo ña'a Ianyuux níkava níkuita n-kuu.

⁶ Kuenda kiu ñayiu n-ka yaa nuu xto'o-i ka kuu-ro xa ñatuka io xa jandixa-ro ley n-chidotnuni Moisés. Ñatuka io xa jandixa-ro ley jan chi kuenda kiu n-ka xi'í-ro te n-ka nandoto-ro xa junokuechi-ro nuu Ianyuux. Ñadu xaxe'e ley n-chidotnuni Moisés xinokuechi-ro nuu-ia vitna, chí xaxe'e xa kidatniú-ia anu-ro daa ka kuu anu-ro.

Kida Spalu kuechi

⁷ Vaa kachi koio-n vitna xa: “Ñatu xiniñu'u ley”, xaxe'e xa du'a ja'an-da. Maxku du'a kani ini koio-n chi xiniñu'u ley chi nuu ñatu n-xio ley n-chidotnuni Moisés, ma kutnuni ini-da xa kuechi kuu ñin xaloko kida-da n-kuu. Nu u ñatu n-yodotnuni, “Maxku kukajan ini-n xaxii ñayiu”, ma uun kani ini-da xa kuechi kuu xijan n-kuu.

⁸ N-kunuu kuechi nuu ley jan chi yo n-xo kukajan ini-da xaxii ñayiu. Juini kue'e xa n-ka xo kida ñayiu, na ta koo ka ley, ko ña yoo n-ja'an xa kuechi kuu xa n-ka xo kida-i.

⁹ Ña tuu nax n-xo kuu anu-da hora n-xo kida-da kuechi, chi ñatu n-xini-da nax kuu ley, ko kiu n-xini-da xa io ley, n-kuu ka anu-da xa kada-da xaloko.

¹⁰ N-xani ini-da xa jandixa-da ley jan te kutuu-da nuu tuu Ianyuux ñikava ñikuuta, ko ñatu n-kuu xaxe'e xa ñatu n-jandixa ndi'i-da ley jan. Te xaxe'e xijan n-xio xa dandoo ña'a-ia n-kuu.

¹¹ Xaxe'e xa n-kunuu kuechi nuu ley jan ñatu ndaku-da xa jandixa-da, te ñatu n-xee xa kada-da ná n-xani ini-da. Xaxe'e xijan n-xio xa dandoo ña'a Ianyuux n-kuu.

¹² Ii ley Ianyuux n-chidotnuni Moisés, ii ñin ñin tnu'u n-ja'an-ia na n-ta'u tni-u-ia, te diuni va'a. Ja'an ley xa io xa kada-ro ñin xa ka kida-ro ná io ná jua'an xa kada-ro.

¹³ Vaa kachi koio-n: “¿Nakuenda xa ja'an-s xa va'a ley, te diuni ja'an-s xa xaxe'e ley ijan dandoo ña'a Ianyuux?” Vaa daa kani ini koio-n, ko ñadu ley n-kida xa n-xio xa dandoo ña'a-ia chi xaxe'e kuechi n-ka kida-ro n-xio xa dandoo ña'a-ia. Va'a ley jan. Nu n-ka'u-da ley, n-kutnuni ini-da xa kue'e kuechi n-kida-da te xaxe'e xijan n-xio xa dandoo ña'a-ia. Diuni xa n-ka'u-da ley n-xini-da xa yo kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ka kida kuechi.

¹⁴ N-xani ini Ianyuux ley xa kachitnu'u ña'a-ia ndeda xa kuu xava'a kada-ro, ko xaxe'e xa kuu-da ñayiu ñuñayiu, kida-da kuechi. Ná kuu ñin se jandixa xto'o-s kuu-da xa daa kida-da.

¹⁵ Ñatu xini-da nax tna'a-da xa naa xa kada-da xava'a kuu anu-da xa kada-da, daa xa ñatu kuu anu-da xa kada-da kida-da.

¹⁶ Xaxe'e xa xini-da xa io va'a xa ka jandixa-ro ley jan, io anu-da xa jandixa-da.

¹⁷ Ñadu mee-da io kuechi xa kida-da kuechi; kida-da chi daa vaxi-da ñuñayiu.

¹⁸ Najandixa-da xa ña tuu nax va'a ñu'u anu-da xaxe'e xa kuu-da ñayiu ñuñayiu. Juini kuu anu-da xa kada-da xava'a, ko ñatu ndaku-da.

¹⁹ Ñatu kida-da xava'a juini-da xa kada-da, chi daa xaloko ña kuu anu-da xa kada-da kida-da.

²⁰ Xaxe'e xa ñatu kuu anu-da xa kada-da xaloko, xijan kuu xa ñadu mee-da io kuechi xa kida-da kuechi; kida-da kuechi chi daa vaxi-da ñuñayiu.

²¹ Juini kuu anu-da xa kada-da ñin xava'a, ko ñatu kida-da xava'a chi mee ni xaloko xani ini-da. Du'a ya'a-da.

²² Io va'a xa io ley Ianyuux. Tna ini-da,

²³ ko xaxe'e xa io ñin xa dada'an xa kada-da xa ñu ini-da xa kada-da, ñatu ndaku-da xa jandixa-da ley jan. Xa dada'an kuu xaloko ñu'u anu-da. Ná kuu ñin se yindi'u xa ñatu kua'a xa kuikonuu kuaan-s kuu-da.

²⁴ Naka vichi tnaui ini-da xa daa ya'a-da. Nda'u-da. ¿Jundu kada xa ma kada ka-da kuechi ñini na kutuu ka-da ñuñayiu?,

²⁵ nani Ianyuux. Idií mee-ia kada xa ma kada ka-da kuechi xaxe'e xa n-xi'í Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro. Na kuta'u-da nuu-ia. ñin se kidatniui du'a nuu xto'o-s, io xa jandixa-s xto'o-s. Vitna dada n-kutnuni ini-da xa io xa

jandixa-da ley Ianyuux ná jandixa se ijan xto'o-s, ko xaxe'e xa kuu-da ñayiu, kida na'i-da kuechi. Ná kuu ñn se kidatniú du'a nuu xto'o-s kuu-da xa kida na'i-da kuechi.

8

Ndeka Espíritu Ianyuux ñayiu

1 Ma ja'an ka-ia xa io kuechi roo, ñayiu ka kunduu xi'in Cristu Jesús, ni ma ja'an-ia xa io xa chiya'u-ro kuechi-ro.

2 Xaxe'e xa ka kunduu-ro xi'in-ia n-kixe'e Espíritu Ianyuux xa taxnuni-ia nuu-ro. Ka kuu-ro ná ka kuu ñayiu n-ka yaa nuu xto'o-i vitna. Ñatuka kuu anu-ro xa kada roo kuechi n-ka xo kida-ro, te xaxe'e xijan ma dandoo ña'a Ianyuux, te kutuu-ro andiú nuu tuu-ia.

3 Xaxe'e xa ñatu ka ndaku ñayiu xa jandixa-i ley kundido kutau-i kuechi-i n-kuu, te ntdaa-i ji'in andea. Ñatu ka ndaku-i xaxe'e xa ka kuu-i ñayiu ñuñayiu. Xaxe'e xijan n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia ñuñayiu xa kuú-ia xaxe'e kuechi-ro xi'in-i. Ná xndaa roo, ñayiu ka kida kuechi, n-kaa Da'ya Yii-ia. Idii mee-ia n-ndaku xa n-jandixa-ia ley Ianyuux. N-xi'í-ia xa na kua'a ndaku-ro xa jandixa-ro ley-ia.

4 Ndaku-ro xa jandixa-ro ley vitna chi ñatuka ka kida-ro xa n-xo kuu anu-ro xa kada-ro. Ka kida-ro xa juini Espíritu Ianyuux chi ndeka ña'a-ia.

5 Ñayiu ka kida mee ni xaloko xadu'a, te ka kukajan ini-i xa io ñuñayiu ya'a, mee ni xijan xñu ini-i. Ko ñayiu ka xani ini ná xani ini Espíritu Ianyuux, ka kuu anu-i xa kada-i mee ni xa juini mee-ia.

6 Ñayiu ka kida xa ka kuu ini mee-i, te ka kida-i xa ka kuu anu-i xa kada-i, kuenda kiu n-ka xi'í-i chi ñatu ka kunduu-i xi'in Ianyuux. Ñayiu ka xani ini ná xani ini Espíritu-ia, kutuu-i nuu tuu-ia níkava níkuíta, te kundaa kuvatu anu-i chi n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi.

7 Ñayiu ka kida xa kuu ini mee-i ka xini u'u-i Ianyuux, te ñatu kuu anu-i xa jandixa-i ley-ia, ni ma ndaku-i xa jandixa-i.

8 Ñayiu ka kida xa kuu ini mee-i jan, ma ndaku-i xa kada-i xa tna ini Ianyuux.

9 Daa ka kuu ñayiu ya'a, ko ndixi, xaxe'e xa kunduu-n xi'in Espíritu Ianyuux, ñatu daa ka kuu-n chi ñu'u ña'a-ia. Ñayiu ñatu ñu'u ña'a Espíritu Cristu, ñatu ndeka ña'a Cristu.

10 Juini na kuú koio-ro xaxe'e xa ka kuu-ro ñayiu ka kida kuechi, ko nux kunduu-ro xi'in Cristu, nandoto-ro te kutuu-ro xi'in-ia níkava níkuíta.

11 Xaxe'e xa ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux, Ia n-nadandoto Jesús na n-xi'í-ia, nadandoto ña'a Ianyuux roo na kuú-ro tuku.

12 Kidajuexa Ianyuux xa maxku kada-ro xaloko kuu anu-ro xa kada-ro.

13 Nux dani ka kida dava-n mee ni xa loko kuu anu-n xa kada-n, dandoo ña'a Ianyuux, ko nux na dandoo-n xijan, kutuu-n nuu tuu-ia níkava níkuíta. Espíritu Ianyuux kida xa dandoo ñayiu xijan.

14 Nux Espíritu Ianyuux, ndeka ña'a, da'ya Ianyuux ka kuu-ro.

15 Ñatu kida Espíritu Ianyuux xa ku yu'u-ro nuu Ianyuux ná n-ka xo yu'u-ro. N-ka xo yu'u-ro ná ka yu'u ñayiu ka kidatniú du'a nuu xto'o-i. Ñatuka yu'u-ro chi kida-ia xa ja'an-ro nuu Taa-ro Ianyuux: "Abba." (Taa-ro kuu tnu'u mee-ro.)

16 Nani xini Espíritu-ia xa ka kuu-ro da'ya Ianyuux, dani xini roo.

¹⁷ Hora na juña'a Ianyuux ta'u Cristu, ni'i-ro xa n-ja'an-ia xa taxi-ia xaxe'e xa ka kuu-ro Da'ya-ia. Xijan kuu ta'u-ro. Xaxe'e xa nda'u ka ya'a-ro ná nda'u n-ya'a Cristu, nduka'nu-ro xi'in-ia.

Yo vichi ku nduka'nu-ro andiu

¹⁸ Yo nda'u ya'a-ro tiempo ya'a, ko vichi va'a kada ña'a Ianyuux chi yo vichi ku nduka'nu-ro.

¹⁹ Ntdaa ñayiu xi'in ntdaa ka xa n-xani ini Ianyuux xna'a xa dande'a-ia-i jundu ka kuu da'ya-ia. Yo ka kuu anu-i xa jini-i da'ya-ia; naxku na jini ña'a-i vitnadii.

²⁰ N-kida Ianyuux xa ña ndaku ka ntdaa xa n-kidava'a-ia xi'in ñayiu xa kada-i ñn xa ka kida-i ná io ná jua'an. Ñadu kuechi mee-i kuu xa ña ndaku-i xa kada-i ñn xa kada-i ná io ná jua'an chi daa n-juini mee Ianyuux xa ya'a. Ñatu daa n-ka juini mee ñayiu xi'in xa n-kidava'a-ia xa ya'a. Juini daa kuu vaxi, ko xee kiu ma daa ka ya'a. Jandixa-ro

²¹ xa kada Ianyuux xa ma tiu ka dava'a nga xa tiu vaxi, ni yiki kuñu-ro ma tiu ka chi kada Ianyuux xa ma tiu ka xaxe'e xa ka kuu-ro da'ya-ia. Naka va'a.

²² Ka xini-ro xa nda'u ka ya'a ñayiu xi'in ntdaa ka xa n-xani ini Ianyuux xaxe'e xa tiu ntdaa xa io ñuñayiu. Ná ka ya'a ñad'i hora kaku da'ya-ña, ka ya'a-i. Ná ka tnana-ña, ka tnana-i.

²³ Ñadu ni xa n-xani ini Ianyuux xi'in dava ka ñayiu nda'u ya'a te ka jan kuechi-i, chi dani roo xa ka kuu-ro ñayiu ki'na ka n-keé ña'a Espiritu Ianyuux, nda'u ka ya'a-ro, te xñu ini-ro xa xee kiu nakueka ña'a Ianyuux. Nadandoto ña'a-ia na ya'a xa kuú-ro, te ma kuú ka-ro.

²⁴ N-kukanu ini-ro xa xandaa xakuiti daa ya'a. Xaxe'e xa ta ya'a ka xijan, dani xñu ini-ro xa ya'a, te ma kande ini-ro.

²⁵ Nux ta jini ka-ro xa ya'a ñn xa n-kukanu ini-ro xa ya'a, ñu ini na'i-ro xa daa ya'a.

²⁶ Ñatu ka xijan ta'u-ro nuu Ianyuux ná io ná jua'an, ko chindee ña'a Espiritu-ia. Yo kakune'e ña'a-ia hora xijan ta'u-ia nuu Ianyuux, te tñau ini-ia. Ñatu ja'an-ia nuu Taa-ro Ianyuux hora xijan ta'u-ia xa kuu-ro xava'a ná ka xani ini roo chi tuku xijan ta'u-ia.

²⁷ Xini Taa-ro Ianyuux nax xani ini Espiritu-ia, te diuni chinuu-ia janda ka kuu anu-ro. Hora xijan ta'u Espiritu-ia nuu Taa-ro Ianyuux xa kuu-ro xava'a, xijan ta'u-ia nuu-ia xa kada-ia xa xá ñu ini Taa-ro Ianyuux xa kada ña'a-ia.

Nda'u ka ya'a-ro vitna xa xtuu-ro ñuñayiu, ko xee kiu kutuu-ro andiu

²⁸ Roo, ñayiu ka kuva'a anu nuu Ianyuux, juini nda'u ka ya'a-ro a ña tuu nax ka ya'a-ro, ka xini-ro xa nduu-ro ñayiu va'a ka. Ka kuu-ro ñayiu kida-ia xa teku-ro tnu'u-ia xa na kua'a nanita'u-ro chi daa n-juini-ia.

²⁹ Ñayiu xa daa nga ñu ini Ianyuux xa nduda'ya ña'a-ia, n-kida-ia xa ka kuu-i da'ya-ia vitna ná kuu Da'ya Yii-ia; xa daa nga n-ñu ini-ia xa kada-ia xijan. Da'ya Yii-ia kuu la kunuu ka nuu roo xa ka kuu-ro da'ya-ia tuku.

³⁰ Diuni n-kida Ianyuux xa ka teku dava ñayiu tnu'u-ia na kua'a nanita'u-i. Diuni kida-ia xa ñatuka xndido xtau-i kuechi-i, te kada-ia xa nduka'nu-i.

³¹ Xaxe'e xa va'a kida ña'a Ianyuux vaxi, ña tuu nax kuu xa ka kida u'u ña'a ñayiu.

³² Da'ya yii ka-ia ñatu n-kukui'a kuu-ia xa kixi-ia ñuñayiu xa kuú-ia xaxe'e-ro ntdaa-ro. Naka xa kada ña'a-ia kue'e xava'a ku kukui'a kuu-ia.

³³ Ña tuu nax kada xa ka ja'an ñayiu nuu Ianyuux xa io kuechi roo, ñayiu n-kaxi ña'a Ianyuux xa ku kuu-ro da'ya-ia chi na'a-ia xa ñatuka xndido xtai-ro kuechi-ro.

³⁴ Ni mayo ja'an nuu Ianyuux xa io xa chiya'u-ro kuechi-ro chi na'a-ia xa n-xi'í Cristu Jesús xaxe'e kuechi-ro. Ñadu ni xijan n-kida Cristu Jesús chi diuni n-nandoto-ia te nukoo-ia lado kua'a Taa-ro Ianyuux xa taxnuni-ia, te kakune'e ña'a-ia hora xijan ta'u-ia nuu-ia.

³⁵ Xemani ña'a Cristu, te dani ku juemani ña'a-ia, te mayo dada'an. Maxku kani ini-ro xa ñatu xemani ña'a Cristu hora nda'u ka ya'a-ro, a hora ka tñau ini-ro xaxe'e xa ka ya'a-ro ñin xa ka ya'a-ro chi dani kuva'a anu-ia nuu-ro. Ni maxku kani ini-ro xa ñatu xemani ña'a-ia hora ka kida u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa kukanu ini-ro-ia, a xa ña tuu nax io xa kaxi xa ko'o-ro, xa kundix kuda'u-ro, a hora xtuu-ro nuu io kuu a nuu ka kuu ñayiu xa ka'ni ña'a-i.

³⁶ Nakaxtna'a xa'a xi'in xa n-ka xia'an ñayiu nuu Ianyuux, te yodotnuni: Xaxe'e-n ntdantu'u kiu ka kuu ñayiu xa ka'ni ña'a-i.

Kuenda kiu tkachi xa io xa kuu-ti ka kuu-da.

³⁷ Juini daa ka ya'a-ro, ko ña tuu nax kuu chi kee-ro xava'a xaxe'e xa xemani ña'a-ia.

³⁸ Xandaa xakuiti xemani ña'a Ianyuux, te dani ku juemani ña'a-ia. Xemani ña'a-ia chi n-xi'í Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro. Nditro-ro a n-xi'í-ro, ko dani xemani ña'a-ia. Mayo ku dada'an xa ma juemani ña'a-ia. Ni ángel ma dada'an, ni xaloko taxnuni ma dada'an. Ni xa io vitna, ni ñin xa ta koo ka ma kada xa ma juemani ña'a-ia.

³⁹ Ni xa nde'a-ro andiu, ni xa yi'i ka'a ñu'u, ni inka xa n-kidava'a-ia io ñuñayiu a io andiu ma ku dada'an xa ma juemani ña'a-ia.

9

N-kaxi Ianyuux ñayiu Israel

¹⁻² Ja'an ndaa-da; ñatu ja'an vete-da, chi kunduu-da xi'in Cristu. Ñatu ja'an vete-da. Xandaa xakuita xa yo vichi kuko'yo ini-da xaxe'e da'ya dana Israel. Nda'u ya'a-da hora naja'an-da-i. Dani ja'an Espiritu Ianyuux nuu-da xa ja'an ndaa-da tuku.

³ Date nuu n-xio xaxe'e xa dandoo ña'a Cristu nanita'u ñayiu ñuu-da xi'in yatnu'u-da, diko kajan ta'u-da nuu Ianyuux xa na dandoo ña'a-ia n-kuu.

⁴ Roo xa ka kuu-ro da'ya dana Israel, ka kuu-ro ñayiu n-kuda'ya ña'a Ianyuux. Xixitna-ro n-ka kuu ñayiu n-dande'a ña'a Ianyuux mee-ia na n-koko-ia nuu n-ka xo yuku-i. N-kida-ia xi'in-i ñin tratu. N-xia'an-ia ley-ia, te n-ja'an-ia janda kada-i xa ndadaka'nu-i-ia, diuni n-xia'an-ia tnu'u-ia xa taxi-ia ñin xa xá n-taxi-ia roo xa ka kuu-ro da'ya dana Israel.

⁵ Yatnu'u-ro n-ka kuu da'ya yii Israel. Uxi uu-s xa ntdaa-s. Ijan vaxi yatnu'u-ro xi'in Cristu. Kuu-ia Ianyuux te taxnuni-ia nuu-ro ntdaa-ro xi'in nuu ntdaa xa io. Io xa ndadaka'nu-ro-ia nikava nikuuta. Amén.

⁶ Ñatuka io xa ku ja'an-ro xa ka kuu na'i dava da'ya dana Israel ñayiu Israel xaxe'e xa ñatu ka kida-i na io xa kada-i. Ñatu ka jandixa-i Ianyuux, ko kida na'i Ianyuux xa n-ja'an-ia xa kada-ia. Xetna'a tnu'u-ia.

⁷ Ñadu ntdaa da'ya dana Abraham n-ja'an Ianyuux xa ku kuu da'ya dana-s chi yodotnuni tnu'u n-ja'an-ia nuu-s: “Diko ni da'ya dana Isaac ku kuu da'ya dana-n.”

⁸ Ña ntdaa ñayiu ka kuu da'ya dana Abraham ka kuu da'ya Ianyuux chi diko ni ñayiu n-ja'an-ia nuu-s xa ku kuu-i da'ya-ia ka kuu da'ya-ia.

⁹ Te diuni n-ja'an Ianyuux nuu Abraham tnu'u ya'a: "Kiu n-xantuu-r xa kixi-r, kixi ntuku-r, te kiu ijan kajan Sara in da'ya yii."

¹⁰ N̄adu ni Sara n-xajan da'ya chi diuni n-xajan Rebeca da'ya. Cuati n-xajan-ña, te Isaac n-kuu taa da'ya-ña.

¹¹⁻¹³ Na ta kaku ka cuati ñu'u xiti Rebeca, n-ja'an Ianyuux nuu-ña: "Se juindodo nuu kaku junukuechi nuu se kandijun nga." Juini ta kada ka-s in xava'a a in xaloko, xa ama n-ja'an-ia xijan. Diuni yodotnuni: "N-xemani-r Jacob te n-xini u'u-r Esaú."

Ñayiu kuu ini mee Ianyuux xa kutuu-i xi'in-ia kuu ñayiu kaxi-ia xa kutuu-i xi'in-ia. N̄adu xaxe'e xa va'a ñayiu kaxi-ia-i chi xaxe'e xa xa daa nga ñu ini-ia xa kaxi-ia-i xa kutuu-i xi'in-ia, te kida-ia xa tekui tnu'u-ia xa na kua'a nanita'u-i.

¹⁴ Maxku kachi-ro xa ñatu kida Ianyuux in xava'a xaxe'e xa du'a kida-ia. Ni in kiu maxku daa kani ini-ro.

¹⁵ N-ja'an-ia nuu Moisés: "Kunda'u ini-r ñayiu kuu ini-r xa kunda'u ini-r. Tnau ini-r xaxe'e-i chi daa kuu ini-r."

¹⁶ Ñayiu kunda'u ini Ianyuux kaxi-ia xa kutuu-i xi'in-ia. Kaxi Ianyuux ñayiu ijan xaxe'e xa kunda'u ini-ia-i, ñadu xaxe'e xa ka kuu ini ñayiu ijan xa kaxi-ia-i, kaxi-ia-i. Ni ñadu xaxe'e xa ka ndukundee-i xa kaxi ña'a-ia, kaxi-ia-i.

¹⁷ Diuni yodotnuni xa n-ja'an-ia nuu Faraón. Du'a n-ja'an-ia: "N-kida-r xa taxnuni-n te n-kida-n xa n-kida-n na kua'a jini ñayiu ñuñayiu xa kua'a-r kida-r dava'a nga xa ja'an-r xa kada-r, te ja'an koio ñayiu ñuñayiu xa kuu-r Ianyuux ndixa xaxe'e xijan."

¹⁸ Kundau ini Ianyuux ñayiu kuu ini-ia xa kutuu xi'in-ia xaxe'e xa daa kuu ini-ia, te nux kuu ini-ia xa ku kulilu na'i dava ka ñayiu, dani ku kulilu-i.

¹⁹ Vaa ku ja'an koio-n: "Nux du'a io znakuenda ja'an-ia xa io kuechi ñayiu ka kida kuechi? Kida Ianyuux xa kuu ini mee-ia xa kada-ia, te mayo ku dada'an."

²⁰ ¡Nuda xijan ku ja'an ndixi! Maxku yoo ñayiu ku ja'an xa nuu io va'a xa kida-ia a ñatu io va'a. N̄atu ja'an in kidi nuu se n-kidava'a: "¡Nuda du'a kaa n-kidava'a ña'a-n u!"

²¹ Kidava'a in se kidava'a kidi ñu'u kidi kuu ini mee-s. Idii ni nde'yu kidava'a-s kidi va'a kaa xi'in kidi nda'u kaa.

²² Kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ñatu n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi. Xaxe'e xijan io xa naa-i. N̄atu n-xo kida u'u ni-ia-i chi n-xo xo ndetu kuee-ia xaxe'e xa n-juini-ia xa na natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi. Kada u'u-ia-i na kua'a na jini koio-i xa kiti ini-ia nuu-i. Diuni juini-ia xa jini ndaa ñayiu xa taxnuni-ia nuu-i.

²³ N-xo ndetu kuee-ia chi diuni n-juini-ia xa natu ini roo, ñayiu n-kunda'u ini-ia xa n-ka kida-ro kuechi xaxe'e xa n-juini-ia xa jini-ro xa kada-ia xa nduka'nu koio-ro nuu tuu-ia. Diuni n-kidatni-ia anu-ro xa n-ka nduu-ro ñayiu va'a.

²⁴ N̄adu ni roo xa ka kuu-ro ñayiu Israel n-kida-ia xa tekui tnu'u-ia xa na kua'a nanita'u koio-ro, chi diuni n-kida-ia xa tekui ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel tnu'u-ia.

²⁵ Nani ja'an-da ya, dani n-ja'an Ianyuux nuu Oseas, te n-chidotnuni-s: Ñayiu ñatu n-ka kuu da'ya-r kuu da'ya-r vitna.

Ñayiu ña n-xo xemani-r, xemani-r vitna.

²⁶ Ñayiu n-xo ja'an-r nuu-i:

“Ñatu ka kuu-n da'ya-r.”

Ñayiu ijan ku kuu da'ya-r xa kuu-r Ianyuux ndixa, te ndito-r.

²⁷ Du'a n-ja'an se n-xo nani Isaías te n-chidotnuni-s: “Kue'e da'ya dana Israel io ná kue'e ñu'u kuchi io yu'u mar. Kue'e-i io, ko xaku ni-i nanita'u.

²⁸ Vax kuyatni kiu kada Ianyuux xa jin tna'a xa n-ja'an-ia nuu ñayiu ñuñayiu”.

²⁹ Diuni n-ja'an Isaías te chidotnuni-s:

Nuu ña n-dakaku Ianyuux dava da'ya dana Israel,

ma koo koio-da n-kuu ná ñayo ka da'ya dana ñayiu Sodoma xi'in da'ya dana ñayiu Gomorra io.

Ñatu n-ka kukanu ini dava ñayiu Israel Jesucristu

³⁰ Xaxe'e xa ka kukanu ini ñayiu Cristu, ñatuka xndido xtau-i kuechi n-ka kida-i, juini ñatu n-ka xo kuu anu-i xa jandixa-i Ianyuux.

³¹ N-ka kuu ñayiu Israel xa jandixa ndi'i-i ley Ianyuux xa ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i, ko ñatu n-ka ndaku-i.

³² N-ka kuu-i xa ndaku-i xa jandixa koio-i ley Ianyuux na kua'a maxku kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i, ko ña yoo-i ndaku xaxe'e xa ñatu n-ka kukanu ini-i Ianyuux. Kuenda kiu ñayiu nde'e ka xe ki'i yuú hora xndijun-i inka ñayiu, ka kuu-i xa ñatu jandixa-i-ia.

³³ Diuni yodotnuni tnu'u Ianyuux:

Kuna'a koio xa tunda'a-r Ia xee Sión.

Kada-ia iin xa ta uun ka jini ñayiu dian.

Te xaxe'e xijan ma jandixa ña'a ka-i.

Kuenda kiu iin yuú a iin toto katuu,

te ka xe ki'i ñayiu te ka ndua-i ku kuu-ia.

Kuenda kiu ñayiu nde'e ka xe ki'i yuú hora xndijun-i inka ñayiu ku kuu ñayiu ma kukanu ini ña'a,

ko ñayiu kukanu ini ña'a,

ma jin ki'i-i, ni ma uun kujanuu-i xa kukanu ini-i-ia.

10

¹ Yo xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa nanita'u koio ñayiu ka kuu da'ya dana Israel. Yo kuu anu-da xa nanita'u koio-i.

² Ka kuu anu-i xa junukuechi-i nuu Ianyuux, ko ñatu ka xini-i janda io xa junukuechi-i nuu-ia.

³ Ñayo-i n-kutnuni ini janda kada-i xa ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i. Ka ndukundee-i xa ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i, ko tuku ka kida-i, te tuku juini Ianyuux. Xaxe'e xijan dani xndido xtau-i kuechi n-ka kida-i.

⁴ Ñatu ka xini-i xa Cristu kuu Ia n-jandixa ntdanditu'u ley Ianyuux n-chidotnuni Moisés xa na kua'a maxku kundido kutau ka roo, ñayiu ka kukanu ini-ia kuechi n-ka kida-ro.

⁵ Na n-ja'an Moisés nax kada ñayiu xa maxku kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i, n-kakune'e-s ley Ianyuux, te n-chidotnuni-s: “Ñayiu jandixa ley-ia, kutuu-i xi'in-ia nikava nikuíta.”

⁶ Roo xa ka kuu-ro ñayiu n-kida Ianyuux xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi n-ka kida-ro xaxe'e xa kukanu ini-ro Cristu, ñatu ka ja'an-ro ná ja'an dava ñayiu: “Na nkaa-ro andiu.” Ñayiu daa ja'an kuu ñayiu kuu xa jin june'e-i Cristu.

⁷ Ni ñatu ka ja'an-ro ná ka ja'an dava ñayiu: “Na keé-ro nua ña xe ndi'i.” Ñayiu daa ja'an kuu ñayiu kuu xa natava-i Cristu nuu ka xani ini-i xa n-xe konduxi-ia.

⁸ Ñatu ka xini-ro xa daa ku ja'an-ro chi ka dakua'a tna'a-ro xa n-chidotnuni Moisés. Du'a n-chidotnuni-s: “Xá n-kixee Tnu'u Ianyuux. Xá ka teku-ro. Xá ka xini-ro. Xá ka xko ja'an-ro xa n-ja'an-ia nuu ñayiu.” Xijan n-chidotnuni-s. Xa ka ja'an-ro nuu-i kuu xa io xa kukanu ini-i Cristu.

⁹ Nuxa xandaa xakuuta ka jandixa-ro xa n-nadandoto Ianyuux Jesús, te nux ka ja'an-ro nuu ñayiu xa Jesús kuu Ianyuux, nanita'u-ro.

¹⁰ Xaxe'e xa kukanu ini-ro Jesús, ma kundido kutau ka-ro kuechi n-ka kida-ro, te nanita'u-ro xaxe'e xa ja'an-ro nuu ñayiu xa kuu-ia Ianyuux.

¹¹ Yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Ma uun ja'an ñayiu kukanu ini-i-ia xa n-danda'u ña'a-ia.”

¹² Nani kuda'ya Ianyuux ñayiu Israel ka xijan ta'u nuu-ia, dani kuda'ya-ia ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel ka xijan ta'u nuu-ia. Ntdaa-i kuu da'ya-ia. Yo va'a kida ña'a-ia ntdaa-ro.

¹³ Ntdaa ñayiu ka xijan ta'u nuu Ianyuux nanita'u.

¹⁴ Ka xijan ta'u ñayiu ijan nuu-ia, ko ñayiu ta kukanu ini ka-ia, ñatu ka xini-i xa kajan ta'u-i nuu-ia. Xaxe'e xa ta teku ka-i jundu kuu Cristu ñatu kuu xa kukanu ini-i-ia. Nux mayo dakua'a ñayiu ijan xa n-ja'an Ianyuux, ma kuu xa teku-i tnu'u-ia.

¹⁵ Nux mayo tunda'a ñayiu dakua'a ñayiu ijan, mayo dakua'a-i. Du'a yodotnuni: “Naka ka kudi ini-ro xaxe'e xa n-ka kixee ñayiu ka ja'an nuu-ro xa n-ja'an Ianyuux.”

¹⁶ Juini ka dakua'a-ro ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, ko ñadu ntdaa-i jandixa xa ñin xandaa kuu xa ka teku-i. Du'a n-ja'an Isaías nuu Ianyuux. Xia'an-s: “Taa-ro Ianyuux, xaku ni ñayiu jandixa xa ñin xandaa kuu xa ja'an-da nuu-i”, kuu Isaías, xia'an-s.

¹⁷ Ndoñu'u xa teku-i xa n-ja'an Cristu na kua'a na kukanu ini-i-ia. Kakune'e-ro Cristu hora ka dakua'a-ro-i.

¹⁸ Maxku ku ja'an-ro xa ñatu n-ka teku ñayiu jan xa n-ka ja'an-ro, chi n-ka teku-i. Di'uni du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux:

Ntdantu'u ñuu io ñuñayiu n-ka teku ñayiu nax kuu xa n-ja'an Ianyuux.

Nde diki ñuñayiu xi'in nde xe'e ñuñayiu ka xini ñayiu nax n-kida-ia.

¹⁹ Na ja'an ntuku-da, “Ñadu xa ña n-ka teku ñayiu Israel tnu'u-ia chi n-ka teku-i.” Moisés kuu se ki'na nuu n-kakune'e xa'a, te n-chidotnuni-s xa n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu Israel. N-ja'an-ia:

Kada-r xa ñayiu ña tuu na nación io kada xa kukuedi ini koio-n.

Kada-r xa ñayiu ñatu xe ini tnu'u ja'an-r dakiti ini ña'a.

²⁰ N-teku Isaías xa n-ja'an Ianyuux, te n-kuyii-s xa n-chidotnuni-s. Du'a n-ja'an-ia:

Ñayiu ñatu n-ka xo xini jundu kuu-r, ka xini-i jundu kuu-r vitna.

Ñayiu ñatu n-ka xijan tnu'u jundu kuu-r, dakua'a-r-yi, te ka xini-i jundu kuu-r vitna.

²¹ N-kakune'e-ia ñayiu Israel na n-ja'an-ia: “Ntdaa kiu xko ja'an-r nuu ñayiu xa na jandixa ña'a-i, ko ñayo-i ka juini. Unu xe ini-i.”

11

N-kaxi Ianyuux dava ñayiu Israel xa ku kuda'ya-ia-i

¹ Ni ñin kiu maxku kani ini-ro xa n-dandoo Ianyuux ñayiu Israel, ñayiu n-xo ndeka-ia, juini n-ka kuxe ini-i nuu-ia. Ñatu n-dandoo-ia-i chi ñatu n-dandoo ña'a-ia dañá. Da'ya dana Abraham ka kuu ñayiu Israel, te da'ya dana-s kuu-da tuku. Kuu-da da'ya dana Benjamín.

² Ñatu n-dandoo Ianyuux ñayiu Israel xaxe'e xa na'a n-kuu n-kaxi-ia-i xa ku kuu-i da'ya-ia. ¿Ñatu ka xini-n nax kuu xa n-kakune'e Elías, se n-xo ja'an xa n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu na n-ja'an-s nuu-ia xa n-ka kida ñayiu Israel kuechi a?

³ Du'a n-ja'an-s nuu-ia, te n-chidotnuni-s: “Taa-ro Ianyuux, n-ka xa'ni ñayiu ya'a ntdaa se n-ka xo ja'an nuu-i xa n-ja'an-n. Mee dii nga-da n-ndoo, te ka nduku ña'a-i xa ka'ni ña'a-i tuku. Di'uni n-ka xanu-i altari-n”, kuu-s, xia'an-s.

⁴ ¿Ñatu xna'a-n nax n-ja'an Ianyuux nuu-s a? N-ja'an-ia nuu-s: “N-dada'an-r xa dandoo ña'a uxa mil ñayiu, te ñayiu ijan ñatu n-ka xe juini xiti nuu xa nani Baal xa ndadaka'nu koio-i xijan”, kuu-ia, n-xia'an-ia nuu-s.

⁵ Nani n-kuu xa n-kaxi Ianyuux dava ñayiu Israel na n-xo tuu Elías, daa kuu vitna xa n-kaxi-ia dava ñayiu ku kuu da'ya-ia xaxe'e xa kunda'u ini-ia-i.

⁶ N-kaxi ña'a-ia xa ku kuu-ro da'ya-ia, ko ñadu xaxe'e xa n-ka kida-ro xava'a. N-kaxi ña'a-ia xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia. Date nuu n-xio xaxe'e xa n-ka kida-ro xava'a kaxi ña'a-ia xa ku kuu-ro da'ya-ia, ma kuu xa kaxi ña'a-ia xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia n-kuu.

⁷ N-ka kuu ñayiu Israel xa jandixa ndi'i-i ley Ianyuux xa maxku kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i, ko ña ndaku-i. Diko ni ñayiu n-kaxi Ianyuux xa ku kuu-i da'ya-ia ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i. Dava ka ñayiu, ka kuxe ini ka-i nuu-ia jua'an.

⁸ Du'a yodotnuni:

N-kida Ianyuux xa n-ka ndulilu-i xa maxku kutnuni ini-i xa ja'an-ia.

Juini xnde'a-i ñin xa xnde'a-i, ko ñatu ka xini-i nax kuu.

Juini ka teku-i ñin xa ka teku-i, ko ñayo-i ka kutnuni ini nax kuu xijan.

Daa ka kuu-i vaxi.

⁹ Di'uni n-kakune'e David ñayiu ya'a, te n-chidotnuni-s:

Na kada u'u ña'a ndeyu ka xaxi ka xi'i-i.

Maxku tna'a ña'a xa ka xaxi-i.

Nda'u na ya'a koio-i. Xijan kuu ta'u-i.

¹⁰ Na kuua-i. Maxku kunde'a ka-i.

Na nduti'i yata-i te maxku ndundaa ka.

Nañita'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu ñayiu Israel

¹¹ Ñadu xaxe'e xa xaku ni ñayiu Israel ka jandixa Ianyuux vitna, te dani xaku ni-i jandixa-ia vaxi, chi xee kiu jandixa ntdaa-i-ia. Nax kuu ña'a. Xaxe'e xa ñatu ka jandixa da'ya dana Israel-ia, xijan kuu xa n-ka kukanu ini ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana Israel-ia. Ijan te n-ka kukuedi ini da'ya dana-s.

¹² Nuu xaxe'e xa n-ka kida da'ya dana Israel kuechi kida Ianyuux ñayiu ñuñayiu xava'a, naka ñayiu ñuñayiu ma ku kada-ia-i xava'a na xee kiu kukanu ini da'ya dana-s Cristu. Nuu xaxe'e xa n-ka dandoo da'ya dana-s-ia kuu ñayiu ñatu kuu da'ya dana-s xava'a, naka ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana-s ma ku kada-ia-i xava'a na xee kiu kukanu ini da'ya dana-s Cristu. Vichi va'a ku kada-ia-i.

¹³ Kachitnu'u ña'a-da ndixi, ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana Israel xa n-tunda'a ña'a Ianyuux xa dakua'a ña'a-da. Xijan kuu tniu n-taxi-ia, tniu ndandi'i kuu.

¹⁴ Dakua'a ña'a-da, ndixi ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel na kua'a kukuedi ini ñayiu ñuu-da xi'in yatnu'u-da na kua'a kue'e-i na nanita'u.

¹⁵ Xaxe'e xa n-xika yata Ianyuux nuu ñayiu ñuu-da xi'in yatnu'u-da n-ndumani-ia xi'in kue'e ñayiu ñuñayiu. Kuenda kiu ndiyi ka kuu ñayiu Israel, ko kiu na ndumani Ianyuux xi'in-i kuenda kiu nandoto koio-i.

¹⁶ Ná kuu yuxa ka kuu ñayiu Israel. Nux ii ñin parti yuxa n-doko ñin ñadi'i nuu Ianyuux, diuni ii inka parti yuxa jan. Nux ii yo'o yutnu, diuni ii ntakaa da'nda-tnu.

¹⁷ Diuni ka kuu ñayiu Israel ná ka kuu da'nda tnu olivo xetata-ro, te ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel, ka kuu-n ná ka kuu da'nda tnu olivo io yuku. N-xa'nde Ianyuux da'nda tnu olivo xetata-ro, te n-xa'nde-ia ñin da'nda tnu olivo io yuku, te n-kida injertari-ia da'nda yutnu ijan tnu olivo xetata-ro jan. ñin nga yo'o-tnu ne'e nduu da'nda-tnu jan. ñin ni ndute yi'i-tnu.

¹⁸ Mee-n, ñayiu Israel, maxku ja'an i'ni koio-n xa ka kuu-n ná kuu da'nda tnu olivo xetata-ro, chi xa xna'a-n xa ñadu da'nda-tnu ne'e-tnu xa nukoo-tnu chi yo'o-tnu ne'e ña'a.

¹⁹ Te ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel, vaa ku ja'an koio-n: "N-ta'nde da'nda tnu olivo xetata-ro xa na kua'a na kada injertari Ianyuux da'nda tnu olivo io yuku nuu n-ta'nde tnu jan."

²⁰ N-xika yata Ianyuux nuu ñayiu ka kuu da'ya dana Israel xaxe'e xa ñatu n-ka kukanu ini-i-ia, te ndixi ka kunduu-n xi'in Ianyuux xaxe'e xa ka kukanu ini-n-ia. Ko maxku ku ku i'ni-n xaxe'e xijan; koo koio-n cuedado na ña'a daa ya'a koio-n tuku.

²¹ Nux n-xika yata Ianyuux nuu ñayiu ka kuu ná kuu da'nda tnu olivo xetata-ro, naka nuu ndixi ma ku kaka yata-ia.

²² Xá xna'a-n janda kuu Ianyuux. Xá xna'a-n xa vichi va'a kida-ia dava ñayiu chi kue'e xa xia'an-ia-i, te xtuu vii xtuu va'a-i. Diuni ka xini-n xa kida-ia xa nda'u ya'a dava ñayiu. Kunda'u ini ña'a-ia, ndixi, te kida-ia xa nda'u ka ya'a ñayiu n-ka xika yata nuu-ia. Kada na'i koio-n xava'a na kua'a dani na kada ña'a-ia xava'a. Nux ña'a, dani kaka yata-ia nuu-n tuku.

²³ Kuenda kiu da'nda tnu olivo xetata-ro n-ta'nde jan ka kuu da'ya dana Israel. Ndada injertari ntuku Ianyuux da'nda tnu olivo n-ta'nde jan nux na ndixe'e koio da'ya dana Israel xa kukanu ini-i Ianyuux inka vuelta. Daa kuu chi kada-ia xa kiu tna'a koio-i nuu-n xa ka kuu-n ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

²⁴ Nux n-kida injertari-ia da'nda tnu olivo io yuku nuu tnu olivo xetata-ro, naka da'nda tnu olivo xetata-ro, ma ndada injertari-ia mee tnu olivo jan.

Nanita'u ntdaa da'ya dana Israel io xa nanita'u

²⁵ Na kachitnu'u ña'a-da nax xani ini Ianyuux xa koo xa na kua'a na jini koio-n nax ya'a te nax koo, chi nux ma kachitnu'u ña'a-da, vaa ku ja'an koio-n xa xá ka xini-n nax ya'a, te ku ku i'ni-n. Xa'a kuu xa kachitnu'u ña'a-da. Kue'e ñayiu Israel ñatu ka juini xa kukanu ini-i Jesucristu. Nde kiu na kukanu ini ndi'i ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel io xa kiu tna'a nuu ñayiu kukanu ini-ia Cristu, ijan dada ndixe'e ñayiu Israel xa kukanu ini ntuku-i Ianyuux.

²⁶ Xee kiu nanita'u ntdaa da'ya dana Israel io xa nanita'u chi daa yodot-nuni. Du'a yodotnuni:

Sión kee Ia dakaku kue'e ñayiu ka kuu da'ya dana Jacob.

Kada-ia xa ma kada koio ka ñayiu ka kuu da'ya dana-s kuechi n-ka xo kida-i. N-ka xo kida-i kuechi chi ñatuka n-ka xo jandixa-i Ianyuux.

²⁷ N-ja'an Ianyuux:

“N-ja'an-r xa kada-r xa ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka kida-i, te daa kada-r.”

²⁸ Xaxe'e xa kue'e da'ya dana Israel n-xika yata nuu Ianyuux, kiti ini-ia nuu-i. Te xaxe'e xijan va'a kida ña'a-ia ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel. Juini kue'e-i n-ka xika yata nuu-ia, ko dani xemani-ia ñayiu Israel xaxe'e uxi uu da'ya y# Israel chi n-kaxi-ia-i xa kutuu-i nuu tuu-ia.

²⁹ Juña'a na'i-ia xa n-ja'an-ia xa juña'a-ia chi xetna'a xa ja'an-ia. Kida-ia xa teku ñayiu tnu'u-ia xa na kua'a nanita'u-i ná n-ja'an-ia.

³⁰ N-ka xo kuxe ini-n nuu Ianyuux, te vitna ka kuxe ini da'ya dana Israel nuu-ia. Xaxe'e xa ka kuxe ini-i nuu-ia kundau ini ña'a-ia ndixi.

³¹ Ka kuxe ini ñayiu Israel nuu-ia vitna, ko ndunda'u ini-ia-i na xee kiu. Xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia ndixi, ndunda'u ini-ia-i tuku.

³² Nani ka kuxe ini ñayiu Israel nuu Ianyuux dani ka kuxe ini ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel nuu-ia. N-xio xa nda'u ya'a ntdaa-ro na kuú-ro n-kuu, ko xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia, ma kuu ka xa nda'u ya'a-ro.

³³ Naka kue'e xa taxi Ianyuux. Naka vichi kunda'u ini ña'a-ia. Naka kue'e xa kutnuni ini-ia. Naka kue'e xa xini-ia. Naka tu'a-ia. Ñayo-ro xini nakuenda kida-ia #n xa kida-ia, ni nakuenda daa xani ini-ia. Ñayo-ro xini naxa xani ini-ia xa kada-ia.

³⁴ Ná ja'an-da ya, daa yodotnuni:

Ñayo-ro xini nax xani ini-ia.

Ñatu xe tnu'u-ia nuu ñayiu.

³⁵ Ñayo-ro xia'an nga #n xa xia'an nga-ro-ia.

Ña tuu nax kuta'u-ia nuu-ro.

Ña tuu nax n-xia'an nga-ro-ia xa kutau-ia nuu-ro.

³⁶ Mee-ia n-xani ini ntdaa xa io, te xaxii mee-ia kuu. N-kidava'a-ia ntdaa xa io xa na kua'a na najuen tnu'u ña'a xijan. Io xa ndadaka'nu-ro-ia. Ndikiu ndiñuu nduka'nu-ia te ma jin ndi'i. Amén.

12

Kuenda kiu doko-ro mee-ro nuu Ianyuux xa xinokuechi-ro nuu-ia

¹ Ta'u tñiu-da nuu-n ntdaa-n xa junukuechi koio-n nuu Ianyuux chi kunda'u ini ña'a-ia. Kuenda kiu doko-n mee-n nuu-ia xa junukuechi koio-n nuu-ia chi vichi va'a n-kida ña'a-ia. Kuvete-ia xa daa kada-n. Ñatuka ka kuu-ro ná kuu dava'a nga ñayiu chi xinokuechi-ro nuu Ianyuux. Xaxe'e xa daa kida ña'a-ia, io xa kada-ro ntdaa-ro xijan.

² Maxku ku kuu ka anu-n xa kada koio-n xaloko. Maxku kada koio-n ná ka kida ñayiu ñatu ka xini jundu kuu Ianyuux. Ni maxku kukajan ini-n mee ni xa io ñuñayiu ya'a. Juejoon koio-n xa na kadatniú ka Ianyuux anu-n xa maxku ku kuu ka-n ná n-ka xo kuu-n. Juejoon koio-n xa na kadatniú ka-ia anu-n na kua'a na kani ini-n ná xani ini-ia te jini koio-n nax ñu ini-ia xa kada-ro. Xa ñu ini-ia xa kada-ro kuu xa kada-ro xava'a xi'in xa nduu-ro ñayiu kida mee ni xava'a. Tna ini-ia xijan.

³ Na ja'an-da nuu-n xa maxku ku ku i'ni-n xa yo va'a ka tu'a-n nux ña tuu nga ka tu'a-n. Nux ka xinokuechi-n nuu Ianyuux, maxku ku ku i'ni koio-n xa yo va'a xinokuechi-n nuu-ia. Nux va'a ka kukanu ini koio-n-ia, maxku ku ku i'ni-n xa va'a ka tu'a-n a va'a ka xinokuechi-n. Xaxe'e xa n-tetutniú ña'a-ia xa du'a ja'an-da nuu-n, du'a ja'an-da.

⁴ Na ja'an-da tnu'u kandee ya'a nuu-n. Io nda'a-ro. Io nuu-ro. Io xiti-ro. Io diki-ro, io xe'e-ro du, te nud#n nud#n xetniú-ro ntdaa, ko #n ni xa ka kuu.

⁵ Ná ka kuu xijan ka kuu ñayiu ka kukanu ini Cristu chi idii nga ñayiu ka kuu-i. Ná ndoñu'u-ro nda'a-ro, xe'e-ro, diki-ro, daa ndoñu'u tna'a ñayiu ka kukanu ini Cristu.

⁶ Ntdaa-ro tu'a kada-ro tniú Ianyuux. N-xani ini-ia xa nuduñ tniú kada-ro. Naka va'a-ia xa daa n-kidava'a ña'a-ia. Ndeda-ro vaxi xa ja'an-ro nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, na ja'an-ro xijan. Nux va'a ka kukanu ini-ro Cristu, ndaku-ro xa va'a ja'an-ro nuu ñayiu xa n-ja'an-ia.

⁷ Te ndeda-ro vaxi xa junukuechi-ro nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu, daa na kada-ro. Ndeda-ro vaxi xa dakua'a-ro ñayiu, na dakua'a-ro-i.

⁸ Ndeda-ro vaxi xa jan do'o-ro ñayiu, daa na kada-ro. Ndeda-ro vaxi xa juña'a nga-ro ñayiu ka kunda'u dava xa xneva'a-ro, kue'e na juña'a nga-ro-i. Ndeda-ro vaxi xa taxnuni-ro, va'a na taxnuni-ro. Nux vaxi-ro xa chindee-ro ñayiu xaxe'e xa nda'u ini-ro, na chindee-ro-i, te maxku kava uu kava uni anu-ro.

Io xa juemani tna'a ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

⁹ Xandaa xakuiti juemani tna'a-n; maxku kada nga-n. Jun ini koio-n xa kada-n xava'a. Dandoo koio-n xaloko xadu'a.

¹⁰ Juemani tna'a-n xi'in dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu chi kuenda kiu ñani-n ka kutna'a. Najuen tnu'u tna'a koio-n.

¹¹ Maxku kava uu kava uni anu-n hora kida-n tniú-ia. Na ku kuva'a anu-n nuu tniú Cristu. Xi'in nde yiki nde tuchi-n junukuechi-n nuu-ia.

¹² Io xa ku kuvete koio-n chi n-ka kukanu ini-n xa dananita'u ña'a Ianyuux. Hora na kada u'u ña'a ñayiu, kada nde ini koio-n. Ku kajan ta'u kutu koio-n nuu-ia, te maxku kande ini-n.

¹³ Chindee-n ñayiu ka kunda'u n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Kotondee koio-n-yi, te juña'a koio-n-yi ve'e-n na ndoo-i nux ña vada ndoo-i.

¹⁴ Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa na kuu ñayiu ka kida u'u ña'a xava'a, te maxku kui'a ja'an-yi.

¹⁵ Hora na kudi ini ñayiu, kudi ini koio-n; hora na nda'i ñayiu, nda'i koio-n.

¹⁶ Kutuu mani koio-n xi'in dava ka ñayiu. Maxku ku kuxe ini koio-n. Tu'a tna'a koio-n xi'in ñayiu ka kunda'u ka kukee. Maxku ku ja'an koio-n xa ntanditu'u xa kua'a-n kada-n.

¹⁷ Nux n-janña'a ñin ñayiu a nax n-kida ña'a-i maxku ña'a dandanaa-n. Kada-n ntdaa xa ka xani ini ñayiu xa kuu xava'a.

¹⁸ Maxku ku jantna'a-n xi'in ñayiu nuu ka xikonuu ka xikondodo-n. Ntdaa-i kutuu mani-n xi'in-i, jun ini-n xa maxku jantna'a-n xi'in-i.

¹⁹ Maxku daa mee ka-n ku kada u'u ñayiu ka kida u'u ña'a. Ianyuux io xa kada u'u ñayiu ijan, ñadu mee-n chi du'a yodotnuni: "Mee-r io xa kada u'u-r ñayiu. Mee-r juña'a ta'u-i."

²⁰ Di'uni yodotnuni: "Nux kojón ñayiu xini u'u ña'a, juña'a-n xa kaxi-i. Nux ka yichi-i ndute, juña'a-n ndute na ko'o-i. Juña'a koio-n xa kaxi xa ko'o-i na kua'a na kujanuu-i."

²¹ Naa xa kada u'u-n ñayiu n-ka kida u'u ña'a, juña'a-n xa ka ndoñu'u-i. Naa xa dandanaa-n xa n-kida ña'a ñin ñayiu, kada-n-yi xava'a.

13

Io xa jueyu'u juendetu-ro nuu se ka taxnuni nuu-ro

¹ Jueyu'u juendetu koio-n nuu se ka taxnuni nuu-n. Ianyuux kuu Ia n-xani ini xa koo se taxnuni nuu-ro. Xnetniu-s chi mee Ianyuux kida xa ka tetutniu ña'a ñuu.

² Ñayiu ndandita nuu se ka taxnuni, io kuechi-i chi ndandita-i nuu se n-kida Ianyuux xa n-tetutniu ña'a ñayiu. Kada u'u se ka taxnuni ñayiu ka ndandita nuu-s.

³ Ñayiu ña tuu nax ka kida ñatu ka yu'u nuu se ka taxnuni chi ña tuu nax ka kida-i. Ñayiu ka kida xaloko ka kuu ñayiu ka yu'u nuu-s. Xa maxku ku yu'u-ro nuu se ka taxnuni nuu-ro, na kada-ro xava'a na kua'a na najuen tnu'u ña'a koio-s.

⁴ N-kida Ianyuux xa koo se taxnuni xa na kua'a na kutuu va'a-ro. Nux na kada-n xaloko yu'u koio-n nuu-s, chi ka kida u'u-s ñayiu loko. Kiti ini-s nuu ñayiu ka kida xaloko, te daya'a-s-yi juxtixia. Xaxe'e xa xinokuechi-s nuu Ianyuux, daa kida-s.

⁵ Jueyu'u juendetu koio-n nuu koio-s, ko ñadu xa na ña'a daya'a ña'a-s juxtixia. Jueyu'u juendetu koio-n nuu koio-s xaxe'e xa daa io xa kada-ro.

⁶ Xaxe'e xa ka kida-s tni ujan ka xia'an-ro tvini ka ndajan-s. Ka xinokuechi-s nuu Ianyuux xa daa ka kida-s.

⁷ Juña'a koio-n ntaka tvini ka ndajan se ka taxnuni. Diuni juña'a koio-n tvini ka xijan-s. Ja'an koio-n, "Dito" nuu se io xa ja'an-ro "Dito." Najuen tnu'u koio-n se io xa najuen tnu'u-ro-s. Du'a kada koio-n.

⁸ Io xa najuña'a-n xa tau-n nuu ñayiu. Diuni io xa juemani tna'a-n. Nux xemani tna'a ñayiu, jandixa-i dava ka ley Ianyuuxuku.

⁹ Yodotnuni: "Maxku kava-n xi'in ñadi'i ñatu kuu ñadi'i-n. Maxku ka'ni-n ndiyi. Maxku du'u-n. Maxku kukajan ini-n xaxii ñayiu." Nux jandixa-ro ley ya'a, ndaku koio-ro xa jandixa koio-ro dava ka ley Ianyuux: "Io xa juemani-n ñanitna'a-n ná xemani-n mee-n."

¹⁰ Nux xandaa xakuita xemani-n ñanitna'a-n, ña tuu nax kada-n-yi. Kida-ro xa ja'an ley Ianyuux nux xemani-ro ñayiu.

¹¹ Maxku ku kidi-n chi xa ka xini-n na tiempo tuu-ro. Xa vax kuyatni xa nanita'u-ro. Na'a ka n-kuu xndetu-ro vaxi dada xa kundetu-ro.

¹² Kuenda kiu xa n-tuu yaa te vax kuyatni xa xino ngandii xa vax kuyatni tiempo nanita'u-ro. Xijan kuu xa maxku kada ka-ro xaloko ka kida ñayiu loko xakuaa. Mee nga xava'a na ku kada-ro ná ka kida ñayiu va'a nduu. Na kada-ro xa juini Ianyuux. Xava'a ka kida ñayiu nduu kuu ná kuu armadura soldado.

¹³ Na ku kuñukax ini-ro nuu xikonuu xikondodo-ro; na kuikonuu-ro ná kida ñayiu va'a xikonuu nduu. Maxku nde'e kaxi-ro hora xe'en-ro viko, ni maxku yo ku ji'in-ro viko, ni maxku ko'o-ro xa nde xini-ro. Maxku kada-ro kuechi xi'in ñadi'i ñatu kuu ñadi'i-ro, ni maxku mee ni xa ku kada-n kuechi ku jun ini-n. Maxku jantna'a koio-ro, ni maxku ku kuu-ro ñayiu kuedi ini.

¹⁴ Maxku daa kada koio-n. Jun ini koio-n xa kada-n xa juini Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro. Maxku ku kuu ka anu-n xa kada-n xaloko ka kida ñayiu loko.

14

Maxku ku jan tnu'u-ro dava ka ñayiu kukanu ini Jesús tuku ka kida

¹ Io xa ku kuu ini va'a-n nuu ñayiu ñatu ka kida ná ka kida-n nux ka xani ini-i xa ñatu io va'a xa ka kida-n. Io xa ku kuu ini va'a-n nuu-i chi ñayo-ro ka xini ndaa ka xini kuiti nux vatuka xa kada-ro xa ka kida-ro a ña'a. Maxku jan tnu'u-n-yi.

² Io-n ka xani ini xa io va'a xa kaxi-ro dava'a nga xa kaxi-ro, ko io-n ka xani ini xa ñatu io va'a xa kaxi-ro kuñu.

³ Ñayiu ka xaxi dava'a nga xa ka xaxi-i, maxku kui'a ja'an-i ñayiu ka xani ini xa ñatu io va'a xa kaxi-ro dava'a nga xa kaxi-ro. Ñayiu ka xani ini xa ñatu

tna ini Ianyuux xa kaxi-ro dava'a nga xa io, maxku jan tnu'u-i ñayiu ka xani ini xa io va'a xa kaxi-ro dava'a nga xa io xa kaxi-ro, chi ntdaa-i ka kuu da'ya Ianyuux.

⁴ Ñatu io va'a xa jan tnu'u-ro ñayiu chi ñadu roo io xa chinuu nax ka kida-i chi ñadu nuu mee-ro xinokuechi-i. Mee Ianyuux taxnuni nuu-i te xini-ia nax ka kida-i. Kendoo va'a xa ka kida-i chi mee-ia chindee ña'a.

⁵ Io-n ka xani ini xa nani kuu ñn kiu dani kuu ñnka kiu. Te io-n ka xani ini xa dava kiu ii, te io xa kune'e ii-ro. Ñayiu ka xani ini xa ii dava kiu, na kune'e ii-i kiu ijan.

⁶ Ñayiu ka xani ini xa ii dava kiu, io va'a xa xe ii-i chi xaxe'e Ianyuux ka xe ii-i. Ñayiu ka xaxi dava'a nga xa io xa kaxi-ro, io va'a chi ka xani ini-i xa tna ini Ianyuux xa daa ka kida-i, te ka xia'an-i nuu-ia: "N-kuta'u-da, Taa-ro." Ñayiu ñatu ka xaxi dava'a nga xa io xa kaxi-ro, io va'a chi diuni ka xani ini-i xa tna ini Ianyuux xa ka kida-i, te ka xia'an-i nuu-ia: "N-kuta'u-da, Taa-ro."

⁷ Ñayo-ro vaxi ñuñayiu xa kada-ro xa ka ku ini mee-ro. Diuni ñayo-ro xantuu kiu kuu-ro.

⁸ Hora xtuu-ro ñuñayiu kida-ro xa juini Ianyuux, te hora n-xee xa kuu-ro ndiyi, yinda'a ña'a na'i-ia. Xndito-ro a n-ka xi'i-ro, dani ka kuu-ro da'ya-ia,

⁹ chi xaxe'e xijan n-xi'i Cristu te n-nandoto-ia. N-xi'i-ia te n-nandoto-ia xa taxnuni-ia nuu ntdaa-ro xa ka kuu-ro da'ya-ia; xndito-ro a n-ka xi'i-ro.

¹⁰ ¿Nakuenda ka jan tnu'u-n dava ñayiu ka kukanu ini-ia? ¿Nakuenda ñatu ka xe ini-n-yi? Ntdaa-ro, io xa ndadandaa Ianyuux kuechi-ro, ma yoo-ro kaku.

¹¹ Du'a yodotnuni:

Xandaa xakuiti ndito-r,

te xandaa xakuiti ntdanditu'u ñayiu njuuin xiti nuu-r.

Te ja'an koio-i xa Ianyuux ndixa kuu-r.

Kuu Ianyuux n-ja'an-ia.

¹² Xee kiu ntdaa-ro ja'an nuu Ianyuux nax n-ka xo kida-ro xa n-ka xo tuu-ro ñuñayiu ya'a. Mayo-ro kaku.

¹³ Maxku jan tnu'u tna'a koio-ro. Na dandoo-ro xijan. Maxku kada-ro ñn xa xani ini ñnka ñayiu xa ñatu kuu xava'a, na kua'a maxku daa kada-i na kua'a maxku kada-i kuechi.

¹⁴ Ka xani ini dava ñayiu xa ñatu va'a xa kaxi-ro dava'a nga xa io xa kaxi-ro, ko xini daña xa ntdaa xa io xa kaxi-ro, va'a xa kaxi-ro. N-kida Jesucristu xa xini-da xa ñadu kuechi kuu xa kaxi-ro dava'a nga xa io xa kaxi-ro. Daa ja'an daña, ko nux nedaa-n ka xani ini xa kuechi kuu xa kaxi koio-n dava xa ka xaxi ñnka ñayiu, maxku kaxi koio-n nuda.

¹⁵ Nux ñn xa ka xaxi-n kida xa kida ñanitna'a-n kuechi, te nux dani na ku kaxi na'i-n ña tuu nax vi'i-n-yi. Maxku dandoo ñn ñanitna'a-n Cristu xaxe'e ñn xa ka xaxi-n chi diuni n-xi'i-ia xaxe'e-i.

¹⁶ Maxku daa kada-n na ña'a jan tnu'u ñayiu ñatu kukanu ini Cristu Ianyuux.

¹⁷ Hora xian tnu'u-da ñayiu nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu roo xa ka kuu-ro ñayiu jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-ro, ñatu kakune'e-da xa kaxi xa ko'o-ro. Xa ka kakune'e-da kuu xa io xa jandixa koio-ro-ia. Diuni ka kakune'e-da xa n-ndumani Ianyuux xi'in-ro. Ka kudi ini ñayiu n-kiu tna'a nuu roo xa ka kuu-ro ñayiu jandixa xa taxnuni-ia nuu-ro. Ka kudi ini-i chi ñu'u ña'a Espiritu-ia.

¹⁸ Ñayiu jandixa-ia, ka xinokuechi-i nuu Cristu, te tna ini Ianyuux xa daa ka kida-i. Xndaxio ñayiu xañu'u nuu ñayiu daa ka kida.

¹⁹ Na nduku-ro mudu kutuu mani-ro xi'in ñayiu. Na chindee tna'a-ro xa na kua'a na kutnuni va'a ka ini-ro nax kuu xa juini Ianyuux.

²⁰ Maxku kuu xa ka xaxi ka xi'i-ro kada xa kada ñayiu n-dakua'a-n ñin xa maxku kada-i. Ntdaa xa io xa xaxi xa ko'o-ro va'a, ko nux ndeda ñin xijan kada xa kada ñayiu kukanu ini Cristu kuechi, ñatu io va'a xa xaxi-ro ntdaa xijan.

²¹ Va'a ka nuu maxku xaxi-ro kuñu, ni maxku ko'o-ro vinu, ni maxku kada-ro inka xa xani ini inka ñayiu kukanu ini Cristu xa kuechi kuu. Va'a ka nuu maxku kada-ro xijan nux xaxe'e xijan kada-i kuechi.

²² Ñayiu xani ini xa xandaa xakuiti io va'a ñin xa kida-i, mee dii nga-i xi'in Ianyuux na'a. Naka ta'u ñayiu ña tuu nax kida xa kune ini-i.

²³ Ñayiu kaa uu kaa uni anu hora ka xaxi-i ñin xa ka xaxi-i xaxe'e xa ñatu io ndaa io kuiti anu-i, kida-i kuechi. Ki'na nuu io xa kani ini-ro nux io va'a xa kada-ro ñin xa kada-ro. Ñayiu kaa uu kaa uni anu hora ka kida-i ñin xa ka kida-i, ka kida-i kuechi xaxe'e xa ñatu io ndaa io kuiti anu-i.

15

Na kada-ro xa tna ini ñayiu ka kuu ñanitna'a-ro

¹ Roo, ñayiu ka xani ini xa xandaa xakuiti io va'a xa kida-ro ñin xa ka xko kida-ro, nux ka xani ini inka ñayiu xa kuechi kuu xijan, maxku kada ka-ro xijan na kua'a maxku daa kada inka ñayiu, te kune ini-i xa daa kada-i, chi ka xani ini-i xa kuechi kuu xijan. Maxku kada-ro xa tna ini ni mee-ro.

² Na jun ini-ro xa kada-ro xa tna ini ñayiu ka kuu ñanitna'a-ro xa kada-ro na kua'a na nduu koio-i ñayiu va'a ka. Na kada-ro xa na kutnuni va'a ka ini-i nax kuu xa n-ja'an Ianyuux.

³ Daa na kada-ro chi Cristu, naa xa kada-ia xa n-ku ini mee-ia n-xejoon-ia xa ya'a-ia na n-ja'an ñin se n-chidotnuni xa n-ja'an Ianyuux. Du'a n-ja'an-s nuu Ianyuux: “Nayiu n-ka jan kui'a ña'a ndixi n-ka jan kui'a ña'a daña. Ñayiu kui'a n-ka ja'an ña'a mee-n kui'a n-ka ja'an ña'a daña.”

⁴ Dava'a nga tnu'u Ianyuux yodotnuni xa daa nga n-xe kodotnuni xa na ka'u ñayiu, te kutu'a va'a-i xa yodotnuni. Xaxe'e xa ka tu'a va'a-ro xa yodotnuni jan ndikuu ndiñuu xñu ini-ro xa nanita'u-ro, te ña tuu nax ku ini-ro hora nda'u ya'a-ro. Tnu'u yodotnuni jan kida xa kuka'nu anu-ro.

⁵ Kida Ianyuux xa dani ñu ini-ro xa ndixi Cristu Jesús, te xndetu kanu ini-ro. Diuni kida-ia xa kuka'nu anu-ro. Mee-ia na kada xa inuu na kani ini koio-n na xani ini Cristu Jesús

⁶ na kua'a inuu kani ini koio-n hora najuen tnu'u koio-n Taa-ro Ianyuux. Kuu-ia Taa Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro.

⁷ Nani kuva'a anu Cristu nuu koio-n, dani io xa ku kuva'a anu-n nuu dava ka ñayiu kukanu ini-ia xee ve'e-n. Nduka'nu Ianyuux hora na kada koio-n xijan. Tna ini-ia xijan.

⁸ Daa io xa kada koio-n chi n-xinokuechi Cristu nuu ñayiu Israel xa na jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu uxi uu da'ya yii Israel, chi xa daa nga n-ja'an Ianyuux xa kada-ia ñin xa kada-ia da'ya dana-s.

⁹ N-xetna'a xa n-ja'an-ia xa kada-ia xa na kua'a ndadaka'nu ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel-ia. Ka ndadaka'nu-i-ia xaxe'e xa kunda'u ini-ia-i. Du'a yodotnuni xa n-ja'an ñin se n-ja'an nuu Ianyuux:

Juñ'a-da nuu ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel xa kuu-n Ianyuux.

Nakuetu-da nuu-n.

Kata-da Salmos.

¹⁰ Diuni yodotnuni xa n-ja'an inka se n-ja'an:
Ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel, io xa kuvete koio-n xi'in ñayiu ka kuu da'ya Ianyuux.

¹¹ Du'a yodotnuni inka ntuku nuu yodotnuni:
Io xa najuen tnu'u ndixi, xa ka kuu-n ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel Ianyuux.
Na nakuetu ntdaa ñuu ñuñayiu nuu-ia.

¹² Te diuni n-chidotnuni se n-xo nani Isaías:
Ïin se kuu da'ya dana Isaí taxnuni,
chi n-taxnuni xixitna-s.

Taxnuni-s nuu ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel.

Kukanu ini ña'a ñayiu xa kada-s xa n-ja'an Ianyuux xa kada-s.

¹³ Ianyuux, kuu-ia la kida xa ñatu xe tñii ini-ro xa ya'a xa xñu ini-ro xa ya'a.
Na kada-ia xa kuvete koio-n xaxe'e xa kukanu ini-n-ia, te diuni na kada-ia xa maxku kune ini ka-n xaxe'e kuechi n-ka kida-n chi ndumani-ia xi'in-n xaxe'e xa kukanu ini-n-ia. Nux daa na xee kuu, kada Espíritu-ia xa ma natu ini-n xa kukanu ini-n-ia, ni ma jin tñii anu-n xa kukanu ini ka-n-ia.

¹⁴ Xini-da xa ka ka'u-n tnu'u Ianyuux yodotnuni, te va'a ka tu'a-n. Diuni xini-da xa va'a ka dakua'a tna'a-n. Xaxe'e xijan xini-da xa xandaa xakuiti yo unu va'a-n.

¹⁵ Xa nadaja'an ña'a ntuku-da xa kada-n xa n-ja'an-da ya, n-chidotnuni-da ntdaa tnu'u ya'a. N-kuyii-da xa n-chidotnuni-da xa'a. Nadaja'an ña'a-da xijan xaxe'e xa n-tetutniú ña'a Ianyuux

¹⁶ xa dakua'a-da ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel. Mudu ya'a xinoquechi-da nuu Cristu Jesús. Ja'an-da nuu ñayiu nax io xa kada-i xa nanita'u-i. Kuenda kiu dutu kuu-da, te kuenda kiu ñin xa n-ka doko dutu nuu altar te nakueka Ianyuux ka kuu ñayiu dakua'a-da. Ïin xa tna ini Ianyuux ka nduu-i chi n-kida Espíritu-ia xa n-ka nduu-i ñayiu ii.

¹⁷ Xaxe'e xa kunduu-da xi'in Cristu Jesús, najuen tnu'u-da mee-da hora kakune'e-da ñayiu ndeka Ianyuux. Ndeka-ia-i xaxe'e xa dakua'a-da-i.

¹⁸⁻¹⁹ Ñadu mee ni-da n-kida xa n-kida-da chi Cristu n-kida xa n-ndaku-da xa n-kida-da xijan. N-kida-ia xa ndaku-da xa ja'an-da xa n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu. Diuni n-chindee ña'a-ia xa n-kida-da xava'a, te n-ka xo nde'a ñayiu. N-kida Espíritu Ianyuux xa titni vuelta n-kida-da milagru. Xaxe'e ntdaa xijan jandixa ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana Israel Ianyuux. N-ja'an-da nuu ñayiu Jerusalén xi'in ntaka ñuu n-ka nadukunduu Jerusalén xa na kukanu ini-i Cristu na kua'a nanita'u-i. Nde Jerusalén xi'in nde nuu nani Iliria n-ja'an-da xijan. N-kida-da ntdaa tñiu n-taxi Ianyuux.

²⁰ N-xe'en-da nuu ñayo n-xo xini jundu kuu Cristu. Xijan ñu ini-da xa kada-da chi ñatu n-kuu anu-da xa ji'in-da nuu xá n-ka kixe'e inka ñayiu xa ja'an-i xijan.

²¹ Nakaxtna'a xa'a xi'in xa yodotnuni. Du'a yodotnuni:

Ñayiu ta jini ka xa n-kida-s, jini-i xijan vitna.

Ñayiu ta teku ka xa n-kida-s, teku-i xijan.

Te jini koio-i nax kuu xijan.

Ku ini Spalu xa kajanta'u ñayiu Roma xaxe'e-s

²² Xaxe'e xa'a ña kuu xa xe kotoni'ni ña'a-da,

²³ ko vitna ñatuka tñiu n-taxi Ianyuux io ya'a xa kada-da. Xá n-kuu kuia daa nga kuu anu-da xa xe kotoni'ni ña'a-da.

²⁴ Ji'in-da España, te ichi dian kotoni'ni ña'a-da. Hora na xee-da xa kutuu-ro, yo kudi ini-da. Jun ini-da xa janu ichi ña'a koio-n xa ji'in-da España.

²⁵ Ki'na ka ji'in ntuku-da Jerusalén xa dakexio-da xa ndoñu'u ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu ii-i xtuu ijan. Ijan dada xee-da dian

²⁶ chi xndaxio anu dava ñayiu Macedonia xi'in Acaya xa juña'a nga-i xa ka ndoñu'u ñayiu Jerusalén n-kida-ia xa n-ka nduu-i ñayiu ii.

²⁷ Io anu ñayiu Macedonia xi'in ñayiu Acaya xa daa kada-i. Io xa daa kada-i ñayiu Jerusalén xaxe'e xa ñayiu Israel ka kukanu ini Jesucristu n-kida xa n-ka teku ñayiu Acaya tnu'u-ia. Kidayika-i xa juña'a koio nga-i tvini xa chindee-i ñayiu Jerusalén.

²⁸ Na ya'a xa dakexio ndi'i-da tvini n-ka taxi ñayiu Acaya xi'in Macedonia yinda'a-da, te ngondita-da xa xee-da dian. Ijan dada ya'a-da xa ji'in-da España.

²⁹ Xa na'a-da xa xandaa xakuiti juini Cristu xa xee-da dian.

³⁰ Xijan ta'u-da nuu-n xa na kajan ta'u koio-n xi'in nde yiki nde tuchi-n nuu Ianyuux xa na chindee ña'a-ia dañá. Nani xko xijan ta'u-da nuu-i, dani xijan ta'u koio-n nuu-ia. N-kida Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, xa ta'u tni-u-da nuu-n xa kajan ta'u-n nuu Ianyuux xa na chindee ña'a-ia. Xaxe'e xa n-kida Espíritu Ianyuux xa xemani ña'a-n, kajan ta'u-n nuu-ia xa na chindee ña'a-ia.

³¹ Kajan ta'u koio-n xa na kaku-da nuu ñayiu ña ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Judea. Diuni kajan ta'u koio-n xa na xe ini koio ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii xndaxio Jerusalén xa juña'a-da.

³² Diuni kajan ta'u koio-n xa na kudi ini-ro hora na xee-da dian te ndetatu-da nux na kachi Ianyuux.

³³ Na kunduu koio-n xi'in Ianyuux. N-ndumani-ia xi'in-ro. Amén.

16

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Roma

¹ Juini-da xa ku ku ini va'a koio-n nuu Febe, iin ña kukanu ini Jesucristu hora na xee-ña dian. Ñuu Cencrea netni-u-ña xa xinokuechi-ña nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

² Juini-da xa ku ku ini va'a koio-n nuu-ña ná ka ku ini va'a-ro nuu ntdaa ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Juña'a koio-n xa na ndoñu'u-ña, chi yo kue'e ñayiu n-kuu chindee-ña vaxi; nde dañá xko chindee-ña.

³ Yo ndajan tnu'u-da Priscila xi'in Áquila, ñayiu ka kida xi'in-da tni-u Cristu Jesús.

⁴ Diko nga xa kuú koio-ña xaxe'e-da. Na kuta'u-da. Ñadu mee ni-da kuu ñayiu ja'an xa n-kuta'u-da xa n-ka kida ña'a-ña xava'a chi diuni ka ja'an ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu da'ya dana Israel xa n-kuta'u-i xa daa n-ka kida-ña-i.

⁵ Diuni ndajan tnu'u-da ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ka nataka ve'e-ña xa ndadaka'nu-i-ia. Diuni ndajan tnu'u-da Epeneto, se mani xi'in-da. Di-u-s kuu se Asia n-kukanu ini Cristu Jesús ki'na nuu.

⁶ Diuni ndajan tnu'u-da María. Yo vichi n-kidatni-u-ña xaxe'e-n.

⁷ Ndajan tnu'u-da Andrónico xi'in Junias. Ñayiu ñuu-da ka kuu-s nduu-s. N-ka yindi'u-s kiu n-yindi'u-da. Ndandi'i-s nduu-s nuu se n-tunda'a Cristu Jesús xa dakua'a koio-s ñayiu. Ki'na ka se ya'a n-ka kixe'e xa kukanu ini-s Cristu dada dañá.

⁸ Ndajan tnu'u-da Ampliato, se mani xi'in-da xaxe'e Cristu tuku.

⁹ Ndajan tnu'u-da Urbano. N-ka kida-da tni-u Cristu xi'in-s. Ndajan tnu'u-da Estaquis, se mani xi'in-da tuku.

¹⁰ Ndajan tnu'u-da Apeles. Nda'u n-ya'a-s xaxe'e Cristu, ko kukanu ini na'i-s-ia. Ndajan tnu'u-da ñayiu xtuu ka'nu xi'in Aristóbulo.

¹¹ Ndajan tnu'u-da Herodión, tna'a-da kuu-s. Ndajan tnu'u-da ñayiu kuu familia Narciso ka kukanu ini Cristu, Ia kuu Xto'o-ro.

¹² Ndajan tnu'u-da Trifena xi'in Trifosa. Yo vichi n-ka kidatniu-ña xaxe'e Cristu, Ia kuu Xto'o-ro. Ndajan tnu'u-da Pérsida. Diuni mani-da xi'in-ña. Dani mee-ña, yo vichi n-kidatniu-ña xaxe'e Cristu, Ia kuu Xto'o-ro.

¹³ Ndajan tnu'u-da Rufo, se n-kaxi ña'a Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, xa ku kuu-s da'ya-ia tuku. Diuni ndajan tnu'u-da di'i-s. Kuenda kiu di'i-da kuu-ña.

¹⁴ Ndajan tnu'u-da Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas xi'in familia-s ñn ñn-s xa ka kuu-i ñayiu ka kukanu ini Cristu.

¹⁵ Ndajan tnu'u-da Filólogo, Julia, Nereo xi'in ku'a-s xi'in Olimpás xi'in familia-s ñn ñn-s xa ka kuu-i ñayiu ka kukanu ini Cristu. N-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii.

¹⁶ Juña'a tna'a-n xanyuux, te teyu'u tna'a-n ná ka kida dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu. Ndajan tnu'u ña'a dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu xtuu ya'a.

¹⁷ Ta'u tni-u-da nuu-n xa koo koio-n cuedado nuu ñayiu ka kida xa ma inuu ka kani ini koio-n. Daka ni'no ña'a-i xa maxku jandixa ka-n ntaka xa n-ja'an Cristu. Xa ka xini-n xa xanda kuu xa n-ja'an-ia. Maxku kandeka tna'a ka-n xi'in ñayiu ijan.

¹⁸ Hora daku'a-a-i ñayiu, ñadu nuu Cristu, Ia kuu Xto'o-ro ka xinokuechi-i chi xa kuu ini mee-i ka kida-i. Ka ja'an-i xa ka kukajan ini mee-i xa kada-i. Ka danda'u-i ñayiu lilu chi yo vii ja'an-i, te ka xani ini ñayiu jan xa va'a ka tu'a-i.

¹⁹ Kue'e ñayiu kue'e ñuu n-ka teku xa va'a jandixa-n Cristu. Xaxe'e xijan kudi ini-da. Jun ini-n xa kaan-n xa kada-n mee ni xava'a, ñadu xa daa xaloko ka ku kada koio-n.

²⁰ Na kada Ianyuux, Ia kida xa xtuu mani ñayiu xa na ndaku-n nuu Kui'na nuu xaku tiempo. Na chindee chituu ña'a Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.

²¹ Ndajan tnu'u ña'a Timoteo, se kida xi'in-da tni-u Cristu. Diuni ka ndajan tnu'u ña'a se nani Lucio xi'in se nani Jasón xi'in se nani Sosípater. Diuni tna'a-da ka kuu-s.

²² Daña Tercio, se chidotnuni tnu'u Spalu, diuni ndajan tnu'u ña'a-da chi ntada-ro ka kukanu ini Cristu, Ia taxnuni nuu-ro.

²³⁻²⁴ Diuni ndajan tnu'u ña'a se nani Gayo xi'in dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu. N-xeka ña'a Gayo ña'a nukee nuve'e-s. Ndajan tnu'u ña'a se nani Erasto, se yinda'a tvini ñuu ya'a. Diuni ndajan tnu'u ña'a se nani Cuarto.

²⁵ Kida Ianyuux xa kutnuni ka ini-n jua'an xa n-xe kodotnuni ya. Yodotnuni xa io xa kukanu ini ñayiu Jesucristu na kua'a nanita'u-i. Xa'a kuu xa ka ja'an-da nuu-n xi'in dava ka ñayiu. Kachitnu'u ña'a-da xa n-datuu Ianyuux vitna. Nde na ta nkavatuu ka ñuñayiu, xa daa nga na'a-ia xijan.

²⁶ Ñayo ñayiu n-ka xini xijan xaki'na. N-ta'u tni-u Ianyuux xa n-ka chidotnuni se n-ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an-ia xa xijan ya'a xa na kua'a na jini-n ntada-n xijan vitna na kua'a kukanu ini-n Cristu, te jandixa-n Ianyuux. Xa'a kuu xa n-kachitnu'u ña'a Ianyuux.

²⁷ Na najuen tnu'u-ro Ianyuux. Mee dii-ia tu'a ka. Ñayo xee-ia. Na chindee ña'a Jesucristu xa na ku ndadaka'nu-ro Ianyuux ñikava ñikuita. ¡Amén!

Carta ki'na nuu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Corinto

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ñuu Corinto

¹ Mee-da kuu Spalu. N-kida Ianyuux xa n-ja'an ña'a Jesucristu mee-da xa ku kuu-da ñin se n-tunda'a-ia. Carta ya'a kidava'a-da xi'in ñani-ro Sóstenes.

² Kidava'a-da nuu mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa Ianyuux ñuu nani Corinto. Xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu Jesús, te n-kida Ianyuux xa ka kuu-n ñayiu ñin nuu mee-ia. Xá n-ja'an ña'a-ia mee-n xa ku kuu koio-n ñayiu ka kida xa juini mee-ia. Ntdaa ñuu ñuñayiu n-ja'an-ia ñayiu xa jandixa koio-i Xto'o-ro Jesucristu. Xto'o mee-i kuu-ia, te Xto'o mee-ro kuu-ia.

³ Na taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n, te na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Ntdaa kiu xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux

⁴ Ntdaa kiu xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux, xaxe'e mee-n. Hora n-ka jandixa-n Cristu Jesús, te n-taxi Ianyuux xamani-ia nuu-n, te xaxe'e xijan xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu mee-ia.

⁵ Xaxe'e Cristu Jesús, kuu ná kuu xa n-ka nduu-n ñayiu kuika. Xá n-ka tñii-n xakuika Ianyuux. Kida-ia xa ka xian tñu'u-n tñu'u-ia nuu inka ñayiu, te kida-ia xa ka kutnuni ini-n tñu'u-ia.

⁶ N-ja'an ndaa-da xaxe'e Cristu nuu mee-n, te n-ka xeka va'a-n tñu'u-da.

⁷ Ña'ka ndoñu'u ka-n ni ñin, chi xa n-ka tñii-n ntdaa xa n-taxi Ianyuux. Diko ni xndetu-n nakiu ndixi Xto'o-ro Jesucristu, xa dande'a ña'a-ia mee-ia nuu mee-n.

⁸ Kada-ia xa kundee ini koio ka-n, xa jandixa na'i ka-n-ia nde na ndixi-ia, xa maxku dakuido datau-n anu-n kiu ndadandaa Xto'o-ro Jesucristu ntdaa xa io.

⁹ N-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xa kunduu koio-n xi'in Da'ya Yii-ia. Da'ya Yii-ia kuu Xto'o-ro Jesucristu. Ka kua'a-n xa koo koio-n confianza nuu Ianyuux, xa daxinokava-ia ntdaa xa n-kixe'e-ia.

Maxku jantna'a ka-n

¹⁰ Ñani-da ku'a-da, ka ja'an mee-n xa ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu. Xijan kuu xa, xijan-da nuu-n xa ñin nuu ja'an koio-n, ntdaa-n. Maxku jantna'a tñu'u-n, kutuu mani koio-n, ñin-n xi'in inka-n. Na koo xa ñin nuu kani ini koio-n, ntdaa-n.

¹¹ Ñani-da ku'a-da, du'a ja'an-da, xaxe'e xa n-ka kachitnuña'a ñayiu ve'e Cloé xa ka jantna'a tñu'u-n.

¹² Ja'an-da xa ka jantna'a tñu'u-n chi ja'an ñin-n: “Kunduu mee-r xi'in Spalu”, te ja'an inka-n: “Kunduu mee-r xi'in Apolos.” Te inka-n ja'an: “Ko kunduu mee-r xi'in Spedru”, te inka-n: “Kunduu mee-r xi'in Cristu.”

¹³ Kuu ná kuu xa n-ka dakexio nuu tna'a-n Cristu. ¿N-xitakaa Spalu nuu curuxi xaxe'e-n a? ¿N-ka xendute-n xa kunduu koio-n xi'in Spalu a? Ña'a.

¹⁴ Xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xa mee-da, ña n-dajuendute ña'a-da ni ñin-n. Diko ni se nani Crispo xi'in se nani Gayo n-dajuendute-da.

¹⁵ Xijan kuu xa, ñayo-n kua'a xa ja'an-n xa n-ka xendute-n xa kunduu-n xi'in mee-da.

16 Te diuni n-dajuendute-da ñayiu ve'e Estéfanos. Ña naja'an-da nux n-dajuendute ka-da inka ñayiu.

17 Ña n-tunda'a ña'a Cristu mee-da xa dajuendute-da ñayiu, n-tunda'a ña'a-ia xa juña tnu'u-da tnu'u va'a-ia ñayiu. Ña n-tunda'a ña'a-ia, xa ja'an-da tnu'u ñin nuu xi'in tnu'u ka xani ini ñayiu. N-tunda'a ña'a-ia, xa juña tnu'u-da ñayiu xa n-xi'í Cristu nuu curuxi, xa ma kuú koio ñayiu xi'in kuechi-i.

Va'a na'a Ianyuux te va'a taxnuni-ia

18 Nuu ñayiu ji'in koio andea, xa kakune'e-da curuxi Cristu, kuu ná kuu xa ja'an-da tnu'u lilu. Ko mee-ro, ñayiu dakaku ña'a Ianyuux xa ma ji'in-ro andea, xa kakune'e-da curuxi Cristu, kuu xa ja'an-da xa xá n-kida Ianyuux xa ma kuú-ro xi'in kuechi-ro.

19 Nani ja'an tnu'u Ianyuux, dani kuu:

Danaa-r tnu'u se ka ja'an xa ka tu'a va'a-s.

Daxio-r tnu'u se ka xani ini xa va'a ka kutnuni ini-s.

20 ¿Nde io se xani ini xa kutnuni ini-s? ¿Nde io se tu'a va'a? ¿Nde io se va'a ja'an tnu'u ka xani ini ñayiu ñuñayiu? Xá n-kida Ianyuux xa tnu'u lilu kuu ntdaa xa ka ja'an-s.

21 Va'a na'a Ianyuux xa ñatu xiniñu'u xa ka xani ini ñayiu, xa jini koio ñayiu Ianyuux. N-tna ini Ianyuux xa tunda'a ña'a-ia mee-da, xa juña tnu'u koio-da tnu'u mee-ia nuu ñayiu. Juini tnu'u mee-da kaa ná kaa tnu'u lilu nuu mee-i, ko xi'in tnu'u jan, dakaku Ianyuux ñayiu ka jandixa mee-ia, xa ma kuú koio-i xi'in kuechi-i.

22 Se Israel, ka juini-s xa jini-s milagru. Se ña ka kuu ñayiu Israel, se ka ja'an tnu'u griegu, xnduku-s se va'a ja'an xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu.

23 Ko mee-da, kachitnu'u koio-da Cristu, Ia n-xitakaa. Ñayiu Israel, ka kiti ini-i xaxe'e tnu'u-da. Ná kuu ñin toto ka'nu katuu ichi, xa jin ki'i-i te ndua ndeyu-i, kuu tnu'u mee-da. Nuú ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, tnu'u mee-da kuu ná kuu tnu'u lilu.

24 Ko ñayiu n-ja'an Ianyuux xa kunduu-i xi'in mee-ia, ka kutnuni ini-i tnu'u ja'an-da. Juini ka kuu-i ñayiu Israel, a ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, ko ka kutnuni ini-i xa n-xi'í Cristu xaxe'e mee-i. Ka kutnuni ini-i xa du'a n-dakaku Ianyuux mee-i, xa ma kuú-i xi'in kuechi-i. Ka kutnuni ini-i xa va'a na'a-ia te va'a taxnuni-ia nuu-i.

25 Xa n-kida Ianyuux, kaa ná kaa xa lilu nuu ñayiu ñuñayiu, ko yo va'a ka xa n-kida mee-ia dada ntdaa xa ka xani ini mee-i. Nuú mee-i, kaa Ianyuux ná kaa Ia ña ndaku, ko yo ndaku ka mee-ia dada mee-i.

26 Ñani-da, naja'an koio jundu kuu-n. Se tu'a va'a xa xani ini ñayiu ñuñayiu ña ka kuu-n. Ni se taxnuni nuu ñayiu ña ka kuu-n, ni se kuika ña ka kuu-n. Ko n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xa kunduu koio mee-n xi'in mee-ia.

27 N-kaxí-ia se kaa ná kaa se lilu nuu ñayiu ñuñayiu, xa kada-ia xa kujanuu koio se ñuñayiu nuu mee-ia. Ka xani ini-s xa se tu'a va'a ka kuu-s, ko kujanuu koio ka mee-s nuu Ianyuux. N-kaxí-ia se kaa ná kaa se ña ndaku nuu ñayiu ñuñayiu, xa kada-ia xa kujanuu koio se ñuñayiu nuu mee-ia. Se taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu ka kuu-s, ko kujanuu koio-s nuu Ianyuux.

28 N-kaxí-ia ñayiu kunda'u kukee, xi'in ñayiu ñatu xiniñu'u. Nde ñayiu ña tuu nax kuu, n-kaxí-ia. N-kaxí-ia mee-i, xa kada-ia xa se ka taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu maxku ya'u ka ni ñin.

29 Du'a n-kida-ia, xa ni ñin ñayiu ma kua'a xa najuen tnu'u-i mee-i nuu mee-ia.

³⁰ N-kida-ia xa kunduu koio mee-n xi'in Cristu Jesús. N-kida Jesucristu xa nduu-ro ñayiu ka xini Ianyuux. Xaxe'e xa xini Jesucristu Ianyuux, kida-ia xa xini mee-ro Ianyuux. Xaxe'e Jesucristu, n-taxkanu ini ña'a Ianyuux mee-ro. N-kida Jesucristu xa kuu-ro ñayiu ðiin nuu Ianyuux, te n-kida-ia xa juini-ro xa kada-ro xa juini Ianyuux. N-chiya'u Jesucristu kuechi-ro, te n-kida-ia xa xtuu libre-ro.

³¹ Xijan kuu xa, na koo ná ja'an tnu'u Ianyuux: "Ni ðin ñayiu ma kua'a xa ja'an va'a-i xaxe'e mee-i. Na ja'an va'a koio ñayiu xaxe'e Xto'o-ro Jesucristu."

2

N-xitakaa Jesucristu nuu curuxi xaxe'e-ro

¹ Ñani-da kuu'a-da, na n-xee-da ñuu-n xa juña tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux, ña n-ja'an-da tnu'u ndichi, ña n-ja'an-da xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu.

² N-kachitnu'u-da Jesucristu. N-kachitnu'u-da xa n-xitakaa Jesucristu nuu curuxi, xaxe'e mee-ro. Ña n-juini-da xa kachitnu'u-da ni inka xa io.

³ Kiu ijan ña ndaku-da. N-yu'u-da te ni'i-da.

⁴ Ña n-kachitnu'u-da xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu. Ña n-juini-da xa kueba ña'a va'a koio-n xaxe'e tnu'u mee-da. Ko n-ja'an-da tnu'u n-taxi Espiritu Ianyuux. Xi'in xa taxnuni Ianyuux, n-kachitnu'u-da tnu'u mee-ia nuu mee-n.

⁵ Chi ña n-juini-da xa jandixa koio-n meni tnu'u mee-da. N-juini-da xa dande'a ña'a Ianyuux xa taxnuni mee-ia nuu-n, te xijan jandixa koio-n Jesucristu.

Dande'a ña'a Espiritu Ianyuux ntdaa xa kida Ianyuux

⁶ Ka xian tnu'u-da tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ka kua'a xa kutnuni ini-i tnu'u-ia. Ñatu ka ja'an-da xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu, ñatu ka ja'an-da xa ka xani ini se kunxa'nu ka ñuñayiu. Chi vax ndi'i xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu, te vax ndi'i se kunxa'nu ka ñuñayiu.

⁷ Tnu'u Ianyuux nuncas ma jin ndi'i, tnu'u mee-ia kuu xa ka xian tnu'u-da nuu ñayiu. Ná kuu ðin xa yiva'a kuu xa xani ini Ianyuux, ná kuu ðin xa na'i kuu. Antecas xa kua'a ntdaa xa io, xá daa, xá n-xani ini Ianyuux xa kada-ia xaxe'e mee-ro. N-kida-ia xa katakaa koio-s Cristu nuu curuxi, xa kutuu va'a mee-ro xi'in mee-ia.

⁸ Xa'a kuu xa ñayo se kunxa'nu ka ñuñayiu n-ka kutnuni ini. Chi nux n-ka kutnuni ini-s n-kuu, te ma katakaa koio-s Xto'o-ro Jesús. Ia kunxa'nu ka nuu ntdaa xa io kuu Xto'o-ro Jesucristu.

⁹ Ná ja'an tnu'u Ianyuux du'a kuu: Kue'e io xa n-kida tu'a Ianyuux xa tñii koio ñayiu ka xemani-ia.

Ta jini ka nduchi nuu-ro ntdaa xa n-kida tu'a-ia xaxe'e-ro.

Ta teku ka do'o-ro, ni ta kani ini ka anu-ro nax koo.

¹⁰ N-kida Ianyuux xa n-dande'a ña'a Espiritu Ianyuux mee-ro ntdaa xa n-kida tu'a Ianyuux xaxe'e-ro. Chi kutnuni ini Espiritu Ianyuux ntdaa xa io. Nde xa na'i Ianyuux kutnuni ini Espiritu Ianyuux.

¹¹ Xa xani ini ðin seyii, ña kua'a xa kutnuni ini va'a inka seyii. Meni anu mee-s kutnuni ini va'a xa xani ini-s. Xa xani ini Ianyuux du. Xa xani ini Ianyuux, ña kua'a kutnuni ini mee-ro. Diko ni Espiritu Ianyuux kutnuni ini xa xani ini Ianyuux.

¹² Mee-ro, ña n-ka tñii-ro xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu. Xá n-ka xeka va'a-ro Espiritu Ianyuux, te du'a kua'a-ro xa kutnuni ini-ro ntdaa xa n-tax nga Ianyuux.

¹³ Tnu'u n-taxi Ianyuux, ka xian tnu'u-da nuu ñayiu. Ña ka ja'an-da tnu'u n-ka dakua'a ña'a ñayiu. Ka ja'an-da tnu'u n-dakua'a ña'a Espiritu Ianyuux. Nu u ñayiu xa n-ka xeka va'a Espiritu Ianyuux, ka ja'an-da tnu'u Espiritu Ianyuux.

¹⁴ Ko ñin seyii, nux ma juejoon-s xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-s, ma kua'a-s xa kueka va'a-s tnu'u Espiritu Ianyuux. Chi nuu mee-s, tnu'u Espiritu li kuu ná kuu tnu'u lilu. Ña kua'a-s xa kutnuni ini-s, chi ñatu kidatniu Espiritu li anu-s.

¹⁵ Ko ñin seyii, nux juejoon-s xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-s, te kutnuni ini-s. Kutnuni ini mee-s ntdaa. Te ñayiu ñuñayiu, ma kutnuni ini koio-i nanda kuu xa kutnuni ini-s.

¹⁶ Chi ná ja'an tnu'u Ianyuux yodotnuni xá n-kuu kue'e kuia, du'a kuu: “Ni ñin ñayiu má kutnuni ini nax xani ini Ianyuux, xa kua'a-i xa dakua'a-i-ia.” Ko mee-ro, ka kunduu-ro xi'in Cristu, te dakua'a ña'a Espiritu Ianyuux ntdaa xa xani ini Cristu.

3

Se ka kidatniu xi'in Ianyuux ka kuu-da

¹ Ñani-da ku'a-da, na n-xo tuu-da xi'in-n, ña n-kuu xa ja'an-da nuu mee-n ná ja'an-da nuu ñayiu ka xejoon xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-i. Kiu ijan, ta juejoon ka koio-n xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-n. Nani ka kuu sekuechi yijin, dani n-ka kuu mee-n, chi ña n-ka kua'a-n xa kutnuni ini-n nax xani ini Cristu.

² Xa n-dakua'a ña'a-da, kuu ná kuu xa n-taxi-da diku ko'o koio-n. Ná kuu kuñu kaxi-ro kuu xa xani ini Cristu. Ko ña n-taxi-da kuñu jan, chi ña n-ka kua'a-n xa kaxi-n kuñu. Te nde vitna, dani ña ka kua'a-n.

³ Chi dani ña n-ka xejoon-n xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-n. Xini-da xa du'a kuu, chi ka kukuedi ini nuu tna'a-n, te ka jantna'a tnu'u-n. Xtuu mee-n ná xtuu ñayiu ñuñayiu, ñayiu ña ka kunduu xi'in Cristu. Ta juejoon ka-n xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-n.

⁴ Chi ja'an ñin-n: “Kunduu mee-r xi'in Spalu”, te inka-n ja'an: “Kunduu mee-r xi'in Apolos.” Ka kuu mee-n ná ka kuu ñayiu ñuñayiu, chi ña ka xejoon-n xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-n.

⁵ ¿Jundu kuu Apolos? ¿Jundu kuu mee-da? Diko ni se xinokuechi nuu Ianyuux ka kuu-da, nduu-da xi'in-s. N-ta'u tniu ña'a Xto'o-ro Jesucristu xa kachitnu'u koio-da tnu'u va'a Ianyuux, te na n-ka teku-n xa n-ka ja'an-da, n-ka jandixa-n tnu'u-ia.

⁶ Ná kuu se dandee yutnu tata kuu mee-da, te ná kuu se xodo ndute yutnu tata kuu Apolos. Ko Ianyuux kida xa vax kue'nu koio-n.

⁷ Se dandee yutnu tata, ña ya'u-s ni ñin, te se xodo ndute yutnu tata, ña ya'u-s ni ñin. Diko ni Ianyuux, chi kida mee-ia xa kue'nu va'a-n.

⁸ ñin nuu ka kuu se dandee yutnu tata, xi'in se xodo ndute yutnu tata, te nani kidatniu ñin ñin-s, dani chiya'u Ianyuux ñin ñin-s.

⁹ Se ka kidatniu xi'in Ianyuux ka kuu-da. Te mee-n, ka kuu-n ná kuu nuu ñu'u kidatniu-ia.

Ná kuu ve'e kidava'a Ianyuux ka kuu-n.

¹⁰ Ná kuu albañii tu'a va'a kuu mee-da. Xi'in xamani n-taxi Ianyuux, n-kidava'a-da cimientu ve'e, hora n-kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu. Te vitna, ka dakua'a ña'a inka seyii mee-n. Ná kuu se kidava'a xeve'e nuu cimientu ve'e, ka kuu-s. Xijan kuu xa na koo koio-s ñin ñin-s cuedado, xa kadava'a va'a-s xeve'e nuu cimientu n-kidava'a mee-da.

11 Idini cimientu ve'e io, te cimientu jan kuu Jesucristu. Maxku koo xa kadava'a inka ñayiu inka cimientu ve'e jan.

12 Nux dakua'a va'a ña'a ñn seyii mee-n, kuu ná kuu xa kidava'a-s xeve'e oro, xeve'e plata, xeve'e yuu yo ya'u. Nux ma dakua'a va'a ña'a-s, te kuu ná kuu xa kidava'a-s xeve'e yutnu, xeve'e ndayo'o, xeve'e tnuñama.

13 Te jini Ianyuux nanda n-ka kidava'a-s, ñn ñn-s. Na ndadandaa-ia ntdaa xa io, daa kototnuni-ia xa n-ka kidava'a-s, ñn ñn-s. Xi'in ñu'u koko, kototnuni-ia tni u n-ka kida-s.

14 ñn seyii, nux n-kidava'a va'a-s ve'e, te tñi-s premiu-s.

15 Ko nux kayu ve'e n-kidava'a-s, dakuita-s ntdaa xa n-kidatni-u-s, ko mee-s dakaku ña'a Ianyuux. Ko ku kuu-s ná kuu ñn seyii n-ya'a me'ñu ñu'u koko.

16 ¿Na kutnuni ini koio-n xa ka kuu mee-n veñu'u Ianyuux a? Xaxe'e xa tuu Espiritu Ianyuux anu mee-n, te ka kuu-n veñu'u Ianyuux.

17 Nux na kanu ñn seyii veñu'u Ianyuux, te danaa Ianyuux mee-s. Chi ii veñu'u Ianyuux, te mee-n ka kuu veñu'u jan.

18 Maxku danda'u koio-n mee-n, ni ñn-n. ñn seyii, nux xani ini-s xa va'a kutnuni ini-s xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu, io xa juejoon-s xa ku kuu-s ná kuu ñn se lilo, io xa dandoo-s xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu, xa kunduu-s xi'in Ianyuux. Ijan dada, ku kuu-s ñn se kutnuni ini va'a.

19 Chi xa ka xani ini ñayiu ñuñayiu kuu ñn xa lilo nuu Ianyuux. Ja'an tnu'u Ianyuux: "Kida Ianyuux xa xa xani ini ñn seyii kuu ná kuu ñn trampa tñi ña'a."

20 Inka vuelta ja'an tnu'u Ianyuux: "Na'a Ianyuux nax xani ini se tu'a va'a, na'a-ia nax ka xani ini ñayiu ñuñayiu. Na'a-ia xa ñn xa ñatu xiniñu'u kuu xa ka xani ini-i."

21 Xijan kuu xa maxku najuen tnu'u-n mee-n, xa kunduu-n xi'in ñn seyii, a inka seyii. Chi ntdaa xa io kuu xaxii mee-n.

22 Mee-da, xi'in Apolos, xi'in Spedru, ndruni-da, kuu kuenda mee-n. Ntdaa xa io ñuñayiu kuu kuenda mee-n. Xa xtuu-n, a xa kuú koio-n. Ntdaa xa io vitna, xi'in ntdaa xa koo. Ntdaa xa io kuu xaxii mee-n.

23 Chi mee-n, ka kuu-n kuenda Cristu, te Cristu kuu kuenda Ianyuux.

4

Se ka xinokuechi nuu Jesucristu ka kuu-da

1 Xijan kuu xa io xa kutnuni ini koio-n nax ka kuu mee-da. Ka kuu-da se xinokuechi nuu Jesucristu. Ka kuu-da se dakua'a ña'a mee-n xa xani ini Ianyuux.

2 Io xa daxinokava-da tni u n-taxi Ianyuux. Io xa dande'a-da Ianyuux xa kua'a-ia xa koo-ia confianza nuu-da, xa kada-da xa juini mee-ia.

3 Juini ka xitotnuni ña'a mee-n, ko ñatu xiniñu'u. Juini ka xitotnuni ña'a se ka taxnuni ñuñayiu, ko ñatu xiniñu'u. Nde mee-da, nux xitotnuni-da mee-da, ko ña xiniñu'u.

4 Juini ñatu tekuechi ña'a anu mee-da, ko xini-da xa se kida kuechi kuu-da. Io xa kototnuni ña'a Ianyuux mee-da.

5 Xijan kuu xa maxku ja'an koio ka-n xa kunduu-n xi'in ñn seyii, a inka seyii. Io xa kundetu koio-n, nde na ndixi Xto'o-ro Jesucristu. Kiu ijan, ndadandaa ña'a mee-ia mee-ro. Na ndixi-ia, datuu-ia ntdaa xa yiva'a nuu nee, datuu-ia ntdaa xa ka xani ini ñn ñn ñayiu. Kiu ijan, ndada kuenda Ianyuux ñn ñn ñayiu, nux n-kida-i ñn xava'a, a n-kida-i ñn xa ña ya'u ni ñn.

⁶ Ñani-da ku'a-da, xaxe'e mee-n, kidava'a-da tnu'u ya'a. Mee-da xi'in Apolos, ñin ichi ka ne'e ka tñin-ñin ka kuu-da. Ka kida mee-da ná ja'an tnu'u Ianyuux, te ka juini-da xa dakua'a koio mee-n, xa kada koio mee-n ná ja'an tnu'u Ianyuux. Ñayo-n kua'a ja'an va'a-n ñin se dakua'a ña'a, te kui'a ja'an-n inka se dakua'a ña'a.

⁷ ¿Nax kuu xa xani ini-n xa kunxa'nu ka mee-n dada inka ñayiu? ¿Nax neva'a-n xa ña n-taxi Ianyuux? Te nux n-taxi Ianyuux ntdaa xa neva'a-n, ¿nakuenda najuen tnu'u-n mee-n?

⁸ Ka xani ini-n xa se kuika ka kuu-n, ka xani ini-n xa ntdaa xa ka kukajan ini-n xneva'a-n. Xtuu-n ná xtuu se kunxa'nu ka. Te ka xani ini-n xa ñatuka ndoñu'u ña'a-n. ¿Naka va'a koo, nux ku kuu koio-n se kunxa'nu ka, te taxnuni mee-da xi'in-n!

⁹ Xani ini-da xa juini Ianyuux xa kujuiin koio ntdaa ñayiu nuu se n-tunda'a-ia. Ka xika mee-da, ná ka xika se n-ka kidandaa-s xa kuú-s. Xá n-xee ntdaa ñayiu, xa jini koio-i, hora ka'ni ña'a koio-s. Ñayiu, xi'in nde ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, xnde'a ña'a mee-da.

¹⁰ Xaxe'e Cristu, kuu ná kuu xa ka kuu-da se lilu. Ko mee-n, ka xani ini-n xa ka kuu-n se tu'a va'a. Ka xani ini-n xa ña ndaku mee-da te yo ndaku mee-n. Xndaxio ñayiu xañu'u nuu mee-n, ko ñayo ñayiu io xañu'u nuu mee-da.

¹¹ Nde vitna ka kojón-da, te ka yichi-da ndute, te ña tuu na da'ma va'a-da. Ka janña'a-i, te ña tuu na ve'e-da xndaxio.

¹² Ka kidatniú-da nde n-xiau-da. Xi'in nda'a mee-da ka kidatniú-da. Nini kui'a ja'an ñayiu nuu mee-da, te ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e mee-i, xa kada-ia xa kutuu va'a koio-i. Juini ka xini u'u ña'a ñayiu, ko dani ka kundee ini-da.

¹³ Nini ka kakune'e ña'a ñayiu, te ka kidatniú mee-da xa kutuu mani-da xi'in-i. Ka xani ini-i xa mi'i ñuñayiu ka kuu-da. Nde vitna, ka kida ña'a-i ná ka kida-i nuu se ñatu xiniñu'u.

¹⁴ Ña n-kidava'a-da tnu'u ya'a xa kada-da xa taxi-da xa januu. Diko ni jan do'o ña'a-da, chi ka kuu mee-n da'ya mani-da.

¹⁵ Juini na koo uxi mil se dakua'a ña'a tnu'u Cristu mee-n, ko idini-s kuu ná kuu taa-n. N-ja'an mee-da tnu'u va'a Cristu nuu mee-n, te du'a n-ka jandixa-n-ia. Nde kiu ijan, kuu-da taa-n.

¹⁶ Xijan kuu xa ja'an-da nuu mee-n, xa kada koio mee-n ná kida mee-da.

¹⁷ Xijan kuu xa n-tunda'a-da Timoteo nuu mee-n. Ná kuu ñin da'ya mani-da kuu Timoteo. Kunduu mee-s xi'in mee-da, te ka kunduu-da, nduu-da xi'in-s, xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Kada-s xa naja'an koio mee-n nanda kida mee-da xa kunduu na'i ka-da xi'in Cristu. Nani dakua'a-da ñani-ro ku'a-ro nitu'u ñuu xa kada koio mee-i, dani kida mee-da, te dani io xa kada koio mee-n.

¹⁸ Dava-n, xa n-ka kuxee ini-n, chi ka xani ini-n xa ma xee ka-da ñuu-n.

¹⁹ Ko vax kuyatni xa xee-da ñuu-n, nux na kachi Ianyuux. Te kototnuni-da se ka najuen tnu'u mee-s. Jini-da nux kua'a koio-s xa kada-s ná ka ja'an-s, a ña'a.

²⁰ Nux ña kua'a-s, te xandaa kuu xa ña n-kaxi Ianyuux mee-s xa taxnuni-s xi'in-ia.

²¹ Te mee-n, ¿nax ka juini-n? ¿Ka juini-n xa xee-da ñuu-n, xa kudeen ña'a-da? ¿O ka juini-n xa xee-da ñuu-n, xa juemani ña'a-da, te xi'in tnu'u mani chindee ña'a-da u?

5

Ñin se io me'ñu mee-n, kida-s xa u'u

¹ N-teku-da xa me'ñu mee-n, tna'a ñin seyñ n-tni-s ñadi'i taa-s, xa kava-s xi'in-ña. Nde ñayiu ña ka jandixa Ianyuux, ñayiu ka kida kuechi xi'in kuechi, nde mee-i, ña ka kida ñin-i ná n-kida mee-s.

² Te mee-n, ka najuen tnu'u-n mee-n! Io xa ku kujanuu koio-n, io xa tnuu ini koio-n, nde na nda'i koio-n. Io xa kine'e koio-n se n-kida kuechi jan, xa maxku kutuu ka-s me'ñu-n.

³ Chi mee-da, juini ña tuu-da xi'in-n vitna, ko kuu ná kuu xa tuu-da xi'in-n. Juini ña tuu-da xi'in-n, ko xa n-ndadandaa-da se n-kida kuechi jan.

⁴ Ñayiu ka jandixa Xto'o-ro Jesús ka kuu-n. Io xa nataka koio-n, xa ndadandaa koio mee-n se ijan tuku. Juini ma kutuu-da xi'in-n, ko koo ná kuu xa kutuu-da xi'in-n. Xi'in xa taxnuni n-taxi Xto'o-ro Jesús mee-n, io xa ndadandaa koio mee-n mee-s.

⁵ Io xa juña'a koio-n se n-kida kuechi jan nuu kui'na, xa danaa-i yiki kuñu-s. Ko juini na danaa kui'na yiki kuñu-s, ko na koo xa dakaku Ianyuux anu-s, hora ndixi Xto'o-ro Jesús xa ndadandaa-ia ntdaa xa io.

⁶ Xa ka najuen tnu'u-n mee-n, ña kuu xava'a. Ná kuu ndidí kuixi kuu kuechi n-kida se ijan. ¿Ña ka xini-n xa ita'u ni ndidí kuixi dakuu ia ntdaa yuchi tila u? Ná kuu ndidí kuixi kuu kuechi n-kida se ijan, te ná kuu yuchi tila ka kuu mee-n.

⁷ Xijan kuu xa dita koio mee-n ntdaa xa u'u, xa ku kuu koio-n ná kuu yuxa xee. Chi xaxe'e Cristu, ka kuu-ro xa xee. Ná kuu tkolelu n-ka xa'ni ñayiu Israel viko Paxcua, da kuu Cristu, chi n-xejeon-ia xa n-ka xa'ni ña'a seyñ mee-ia, xaxe'e mee-ro.

⁸ Xijan kuu xa na kutuu mee-ro ná xtuu ñayiu ndadaka'nu viko Paxcua. Na dita-ro ntdaa xa u'u. Maxku kani ini ka-ro xa u'u, maxku kada ka-ro kuechi. Na kani ini-ro xa kuu xandaa, te na ja'an-ro xa kuu xandaa, te na kada-ro xa kuu xandaa.

⁹ Na n-kidava'a-da carta ki'na nuu, n-ja'an-da xa maxku kunduu koio mee-n xi'in ñayiu ka kidi xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i.

¹⁰ Ko du'a ña juini kachi xa io xa ka'nde tna'a-n xi'in ñayiu ñuñayiu. Xandaa kuu xa mee-i ka kuu ñayiu ka kidi xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i. Ñayiu kukuedi ini, xi'in ñadu'u ka kuu-i. Ñayiu ka jandixa santu ka kuu-i. Ko nux n-xio xa ka'nde tna'a-n xi'in mee-i n-kuu, te koo xa kee koio-n ñuñayiu.

¹¹ Tnu'u n-kidava'a-da, juini kachi xa maxku kunduu koio-n xi'in se ka ja'an xa kunduu-s xi'in Cristu, ko kidi-s xi'in ñadi'i ña n-tnunda'a xi'in-s. O kuu-s se kuedi ini, o jandixa-s santu, o se kui'a ja'an kuu-s, o sexini kuu-s, o ñadu'u kuu-s. Maxku nkoio koio-n ni xa kax ka'nu-n xi'in-s.

¹²⁻¹³ Ko ña kuu tniu mee-da xa ndadandaa-da ñayiu ña ka jandixa Cristu. Meni mee Ianyuux ndadandaa-ia mee-i. Ko kuu tniu mee-n, xa ndadandaa koio-n ñayiu ka ja'an xa kuu-i ñani-n ku'a-n, ko dani ka kida-i kuechi. Io xa kine'e koio-n se n-kida kuechi jan, xa ma kutuu ka-s me'ñu mee-n.

6

Jantna'a-n nuu se ña ka jandixa Cristu

¹ Nux ka jantna'a-n, ñin-n xi'in inka-n, ¿te ña ka kujanuu-n xa ji'in-n nux juxtixia, nuu se ña ka jandixa Cristu a? Nux ka kiti ini nuu tna'a-n, ñin-n xi'in inka-n, io xa ji'in-n xa kajan-n consejo nuu ñani-ro ku'a-ro, nuu ñayiu ka jandixa Cristu. Maxku ji'in koio-n nuu ñayiu ña ka jandixa Cristu.

² ¿Ña n-ka teku-n xa ndadandaa mee-ro ñuñayiu a? Nux ndadandaa koio-n ñuñayiu, te xandaa kuu xa kua'a-n xa ndadandaa koio-n xa lucht ya'a.

³ ¿Ña n-ka tekun-xa ndadandaa mee-ro nde ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, a? Nux ndadandaa-ro ángel, diuni kua'a-ro xa ndadandaa-ro kuechi ñani-ro ku'a-ro.

⁴ Xijan kuu xa nux jantna'a koio-n, te nde se ñatu xiniñu'u me'ñu-n, io xa juejoon koio-n xa ndadandaa ña'a mee-s mee-n.

⁵ Ja'an-da tnu'u ya'a, xa kada-da xa na kujanu koio-n. ¿Me'ñu mee-n, ña yoo ni ñn se tu'a va'a kua'a xa ndadandaa-s ñayiu ka jandixa Cristu a? Joon, io-s.

⁶ ¿Nax kuu xa kandeka tna'a-n ji'in nuu juxtixia ñuu-n, nuu se ña ka jandixa Cristu a?

⁷ Xandaa kuu xa ta dita koio-ka-n xa u'u. Xa ka jantna'a-n, ñn-n xi'in inka-n, te xndeka tna'a-n jua'an nuu juxtixia, kuu xa ka kida-n xa u'u. Nux kada ña'a ñani-n ku'a-n xa u'u, te va'a ka xa juejoon-n xa du'a koo, dada xa jantna'a-n xi'in-s. Va'a ka xa juejoon-n xa du'u ña'a-s, dada xa kandeka-n-si ji'in nuu juxtixia.

⁸ Ko mee-n ka kida tna'a-n xa u'u, te danda'u tna'a-n. Ñayiu ka jandixa Cristu ka kuu-n, ko dani ka kida tna'a-n xa u'u.

⁹ ¿Ña ka kutnuni ini-n xa ñayiu ka kida xa u'u, ma kua'a-i xa kutuu va'a-i nuu taxnuni Ianyuux a? Maxku danda'u koio-n mee-n. Ñayiu kidi xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i, ma kua'a-i xa kutuu-i nuu taxnuni Ianyuux. Ni ñayiu ka jandixa santu, ni seyii n-dandoo ñadi'i-s, ni ñadi'i n-dandoo yii-ña. Ni seyii kidakuechi ntña'a seyii, ni ñadi'i kidakuechi ntña'a ñadi'i.

¹⁰ Ni ñadu'u. Ni ñayiu ka kukuedi ini. Ni sexini, ni ñáxini. Ma kua'a ñayiu jan xa kutuu-i nuu taxnuni Ianyuux. Ni ñayiu kui'a ja'an, ni ñayiu danda'u inka ñayiu. Ma kutuu-i xi'in Ianyuux.

¹¹ Te mee-n ka kuu ñayiu n-ka kida xa u'u ya'a. Ntdaa-n ña'a, ko dava-n, joon. Du'a n-ka kida-n. Ko n-ka natu ini-n kuechi-n, te n-ka xendute-n xaxe'e xa jandixa-n Jesucristu. Te xá n-kida Ianyuux xa ka kuu-n ñayiu diin nuu mee-ia, ñayiu ka kida xa juini mee-ia. Te xaxe'e xa n-ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu, te n-ka xejoon-n xa kadtñiu Espíritu Ianyuux anu-n, te xá ndadandaa ña'a Ianyuux mee-n. Xá n-taxkanu ini ña'a-ia mee-n, xá n-ja'an-ia xa ka kuu mee-n ná kuu ñayiu nuncas ña n-kida ni ñn xa u'u.

Xa ii kuu yiki kuñu-n

¹² Ka ja'an mee-n xa io libre-n xa kada-n dava'a nga xa juini-n. Joon, io libre-n, ko ña ntdaa xiniñu'u va'a. Io libre-n xa kada-n dava'a nga xa juini-n, ko maxku juejoon koio-n xa kadajuexa ña'a ni ñn xa io.

¹³ Xandaa kuu xa n-kidava'a Ianyuux xa kaxi-ro, xa tñii-ro xa ndoñu'u xiti-ro. Te n-kidava'a-ia xiti-ro xa tñii-ro xa kaxi-ro. Te kada-ia xa vax ndi'i xiti-ro xi'in xa kaxi-ro. Ko ña n-kidava'a Ianyuux yiki kuñu-ro xa kidi-ro xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-ro. N-kidava'a-ia yiki kuñu-ro, xa kada-ro xa juini mee-ia. Te kada-ia xa kutuu va'a-ro, xi'in mee-ia kuia ma jin ndi'i.

¹⁴ Nani n-kida Ianyuux xa n-nandoto Xto'o-ro Jesús, dani taxnuni-ia xa nandoto koio mee-ro tuku.

¹⁵ ¿Ñatu kutnuni ini koio-n xa xaxe'e xa jandixa-ro Cristu, te kuu ná kuu xa n-nduu-ro yiki kuñu Cristu a? ¿Dandoo-da Cristu, xa kunduu-da xi'in ñadi'i diko yiki kuñu-ña? ¡Maxku du'a koo!

¹⁶ ¿Ña kutnuni ini koio-n xa hora kida-n kuechi xi'in ñadi'i diko mee-ña, du'a nduu idini yiki kuñu, mee-n xi'in mee-ña u? Ja'an tnu'u Ianyuux: "Idini yiki kuñu ku kuu-s nduu-s."

17 Ko nux kunduu ñin ñayiu xi'in Cristu, te idini anu nduu-i xi'in-ia. Chi nani tuu Espiritu Ianyuux xi'in Cristu, dani tuu Espiritu Ianyuux xi'in ñayiu ka kunduu xi'in Cristu.

18 Xijan kuu xa maxku kidi koio-n xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-n. Dava'a nga inka xa u'u kida ñin seyii, du'a kida-s kuechi nuu inka ñayiu, ko nux kidi-s xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-s, du'a kida-s kuechi nuu mee-s.

19 ¿Na kutnuni ini koio-n xa yiki kuñu mee-n, ñin ñin-n, kuu veñu'u nuu tuu Espiritu Ianyuux a? N-taxi Ianyuux Espiritu Ii, xa kutuu-ia xi'in-n. Xijan kuu xa yiki kuñu-n, ñatu kuu kuenda mee-n, chi kuenda Ianyuux kuu.

20 Ya'u n-xeen ña'a Cristu, hora n-xi'i-ia xaxe'e-n. Xijan kuu xa, nani xndaxio-n xañu'u nuu Ianyuux xi'in anu-n, dani io xa koo koio-n xañu'u nuu mee-ia xi'in yiki kuñu-n.

7

Na kidi ñin seyii xi'in ñadi'i mee-s, na kidi ñin ñadi'i xi'in yii mee-ña

1 Xá n-tnii-da tutu n-ka kidava'a-n. Vitna kachitnu'u-da ntdaa xa n-ka xijan tnu'u ña'a-n.

2 ñin seyii, va'a ka xa ma tnunda'a-s. Ko maxku koo xa kidi-s xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-s. Xijan kuu xa, va'a ka xa tnunda'a ñin seyii xi'in ñin soltera ku kuu ñadi'i mee-s, te va'a ka xa tnunda'a ñin soltera xi'in ñin se ku kuu yii mee-i.

3 Na kidi ñin seyii xi'in ñadi'i mee-s. Na kidi ñin ñadi'i xi'in yii mee-ña.

4 Yiki kuñu ñadi'i, ñatu kuu kuenda mee-ña, chi kuenda yii-ña kuu. Yiki kuñu seyii, ñatu kuu kuenda mee-s, chi kuenda ñadi'i-s kuu.

5 Juejoon nuu tna'a-n. Ko nux kani ini ñin nuu-n, nduu-n, xa ma kidi ka'nu-n uu uni kiu, xa kajan ta'u-n, nduu-n, nuu Ianyuux, te vatuka. Ko dada, juejoon nuu tna'a-n inka vuelta, xa maxku kadajuexa ña'a kui'na xa kada-n xa u'u, xaxe'e xa ma kua'a ka-n xa kada maxu ka-n yiki kuñu-n.

6 Tnu'u ya'a kuu consejo-da. Ñatu kuu tnu'u ta'u tni-u-da nuu-n.

7 Xani ini mee-da xa va'a ka xa kutuu koio mee-n ná tuu mee-da. Ko nux ña kua'a-n xa kutuu meni-n, te vatuka. Xá n-tnii-ro, ñin ñin-ro, xamani taxi Ianyuux. Nu u ñin-s, xia'an-ia xamani-ia xa ma tnunda'a-s. Nu inka-s, xia'an-ia xamani-ia xa tnunda'a-s.

8-9 Vitna ja'an-da nuu se ka kuu solteru. Va'a ka xa kutuu koio-s ná tuu mee-da. Ko nux ña kua'a-s xa kada maxu-s yiki kuñu-s, na tnunda'a-s. Va'a ka xa tnunda'a-s, dada xa koo ná kuu xa koko xiti yiki kuñu-s. Diuni ñá ka kuu viuda tuku. Va'a ka xa kutuu koio-ña ná tuu mee-da. Ko nux ma kua'a-ña xa kada maxu-ña mee-ña, na natnunda'a-ña.

10 Vitna, ta'u tni-u-da tnu'u ya'a nuu ñayiu xá n-ka tnunda'a. Tnu'u mee-da ña kuu, chi tnu'u ta'u tni u Xto'o-ro Jesucristu nuu-n kuu. Ja'an-ia xa maxku dandoo ñadi'i yii-ña.

11 Ko nux dandoo-ña yii-ña, te maxku natnunda'a-ña xi'in inka seyii. O nux kua'a-ña xa ndumani-ña xi'in yii-ña, na nukotuu-ña xi'in yii-ña inka vuelta. Dani seyii. Ja'an Xto'o-ro Jesucristu xa maxku dandoo koio seyii ñadi'i-s.

12 Nuu dava ka-n, ja'an-da consejo mee-da. Tnu'u mee-da kuu, ña kuu xa ta'u tni u Xto'o-ro Jesucristu. Ñani-da, nux ña jandixa ñadi'i-n Cristu, ko maxku kuijun-n-ña. Nux kudi ini-ña xa kutuu na'i ka-ña xi'in-n, te vatuka.

13 Ku'a-da, nux ña jandixa yii-n Cristu, ko maxku kuijun-n-si. Nux kudi ini-s xa kutuu na'i ka-s xi'in-n, te vatuka.

14 Chi hora n-ka kixe'e mee-n xa jandixa-n Cristu, du'a n-ka kida-n xa yii-n xi'in ñadi'i-n ka kuu ñayiu diin nuu Ianyuux. N-ka kida-n xa da'ya kuechi-n ka kuu ñayiu diin nuu Ianyuux.

15 Ku'a-da, nux ña jandixa yii-n Cristu, te juini-s xa ji'in-s, te du'a na koo. Nux du'a koo, te io libre mee-n. Ñani-da, nux ña jandixa ñadi'i-n Cristu, te juini-ña xa ji'in-ña, te du'a na koo. Io libre-n. Chi n-ja'an ña'a Ianyuux mee-ro xa kutuu mani-ro.

16 Ñadi'i, juejoon koio-n xa du'a koo, chi ña xini mee-n nux xaxe'e mee-n jandixa yii-n Cristu, a ña'a. Seyii, juejoon koio-n xa du'a koo, chi ña xini mee-n nux xaxe'e mee-n jandixa ñadi'i-n Cristu, a ña'a.

17 Nu u ii n- n, n-taxi Xto'o-ro Jesucristu tniu mee-n. Ná n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, du'a kada koio-n, iin iin mee-n, vitna. Te du'a ta'u tniu-da nuu ntdaa ñayiu ka jandixa Xto'o-ro Jesucristu.

18 ¿N-xa'nde dutu nuu ii-n na yijin-n, te dada n-ja'an ña'a Ianyuux a? Vatuka, maxku kujanu-n xaxe'e xa n-ka xa'nde-s nuu ii-n. ¿Ña n-xa'nde taa-n nuu ii-n na yijin-n, ko n-ja'an ña'a Ianyuux a? Vatuka, maxku ka'nde-n nuu ii-n vitna.

19 Ña tuu na kuenda nux n-xa'nde taa-n nuu ii-n, te diuni ña tuu na kuenda nux ña n-xa'nde taa-n nuu ii-n. Xa xiniñu'u, kuu xa kada koio-n, iin iin-n, xa juini Ianyuux.

20 Na ku kuu na'i koio ka-n vitna, ná n-ka kuu-n hora n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n.

21 ¿N-kuu-n se kidatniu du'a nuu iñka ñayiu, hora n-ja'an ña'a Ianyuux a? Maxku ki ini-n xaxe'e xa kuu-n se kidatniu du'a nuu iñka ñayiu. Ko nux kua'a-n xa kutuu libre-n, te vatuka.

22 Chi iin seyii, juini kuu-s se kidatniu du'a nuu iñka ñayiu, ko se tuu libre kuu-s nuu Ianyuux. N-ja'an Ianyuux mee-s, xa ku kuu-s iin se xinokuechi nuu Cristu. Diuni iin seyii tuu libre. Juini ña kuu-s se xinokuechi nuu iñka ñayiu, ko n-ja'an Ianyuux mee-s, xa ku kuu-s se xinokuechi nuu Cristu.

23 Na n-xi'í Cristu xaxe'e-n, ya'u n-xeen ña'a-ia mee-n, xa ku kuu koio-n kuenda mee-ia. Maxku juejoon-n xa kadajuexa ña'a ñayiu mee-n, xa daxio-n xa juini Cristu, xa kada-n xa juini mee-i.

24 Ñani-da ku'a-da, na ku kuu koio-n ná n-ka kuu-n hora n-ja'an ña'a Ianyuux, te kunduu na'i koio ka-n xi'in Ianyuux.

25 Vitna, kakune'e-da soltera ta tnunda'a koio ka. Ña n-taxi Xto'o-ro Jesucristu tnu'u mee-ia xaxe'e-i, ko ja'an-da xa xani ini mee-da. Xaxe'e xa kidatniu xamani Xto'o-ro Jesucristu anu-da, te kua'a-n xa koo-n confianza nuu-da.

26 Xaxe'e xa kue'e vida ya'a-ro, ntdaa-ro, vitna, xani ini-da xa va'a ka xa kutuu na'i-n, iin iin-n, ná xtuu-n vitna.

27 Nux xá n-tnunda'a-n, te maxku dandoo-n ñadi'i-n. Nux kuu-n solteru vitna, te maxku tnunda'a-n.

28 Ko nux tnunda'a-n, ñatu kuu kuechi. Te nux tnunda'a iin soltera vitna, ñatu kuu kuechi. Diko ni juini-da xa chindee ña'a-da, ntdaa-n. Ña juini-da xa kue'e ka vida ya'a koio-n, xaxe'e ñadi'i-n, xaxe'e yii-n, xaxe'e da'ya kuechi-n.

29 Ñani-da, ja'an-da xa ña tuu na tiempo. Vitna, juini io ñadi'i-n, ko io xa kutuu-n ná xtuu ñayiu ña n-tnunda'a.

30 Ña tuu na tiempo xa tnu ini-n. Ña tuu na tiempo xa kuvete-n. Ña tuu na tiempo xa jueen-n xa juini-n.

31 Juini xtuu-n ñuñayiu, ko ña tuu na tiempo xa tna ini-n xa io ñuñayiu, chi vax ndi'i ntdaa xa io ñuñayiu.

³² Juini-da xa ma ki ini koio-n. Seyii ña n-tnunda'a, juini-s xa kada-s xa juini Xto'o-ro Jesucristu, xa na tna ini mee-ia.

³³ Seyii n-tnunda'a, kidatni-u-s xa ni'i-s xa io ñuñayiu, xa na tna ini ñadi'i-s. Xijan kuu xa yi ini-s.

³⁴ Te soltera xi'in ñadi'i ña yoo yii, ka juini-i xa kada-i xa juini Xto'o-ro Jesucristu. Juini-i xa kutuu ii-i, yiki kuñu-i xi'in anu-i. Ko ñadi'i n-tnunda'a, kidatni-u-ña xa kada-ña xa juini yii-ña, xa na tna ini mee-s.

³⁵ Tnu'u ya'a, n-ja'an-da xaxe'e mee-n. Ñatu kidajuexa ña'a-da. Juini-da xa kutuu libre koio-n, xa kada koio-n xava'a. Juini-da xa kunduu na'i ka koio-n xi'in Cristu, xi'in ntdaa anu-n.

³⁶ Ko nux xani ini ñin seyii xa n-danda'u-s da'ya di'i-s, xaxe'e xa ña n-xejoin-s xa tnunda'a-i, na juejoin-s. Nuxa xá io kuia-i, te juini-i xa tnunda'a-i, na juejoin-s. Vatuka xa tnunda'a-i. Ñatu kida-s xa u'u.

³⁷ Ko nux kundee ini ñin seyii, xa kani ini ka-s xa va'a ka xa ma tnunda'a da'ya di'i-s, te vatuka. Mee-s, ma kadajuexa mee-s, xa datnunda'a-s da'ya-s. Vatuka, ñatu kida-s xa u'u. Na kutuu na'i ka da'ya di'i-s ve'e-s.

³⁸ Xijan kuu xa nduu-s kada-s xava'a. Va'a kada taa datnunda'a da'ya di'i-s, te va'a ka kada taa ña datnunda'a da'ya di'i-s.

³⁹ Io xa kutuu ñin ñadi'i xi'in yii-ña ntdaa kuia tuu yii-ña. Ko nux n-xi'i yii-ña, te juini-ña xa natnunda'a-ña inka vuelta, te vatuka. Diko ni io xa natnunda'a-ña xi'in ñin se jandixa Cristu.

⁴⁰ Ko xani ini mee-da xa kue'e ka kuvete-ña xa kutuu meni mee-ña. Te xani ini-da xa du'a ja'an Espiritu Ianyuux tuku.

8

Xa ka doko ñayiu nuu santu

¹ Vitna kakune'e-da xa ka doko ñayiu nuu santu. Ka ja'an mee-n xa va'a kutnuni ini-n xa santu ña ka kuu Ianyuux Ndaa. Te xijan kuu xa, ka ja'an xa vatuka, nux kaa-n xa ka doko ñayiu nuu santu. Ko juini kutnuni ini-ro xa du'a kuu, ko ñatu xiniñu'u xa du'a najuen tnu'u-ro mee-ro. Xa xiniñu'u, kuu xa juemani-ro ntdaa ñayiu, xa chindee-ro-i.

² Nux xani ini ñin seyii xa kutnuni ini va'a-s, dani ta kutnuni ka ini-s ni ñin.

³ Ko nux xemani ñin seyii Ianyuux, te da kuu xa xini Ianyuux mee-s.

⁴ Xijan kuu xa, ku kani ini-ro xa ka doko ñayiu nuu santu. Na'a-ro xa ña kanda santu, na'a-ro xa santu ña ka kuu Ianyuux. Na'a-ro xa idini Ianyuux Ndito io.

⁵ Ka ja'an ñayiu xa io kue'e ianyuux, ianyuux xtuu andiu, xi'in ianyuux xtuu ñuñayiu. Ka jandixa-i kue'e ianyuux, te danani-i-yi xto'o-i.

⁶ Ko na'a mee-ro xa idini Ianyuux io, Taa-ro Ianyuux kuu-ia. N-kidava'a-ia ntdaa xa io, te xtuu mee-ro ñuñayiu xa kada-ro xa juini-ia. Jandixa-ro idini Jefe, Xto'o-ro Jesucristu. Xi'in mee-ia, n-kidava'a Taa-ia ntdaa xa io, te xaxe'e mee-ia, xtuu mee-ro.

⁷ Ko dava ñani-ro ku'a-ro, ta xee ka-i xa kutuu libre-i. N-ka jandixa-i santu, xi'in ntdaa anu-i. Juini n-ka dandoo-i santu, xa kunduu-i xi'in Cristu, ko ta xee ka-i xa kutuu libre-i. Nde vitna, nux kaxi-i kuñu n-ka doko ñayiu nuu santu, te tekuechi-i anu mee-i.

⁸ Xa xaxi-ro, ma kada xa kuka va'a ña'a Ianyuux mee-ro. Xa ña xaxi-ro, ña kuu xa kida-ro xa u'u. Diñi xa xaxi-ro, ña kuu xa kida-ro xava'a. Nux xaxi-n, te vatuka, o nux ña xaxi-n, te vatuka.

⁹ Ka ja'an mee-n xa io libre-n xa kaa-n kuñu n-ka doko ñayiu nuu santu. Vatuka, ko maxku kada koio mee-n xa kada koio ñani-n ku'a-n xa u'u. Ka xani ini mee-i xa kada-i xa u'u, nux kaxi-i kuñu n-ka doko ñayiu nuu santu.

¹⁰ Ja'an mee-n xa va'a kutnuni ini-n, ko, ¿nax kuu, nux jini ña'a ñani-n ku'a-n, hora nukoo-n veñu'u santu, xa kaa-n ndeyu n-ka doko ñayiu nuu santu? Nux kaxi mee-i tuku, xaxe'e xa n-ka xaxi mee-n, te dada tekuechi koio-i anu mee-i.

¹¹ Xani ini-n xa ndaku mee-n te ña ndaku mee-i. Xaxe'e xa xani ini-n xa va'a kutnuni ini-n, te kada-n xa danaa-n ñani-n ku'a-n. Te xaxe'e mee-i, n-xi'í Cristu.

¹² Xijan kuu xa kida-n xa u'u nuu ñani-n ku'a-n, te du'a kida-n xa u'u nuu Cristu. Na kida-n xa tekuechi-i anu-i, kida-n xa u'u nuu mee-i, te kida-n xa u'u nuu Cristu.

¹³ Xijan kuu xa nux ndua ñani-da ku'a-da, xaxe'e xa xaxi mee-da kuñu, te nuncas ma kaxi-da kuñu. Chi ña juini-da xa kada-da xa ndua ñani-da ku'a-da.

9

Se n-tunda'a Cristu, io xa ni'i-s xa ndoñu'u-s

¹ Te mee-da, ¿ña kulibre mee-da u? ¿Ña kuu-da se n-tunda'a Ianyuux a? ¿Ña n-xini-da Xto'o-ro Jesús xi'in nduchi nuu-da u? ¿Ña ndaa xa tniú n-kida-da nuu Xto'o-ro, ka kuu mee-n a?

² Nux ka ja'an inka ñayiu xa ña kuu-da se n-tunda'a Ianyuux, ko io xa ja'an koio mee-n xa xandaa kuu xa kuu-da se n-tunda'a Ianyuux, chi xaxe'e tnu'u n-kachitnu'u mee-da, ka kunduu mee-n xi'in Cristu.

³ Xa'a kuu xa dada'an-da mee-da nuu se ka xitotnuni ña'a.

⁴ ¿Na io libre-da, xa tniú-da dava'a nga xa ka taxi mee-n, xa kaxi-da xa ko'o-da u?

⁵ ¿Na io libre-da, xa tnunda'a-da xi'in ñin ñadi'i? ñin ñadi'i jandixa Xto'o-ro Jesucristu, xa kandeka-da-ña ji'in nuu juña tnu'u-da tnu'u va'a Cristu. Du'a ka kida dava ka se n-tunda'a Ianyuux, du'a ka kida ñani Xto'o-ro, te du'a kida Spedru.

⁶ Ka xia'an mee-n xa kaxi-s xa ndixi-s nuu inka se n-tunda'a Ianyuux. ¿Kuu xa meni mee-da xi'in Bernabé, io xa kadatniú koio-da xi'in nda'a-da, hora juña tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu a?

⁷ Io xa kani ini koio-n. Nux juini ñin se kunxa'nu ka xa jantna'a ñin soldado xaxe'e-s, te io xa chiya'u-s-si. Nux ñin seyii dandee yutnu tata juun xavidi, io libre-s xa kaxi-s xavidi jan. Nux ñunuu ñin seyii nchiva, io libre-s xa ko'o-s diku-ti. Xijan kuu xa, xini-ro xa nux kidatniú ñin seyii, te vatuka xa ni'i-s xa ndoñu'u-s.

⁸ Du'a xetniú ñayiu, te du'a ja'an tnu'u Ianyuux.

⁹ Tnu'u n-ta'u tniú Moisés ja'an: "Maxku chi'i koio-n ñunu yu'u kiti, hora xadi-ti triú." ¿Ka xani ini-n xa n-kakune'e Ianyuux meni kiti a?

¹⁰ Xani ini-da xa n-ja'an-ia xaxe'e mee-ro tuku. Joon, xaxe'e mee-ro, n-ka chidotnuni-s tnu'u jan. Se kidatniú ñu'u-s, xi'in se xadi triú, nduu-s kidatniú xa ni'i-s xa kax ko'o-s.

¹¹ Diuni mee-da. N-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Cristu, te vatuka xa taa-n xa kaxi-da xa kundixi-da.

¹² Nux inka seyii ka tniú xa xia'an-n, te vatuka xa na tniú mee-da xa taa-n.

Ko ña n-xejoin-da xa taa-n xa kaxi-da xa kundixi-da. N-kundee ini-da, xa xi'in nda'a mee-da n-kidatniú-da, chi n-juini-da xa tax nga-da tnu'u va'a Cristu. Ña juini-da xa tekuechi ña'a ni ñin ñayiu xa ni'i-da tvini, hora kachitnu'u-da tnu'u va'a Cristu.

13 Ka xini mee-n xa dutu ñayiu Israel, ka xaxi-s kuñu xi'in triu ka doko ñayiu Israel nuu Ianyuux. N-ta'u tniu Ianyuux xa kax koio dutu xa ka doko ñayiu.

14 Diuni se ka xian tnu'u tnu'u va'a Cristu nuu ñayiu. N-ta'u tniu Xto'o-ro Jesucristu xa na ni'i koio-s xa ndoñu'u-s, hora xian tnu'u-s tnu'u va'a-ia.

15 Ko du'a ña n-kida mee-da. Te ña kidava'a-da tnu'u ya'a vitna, xa tax koio mee-n xa kaxi-da xa kundixi-da. Va'a ka xa kuú-da, dada xa taxi ñin ñayiu xa ndoñu'u-da. Juini-da xa ja'an na'i ka-da xa xia'an nga-da tnu'u va'a Cristu nuu ntdaa ñayiu.

16 Chi ña kua'a-da xa najuen tnu'u-da mee-da xaxe'e xa kachitnu'u-da tnu'u va'a Cristu. N-kidajuexa ña'a Ianyuux xa juña tnu'u-da tnu'u va'a-ia nuu ñayiu. Kada u'u ña'a Ianyuux mee-da, nux ma juña tnu'u-da tnu'u-ia nuu ñayiu.

17 Nux kachitnu'u-da tnu'u-ia xaxe'e xa juini mee-da, te du'a koo xa kadatniu-da xa kada-da ná io ná jua'an tniu n-taxi mee-ia.

18 ¿Te nax kuu premiu-da u? Xa xia'an nga-da tnu'u va'a Xto'o-ro Jesucristu nuu ntdaa ñayiu. Hora kachitnu'u-da tnu'u-ia, ña juini-da xa ni'i-da ni ñin. Ja'an tnu'u Ianyuux xa vatuka xa ni'i-da, ko mee-da, ña juini-da.

19 Kulibre-da, ni ñin ñayiu ña kida kuenda ña'a. Ko juini kulibre-da, ko kida-da ná ka kida se kidatniu du'a nuu inka ñayiu, chi juini-da xa ni'i ka-da ñayiu, xa kunduu koio mee-i tuku xi'in Cristu.

20 Na n-xian tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu Israel, n-xo tuu mee-da ná xtuu mee-i, xa na kueba va'a koio mee-i tnu'u Cristu. Nani n-ka jandixa mee-i tnu'u n-ta'u tniu Moisés, dani n-jandixa mee-da tuku. Juini ña ndoñu'u xa kada mee-da ná io ná jua'an tnu'u n-ta'u tniu Moisés, ko n-jandixa-da tnu'u Moisés, xa kueba va'a koio ñayiu jan tnu'u Cristu.

21 Na n-xian tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu ña n-ka tñi-i tnu'u n-ta'u tniu Moisés, n-xo tuu mee-da ná xtuu mee-i, xa na kueba va'a koio mee-i tnu'u Cristu. Xijan ña juini kachi xa n-daxio-da tnu'u n-ta'u tniu Ianyuux. Xaxe'e xa jandixa-da tnu'u n-ta'u tniu Ianyuux, du'a jandixa-da tnu'u ta'u tniu Cristu, te kunduu-da xi'in Cristu.

22 Na n-xo tuu-da xi'in ñani-ro ku'a-ro ta xee ka xa kutuu libre-i, n-xo tuu mee-da ná xtuu mee-i, xa chindee-da-i xa kunduu na'i ka mee-i xi'in Cristu. Kida-da xa kuu mee-da ná kuu ntdaa ñayiu, xa dakaku-da-i, xa ma kuú-i xi'in kuechi-i. Dava'a nga xa ndoñu'u ka mee-i, kida mee-da, xa na kueba va'a koio mee-i tnu'u Cristu.

23 Ntdaa xa kida-da, kida-da xaxe'e tnu'u va'a Cristu, xa kada-da xa io ná jua'an xa kunduu mee-da xi'in Cristu.

24 Kani ini koio-n nanda kuu hora io ñin carrera. Ka xino-s, ntdaa-s, ko idini-s ni'i premiu. Io xa kunu va'a koio mee-n, ñin ñin-n, xa ni'i mee-n premiu.

25 Se xino carrera, ka kundaa-s mee-s. Ntdaa xa kida-s, kida-s xa kua'a-s xa kunu va'a-s. Te vax ndi'i premiu ni'i mee-s. Ko premiu ni'i koio mee-ro, koo na'i kua ma jin ndi'i.

26 Xijan kuu xa, kunduu na'i ka mee-da xi'in Cristu. Xi'in ntdaa anu-da, jandixa-da mee-ia, xa kada-da xa juini mee-ia. Kuu ná kuu xa xino-da xa xino ka-da, nde ni'i-da. Kuu ná kuu xa kani-da te kani ka-da, te ma kuita-da, nde ni'i-da.

27 Juini-da xa kada-da xa juini Cristu. Ña juini-da xa kada-da xa u'u. Xijan kuu xa kida maxu-da mee-da. ¡Naka u'u, nux na juña tnu'u-da tnu'u va'a Cristu nuu inka ñayiu, ko ma ni'i mee-da xa kunduu mee-da xi'in Cristu!

10

Maxku ndadaka'nu-n santu

¹ Ñani-da ku'a-da, juini-da xa kutnuni ini koio-n nax n-ka ya'a taxa'nu tnetnu-ro. Ntdaa-s n-xo kandijun vikó Ianyuux. Ntdaa-s n-ka ya'a va'a ndute ka'nu nani Mar Kue'e.

² Xa n-ka xitandijun-s vikó, te xa n-ka ya'a-s ndute ka'nu, kuu ná kuu xa n-dajuendute Moisés se ijan, xa kunduu koio-s xi'in Moisés.

³ Ntdaa-s n-ka xaxi xa n-xia'an Ianyuux.

⁴ Ntdaa-s n-ka xi'i xa n-xia'an Ianyuux. N-ka xi'i-s ndute n-xo kee xiti yuú kava. Te kuu ná kuu xa kunduu kava jan xi'in-s, ntdaa nuu n-ka xikonuu-s. Te kava jan kuu Cristu.

⁵ Ko juini du'a n-kuu, ko kue'e-s n-ka kida xa ña tna ini Ianyuux, te xijan kuu xa n-danaa-ia-s, na n-ka xikonuu-s nuu ñayo ñayiu io.

⁶ Du'a n-kuu, xa dakua'a-ro xa maxku kada mee-ro ná n-ka kida mee-s. Maxku kukajan ini mee-ro xa u'u, ná n-ka kukajan ini mee-s xa u'u.

⁷ Chi dava-s n-ka dandoo Ianyuux Ndito, xa ndadaka'nu koio-s santu. Ja'an tnu'u Ianyuux: "N-ka xo nukoo ñayiu jan xa kaxi-i te ko'o-i, te n-ka xo ndojuin-i xa kada-i dava'a nga xa juini-i." Xijan kuu xa, maxku kada koio mee-n ná n-ka kida mee-i.

⁸ Maxku kidi-ro xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-ro. Du'a n-ka kida dava taxa'nu tnetnu-ro, te n-kida Ianyuux xa n-ka xi'i oko uni mil sey# idini kiu.

⁹ Te maxku kototnuni-ro Ianyuux, ná n-kida ñayiu jan. Chi n-tunda'a Ianyuux koo, xa danaa koio-ti ñayiu jan, te du'a n-kuu.

¹⁰ Te maxku jan kuechi koio mee-n, ná n-ka kida ñayiu ijan. N-ka jan kuechi-i nuu se n-tunda'a Ianyuux, te n-ka jan kuechi-i nuu mee Ianyuux, te ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, n-kida xa n-ka naa ñayiu jan.

¹¹ Te xa'a kuu #in ichi maxku tñ# koio mee-ro. N-kida Ianyuux xa n-xe kodotnuni nax n-ka ya'a taxa'nu tnetnu-ro, xa dakua'a ña'a-ia mee-ro, ñayiu xtuu vitna, hora na ndadandaa-ia ntdaa xa io.

¹² Xijan kuu xa nux xani ini #in ñayiu xa va'a kutnuni ini-i, io xa koo-i cuedado xa maxku ndua-i.

¹³ Juini Satanás xa kadajuexa ña'a-i mee-n, xa kada-n xa u'u. Nani xitotnuni-i ntdaa ñayiu, dani xitotnuni ña'a-i mee-n. Ko io xa koo koio-n confianza nuu Ianyuux. Chi ma juejoon Ianyuux xa kadajuexa ña'a kui'na xa kada-n xa u'u. Hora kadatnui kui'na, hora ijan ni, dakaku ña'a Ianyuux mee-n, xa kua'a-n xa kundee ini-n xa kada-n xa juini mee-ia.

¹⁴ Xijan kuu xa, maxku ndadaka'nu koio mee-n santu.

¹⁵ Ja'an-da nuu ñayiu ka kutnuni ini. Kua'a-n xa kototnuni koio-n xa ja'an-da.

¹⁶ Kani ini koio-n nanda kuu hora nataka-ro. Kunduu-ro xi'in Cristu, te xijan kuu xa kunduu-ro #in-ro xi'in inka-ro. Xi'i-ro ndudi uva n-taxi Cristu, te xia'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux, xaxe'e xa n-xatu niñi Cristu xaxe'e-ro. Ta'u dava-ro tila xa kaxi-ro, te xia'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux, xaxe'e xa n-xia'an Cristu yiki kuñu mee-ia, hora n-xi'i-ia xaxe'e-ro.

¹⁷ Xaxi-ro, ntdaa-ro, tila jan. Xijan kuu xa juini kue'e-ro io, ko xaxe'e xa ka xaxi-ro idini tila, te idini xa kuu-ro. Kuu ná kuu xa idini yiki kuñu kuu-ro.

¹⁸ Kani ini koio ka-n. Ñayiu Israel, ka doko-i kuñu nuu altar Ianyuux. Hora ka xaxi-i xa n-ka doko-i, ka kunduu-i xi'in Ianyuux, te ka kunduu-i #in-i xi'in inka-i.

19 Diuni ñayiu ña ka jandixa Ianyuux, ñayiu ka ndadaka'nu santu. Xini-ro xa ña ndito santu. Xini-ro xa ñn nuu kuu kuñu n-ka doko ñayiu nuu santu, xi'in dava'a nga inka kuñu.

20 Xa'a kuu xa ja'an-da. Hora ka doko ñayiu kuñu nuu santu, ka doko-i kuñu jan nuu kui'na. Ña ka doko-i nuu Ianyuux Ndito. Te ña juini-da xa kunduu kojo mee-n xi'in kui'na.

21 Ña kua'a-n xa ko'o-n ndudi uva n-taxi Xto'o-ro Jesucristu, xi'in xa doko ñayiu nuu kui'na. Ña kua'a-n xa kaa-n tila n-taxi Xto'o-ro Jesucristu, xi'in xa doko ñayiu nuu kui'na.

22 Maxku kada-ro xa kukuedi ini Ianyuux. Yo ndaku ka mee-ia dada mee-ro.

Kulibre-ro, ko io xa juemani-ro ñayiu

23 Kulibre-ro xa kada-ro ntdaa, ko ntdaa xa kada-ro, io xa kada-ro xa kunduu na'i ka-ro xi'in Cristu. Kulibre-ro, ko maxku kada-ro xa u'u nuu ñani-ro ku'a-ro.

24 Va'a ka xa chindee-n ñani-n ku'a-n, xa kunduu na'i koio ka-i xi'in Cristu, dada xa kada-n dava'a nga xa juini mee-n.

25 Kaa-n dava'a nga kuñu ka diko-s nuya'u. Ña ndoñu'u xa kajan tnu'u-n-si nux kuu kuñu n-ka doko ñayiu nuu santu.

26 N-kidava'a Ianyuux ñuñayiu, te n-kidava'a-ia ntdaa xa io ñuñayiu. Kuenda mee-ia kuu.

27 Nux ja'an ña'a ñn ñayiu ña jandixa Cristu, xa kaa-n xi'in-i, te vatuka. Nux juini-n xa ji'in-n, juan na'i-n, te kaa-n dava'a nga xa taxi-i. Ña ndoñu'u xa kajan tnu'u-n nux xa xaa-n kuu xa n-ka doko ñayiu nuu santu.

28 Ko nux ja'an ñn ñayiu nukoo ijan xa xaa-n kuñu n-ka doko ñayiu nuu santu, te maxku kaxi ka-n. Xaxe'e seyii a ñadi'i du'a n-ja'an, te maxku kaxi ka-n. Maxku kada mee-n xa tekuechi ña'a anu mee-i.

29 Kulibre mee-n xa kaa-n, ko hora ijan nux kaa-n, du'a kada-n xa u'u nuu inka ñayiu. Xijan kuu xa maxku kaxi ka-n.

Nux ka ja'an-n: “¿Nakuenda du'a kuu?”, te ja'an-da xa kulibre mee-da, ko ma juejooon-da xa ndadandaa ña'a ñani-da ku'a-da ta xee ka xa kutuu libre-i.

30 Xi'in xa xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux, xaxi-da. Ma juejooon-da xa ja'an u'u ña'a ni ñn ñayiu, xaxe'e xa xaxi-da.

31 Xijan kuu xa, dava'a nga xa kaa-n, o dava'a nga xa ko'o-n, kaa-n te ko'o-n, xa kada-n xa na koo koio ñayiu xañu'u nuu Ianyuux. Dava'a nga xa kada koio-n, kada koio-n xa na juña'a ntdaa ñayiu xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux.

32 Maxku kada koio mee-n xa ndua ni ñn ñayiu xa kada-i kuechi. Ni ñayiu ka kuu ñayiu Israel, ni ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, ni ñani-n ku'a-n, ñayiu ka jandixa Cristu.

33 Kada koio mee-n ná kida mee-da. Ntdaa xa kida-da, kida-da xa chindee-da ntdaa ñayiu, xa na jandixa koio mee-i Cristu. Ñatu kidatniyu-da xa ni'i mee-da. Kidatniyu-da xa ni'i koio mee-i, xa dakaku ña'a Cristu, xa ma kuú-i xi'in kuechi-i.

11

1 Kada koio mee-n ná kida mee-da, chi kida mee-da ná n-kida Cristu.

Ñadi'i ka jandixa Cristu, ¿nax io xa kada koio-ña?

2 Tna ini-da xa ka naja'an ña'a-n. Tna ini-da xa ka jandixa na'i-n ntdaa tnu'u n-ja'an-da nuu-n.

³ Ko io inka xa juini-da xa kutnuni ini koio-n. Juini-da xa kutnuni ini koio-n xa taxnuni Cristu nuu ñin ñin seyii, te ka taxnuni seyii nuu ñadi'i-s, te taxnuni Ianyuux nuu Cristu.

⁴ Ñin seyii, maxku ju'un-s lelu-s hora xijan ta'u-s nuu Ianyuux. Maxku ju'un-s lelu-s hora xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Nux dada'u ñin seyii diki-s, du'a ña io-s xañu'u diki-s, chi dande'a-s ñayiu xa ñin nuu kuu mee-s xi'in ñadi'i.

⁵ Ko ñadi'i, nux ma dada'u-ña diki-ña, du'a ña io-ña xañu'u diki-ña. Dande'a-ña ñayiu xa ñin nuu kuu mee-ña xi'in ñadi'i ña tuu na idi diki, ñadi'i kida ná ka kida seyii, ñadi'i ka kida xa u'u. Xijan kuu xa, na dada'u koio ñadi'i diki-ña, hora xijan ta'u-ña nuu Ianyuux o xian tnu'u-ña tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

⁶ Nux juini-ña xa kada-ña ná ka kida seyii, nux ña juini-ña xa dada'u-ña diki-ña, te na dete-ña diki-ña. Ko nux kujanuu-ña xa dete-ña diki-ña, xa ma tuu na idi diki-ña koo, te io xa kada-ña ná ka kida ñadi'i, io xa dada'u-ña diki-ña.

⁷ Maxku dada'u koio seyii diki-s. Chi ná kuu Ianyuux, da kuu seyii. N-kidava'a-ia-s xa taxnuni-s. Ko ña n-kidava'a-ia ñadi'i xa taxnuni-ña. N-kidava'a-ia ñadi'i xa chindee koio-ña yii-ña.

⁸ Chi na n-kidava'a Ianyuux seyii xi'in ñadi'i, ditna ka n-kidava'a-ia seyii. Ijan dada, xi'in ñin yiki na'a seyii, n-kidava'a-ia ñadi'i.

⁹ Chi ña n-kidava'a-ia seyii xaxe'e ñadi'i. N-kidava'a-ia ñadi'i xaxe'e seyii.

¹⁰ Xijan kuu xa vatuka xa dada'u ñadi'i diki-ña. Du'a dande'a-ña ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, xa Ianyuux xi'in yii-ña taxnuni nuu-ña.

¹¹ Ko ñadi'i xi'in seyii, nduu-s ka kunduu xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Ndoñu'u ñadi'i seyii, te ndoñu'u seyii ñadi'i.

¹² Na n-kidava'a Ianyuux ñadi'i, n-kidava'a-ia-ña xi'in yiki na'a seyii, ko vitna kida-ia xa ñadi'i xajan seyii. Ianyuux kuu Ia n-kidava'a nduu-s.

¹³ Kototnuni koio mee-n tnu'u ya'a. ¿Vatuka xa ña dada'u ñadi'i diki-ña, hora xijan ta'u-ña nuu Ianyuux, a ña'a?

¹⁴ Na n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io, n-kida-ia xa kujanuu seyii xa kani idi diki-s.

¹⁵ Ko n-kida-ia xa na kokani idi diki ñadi'i, chi xadiñu-ña kuu. N-xia'an-ia idi diki-ña xa da'u va'a diki-ña.

¹⁶ Ja'an-da xa xijan xetniuro, ntdaa mee-ro ka kuu ñayiu jandixa Cristu. Maxku kuxee ini koio mee-n.

Ka ja'an-n xa ka xaxi-n ndeyu Xto'o-ro, ko ña ndaa

¹⁷ Ko io inka xa ña tna ini-da. N-teku-da xa hora nataka koio-n veñu'u, ñatu ka chindee tna'a-n xa kunduu koio na'i ka-n xi'in Cristu. N-teku-da xa ka kida tna'a-n xa u'u.

¹⁸ Juini ka nataka-n xa ndadaka'nu koio-n Ianyuux, ko ñatu ka kida ñin nuu-n, chi jantna'a tnu'u-n, ñin-n xi'in inka-n. N-teku-da xa dava-n ka kida ñin xa kida-n, te dava ka-n ka kida inka xa kida-n. Te dava tnu'u n-teku-da, jandixa-da.

¹⁹ Ka xa'nde tna'a-n, xa dande'a tna'a-n jundu ka kuu se ndaa kunduu xi'in Cristu.

²⁰ Juini ka nataka-n, te ka ja'an-n xa ka xaxi-n ndeyu Xto'o-ro Jesucristu, ko ña ndaa.

²¹ N-teku-da xa ka xaxi ñin ñin-n ndeyu xne'e mee-n, te ñatu dakexio nuu tna'a-n. Na ya'a xa n-ka xaxi-n, te dava-n ña n-ka xaxi-n, te dava-n diko n-ka xini-n.

²² ¡Ay! ¿Ña tuu na ve'e-n, nuu kaa-n nuu ko'o-n? Ñatu ndaxio-n xañu'u nuu Ianyuux, ni nuu ñayiu ka jandixa-ia. Ka xia'an-n xa januu nuu ñani-n ku'a-n

ka kunda'u. ¿Nax io xa ja'an-da nuu-n? Ja'an-da xa ña tna ini-da, ja'an-da xa ka kida mee-n xa u'u.

Ndeyu Xto'o-ro Jesucristu

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)

²³ Chi nani n-dakua'a ña'a Xto'o-ro Jesús mee-da, dani n-dakua'a ña'a mee-da mee-n. N-ja'an-da nax n-kuu xakuaa ijan, hora n-diko Judas Iscariote Xto'o-ro Jesús nuu se n-ka xa'ni ña'a. N-ja'an-da xa xakuaa ijan, n-tñi Xto'o-ro Jesús tila.

²⁴ Na n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, n-ta'u dava-ia tila, te n-ja'an-ia: “Tñi koio, te kaa-n. Xa'a kuu yiki kuñu mee-r. Juejoon-r xa ka'ni ña'a koio-s mee-r, xaxe'e mee-n. Kax koio tila ya, te du'a ku naja'an ña'a koio-n mee-r.”

²⁵ Na n-ya'a xa n-xaxdini-ia xi'in se dakua'a-ia, n-tñi-ia ñn taxa ñu'u ndudi uva, te n-ja'an-ia: “Ndudi uva ya'a kuu niñi mee-r. Xa kuú mee-r xaxe'e mee-n, kuu xa ndone'e Ianyuux ñn tratu xee. Ko'o koio ndudi uva ya'a, te du'a ku naja'an ña'a koio-n mee-r.”

²⁶ Xijan kuu xa ntña vuelta kax koio-n tila ya'a te ko'o koio-n ndudi uva ya'a, du'a dande'a koio-n ñayiu xa n-xi'í Xto'o-ro Jesucristu xaxe'e-ro. Xijan kuu xa, ku kada na'i koio-n xa'a, nde na ndixi mee-ia.

Io xa koo koio-n xañu'u hora xaa-n ndeyu Xto'o-ro

²⁷ Xijan kuu xa koo koio-n cuedado, xa xandaa kuu xa xndaxio-n xañu'u nuu Xto'o-ro Jesús, hora xaa-n tila ya'a te xi'in ndudi uva ya'a. Maxku kada koio ka-n xa u'u nuu tila kuu yiki kuñu Xto'o-ro, maxku kada koio ka-n xa u'u nuu ndudi uva kuu niñi Xto'o-ro.

²⁸ Kototnuni mee-n, ñn ñn-n. Dada kua'a-n xa kaa-n tila ya'a te ko'o-n ndudi uva ya'a.

²⁹ Xijan kuu xa, io xa kutnuni ini koio-n nax kuu xa kida-n, io xa koo koio-n cuedado xa koo-n xañu'u nuu Xto'o-ro Jesucristu, hora xaa-n tila ya'a te xi'i-n ndudi uva ya'a. Nux ña ndaxio-n xañu'u nuu mee-ia, te koo xa kada u'u ña'a Ianyuux mee-n.

³⁰ Xijan kuu xa, dava-n ka kuita vitna, te dava-n ka ku'u. Te dava-n xa n-ka xi'í. Du'a kida u'u ña'a Ianyuux mee-n.

³¹ Nux va'a na kototnuni-ro mee-ro, te ma ndoñu'u xa kada u'u ña'a Ianyuux.

³² Chi na kida u'u ña'a Ianyuux mee-ro, kuu ná kuu xa kida u'u ñn seyñi da'ya yii-s xemani ka-s. Kida u'u ña'a-ia mee-ro vitna, xa maxku ndada u'u ña'a-ia mee-ro, hora ndada u'u-ia ñayiu ña ka jandixa mee-ia.

³³ Ñani-da ku'a-da, hora nataka koio-n xa kaa-n ndeyu Xto'o-ro Jesús, io xa kundetu tna'a-n, ñn-n xi'in inka-n.

³⁴ Nux ña kua'a-n xa kundetu tna'a-n, kaa-n te ko'o-n ve'e mee-n. Nux juini-n xa nataka koio-n, nataka va'a koio-n. Maxku kada koio-n xa io xa kada u'u ña'a ka Ianyuux. Te nux io inka xa ka juini-n xa kajan tnu'u koio-n, te ja'an ka-ro hora xee-da ñuu-n.

12

Xa taxi Espíritu Ianyuux nuu ñn ñn-ro

¹ Ñani-da ku'a-da, juini-da xa kutnuni ini koio-n nanda kidatni Espíritu Ianyuux anu-ro, juini-da xa kutnuni ini koio-n nax taxi Espíritu Ianyuux nuu ñn ñn-ro.

² Va'a xini-n nanda n-ka kida-n, antecas xa jandixa-n Jesucristu. N-ka jandixa-n santu ña ndito.

³ Vitna, juini-da xa kutnuni ini va'a koio-n. Nux kui'a kakune'e ñin ñayiu Jesús, te du'a xini-ro xa ña kidatniu Espíritu Ianyuux anu-i. Nux ja'an ñin ñayiu xa Jesús kuu Xto'o-i, te du'a xini-ro xa kidatniu Espíritu Ianyuux anu-i.

⁴ To idini Espíritu Ianyuux. Io ñin xa xia'an-ia nuu ñin ñayiu, te inka xa xia'an-ia nuu inka ñayiu, ko mee-ia kuu idini.

⁵ Io idini Xto'o-ro Jesús. Io ñin xa kida ñin ñayiu, te inka xa kida inka ñayiu, ko ñayiu ka xinokuechi nuu Xto'o-ro Jesús ka kuu-ro, ntdaa-ro.

⁶ Idini Ianyuux io. Ntdaa xa kida-ro, kuu xaxe'e xa kidatniu Ianyuux anu-ro. Ntdaa-ro, kidatniu-ia anu-ro, ko xa kidatniu-ia anu-ro, ñin ñin-ro, ña ka kuu ñin nuu.

⁷ Xi'in xa taxi-ia ñin ñin-ro, dande'a ña'a Espíritu Ianyuux xa kidatniu-ia anu-ro. Kidatniu-ia anu-ro, xa chindee tna'a-ro, ñin-ro xi'in inka-ro.

⁸ Nuu ñin-ro, kida Espíritu Ianyuux xa va'a kutnuni ini-s xa kuu xandaa. Kutnuni ini mee-s xa ja'an-s nuu mee-ro, te du'a chindee ña'a-s ntdaa-ro. Inka-ro kuu se tu'a va'a. Kida Espíritu Ianyuux xa tu'a va'a-s, te ja'an-s nuu mee-ro, te du'a chindee ña'a-s ntdaa-ro.

⁹ Nuu inka-ro, kida Espíritu Ianyuux xa io-s confianza ka'nu nuu Ianyuux, xa kua'a-s xa kajan-s dava'a nga xa ndoñu'u-ro. Nuu inka ñani-ro ku'a-ro, kida Espíritu Ianyuux xa kua'a-s xa ndadava'a-s ñayiu ku'u.

¹⁰ Nuu inka-ro, kida Espíritu Ianyuux xa kua'a-s xa kada-s milagru, ná kida mee-ia. Nuu inka ñani-ro ku'a-ro, xia'an Espíritu Ianyuux tnu'u Ianyuux, xa juña tnu'u ñani-ro ku'a-ro nuu ñayiu. Te io inka ñani-ro ku'a-ro kuu tna'a xi'in-ro. Hora kidatniu kui'na xa danda'u ña'a-i mee-ro, te kida Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini ñani-ro ku'a-ro xa du'a kuu, te du'a ka chindee ña'a-s ntdaa-ro. Kida Espíritu Ianyuux xa inka-ro kua'a xa ja'an-s tnu'u xee, tnu'u Espíritu Ianyuux. Te kida Espíritu Ianyuux xa inka-ro kua'a xa dandee-s tnu'u jan.

¹¹ Ko idini Espíritu Ianyuux io. Kidatniu-ia anu-ro, te taxi-ia dava'a nga xa juini mee-ia nuu ñin ñin-ro.

Idini yiki kuñu kuu-ro xi'in Cristu

¹² Kani ini koio-n nanda kuu yiki kuñu-ro. Io nda'a-ro, xe'e-ro, diki-ro, ko ntdaa xa'a kuu idini yiki kuñu-ro. Dani Cristu tuku. Xaxe'e xa kunduu-ro, ntdaa-ro, xi'in mee-ia, te kuu ná kuu xa idini yiki kuñu kuu-ro xi'in-ia.

¹³ Dava-ro ka kuu ñayiu Israel, te dava-ro ka kuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Dava-ro ka kuu ñayiu kidatniu du'a nuu inka ñayiu, te dava-ro ka kuu ñayiu xtuu libre. Ko idini xa kuu-ro. Na n-ka xendute-ro, n-ka tñi-ro Espíritu Ianyuux, te n-kida mee-ia xa idini xa kuu-ro.

¹⁴ Ñadu idini xa kuu yiki kuñu-ro, chi kue'e xa kuu.

¹⁵ Na kani ini-ro nax koo, nux kukuedi ini xe'e-ro nuu nda'a-ro. "Xaxe'e xa ña kuu-r nda'a, ñatu xiniñu'u-r", kachi-i. Juini du'a xani ini-i, ko xa ja'an-i ña kuu xandaa.

¹⁶ Na kani ini-ro nax koo, nux kukuedi ini do'o nuu nduchi nuu-ro. "Xaxe'e xa ña kuu-r nduchi nuu, ñatu xiniñu'u-r", kachi-i. Juini du'a xani ini-i, ko xa ja'an-i ña kuu xandaa.

¹⁷ Nux nduchi nuu-ro n-kuu yiki kuñu-ro, te, ¿nanda kuu xa tekuro? Nux do'o-ro n-kuu yiki kuñu-ro, te, ¿nanda kuu xa xen ditni-ro?

¹⁸ N-kidava'a Ianyuux yiki kuñu-ro. ñin ñin xa io-ro, n-kida tu'a-ia, xa ku kuu-i, ntdaa-i, idini yiki kuñu-ro. Du'a n-juini Ianyuux, te du'a n-kida-ia.

¹⁹ Nux n-kidava'a-ia nda'a ni-ro n-kuu, te ma ku kuu yiki kuñu-ro. Nux n-kidava'a-ia nduchi nuu ni-ro n-kuu, te ma ku kuu yiki kuñu-ro.

²⁰ Xijan kuu xa, n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io yiki kuñu-ro. Ko juini io kue'e xa io-ro, ko idini yiki kuñu-ro kuu.

²¹ Te nduchi nuu-ro, ña kua'a-i xa ja'an-i nuu nda'a-ro: “Ña ndoñu'u ña'a-r.” Te diki-ro, ña kua'a-i xa ja'an-i nuu xe'e-ro: “Ña ndoñu'u ña'a-r.”

²² Io ñin uu xa io yiki kuñu-ro, xa tu ini-ro xa ñatu xiniñu'u, ko xijan kue'e ka ndoñu'u ka-ro.

²³ Io inka xa io yiki kuñu-ro, xa xani ini-ro xa ña vili kaa, te inka io xa juini-ro xa dada'u-ro. Ko nuu xa'a, io-ro kue'e ka xañu'u, te dada'u va'a-ro hora ndixi-ro da'ma-ro.

²⁴ Te io kue'e inka xa io yiki kuñu-ro, xa ña ndoñu'u xa dada'u-ro. Du'a n-kidava'a Ianyuux yiki kuñu-ro, te du'a n-kida-ia xa koo-ro kue'e ka xañu'u nuu xa xani ini-ro xa ña vili kaa.

²⁵ Chi ña n-juini-ia xa jantna'a koio-i. N-juini-ia xa chindee tna'a-i, ntdaa-i.

²⁶ Nux kue'e vida ya'a nda'a-ro, do'o-ro, te du'a kuu xa kue'e vida ya'a ntdaa xa io yiki kuñu-ro. Nux koo-ro xañu'u nuu ñin xa io yiki kuñu-ro, te du'a kuvete koio ntdaa xa io yiki kuñu-ro.

²⁷ Te mee-n ka kuu yiki kuñu Cristu. Juini kue'e-n io, ko ka kuu-n idini yiki kuñu-ia.

²⁸ Nu u ñin ñin-n, xá n-taxi Ianyuux tniu mee-n. N-ja'an ña'a-ia mee-n, xa ku kuu koio-n ñayiu ka jandixa Cristu. Ditna ka, n-kaxi-ia se ka kuu se n-tunda'a Jesucristu. Dada, se ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Te dada, se ka dakua'a tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-kida-ia xa inka-n ka kida milagru, te inka-n ka kua'a-n xa ndadava'a-n ñayiu ku'u. N-kida-ia xa inka-n ka chindee ñayiu ndoñu'u, te inka-n ka ta'u tniu nuu ñayiu. Te n-kida-ia xa inka-n ka ja'an tnu'u xee n-taxi Espíritu Ianyuux.

²⁹ Ña ntdaa-n ka kuu se n-tunda'a ña'a-ia. Ña ntdaa-n ka kuu se xian tnu'u tnu'u-ia nuu ñayiu. Ña ntdaa-n ka kuu se dakua'a tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ña ntdaa-n ka kida milagru.

³⁰ Ña ntdaa-n ndadava'a ñayiu ku'u. Ña ntdaa-n kua'a-n xa ja'an tnu'u xee, te ña ntdaa-n kua'a xa dandee-n tnu'u xee.

³¹ Ko io xa kajan koio-n, xa tñii koio-n xa va'a ka. Te dande'a ña'a-da ñin xa kuu xa va'a ka dada ntdaa xa'a.

13

Xa vii xa va'a ka kuu xa xemani-ro Ianyuux xi'in ñayiu

¹ Xa kuu xa va'a ka kuu xa xemani-ro Ianyuux te xemani-ro ñayiu. Nux kua'a-da xa ja'an-da ntdaa tnu'u ka ja'an ñayiu, xi'in nde tnu'u ka ja'an ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ko ñatu xemani-da ñayiu, te xijan kuu xa ñatu xiniñu'u tnu'u ja'an-da. Nux ña xemani-da ñayiu, te du'a kuu-da ná kuu ñin xa kupaa ni, kuu-da ná kuu ñin kaa ña kande va'a.

² Nux xian tnu'u-da tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña xemani-da-i, te du'a ñatu ya'u-da ni ñin. Nux ka'u-da tnu'u Ianyuux, nde kutnuni ini-da ntdaa xa n-dande'a ña'a-ia mee-ro, ko ñatu xiniñu'u-da ni ita'u, nux ña xemani-da ñayiu. Nux io-da kue'e confianza nuu Ianyuux, nde xa kua'a-da xa kajan-da nuu-ia xa dakanda-ia yuku te najantuu-ia yuku inka lado, ko ña ya'u-da ni ñin, nux ña xemani-da ñayiu.

³ Nux xia'an nga-da ntdaa xaxii-da ñayiu kunda'u, ko ña xemani-da-i, te du'a ña kida-da ni ñin xava'a. Nux juña'a-da mee-da, xa teñu'u ña'a koio ñayiu nde ka'ni ña'a-i, ko ña xemani-da ñayiu, te du'a koo xa ña n-kida-da ni ñin xa kuu xava'a.

⁴ Ɔn seyii xemani ñayiu, io-s pacencia nuu-i. Se va'a kuu-s, te chindee-s ntdaa ñayiu. Ña kukuedi ini mee-s ntdaa xa io.

⁵ Xemani-s ntdaa ñayiu, ña kui'a ja'an-s, ña kui'a kuu-s. Ñatu ja'an-s xa io xa kada-ro xa juini mee-s. Ñatu kiti ini-s nuu ñayiu, ña kuu-s se kunde'e nuu ñayiu. Ña kida kuenda-s xa u'u ka kida ña'a ñayiu.

⁶ Xemani-s ntdaa ñayiu. Kuko'yo ini-s hora ka kida-i xa u'u, te kuvete-s hora ka jandixa-i xa kuu xandaa.

⁷ Xemani-s ñayiu. Ña jan tnu'u-s kuechi-i. Io-s confianza nuu-i, jandixa-s xa kada-i xava'a. Nux io xa kue'e vida ya'a mee-s xaxe'e mee-i, du'a kada-s, te taxkanu ini na'i ka-s-yi.

⁸ Xemani-s ñayiu. Nde ma jin ndi'i xa xemani-s-yi. Vax ndi'i xa xian tnu'u-ro tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Vax ndi'i xa ja'an-ro tnu'u xee, tnu'u taxi Espiritu Ianyuux. Vax ndi'i xa ka'u-ro tnu'u Ianyuux, xa kutnuni ini-ro xa n-dande'a ña'a-ia. Ko nuncas ma jin ndi'i xa xemani-ro Ianyuux xi'in ñayiu.

⁹ Vitna kutnuni ini-ro ita'u ni. Te juini xian tnu'u-ro tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ta kutnuni ini ka-ro ntdaa xa ja'an-ia.

¹⁰ Ko na koo xa daxinokava Ianyuux ntdaa xa kida-ia ñuñayiu, te ndixi Xto'o-ro Jesús, te hora ijan va'a kutnuni ini-ro.

¹¹ Na luchi-da, n-xo ja'an-da ná ja'an Ɔn seluchi. N-xo xani ini-da ná xani ini sekuechi, te n-xo kutnuni ini-da ná kutnuni ini sekuechi. Ko na n-xa'nu-da, te n-dandoo-da xa xani ini sekuechi.

¹² Vitna ña kutnuni va'a ini-ro, kuu ná kuu xa nde'a-ro nuu spejo. Ɔn kiu, kutnuni va'a ini-ro, chi jini-ro Ianyuux nuu xi'in nuu. Vitna, ita'u ni xini-ro-ia. Kiu ijan, jini va'a-ro mee-ia, ná xini ña'a mee-ia mee-ro.

¹³ Xijan kuu xa, vitna jandixa-ro Ianyuux, io-ro confianza nuu-ia xa ntdaa xa kida ña'a-ia kuu xava'a, te xemani-ro mee-ia xi'in ñayiu. Ndruni xa'a io, te nuncas ma jin ndi'i. Ko xa vii xa va'a ka, kuu xa xemani-ro Ianyuux te xemani-ro ñayiu.

14

Tnu'u xee taxi Espiritu Ianyuux

¹ Io xa kukajan ini koio-n xa juemani-n Ianyuux xi'in ñayiu. Diuni io xa kukajan ini koio-n xa tñii koio-n xa taxi Espiritu Ianyuux. Te io xa yo kukajan ini koio-n xa tñii koio-n tnu'u Ianyuux, xa juña tnu'u koio-n tnu'u-ia nuu ñayiu.

² Hora ka ja'an-n tnu'u xee n-taxi Espiritu Ianyuux, du'a ka ja'an-n nuu Ianyuux. Ñatu ka ja'an-n nuu ñayiu, chi ña ka kutnuni ini ñayiu tnu'u ka ja'an-n. Xi'in Espiritu Ianyuux, ka ja'an-n xa kuu xa na'i.

³ Ko nux juña tnu'u koio-n tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, du'a chindee va'a-n-yi. Dakua'a-n-yi, te chindee-n-yi xa kundee ini-i xa jandixa na'i ka-i Xto'o-ro Jesucristu, te xia'an-n tnu'u kanu ini nuu-i.

⁴ Ɔn seyii, nux ja'an-s tnu'u xee, du'a chindee-s meni mee-s. Ko nux juña tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, du'a chindee-s ñani-s ku'a-s tuku.

⁵ Vatuka xa ja'an koio-n, ntdaa-n, tnu'u xee taxi Espiritu Ianyuux, ko va'a ka xa juña tnu'u koio-n tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ya'u ka se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, dada se ja'an ni tnu'u xee xia'an Espiritu Ianyuux. Ko nux ja'an-s tnu'u xee-s te dada dandee-s tnu'u jan, te vatuka, chi du'a chindee-s ntdaa ñayiu ka jandixa Cristu.

⁶ Ñani-da ku'a-da, nux vitna naxee-da ñuu-n, te ja'an-da tnu'u xee-da, te, ¿nax xiniñu'u? Ko nux dakua'a ña'a-da te vatuka. Dakua'a ña'a-da ñn xa n-dande'a ña'a Ianyuux mee-da. O dakua'a ña'a-da ñn xa tu'a va'a mee-da. O kachitnu'u-da tnu'u Ianyuux nuu-n. Ntdaa xa'a, chindee ña'a-da mee-n.

⁷ Kani ini koio-n ná kuu ñn flauta, ñn yolií. Juini ña ndito-tnu, ko kande-tnu. Ko nux ma tiu ñn seyí flauta, o nux ma dakande ñn seyí yolií, te, ¿nanda koo xa vili kande-tnu xa kunini-ro?

⁸ Diuni trompeta. Nux ma danda'i xee ñn seyí trompeta, te, ¿nanda kada tu'a koio seyí xa dada'an koio-s ñuu-s?

⁹ Mee-n tuku. Nux ja'an koio-n tnu'u xee n-taxi Espíritu Ianyuux, ko ma dandee koio-n tnu'u jan, te, ¿nanda kutnuni ini koio ñayiu nax ka ja'an-n? Du'a ñatu xiniñu'u tnu'u-n.

¹⁰ Nuú diin tnu'u ka ja'an ñayiu ñuñayiu. Tuku ka ja'an ñayiu, ñn ñn ñuu. Ko juini kue'e tnu'u io, ko va'a kutnuni ini ñayiu ñn ñn ñuu, hora ja'an ñn seyí xa kuu tnu'u mee-i.

¹¹ ¿Ko nax koo, nux ña kutnuni ini-da tnu'u ja'an ñn seyí? Du'a kuu mee-da se ña ja'an va'a nuu mee-s, te du'a kuu mee-s se ña ja'an va'a nuu mee-da.

¹² Mee-n tuku. Ka kukajan ini-n xa tñi-n xa taxi Espíritu Ianyuux. Vatuka. Ko va'a ka xa kukajan ini-n xa tñi-n xa kua'a-n xa chindee-n ñayiu ka jandixa Cristu.

¹³ Xijan kuu xa, nux ja'an-n tnu'u xee n-taxi Espíritu Ianyuux, io xa kajan ta'u-n nuu Ianyuux, xa na kada-ia xa dandee-n tnu'u xee-n nuu ñayiu.

¹⁴ Nux xijan ta'u-da tnu'u xee-da, du'a xijan ta'u-da xi'in anu ni-da, ko ña xani ini va'a-da tnu'u ja'an-da.

¹⁵ Xijan kuu xa, ¿nax koo?, ¿nax io xa kada-da? Kajan ta'u-da xi'in anu-da, ko diuni kani ini va'a-da hora kajan ta'u-da. Kata-da xi'in anu-da, ko diuni kani ini va'a-da hora kata-da.

¹⁶ Nux kajan ta'u-n xi'in anu ni-n, te, ¿nanda kua'a xa kajan ta'u inka ñayiu xi'in-n? Hora xia'an-n xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux, te ña kua'a-i xa ja'an-i: “¡Du'a na koo!”, chi ña kutnuni ini-i tnu'u ja'an-n.

¹⁷ Xandaa kuu xa va'a xia'an-n xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux, ko ñatu chindee-n ñani-n ku'a-n.

¹⁸ Na kuta'u-da Ianyuux xa ja'an-da tnu'u xee-da n-taxi Espíritu Ianyuux. Kue'e ka ja'an mee-da dada ntdaa mee-n.

¹⁹ Ko hora ja'an-da nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu, juini-da xa dakua'a-da-i. Juini-da xa kani ini-da, te ja'an-da o'on ni tnu'u, te du'a chindee-da ñayiu ka jandixa Jesucristu, dada xa ja'an-da uxi mil tnu'u xee-da, te du'a kuu xa ma chindee-da-i ni ita'u.

²⁰ Ñani-da ku'a-da, maxku kani ini koio ka-n ná ka xani ini sekuechi. Ko vatuka xa ku kuu koio mee-n ná kuu seyíjin, xa maxku kada koio ka-n xa u'u. Ko hora kani ini-n, io xa kani ini va'a-n, ná ka xani ini sexa'nu.

²¹ Ja'an tnu'u Ianyuux: “Tnu'u xee ja'an-da nuu ñayiu ya'a, ja'an-da tnu'u seto'o nuu-i, ko dani ña ka chinuu-i tnu'u ja'an-da nuu-i.”

²² Xijan kuu xa, xa kida Espíritu Ianyuux xa ja'an-n tnu'u xee-n n-taxi-ia, kuu xa kida-ia ñn milagru nuu ñayiu ña ka jandixa Jesucristu. Te xa kida-ia xa xian tnu'u-n tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, kuu xa kida-ia ñn milagru nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu. Nuú ñayiu ka jandixa-ia, kida-ia ñn. Nuú ñayiu ña ka jandixa-ia, kida-ia inka.

²³ Kani ini koio-n. Nux nataka-n ntdaa-n, te ja'an-n ntdaa-n tnu'u xee n-taxi Espíritu Ianyuux, te ijan kiu ñn ñayiu ta tñi ka tnu'u xee, o ñayiu ña jandixa Jesucristu, te, ¿nax koo? Ja'an ñayiu jan xa n-ka nduloko-n.

²⁴ Ko nux juña tnu'u-n, ntdaa-n, tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te ijan kiu ñin ñayiu ta tñi ka tnu'u xee, o ñin ñayiu ña jandixa Jesucristu, te, ¿nax koo? Xi'in tnu'u-n, koo xa kada-n ntdaa-n xa kutnuni ini ñayiu jan xa kuu mee-i ñayiu kida xa u'u.

²⁵ Dande'a Espiritu Ianyuux xa na'i io anu-i, te nujuiin ndeyu-i nuu Ianyuux xa koo-i xañu'u nuu-ia, te ja'an ndaa-i xa xandaa kuu xa tuu Ianyuux me'ñu mee-n.

Maxku kada koio ka-n pletu

²⁶ Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa, ¿nax koo? Hora nataka koio-n, io xa chindee tna'a koio-n xa jandixa ka-n, ntdaa-n, Jesucristu. Kata koio-n alabanza nuu Ianyuux. Dakua'a tna'a koio-n. Juña tnu'u tna'a-n nax n-dande'a ña'a Ianyuux mee-n. Ja'an-n tnu'u xee n-taxi Espiritu Ianyuux, te dandee-n tnu'u jan nuu ñani-n ku'a-n. Ko ntdaa xa kada koio-n, ñin ñin-n, io xa kada-n xa chindee tna'a-n xa jandixa ka-n, ntdaa-n, Jesucristu.

²⁷ Nux ja'an-n tnu'u xee n-taxi Espiritu Ianyuux, diko ni uu uni ni ja'an-n. Ditna ka ñin-n, te dada inka-n. Te io xa dandee ñin ñani-n ñin ku'a-n tnu'u-n nuu ntdaa ñayiu nataka ijan.

²⁸ Nux ña yoo ñin ñayiu kua'a xa dandee-i tnu'u-n, te maxku ja'an-n tnu'u xee hora nataka ñayiu ka jandixa Jesucristu. Vatuka xa na'i ja'an-n tnu'u xee anu mee-n xi'in Ianyuux.

²⁹ Diuni na ja'an uu uni ni se ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Te na ja'an dava ka ñani-n ku'a-n nux ja'an-s tnu'u Ianyuux, o nux kidatniui kui'na me'ñu-n, xa danda'u ña'a-i xi'in tnu'u ja'an-s.

³⁰ Te se kuu uu, xi'in se kuu uni. Hora juña'a Ianyuux ñin tnu'u xa juña tnu'u mee-s nuu ñayiu, te io xa nkoo se ja'an ki'na nuu, xa ndojuiin se kuu uu, xa ja'an mee-s. Te dada nkoo se kuu uu, te ndojuiin se kuu uni, xa ja'an mee-s.

³¹ Nux du'a kada koio-n, te kua'a xa ja'an-n, ntdaa-n, tnu'u Ianyuux n-ka tñi-n. Ditna ka ñin-n, te dada inka-n. Du'a dakua'a-n ntdaa-n, te tñi-n ntdaa-n tnu'u kanu ini.

³² Chi kua'a-n, ntdaa-n, xa kada maxu-n, hora kua'a xa ja'an-n, te hora ma kua'a xa ja'an-n.

³³ Chi nuncas ma kada Ianyuux xa koo pletu me'ñu mee-n, ni ma kada-ia xa uu uni-n juña tnu'u tnu'u-ia nuu ñayiu idini vuelta.

Io xa kada koio mee-n, ná ka kida ñayiu ka jandixa Jesucristu ntdaa ñuu. Ñayiu n-kida diin Ianyuux ka kuu-n.

³⁴ Hora nataka koio-n, te maxku ndatnu'u koio ñadi'i. Maxku juejoon koio-n xa ndatnu'u koio-ña. Na kada koio-ña ná ja'an tnu'u Ianyuux, na jandixa koio-ña yii-ña.

³⁵ Nux juini-ña xa kutnuni ini va'a ka-ña, na kajan tnu'u-ña nuu yii-ña ve'e, chi ña kuu xa va'a xa ndatnu'u koio ñadi'i hora nataka koio-n.

³⁶ Naja'an koio-n xa inka ñayiu n-ka kachitnu'u tnu'u va'a Ianyuux nuu-n. Diuni naja'an koio-n xa n-ka tñi inka ñayiu tnu'u-ia tuku.

³⁷ Ka xani ini-n xa se ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ka kuu-n. Ka ja'an-n xa n-ka tñi-n xa n-taxi Espiritu Ianyuux. Nux du'a kuu, te io xa jandixa koio-n xa xa kidava'a mee-da kuu xa ta'u tñiu Xto'o-ro nuu-n.

³⁸ Nux ña ka juini-n xa tñi-n tnu'u-da, ña ka kuu-n se n-ka tñi tnu'u Ianyuux, ña ka kuu-n se n-ka tñi xa taxi Espiritu Ianyuux.

³⁹ Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa, io xa kukajan ini koio-n xa tñi koio-n tnu'u Ianyuux, xa juña tnu'u koio-n tnu'u-ia nuu ñayiu. Te maxku ja'an koio-n xa maxku ja'an ñani-n ku'a-n tnu'u xee n-xia'an Espiritu Ianyuux.

⁴⁰ Hora nataka koio-n, io xa kada koio-n xa va'a, maxku kada ka-n pletu me'ñu mee-n.

15

N-nandoto Cristu

¹ Ñani-da ku'a-da, juini-da xa kutnuni ini koio-n tnu'u va'a n-kachitnu'u-da. N-ka tñii-n tnu'u va'a jan, te xaxe'e tnu'u jan, ka kunduu-n xi'in Cristu.

² Xaxe'e xa n-ka tñii-n tnu'u va'a Jesucristu, te n-dakaku ña'a Ianyuux mee-n, xa ma kuú koio-n xi'in kuechi-n. Io xa kundee ini koio-n, xa jandixa na'i ka koio-n tnu'u n-kachitnu'u-da. ¿O kuu xa ña n-ka jandixa-n Jesucristu a?

³ N-ja'an-da nuu mee-n xa n-tñii mee-da. Xa ki'na nuu, kuu xa n-xi'í Cristu xaxe'e kuechi mee-ro. Du'a n-kida Cristu ntdaa ná io ná jua'an tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia.

⁴ N-ka kuxi ñayiu yiki kuñu ndi Jesús, te nuu uni kiu n-kida Ianyuux xa n-nandoto-ia. Du'a n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia.

⁵ Na n-ya'a xa n-nandoto Cristu, te n-xini Spedru mee-ia. Dada n-kixee Cristu nuu se tunda'a-ia.

⁶ Ijan dada n-kixee-ia nuu n-ka xo nataka o'on cientu ñani-ro ku'a-ro. N-ka xini-s-ia, ntdaa-s. Te juini ñn uu-s xá n-ka xi'í, ko tuu na'i dava ka-s xi'in-ro nde vitna.

⁷ Dada n-kixee-ia nuu Jacobo, dada nuu ntdaa se tunda'a-ia.

⁸ Te dada n-kixee Cristu nuu mee-da tuku. Ña n-xo tuu-da xi'in-ia, na n-xo tuu-ia ñuñayiu ya'a. Ná kuu ñn se kuee n-kaku kuu mee-da.

⁹ Se luchi ka kuu-da nuu ntdaa se n-tunda'a-ia. Xaxe'e xa n-kida-da kue'e xa u'u nuu ñayiu ka jandixa Cristu, ñatu ya'u-da xa danani ña'a-ia se tunda'a-ia.

¹⁰ Xi'in xamani-ia, n-kida Ianyuux xa kuu mee-da ñn se tunda'a Jesucristu. Te va'a xiniñu'u xamani-ia, chi kue'e ka n-kidatñiu mee-da, dada ntdaa se n-tunda'a-ia. Ko meni mee-da ña'a, chi xaxe'e xamani mee-ia du'a n-kuu.

¹¹ Xijan kuu xa, nux ja'an mee-da, o nux ja'an koio ñnka se n-tunda'a-ia, ko ka ja'an-da, ntdaa-da, xa n-nandoto Cristu. Te n-ka jandixa mee-n tnu'u n-ka ja'an-da.

Nandoto koio ndiyi

¹² Nux xa ka xian tnu'u-da nuu ñayiu, kuu xa n-kida Ianyuux xa n-nandoto Cristu, te, ¿nax kuu xa ka ja'an dava mee-n xa ña kua'a xa nandoto yiki kuñu ndiyi?

¹³ Nux ña kua'a xa nandoto yiki kuñu ndiyi, du'a ña n-nandoto Cristu nda vi.

¹⁴ Nux ña n-nandoto Cristu, te du'a ñatu xiniñu'u xa kachitnu'u-da, te ñatu xiniñu'u xa ka jandixa-n.

¹⁵ Nux du'a kuu, te kuu xa mee-da ka kuu se ña n-ja'an ndaa, chi n-ka ja'an-da xa n-kida Ianyuux xa n-nandoto Cristu. Ko nux xandaa kuu xa ma nandoto yiki kuñu ndiyi, te du'a ña n-kida Ianyuux xa n-nandoto Cristu.

¹⁶ Nux ma kada Ianyuux xa nandoto koio ndiyi, te nde Cristu ña n-nandoto tuku.

¹⁷ Te nux ña ndito Cristu, te ña ya'u ni ñn xa ka jandixa-n-ia. Nux du'a kuu, te dani xtuu-n xi'in kuechi-n.

¹⁸ Nux du'a kuu, te ñani-ro ku'a-ro xá n-ka n-xi'í, xá n-ka jua'an da'u ni-s andea. Juini n-ka kunduu mee-s xi'in Cristu, ko nux ña ndito Cristu, te du'a n-ka xi'í-s xi'in kuechi-s.

¹⁹ Nux n-dandoo-ro ntdaa xa io ñuññayiu, xa kunduu-ro xi'in Cristu, te ña n-nandoto-ia, te kuu mee-ro ñayiu nda'u ka dada ntdaa ñayiu.

²⁰ ¡Ko vitna xa n-kida Ianyuux xa n-nandoto Cristu! Xandaa kuu xa Cristu Jesús kuu se n-nandoto ki'na nuu, te kutnuni ini-ro xa ñayiu n-ka xi'í, nandoto koio-i tuku.

²¹ Nani n-kida Ianyuux xa kuú koio ntdaa ñayiu, xaxe'e xa n-kida idini seyii xa u'u, dani kada-ia xa nandoto koio ñayiu, xaxe'e xa n-nandoto idini seyii.

²² Nani ka xi'í ntdaa ñayiu xaxe'e Adán, dani nandoto koio ntdaa ñayiu xaxe'e Cristu.

²³ Ko ñin ni ñin ni. Ditna ka Cristu, te dada ntdaa ñayiu ka kunduu xi'in-ia hora ndixi-ia ñuññayiu.

²⁴ Te dada daxinokava Cristu ntdaa xa kida-ia vitna. Kada-ia xa ma koo ka se kunxa'nu ka nuu ñayiu, ni se taxnuni nuu ñayiu, ni se ndaku ka nuu ñayiu. Kada-ia xa ma taxnuni ka ni ángel nuu ñayiu, ni kui'na nuu ñayiu. Te dada juña'a Cristu ntdaa nuu xa taxnuni mee-ia nuu Taa-ia Ianyuux.

²⁵ Io xa taxnuni Cristu, nde xa kada maxu-ia ntdaa xa xini u'u tna'a xi'in-ia.

²⁶ Ná kuu ñin se ndaku ka xini u'u tna'a xi'in Cristu, du'a kuu xa io xa kuú koio ntdaa ñayiu. Ko ndaku ka Cristu dada se ijan. Xaxe'e xa n-nandoto Cristu, n-ni'i-ia xa nandoto koio ñayiu ka kunduu xi'in-ia.

²⁷ Koo ná ja'an tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia. Ja'an tnu'u Ianyuux xa xá n-kida-ia xa taxnuni Cristu nuu ntdaa xa io. Ko xa n-ja'an-ia xa taxnuni Cristu nuu ntdaa xa io, ña juini kachi xa taxnuni Cristu nuu Taa-ia Ianyuux. Kunxa'nu ka Taa-ia Ianyuux dada Cristu, chi Taa-ia kuu Ia n-kida xa taxnuni Cristu nuu ntdaa xa io.

²⁸ Na ya'a xa juña'a nga Ianyuux ntdaa xa io nuu Cristu, hora ijan ni, juña'a nga Cristu mee-ia nuu Taa-ia, xa taxnuni na'i Taa-ia nuu Cristu, xi'in nuu ntdaa xa io.

²⁹ Io ñayiu ka xendute xaxe'e ñayiu n-ka xi'í. ¿Nakuenda du'a ka kida-i? Nux ma nandoto koio ndiyi, te, ¿nakuenda ka xendute ñayiu xaxe'e ñayiu n-xi'í?

³⁰ Nux ma nandoto-ro, te, ¿nakuenda kadatniyu koio ka-da? ¿Nakuenda ya'a koio ka-da xa yo io kuu, kiu xi'in kiu?

³¹ Ñani-da ku'a-da, nux io xa kuú-da vitnadii, te vatuka. Juini-da xa kutnuni ini koio mee-n xa du'a kuu. Xandaa kuu xa najuen tnu'u mee-da xaxe'e mee-n, xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Te diuni xandaa kuu, xa io tu'a-da xa kuú-da, kiu xi'in kiu.

³² Juini-da xa kani ini koio-n. Na n-xian tnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu ñuu nani Éfeso, n-kuu ná kuu xa n-jantna'a-da xi'in kitlavichi yo nde'e. Te, ¿naxa xiniñu'u xa du'a n-kidatniyu-da? ¿Nax n-ni'i-da ñuññayiu ya'a? Nux ma nandoto-ro, te kada mee-ro ná ka kida inka ñayiu: “Na kaxi-ro, na ko'o-ro vitna, chi kuú-ro tnee, te ma koo ka.” ¡Ko ña ndaa!

³³ Maxku juejoon koio ka-n xa danda'u ña'a koio-s. Xandaa kuu, xa nux kunduu-ro xi'in se ka kida xa u'u, te koo xa mee-ro tuku kada-ro xa u'u, chi kadajuexa ña'a mee-s.

³⁴ Io xa kani ini va'a koio-n, te maxku kada koio ka-n xa u'u. Dava mee-n, ta jini ka-n Ianyuux. Io xa kujanuu koio-n xa du'a kuu.

¿Nanda koo xa nandoto koio ndiyi?

³⁵ N-teku-da xa ka ja'an-n xa ña kutnuni ini-n nanda kada Ianyuux xa nandoto koio ndiyi. N-teku-da xa juini-n xa jini-n nanda kava yiki kuñu ñayiu, hora na ndixi-i.

³⁶ ¡Se lilu ka kuu-n! Io xa kani ini koio-n nanda kuu, hora dakeé-ro tata. Nde kuxi-ro tata, dada kane itu xee.

³⁷ Hora dakeé-n itu-n, ta koo ka ndidi. Diko ni tata nuni kuu. O dava'a nga inka tata dakeé-n.

³⁸ Ko kida Ianyuux xa dada koo ndidi. Hora io ndidi, kuu ná kuu xa n-xia'an Ianyuux xa xee nuu tata xa ndi'i. Nani n-xani ini-ia, dani kida-ia, xa xia'an-ia xa xee nuu ñn ñn tata.

³⁹ Ña ka kuu ñn nuu, ntdaa xa io. Yiki kuñu ñayiu kuu ñn, te yiki kuñu kiti kuu inka. Yiki kuñu chilidaa kuu ñn, te yiki kuñu chaka kuu inka.

⁴⁰ Io xa io andiu, te io xa io ñuñayiu. Te vili kaa xa io andiu, te vili kaa xa io ñuñayiu. Ka kuu-i, nduu-i, xa vili kaa, ko tuku ka kuu ñn ñn-i, ña ka kuu ñn nuu-i, nduu-i.

⁴¹ Ndii ngandii, te ndii yoo, ko ña ndii ñn nuu ngandii xi'in yoo. Diuni ndii chudini. Ko tuku ndii ñn ñn-ti.

⁴² Du'a kuu ntdaa xa'a, te du'a koo hora nandoto koio ndiyi. Yiki kuñu se ndito vitna kuu ñn, te yiki kuñu se n-nandoto kuu inka. Hora kuxi-ro ndiyi, te vax ndi'i yiki kuñu-i. Xa te'yu kuu. Ko hora kada Ianyuux xa nandoto-i, te nuncas ma jin ndi'i yiki kuñu xee-i.

⁴³ Kuxi-ro ñn xa ñatuka vili kaa. Kada Ianyuux xa nduu-i ñn xa yo vili kaa. Kuxi-ro ñn xa ña ndaku ka. Kada Ianyuux xa yo ndundaku-i.

⁴⁴ Kuxi-ro ñn xa n-xo tuu ñuñayiu. Kada Ianyuux xa nduu-i ñn xa kua'a xa kutuu andiu. Nux io yiki kuñu kua'a xa xtuu-i ñuñayiu, diuni io yiki kuñu kua'a xa kutuu-i andiu.

⁴⁵ Ná ja'an tnu'u Ianyuux, du'a kuu. N-kidava'a Ianyuux Adán. Se ki'na nuu n-kuu Adán. Se ndito n-kuu-s, ñn se n-xo tuu va'a ñuñayiu. Ná kuu Adán kuu uu, kuu Cristu. N-kida Ianyuux xa kada Cristu xa kutuu va'a mee-ro xi'in Ianyuux andiu.

⁴⁶ Ko xa nandoto-ro, ña kuu xa ki'na nuu. Ditna ka ndito-ro xa kutuu-ro ñuñayiu ya'a, te dada nandoto-ro xa kutuu-ro andiu.

⁴⁷ Xi'in ñu'u ñuñayiu, n-kidava'a Ianyuux Adán. Se ki'na nuu n-kuu-s. Andiu, n-kixi Cristu. Se kuu uu n-kuu mee-ia.

⁴⁸ Ná kuu Adán kuu-ro, hora tuu-ro ñuñayiu. Ná kuu Cristu ku kuu-ro, hora kutuu-ro andiu.

⁴⁹ Jani kuu-ro ná n-kuu Adán, se ñuñayiu, dani ku kuu-ro ná kuu Cristu, se n-kixi nde andiu.

⁵⁰ Ñani-da ku'a-da, ja'an-da nuu-n xa ña kua'a xa kutuu yiki kuñu-ro io vitna nuu taxnuni Ianyuux. Xa vax ndi'i, ma kua'a-i xa kutuu-i nuu ma jin ndi'i ni ñn.

⁵¹ Jui-nda xa chinuu koio-n vitna, chi ja'an-da ñn xa na'i nuu-n. Ma ntdaa-ro kuú-ro antecas xa ndixi Jesucristu, ko hora na ndixi-ia, ndada xee ña'a Ianyuux ntdaa-ro.

⁵² Ña ndoñu'u Ianyuux kue'e tiempo xa ndada xee ña'a-ia. ñn nunuu ni, te natñi-ro yiki kuñu xee. Kuu ná kuu xa najuene-ro, te najaan-ro nduchi nuu-ro, te du'a koo. Na danda'i ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, trompeta idinga vuelta, te kada Ianyuux xa nandoto koio ndiyi, xa nuncas ma kuú koio ka-i. Nuni'no ni nadama ña'a-ia mee-ro, ntdaa-ro.

⁵³ Yiki kuñu-ro io vitna vax ndi'i. Ndoñu'u xa na taxi Ianyuux yiki kuñu xee ma jin ndi'i. Vitna ka xi'i-ro, ntdaa-ro. Ndoñu'u xa kada Ianyuux xa kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jin ndi'i.

⁵⁴ Yiki kuñu-ro io vitna vax ndi'i. Vitna ña kua'a xa kutuu-ro kuia ma jin ndi'i. Ko na taxi Ianyuux yiki kuñu xee, te kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jin ndi'i. Kiu ijan, koo ná n-ja'an Ianyuux, hora n-ja'an-ia nuu se n-ka chidotnuni tnu'u-ia xá n-kuu kue'e kuia. Ná kuu xa n-ja'an-ia nuu ñn seyñi xini u'u tna'a

xi'in-ia n-kuu. Se xini u'u tna'a xi'in-ia, kuu xa io xa kuú koio ntdaa ñayiu. N-ja'an Ianyuux nuu se ijan: “Xá n-xaxi ña'a-r, xaxe'e xa n-ndaku-r nuu-n.

⁵⁵ N-kida-n xa n-ka xi'i-i, ntdaa-i, ko vitna kutuu koio-i xi'in mee-r kuia ma jin ndi'i. Ma ni'i ka-n ni inka-i, ma kaxi ka-n ni inka-i.” Du'a n-ja'an Ianyuux.

⁵⁶ Xaxe'e xa n-ka kida seyii xa u'u, kuu xa io xa kuú koio-s. Xaxe'e xa n-ka tñi-s tnu'u n-chidotnuni Moisés, kuu xa taxnuni ña'a kuechi-s.

⁵⁷ ¡Ko na kuta'u-ro Ianyuux! Xaxe'e Xto'o-ro Jesucristu, kida Ianyuux xa nandoto-ro, xa kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jin ndi'i.

⁵⁸ Ñani mani-da, ku'a mani-da, xijan kuu xa kunduu koio ka-n xi'in Cristu. Kundee ini na'i ka-n, xa jandixa na'i ka-n Cristu. Kiu xi'in kiu kada koio na'i ka-n tniu n-taxi Xto'o-ro Jesucristu, chi xini va'a koio-n xa nux kadatniu koio ka-n, dada tñi koio-n ntdaa xa juini Xto'o-ro xa taxi-ia.

16

Ñani-ro ku'a-ro ka kunda'u

¹ N-ka kakune'e mee-n tvini ka xia'an-n nuu ñani-ro ku'a-ro ka kunda'u. Ja'an-da nuu mee-n, nani n-ja'an-da nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu, distrito Galacia.

² Kiu ki'na nuu, ñin ñin semana, kuneva'a-n, ñin ñin-n, xa juini-n xa juña'a nga-n. Nani ni'i-n, dani juña'a-n, ntña una kiu. Te du'a ma koo xa io xa dataka-ro tvini jan, hora nde na xee-da ñuu-n.

³ Na xee-da, te tunda'a-da dava'a nga seyii kaxi koio mee-n, xa ji'in koio-s ñuu nani Jerusalén. Kane'e koio-s ji'in xa xia'an nga mee-n nuu ñani-ro ku'a-ro Jerusalén. Tunda'a-da-s ji'in-s xi'in carta kadava'a mee-da.

⁴ O nux vatuka xa ji'in mee-da tuku, te ji'in koio-da xi'in-s.

Ji'in-da distrito Macedonia

⁵ Ko ditna ka, io xa ji'in-da distrito Macedonia. Te dada, xee-da ñuu mee-n.

⁶ Nux vatuka, te ndoo-da xi'in-n yoo vixi, xa kua'a xa chindee ña'a koio-n mee-da, xa ji'in na'i-da dava'a nga ñuu ji'in-da.

⁷ Chi ña juini-da xa ya'a-da ñuu-n vitna, xa kotoni'ni tna'a-ro uni koon ni kiu. Juini-da xa ndoo-da xi'in-n, nux juejoon Xto'o-ro Jesucristu.

⁸ Kutuu-da ñuu nani Éfeso, vitna xi'in nde viko Pentecostés.

⁹ Chi kuu ná kuu xa io ñin ye'e najaan va'a nuu-da. Kua'a-da xa juña tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux nuu kue'e xa kue'e ñayiu vitna. Ko diuni, io kue'e ñayiu ka xini u'u ña'a.

¹⁰ Nux na xee Timoteo ñuu-n, te io xa kueba va'a koio-n-si. Dande'a-n-si xa ña ndoñu'u-s xa yu'u-s xaxe'e-n. Kida-s tniu n-ta'u tniu Xto'o-ro Jesucristu. Nani kida mee-da, dani kida mee-s.

¹¹ Xijan kuu xa koo koio-n xañu'u nuu-s. Chindee mani-n-si, xa kuiko-s ndixi-s nuu-da, chi ndetu-da xa ndixi-s xi'in ñani-ro kix koio.

¹² Ñani-ro nani Apolos tuku. Kue'e n-xijan-da nuu-s, xa ji'in-s ñuu-n xi'in inka ñani-ro ji'in vitna. Ko n-ja'an mee-s xa ña juini-s xa ji'in-s ñuu-n vitna. Ja'an-s xa xee-s ñuu-n nakiu kua'a-s.

Ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu ka tunda'a xanyuux nuu-n

¹³ Koo koio-n cuedado, xa maxku danda'u ña'a ni ñin. Jandixa na'i koio ka-n tnu'u Jesucristu. Kada koio mee-n ná ka kida se va'a, se ndaku. Te kundee ini na'i koio ka-n.

¹⁴ Ntdaa xa kada-n, kada-n xaxe'e xa xemani-n Ianyuux te xemani-n ñayiu.

¹⁵ Ñani-da ku'a-da, ka xini-n Estéfanos xi'in familia-s. Ka xini-n xa ka kuu-s ñayiu ki'na nuu n-ka kunduu xi'in Cristu, distrito Acaya. Ka xini-n xa ka kida-s ntdaa xa kua'a-s, xa chindee-s ñayiu ka jandixa Jesucristu.

¹⁶ Xijan-da nuu-n xa jandixa koio-n xa ja'an mee-s, xijan-da nuu-n xa jandixa koio-n ntdaa ñani-ro ku'a-ro ka kida tniu n-xia'an Xto'o-ro Jesucristu.

¹⁷ Kudi ini-da xa xá n-kixee Estéfanos, xi'in Fortunato, xi'in Acaico. N-ka taxi mee-s ntdaa xa ña n-ka kua'a mee-n xa taxi-n.

¹⁸ Xá n-ka taxi-s tnu'u kanu ini, te xini-da xa n-ka taxi-s tnu'u kanu ini mee-n tuku. Io xa kueba va'a koio-n se ijan, te koo koio-n xañu'u nuu-s.

¹⁹ Ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu, ñuu xi'in ñuu Asia, ka ndajan tnuña'a-i. Ndajan tnuña'a Áquila xi'in Priscila tuku, xaxe'e xa ka jandixa mee-n Jesucristu, nani ka jandixa mee-s mee-ia.

²⁰ Diuni ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu nataka ve'e-s ka ndajan tnuña'a-i. Io xa tnitnanda'a va'a-n.

²¹ Xi'in nda'a mee-da kidava'a-da vitna.

²² Nux ña xemani iin ñayiu Xto'o-ro Jesucristu, na ji'in-i andea. Yachi na ndixi Xto'o-ro Jesucristu.

²³ Na taxi Xto'o-ro Jesús xamani-ia nuu-n.

²⁴ Na jini koio-n xa xemani ña'a-da, ntdaa-n, xaxe'e xa kunduu-ro, nduu-ro, xi'in Cristu. Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Corinto

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu ñuu nani Corinto

¹ Mee-da, Spalu, xaxe'e xa da n-juini Ianyuux, kuu-da ñin se n-tunda'a Jesucristu. Xi'in ñani-ro Timoteo, kidava'a-da carta ya'a nuu ñayiu ka jandixa Ianyuux ñuu nani Corinto. Diuni kidava'a-da nuu ntdaa ñayiu n-kaxi Ianyuux xndaxio nitu'u distrito Acaya. N-kida dñin ña'a Ianyuux mee-n, xa kada koio-n xa juini mee-ia.

² Na taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n, te na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Kue'e vida n-ya'a Spalu

³ Na kuta'u-ro Ianyuux. Taa Xto'o-ro Jesucristu kuu-ia. Nani kundau ini ñin seyñi da'ya-s, dani kundau ini ña'a Ianyuux mee-ro. Nujuiin-ia diñi-ro xa taxi-ia tnu'u kanu ini.

⁴ Dava'a nga xa ya'a-da, te taxi-ia tnu'u kanu ini. Taxi-ia tnu'u kanu ini mee-da, xa kua'a-da xa juña'a-da tnu'u kanu ini nuu ñinka ñayiu. Dava'a nga xa io xa ya'a koio mee-i, te kua'a-da xa juña'a-da tnu'u kanu ini nuu mee-i, xaxe'e xa n-taxi Ianyuux tnu'u kanu ini nuu mee-da.

⁵ Kue'e vida n-ya'a Cristu, te xaxe'e xa kunduu-da xi'in Cristu, kue'e vida ya'a mee-da tuku. Ko nujuiin Cristu diñi-da xa taxi-ia tnu'u kanu ini, xa kundee ini-da. Nani ya'a-da xa ya'a ka-da kue'e vida, dani taxi-ia xa taxi ka-ia kue'e tnu'u kanu ini, xa kundee ini-da.

⁶ Kue'e vida ya'a mee-da, xa kutuu koio mee-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Te nujuiin-da diñi-n, xa taa-da tnu'u kanu ini, xa kunduu na'i koio ka-n xi'in Ianyuux. Nujuiin Cristu diñi mee-da, xa kada-ia xa kundee ini mee-da, te kunujuiin-ia diñi mee-n, xa kada-ia xa kundee ini koio mee-n. Du'a kutuu va'a koio mee-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Te du'a kundee ini koio-n hora kue'e vida ka ya'a mee-n ná kue'e vida ka ya'a mee-da.

⁷ Xndaxio-da kue'e confianza nuu-n. Xna'a-da xa nani ka kunduu-n xi'in-da hora kue'e vida ka ya'a-da, dani ka kunduu-n xi'in-da hora ka tñi-da tnu'u kanu ini taxi Ianyuux.

⁸ Ñani-da ku'a-da, juini-da xa kutnuni ini koio-n xa yo kue'e vida n-ya'a-da hora n-xo tuu-da Asia. Kue'e xa kue'e vida n-ya'a-da. Nde n-xee xa ña n-kundee ini ka-da, te n-xani ini-da xa kuú-da.

⁹ N-ka xo na'a-da xa io xa kuú-da xaxe'e xa kunduu-da xi'in Cristu. Ko du'a n-kuu xa koo-da confianza nuu Ianyuux. Ia nadandoto ndiyi kuu-ia.

¹⁰ Xá n-dakaku ña'a-ia, te vitna dakaku ña'a-ia, xa du'a ma kuú koio-da. Te xndaxio-da confianza nuu-ia xa dani dakaku ña'a-ia.

¹¹ Mee-n tuku, kua'a-n xa chindee ña'a-n. Kajan ta'u koio-n xaxe'e-da. Nux kue'e-n na kajan ta'u xaxe'e-da, dani kue'e-n juña'a koio xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux hora dakaku ña'a-ia.

Nakuenda n-kukuee Spalu xa ji'in-s ñuu Corinto

¹² Io ñin xa kida xa yo kuvete-da. Ña tuu nax tekuechi ña'a anu-da. Meni xava'a n-ka kida-da ñuñayiu ya'a, ña n-ka danda'u ña'a-da ni mee-n ni ñinka ñayiu. N-chindee ña'a Ianyuux xa du'a xtuu-da. Ñadu xaxe'e xa va'a ka xani ini mee-da, kuu xaxe'e xa n-taxi Ianyuux xamani-ia.

13 Kaxi kaxi kidava'a-da nuu-n, xa ka'u koio-n, te kutnuni ini koio-n tnu'u-da. Juini-da xa kutnuni ini va'a koio-n.

14 Na n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka kixe'e-n xa kutnuni ini-n xa ja'an-da, xa kida-da, ko dava ni. Juini-da xa va'a ka kutnuni ini koio-n. Kiu na ndixi Xto'o-ro Jesucristu, te juini-da xa kua'a-n xa ja'an va'a koio mee-n xaxe'e mee-da, ná ja'an va'a koio mee-da xaxe'e mee-n.

15 N-xo na'a-da xa kuvete koio-n nux kotoni'ni ña'a-da. Xijan kuu xa n-xani ini-da xa xee-da ñuu mee-n ki'na nuu. Te du'a kuvete koio-n xa kotoni'ni ña'a-da uu vuelta.

16 N-xani ini-da xa ki'na ka mee-n kotoni'ni ña'a-da, hora na ya'a-da xa ji'in-da Macedonia. Te dada kotoni'ni ña'a-da inka vuelta, hora na ndixi-da xa n-xe'en-da Macedonia. Nux du'a n-kuu, te n-ka kua'a-n xa chindee ña'a-n xa ji'in-da Judea.

17 ¿Ka xani ini-n xa n-juini-da xa danda'u ña'a-da u? ¿Ka xani ini-n xa uu tnu'u-da io a? Ña ndaa. Ñatu ja'an mee-da ná ka ja'an ñayiu ña ka jandixa Cristu, ñatu ja'an-da “joon” ni ña ja'an-da “ña'a” idini vuelta.

18 Nani ja'an Ianyuux, dani ja'an mee-da. Nux ja'an-ia “joon”, te “joon” kuu. Te nux ja'an-ia “ña'a”, “ña'a” kuu. Te du'a ja'an mee-da tuku.

19 Mee-da xi'in Silvanu xi'in Timoteo, n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu nuu-n. Jesucristu kuu Da'ya Yi Ianyuux, te mee-ia, ñatu ja'an-ia “joon” ni ña ja'an-ia “ña'a” idini vuelta. Nux iin xa ja'an-ia xa kada-ia, te du'a kida-ia.

20 Chi kida Jesucristu ndaa ná io ná jua'an ndaa tnu'u n-taxi Ianyuux. ¡Xijan kuu xa ja'an-ro xa du'a na koo! Xaxe'e Jesucristu xia'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux.

21 Kida Ianyuux xa kunduu-ro xi'in Cristu. Kida-ia xa ka kunduu mee-da xi'in-ia, te kida-ia xa kunduu koio mee-n xi'in-ia. N-kaxi ña'a-ia mee-ro, xa ku kuu-ro ñayiu mee-ia.

22 Kuu ná kuu xa n-dakee tñuni ña'a Ianyuux xi'in iin sellu. Xá n-taxi-ia Espíritu Ii, xa kadatniu-ia anu-ro. Xi'in Espíritu Ii, n-taxi-ia tnu'u-ia, xa kutuu va'a-ro xi'in-ia.

23 Na'a Ianyuux xa kida-da, te ja'an ndaa-ia xaxe'e-da nakuenda kuu xa ta xee ka-da Corinto. Xaxe'e mee-n ta xee ka-da, chi ña juini-da xa kudeen ña'a-da. Te io anu-da xa kuú-da nux ña ndaa ndaa xa ja'an-da.

24 Ñadu juini-da xa taxnuni-da nuu-n xa jandixa koio-n. Chi va'a na'a-da xa ka jandixa-n Jesucristu te ka kunduu-n xi'in-ia. Xa juini-da kuu xa chindee ña'a-da, xa kuvete koio ka-n.

2

1 Xaxe'e xa ña n-juini-da xa kudeen ña'a-da inka vuelta, n-xani ini-da xa ma xee-da Corinto vitna. Ña n-juini-da xa ku tñau ini ka-ro.

2 Nux n-kida-da xa ku tñau ini koio mee-n n-kuu, te du'a kada-da xa ku tñau ini ñayiu ka kida xa kuvete mee-da.

3 Xijan kuu xa n-kidava'a-da nuu-n. N-juini-da xa kuvete-da xi'in-n hora na xee-da ijan, ña n-juini-da xa ku tñau ini-da xaxe'e-n. N-xio-da confianza nuu-n xa kuvete koio ndaa mee-n hora kuvete mee-da.

4 Yo n-xo ndu ini-da te n-xo tñau ini-da, hora n-kidava'a-da carta ijan. Xa diko n-xo nda'i-da. Ko ñatu n-kidava'a-da xa ku tñau ini koio-n. N-juini-da xa jini koio-n nada xemani ña'a-da.

Io xa taxkanu ini-ro se n-kida xa u'u

⁵ Io ñin se n-kida xa tnau ini-ro. Hora n-kida-s kuechi, n-kida-si xa tnau ini mee-da, te n-kida-si xa n-ka tnau ini ntdaa mee-n tuku. Ko ñatu juini-da xa kodo ka ja'an-da.

⁶ Na n-ka nataka-n, te n-ka kida u'u-n se ijan, ko vitna maxku kada u'u ka-n-si.

⁷ Vitna io xa taxkanu ini koio-n-si, xa juña'a koio-n tnu'u kanu ini nuu-s, xa maxku kuita ka anu-s.

⁸ Xijan-da nuu-n xa dande'a-n-si xa xandaa kuu xa xemani-n-si.

⁹ Xá n-kidava'a-da nuu-n, xa kototnuni ña'a-da, nux jandixa ña'a-n, a ña'a.

¹⁰ Taxkanu ini koio-n-si, te dani taxkanu ini mee-da mee-s. Na'a Cristu xa dava'a nga xa n-taxkanu ini-da, n-taxkanu ini-da xaxe'e mee-n.

¹¹ Xá n-taxkanu ini-da-si, xa maxku danda'u ña'a Satanás, chi va'a xini-ro nanda kidatniu-i.

Ñatu n-kundaa n-kuvatu anu Spalu

¹² Na n-xee-da ñuu nani Troas, xa juña tnu'u-da tnu'u Cristu nuu ñayiu ijan, te n-kida Xto'o-ro Jesús xa n-ka xeka va'a ñayiu jan tnu'u-da. Kuu ná kuu xa n-najaan-ia ñin ye'e ka'nu nuu-da.

¹³ Ko ñatu n-xo kundaa n-xo kuvatu anu-da, xaxe'e xa ñatu n-nanitna'a-da xi'in ñani-ro Tito ijan. Xijan kuu xa n-kee-da Troas, xa ji'in-da Macedonia.

Ndaku-ro xaxe'e Cristu

¹⁴ Cristu Jesús kuu Ia kunxa'nu ka. Na kuta'u-da Ianyuux xa ndeka ña'a-ia nuu ñin yujun ñayiu ka jandixa Cristu Jesús. Xaxe'e mee-da xite ni'na tnu'u-ia nitu'u lado, ná xite ni'na ñin diko vidi xe'en.

¹⁵ Chi mee-da kuu diko duxa doko Cristu nuu Ianyuux. Te nani xite ni'na diko jan nuu ñayiu dakaku-ia, dani xite ni'na nuu ñayiu ma dakaku-ia.

¹⁶ Nuú ñayiu ña ka jandixa Cristu, diko ka'ni ñayiu ka kuu-da. Ko nuu ñayiu ka jandixa Cristu, diko kada xa kutuu va'a koio-i ka kuu-da. ¿Te jundu ka kuu mee-da xa du'a koo?

¹⁷ Natu ka kuu mee-da ná ka kuu ñinka ñayiu, xa ka nadama-i tnu'u Ianyuux, xa ni'i koio-i xa ka juini mee-i. Mee-da kuu ñayiu ka kunduu xi'in Cristu. N-tunda'a ña'a Ianyuux, xa juña'a-da tnu'u Jesucristu nuu ñayiu. Ka ja'an-da xi'in xandaa, te xini-ia ntdaa xa ka kida-da.

3

Ïn tratu xee

¹ Hora ja'an-da xa'a te, ¿ka xani ini-n xa kixe'e-da xa najuen tnu'u-da mee-da ñinka vuelta? ¿Io xa dande'a ña'a-da ñin tutu ja'an xa ñayiu va'a kuu-da u? ¿O io xa kajan-da xa kadava'a koio mee-n tutu jan xaxe'e-da u? Chi du'a ka kida dava ñayiu.

² Mee-n ka kuu tutu ja'an va'a xaxe'e-da nuu ñayiu. Xá n-kida Ianyuux xa va'a xemani ña'a-da. Te ntdaa ñayiu xini xa'a, te ka'u-i tutu jan.

³ Mee-n ka kuu tutu n-kidava'a Cristu. Mee-da, diko ni n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a-ia. N-kidava'a Cristu tnu'u-ia anu-n. Xi'in tinta ña n-kidava'a-ia, n-kidava'a-ia xi'in Espíritu Ii. Te Espíritu Ii kuu Espíritu Ianyuux Ndito. Na n-kidava'a-ia nuu yuu, n-kidava'a-ia xiti anu ñayiu.

⁴ Xaxe'e xa jandixa-da Cristu, io-da confianza nuu Ianyuux xa du'a kuu.

⁵ Meni mee-da, ña kua'a-da xa kada-da ni ñin. Ntdaa xa kida-da, kida-da xaxe'e xamani Ianyuux.

⁶ N-kida Ianyuux ñin tratu xee, te dada n-kida-ia xa juña'a mee-da tnu'u va'a jan nuu ñayiu. Náu xa io xa jandixa-ro tnu'u ta'u tniu Moisés, kuu xa

kada-ro xa juini Espiritu Ianyuux. Chi tnu'u ta'u tniú Moisés kida xa kuú-ro xi'in kuechi-ro, ko kida Espiritu Ianyuux xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

⁷ Na n-tñi Moisés tnu'u ta'u tniú, tnu'u n-kidava'a Ianyuux nuu uu yuú ijan, te ndii xa ndii nuu Moisés. Ndi nuu-s xaxe'e xa n-nanitna'a-s xi'in Ianyuux. Te xaxe'e xadiñu jan, ña n-kua'a ñayiu Israel xa kunde'a koio-i nuu-s. Ko dada, kuee ni kuee ni n-xe ndi'i xadiñu jan. Na n-tñi Moisés tnu'u ta'u tniú, n-xia'an-si xa n-kuta'u-s nuu Ianyuux. Te tnu'u ta'u tniú kida xa kuú koio ñayiu xi'in kuechi-i.

⁸ Mee-ro, xá n-ka tñi-ro tnu'u taxi Espiritu Ii. Te yo va'a ka xa va'a ka tnu'u taxi Espiritu Ii dada tnu'u ta'u tniú n-tñi Moisés. Xijan kuu xa xia'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux.

⁹ Va'a xa va'a tnu'u ta'u tniú, ko kida tnu'u ta'u tniú xa kuú koio-ro xi'in kuechi-ro. Va'a ka xa va'a ka xa ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-ro io, xaxe'e xa jandixa-ro tnu'u va'a Jesucristu.

¹⁰ Yo va'a tnu'u ta'u tniú, ko ná kuu xa ñatu xiniñu'u ka, nux dadavatna'a-ro xi'in tnu'u va'a Jesucristu.

¹¹ Chi nux va'a xa vax ndi'i, yo va'a ka xa nuncas ma jin ndi'i.

¹² Xaxe'e xa ka xini-da xa du'a kuu, xijan kuu xa ñatu ka kujanuú-da xa ja'an kaxi-da.

¹³ Ñatu ka kida mee-da ná n-xo kida Moisés, xa n-xo dada'u-s nuu-s ñin da'ma, xa maxku jini koio ñayiu Israel xa vax ndi'i xadiñu nuu-s.

¹⁴ Ko ñayiu jan, ñatu du'a n-ka kutnuni ini-i. Te nde vitna, hora ka ka'u ñayiu Israel tnu'u ta'u tniú, te kuu ná kuu xa dani da'u nuu-i da'ma jan, xa ma kutnuni ini koio-i. Chi io xa jandixa ñin ñayiu Cristu, te dada dita Cristu da'ma jan.

¹⁵ Nde vitna, ñatu ka kutnuni ini-i. Ka ka'u-i tnu'u ta'u tniú n-xia'an Ianyuux nuu Moisés, ko ñatu ka kutnuni ini-i nax ja'an.

¹⁶ Ko nux jandixa ñin ñayiu Xto'o-ro Jesucristu, te xikojuiin da'ma jan nuu-i.

¹⁷ Te ñin nuu kuu Xto'o-ro Jesucristu xi'in Espiritu Ii. ñin ñayiu, nux kidatniú Espiritu Xto'o-ro Jesucristu anu-i, te du'a tuu va'a-i xi'in Ianyuux.

¹⁸ Xijan kuu xa ntdaa mee-ro, ñatuka da'u nuu-ro da'ma jan. Kuu-ro ná kuu ñin spejo nuu kixee dindu'a Ianyuux te xeye'e nuu inka ñayiu. Te dñuni, dama ña'a-ia mee-ro. Tñi-ro xa tñi-ro xadiñu-ia, te du'a dama ña'a-ia mee-ro, xa ku kuu-ro ná kuu Cristu. Xa'a kuu xa kida Espiritu Xto'o-ro Jesucristu.

4

¹ Xaxe'e xa n-kundau ini ña'a Ianyuux mee-da, n-ta'u tniú-ia xa dañá juña tnu'u tnu'u Jesucristu nuu ñayiu, te xijan kuu xa ña kuita anu-da.

² Daxio-da ntdaa xa yida'u, xi'in ntdaa xa kada xa kujanuú-da nuu ñayiu xi'in nuu Ianyuux. Ña danda'u-da ñayiu, ñatu dama-da tnu'u Ianyuux. Ka xini ntdaa ñayiu xa ja'an-da xandaa, te ja'an ndaa anu-i xa kuu-da se ja'an xandaa. Te na'a Ianyuux nax kida-da, te teku-ia nax ja'an-da.

³ Xian tnu'u-da tnu'u Jesucristu nuu ñayiu. Nux ñatu ka kutnuni ini ñayiu tnu'u jan, kuu xaxe'e xa ña ka juini-i xa jandixa-i Cristu.

⁴ Xaxe'e xa ña ka juini-i, te xadi kui'na anu-i, xa maxku kutnuni ini koio-i tnu'u Jesucristu. Taxnuni kui'na nuu ñuñayiu vitna, te kida-i xa ñatu ka xini ñayiu xa n-kida Cristu xaxe'e-ro. Ia kunxa'nu ka kuu Cristu, te ná kuu ñin xa diñu xa diñu kuu tnu'u va'a-ia. Ko ñatu ka xini ñayiu xa n-tunda'a Ianyuux

Cristu, xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io, ñatu ka xini-i xa nani kuu Ianyuux dani kuu Cristu tuku.

⁵ Ñatu kachitnu'u-da tnu'u Jesucristu, xa kunduu koio-n xi'in mee-da, kachitnu'u-da tnu'u Jesucristu, xa kunduu koio-n xi'in mee-ia. Jesucristu kuu Xto'o-ro, te mee-da ka kuu se xinokuechi nuu mee-n, xaxe'e xa xemani-da Jesús.

⁶ Ná n-ta'u tniyu Ianyuux xa ndii ngandii nuu nee, xa kua'a-ro xa kunde'a-ro xa io ñuñayiu ya'a, da n-tunda'a Ianyuux Cristu ñuñayiu, xa kua'a-ro xa jini-ro Ianyuux. Hora xini-ro nuu Jesucristu, xini-ro xadiñu Ianyuux, xini-ro xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia, Ia taxnuni nuu ntdaa xa io.

Ñayiu ka jandixa Cristu kuu-ro

⁷ Xa n-xini-da xadiñu Ianyuux te xian tnu'u-da tnu'u Jesucristu nuu ñayiu, kuu ñin xa va'a xa va'a xa na ñin ñayiu ña neva'a. Ná kuu kidi ñu'u ka kuu-da. Ña tuu na xadiñu mee-da. Meni xadiñu Ianyuux io. Na juña tnu'u-da tnu'u Jesucristu nuu ñayiu, ma jini koio ña'a-i mee-da, jini koio-i xa taxnuni Ianyuux kunxa'nu ka.

⁸ Juini kue'e vida ya'a-da, ko chindee ña'a Ianyuux xa kundee ini na'i-da. Juini kue'e xa da ndu ini ña'a, ko ñatu kuita anu-da.

⁹ Juini ka xini u'u ña'a-s, ko ñatu dandoo ña'a Ianyuux. Juini ka jantna'a-s xi'in-da, ko ma ka'ni ña'a-s.

¹⁰ Kiu xi'in kiu dava'a nga ñuu nuu tuu-da, kuu ná kuu xa xi'í mee-da ná n-xi'í Jesús. Ko n-nandoto Jesús, te kida-ia xa dani tuu ka mee-da.

¹¹ Xaxe'e xa kunduu-da xi'in Cristu Jesús, te kiu xi'in kiu ka juini ñayiu xa ka'ni ña'a-i. Hora xini ña'a ñayiu mee-da, xini-i xa kida Jesús xa tuu na'í ka mee-da ná tuu na'í ka mee-ia.

¹² Xijan kuu xa xi'í mee-da, xa kutuu va'a koio mee-n xi'in Ianyuux.

¹³ Ja'an tnu'u Ianyuux: “N-jandixa-r. Xijan kuu xa n-ja'an-r.” Mee-da tuku. Io-da confianza nuu Ianyuux. Jandixa-da tnu'u va'a, tnu'u Jesucristu. Xijan kuu xa xian tnu'u-da tnu'u jan nuu ñayiu.

¹⁴ Xini-da xa ná n-nadandoto Ianyuux Xto'o-ro Jesús, dani nadandoto ña'a-ia mee-da tuku. Ndone'e ña'a-ia mee-da xi'in mee-n, xa kutuu-ro, nduu-ro, xi'in Jesús nuu tuu Ianyuux kuia ma jin ndi'í.

¹⁵ Kundee ini-da xaxe'e mee-n. Kundee ini ka-da, xa kue'e xa kue'e ka ñayiu tñi koio xamani Ianyuux. Te dada juña'a-i xa juña'a-i xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux, xa ndadaka'nu-i xa ndadaka'nu ka-i mee-ia.

¹⁶ Xijan kuu xa ña kuita anu-da. Juini kue'e vida ya'a-da, te ñatuka kundee va'a yiki kuñu-da, ko ña kuita anu-da. Kiu xi'in kiu kida Ianyuux xa tuu va'a xa tuu va'a ka anu-da.

¹⁷ Juini kue'e vida ya'a-da vitna, ko ña kuu ná kuu ñin xa vee, chi kida xa kutuu va'a-ro mee-n xi'in mee-da xi'in Cristu kuia ma jin ndi'í. Vax ndi'í xa ya'a-da kue'e vida, ko nuncas ma jin ndi'í xa kutuu va'a-da xi'in Cristu. Ná kuu ñin xa kuta'u nga-da kuu, te ña tuu xa ka'nu ka.

¹⁸ Xijan kuu xa ñatuka xini-da nax io ñuñayiu. Xini-da nax io nuu tuu Cristu Jesús. Vax ndi'í ntdaa xa io ñuñayiu, ko nuncas ma jin ndi'í xa io nuu tuu Cristu Jesús.

5

¹ Ná kuu ñin ve'e todo ñuñayiu ya'a, kuu yiki kuñu-ro. Xini-ro xa nux danaa koio-s ve'e jan, te nataxi Ianyuux ñin ve'e xee andiu. ñin ve'e ña n-kidava'a nda'a ñayiu, ñin ve'e nuu kutuu-ro kuia ma jin ndi'í.

² Nini tuu-ro ve'e ñuñayiu ya'a, xenu ini-ro, chi kukajan ini-ro xa tñi-ro ve'e xee andiu.

³ Kuu ná kuu xa ndunuu-ro da'ma xee, xa nuncas koo vichi-ro.

⁴ Vitna tuu-ro ve'e ya'a xa kuu yiki kuñu-ro, xenu ini-ro te kue'e vida ya'a-ro. Ñadu xa juini-ro xa dandoo-ro ve'e tu'u, chi juini-ro xa tñi-ro ve'e xee. Xini-ro xa ñin kiu kuú-ro. Ko hora tñi-ro yiki kuñu xee, dada nuncas ma kuú ka-ro. Kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux andiu kuia ma jin ndi'i.

⁵ N-kida tu'a ña'a Ianyuux mee-ro xa du'a kuu. Te xá n-taxi-ia Espíritu Ii, xa kutnuni ini-ro xa du'a kuu.

⁶ Xijan kuu xa ñatu kuita anu-da. Xa tuu na'i ka-da ñuñayiu ya'a, kuu xa ta xee ka-da ve'e xee. Na xee-da nde ijan, kutuu va'a-da xi'in Xto'o-da.

⁷ Ñuñayiu ya'a, jandixa-da-ia, ko ijan, jini-da-ia nuu xi'in nuu.

⁸ Xijan kuu xa ñatu kuita anu-da. Va'a ka xa ji'in-da xa kutuu-da xi'in Xto'o-da, dada xa kutuu ka-da ya'a.

⁹ Xijan kuu xa kida-da xa tna ini Xto'o-da. Nux kutuu ka-da ya'a, a kutuu-da xi'in-ia ijan, ko juini-da xa kada-da xa tna ini mee-ia.

¹⁰ Chi io xa kunujuiin-ro, ntdaa-ro, nuu Cristu. Ndadandaa ña'a-ia, na dande'a ña'a-ia ntdaa xa n-kida-ro na n-xo tuu-ro ñuñayiu ya'a. Nani n-kida-ro, dani tñi-ro. Kada-ia cuenta nuu ñin ñin-ro, nux n-kida-ro xava'a, a n-kida-ro xa ñatu xiniñu'u.

Maxku jantna'a koio ka-n xi'in Ianyuux

¹¹ Xijan kuu xa, xaxe'e xa xini-da xa io xa yu'u koio ntdaa ñayiu nuu Ianyuux, kidatniyu-da xa naxino ini ñayiu xa jandixa-i Cristu. Xini va'a Ianyuux nax kida-da, te xini-da xa mee-n tuku, va'a ka xini-n nax kida-da.

¹² Ñadu xa inka vuelta ja'an va'a-da xaxe'e mee-da. Xa juini-da, kuu xa kua'a koio mee-n xa ja'an va'a-n xaxe'e-da nuu se kui'a ja'an. Xnde'a-s nanda kaa-da, ko ña ka xini-s nax kuu anu-da.

¹³ Nux n-nduloko-da, nduloko-da xaxe'e Ianyuux. Nux va'a xani ini-da, va'a xani ini-da xaxe'e mee-n.

¹⁴ Xaxe'e xa xemani ña'a Cristu mee-da, kida-da ntdaa xa kida-da. Xini-da xa n-xi'i mee-ia xaxe'e ntdaa ñayiu, te xijan kuu xa kuu ná kuu xa ntdaa ñayiu n-ka xi'i.

¹⁵ N-xi'i-ia xaxe'e ntdaa ñayiu, xa ñayiu ka jandixa mee-ia, mayo ka-i kutuu koio xaxe'e mee-i, ko kutuu koio-i xaxe'e mee-ia.

¹⁶ Ñatuka ja'an-da nanda kaa ñin ñayiu. Nde Cristu, juini tuku n-xani ini-da xaxe'e-ia, ko vitna va'a xini-da jundu kuu-ia.

¹⁷ ñin ñayiu, nux kunduu-i xi'in Cristu, xá n-ndada xee-ia-i. Ntdaa xa n-xo kuu-i xá n-ya'a. Xa kuu-i vitna, xa xee kuu.

¹⁸ Ntdaa xa'a n-kida Ianyuux. Xa ka kida ñayiu kuechi, kuu ná kuu xa ka jantna'a-i xi'in Ianyuux. N-tunda'a Ianyuux Cristu, xa kada-ia xa kutuu mani koio ñayiu xi'in Ianyuux. N-kida Cristu xa tuu mani mee-da xi'in Ianyuux, te n-tunda'a ña'a-ia xa juña tnu'u-da tnu'u Jesucristu nuu ntdaa ñayiu, xa mee-i tuku kutuu mani koio-i xi'in Ianyuux.

¹⁹ Xa ja'an-da kuu xa'a. Na n-xi'i Cristu, n-kida Ianyuux xa kutuu mani Ianyuux xi'in ñayiu ñuñayiu. Nux jandixa ñin ñayiu Cristu, te matuka kada kuenda Ianyuux kuechi-i. N-taxi Ianyuux tnu'u Jesucristu nuu mee-da, xa juña tnu'u-da nuu ntdaa ñayiu, xa kutuu mani koio ñayiu xi'in Ianyuux.

²⁰ Xijan kuu xa kuu-da bajadori n-tunda'a Ianyuux xaxe'e Cristu. Hora xian tnu'u-da tnu'u Jesucristu nuu ñayiu, kuu ná kuu xa mee Ianyuux ja'an nuu-i. Xaxe'e Cristu xijan-da: "Maxku jantna'a koio ka-n xi'in Ianyuux."

21 Cristu, nuncas ña n-kida-ia ni ñin kuechi. N-kida u'u Ianyuux Cristu, xa ma kuú mee-ro xi'in kuechi-ro. Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-ro io.

6

1 Xá n-ka tñi-n xamani taxi Ianyuux. Ka kunduu-n xi'in Cristu Jesús. Kidatniu-da xi'in Ianyuux, xa kajan-da nuu-n xa kada koio-n xa kada koio ka-n xava'a.

2 Ja'an tnu'u Ianyuux:
Va'a tiempo n-teku-r tnu'u-n.

Kiu ijan n-chindee ña'a-r,
xa kutuu va'a-n xi'in-r.

Te ja'an-da nuu-n xa vitna kuu tiempo va'a, te vitna kuu kiu chindee Ianyuux ñayiu, xa kutuu va'a koio-i xi'in-ia.

3 Kida-da xava'a, xa ni ñin ñayiu ma ndua xaxe'e ñin xa kida mee-da. Kida-da xava'a, xa ni ñin ñayiu ma kua'a xa kui'a ja'an-i xaxe'e tniu kida-da.

4 Ntdaa xa ka kida-da, juini-da xa dande'a-da nuu ñayiu xa Ianyuux kuu Xto'o-da te ka kida-da xa juini mee-ia. Juini kue'e vida ya'a-da, te kiti ini ñayiu nuu-da, te ka xini u'u ña'a-i, ko kundee ini-da.

5 Juini ka janña'a-i, te ka chindi'u ña'a-i vekaa, ko kundee ini-da. Te kidatniu-da nde n-xiau loko-da, ko kundee ini-da. Juini ña tuu tiempo xa kidi-da, te n-xo xio-da doko, ko kundee ini-da.

6 Kida-da xava'a. Juini-da xa jini ka-da Ianyuux. Ndetu kuee-da nuu ñayiu. Va'a-da. Kidatniu Espiritu Ii anu-da. Xemani-da Ianyuux xi'in ñayiu.

7 Xian tnu'u-da xa kuu xandaa. Xi'in xa taxnuni Ianyuux, kida-da xava'a. Te xi'in xava'a jan, kuu ná kuu xa jantna'a-da xi'in ntdaa xa ña kuu xandaa. Jantna'a-da xi'in nda'a kua'a-da, xi'in nda'a datni-da, xa kundee-da.

8 Uun tnee xndaxio ñayiu xañu'u nuu-da, te uun tnee kui'a ka ja'an ña'a-i. Uun tnee tekuechi ña'a-i, te uun tnee ka ja'an-i xa se va'a kuu-da. Ka ja'an-i xa danda'u-da ñayiu, ko ja'an na'i ka-da tnu'u Ianyuux, tnu'u xandaa.

9 Ka ja'an ñayiu xa ña ka xini ña'a-i, ko va'a xini ña'a Ianyuux. Io-da xa kuú-da, ko na da tuu na'i ka. Ka xini u'u ña'a-i, ko ta ka'ni ña'a ka-i.

10 Juini tñau ini-da, ko kiu xi'in kiu kida Ianyuux xa kuvete-da. Juini kunda'u-da, ko xia'an-da xaxii Ianyuux nuu kue'e ka xa kue'e ka ñayiu. Juini ña tuu nax neva'a-da, ko xaxii-da kuu ntdaa xa io.

11 Seyii, ñadi'i ñuu Corinto, ñani-da ku'a-da, xá n-ja'an kaxi-da nuu-n. Va'a xa va'a xemani ña'a-da mee-n.

12 Natsu ndi'u anu-da nuu-n. Ko mee-n, ndi'u anu-n nuu mee-da.

13 Ja'an-da nuu mee-n ná ja'an ñin seyii nuu da'ya kuechi-s. Xijan-da xa juemani ña'a koio mee-n, ná xemani ña'a mee-da mee-n.

Ka kuu mee-ro veñu'u nuu tuu Ianyuux Ndito

14 Ná kuu uu ngutu ka yuku xa ña xika ñin nuu-ti, kuu xa tuu-ro xi'in ñayiu ña kunduu xi'in Cristu. Maxku juejoon koio-n xa ku kuu ñin nuu-n xi'in ñayiu ña jandixa Cristu. ¿Nanda kua'a xa kunduu ñin ñayiu xika nuu kanda, xi'in ñin ñayiu xika nuu nee?

15 Nani ñatu xani ini ñin nuu Cristu xi'in kui'na, dani ña kua'a xa kani ini ñin nuu ñayiu jandixa Cristu xi'in ñayiu ñatu jandixa-ia.

16 Ña kua'a xa veñu'u nuu tuu Ianyuux Ndito, ku kuu ñin nuu xi'in santu n-kidava'a ñayiu. Io xa kutnuni ini koio-n xa mee-n kuu nuu tuu Ianyuux Ndito. Ja'an tnu'u Ianyuux:
Kutuu-r xi'in ñayiu jan,

kaka mee-r me'ñu mee-i.
 Ku kuu-r Ianyuux ka jandixa-i,
 te ku kuu koio mee-i ñayiu xemani-r.

¹⁷ Dani ja'an tnu'u Ianyuux:
 Maxku kada koio ka mee-n,
 ná ka kida ñayiu ñatu ka jandixa ña'a mee-r.
 Ku kuu koio mee-n ñayiu diin nuu mee-r.
 Maxku tñii koio ka-n xa kui'a kaa.
 Te dada kueka va'a ña'a mee-r mee-n.

¹⁸ Te ku kuu mee-r Taa-n.
 Te ku kuu koio mee-n da'ya yii-r xi'in da'ya di'i-r.
 Du'a ja'an Ianyuux taxnuni nuu ntdaa xa io.

7

¹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, xá n-tñii-ro tnu'u n-taxi Ianyuux. Xijan kuu xa na dandoo-ro ntdantu'u xa ja'an Ianyuux xa kui'a kaa. Na ku yu'u-ro nuu Taa-ro Ianyuux te kada-ro xa juini mee-ia, xa ndundoo yiki kuñu-ro xi'in xaaxtnuni-ro.

N-ka natu ini ñayiu Corinto kuechi-i

² Kueka va'a ña'a-n xi'in ntdaa anu-n. Ña n-kida-da xa u'u nuu-n, ni ñin-n. Ña n-kida-da xa na kada ñin-n xa u'u, ña n-danda'u ña'a-da, ni ñin-n.

³ Ñatu ja'an-da xa'a xa tekuechi ña'a-da. Xá n-ja'an-da xa xtuu-n anu-da. Io tu'a-da xa kuú-da xi'in-n a kutuu-da xi'in-n.

⁴ Io-da kue'e confianza nuu-n. Najuen tnu'u ña'a-da nuu ntdaa ñayiu. Juini kue'e vida ya'a-da, ko kuka'nu anu-da te yo kuvete-da xaxe'e-n.

⁵ Na n-kixee-da Macedonia, ña n-kua'a-da xa ndetatu-da. Kue'e vida n-ya'a-da. Kiu xi'in kiu ñayiu ña ka jandixa Cristu, n-ka jantna'a tnu'u-i xi'in-da. Te n-yu'u anu-da xaxe'e mee-n, xa nada ña'a ma jandixa koio ka-n.

⁶ Ko xia'an Ianyuux tnu'u kanu ini nuu ñayiu kuita anu. N-taxi-ia tnu'u kanu ini nuu mee-da, na n-kida-ia xa n-kixee Tito.

⁷ Kuka'nu anu-da, xaxe'e xa n-kixee Tito, ko dani kuka'nu anu-da, xaxe'e xa kuka'nu anu mee-s xaxe'e mee-n. N-ja'an-s xa ka kukajan ini-n xa jini ña'a-n. N-najani-s xa ka tñau ini-n. N-ja'an-s xa ka juini-n xa jandixa koio-n tnu'u-da. Te xijan kuu xa n-kuvete-da xa n-kuvete-da.

⁸ Juini n-kida-da xa n-ka tñau ini-n, xaxe'e carta n-kidava'a-da, ko n-ndoñu'u xa da kada-da. Juini n-tñau ini-da xaxe'e carta jan, ko ñatuka tñau ini-da vitna. Xini-da xa n-ka tñau ini-n, ko xaku ni kiu.

⁹ Vitna kuvete-da. Ñatu kuvete-da xaxe'e xa n-kida-da xa n-ka tñau ini-n. Kuvete-da xa hora n-ka tñau ini-n, n-ka natu ini-n kuechi-n nuu Ianyuux. N-juini Ianyuux xa tñau ini koio-n xaxe'e kuechi-n. Nux ña n-kidava'a-da n-kuu, te dani kutuu-n xi'in kuechi-n.

¹⁰ Xaxe'e xa n-ka tñau ini-n xaxe'e kuechi-n ná n-juini Ianyuux, n-ka natu ini-n kuechi-n nuu-ia, te n-dakaku ña'a-ia. Te du'a ñatuka ka tñau ini-n. Ñayiu ñatu jandixa Ianyuux, juini tñau ini-i, ko ñatu xiniñu'u, te dani kuú koio-i xi'in kuechi-i.

¹¹ Kunde'a koio-n nax n-ya'a. Xaxe'e xa n-ka tñau ini-n ná n-juini Ianyuux, n-ka kidatni-n xa kada koio-n xava'a. N-ka ja'an ndaa-n xaxe'e-n. N-ka kiti ini-n, te n-ka yu'u-n. N-ka kukajan ini-n xa jini ña'a-n mee-da inka vuelta, te n-ka xio anu-n xa kada u'u-n se n-kida xa u'u. Xi'in ntdaa xa n-ka kida-n, xá n-ka dande'a ña'a-n xa ka juini-n xa kada koio-n xava'a.

¹² N-kidava'a-da nuu mee-n, xa dande'a tna'a mee-n xa xandaa kuu xa kada koio-n ná n-ja'an-da. Te nde'a Ianyuux xa da kada koio-n.

¹³ Xijan kuu xa kuka'nu anu-da.

Kuka'nu anu-da, ko dani yo kue'e kuvete-da, xaxe'e xa kuvete Tito. N-ka chindee-n-si xa ñatuka yi ini-s, n-ka kida-n, ntdaa-n, xa ndetatu anu-s.

¹⁴ N-ja'an va'a-da xaxe'e mee-n, te n-ka kida-n xa ñatu kujanuu-da. Nani n-ja'an-da meni xandaa nuu mee-n, dani n-dande'a ña'a-n mee-da xa meni xandaa n-ja'an-da nuu Tito, hora n-ja'an va'a-da xaxe'e mee-n.

¹⁵ Yo va'a xemani ña'a Tito mee-n, xaxe'e xa naj'aan-s nanda n-ka jandixa-n tnu'u-s. Ja'an-s xa ña n-ka kuxee ini-n, ja'an-s xa yo kue'e n-ka kukajan ini-n xa kada koio-n xava'a.

¹⁶ Kuvete-da. Io-da ntdaa confianza nuu-n.

8

Juña'a koio-n jundu ndoñu'u ka

¹ Ñani-da ku'a-da, juini-da xa jini koio mee-n xamani n-xia'an Ianyuux ñani-ro ku'a-ro xtuu do Macedonia.

² Juini kue'e xa kue'e vida ka ya'a-i, ko dani kuvete-i xa kuvete-i. Juini yo nde'e kunda'u-i, ko n-ka xia'an-i xa n-ka xia'an-i nuu ñani-ro xi'in ku'a-ro xtuu ñuu Jerusalén.

³ Ja'an ndaa-da xa n-ka xia'an-i ntdaa xa n-kua'a-i, te kue'e ka.

⁴ Ñatu n-xijan-da xa juña'a-i. Mee-i, yo n-ka xijan-i xa kada-da xamani xa juejoon-da xa mee-i tuku kunduu koio xi'in-da, xa chindee-i ñani-ro ku'a-ro ndoñu'u ka.

⁵ N-xani ini-da xa ita'u ni xa juña'a-i, chi yo kunda'u-i. Ko ña'a. N-ka kukajan ini-i xa kada-i ntdaa xa juini Ianyuux. Ditna ka n-xia'an-i mee-i nuu Ianyuux, te dada n-ka xio anu-i xa kada-i dava'a nga xa kajan mee-da.

⁶ Xijan kuu xa n-xijan-da nuu Tito xa chindee ña'a-s mee-n, xa daxinokava koio-n tniu n-ka kixee'e-n, na n-xo tuu-s xi'in-n.

⁷ Yo va'a ka kida-n ntdaa xa ka kida-n. Ka jandixa-n Cristu Jesús. Ka xian tnu'u-n tnu'u Jesucristu nuu ñayiu. Ka kutnuni ini-n tnu'u-ia, te ka kida-n xava'a. Ka xemani ña'a-n mee-da. Io xa tñi koio-n xa tñi koio ka-n xamani ya'a tuku, xa chindee koio-n ñani-ro ku'a-ro ka ndoñu'u ka.

⁸ Ñatu ta'u tniu-da nax juña'a-n nuu ñani-ro ku'a-ro Jerusalén. Diko ni juini-da xa jini koio-n nax n-ka kida ñani-ro ku'a-ro Macedonia. Nux xandaa kuu xa xemani-n ñani-ro ku'a-ro, io xa dande'an-yi xa xemani-n-yi.

⁹ Xá n-ka xini-n xamani Xto'o-ro Jesucristu. Ka xini-n xa juini n-xo tuu kuika-ia andiu, ko na n-kixee-ia ñuñayiu ya'a, te n-kunda'u-ia. N-kunda'u-ia xaxe'e mee-n, xa kutuu kuika koio mee-n andiu.

¹⁰ Xaxe'e mee-n, du'a kachitnu'u-da. Kuia n-ya'a-ro, va'a n-ka kixee'e-n xa nakueka koio-n xa juña'a-n. N-ka juini-n xa kada koio-n xa'a.

¹¹ Vitna daxinokava koio-n xa n-ka kixee'e-n. Nani n-ka xio tu'a-n xa kada-n, dani kada koio-n ná io ná jua'an. Kada koio-n ntdaa xa kua'a-n.

¹² Nux juini ñin ñayiu xa juña'a-i, te kueka va'a Ianyuux dava'a nga xa io. Ñatu xijan Ianyuux xa juña'a-i xa ña tuu nax io.

¹³ Ñadu xa juini-da xa juña'a mee-n xa kutuu va'a koio inka ñayiu, te du'a kue'e vida ya'a koio mee-n.

¹⁴ Juini-da xa kua'a xa kutuu va'a koio mee-i, ná xtuu va'a mee-n. Vitna xtuu va'a mee-n, te ndoñu'u ka mee-i. Mee-n ka kua'a xa chindee-n-yi vitna, te inka kiu, na chindee ña'a mee-i mee-n. Dani kutuu va'a koio mee-i, te kutuu va'a koio mee-n.

¹⁵ Kuu ná ja'an tnu'u Ianyuux: “Se n-xo nachii kue'e maná ña tuu nax ndoo ka, te se n-xo nachii ita'u ni, ña ndoñu'u ka-s.”

Tito xi'in se ka kidatni u xi'in-s

16 Na kuta'u-da Ianyuux xa n-kida-ia xa nani ndu ini mee-da xaxe'e-n, dani ndu ini Tito xaxe'e-n.

17 Na n-xijan-da xa ji'in-s nuu-n, te n-xejoon-s. Ña n-kidajuexa-da-s, ni ita'u ni. Ji'in-si xaxe'e xa ndu ini-s xaxe'e mee-n, te juini-s xa ji'in-s.

18 Tunda'a-da inka ñani-ro xi'in Tito. Xian tnu'u-s tnu'u Jesucristu nuu ñayiu, te ntdaa ñayiu jandixa Cristu ka ja'an va'a xaxe'e-s.

19 Ñani-ro xi'in ku'a-ro ntdaa veñu'u Macedonia, nduku-s-si xa kunduu-s xi'in-da, hora kada-da xamani ya'a. Te xamani ya'a, kida-da xa jini koio ntdaa ñayiu xa la kunxa'nu ka kuu Ianyuux jandixa-ro. Diuni juini-da xa dande'a-da ntdaa ñayiu xa ka kida mee-n xava'a.

20 Du'a ka kida-da, xa ma tekuechi ña'a ni in ñayiu xa kida-da xa u'u, chi kue'e xa n-ka doko-i io.

21 Juini-da xa jini Ianyuux xi'in ntdaa ñayiu xa ka kida-da meni xava'a.

22 Te tunda'a-da inka ñani-ro tuku. Kue'e vuelta xa n-xini-da xa juini-s xa kada-s xa juini Ianyuux. Va'a kida-s ntdaa xa kida-s. Io-s kue'e confianza nuu mee-n, te na'a-da xa va'a kadatni-u-s xi'in-n.

23 Tito, kuu-s se kunduu xi'in mee-da, kidatni-u-da, nduu-da, xaxe'e mee-n. Uu ka ñani-ro, kuu-s se tunda'a ña'a ñani-ro veñu'u ya'a. Ka kidatni-u-s xa koo koio ntdaa ñayiu xañu'u nuu Cristu.

24 Xijan kuu xa kuela va'a koio-n-si. Dande'a koio-n ñani-ro ku'a-ro, xa ndaa xa xemani va'a-n ñayiu xi'in Ianyuux. Du'a kutnuni ini koio-s nakuenda ja'an va'a-da xaxe'e-n.

9

Kuvete koio-n hora xia'an-n in xa ndoñu'u ñayiu

1 Ñatu ndoñu'u xa ja'an-da kuenda tvini ka xajan tna'a-n xaxe'e ñani-ro ku'a-ro ka jandixa Jesucristu.

2 Xini-da xa ka juini-n xa chindee-n-yi. Nu u ñani-ro ku'a-ro Macedonia, xa n-ja'an va'a-da xaxe'e-n. Ja'an-da xa nde xa nduxi xa xndaxio tu'a mee-n, se Acaya, xa chindee koio-n. Xaxe'e xa ka kida mee-n xamani ya'a, kue'e ñani-ro ku'a-ro Macedonia ka juini xa chindee mee-i tuku.

3 Tunda'a-da ñani-ro nuu-n vitna, xa chindee ña'a-s xa koo tu'a koio-n, ná n-ja'an-da. Xá n-ja'an va'a-da xaxe'e-n, te ña juini-da xa du'a ma koo.

4 Chi nux naxee koio in uu ñani-ro Macedonia xi'in-da, te ta koo tu'a koio ka-n, te ya'a-da xa januu nuu-s, xaxe'e xa n-xio-da confianza nuu-n. Te mee-n tuku, kujanuu koio-n nuu-s.

5 Xijan kuu xa n-xani ini-da xa ndoñu'u xa kajan-da ñani-ro, xa juindodo nuu-s ji'in, xa chindee ña'a-s xa koo tu'a ntdaa. Xá n-ka ja'an-da xa juini-n xa juña'a-n in xa va'a xa va'a. Nux du'a kada-ro, te du'a kuu in xava'a kada koio-n, te ma kuu in xa xia'an nga te dada natu ini-n.

6 Naja'an koio-n xa ja'an-ro: Nux xate in seyii ita'u ni triu, te ita'u ni xa kax ko'o-s ni'i-s. Nux xate-s kue'e triu, te kue'e xa kax ko'o-s ni'i-s.

7 Mee-n du. Na juña'a koio-n nanda ka juini-n xa juña'a-n. Maxku juña'a-n ni in xa ña juini-n xa juña'a-n. Maxku tnuu ini koio-n, maxku juña'a-n xaxe'e xa xijan mee-da. Chi xemani Ianyuux ñayiu kuvete hora xia'an-i in xa xia'an-i.

8 Kua'a Ianyuux xa taxi-ia xamani-ia xi'in xamani-ia nuu-n. Kiu xi'in kiu tñii koio ka-n ntdaa xa ndoñu'u-n. Taxi-ia xa ndoñu'u mee-n, te taxi-ia xa juña'a nga-n xa juña'a nga-n nuu inka ñayiu.

9 Ja'an tnu'u Ianyuux:

Se kui'a ña n-kuu-s.

N-xia'an-s nuu ñayiu ka kunda'u.

Nikava nikuita ndoo xava'a n-kida-s.

¹⁰ Ná xia'an Ianyuux triu nuu se xate triu, te dada xia'an-ia tila xa kaxi-s, da taxi-ia ntdaa xa ndoñu'u mee-n, te kada-ia xa kada koio-n xa kada koio ka-n xava'a.

¹¹ Taxi Ianyuux kue'e xa kue'e ka nuu mee-n, xa kue'e xa kue'e ka juña'a nga mee-n nuu inka ñayiu. Kane'e-da ji'in xa juña'a koio mee-n, te xijan kada xa juña'a koio ñani-ro ku'a-ro xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux.

¹² Na kada koio mee-n xamani ya'a, juña'a-n xa ndoñu'u ka nuu ñayiu ka kunduu xi'in Ianyuux, te diuni kada-n xa juña'a koio mee-i xa n-kuta'u-i xi'in xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux.

¹³ Na kada koio-n xamani ya'a, jini koio ñani-ro ku'a-ro xa ka jandixa mee-n tnu'u Jesucristu, te juña'a koio-i xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux. Diuni juña'a koio-i xa n-kuta'u-i, xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in mee-i, hora xia'an-n xamani ya'a nuu mee-i, xi'in nuu ntdaa ñani-ro ku'a-ro.

¹⁴ Te kajan ta'u koio-i nuu Ianyuux xaxe'e-n. Juemani ña'a koio-i mee-n, xaxe'e xa taxi Ianyuux xamani-ia xi'in xamani-ia nuu-n.

¹⁵ ¡Na kuta'u-ro Ianyuux xaxe'e xamani taxi-ia! ¡Ña ni'i-da tnu'u ja'an-da nanda xemani ña'a Ianyuux!

10

Mee-da, Spalu, se n-tunda'a Ianyuux kuu-da

¹ Mee-da, Spalu, xijan-da nuu-n, xa maxku daxio koio-n tnu'u-da. Ná n-jandixa Cristu Taa-ia Ianyuux, da jandixa mee-da Ianyuux. Se va'a n-kuu Cristu, se ñatu n-kuxee ini nuu Ianyuux. Te du'a kuu mee-da. Ka ja'an-s xa kunda'u kukee-da nuu-n hora tuu-da xi'in-n, te ka ja'an-s xa yo ndunde'e-da nuu-n hora xika tuu-da.

² Xijan-da nuu-n xa maxku kadajuexa ña'a koio-n, xa ndunde'e-da nuu se ka ja'an xa kida-da dava'a nga xa juini-da xa ni'i-da xa juini-da.

³ Xandaa kuu xa kuu-da ñin seyii, ná kuu dava'a nga inka seyii, ko ña jantna'a-da ná jantna'a inka seyii.

⁴ Jantna'a-da, ko ñatu xetniu-da xa xetniu ñayiu ñatu ka jandixa Cristu. Jantna'a-da xi'in xa taxnuni Ianyuux, xa danaa-da ntdaa xa kida xa ma jandixa koio ñayiu Ianyuux. Kuu ná kuu xa danaa-da ñin cuartel a ñin vekaa ka'nu. Dajane-da xeve'e, danaa-da ntdaa xa io.

⁵ Dande'a ña'a-da xa ña ka xani ini va'a se ijan. Dande'a ña'a-da xa se najuen tnu'u mee-s ka kuu-s, se ñatu juini xa jini koio mee-n Ianyuux. Kada-da xa dandoo koio-n xaxtnuni mee-s, xa kada koio-n xa juini Cristu.

⁶ Na kada koio mee-n ná io ná jua'an xa jandixa va'a koio-n Cristu, te io tu'a mee-da xa kada u'u-da ntdaa se ka kuxee ini.

⁷ Ka xini-n nanda kaa xa xnde'a-n, te ka xani ini-n xa kutnuni ini-n. Nux xani ini ñin ñayiu xa kunduu-i xi'in Cristu, io xa najani ini-i xa nani kunduu-i xi'in Cristu, dani kunduu mee-da xi'in Cristu tuku.

⁸ Ja'an-da xa n-taxi Xto'o-ro xa taxnuni-ia nuu mee-da, te n-tunda'a ña'a-ia mee-da nuu mee-n. Te ma kujanuu-da xa du'a ja'an-da. Ña n-taxi-ia xa taxnuni-ia xa danaa ña'a-da, n-taxi-ia xa taxnuni-ia xa chindee ña'a-da.

⁹ Ña juini-da xa kani ini koio-n xa kidava'a-da carta nuu-n xa dayu'u ña'a-da.

¹⁰ Xini-da xa ka ja'an-s: “Carta kidava'a Spalu kuu xa taxnuni-s xi'in xa ndaku-s, ko mee mee-s ña ndaku-s, te ñatu xiniñu'u tnu'u ja'an-s.”

11 Ña kutnuni ini koio-s xa nani kuu-da hora tuu xika-da, dani ku kuu-da hora kutuu-da xi'in-n. Xa kidava'a-da xi'in xa kada-da, ñin nuu kuu.

12 Ña kua'a-da xa dadavatna'a-da xi'in se ja'an va'a mee-s. Ka chiku'a tna'a-s mee-s, ka dadavatna'a-s mee-s. Du'a kuu xa xa lilu ka kida-s.

13 Na n-taxi Ianyuux tniu-da, n-tunda'a ña'a-ia mee-da nde Corinto. Nux ja'an va'a-da, ja'an va'a-da xaxe'e tniu n-taxi Ianyuux.

14 Kidatniu-da xi'in mee-n, xaxe'e xa n-tunda'a ña'a Ianyuux nuu-n. Ki'na ka mee-da n-xee nde ñuu-n, xa kachitnu'u-da tnu'u Jesucristu.

15 Ñatu ka najuen tnu'u-da mee-da xaxe'e tniu n-ka kida inka ñayiu. Xn-detu-da, xa hora jandixa va'a koio ka mee-n, dani kadatniu koio ka mee-da me'ñu mee-n.

16 Te dada juña tnu'u-da tnu'u Jesucristu nuu ñayiu xtuu xika ka dada mee-n. Chi ma najuen tnu'u-da mee-da xaxe'e tniu ka kida inka ñayiu.

17 Nux ja'an va'a ñin ñayiu, na ja'an va'a-i xaxe'e Xto'o-ro.

18 ¿Nax xiniñu'u nux ja'an va'a ñin seyii xaxe'e mee-s? Xa xiniñu'u kuu xa xitotnuni Ianyuux mee-s, te ja'an va'a mee-ia xaxe'e-s.

11

Se ka ja'an xa Ianyuux n-tunda'a mee-s, ko ña ndaa

1 ¿Ka xani ini-n xa ja'an-da ná ja'an ñin se lilu a? Ko io xa kunini na'i koio ka-n. Joon, kundetu kuee koio-n.

2 Xá n-kida Ianyuux xa yo va'a xemani ña'a-da. Ná kida ñin seyii nuu da'ya di'i-s hora tñunda'a-i, da n-kida ña'a-da mee-n. N-xia'an-da tnu'u-da nuu Cristu, xa juña'a-da mee-n nuu mee-ia. Te juini-da xa ku kuu koio-n ná kuu ñin dichi luchi va'a tñunda'a xi'in idini seyii.

3 Ko ndu ini-da xaxe'e-n. Io seyii ka juini xa kada maxu ña'a-s. Danda'u ña'a-s mee-n, ná n-danda'u kui'na Eva. N-ja'an kui'na tnu'u vete, ko ña n-kutnuni ini Eva xa tnu'u vete n-kuu. Juini-da xa va'a kutnuni ini koio mee-n. Juini-da xa juemani koio-n Cristu, juini-da xa jandixa koio-n-ia xi'in ntdaa anu-n.

4 Se ijan, tuku kachitnu'u-s Jesús, ka dama-s-ia. N-ka tñii mee-n Espíritu Ianyuux. Se ijan ka kida xa dandoo-n Espíritu Ianyuux, xa kada-n xa juini kui'na. N-ka tñii mee-n tnu'u Jesucristu. Inka tnu'u kachitnu'u-s nuu-n, te ka xejoon-n. Dava'a nga se vaxi, te ka xeka va'a-n-si. Te ndu ini-da xa nada ña'a kueka va'a koio-n tnu'u ka ja'an-s.

5 Ka ja'an-s xa kunduu-s xi'in Cristu, ka ja'an-s xa se n-tunda'a Ianyuux ka kuu-s. Va'a xa va'a ka najuen tnu'u-s mee-s. Ja'an mee-da xa ñatu kunxa'nu ka mee-s dada mee-da.

6 Juini ña ja'an vivo-da, ko kutnuni ini va'a-da xa ja'an-da. Kiu xi'in kiu, ntdaa xa kida-da, n-dande'a ña'a-da xa kutnuni ini va'a-da tnu'u va'a Jesucristu.

7 Nuncas ña n-jen ya'u-da na n-kachitnu'u-da tnu'u Ianyuux. N-ka ni'i mee-n xa kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux, ko n-xo kunda'u n-xo kukee mee-da. ¿Ka xani ini-n xa xa'a kuu xa n-kida-da xa u'u nuu-n a?

8 Kuu ná kuu xa n-du'u-da ñani-ro ku'a-ro inka veñu'u, xa ma ndoñu'u xa kajan-da nuu mee-n xa kundeka ña'a-n.

9 Na n-xo tuu-da xi'in-n, juini n-ndoñu'u ka-da, ko ni ñin xa ña n-xijan-da nuu-n. Na n-ka xee ñani-ro Macedonia, n-ka taxi nga mee-s ntdaa xa ndoñu'u-da. Kiu ijan ña n-xijan-da ni ñin, te vitna ma kajan-da ni ñin.

10 Ná n-ja'an Cristu xandaa, da ja'an mee-da xandaa. Juini-da xa ni ñin ñayiu distrito Acaya, maxku ja'an xa n-xo ndeka ña'a-i.

¹¹ Te, ¿nakuenda xa du'a ja'an-da? ¿Xaxe'e xa ñatu xemani ña'a-da mee-n a? ¡Ña'a! Na'a Ianyuux xa yo xemani ña'a-da mee-n.

¹² Ko ná kida-da vitna, du'a kada na'i ka-da, xa ma kua'a xa ja'an koio se ijan xa kuu mee-s ná kuu mee-da.

¹³ Ña n-tunda'a Cristu mee-s. Ka danda'u-s ñayiu. Ka ja'an-s xa ka kuu-s se n-tunda'a Cristu, ko ña ndaa.

¹⁴ Mee kui'na kida xa kaa-i ná kaa ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, ia vaxi xi'in xadiñu Ianyuux.

¹⁵ Te diuni, ¿nakuenda ka xani ini-n xa ma kada koio se ijan ná ka kida-s? Se xinokuechi nuu kui'na ka kuu-s, te ka kida-s xa kaa-s ná kaa se kida xava'a. Ko nani ka kida-s, dani ndadandaa ña'a Ianyuux mee-s.

Ntdaa vida n-ya'a Spalu

¹⁶ Inka vuelta ja'an-da xa maxku kani ini koio-n xa n-nduloko-da. Ko nux ka xani ini-n xa n-nduloko-da, ko kundetu koio-n, na ja'an-da ná ja'an ñin se lili. Juejoon koio-n xa na najuen tnu'u-da mee-da ita'u ni.

¹⁷ Vitna, ñatu ja'an-da tnu'u Xto'o-da. Diko ni najuen tnu'u-da mee-da, ná ja'an ñin se n-nduloko.

¹⁸ Io kue'e ñayiu ka najuen tnu'u mee-i ñuñayiu ya'a. Te dani daña, ¿nax kuu xa na najuen tnu'u-da mee-da?

¹⁹ Andix ka kuu se kutnuni ini va'a, te kundee ini koio-n nuu se n-nduloko.

²⁰ Nux ka kida-s xa ka kuu-n se kidatniyu du'a nuu mee-s, dani xndetu kuee-n nuu-s. Nux ka xetniu ña'a du'a-s, te ña tuu nax ka ja'an mee-n. Nux ka danda'u ña'a-s xi'in tnu'u-s, te kidajuexa ña'a-s xa kada koio-n xa juini mee-s, te ka xejoon-n. Nux se taxnuni nuu-n ka kuu-s, ko vatuka. Nux ka katu-s nuu-n, ko dani ka xeka va'a-n-si.

²¹ ¡Kujanuu-da nuu-n, xa ña n-ndunde'e mee-da nuu-n, ná n-ka kida ña'a mee-s!

Ja'an-da ná ja'an ñin se lili. Nux ka ja'an va'a mee-s xaxe'e mee-s, te ja'an va'a mee-da xaxe'e mee-da tuku.

²² ¿Ka ja'an-s xa ka kuu-s se Israel a? Mee-da tuku. ¿Ka ja'an-s xa ka kuu-s da'ya taxa'nu tnetnu-s Abraham a? Mee-da tuku.

²³ ¿Ka ja'an-s xa ka kuu-s se xinokuechi nuu Cristu a? Ja'an-da ná ja'an ñin se n-nduloko, ko ja'an-da xa kuu-da ñin se xinokuechi yo va'a ka dada mee-s. Kue'e ka n-kidatniyu mee-da dada mee-s. Xaxe'e Cristu, n-yindi'u-da vekaa kue'e ka vuelta dada mee-s. Kue'e ka vuelta n-ka janña'a ñayiu mee-da dada mee-s. Kue'e vuelta xaku nga kuú-da.

²⁴ O'on vuelta n-ka janña'a sexa'nu Israel cuarta ñii. ñin ñin vuelta n-ka janña'a-s oko xaun koon vuelta.

²⁵ Uni vuelta n-ka janña'a soldado romano bastón. ñin vuelta n-ka janña'a ñayiu yuú, xa ka'ni ña'a-i. Uni vuelta nduxi barcu nuu jua'an-da ndute mar. Te oko koon hora n-kundee ini-da nuu ndute.

²⁶ Kue'e vuelta n-xikonuu-da ñuu xi'in ñuu, te n-xio kue'e xa n-kida xa yu'u-da. N-ya'a-da de'va na'nu. N-ya'a-da nuu io ñadu'u. N-ka xini u'u ña'a ñayiu Israel, te n-ka xini u'u ña'a ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. N-ya'a-da ñuu na'nu, n-ya'a-da yuku, n-ya'a-da nuu ndute mar. N-ka xini u'u ña'a se ka danda'u ñayiu, se ka ja'an xa ka kuu-s ñani-ro, ko ña ndaa.

²⁷ Yo nde'e n-xo kidatniyu-da, te kue'e vida n-xo ya'a-da. Io kiu ni ña n-xo kidi-da. N-xo kojon-da. N-xo yichi-da ndute. Kue'e vuelta ña n-xio tiempo xa kaxi-da, xa chindee-da inka ñayiu. N-xo kuvixi-da, te ña n-xio da'ma-da.

²⁸ Kiu xi'in kiu kue'e vida ya'a yiki kuñu-da, ko diuni kue'e vida ya'a anu-da, xaxe'e xa ndu ini-da xaxe'e ñani-ro xi'in ku'a-ro ntdaa veñu'u.

²⁹ Nux ñin ñayiu ña kundee ini xa jandixa na'i ka-i Xto'o-ro Jesucristu, te juini-da xa nujuin-da diñi-i, xa juña'a-da tnu'u kanu ini nuu-i. Nux ñin ñayiu ndua xa kida-i xa u'u, te kujanuu mee-da, te tñau ini mee-da.

³⁰ Nux io xa ja'an va'a-da xaxe'e-da, ja'an-da xa ña ndaku-da.

³¹ Na'a Ianyuux xa ña ja'an-da tnu'u vete. Kuu-ia Taa Xto'o-ro Jesucristu. Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia, kuia ma jin ndi'i.

³² Na n-xo tuu-da ñuu nani Damasco, te n-nduku ña'a gobernador. N-kidatniu-s nuu se kunxa'nu ka nani Aretas. N-ta'u tñiu-s soldado-s, xa kadi koio-s ye'e ñuu Damasco, xa tñii presu ña'a-s mee-da.

³³ Ko ñani-ro n-ka dakeé ña'a xiti ñin yika ka'nu, te n-ka nune ña'a-s ñin ventana xeve'e ka'nu ñuu jan, te du'a n-kuu xa n-kaku-da.

12

N-xe'en Spalu nuu tuu Ianyuux

¹ Ña tuu nax ni'i-da, xa ja'an va'a-da xaxe'e-da. Ja'an-da nax n-kida Xto'o-ro Jesucristu. N-datu ini ña'a-ia, n-dande'a ña'a-ia mee-ia xi'in xa taxnuni-ia.

² Xini-da ñin seyii kunduu xi'in Cristu. Xá n-kuu uxi koon kuia n-tñii Ianyuux mee-s, xa n-xe'en-s xi'in-ia nde andiu nuu tuu-ia. Ña xini-da nux n-xe'en yiki kuñu-s, o meni anu-s. Ko Ianyuux na'a nax n-kuu.

³⁻⁴ Xini-da xa ndeka Ianyuux se ijan n-xe'en nde andiu, nuu nani paraíso. Ña xini-da nux n-xe'en yiki kuñu-s, o meni anu-s. Na'a Ianyuux nax n-kuu, ko ña xini mee-da. Te ijan n-teku-s tnu'u ña kua'a xa ja'an-s, chi ña n-xejoin Ianyuux xa ja'an-s tnu'u jan.

⁵ Ja'an va'a-da, xaxe'e ñin seyii kuu ná kuu se ijan, ko xaxe'e mee-da, ma ja'an va'a-da. Xaxe'e mee-da, ja'an ni-da xa ña ndaku-da xa kada-da tñiu n-taxi Ianyuux.

⁶ Nux n-juini-da xa najuen tnu'u-da mee-da n-kuu, kua'a-da, ko dani ma ku kuu-da se lilu, chi xandaa ja'an-da. Ko du'a ñatu kida-da, nada kani ini va'a ka ñin ñayiu xaxe'e-da. Va'a ka xa kototnuni ña'a mee-i, mee-da xi'in tnu'u-da.

⁷ Va'a xa va'a xa n-dande'a ña'a Ianyuux. Xaxe'e xa n-xini-da ñin xava'a xa ña kua'a ñayiu xa jini-i, te n-kida Ianyuux xa ña ndaku-da. N-xejoin-ia xa janña'a kui'na mee-da. Kuu ná kuu xa tuu ña'a ka-i, xi'in ñin iñu deen. Du'a n-kida Ianyuux, xa ña kua'a-da xa najuen tnu'u-da mee-da.

⁸ Uni vuelta n-xijan-da nuu Xto'o-ro Jesucristu xa kine'e-ia iñu jan.

⁹ Ko n-ja'an-ia: "Xemani ña'a-r mee-n, te xijan kuu xa ña tuu nax ndoñu'u-n. Hora ña ndaku mee-n, te jini koio ñayiu xa chindee ña'a-r xi'in xa taxnuni mee-r." Xijan kuu xa kuvete-da hora ja'an-da xa ña ndaku-da, chi hora ña ndaku mee-da, tñii-da xa tñii ka-da xandaku Cristu.

¹⁰ Xijan kuu xa juini ña ndaku-da, ko kuvete-da. Juini kui'a ka ja'an ñayiu nuu-da, ko kuvete-da. Juini kue'e vida ya'a-da, ko kuvete-da. Juini ka xini u'u ña'a ñayiu, ko kuvete-da. Juini ña kua'a-da xa kada-da xa juini-da, ko kuvete-da. Kuvete-da xaxe'e Cristu. Xaxe'e mee-ia, nahora ña ndaku-da, hora ijan, taxi-ia xandaku mee-ia.

Yo ndu ini Spalu

¹¹ Xá n-kuu-da ñin se lilu. Xá n-ja'an va'a-da xaxe'e-da, ko mee-n n-ka kidajuexa ña'a. N-xio xa ja'an va'a koio mee-n xaxe'e-da, ko ña n-ka kida-n. Se ka ja'an xa n-tunda'a Ianyuux mee-s, ña ka kunxa'nu ka-s dada mee-da. Juini ña ya'u-da ni ñin, ko ña kunxa'nu ka mee-s dada mee-da.

12 Na n-xo tuu-da xi'in-n, n-dande'a ña'a Ianyuux xa kuu-da ñin se n-tunda'a-ia. N-kida-ia milagru xi'in tniú ka'nu ka, xa ni ñin ñayiu ma kua'a xa kada-i. N-kida-ia xa n-ka yu'u-n te n-ka kuvete-n. N-kundee ini-da, nde n-kida-da tniú n-taxi-ia me'ñu-n.

13 ¿Nakuenda ka xani ini-n xa va'a ka ñani-ro ku'a-ro inka veñu'u dada mee-n? ¿Ka xani ini-n xa n-kida-da xa u'u nuu-n, hora ña n-xejeon-da xa kundeka ña'a koio-n a? Nux ka xani ini-n xa n-kida-da xa u'u nuu-n, jio xa taxkanu ini ña'a koio-n!

14 Io tu'a-da xa xee-da ñuu-n vuelta kuu uni, ko ma juejeon-da xa kundeka ña'a koio-n. Ña juini-da xa ni'i-da xaxii-n. Juini-da xa ni'i ña'a-da mee-n. Chi ña ndoñu'u xa kuneva'a sekuechi xaxii-s xa kundeka-s tadi'i-s, ndoñu'u xa kuneva'a sexa'nu xaxii-s xa kundeka-s da'ya-s.

15 Kuvete-da xa kuvete-da xa taxi-da ntdaa xaxii-da, xi'in ntdaa xa kuu-da, xaxe'e-n. Ko kuu ná kuu xa ntña'a xemani ña'a ka-da mee-n, da xini u'u ña'a ka-n mee-da.

16 Ka xini-n xa ña n-xijan ña'a-da ni ñin. ¿Ka xani ini-n xa se danda'u ña'a kuu-da u? ¿Ka ja'an-s xa xijan-da tvini xaxe'e ñayiu kunda'u te xetniú mee-da tvini jan u?

17 ¿Ka xani ini-n xa n-tunda'a-da ñani-ro, xa na danda'u ña'a-s mee-n a?

18 N-xijan-da nuu Tito, xa ji'in-s ñuu-n, te n-tunda'a-da inka ñani-ro xi'in-s. ¿N-danda'u ña'a Tito mee-n a? N-ka xini-n xa n-xani ini Tito ná n-xani ini mee-da, te n-kida mee-s ná n-kida mee-da.

19 Ka xani ini-n xa mee-da dada'an-da xa du'a ja'an-da, ko ña ndaa. Kunduu-da xi'in Cristu, te ja'an-da xandaa nuu Ianyuux. Ñani mani-da, ku'a mani-da, ntdaa xa kida-da, kida-da xa kunduu na'i koio ka mee-n xi'in Cristu.

20 Yu'u-da, nux xee-da Corinto te nani'i ña'a-da ka kida-n xa ña juini-da. Yu'u-da xa nani'i ña'a mee-n xa kuu-da xa ña ka juini-n. Yu'u-da, xa ka jantña'a-n, ñin-n xi'in inka-n, te kukuedi ini nuu tña'a-n. Yu'u-da, xa ka kiti ini-n, te ka kida-n, ñin ñin-n, xa ka juini mee-n. Yu'u-da, xa ka jan loko ka jan du'a-n, te ka jan tnu'u tña'a-n. Yu'u-da, xa kuxee ini-n, te nuu ñin ka kuu-n.

21 Yu'u-da, xa hora xee-da ñuu-n, te kada Ianyuux xa kujanjuu-da xaxe'e-n inka vuelta. Yu'u-da, xa tñau ini-da xaxe'e ñayiu xtuu me'ñu mee-n, ñayiu n-ka kida kuechi te nuncas ña n-ka natu ini-i kuechi-i. Xá n-ka kida-i xa ñatu kuu xava'a, xá n-ka kidi-i xi'in ñayiu ña n-tñunda'a xi'in-i, xá n-ka kida-i ntdaa xa u'u n-ka kukajan ini-i.

13

Na jandixa na'i koio ka-n Xto'o-ro Jesucristu

1 Xee-da ñuu-n vuelta kuu uni vitna. Nux tekuechi ñin ñayiu xa n-dakua'a ña'a-da, te io xa ja'an ndaa uu uni ñayiu xa du'a kuu.

2 Na n-xo tuu-da xi'in-n vuelta kuu uu, n-ja'an-da xa nux naxee-da ñuu-n inka vuelta, te maxku taxkanu ini ka-da ñayiu n-ka kida xa u'u. Vitna, antecas xa xee-da, ja'an-da nuu mee-i xi'in ntdaa mee-n, xa ma kaku-n, ni ñin-n.

3 Ka juini-n xa kototnuni ña'a-n, nux ja'an-da xi'in xa taxnuni Cristu, a ña'a. Ma ku kuu-ia Ia ña ndaku nuu-n. Dande'a ña'a-ia me'ñu mee-n xa yo ndaku-ia, te dande'a ña'a-ia xa ja'an mee-da tnu'u n-taxi mee-ia.

4 Na n-ka xatakaa-s Cristu, ña ndaku-ia, ña n-dande'a-ia ñayiu xa taxnuni-ia. Ko tuu-ia vitna, xi'in xa taxnuni Ianyuux. Mee-da tuku. Juini kunduu-da xi'in Cristu, ko ña ndaku-da, ñatu dande'a ña'a-da xa taxnuni-da. Ko xi'in xa taxnuni Ianyuux kutuu-da, xa ku kuu-da se xinokuechi nuu-n.

⁵ Io xa kototnuni koio-n mee-n, nux jandixa-n Cristu, a ña'a. Kototnuni na'i koio ka-n mee-n. ¿Ña ka kutnuni ini-n xa tuu Jesucristu anu-n a? Nux ña yoo-ia anu-n, du'a na'a-n xa ña jandixa-n-ia.

⁶ Io-da confianza xa kutnuni ini koio-n xa ja'an-da xi'in xa taxnuni Cristu.

⁷ Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa maxku kada koio-n xa u'u. Ñadu xa juini-da xa jini koio ñayiu xa kida mee-da xava'a. Nux koo xa kani ini koio ñayiu xa ña kua'a-da xa taxnuni-da nuu-n, ko vatuka. Diko ni juini-da xa kada koio mee-n xava'a.

⁸ Nux xandaa kuu xa ka kida-n xava'a, te ma ndoñu'u xa taxnuni-da nuu-n. Chi diko ni taxnuni-da nuu-n xa kada koio-n xava'a.

⁹ Kuvete-da hora unu ndaku mee-n. Kuvete-da hora ka kida-n xava'a. Te kuvete-da, xa du'a ña ndaku mee-da. Kuvete-da, xa ña ndoñu'u xa taxnuni-da nuu-n.

¹⁰ Xijan kuu xa kidava'a-da nuu-n, nini ña yoo-da xi'in-n, xa hora na kutuu-da xi'in-n, te ma ndoñu'u xa ndunde'e-da nuu-n xi'in xa taxnuni n-taxi Xto'o-ro Jesucristu. N-taxi-ia xa taxnuni-ia, xa chindee ña'a-da, ñadu xa ñanaa ña'a-da.

¹¹ Ñani-da ku'a-da, na kuvete koio-n. Juejoon koio-n xa kadatniu Espiritu Ianyuux anu-n, xa ku kuu koio-n ñayiu ka kida xava'a. Juña tna'a-n tnu'u kanu ini. Kani ini koio ñn nuu-n, te kutuu mani koio-n, ñn-n xi'in inka-n. Te juemani ña'a Ianyuux mee-n, te kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

¹² Tnitnanda'a-n, ntdaa mee-n, xa dande'a tna'a-n xa xemani tna'a-n.

¹³ Ntdaa ñani-ro ku'a-ro ka jandixa Jesucristu ka tunda'a xanyuux nuu-n.

¹⁴ Na taxi xto'o-ro Jesús xamani-ia nuu-n. Na juemani ña'a Taa-ro Ianyuux. Na kunduu na'i Espiritu Ii xi'in-n ntdaa-n. Du'a na koo.

Carta n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Galacia

Kidava'a Spalu nuu ñayiu Galacia

¹ Mee-da kuu Spalu, se n-tunda'a ña'a Jesucristu kuu-da. Ña n-ka tunda'a ña'a seyii, ña n-ka kaxí ña'a seyii. N-kaxí ña'a Jesucristu xi'in Taa-ro Ianyuux, Ia n-kida xa n-nandoto Jesús.

² Carta ya'a kidava'a-da xi'in ntdaa ñani-ro xtuu xi'in-da ya'a. Ka kidava'a-da nuu mee-n ka kuu ñani-da ku'a-da ntdaa veñu'u distrito Galacia.

³ Na taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia, na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

⁴ N-xejoon Jesucristu xa kuú-ia xaxe'e-ro. N-xi'í-ia xaxe'e kuechi mee-ro, xa dakaku ña'a-ia ñuñayiu ya'a nuu ka kida ñayiu xa u'u. Du'a n-kida Jesucristu ntdaa xa n-juini Taa-ro Ianyuux xa kada-ia.

⁵ Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux ñikava ñikuita. Du'a na koo.

Ña tuu na ñnka tnu'u kada xa ma kuú-ro xi'in kuechi-ro

⁶ Ñatu kutnuni ini-da nakuenda kuu xa yachi ka dandoo-n Ianyuux. Xaxe'e xa xemani ña'a Cristu mee-n, te n-ja'an ña'a Ianyuux xa kunduu koio-n xi'in-ia. Te vitna ñatu ka jandixa-n tnu'u va'a Jesucristu, chi ka jandixa-n ñnka tnu'u.

⁷ Ko ña tuu na ñnka tnu'u kada xa ma kuú-ro xi'in kuechi-ro. Diko ni io se ka daka ni'na ña'a, ka juini-s xa dama-s tnu'u va'a Jesucristu.

⁸ Nux kachitnu'u ñn ñayiu ñnka tnu'u ñatu kuu tnu'u va'a Jesucristu, te na tunda'a ña'a Ianyuux ñayiu jan ji'in andea. Mee-da tuku. Nde ángel andiu du. Nux kachitnu'u-da tnu'u ñatu kuu tnu'u Jesucristu, te na tunda'a ña'a Ianyuux mee-da ji'in andea.

⁹ Xá n-ja'an-da, te vitna ja'an-da ñnka vuelta: Xá n-ka xeka va'a-n tnu'u va'a Jesucristu. Nux ka kachitnu'u-s tnu'u ñatu kuu tnu'u va'a Jesucristu, te na tunda'a Ianyuux mee-s ji'in-s andea.

¹⁰ Ñatu nduku-da xa tna ini ñayiu, nduku-da xa tna ini Ianyuux. Nux ña tna ini ñayiu tnu'u-da, ko vatuka. Chi nux n-juini-da xa kendoo va'a-da xi'in ñayiu n-kuu, ma ku kuu-da se xinokuechi nuu Jesucristu.

Ñn se n-tunda'a Cristu kuu-da

¹¹ Ñani-da ku'a-da, juini-da xa kutnuni ini koio-n xa hora n-ja'an-da tnu'u va'a Jesucristu nuu-n, ñatu n-ja'an-da tnu'u ñayiu.

¹² Tnu'u va'a xa n-ja'an-da nuu-n ñatu n-taxi seyii, ñatu n-dakua'a ña'a seyii. N-dakua'a ña'a Jesucristu tnu'u va'a n-ja'an-da nuu-n.

¹³ Xá n-ka tekutnu'u-n nanda n-kida-da, xa kada-da ná io ná jua'an ntdaa tnu'u ta'u tniú ñayiu Israel. Xá n-ka tekutnu'u-n xa yo u'u n-juini-da ñayiu ka jandixa Ianyuux. N-juini-da xa danaa-da ntdaa-i.

¹⁴ N-xo kunuu-da nuu ntdaa se dava xi'in-da, xaxe'e xa yo va'a n-jandixa-da tnu'u ta'u tniú ñayiu Israel. Xi'in ntdaa anu-da n-kida-da ná io ná jua'an ntdaa xa n-ka dakua'a ña'a taxa'nu tnetnu-da.

¹⁵⁻¹⁶ Antecas xa kaku-da, n-kaxí ña'a Ianyuux mee-da. Xaxe'e xa yo n-xemani ña'a-ia, n-ja'an ña'a-ia xa kunduu-da xi'in-ia. Te na n-juini-ia, n-kida-ia xa jini-da Da'ya Yii-ia, xa juña'a-da tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Na du'a n-kuu, ñayo n-xijan tnu'u-da xa kada-da.

17 Ni ña n-nu'u-da Jerusalén, xa ndatnu'u-da xi'in se n-tunda'a Jesucristu xtuu Jerusalén. Chi du'a n-xe'en-da do Arabia, te dada n-nu'u-da Damasco.

18 Na n-ya'a uni kuia, dada n-nu'u-da Jerusalén, xa jini tna'a-da xi'in Spedru. Ijan n-xo tuu-da xa'un kiu xi'in-s.

19 Ijan n-xini-da Jacobo, ñani Xto'o-ro Jesucristu, ko ña n-xini-da dava ka se n-tunda'a Jesucristu.

20 Nde'a ña'a Ianyuux xa ñadu tnu'u vete kuu xa kidava'a-da.

21 Ijan dada n-xe'en-da do Siria xi'in do Cilicia.

22 Te ñayiu ka jandixa Jesucristu veñu'u do Judea, ñayo-i n-ka xo xini ña'a mee-da.

23 Diko ni n-ka tekutnu'u-i: "Se nde'e n-xo xini u'u ña'a, se n-juini xa ka'ni ña'a-s ntdaa-ro, se ijan, xian tnu'u-s tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu vitna."

24 Te n-ka xia'an-i xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux xaxe'e-da.

2

N-ka xeka ña'a va'a dava ka se n-tunda'a Cristu

1 Na n-ya'a uxi koon kuia, te n-nu'u-da Jerusalén. N-xe'en-da xi'in Bernabé, te n-kunduu Tito xi'in-da tuku.

2 N-dande'a ña'a Ianyuux xa n-xio xa ja'an-da xi'in se ka kunuu nuu ñayiu ka jandixa Cristu Jerusalén. N-ndatnu'u-da xi'in ndruni ni se ijan, chi n-juini-da xa kutnuni ini se ijan ntdaa xa xian tnu'u-da nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. N-juini-da xa jini-da nu n-ka xani ini ñn nuu-s xi'in-da, a ña'a.

3 Te du'a n-kuu. N-ka kutnuni ini-s xa ña ñidoñu'u xa ka'nde-ro nuu ii se ña ka kuu se Israel, hora ka jandixa-s Jesucristu. Juini Tito kuu se griegu te n-kunduu-s xi'in-da, ko ña n-ka kidajuexa ña'a-s xa ka'nde-da nuu ii-s.

4 Ñayiu ka kunduu xi'in Jesucristu kuu-ro. N-ka kiu tna'a se ka ja'an xa jandixa-s Jesucristu, ko ña ndaa. N-ka juini-s xa kotoyu'u ña'a-s, nux kida-ro ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniui Moisés, a ña'a. N-ka juini-s xa kadajuexa ña'a-s, xa kada mee-ro ná ka kida mee-s.

5 Ni ita'u ña n-ka xejoon-da xa kadajuexa ña'a-s xa kada-ro xa ka juini-s. N-dada'an-da tnu'u va'a Jesucristu, xa ni'i koio mee-n tuku xa kuu xandaa.

6 Se ijan, se ka kunuu nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu Jerusalén, ña n-ka taxi-s ni ñn tnu'u ta'u tniui xee. (Ka ja'an ñayiu xa se ka kunuu ka kuu-s, ña xini-da. Ja'an Ianyuux xa ñn nuu kuu-ro ntdaa-ro.)

7 N-ka kutnuni ini-s xa n-kaxí ña'a Ianyuux mee-da, xa ja'an-da tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

8 Di'uni Ianyuux n-tunda'a Spedru nuu ñayiu Israel, n-tunda'a ña'a mee-da nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Se n-tunda'a Jesucristu kuu Spedru, te se n-tunda'a Jesucristu kuu mee-da.

9 Se ijan, Jacobo xi'in Spedru xi'in Sua, se ka kunuu nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu Jerusalén, n-ka kutnuni ini-s xa xa n-taxi Ianyuux xamani-ia nuu mee-da tuku. N-ka tñitnanda'a-da xi'in-s, xa n-ka xeka ña'a va'a-s. N-ka kida ñn nuu-da xi'in-s, xa ji'in mee-da xi'in Bernabé nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, te ji'in mee-s nuu ñayiu Israel.

10 Diko ni n-ka xijan-s xa chindee-da ñayiu kunda'u, te xa'a du'a ni xani ini-da xa kada-da.

N-kanandee-da Spedru ñuu Antioquía

11 Na n-xee Spedru ñuu nani Antioquía, te n-kanandee-da-s, chi n-xini-da xa ña n-kida-si xa kuu xava'a.

¹² Du'a n-kuu. Antecas xa xee koio se kunduu xi'in Jacobo, te n-xo xaxi Spedru xi'in ñani-ro ku'a-ro ña ka kuu ñayiu Israel. Ko hora n-ka xee se ka kunduu xi'in Jacobo, te n-dandoo Spedru ñani-ro ku'a-ro ña ka kuu ñayiu Israel. Ñatuka n-xaxi-s xi'in-i, chi n-yu'u-s nuu se ka ja'an xa ndoñu'u xa ka'nde-ro nuu ii-ro.

¹³ Hora ijan, se ja'an ñin te kida inka n-kuu Spedru. Te du'a n-ka kida ntdaa inka ñani-ro ku'a-ro ka kuu ñayiu Israel n-ka xo tuu Antioquía. Nde Bernabé, se ja'an ñin te kida inka n-kuu-s, chi n-dandoo-s ñani-ro ku'a-ro ña ka kuu ñayiu Israel.

¹⁴ N-xini-da xa ña n-ka kida-s ná io ná jua'an tnu'u va'a Jesucristu, te n-kanandee-da Spedru nuu ntdaa ñani-ro ku'a-ro. Xia'an-da: "Ndo'o kuu se Israel, ko hora n-kii-n ya'a, ña n-xo tuu-n ná xtuu ñayiu Israel. N-xo tuu-n xi'in ñani-ro ku'a-ro ña ka kuu ñayiu Israel, te n-xo tuu mee-n ná xtuu mee-i. Te vitna, juini-n xa kadajuexa-n ñani-ro ku'a-ro ña ka kuu ñayiu Israel, xa kutuu koio mee-i ná xtuu ñayiu Israel."

Nde ñayiu Israel, io xa jandixa koio-i Jesucristu

¹⁵ Nduu-ro, n-kaku-ro ñuu Israel. Xaxe'e xa n-tñi-ro tnu'u ta'u tñiu Moisés, te ña n-kida-ro ntdaa xa u'u ka kida ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

¹⁶ Xini-ro xa ni ñin ñayiu ma kua'a xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés. Te ñuni xini-ro xa ma ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io. Ko ñin ñayiu, nux jandixa-i Jesucristu, da kuu xa ja'an Ianyuux xa kuu ná kuu xa ña tuu na kuechi-i io. Xijan kuu xa mee-ro tuku, jandixa-ro Jesucristu. Juini ña kua'a-ro xa kada-ro ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés, ko xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-ro. Chi ni ñin ñayiu ma kua'a xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés, te xijan kuu xa ma ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io.

¹⁷ Nduku-ro xa na ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-ro io xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Jesucristu. Xijan kuu xa ña ndoñu'u xa kada-ro ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés. Xijan kuu xa, ¿Xá n-kida Cristu xa ku kuu-ro ñayiu kida kuechi? ¡Ña ndaa!

¹⁸ Nux danaa-da ñin xa danaa-da, te dada ndadava'a-da inka vuelta, xijan kuu xa dakuido kuechi-da mee-da.

¹⁹ Kuu ná kuu xa n-xi'í-da, xaxe'e xa ña n-kida-da ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés. Te xaxe'e xa n-xi'í-da, ma kada-da ná io ná jua'an tnu'u jan. Tuu-da xa kada-da xa juini Ianyuux.

²⁰ N-xi'í Cristu nuu curuxi, te kuu ná kuu xa n-xi'í mee-da xi'in-ia. Xijan kuu xa ñatuka taxnuni-da nuu mee-da, chi taxnuni Cristu nuu-da. Tuu-da vitna, xaxe'e xa kunduu-da xi'in Da'ya Yñ Ianyuux. N-xemani ña'a-ia, te n-xi'í-ia xaxe'e-da.

²¹ Ña juini-da xa kada yata-da xamani Ianyuux. Nux ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi ñin ñayiu, xaxe'e xa n-kida-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés, nux du'a kuu, te ñatu xiniñu'u xa n-xi'í Jesucristu xaxe'e-ro.

3

Jandixa-ro tnu'u ta'u tñiu Moisés, o jandixa-ro Jesucristu

¹ Ñani-da ku'a-da, ñayiu Galacia, ¡ñayiu lilu ka kuu-n! ¿Jundu n-danda'u ña'a, xa ñatu ka jandixa-n xa kuu xandaa? Na n-kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu, te n-kuu ná kuu xa n-ka xini-n xi'in nuu-n hora n-ka xatakaa-s-ia nuu curuxi.

² Juini-da xa kachitnuña'a koio-n. Xá n-ka tñi-n Espíritu Ianyuux. ¿Nanda n-kuu? ¿Xaxe'e xa n-ka kida-n ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés? O xaxe'e xa n-ka teku-n tnu'u va'a Jesucristu te n-ka jandixa-n.

³ ¿Ñatu ka kutnuni ini-n a? Na n-ka kixe'e-n xa jandixa-n Jesucristu, te n-taxi Ianyuux Espíritu Ii, ko vitna ka dandoo-n Espíritu Ii, xa kada koio-n ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu.

⁴ Te, ¿ñatu xiniñu'u xa kue'e vida n-ka ya'a-n a? ¡Naka va'a nuxa xiniñu'u!

⁵ Hora taxi Ianyuux Espíritu Ii te kida-ia milagru nuu ntña'a mee-n, ¿nakuenda du'a kida-ia? ¿Xaxe'e xa ka kida-n ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés? O xaxe'e xa n-ka teku-n tnu'u va'a Jesucristu te n-ka jandixa-n.

⁶ N-jandixa Abraham Ianyuux, te n-ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-s io.

⁷ Xijan kuu xa, ndoñu'u xa jini koio-n xa ñayiu ndaa ka jandixa Ianyuux, ñayiu ijan, ka kuu da'ya dana Abraham.

⁸ Ja'an tnu'u Ianyuux xa xee kiu jandixa koio ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel Ianyuux. Te mee-i tuku, xaxe'e xa jandixa-i Ianyuux, te ja'an-ia xa ña tuu na kuechi-i io. N-ja'an Ianyuux nuu Abraham: “Xaxe'e mee-n, kuvete xa kuvete koio ñayiu ndaa ñuu ñuñayiu.”

⁹ Xaxe'e xa n-jandixa Abraham Ianyuux, te n-ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-s io. Dani ndaa ñayiu ka jandixa Ianyuux, ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io.

¹⁰ Ñayiu ka xani ini xa kua'a-i xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés, kuú koio-i xi'in kuechi-i, chi ja'an tnu'u Ianyuux: “Ntdaa ñayiu ña ka kida ndaa, ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu, kiu xi'in kiu, kuú koio-i xi'in kuechi-i.”

¹¹ Xijan kuu xa kutnuni ini-ro xa ni ñin ñayiu ma kua'a xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés, te diuni ma ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io. Ja'an tnu'u Ianyuux: “Ñin ñayiu, nux ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io, te kutuu va'a-i xaxe'e xa jandixa-ia.”

¹² Ñin ñayiu io confianza xa kua'a-i xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés, te kuu ná kuu xa ña ndoñu'u-i xa jandixa-i Ianyuux n-kuu, chi ja'an tnu'u ta'u tñiu Moisés: “Nux kada ñin ñayiu xa'a, te kutuu-i xaxe'e xa'a.”

¹³ Nux ña kua'a-ro xa kada-ro ná io ná jua'an tnu'u ta'u tñiu Moisés, te kuú-ro xi'in kuechi-ro. Ko n-chiya'u Cristu kuechi-ro, hora n-xi'i-ia xaxe'e-ro. Chi ja'an tnu'u Ianyuux: “Kida u'u Ianyuux dava'a nga se n-takaa nuu yutnu.”

¹⁴ N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu Abraham xa kuvete koio ñayiu ndaa ñuu ñuñayiu. Te du'a kuu. Xaxe'e xa n-xi'i Jesucristu, nux jandixa ñin ñayiu mee-ia, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io. Te nde ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, nux jandixa-i Jesucristu, te tñi koio-i Espíritu Ianyuux, ná n-ja'an-ia.

N-taxi Moisés tnu'u ta'u tñiu, n-taxi Ianyuux tnu'u mee-ia

¹⁵ Ñani-da ku'a-da, kani ini koio-n nanda kuu hora ka kida uu seyñi tratu te kida firmari-s ñin tutu. Io xa kada-s, nduu-s, ná yodotnuni nuu tutu. Te ni ñin ñayiu ma kua'a xa dama-i xa yadotnuni jan.

¹⁶ Ná kuu tutu jan kuu tnu'u n-xia'an Ianyuux nuu Abraham. N-xia'an-ia tnu'u-ia nuu Abraham xi'in da'ya-s. Ko ñatu n-ja'an Ianyuux “kue'e da'ya Abraham”, chi n-ja'an-ia “idini da'ya-s.” Te da'ya ijan kuu Cristu.

¹⁷ Xa'a kuu xa ja'an-da: Ki'na ka n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu Abraham. Ijan dada, nu n-ya'a koon cientu oko uxi kua, te n-xia'an Moisés tnu'u ta'u tñiu nuu taxa'nu tnetnu-ro. Ko tnu'u ta'u tñiu Moisés, ña n-kida xa ñatuka xiniñu'u tnu'u n-xia'an Ianyuux nuu Abraham, chi ni ñin ña dama.

18 N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu Abraham xa du'a koo. Xijan kuu xa ña ndoñu'u-ro xa kada-ro ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés, xa ni'i-ro xa taxi Ianyuux, chi n-ja'an-ia nuu Abraham xa io ñin xa tax du'a nga-ia.

19 Xijan kuu xa, ¿nakuenda io tnu'u ta'u tniú? N-xia'an Moisés tnu'u ta'u tniú nuu ñayiu, xa na kutnuni ini koio-i xa ka kuu-i ñayiu ka kida kuechi. N-xio tnu'u ta'u tniú Moisés, nde n-kixee se kuu da'ya Abraham nuu se n-xia'an-ia tnu'u-ia. N-ka xia'an ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, tnu'u ta'u tniú nuu Moisés, te Moisés n-xia'an tnu'u jan nuu ñayiu.

20 Ko ni ñin ñayiu ña n-xo nujuin me'ñu Abraham xi'in Ianyuux, chi Ianyuux, idini-ia kuu-ia.

Tnu'u ta'u tniú Moisés kandeka ña'a ji'in nuu Cristu

21 ¿Xa'a juini ja'an xa tnu'u ta'u tniú Moisés kida xa ña io va'a tnu'u n-xia'an Ianyuux nuu Abraham? ¡Ña'a! Ñatu n-kua'a tnu'u ta'u tniú n-xia'an Moisés nuu ñayiu, xa kutuu va'a-i. Ña n-kua'a ni ñin ñayiu, xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés. Te diuni ña n-kua'a xa ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io.

22 Ja'an tnu'u Ianyuux xa ntdaa ñayiu ñuñayiu io kuechi-i. Kuu ná kuu xa yindi'u-i vekaa xaxe'e kuechi ka kida-i. Xa'a kuu xa jandixa koio-i Jesucristu. Ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu, tñi koio-i xa n-ja'an Ianyuux xa juña'a-ia.

23 Antecas xa tñi-ro tnu'u va'a Jesucristu, n-ka kuu-ro ná kuu ñayiu yindi'u-i vekaa. Xaxe'e tnu'u ta'u tniú Moisés, n-yindi'u-ro nde n-kixee Jesucristu.

24 Ná kuu ñin ña xinokuechi ñunuu da'ya-da, n-kuu tnu'u ta'u tniú Moisés kandeka ña'a ji'in nuu Cristu. Xá jandixa-ro Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-ro io.

25 Xá n-kixee Jesucristu, te ma kundeka ña'a ka tnu'u ta'u tniú Moisés.

26 Ntdaa-n n-ka nduu da'ya Ianyuux, xaxe'e xa ka jandixa-n Jesucristu.

27 Xá n-ka najuendute-n xaxe'e, xa ka kunduu-n xi'in Cristu. Kuu ná kuu xa dandukutu ña'a Jesucristu da'ma xee.

28 Ntdaa-n, ñin nuu n-ka nduu-n. Ma ja'an-ro xa ñin-n n-kaku se Israel, te inka-n ña n-kaku se Israel. Ma ja'an-ro xa ñin-n n-kaku libre, te inka-n n-kuu se kidatniú du'a nuu inka ñayiu. Ma chinuu ka-ro xa ñin-n kuu ñadi'i, te inka-n kuu seyí. Ntdaa-n ka kuu ñin nuu Ianyuux, xaxe'e xa ka jandixa-n Jesucristu.

29 Xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu, n-ka nduu-n da'ya Abraham, te xijan kuu xa tñi koio mee-n ntdaa xa n-ja'an Ianyuux xa juña'a-ia nuu Abraham.

4

1 Xa'a kuu xa ja'an-da: Fin seluchi, juini na tñi-s ntdaa xa juña'a taa-s, ko ñini kuu-si seluchi, ñin nuu kuu-s xi'in se ka xinokuechi nuu taa-s. Ntdaa kuu xaxii-s, ko ta kua'a ka-s xa tñi-s ni ñin.

2 Te se xinokuechi nuu taa-s xñunuu seluchi jan, te xneva'a-s xaxii-s, nde na kue'nu-si xa nakueka-si xaxii-s.

3 Mee-ro du. N-ka kida-ro ntdaa xa n-ka ta'u tniú taxa'nu tnetnu-ro, ntdaa xa ka kida ñayiu ñuñayiu. N-ka kuu-ro ná kuu sekuechi, o se kidatniú du'a nuu inka ñayiu.

4 Ko nu n-xee kiu vii kiu va'a, te n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yí-ia ñuñayiu. N-ñu'u-ia xiti ñin ñadi'i. N-kaku-ia ñuu Israel, te n-kida-ia ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés.

5 N-kixi-ia xa chiya'u-ia kuechi mee-ro, xaxe'e xa ña n-kua'a-ro xa kada-ro ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú. Te du'a, n-ndadada'ya ña'a Ianyuux mee-ro.

⁶ Te xá dande'a ña'a Ianyuux mee-ro xa n-nduu-ro da'ya-ia. N-tunda'a-ia Espíritu Da'ya Yíi-ia, xa kutuu-ia anu-ro. Te ijan kana-ia: “¡Taa-da, Taa Mani-da!”

⁷ Xijan kuu xa, ñatuka kuu-n ñn se kidatniú du'a nuu tnu'u ta'u tniú, chí kuu-n ñn da'ya Ianyuux. Te xaxe'e xa kuu-n da'ya Ianyuux, te tniú-n ntdaa xa taxi-ia, chí n-kida Cristu xa du'a koo.

Ndu ini-da xaxe'e-n

⁸ Antecas xa jandixa koio-n Ianyuux, ñayiu n-ka xo xinokuechi du'a nuu santu n-ka kuu-n. Te ñatu kuu santu Ianyuux Ndito.

⁹ Ko vitna ka kunduu-n xi'in Ianyuux, o va'a ka xa ja'an-ro, kunduu Ianyuux xi'in mee-n. ¿Nakuenda ka juini-n xa dandoo-n Ianyuux Ndito, xa jandixa-n ñn tnu'u ta'u tniú, ñn xa ña ndaku, ñn xa ña ndaa? Inka vuelta ka kuu-n ñayiu ka xinokuechi nuu ñn xa ñatu xiniñu'u.

¹⁰ Ka ja'an-n xa io xa ndadaka'nu-n viko ñayiu, xi'in xa xetniú ñayiu. Viko kiu, viko yoo, viko kuia, viko dandee-n tata, te viko xa ka xaxi ka xi'i-n.

¹¹ Yu'u-da, xa ñatu xiniñu'u xa n-ja'an-da tnu'u va'a Jesucristu nuu-n.

¹² Ñani-da ku'a-da, xijan-da nuu mee-n xa nduu-n ná kuu mee-da, chí n-nduu mee-da ná n-ka xo kuu mee-n. Na n-xo tuu-da xi'in-n, ñatu n-ka kida ña'a-n ní ñn xa u'u.

¹³ Ka xini-n xa ki'na nuu n-xo tuu-da xi'in-n xaxe'e xa n-ku'u-da, te n-ja'an-da tnu'u va'a Jesucristu nuu-n.

¹⁴ Juini xa n-xio xa kúndee ini koio-n xa yo n-ku'u-da, ko ña n-ka kuyichi ini ña'a-n, te ña n-ka ja'an-n xa ma xe ini ña'a-n. N-ka xeka va'a ña'a-n, kuenda kuu-da ñn ángel Ianyuux, o mee Jesucristu n-kuu-da.

¹⁵ ¿Te vitna naxa n-kuu? ¿Nakuenda kuu xa ñayo ka-n ka kuvete? Ja'an ndaa-da xaxe'e-n, xa nux n-kua'a koio-n xa tava-n nduchi nuu-n xa taa-n, te kada-n n-kuu.

¹⁶ Te vitna, xaxe'e xa ja'an-da xa kuu xandaa, ¿te xijan ka xani ini-n xa kuu-da se xini u'u tna'a xi'in-n a?

¹⁷ Se ka danda'u ña'a mee-n, ka juini-s xa kada-s xa dandoo ña'a koio-n mee-da, xa kunduu koio-n xi'in mee-s.

¹⁸ Maxku kani ini-n xa kukuédi ini-da. Ña'a. Naka va'a xa juini ñayiu xa chindee ña'a-i mee-n. Hora tuu-da xi'in-n, o hora ña yoo-da xi'in-n. Ko io xa chindee ña'a-i, io xa dakua'a ña'a-i xa kuu xandaa. Se ya'a, ka danda'u ña'a-s.

¹⁹ Da'ya-da ka kuu-n. Kue'e vida ya'a-da xaxe'e-n. Ná kuu ñadi'i hora kaku da'ya-ña kuu-da, chí juini-da xa xee koio-n xa kunduu va'a koio-n xi'in Cristu.

²⁰ Naka va'a nux kutuu mee-da xi'in-n vitna, xa ndatnu'u-ro ntdaa-ro. Chi ndu ini-da xaxe'e-n, ñatu kutnuni ini-da nax ka kida-n.

Agar xi'in Sara

²¹ ¿Xandaa kuu xa ka juini-n xa kada koio-n ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés? ¿Ñatu n-ka teku-n xa ja'an tnu'u ta'u tniú a?

²² Ja'an xa n-xio uu da'ya Abraham: ñn-s kuu da'ya ñn ñadi'i xinokuechi du'a nuu ñadi'i Abraham, te inka-s kuu da'ya mee ñadi'i-s.

²³ Da'ya ñadi'i mee Abraham, n-kaku-s xaxe'e xa n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu Abraham xa koo da'ya ñadi'i-s. Da'ya inka ñadi'i jan xi'in Abraham, n-kaku-s ná kaku dava'a nga ñayiu.

²⁴ Xa'a kuu ñn xa dande'a ña'a Ianyuux nuu mee-ro. Agar xi'in Sara kuu ná kuu uu tutu legal. Nani kuu tnu'u ta'u tniú n-tñi Moisés yuku nani Sinaí, du'a kuu Agar. Da'ya mee-i ka kuu ñayiu ka kidatniú du'a nuu inka ñayiu.

²⁵ Ná kuu Yuku Sinaí io do Arabia kuu Agar, te ná kuu Agar kuu ñuu Jerusalén. Chi ná kuu ñayiu kidatniú du'a nuu inka ñayiu ka kuu ñayiu Israel, chi ka kidatniú-i xa kada koio-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú n-tñii Moisés.

²⁶ Ko io inka Jerusalén, Jerusalén io andiú kuu. Ná kuu Sara kuu Jerusalén io andiú. Da'ya mee-ña kuu mee-ro, te io libre-ro.

²⁷ Ja'an tnu'u Ianyuux:
Ndo'o, ñadi'i ña yoo da'ya,
io xa kudi ini-n.

Juini ñayo da'ya-n n-kaku xa tna u'u-n,
ko kana-n.

Kana-n xaxe'e xa kudi ini-n.

Juini ñayo yii-n io,
ko kudi ini-n,

chi koo koio kue'e ka da'ya mee-n dada ñadi'i n-tnunda'a.

²⁸ Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa kuu mee-ro ná kuu Isaac, da'ya Sara. N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu Abraham xa koo koio kue'e xa kue'e da'ya-s, te da'ya ijan kuu mee-ro.

²⁹ Isaac, da'ya ñadi'i mee Abraham, n-kaku-si xaxe'e xa n-kidatniú Espíritu Ianyuux. Te da'ya inka ñadi'i xi'in Abraham, n-xini u'u-s Isaac. Te dani kuu vitna.

³⁰ ¿Te nax ja'an tnu'u Ianyuux? “Kine'e-n Agar xi'in da'ya-i, chi ma tñii da'ya Agar xaxii Abraham. Xaxii Abraham tñii da'ya Sara.”

³¹ Ñani-da ku'a-da, ñayo-ro kuu da'ya Agar. Ka kuu-ro da'ya Sara.

5

Ñayiu libre ka kuu-n

¹ Xaxe'e xa jandixa-ro Cristu, te ja'an Ianyuux xa kuu ná kuu xa ña tuu na kuechi-ro. Xijan kuu xa kundee ini koio-n, xa jandixa na'i ka-n Jesucristu. Maxku juejoon-n xa kadajuexa ña'a koio-s, xa kada koio-n ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés.

² Kunini koio-n. Mee-da, Spalu, ja'an-da nuu-n. Nux juejoon-n xa kadajuexa ña'a-s xa ka'nde-n nuu ii-n, te xijan juini kachi xa ñatu xiniñu'u xa n-xi'í Cristu xaxe'e-n.

³ Ja'an-da inka vuelta. ñn seyii, nux juejoon-s xa ka'nde koio-s nuu ii-s, te xijan kuu xa ndoñu'u-si xa kada-s ná io ná jua'an ntdantu'u tnu'u ta'u tniú Moisés.

⁴ Ka xani ini-n xa kada koio-n ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés. Ka xani ini-n xa nux du'a kada koio-n, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-n io. Xá n-ka dandoo-n Jesucristu, xá n-ka xande ini-n xamani Ianyuux.

⁵ Ko mee-ro, xaxe'e xa kidatniú Espíritu Ianyuux anu-ro te jandixa-ro Jesucristu, xndetu kuee-ro xa ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-ro.

⁶ Ñayiu kunduu xi'in Cristu kuu-ro. ¿Nuu se Israel n-kaku-n, te n-xa'nde taa-n nuu ii-n? Vatuka. ¿Nuu se ña ka kuu se Israel n-kaku-n, te ña n-xa'nde taa-n nuu ii-n? Vatuka tuku. Xa ndoñu'u kuu xa jandixa-ro Jesucristu. Te xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu, io xa juemani-ro Ianyuux xi'in ñayiu.

⁷ Va'a n-ka kixe'e-n xa jandixa koio-n Jesucristu. ¿Jundu n-daja'an ña'a, xa ñatuka ka jandixa-n xa kuu xandaa?

⁸ Ña n-tunda'a Ianyuux se ka danda'u ña'a. Chi ja'an ña'a Ianyuux xa kunduu koio-n xi'in Jesucristu.

⁹ Tnu'u se ijan kuu ná kuu ita'u ni ndidí. Te maxku ndunaa koio-n xa ja'an-ro xa “ita'u ni ndidí dandaa yuxa tila.”

¹⁰ Xaxe'e xa io-da confianza nuu Xto'o-ro Jesucristu, te io-da confianza nuu mee-n, xa ma juejoon koio-n xa kadajuexa ña'a ka-s. Ko kada u'u Ianyuux se ka daka ni'na ña'a, juini ndese kuu-s.

¹¹ Ñani-da ku'a-da, ka xini-n xa se Israel, ña kua'a-si xa jandixa-s xa n-chiya'u Jesucristu kuechi-ro na n-xi'í-ia nuu curuxi. Xijan kuu xa nux juña tnu'u-da nuu se ka jandixa Jesucristu xa io xa ka'nde koio-s nuu ii-s, te ma jini u'u ña'a ka se Israel mee-da n-kuu.

¹² Se ka daka ni'na ña'a mee-n, ¡Naka va'a nux ka'nde koio-s mee-s n-kuu!

¹³ Ñani-da ku'a-da, xa n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xa kunduu koio-n xi'in Jesucristu. Xaxe'e xa jandixa-n Jesucristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-n io. Ko maxku kani ini koio-n xa kua'a-n xa kada-n dava'a nga xa juini-n. Io xa juemani tna'a-n, te chindee tna'a-n, ñin-n nuu ñnka-n.

¹⁴ Nuxa xemani tna'a-n, ka kida-n xa ja'an tnu'u ta'u tniu, chi ja'an tnu'u ta'u tniu Ianyuux: "Nani xemani-n mee-n, dani io xa juemani-n ñnka ñayiu."

¹⁵ Koo koio-n cuedado xa maxku kax tna'a-n. Maxku jantna'a-n, maxku jini u'u tna'a-n, chi du'a koo xa danaa tna'a-n.

Io xa kada koio-n xa juini Espiritu Ianyuux

¹⁶ Xa'a kuu xa ja'an-da: Kada koio-n xa juini Espiritu Ianyuux. Te maxku kada-n xa ka kukajan ini mee-n.

¹⁷ Antecas xa kixe'e-ro xa kunduu-ro xi'in Ianyuux, te n-kida-ro dava'a nga xa n-juini-ro, ko vitna io xa kada-ro xa juini Espiritu Ianyuux. Kuu ná kuu xa jantna'a xa juini mee-ro xi'in xa juini Espiritu Ianyuux, te xijan kuu xa ña kua'a-n xa kada-n ntdaa xa ka kukajan ini-n.

¹⁸ Nux kada-n xa juini Espiritu Ianyuux, te ma kada tnu'u ta'u tniu Moisés xa dakuido datau-n anu-n.

¹⁹ Va'a ka xini-n xa kukajan ini ñayiu. Ka kidi-i xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i, ka kida-i xa ñatu kuu xava'a, ka kida-i dava'a nga xa ka juini-i, ña ka kunxa'nu-i.

²⁰ Ka ndadaka'nu-i santu ñatu kuu Ianyuux Ndito, te ka chibruju tna'a-i. Ka xini u'u tna'a-i, te kida-i pletu. Kukuedi ini-i, te yachi kiti ini-i. Kida-i xava'a mee-i, te jantna'a tnu'u-i.

²¹ Kukajan ini-i xaxii ñnka ñayiu, te xa'ni-i ndiyi. Ñayiu xini ka kuu-i, te nde'e ka xaxi-i, xa kudi ini koio-i. Te kue'e ka ñnka xa ka kida-i. Nani xá n-ja'an-da, ja'an-da vitna. Ñayiu ka kida xa'a, ma xee-i xa kutuu-i nuu taxnuni Ianyuux.

²² Ko nux juejoon ñn ñayiu xa taxnuni Espiritu Ianyuux anu-i, te kada-ia xa ku kuu-i ná kuu ñn yutnu juun xavidi va'a. Kada-ia xa juemani-i ñayiu, te kuvete-i, te kutuu mani-i xi'in ñayiu. Kada-ia xa kundetu kuee anu-i, te ku kuu-i ñayiu va'a. Kada-ia xa chindee-i ñayiu, te jandixa na'i ka-i Ianyuux.

²³ Kada-ia xa ma kuxee ini-i, te kada-ia xa kada maxu-i mee-i, xa ma kada ka-i xa u'u. Nux juejoon-i xa taxnuni Espiritu Ianyuux anu-i, te ma kada ni ñn tnu'u ta'u tniu xa dakuido datau-i anu-i.

²⁴ ñn ñayiu kunduu xi'in Cristu, kuu ná kuu xa n-xi'í-i, xa ma kada ka-i xa juini mee-i.

²⁵ Nux tuu-ro xi'in Espiritu Ianyuux, na juejoon-ro xa taxnuni-ia anu-ro, xa kada-ro xa juini mee-ia.

²⁶ Maxku najuen tnu'u-ro mee-ro, xa dakiti ini nuu tna'a-ro, ni maxku kukuedi ini nuu tna'a-ro.

6

Chindee tna'a-n, ñn-n xi'in ñnka-n

¹ Ñani-da ku'a-da, xtuu-n xi'in Espíritu Ianyuux. Nuxa ka xini-n xa ñani-n ku'a-n kida kuechi, io xa chindee-n-yi xa najani ini-i kuechi-i. Xi'in xa xemani-n-yi, chindee-n-yi. Te koo koio-n cuedado, nada juejoon mee-n tuku xa kadatniú kui'na anu-n.

² Xa juini kui'na xa kadajuexa ña'a-i mee-ro xa kada-ro kuechi, kuu ná kuu xa ndido-ro ñn xa vee. Io xa chindee tna'a-ro, te du'a kada-ro ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Cristu ja'an xa io xa juemani tna'a-ro.

³ Te nux ñn-n xani ini xa va'a ka mee-n dada ñani-n ku'a-n, dani danda'u-n mee-n.

⁴ Kototnuni koio-n, ñn ñn-n, nax kida mee-n. Nuxa xini-n xa kida-n xava'a, vatuka. Ko maxku ja'an-n xa va'a ka mee-n dada inka ñayiu.

⁵ ñn ñn-ro, io xa kada-ro xa juini Ianyuux xa kada-ro.

⁶ Nux ñn ñayiu dakua'a ña'a tnu'u va'a Jesucristu, te juña'a-n ntdaa xa ndoñu'u-i.

⁷ Maxku danda'u koio-n mee-n. Ni ñn ñayiu, ma kua'a xa kuekundee-i Ianyuux. Xa kida-ro ñuñayiu, kuu ná kuu xa xajan-ro triú. Xajan-ro xava'a, te nakueka-ro xava'a.

⁸ ñn ñayiu, nux kada-i dava'a nga xa kukajan ini-i, te kue'e vida ya'a-i, vitna xi'in kuia ma jin ndi'i. Ko nux kada-i xa juini Espíritu Ianyuux, te kada Espíritu Ianyuux xa kutuu va'a-i vitna, te kutuu va'a-i andiú kuia ma jin ndi'i.

⁹ Xijan kuu xa maxku ku xiau-ro ni maxku natu ini-ro xa kida-ro xava'a, te dada tni-ro ntdaa xa taxi Ianyuux.

¹⁰ Xijan kuu xa, nini kua'a-ro, na kada-ro xava'a nuu ntdaa ñayiu. Te na koo-ro cuedado xa kada-ro xava'a nuu ñani-ro ku'a-ro ka jandixa Jesucristu.

Xanyuux nuu-n

¹¹ Kunde'a koio-n xa xi'in nda'a mee-da kidava'a-da nuu-n vitna. Letra na'nu kidava'a-da vitna.

¹² Se ka juini xa kadajuexa ña'a-si xa ka'nde koio-n nuu ii-n, diko ni ka kida-si xa kendoo va'a-s nuu ñayiu. Ka yu'u-s xa jini u'u ñayiu Israel mee-s, xaxe'e xa ka jandixa mee-n Cristu, Ia n-xi'í nuu curuxi.

¹³ Ko mee-s, juini xá n-ka ta'nde nuu ii-s, ko ña ka kida-s ná io ná jua'an ntdaa tnu'u ta'u tniú Moisés. Ka juini-s xa najuen tnu'u-s mee-s, xaxe'e xa n-kidajuexa ña'a-s xa kunetnuni koio-n.

¹⁴ Ko mee-da, nux ja'an va'a-da, ja'an va'a-da xaxe'e curuxi nuu n-xi'í Xto'o-ro Jesucristu. Xaxe'e xa jandixa-da Jesucristu, kuu ná kuu xa n-xi'í-da, te ñatuka chinuu-da xa io ñuñayiu.

¹⁵ Ka kunduu-ro xi'in Jesucristu. Xijan kuu xa ñatu xiniñu'u nuxa n-ta'nde nuu ii-ro, a ña'a. Xa xiniñu'u, kuu xa n-nduu-ro ñayiu xee, xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu.

¹⁶ Ntdaa ñayiu ka kida ná io ná jua'an tnu'u ya'a, na kundau ini Ianyuux mee-i, te na kada-ia xa kutuu va'a koio-i. Du'a na koo nuu ntdaa ñayiu ndaa jandixa Ianyuux.

¹⁷ Nde vitna xi'in ntdaa kiu, maxku datnaña'a ka ni ñn ñayiu mee-da. Chi menga xa ne'e do'o ñii-da, xaxe'e xa kuu-da se xinokuechi nuu Xto'o-ro Jesucristu.

¹⁸ Ñani-da ku'a-da, na taxi Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n, ntdaa-n. Du'a na koo.

Carta n-tunda'a Spalu nuu ñayiu Éfeso

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Éfeso

¹ Daña Spalu, se n-tunda'a ña'a Cristu Jesús xa dakua'a-da ñayiu, tunda'a-da carta va'a juan xee nuu ndixi xa n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-n ñayiu ii, te xndaxio-n Éfeso, te ka kukanu ini-n Cristu Jesús. N-tunda'a ña'a-ia chi daa n-ñu ini Ianyuux xa koo.

² Xijan ta'u-da nuu Taa-ro Ianyuux xi'in nuu Jesucristu xa na chindee chituu ña'a-ia. Xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia xa na ku kunda ku kuvatu anu koio-n chi n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi.

Kue'e xava'a kida Ianyuux ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

³ Na ndadaka'nu-ro Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Taa Jesucristu. Diuni kuu-ia Ianyuux-ia. Xto'o-ro kuu Jesucristu. Kue'e xava'a kida ña'a Ianyuux. Kida-ia xa xee-ro ku kuu-ro ñayiu va'a ka, te kutuu-ro xi'in-ia andiu. Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu, daa kida ña'a-ia.

⁴ N-kaxi ña'a-ia xa ku kuu-ro da'ya-ia, te n-kida-ia xa n-nduu-ro ñayiu ii. Naka va'a-ia. Diuni n-kida-ia xa n-nduu-ro ñayiu ñatuka xndido xtau kuechi-i. Na ta nkavatu ka ñuñayiu, n-kaxi ña'a-ia. Xaxe'e xa xemani ña'a-ia n-kaxi ña'a-ia.

⁵ Xa daa nga n-xo ñu ini-ia xa nduda'ya ña'a-ia, te n-nduda'ya ña'a-ia. Daa n-ñu ini-ia xa kada-ia chi daa n-juini-ia, te tna ini-ia xijan. Diuni xa daa nga n-xo ñu ini-ia xa kada Jesucristu iin xa kada-ia na kua'a nduu koio-ro da'ya-ia. Xijan kuu xa n-nduda'ya ña'a-ia.

⁶ Xaxe'e xa n-kida Cristu, Ia mani juini-ia, xa n-kida-ia, ntdaa xijan n-kida Ianyuux. Na ja'an koio-ro, “Naka kue'e xava'a n-kida ña'a-ia. Naka va'a-ia.” Xijan n-kida ña'a-ia xa na ndadaka'nu-ro-ia.

⁷ N-xatu niñi Cristu xa n-chiya'u-ia kuechi-ro, te n-taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka-kida-ro. Ña tuu nax jeya'u-ia xa daa n-kida-ia. Naka kue'e xava'a n-kida ña'a-ia.

⁸ Xaxe'e xa yo va'a-ia, n-kida-ia xa ku kuu-ro ñayiu kaxi ini, te va'a xini-ro nax kuu xa n-kida-ia.

⁹ Vitna n-kida-ia xa n-xini-ro xa n-xo ñu ini-ia xa ya'a. Ya'a iin xa ñayo uun n-xo xini, chi mee ni-ia n-xo na'a xijan. Vitna dada n-datuu-ia xijan nuu-ro. Xa daa nga n-ñu ini-ia xa kada-ia xa'a chi daa n-juini-ia xa ya'a.

¹⁰ N-ñu ini-ia xa nkonetniu Cristu. Kiu n-ñu ini-ia xa nkonetniu-ia, kiu ijan n-xe konetniu-ia. N-ñu ini-ia xa taxnuni Cristu nuu ntdaa ñayiu xi'in nuu ntdaa ángel xi'in nuu xaloko.

¹¹ Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu ku kuu-ro ta'u Ianyuux. Xa daa nga n-kaxi ña'a Ianyuux xa ku kuu-ro ta'u-ia. Xa daa nga n-ñu ini-ia xa du'a ya'a. Mee-ia kida xa ya'a ntdaa xa n-xio xa ya'a; koo ntdaa xa ñu ini-ia xa koo.

¹² Ki'na ka daña n-ka kukanu ini Cristu, ijan dada n-ka kukanu ini ndixi-ia. Ntdaa-ro, nani daña, dani ndixi, xñu ini xa ndixi-ia, te ku kuu-ro ta'u Ianyuux. N-ñu ini-ia xa ku kuu-ro ta'u-ia, te ndadaka'nu-ro-ia.

¹³ N-kida Cristu xa n-ka teku-n nax io xa kada koio-n xa nanita'u-n. Iin xandaa kuu xijan. N-keé Espiritu Ianyuux anu-n xaxe'e xa n-ka kukanu ini-n Cristu. N-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa taxi-ia Espiritu-ia. Kuenda kiu iin sellu kuu Espiritu-ia, te kuenda kiu iin nuu ndenee sellu jan ka kuu-n.

¹⁴ Xa na kuna'a-ro xa ni'i-ro ta'u-ro n-taxi Ianyuux Espiritu-ia. N-chiya'u Cristu kuechi-ro xa na kua'a kaku-ro. Xa na ndadaka'nu koio-ro-ia daa n-kida-ia.

Xijan ta'u Spalu nuu Ianyuux xa na juña'a-ia xa xaxtnuni ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

¹⁵⁻¹⁶ N-teku-da xa ka kukanu ini na'i-n Jesús, Ia kuu Xto'o-ro. Diuni n-teku-da xa yo ka xemani-n dava ka ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Xijan kuu xa hora xijan ta'u-da nuu Ianyuux, naja'an ña'a-da, te kiu xi'in kiu xia'an-da nuu-ia xa n-kuta'u-da xaxe'e xa n-ka kukanu ini-n Cristu.

¹⁷ Xijan ta'u-da nuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu, Ia kuu Taa Xto'o-ro Jesucristu, xa na taxi-ia xa xaxtnuni xa na kutnuni ini koio-n jundu kuu Ianyuux. Diuni xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia xa na jini-n nax kuu xa n-ja'an-ia na kua'a na jini ndaa jini kuiti-n jundu kuu-ia.

¹⁸ Xijan ta'u-da nuu-ia xa na jini-n nakuenda n-kida-ia xa n-ka teku koio-n tnu'u-ia. Xa na kua'a na jun ini-n xa ndixi-ia, n-kida-ia xa n-ka teku koio-n tnu'u-ia. Diuni xijan ta'u-da nuu-ia xa maxku ndunaa-n xa ku kuu-ro ta'u-ia. Ndandi'i-ro nuu-ia xa ka kuu-ro ñayiu n-kida-ia xa n-ka nduu-ro ñayiu ii, te ku kuu-ro ñayiu yo ndandi'i.

¹⁹ Diuni xijan ta'u-da nuu-ia xa maxku ndunaa-n xa yo kidatniu-ia anu roo, ñayiu ka kukanu ini-ia xa na kua'a na ku kuu-ro ñayiu va'a. Naka kue'e xa kida-ia. Naka kidatniu-ia anu-ro.

²⁰ N-kida-ia xa n-nandoto Cristu te n-xantuu-ia-ia diñi kua'a-ia andiu xa taxnuni-ia

²¹ nuu ntdanditu'u ñayiu xi'in nuu ntdanditu'u se ka taxnuni ñuñayiu, nuu xaloko xi'in nuu ángel-yi, nuu ángel xtuu andiu du. Ñayo xee ña'a. Taxnuni-ia vitna, te dani taxnuni-ia nikava nikuita.

²² Junukuechi ndaa ñayiu, ndaa ángel, ndaa xaloko du nuu-ia. Dani roo, ñayiu ka kukanu ini-ia, n-kida Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ntdanditu'u roo. Kuenda kiu ñiki ntdanditu'u-ro kuu-ia.

²³ Kuenda kiu yiki kuñu-ia ka kuu-ro. N-keé-ia anu-ro te ñu'u ña'a-ia ndaa-ro, te ka kuu-ro ná kuu-ia.

2

Xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a Ianyuux dananita'u ña'a-ia

¹ N-ka xo kida-n kue'e kuechi na ta jandixa ka-n Ianyuux. Kuenda kiu ndiyi n-ka xo kuu-n chi ñatu n-ka kutnuni ini-n jundu kuu-ia.

² Daa n-ka xo kida-n xaloko xadu'a ná ka kida ñayiu ñatu ka jandixa Ianyuux. N-ka xo kida-n xa n-xo ta'u tniu Kui'na. Taxnuni Kui'na nuu dava ka xaloko, te kidatniu-i anu ñayiu ka kuxe ini nuu Ianyuux.

³ Ntdaa-ro n-ka kida ná ka kida ñayiu ka kuxe ini jan. Nandikaa nanditu'u kuechi n-ka xo kida-ro xa n-ka xo kida-ro xa juini mee-ro. N-ka xo kida-ro ntdanditu'u kuechi n-ka kuu ini-ro xa kada-ro chi daa vaa-ro ñuñayiu. N-ka kida-ro dava'a nga xaloko n-kixdiki-ro xa kada-ro. Daa n-xo kiti ini Ianyuux nuu-ro ná kiti ini-ia nuu dava ka ñayiu ka kuxe ini nuu-ia, te kada u'u ña'a-ia n-kuu.

⁴⁻⁵ Kuenda kiu ndiyi n-ka kuu-ro xaxe'e xa ñatu n-kua'a-ro xa kada-ro xava'a; te n-ka xo kida-ro kuechi. Kuenda kiu ndiyi n-ka kuu-ro, ko n-nadandoto ña'a-ia na n-nadandoto-ia Cristu. Xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a Ianyuux roo xi'in xaxe'e xa mani juini ña'a-ia, daa n-kida ña'a-ia. N-dananita'u ña'a-ia xaxe'e xa va'a-ia. Naka va'a-ia.

⁶ Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús, kuenda kiu n-nadandoto ña'a lanyuux roo na n-nadandoto-ia-ia, te jantuu ña'a-ia xi'in-ia andiu.

⁷ Xa na jini ñayiu ta koo ka xa yo va'a-ia, du'a n-kida-ia. Va'a xa va'a n-kida ña'a-ia. Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús, n-kida ña'a-ia xa'a. Yo vichi va'a-ia.

⁸ N-dananita'u ña'a lanyuux, ko xaxe'e xa va'a-ia xi'in xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a-ia xi'in xaxe'e xa kukanu ini-ro Jesucristu; ñadu xaxe'e xa ka kida-ro xava'a. Ña tuu nax n-jenya'u-ia. Nakuta'u-ro xa daa n-kida ña'a-ia.

⁹ Ñadu xa xaxe'e xa n-ka jandixa-ro-ia, nanita'u-ro chi nuu n-xio xa xaxe'e xijan nanita'u-ro n-kuu, naka ku kuu i'ni-ro.

¹⁰ Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús kidatniu lanyuux anu-ro xa nduu-ro ñayiu va'a xa na kua'a kada-ro xava'a. Xa daa nga n-ñu ini lanyuux xa na nduu-ro ñayiu va'a te kada-ro xava'a ndikiu ndiñuu.

N-kida Jesucristu xa n-ka kumani ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xi'in ñayiu Israel

¹¹ Ndixi, xaxe'e xa ñatu ka ta'nde ndodo ñii nuu ii-n, ka dandee ña'a se Israel se ña ta'nde ndodo ñii nuu ii. Maxku ndunaa koio-n janda n-ka xo kuu-n.

¹² Ñatu n-ka xo xini-n jundu kuu Cristu. Na ja'an-da ñn tnu'u. Kuenda kiu ñatu n-yitna'a-n nuu ñayiu Israel, ko vitna yitna'a-n nuu-i. Ñayiu juera n-ka xo kuu-n. Ña n-ka xo xini-n nuu nax n-ja'an lanyuux xa juña'a-ia ñayiu Israel. Ñatu n-ka xani ini-n xa nanita'u-n. Ni ñatu n-xo ndeka ña'a lanyuux,

¹³ ko vitna ndeka ña'a-ia xaxe'e xa n-xi'í Cristu xaxe'e kuechi-n, te kunduu-n xi'in-ia nuu ka xikonuu ka xikondodo-n.

¹⁴ N-xio ñn xa n-xo kida xa n-ka xo xini u'u tna'a-n xi'in ñayiu Israel. Kuenda kiu ñn nama dujun nukoo me'ñu uu ñuu n-xo kuu xijan, te n-xanu Jesucristu xijan na n-xi'í-ia. Te n-kida-ia xa n-ka kumani-n xi'in ñayiu Israel, kuenda kiu ñn nga ñuu teyu-n xi'in-i vitna.

¹⁵ Ley n-xo taxnuni nuu ñayiu Israel kuu nama dujun jan. N-kida-ia xa ñatuka taxnuni ley ñayiu Israel nuu-i. Xa na nduu-n ntdaa-n xi'in ñayiu Israel ñn nga ñayiu n-kida-ia xijan. Kuenda kiu ñn ni ñuu ñn ni teyu-n ntdaa-n vitna, te n-ka kumani-i xi'in-n.

¹⁶ N-xi'í-ia nuu curuxi xa na kua'a na nduu koio-n ñn nga ñayiu te kumani lanyuux xi'in-n ntdaa-n. Diuni na n-xi'í-ia n-kida-ia xa ma jini u'u tna'a ka-n xi'in ñayiu Israel.

¹⁷ Na n-kixi Cristu ñuñayiu, n-ja'an-ia nax io xa kada-ro xa kumani koio-ro xi'in lanyuux. Xa n-ja'an-ia nuu ndixi xa ñatu n-xo ndeka ña'a-ia, xijan n-ja'an-ia nuu ñayiu xa daa nga ndeka-ia.

¹⁸ Ka kuu-ro ñayiu Israel a ka kuu-ro ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel, ko chinuu Taa-ro lanyuux tnu'u ja'an-ro nuu-ia xaxe'e xa ñu'u ña'a Espíritu-ia. Xa na kua'a ju'un ña'a Espíritu lanyuux ntdaa-ro, n-xi'í Cristu.

¹⁹ Ñatuka ka ja'an ñayiu Israel jan xa ka kuu-n ñayiu juera chi kuenda kiu ñn ni ñuu ñn ni teyu-n xi'in-i vitna. N-kiu tna'a-n nuu ñayiu n-kida lanyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii vitna. Ka kuu-n da'ya lanyuux vitna na ka kuu ñayiu Israel da'ya-ia.

²⁰ Kuenda kiu yuú xe kava tna'a nama ve'e kua'a jua'an ka kuu-ro ntdaa-ro. Kuenda kiu cimientu nama jan ka kuu uxi uu se n-tunda'a ña'a Jesús xa dakua'a-s ñayiu xi'in se n-ka xo ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an lanyuux nuu-s. Yuú ñukax ini ka yitniñ nama ve'e jan kuu Cristu Jesús.

²¹ Xa vax kukue'e ka ñayiu ka kukanu ini Jesucristu jua'an kuu xa xe kava tna'a ka yúu kua'a nama ve'e jan jua'an. Na xinokava ve'e jan, te ku kuu veñu'u ii. Kuenda kiu veñu'u ii jan ku kuu-ro chi ka kunduu-ro xi'in Cristu, Ia kuu Xto'o-ro.

²² N-kida Ianyuux xa n-ka kiu tna'a-n nuu-da ntdaa-da te kukue'e ka-ro jua'an. Kuenda kiu ñn ve'e tuu Ianyuux ku kuu-ro ntdaa-ro chi ñu'u ña'a Espiritu-ia ntdaa-ro.

3

N-tetutniu Ianyuux Spalu xa juña tnu'u-s ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xa n-kida Cristu

¹ Xaxe'e ntdaa xa'a xi'in xaxe'e ntdaa ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel, yindi'u dañá vekaa.

² Kuiti xna'a-n xa n-tetutniu ña'a Ianyuux xa kachitnu'u ña'a-da nax io xa kada-n xa na dananita'u ña'a-ia. Va'a-ia xa du'a n-tetutniu ña'a-ia.

³ N-kachitnu'u ña'a Ianyuux nax kada-ia xa na kua'a nanita'u koio-n. Mee ni-ia xa daa nga n-xo na'a xijan. Xá n-chidotnuni-da xaku xa kakune'e-da ya juan xee nuu-n.

⁴ Na ya'a xa ka'u koio-n tutu ya'a, jini koio-n nax kuu xa n-kida Cristu. Xijan kuu xa n-kachitnu'u ña'a Ianyuux dañá.

⁵ Ñatu n-datuu Ianyuux xijan nuu ñayiu antes, ko vitna n-datuu Espiritu-ia nuu se n-tunda'a ña'a Jesús xa dakua'a koio-s ñayiu xi'in nuu se ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Espiritu Ianyuux nuu-s. N-kida Ianyuux xa n-ka nduu-s se ii.

⁶ N-kachitnu'u ña'a-ia xa tekú ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel vitna nax io xa kada-i xa nanita'u-i na kua'a ni'i-i ta'u-i andiu tuku. Nani ni'i ñayiu Israel ta'u-i, dani ni'i ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel ta'u-i. Ni'i koio-i xa n-ja'an Ianyuux xa juña'a-ia xaxe'e xa ka kunduu-i xi'in Cristu Jesús. Kuenda kiu idii nga ñayiu ka kuu-i ntdaa-i.

⁷ N-tetutniu ña'a Ianyuux xa juña tnu'u-da ñayiu xijan. Mudu ya'a xionokuechi-da nuu-ia. Kidatniu-ia anu-da xa na ndaku-da xa kada-da tniu-ia. Na kuta'u-da xa n-tetutniu ña'a-ia. Naka va'a-ia.

⁸ Daña, se ndijun nga ndandi'i nuu ñayiu ii kuu-da, ko n-tetutniu ña'a-ia xa juña tnu'u-da ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel nax n-kida Cristu xa na nanita'u-i. Va'a xa va'a kida ña'a-ia. Yo vichi va'a-ia.

⁹ N-xantuu Ianyuux, Ia n-kidava'a ñayiu, ángel, ntdaa xa io du xa juña tnu'u koio-da ñayiu nax kuu xa n-ñu ini-ia xa kada-ia na kua'a nanita'u-i. Mee ni Ianyuux xa daa nga n-xo na'a xijan.

¹⁰ Xa na jini koio xaloko xi'in ángel ndeka-i xa yo va'a tu'a Ianyuux, kida-ia ñayiu kukanu ini Jesucristu xijan vaxi. Diuni jini koio-i xa yo ndichi tnu'u-ia.

¹¹ Nde na ta nkavatuu ka ñuñayiu xa daa nga n-ñu ini Ianyuux xa daa kada ña'a-ia chi n-xo na'a-ia xa kuú Cristu Jesús, ia kuu Xto'o-ro.

¹² Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús, kuyi-ro xa xijan ta'u-ro nuu Ianyuux, te tuu-ro xa nini-ia ntdaa xa ja'an-ro nuu-ia.

¹³ Xaxe'e xijan, xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa maxxu ku tñau ini koio-n xa nda'u ya'a-da. Koo ka'nu anu koio-n. Xaxe'e xa dakua'a ña'a-da ntdaa-n, du'a ya'a-da. Kuu mee-n xava'a xa du'a ya'a-da chi nduka'nu koio-n andiu.

Yo vichi xemani Cristu ñayiu ka kukanu ini-ia

¹⁴ Xaxe'e xijan xko xijan ta'u-da nuu Taa-ro Ianyuux. Xjuiin xiti-da hora xijan ta'u-da.

¹⁵ Taa ntdaa ñayiu kuu Ianyuux xaxe'e xa n-kidava'a-ia-i. D̄iuni kuu-ia Taa ntdaa ángel, ia io and̄iu, chi n-kidava'a-ia-ia tuku.

¹⁶ Xijan ta'u-da nuu-ia xa na kadatniú Espiritu-ia anu-n na kua'a na kukanu ini ka-n-ia. Naka kue'e xa kua'a Ianyuux xa kada-ia. Naka vichi kidatniú-ia anu-ro.

¹⁷ D̄iuni xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia xa kunduu-n xi'in Cristu chi ka kukanu ini-n-ia. Na kada Cristu xa juemani koio-n-ia xi'in ñayiu.

¹⁸ Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa na chindee ña'a-ia xa na jini-n ntdaa-n xi'in ntdaa ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii xa yo vichi xemani ña'a Cristu. Naka xemani ña'a-ia. Naka mani ini-ia.

¹⁹ Yo vichi xemani ña'a-ia. Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa na nduu ntdanditu'u-n ñayiu va'a na va'a-ia.

²⁰ Kidatniú-ia anu-ro, te kue'e xava'a kida ña'a-ia. Nde xa ña kixdiki-ro xa ja'an-ro nuu-ia xa kada ña'a-ia, kada ña'a-ia. Nde xa ña kixdiki-ro xa kada ña'a-ia, kada ña'a-ia.

²¹ Na ndadaka'nu roo, ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús, Ianyuux níkava níkuita, chi ka kunduu-ro xi'in-ia. Dani na ndadaka'nu ña'a dava ka ñayiu xndaxio vitna xi'in ñayiu ta koo ka. Amén.

4

Idii nga ñayiu n-ka nduu ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

¹ Xaxe'e xijan, ja'an dañá, se yindi'u xaxe'e Ia kuu Xto'o-ro, nax io xa kada koio-n. Maxku kada koio-n ñin xa ñatu natau chi ñayiu n-kida Ianyuux xa teku-ro tnu'u-ia ka kuu-ro.

² Maxku ku kuu koio-n ñayiu xe ini. Vivii ja'an koio-n nuu ñayiu. Maxku yachi kiti ini koio-n. Juemani tna'a-n na kua'a taxkanu ini nuu tna'a-n.

³ Jun ini koio-n xa ma jantna'a tnu'u-n na kua'a maxku dandoo tna'a-n. Xaxe'e xa ñu'u ña'a Espiritu Ianyuux ndixi xi'in xaxe'e xa mani xtuu-n, ndaku koio-n xa ma jantna'a tnu'u-n.

⁴ Idii nga ñayiu ka kuu-ro ntdaa-ro chi kuenda kiu yiki kuñu Cristu ka kuu-ro. Idii ni Espiritu Ianyuux io, te ñu'u ña'a-ia ntdaa-ro. ñin ni Ia xndetu-ro ntdaa-ro chi n-kida Ianyuux xa teku-ro tnu'u-ia xa na kua'a na kuvete-ro xa ndixi Ia xndetu-ro.

⁵ Idii ni Ia kuu Xto'o-ro Jesús io. ñin ni xa ka jandixa-ro. ñin ni-ia ka kukanu ini-ro. Xaxe'e xa ka kukanu ini-ro-ia, ka xendute-ro.

⁶ Idii ni Ianyuux io, te kuu-ia Taa-ro ntdaa-ro. Kunduu-ro xi'in-ia. Kidatniú-ia anu-ro ntdaa-ro xa na kada-ro xa juini-ia. Kuu-ia Ia taxnuni nuu-ro ntdaa-ro.

⁷ N-kida Cristu xa tuku tniú ka kida dava-ro, te tuku tniú kada dava ka-ro. Io ñayiu va'a ka ka kida tniú-ia, io ñayiu ña'a nga. Kidatniú-ia anu-ro ñin ñin-ro xa na kada-ro tniú-ia. Naka va'a-ia.

⁸ Du'a yodotnuni:
Kiu juan ndaa-s and̄iu, ndeka-s se n-tn̄i-s juan ndaa.
Kue'e xa n-xia'an nga-s ñayiu.

⁹ N-xio xa ndaa-ia and̄iu xaxe'e xa n-juun-ia nuu kunu xa kunu ñuñayiu.

¹⁰ Ia n-juun nuu kunu ñuñayiu kuu Ia juan ndaa nde yata and̄iu xa na kua'a kada-ia xa ku kuu-ro ná kuu mee-ia xi'in xa na ju'un-ia ñayiu, ángel, ntdaa xa io and̄iu xi'in ñuñayiu du.

¹¹ Mee-ia n-kida xa ma ñin ni tniú kada-ro ntdaa-ro chi tuku tniú n-taxi-ia xa kada dava-ro, te tuku tniú n-xia'an-ia xa kada dava ka ñayiu. Dava-i ka ja'an nuu ñayiu nax io xa kada-i xa na kua'a na nanita'u-i. Dava-i n-tunda'a-ia

xa dakua'a-i ñayiu ta teku ka tnu'u-ia. Dava-i ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux nuu-i. Dava-i xñunu ñayiu ka kukanu ini Cristu, te ka dakua'a-i-yi.

¹² Ka kida-i xa na kutnuni va'a ka ini koio ñayiu kuu kuenda kiu yiki kuñu Jesús xa n-ja'an Ianyuux. N-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii.

¹³ Juini Ianyuux xa inuu na kukanu ini-ro Cristu xi'in xa na jini koio-ro jundu kuu-ia xi'in nax n-kida-ia na kua'a na xee-ro ku kuu-ro ñn ñayiu n-tnuu ini, te ku kuu-ro ñayiu va'a na va'a mee-ia.

¹⁴ Maxku ku kuu ka-ro ná kakuu sekuechi xa ka jandixa-s dava'a nga xa ka ja'an ñayiu. Kuenda kiu ñn barcu du'a du'a ndeka ña'a tachi nde'e jua'an ka kuu-s. Ka jandixa-s ñayiu n-kua'a xa daja'an-i inka ñayiu xa na jandixa-i ñn xa ñatu kuu xandaa. Va'a n-kua'a ñayiu ijan xa danda'u-i inka ñayiu.

¹⁵ Xaxe'e xa mani ka juini tna'a-ro, io xa juña tnu'u tna'a-ro ntdaa xa n-ja'an Ianyuux xa na xee-ro ku kuu-ro ná kuu Cristu. ñn xandaa kuu xa n-ja'an-ia. Kuenda kiu diki roo, ñayiu ka kukanu ini Cristu kuu-ia.

¹⁶ N-kida-ia xa ñn ni ñayiu n-ka nduu-ro, te kuenda kiu ñn ñn parti yiki kuñu-ia ka kuu-ro. Xa'nu ñn ñn parti yiki kuñu-ro según janda xnetna'a-i. Xaxe'e xa mani ka juini tna'a-ro, kida-ro ntdaa-ro tniu n-taxi Ianyuux xa na kua'a kutnuni va'a ka ini dava ka ñayiu tnu'u-ia yodotnuni xi'in xa na kukanu ini va'a ka-i Cristu xi'in xa na kukue'e ka ñayiu kukanu ini-ia. Diuni kuenda kiu ñn ve'e kua'a jua'an ka kuu-ro.

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu ka kukanu ini Cristu

¹⁷ Xaxe'e xijan kachitnu'u ña'a-da xa maxku kutuu kunukoo ka-n ná xtuu ñayiu ñatu ka xini jundu kuu Ianyuux. Ka xani ini-i xa ñn xa ñukax ini ka ke'e-i, ko ñadu ñn xa ñukax ini kuu xa ka kida-i. Ta'u tniu Cristu xa ja'an-da xa'a nuu-n.

¹⁸ Xaxe'e xa ñayo-i ka xini xa tnu'u Ianyuux kuu ñn xandaa, ñayo-i xtuu ná ta'u tniu-ia. Hora ja'an-ro nuu-i xa n-kida-ia, ñatu ka juini-i xa kunini-i; unu lili-i. Xaxe'e xijan kuenda kiu xtuu nee xtuu du'a-i.

¹⁹ Xaxe'e xa ñatuka ka xini-i xa januu, mee ni kuechi ka kuu anu-i xa kada-i kida-i; ka kida-i xaloko nde ndaa n-xee.

²⁰ Maxku du'a ku kada koio-n chi ñadu xijan n-ka dakua'a ña'a ñayiu ka kakune'e Cristu.

²¹ ¿A ñatu n-ka kachitnu'u ña'a-i xa n-kida Jesús xi'in xa n-ja'an-ia u? ñn xa ndaa kuu xa n-ja'an-ia.

²² N-ka ja'an-i xa juini-ia xa dandoo koio-n mudu n-ka xo tuu-n. Diuni n-ka ja'an-i nuu-n xa maxku ku kuu koio-n ná n-ka xo kuu-n xi'in xa io xa dandoo koio-n xaloko xadu'a n-ka xo kida-n. N-ka xo xani ini-n xa ñn xava'a kuu xijan, te n-ka xo kuu anu-n xa kada-n xijan.

²³ N-ka ja'an ñayiu ijan nuu-n xa maxku kani ini ka-n xa kada-n xaloko.

²⁴ Diuni n-ka ja'an-i xa io xa tuku ñayiu nduu koio-n. N-kida Ianyuux xa n-ka nduu-n ñayiu jandixa koio-ia te kada-n xa juini-ia xa kada-n nudaa. Kada ndixa-n xa juini-ia.

²⁵ Xaxe'e xa n-ka nduu-n inka ñayiu, maxku ku ja'an vete koio ka-n. Ja'an ndaa koio nuu tna'a-n chi ñn ni ñayiu n-ka nduu-n.

²⁶ Nux kiti ini-n nuu ñayiu maxku ña'a kada-n-yi na kua'a maxku kada-n kuechi, xa maxku kiti ini koio-n nuu-i nyakanyaa

²⁷ na kua'a maxku ndaku Kui'na xa kada-n kuechi.

²⁸ Ñayiu n-ka kuu ñadu'u, maxku du'u koio ka-i. Na kadatniu koio-i xa na ni'i koio-i xa ka ndoñu'u-i xi'in xa na ni'i-i xa juña'a nga-i ñayiu ka kunda'u.

²⁹ Maxku ku ja'an koio-n tnu'u loko tnu'u du'a. Ja'an koio-n nuu ñayiu xa n-ja'an Cristu xi'in xa n-kida-ia na kua'a va'a ka na jini-i xa'a.

³⁰ Maxku ña'a kada-n-yi na kua'a maxku kuko'yo ini Espiritu Ianyuux. Kuenda kiu sellu xne'e-n kuu-ia xa n-keé-ia anu-n, xa kuna'a koio-n xa dananita'u ña'a Ianyuux na xee kiu.

³¹ Taxkanu ini-n ñayiu kida u'u ña'a. Maxku kiti ini nuu tna'a ka-n. Maxku ndunde'e ka-n nuu ñayiu. Ni maxku kanandodo tna'a ka-n. Ni maxku kui'a ja'an ka-n ñayiu. Maxku jan kui'a tna'a-n. Maxku ña'a kada koio ka-n ñayiu.

³² Kada-n xa na kuu ñayiu xava'a. Kunda'u ini nuu tna'a-n. Taxkanu ini nuu tna'a-n na n-taxkanu ini ña'a Ianyuux xaxe'e xa n-xi'í Jesús.

5

¹ Xijan kuu xa kada koio-n xava'a ná kida Taa-ro Ianyuux chi n-nduda'ya ña'a-ia, te xemani ña'a-ia.

² Xaxe'e xa xemani ña'a Cristu n-doko-ia mee-ia nuu Ianyuux. N-kuu-ia ná kuu iin xa vili xe'en n-ka xo doko ñayiu Israel nuu altar Ianyuux. Mudu ya'a n-chiya'u-ia kuechi-ro. Kada-n ná n-kida Cristu. Juemani-n ñayiu, te kada koio-n xa na kuu-i xava'a.

³ Maxku kava iin solteru xi'in iin soltera chi ta tnunda'a ka-i. Maxku kada-n kuechi xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-n; maxku ku kuu anu-n xa daa kada-n. Diini maxku ku kuu koio-n ñayiu kajan ini. Maxku kada koio-n xijan chi ñatu natau chi n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-ro ñayiu ii.

⁴ Maxku ku jan ne ku jan yichi-n chi januu. Maxku ku jan loko ku jan du'a-n; ja'an nxa'nu koio-n. Maxku ku kine tnu'u-n iin ñad'i janda kaa-ña. Ni inka tnu'u loko maxku ja'an-n. Va'a ka na ja'an koio-n nuu ñayiu: "Na kuta'u-da nuu Ianyuux."

⁵ Solteru xkaa xi'in titni soltera a soltera xkaa xi'in titni solteru, xá ka xini-n xa ma ni'i-i ta'u-i nuu taxnuni Cristu xi'in Ianyuux nux daa ka xko kida-i. Ni ñayiu kida xane xayichi ma ji'in nuu taxnuni-ia. Ni ñayiu yo ka kukajan ini xa xneva'a inka ñayiu, mayo-i ni'i-i ta'u-i tuku. Kuenda kiu xndeñu'u-i iin xa xndeñu'u-i xa ka kukajan ini-i xa xneva'a inka ñayiu.

⁶ Maxku juejoon-n xa danda'u ña'a ñayiu ka ja'an tnu'u loko tnu'u du'a. Xaxe'e xa ka ja'an-i xijan, kiti ini Ianyuux nuu-i, te kada u'u-ia-i na xee kiu chi ka kuxe ini-i nuu-ia.

⁷ Maxku kandeka tna'a ka-n xi'in ñayiu ijan, ni maxku kada-n ná ka kida-i.

⁸ N-ka xo kuu-n ñayiu ñatu n-ka xini jundu kuu Ianyuux, ko vitna ka xini-n jundu kuu-ia. Kuenda kiu nuu kanda ka xikonuu-n vitna. Kuikonuu kuikondodo koio-n ná ka xikonuu ka xikondodo ñayiu xini jundu kuu Ianyuux.

⁹ Ñayiu ka xini jundu kuu Ianyuux ndixa, va'a-i, te jandixa-i-ia. Ka ja'an-i iin xandaa.

¹⁰ Chinuu koio-n nuu nax juini-ia xa kada-ro, te jun ini koio-n xa daa kada-n.

¹¹ Maxku kandeka tna'a-n xi'in ñayiu ta jini ka jundu kuu Ianyuux, ni maxku kada-n xaloko ka kida-i. Naa xa kada-n ná ka kida-i, datuu koio-n nax ka kida-i.

¹² Iin xa januu kuu xa kakune'e-ro xaloko ka kida-i nuu ñayo nde'a.

¹³ Ntdaa xaloko n-ka kida-i nuu ñayo xnde'a, datuu ñayiu ka xini jundu kuu Ianyuux nuu dava ka ñayiu.

¹⁴ Hora na datuu ñayiu xini jundu kuu Ianyuux xaloko n-ka kida-i, jini ntdaa ñayiu xa xaloko kuu xa n-ka kida ñayiu ijan. Du'a yodotnuni: Maxku kidi ka-n, nujun ini koio.

Ndoto ndo'o, ñayiu ka kuu kuenda kiu ndiyi.

Te datnuu daye'e Cristu nuu kutuu kunukoo-n.

¹⁵ Ta'u tniu-da nuu-n xa kani ini va'a koio-n janda kutuu-n ñuñayiu. Maxku ku kuu-n ná kuu ñayiu ña ka xini jundu kuu Ianyuux; kuikonuu kuikondodo-n ná ka xikonuu ka xikondodo ñayiu ka kukaxi ini.

¹⁶ Kundu ini koio-n kada-n tniu Ianyuux; maxku dakuita-n tiempo chi yo kue'e xaloko kuu ñuñayiu.

¹⁷ Maxku ku kuu koio-n ñayiu lilo. Jun ini koio-n xa jini-n nuu nax juini Ianyuux xa kada koio ñayiu.

¹⁸ Maxku ko'o koio-n vinu xa nde xini-n chi dakuita ña'a-i. Naa xa ju'un ña'a ndidí ka xi'i-n, na ju'un ña'a Espiritu Ianyuux

¹⁹ na kua'a najani koio-n nuu ñayiu xa yodotnuni nuu libru Salmos. Diuni ja'an koio-n nuu-i nax kakune'e canción Ianyuux. Xi'in nde yiki nde tuchi-n nakueta koio-n alabanza nuu-ia. Xi'in nde yiki nde tuchi-n kata koio-n nuu-ia, te diuni dakande koio-n.

²⁰ Ndikiu ndiñuu juña'a koio-n nuu Taa-ro Ianyuux: "N-kuta'u-da, Taa-ro", xaxe'e xa va'a kida ña'a-ia. Xijan ta'u-ro nuu-ia chi nini-ia xa ja'an-ro xaxe'e xa n-xi'í Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, xaxe'e-ro.

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu n-ka tnunda'a nukee nuve'e-i

²¹ Xaxe'e xa ndeka ña'a-ia ntdaa-ro, io xa jueyu'u juendetu nuu tna'a-n.

²² Ñadi'i io yii, na jueyu'u juendetu-ña nuu-s. Na kada-ña kuenda xa nuu Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, xeyu'u xendetu-ña; ñadu nuu yii-ña.

²³ Se io ñadi'i, io xa junuu-s ñadi'i-s ná ñunuu Cristu ñayiu ka kukanu ini ña'a. Mee-ia n-dakaku ña'a roo, ñayiu ka kuu kuenda kiu yiki kuñu-ia. Kuenda kiu diki ntdaa-ro kuu-ia, te kuenda kiu diki iin ñadi'i kuu yii-ña.

²⁴ Ná ka xeyu'u ka xendetu-ro ntdaa-ro nuu Cristu, daa na jueyu'u juendetu ñadi'i nuu yii-ña ndikiu ndiñuu.

²⁵ Se xndaxio ñadi'i, na juemani koio-s-ña ná xemani ña'a Cristu mee-ro xa ka kuu-ro ñayiu ka kukanu ini-ia. N-doko-ia mee-ia na n-xi'i-ia xaxe'e-ro.

²⁶ N-doko-ia mee-ia xa kada-ia xa nduu koio-ro ñayiu ii xi'in xa ndundoo ndunini-ro. Diuni n-kida-ia xa ka'u koio-ro tnu'u-ia yodotnuni, te jandixa-ro-ia xa na kua'a ndundoo ndunini koio-ro. Kuenda kiu n-xichi ñii-ro xa ndundoo ndunini-ro.

²⁷ Hora na nadayujun nadataka ña'a Ianyuux nuu-ia jini-ia xa va'a roo, ñayiu ka kukanu ini-ia. Diuni jini-ia xa n-ka nduu-ro ñayiu ii, ñayiu ña tuu na kuechi ndido tau, te najuen tnu'u ña'a-ia.

²⁸ Io xa juemani se io ñadi'i ñadi'i-s ná xemani ña'a Cristu roo. Io xa juemani-s-ña ná xemani-s mee-s. Nux xemani iin seyii ñadi'i-s, xemani-s mee-s.

²⁹ Ñayo ñayiu xini u'u mee-i, chi du'a ñunuu-i mee-i. Xaxi xi'i-i xa na koo va'a-i, te xni'no-i da'ma-i. Ná ñunuu-ro mee-ro daa ñunuu ña'a Cristu roo, ñayiu kukanu ini-ia

³⁰ chi kuenda kiu yiki kuñu-ia ka kuu-ro.

³¹ Du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux: "Xaxe'e xijan dandoo seyii tadi'i-s te xeka tna'a-s xi'in ñadi'i-s xa na ku kuu-s nduu-s idii nga ñayiu."

³² Ñayo-ro kutnuni ini nakuenda du'a kakune'e Ianyuux Cristu xi'in ñayiu kukanu ini-ia.

³³ Na juemani se io ñadi'i ñadi'i-s ná xemani-s mee-s. Te na koo mee-ña xañu'u nuu yii-ña.

6

Janda io xa kutuu kunukoo da'ya xi'in tadi'i-i

¹ Ndo'o, sekuechi xi'in dichi kuechi xi'in solteru kuechi, io xa jandixa koio-n tadi'i-n. Maxku kuxe ini-n nuu tadi'i-n chi ñatu natau chi ñayiu ka kukanu ini Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, ka kuu-n. ñin xava'a kuu xijan.

²⁻³ Yodotnuni: "Koo koio-n xañu'u nuu tadi'i-n." N-ja'an Ianyuux xa nux jandixa-ro ley ya'a, kue'e xa kine'e-ro. Xa'a kuu xijan: "Kani ji'in-ro ñuñayiu te kutuu vii kutuu va'a-ro." Vuelta ya'a kuu vuelta ki'na nuu n-ja'an-ia xa nux jandixa-ro ley-ia, kue'e xa kine'e-ro.

⁴ Ndixi, ñayiu ka kuu taa, maxku dakiti ini-n da'ya-n. Najani-n nuu-i xa n-ja'an Ianyuux. Juña tnu'u-n-yi nuu nax ta'u tniui-ia xa kada-ro.

Janda io xa kutuu ñayiu ka kidatniui du'a nuu xto'o-i, te janda io xa kutuu se kuu xto'o-i

⁵ Ndixi, ñayiu ka kidatniui du'a nuu xto'o-n, koo-n xañu'u nuu-s. Koo ndaa koo kuiti anu-n hora kida-n tniui-s. Kada koio-n kuenda xa nuu Cristu xinokuechi-n, ñadu nuu xto'o-n.

⁶ Maxku hora ni nde'a ña'a xto'o-n nde'e ku kadatniui-n xa na tna ini ña'a-s. Io xa ku kunda ku kuva'a anu-n hora ka kida-n tniui-s, chi xijan ndajan Ianyuux. Kuenda kiu nuu Cristu xinokuechi-n xa xinokuechi-n nuu xto'o-n.

⁷ Koo ini koo anu-n xa kada-n tniui xto'o-n. Kada-n kuenda xa nuu Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, ka xinokuechi-n, ñadu nuu ñayiu.

⁸ Xá ka xini-n ndaa-n xa nux ka kida-n xava'a, taxi Ianyuux ta'u-n; kuu-n ñayiu ka kidatniui du'a nuu xto'o-n a ka kuu-n ñayiu ña ka kidatniui du'a nuu xto'o-n.

⁹ Dani ndixi, se xndaxio ñayiu ka kidatniui du'a nuu-n, maxku ja'an-n nuu-i xa kada u'u-n-yi a xa jani-n-yi. Xa xna'a-n xa ñin ni la kuu xto'o ñayiu ka kidatniui du'a nuu xto'o-i io xi'in ñayiu ñayo na xto'o io. Ña tuu nax vi'i-ia nuu ka kuu-ro ñayiu ka kidatniui du'a a ka kuu-ro se xndaxio ñayiu ka kidatniui du'a nuu-ro. Andiu kuu nuu tuu-ia.

Kuenda kiu soldado xetniui armadura ka kuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

¹⁰ Xa'a nga na ja'an-da nuu-n. Na chindee ña'a Ianyuux xa dani na kukanu ini-n Cristu, te kunduu-n xi'in-ia. Na kadatniui Ianyuux anu-n xa daa na kada-n.

¹¹ Va'a xa va'a kada tu'a koio-n mee-n xa na kua'a maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-n kuechi. Kada koio-n kuenda xa soldado ka kuu-n. Ndiu nuu ñin soldado vestidura-s, te ne'e-s armas xa jin jantna'a-s.

¹² Kuenda kiu jantna'a-ro xa nde'e ka ndukundee-ro xa maxku kada-ro kuechi hora ka daja'an ña'a xaloko xi'in tachi loko xi'in mee Kui'na taxnuni nuu ndaa xa'a. Kuenda kiu ka jantna'a-ro, ko ñadu ñayiu ka jantna'a xi'in-ro chi xaloko. Ka xikonuu-i andiu xi'in ñuñayiu, te ka taxnuni-i nuu ñayiu loko xtuu ñuñayiu. Ñatu ka kida-ro kuechi hora daja'an ña'a Kui'na xa kada-ro nux xndedi ini-ro.

¹³ Xa na kua'a maxku ndaku xaloko xa kada koio-n kuechi, kada tu'a koio-n mee-n ná io tu'a ñin soldado jin jantna'a. Xa na kua'a maxku ndaku Kui'na xa daja'an ña'i-i xa kada-n kuechi, kuna'a va'a-n nax kuu xa n-ja'an Ianyuux xa io xa kada-n, te kukanu ini na'i-n-ia. Ma kaka yata-n nuu-ia nux daa na kada-n.

¹⁴ Kuenda kiu ñin soldado duku dujun ka'a cinturón nunu xa maxku kiu ña'a ñin xa ñani ña'a ku kuu koio-n xa ja'an-n nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux.

fin xandaa kuu. Diuni kuenda kiu in soldado ndi'u pechu in xa nani coraza ka kuu-n xa jandixa-n Ianyuux.

¹⁵ Xa na kua'a ji'in in soldado xa jantna'a-s io xa ndiu-s ndixa-s, te xa na kua'a ji'in-n xa juña tnu'u-n ñayiu nax io xa kada-i xa na kua'a na ku kundaa ku kuvatu anu-i, kada tu'a-n mee-n.

¹⁶ Xko xadi soldado escudo-s nuu-s, xiti-s xa nda'va-s nda'a kuxi koko ka daxee se jantna'a xi'in-s. Kuenda kiu kada-n ná kida soldado jan xa nda'va-s nda'a kuxi koko jan xa ma juejoon-n xa kadatniu Kui'na anu-n. Nux kukanu ini-n Cristu ma juejoon-n xa kadatniu-i anu-n.

¹⁷ Kuenda kiu in soldado n-kaku xa kuú-s xa n-ñani diki-s in xa n-ñani xaxe'e xa ñu'u-s lelu kaa ku kuu-n xa kaku koio-n nuu Kui'na, te nanita'u-n. Ná kada-ro kuenda xa soldado ne'e espada-s xa dada'an ni'no-s mee-s ku kuu-n xa dada'an ni'no-n mee-n nuu ñayiu hora ja'an-n tnu'u Ianyuux yodotnuni n-ja'an Espiritu-ia.

¹⁸ Naja'an koio-n Ianyuux hora na kada-n ntdaa xa ja'an-da ya. Ndiuku ndiñuu kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e ntdaa ñayiu n-kida-ia xa nduu-i ñayiu ii. Chindee ña'a Espiritu-ia hora na kajan ta'u koio-n nuu-ia. Kadayika-n mee-n te jun ini-n xa daa kada koio-n.

¹⁹ Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e dañu tuku. Kajan ta'u koio-n nuu-ia xa na ni'i-da tnu'u io xa ja'an-da nuu ñayiu. Diuni kajan ta'u koio-n xa na kuyi-da xa ja'an-da nuu ñayiu nax io xa kada-i xa nanita'u-i. Ñayo-ro n-xo xini janda nanita'u-ro, ko vitna ka xini-ro.

²⁰ Xaxe'e xa'a yindi'u dañu se kuu nda'a xe'e Jesucristu. Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa maxku yu'u-da xa ja'an-da xa io xa ja'an-da.

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Éfeso

²¹ Tiquico kuu se kachitnu'u ña'a nuu janda tuu-da, te nax kida-da do ya'a kiu na naxee-s do dian. Ñani-ro kuu-s chi ka kukanu ini-ro xi'in-s Cristu, te mani ka juini-ro-s. Xinokuechi kutu-s nuu Ianyuux te ña dandoo-s tniui-ia.

²² Natunda'a-da-s juan naxee na kua'a na kachitnu'u ña'a-s nuu janda xtuu koio-da xi'in nax ka ya'a-da. Kutuu-n xi'in-s, te kuka'nu anu-n.

²³ Yo kuu anu-da xa kada Taa-ro Ianyuux xi'in Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, xa na kutuu vii kutuu va'a koio-n xa ka kuu-n ñayiu ka kukanu ini-ia. Na kutuu mani koio-n. Diuni na kada-ia xa dani na kukanu ini-n-ia.

²⁴ Na chindee chituu ña'a Ianyuux ntdaa-n xa ka kuu-n ñayiu ka xemani Xto'o-ro Jesucristu. Diuni na kada-ia xa dani ku juemani-n Jesucristu.

Carta n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Filipos

Kidava'a Spalu nuu ñayiu Filipos

¹ Pablo xi'in Timoteo, se xinokuechi nuu Jesucristu ka kuu-da, ka kidava'a-da carta ya'a nuu ntdaa ñayiu ka kunduu xi'in Cristu Jesús ñuu nani Filipos. N-kida diin Ianyuux mee-n, xa ku kuu koio-n ñayiu mee-ia. Dani kidava'a-da nuu se ka taxnuni nuu-n, xi'in se ka kuu jefe veñu'u.

² Na taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n, te na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n

³ Ntna'a naja'an ña'a-da, xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n.

⁴ Kiu xi'in kiu kuvete-da xaxe'e-n te xijan ta'u-da xaxe'e-n, ntdaa-n.

⁵ Kuvete-da xaxe'e xa ka kidatniu-n xi'in-da. Na n-xee-da ñuu-n ki'na nuu, n-ka chindee ña'a-n. Nde vitna, ka chindee ña'a-n, xa juña tnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu.

⁶ Xini-da xa kidatniu Ianyuux anu-n. Io-da confianza nuu-ia xa daxi-nokava-ia ntdaa xa kida-ia. Nani n-kixe'e-ia xa kadatniu-ia anu-n, dani kadatniu na'i-ia anu-n nde na ndixi Jesucristu.

⁷ Te vatuka xa va'a xani ini-da xaxe'e-n. Va'a xemani ña'a-da. N-taxi Ianyuux xamani-ia mee-da, te n-taxi-ia xamani-ia mee-n tuku. Kunduu-ro, ntdaa-ro, xi'in Jesucristu. Tuu-da vekaa te ji'in-da nuu juxtixia, xa ja'an ndaa-da xaxe'e Jesucristu. Dada'an-da tnu'u va'a Jesucristu, xa kuu xandaa.

⁸ Va'a na'a Ianyuux xa xemani ña'a-da, ntdaa-n. Na'a-ia xa nani xemani ña'a Jesucristu mee-n, dani xemani ña'a mee-da tuku.

⁹ Xijan ta'u-da xa juemani koio-n mee-ia xi'in ñayiu. Xijan ta'u-da xa va'a jini koio-n, xa kutnuni ini-n xa kuu xava'a te kada koio-n xava'a.

¹⁰ Du'a kada koio-n xa juini Ianyuux, te ma kua'a xa tekuechi ña'a ni ñin ñayiu, kiu na ndixi Jesucristu xa ndadandaa-ia ntdaa xa io.

¹¹ Ná kuu cosecha va'a kuu xa kada-n xa kuu xava'a. Na kada Jesucristu xa du'a kada koio-n. Te xaxe'e xava'a kada koio-n, te koo koio ñayiu xañu'u nuu Ianyuux, te ja'an va'a-i xaxe'e-ia.

Nux kutuu na'i-da ñuñayiu ya'a, kutuu-da xi'in Cristu

¹² Ñani-da ku'a-da, juini-da xa kutnuni ini koio-n, xa ntdaa xa ya'a-da kida xa kue'e xa kue'e ñayiu ka teku tnu'u va'a Jesucristu vitna.

¹³ Ntdaa soldado io ya'a, xi'in ntdaa ñayiu xtuu ya'a, ka xini xa yindi'u-da vekaa xaxe'e xa kunduu-da xi'in Cristu.

¹⁴ Te va'a ka kida ñani-ro ku'a-ro ya'a. Xaxe'e xa yindi'u mee-da vekaa, te ka xian tnu'u mee-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Xndaxio-s kue'e ka confianza nuu Xto'o-ro Jesucristu vitna, te ñatu ka yu'u-s nuu ñayiu.

¹⁵ Xandaa kuu, xa io ñayiu ka ja'an tnu'u Cristu, xaxe'e xa ka kukuedi ini-i nuu mee-da, te ka juini-i xa kunuu-i nuu-da. Ko io inka ñayiu ka ja'an tnu'u Cristu, xaxe'e xa ka kuu ini va'a-i.

¹⁶ Io ñayiu, juini ka xian tnu'u-i tnu'u Cristu, ko ñin xa ja'an-i te inka xa kida-i, chi kida-i xava'a mee-i. Ka juini-i xa kue'e ka vida na ya'a-da vitna xa yindi'u-da.

¹⁷ Diuni, io ñayiu ka xian tnu'u tnu'u Cristu, xaxe'e xa xemani ña'a-i mee-da. Ka xini-i xa n-kaxi ña'a Ianyuux, xa dada'an-da tnu'u va'a Jesucristu.

¹⁸ Ko ñatu xkuu, nux ka ja'an va'a-i, a ña'a. Ko xaxe'e xa ka xian tnu'u-i tnu'u Cristu nuu ñayiu, te kuvete-da.

Te kue'e ka kuvete-da.

¹⁹ Xaxe'e xa ka xijan ta'u-n nuu Ianyuux xaxe'e-da, te chindee ña'a Espiritu Jesucristu mee-da, te xini-da xa kada na'i ka-da xa juini Ianyuux.

²⁰ Io-da confianza xa ma dakendoo ña'a Ianyuux xa januu. Juini-da xa ja'an-da xaxe'e Cristu, te ma yu'u-da ni ñn nuu ñayiu. Ntdaa xá n-kida-da, n-kida-da xa kutnuni ini koio ñayiu xa la kunxa'nu ka kuu Cristu. Dani vitna. Nux kutuu na'i-da, te juini-da xa kada-da xa koo koio ñayiu xañu'u nuu Cristu. Nux io xa kuú-da, ko dani juini-da xa kada-da xa koo koio ñayiu xañu'u nuu Cristu.

²¹ Nux kutuu na'i-da ñuñayiu ya'a, kutuu-da xi'in Cristu, te kada-da xa juini mee-ia. Nux kuú-da, ji'in-da andiu, xa kutuu va'a ka-da xi'in-ia ijan.

²² Ko nux ya'a kutuu-da, kua'a-da xa kadatniu ka-da xaxe'e Xto'o-ro Jesucristu. Ña kua'a-da xa kaxí-da. Nux kutuu-da ya'a, te vatuka. Nux ji'in-da andiu, te vatuka.

²³ Yo u'u xa kaxí-da. Juini mee-da xa ji'in-da, xa kutuu-da xi'in Cristu andiu. Yo va'a ka.

²⁴ Ko ndoñu'u mee-n xa kutuu-da ya'a.

²⁵ Xaxe'e xa kutnuni ini-da xa ndoñu'u ña'a-n, io-da confianza xa vitna ma kuú-da. Kutuu-da xi'in mee-n, xa chindee ña'a-da, xa kunduu koio-n xi'in Cristu, xa jandixa ka-n te kuvete ka-n.

²⁶ Xee-da ñuu-n inka vuelta, te du'a koo xa juña'a koio-n xa n-kuta'u-n nuu Cristu Jesús xaxe'e-da.

²⁷ Idini xa juini-da: Xá n-ka xeka va'a-n tnu'u va'a Jesucristu. Na kada koio-n xa juini mee-ia. Nuxa xee-da a ña'a, ko juini-da xa tekú-da xa kunduu koio-n xi'in Cristu. Chindee tna'a-n xa kundee ini-n xa jandixa koio-n tnu'u va'a Jesucristu, te chindee tna'a-n xa juña'a koio-n tnu'u-ia nuu inka ñayiu.

²⁸ Juini-da xa tekú-da xa ñatu ka yu'u-n ni ñn nuu ñayiu. Juini io ñayiu ka kiti ini nuu-n, te ka jantna'a-i xi'in-n, ko maxku yu'u koio-n. Xijan kuu xa, jini koio-i xa ndadanda Ianyuux mee-i andea, te dakaku ña'a-ia mee-n xa kutuu va'a-n andiu. Du'a kada Ianyuux.

²⁹ Xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu, te taxi Ianyuux xamani-ia, xa jandixa koio-n-ia, te dani xa kue'e vida ya'a koio-n xaxe'e-ia.

³⁰ N-ka xini ña'a-n mee-da, hora n-xini u'u ña'a ñayiu, te ka tekutnu'u-n xa dani kuu vitna. Nani kundee ini mee-da, dani na kundee ini koio mee-n tuku.

2

Na kani ini koio mee-n ná n-xani ini Cristu Jesús

¹ Chindee ña'a Cristu mee-n, xa maxku kuita anu-n. Xemani ña'a-ia, te taxi-ia tnu'u kanu ini. Ka kunduu-n xi'in Espiritu Ii, te kidatniu-ia anu-n. Ka xemani tna'a-n, ñn-n xi'in inka-n, te chindee tna'a-n.

² Xijan kuu xa, kada koio-n xa kuvete xa kuvete-da. ñn nuu kani ini koio-n. Juemani koio-n Cristu, te juemani tna'a-n ñn-n xi'in inka-n. Kunduu koio-n xi'in Cristu, te kunduu koio-n ñn-n xi'in inka-n. Te kada koio-n xa juini Ianyuux.

³ Maxku kadatniu-n xa kunuu mee-n nuu ñani-n ku'a-n. Maxku najuen tnu'u-n mee-n. Xakee xanda'u kadatniu-n. Kani ini koio-n xa va'a ka ñani-n ku'a-n dada mee-n.

⁴ Maxku nduku-n xa ni'i-n ntdaa xa juini mee-n, nduku-n xa ni'i ñani-n ku'a-n xa ndoñu'u mee-i tuku.

⁵ Na kani ini koio mee-n ná n-xani ini Cristu Jesús.

⁶ N-xo tuu-ia xi'in Taa-ia Ianyuux andiu, n-taxnuni-ia nduu-ia xi'in-ia. Ko juini in nuu kuu Jesucristu xi'in Taa-ia Ianyuux, ko n-dandoo-ia nuu taxnuni-ia, xa kixee-ia ñuñayiu.

⁷ Ñatu n-taxnuni ka-ia. Ná kuu in se xinokuechi nuu inka ñayiu n-kuu-ia ñuñayiu. N-kaku-ia, ná kaku mee-ro.

⁸ N-kuu-ia in seyü, ná kuu mee-ro. Ñatu n-kuxee ini-ia. Xaxe'e xa n-jandixa-ia Taa-ia Ianyuux, te n-xi'i-ia. Nde xa n-xejoon-ia xa n-ka xa'ni ña'a-s nuu curuxi, n-jandixa-ia Taa-ia Ianyuux.

⁹ Xijan kuu xa, n-kida Ianyuux xa kunxa'nu ka Cristu dada ntdaa inka xa io. N-kida-ia xa ja'an koio ntdaa ñayiu: "Xto'o-ro kuu Jesús."

¹⁰ Xaxe'e xa taxnuni Jesús nuu ntdaa xa io, te xá n-kida Ianyuux xa nujuin xiti koio ntdaa ñayiu nuu-ia. Ntdaa xa io andiu, ntdaa xa io ñuñayiu, ntdaa xa io andea.

¹¹ Xá n-kida Ianyuux xa kutnuni ini koio ntdaa ñayiu xa taxnuni Xto'o-ro Jesucristu nuu ntdaa xa io, te du'a ka kutnuni ini ntdaa ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu Taa-ia Ianyuux.

Ka kuu-n ná kuu chudini diñu ñuu nee

¹² Ñani-da ku'a-da, xemani ña'a-da mee-n. Na n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka jandixa-n tnu'u Ianyuux n-ja'an-da nuu-n. Dani vitna, juini-da xa jandixa koio ka-n Ianyuux, juini xika tuu-da. N-ja'an ña'a Ianyuux xa kunduu koio-n xi'in-ia. In in-n, kunduu na'i ka-n xi'in-ia. Yu'u-n nuu-ia, te kada-n xa juini-ia.

¹³ Xaxe'e ntdaa xa juini-ia, kidatniu Ianyuux anu-ro, xa kani ini-ro xa kada-ro xava'a, te chindee ña'a-ia xa du'a kada-ro.

¹⁴ Maxku ja'an-n: "¿Nakuenda io xa kada-da xa'a?" Maxku jantna'a tnu'u-n xi'in Ianyuux.

¹⁵ Chi da'ya Ianyuux n-ka nduu-n. Kada koio-n xava'a, xa ma kua'a xa tekuechi ña'a ni in ñayiu, te ma dakuído datau-n anu-n. Xtuu-n me'ñu ñayiu ka kida xa u'u, ñayiu kuxee ini. Io xa ku kuu mee-n ñayiu ka kida xa juini Ianyuux. Me'ñu ñayiu jan, ka kuu-n ná kuu chudini diñu ñuu nee.

¹⁶ Xá n-ka tñi-n tnu'u va'a Jesucristu, te xtuu va'a-n xi'in Ianyuux. Hora na ndixi Cristu, te juini-da xa ja'an va'a-da xaxe'e-n. Kuu ná kuu xa kendava-da xa tñi-da premiu-da. Juini-da xa jini-da xa va'a n-kidatniu-da te va'a n-kendava-da.

¹⁷ Xa ka jandixa-n Jesucristu, kuu ná kuu xa ka xia'an-n in xa doko-n nuu Ianyuux. Te nux ka'ni ña'a koio ñayiu mee-da, te kuu ná kuu xa daxinokava-da xa n-ka doko mee-n. Ko vatuka. Xaxe'e xa ka kunduu mee-n xi'in Jesucristu, te kuvete mee-da, te juini-da xa kuvete koio mee-n tuku.

¹⁸ Nux io xa kuú-da, xaxe'e xa n-chindee ña'a-da xa kunduu-n xi'in Cristu, ko kuvete-da. Te juini-da xa kuvete koio mee-n tuku.

Timoteo xi'in Epafrodito

¹⁹ Nux juejoon Xto'o-ro Jesús, te juini-da xa yachi tunda'a-da Timoteo na xee-s ñuu-n, xa kuvete-da hora na teku-da xa xtuu va'a-n.

²⁰ Chi ña yoo inka se xani ini ná xani ini mee-da. Inka ñani-ro ya'a, ka xani ini-si xaxe'e tñiu mee-s, ñatu ka xani ini-si xa chindee ña'a-s mee-n.

²¹ Ka nduku-si xava'a mee-s, te ñatu ka kida-s xa juini Jesucristu.

²² Ko n-ka xini-n Timoteo hora n-kidatniu-da xi'in-s ñuu-n. Xini-n xa va'a n-kidatniu-s. Na n-kachitnuña'a-s tnu'u va'a Jesucristu, n-kidatniu mee-s xi'in mee-da ná kidatniu in daiyü xi'in taa-s.

²³ Xijan kuu xa, juini-da xa yachi tunda'a-da-si xee-s ñuu-n, diko ni na jini-da nax kada koio juxtixia ya'a.

²⁴ Te io-da confianza nuu Xto'o-ro Jesús, xa yachi xee mee-da ñuu-n tuku.

²⁵ N-xani ini-da xa tunda'a-da Epafrodito xee-s tuku. N-ka tunda'a-n-si xa kixi-s xa chindee ña'a-s, te va'a n-chindee ña'a-s. Ñani mani-da kuu-s. Xá n-kidatni-u-s xi'in-da, te n-kundee ini-s xi'in-da. Va'a n-kida-s ntdaa xa n-ka juini-n.

²⁶ Ko yo n-kukajan ini-si xa jini ña'a-s, ntdaa-n. Yo n-ndu ini-s, hora n-teku-si xa n-ka tekutnu'u mee-n xa n-ku'u-s.

²⁷ Xandaa kuu xa yo n-ku'u-s, diko nga xa kuú-s, ko du'a ña n-kuu. Chi n-kundau ini ña'a Ianyuux mee-s, te mee-da tuku, xa maxku yo kuko'yo ini-da xa kuko'yo ini-da.

²⁸ Xijan kuu xa yachi ni tunda'a-da-s nuu-n, xa na kuvete koio-n hora najini-n-si inka vuelta, te xa maxku yo kuko'yo ini ka mee-da.

²⁹ Xijan kuu xa kueka va'a koio-n-si, te kuvete koio-n, te juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu Xto'o-ro Jesús xaxe'e-s. Io xa koo koio-n xañu'u nuu seyii ka kuu ná kuu mee-s.

³⁰ Xaku nga xa kuú-s, xaxe'e xa kuu-si se xinokuechi nuu Cristu. Xaxe'e xa n-kida-s ntdaa xa ña n-kuu kada koio mee-n xaxe'e-da, te xaku nga xa kuú-s.

3

Jandixa-da Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-da io

¹ Ñani-da ku'a-da, kuvete koio-n xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Nani n-ja'an-da nuu-n, dani kidava'a-da vitna, chi juini-da xa kutnuni ini koio-n.

² Io seyii ka juini xa danda'u ña'a-s, se ja'an tnu'u vete ka kuu-s. Ina nde'e ka kuu-s, se kida xa u'u. Ka ja'an-si xa io xa ka'nde-s nuu ii-n, nux juini-n xa kunduu-n xi'in Jesucristu.

³ Mee-s n-ka xa'nde-s nuu ii-si, xa ne'e ii-s nuu Ianyuux. Mee-ro, xá n-nduu-ro da'ya Ianyuux, xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu. Xaxe'e xa kidatni-u Espiritu Ianyuux anu-ro, te kuu-ro ñayiu xinokuechi nuu Ianyuux. Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús, te kuvete-ro xa kuvete-ro. Te ñatu io-ro confianza xa kada-ro ná ka kida mee-s.

⁴ Ko mee-da tuku, diuni n-kida-da ná ka kida mee-s, te n-xio-da confianza xa n-kida-da xava'a.

⁵ Nu una kiu xa n-kaku-da, te n-xa'nde taa-da nuu ii-da. Se Israel kuu-da. Taxa'nu tnetnu-da n-ka xo kuu se ñuu Benjamín. Se ja'an tnu'u hebreu kuu-da, te dani n-kuu tadi'i-da. Se tu'a va'a tnu'u n-ta'u tniú Moisés n-kuu-da, se fariseu n-kuu-da.

⁶ Xaxe'e xa n-jandixa-da ntdaa ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés, loko n-xini u'u-da ñayiu ka jandixa Jesucristu. N-jandixa-da tnu'u n-ta'u tniú Moisés, te ni ñin ñayiu ña kua'a xa tekuechi ña'a-i.

⁷ N-xani ini-da xa n-kida-da ntdaa xa kuu xava'a, ko vitna, xaxe'e xa kunduu-da xi'in Cristu, kutnuni ini-da xa ñatu xiniñu'u ni ñin xa n-kida-da.

⁸ Kue'e xa kue'e ya'u ka Jesucristu dada dava'a nga inka xa kua'a-da xa ni'i-da. Daxio-da ntdaa, xa kunduu-da xi'in Xto'o-da Cristu Jesús. Xaxe'e Cristu, n-dandoo-da ntdaa xa n-kuu-da. Te ntdaa xa n-dandoo-da, kida-da kuenda xa mi'i kuu. Juini-da xa kunduu-da xi'in Cristu.

⁹ Juini-da xa kinda'a ña'a Cristu. Chi juini n-kida-da ná io ná jua'an tnu'u n-ta'u tniú Moisés, ko ñatu xiniñu'u. Jandixa-da Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña

tuu na kuechi-da io. Chi ñin ñayiu, nux jandixa-i Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i io.

¹⁰ Juini-da xa jini va'a-da Cristu. N-kida Ianyuux xa n-nandoto Cristu nuu n-kuu-ia ndiyi, te n-kida-ia xa taxnuni-ia. Juini-da xa taxnuni-ia nuu mee-da. Juini kue'e vida ya'a-da, ko juini-da xa kunduu na'i-da xi'in Cristu. Ñatuka kida-da xa juini mee-da. Kuu ná kuu xa xi'i-da, ná n-xi'i mee-ia, xa kunduu-da xi'in-ia.

¹¹ Juini-da xa xee-da nandoto-da hora na kuú-da.

Kundee ini-da, xa xee-da xa tñi-da premiu taxi Ianyuux

¹² Ñatu juini-da xa ja'an-da xa xá n-ni'i-da ntdaa xa'a, ni xa xá n-kida-da ntdaa xa io xa kada-da. N-kaxí ña'a Cristu Jesús mee-da, te kunduu-da xi'in-ia, xa kada-da ntdaa xa juini mee-ia.

¹³ Ñani-da ku'a-da, ña juini ja'an-da xa xá n-ni'i-da xa'a, ko idini xa kida-da kuu. Xá n-ndunaa-da ntdaa xa n-kuu-da, ntdaa xa n-kida-da, te kundee ini-da xa kunduu na'i-da xi'in Cristu.

¹⁴ N-ja'an ña'a Ianyuux mee-da, xa kunduu-da xi'in Cristu Jesús, te kuu-tuu-da xi'in-ia andiu. Kundee ini-da xa xee-da xa tñi-da premiu taxi Ianyuux.

¹⁵ Ñayiu jandixa Jesucristu ka kuu-ro, ñin nuu na kani ini-ro, ntdaa-ro. Nux ñatu ñin nuu xani ini-ro, te dande'a ña'a Ianyuux mee-n xa juini ka-i.

¹⁶ Xá n-ka xeka-ro tnu'u xandaa. Na kunduu na'i-ro xi'in xa kuu xandaa.

¹⁷ Ñani-da ku'a-da, kada koio-n ná kida mee-da, te kunde'a koio-n nanda xtuu ñayiu du'a ka kida. Chi ñin ichi kane'e katñi koio mee-n ka kuu-da.

¹⁸ Kue'e vuelta xá n-ja'an-da, te vitna ja'an-da xi'in nte nuu-da, xa io kue'e ñayiu ña ka jandixa Cristu. Juini n-xi'i-ia nuu curuxi xaxe'e-i, ko ka xini u'u-i-ia.

¹⁹ Ma dakaku Ianyuux mee-i, ji'in koio-i andea. Ná kuu ñin santu ka jandixa-i, da kuu ntdaa xa ka kukajan ini-i. Te ñatu ka kujanu-u-i, chi du'a ka najuen tnu'u-i mee-i. Meni xa io ñuñayiu ka juini-i.

²⁰ Ko mee-ro, kuu-ro ñayiu kutuu andiu, te xndetu-ro xa na ndixi Xto'o-ro Jesucristu nde andiu. Ia dakaku ña'a kuu-ia.

²¹ Nadama-ia yiki kuñu-ro ña xiniñu'u ka. Nani n-tñi Jesucristu yiki kuñu xee hora n-nandoto-ia, dani taxi Ianyuux yiki kuñu xee mee-ro. Xa'a kada-ia xi'in xa taxnuni-ia, nani taxnuni-ia nuu ntdaa xa io.

4

Kuvete koio-n, xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu

¹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, kundee ini koio-n, kunduu na'i koio-n xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Yo juini-da xa jini ña'a-da. Ná kuu premiu-da ka kuu-n, te kuvete-da xa kuvete-da xaxe'e-n. Xemani ña'a-da, ntdaa-n.

² Juini-da xa ja'an-da nuu Evodia xi'in Sintique vitna. Xini-da xa ñadi'i kunduu xi'in Xto'o-ro Jesucristu ka kuu-ña. Xijan-da xa ñin nuu kani ini-ña, nduu-ña.

³ Te mee-n, se kidatniyu va'a xi'in-r, xijan-r nuu-n xa chindee-n ñadi'i jan. Va'a n-ka kidatniyu-ña xi'in-da, hora n-xian tnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu. Clemente tuku, xi'in dava ka ñayiu n-ka kidatniyu xi'in-da. Na'a Ianyuux jundu ka kuu-i, te xyodotnuni-i nuu libru mee-ia, xa kutuu va'a-i xi'in-ia kuia ma jin ndi'i.

⁴ Ka kunduu-n xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Xijan kuvete koio-n kiu xi'in kiu. Ja'an-da inka vuelta: Kuvete koio-n xa kuvete koio-n.

⁵ Na jini koio ntdaa ñayiu xa ka kuu-n ñayiu va'a te vii ka kuu anu-n. Vax kuyatni xa ndixi Xto'o-ro Jesucristu.

⁶ Maxku ndu ini-n, ni ñin-n. Kiu xi'in kiu kajan ta'u-n nuu Ianyuux. Juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu-ia, te kajan-n dava'a nga xa ndoñu'u-n.

⁷ Te kada-ia xa ndetatu anu-n. Ña kua'a-ro xa kutnuni ini-ro janda kida-ia xa ndetatu anu-ro, ko du'a kuu. Ndetatu anu-ro. Kuu ná kuu xa ñunuu-ia anu-ro xi'in xaxtnuni-ro, xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús.

Kani ini koio-n xa kuu xava'a

⁸ Ñani-da ku'a-da, du'a kani ini koio-n: ntdaa xa kuu xandaa, ntdaa xa io xa koo-ro xañu'u, ntdaa xa juini Ianyuux xa kada-ro, ntdaa xava'a, ntdaa xa vili kaa, ntdaa xa ma daketiu ña'a. Nux io ñin xava'a, te du'a kani ini koio-n. Nux io ñin xa kida xa juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux, du'a kani ini koio-n.

⁹ Du'a kada koio-n. Xá n-dakua'a ña'a-da, te n-ka xeka va'a-n tnu'u-da. Xá n-ka teku-n tnu'u n-ja'an-da, te n-ka xini-n xa n-kida-da. Du'a kada koio-n. Te du'a kunduu Ianyuux xi'in mee-n, te kada-ia xa ndetatu koio anu-n.

Ná kuu ñin xa ka doko-n nuu Ianyuux, kuu xa n-taxi-n

¹⁰ Dani kunduu-da xi'in Xto'o-ro Jesucristu, te kuvete-da xa kuvete-da xaxe'e mee-n. Inka vuelta xá n-ka xani ini-n xa chindee ña'a koio-n. Va'a xini-da xa ñatu n-ka xande ini ña'a-n, diko ni ña n-kuu xa chindee ña'a koio-n.

¹¹ Ñadu xa juini ja'an-da xaxe'e xa ndoñu'u-da, n-kua'a-da xa kuvete-da juini nax ni ni'i-da.

¹² Xini-da janda kuu xa kunda'u-ro, te xini-da janda kuu xa kutuu va'a-ro. N-kua'a-da xa kundee ini-da, nu io o ña'a, nani kuu xa chitu xiti-da a kojon-da, io kue'e o ña tuu ni ñin, ko ña tuu nax kuu ini-da.

¹³ Xi'in Cristu, kua'a-da xa kundee ini-da nuu ntdaa xa io. Kida-ia xa ñatu kuita anu-da.

¹⁴ Ko va'a n-ka kida-n, xa ka kunduu-n xi'in-da hora kue'e vida ya'a-da.

¹⁵ Ñani-da ku'a-da ñuu Filipos, ka xini-n nax n-kuu, hora n-kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu. Na n-kee-da Macedonia, meni mee-n n-ka tunda'a xa ndoñu'u-da. Te du'a n-ka xia'an-n xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux, xaxe'e xa n-ka xeka-n tnu'u va'a Jesucristu.

¹⁶ Chi na n-xo tuu-da Tesalónica, uu uni vuelta n-ka tunda'a-n xa ndoñu'u-da.

¹⁷ Ñadu xa xani ini-da xa meni xa tñii mee-da, o xa ka taa-n. Diko ni juini-da xa kodo ka ni'i koio mee-n xa na taxi Ianyuux.

¹⁸ Xá n-tñii-da ntdaa xa ndoñu'u-da, te diko kuu sobra. Ña ndoñu'u ka-da ni ñin. Chi n-taxi Epafrodito ntdaa xa n-ka tunda'a-n. Ná kuu ñin xa vili xe'en kuu, ná kuu ñin xa ka doko-n nuu Ianyuux. Te na'a-da xa kueka va'a Ianyuux ntdaa xa n-ka xia'an, te tna ini-ia.

¹⁹ Te na'a-da xa taxi Ianyuux ntdaa xa ka ndoñu'u mee-n. Taxnuni-ia nuu ntdaa xa io, ntdaa xa io kuu kuenda mee-ia. Xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu Jesús, te taxi Taa-ia ntdaa xa ndoñu'u-n.

²⁰ Taa-ro Ianyuux kuu-ia. Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia kuia ma jin ndi'i. Du'a na koo.

Xanyuux nuu-n

²¹ Juña'a koio-n nuu ntdaa ñayiu ijan xa ndajan tnu'u-da-i. Ñayiu n-kida ñin Ianyuux ka kuu-i, ñayiu ka kunduu xi'in Cristu Jesús. Ñani-ro xtuu xi'in-da ya'a, ka ndajan tnuña'a tuku.

²² Diuni ka ndajan tnuña'a ntdaa ñayiu ka kunduu xi'in Cristu Jesús ñuu ya'a. Nde ñayiu xtuu ve'e emperador nani César.

²³ Na taxi Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n, ntdaa-n. Du'a na koo.

Carta n-tunda'a Spalu nuu ñayiu Colosas

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Colosas

¹⁻² Daña Spalu xi'in ñani-ro Timoteo, tunda'a-da carta ya'a juan xee nuu ndixi xa xndaxio-n Colosas, te ka kuu-n ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu ii-n, te dani ka kukanu ini na'i-n-ia. Xaxe'e xa ka kukanu ini-ro Cristu, ka kuu ñani tna'a-ro. N-tunda'a ña'a Cristu Jesús xa dakua'a-da ñayiu chi daa ñu ini Ianyuux. Xijan ta'u-da nuu Taa-ro Ianyuux xa na chindee chituu ña'a-ia. Xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia xa na ku kundaa ku kuvatu anu koio-n, chi n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi.

Xia'an Spalu nuu Ianyuux xa n-kuta'u-s xaxe'e xa ka kukanu ini ñayiu Colosas Jesucristu

³ Ntna'a vuelta ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux, Ia kuu Taa Xto'o-ro Jesu-cristu, ka xia'an-da xa n-kuta'u-da

⁴ xaxe'e xa n-ka kukanu ini-n Cristu Jesús xi'in xaxe'e xa ka xemani tna'a-n xi'in ntdaa ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Daa n-ka teku-da.

⁵ Xaxe'e xa ka jandixa-n xa xandaa xakuiti io ta'u-n andiu, ka kida-n xijan. N-ka teku-n xijan na n-ka teku-n nax io xa kada koio-n xa nanita'u-n. ñn xandaa kuu.

⁶ Kue'e ñayiu ñuu ñuñayiu n-ka teku xa'a, te ka jandixa-i Cristu, te ka kida-i xava'a, te ka teku ka dava ñayiu jua'an. Dani ndixi, nde na n-ka teku-n nax n-kida Ianyuux xa nanita'u-n te n-ka jandixa-n xa ñn xandaa kuu, nde daa ka kida-n xava'a. Diuni ka teku ka ñayiu ñuu-n xa'a jua'an.

⁷ Xá ka xini-n xa'a chi Epafras, se mani juini-ro, n-kachitnu'u ña'a. Ka xinokuechi-da xi'in-s nuu Cristu. N-tetutniu ña'a Cristu nduu-da xi'in-s xa junokuechi-da xi'in-s nuu-n.

⁸ Diu-s n-kachitnu'u ña'a ntdaa-da xa kida Espíritu Ianyuux xa ka xemani tna'a-n.

⁹ Xijan kuu xa nde na n-ka teku tnu'u-da xa'a, ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n ndikiu ndiñuu. Xko xijan ta'u-da xa na kada-ia xi'in Espíritu-ia xa na kutnuni va'a ini koio-n tnu'u-ia yodotnuni na kua'a kada koio-n xa juini-ia. Dani xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada Espíritu-ia xa nduu-n ñayiu kaxi ini

¹⁰ na kua'a na kutuu kunukoo koio-n ná xtuu ñayiu ndeka ña'a Cristu. Xa na kua'a na kutuu kunukoo koio-n ná xtuu ñayiu ndeka ña'a Cristu, jandixa na'i-n-ia, te kada na'i-n xava'a, te jun ini-n xa jini va'a ka-n jundu kuu-ia xi'in nuu nax juini-ia xa kada-ro. Kada koio-n xijan chi tna ini Ianyuux. Dava'a nga nuu kuikonuu kuikondodo-n kada-n xa juini-ia.

¹¹ Kada koio-n xa'a, te kada Ianyuux xa kundee ini koio-n hora nda'u na ya'a-n, te ma ndunde'e-n nuu ñayiu kida u'u ña'a. Naka kue'e xa kua'a-ia kada-ia.

¹² Na ja'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux xaxe'e xa n-kida-ia xa ni'i koio-ro ta'u-ro na ni'i ntdaa ñayiu n-kida-ia xa n-ka nduu-i ñayiu ii ta'u-i, te kuvete-ro. Ni'i koio-ro ta'u-ro nuu ja'an ñayiu mee ni xa ndaa.

Taxnuni Jesucristu xi'in Ianyuux nuu ntdaa xa n-kidava'a-ia

¹³ Kuenda kiu nuu nee n-ka xo xikonuu-ro xa n-ka xo kida-ro kuechi. Daa n-dananita'u ña'a Ianyuux. Mee-ia n-kida xa n-ka kiu tna'a-ro nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Da'ya Y# mani-ia nuu-ro.

14 Da'ya Y#-ia kuu Ia n-chiya'u kuechi-ro, te n-taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka kida-ro.

15 Kuu-ia ná kuu mee Ianyuux, Ia ña kanda nde'a-ro. Kunuu-ia nuu ntdaa xa n-kidava'a Ianyuux.

16 Diuni n-kidava'a-ia ntdaa xa io andiu, ntdaa xa io ñuñayiu, ñayiu, ángel du. Mee-ia n-kidava'a ntdaa xa nde'a-ro xi'in ntdaa xa ña kanda nde'a-ro. Mee-ia n-xani ini xa koo se taxnuni xi'in xa koo se kunxa'nu. Xa na ndadaka'nu ña'a koio ntdaa xijan, n-kidava'a Da'ya Y#-ia xi'in-ia xijan.

17 Xa daa nga io Cristu. Dada n-xe koo ntdaa xa n-kidava'a-ia xi'in ñayiu, ángel du. Mee-ia kida xa ñatu naa xijan, ni ñayiu, ni ángel. Xndaxio na'i-i xi'in-ia.

18 Diuni kuu-ia kuenda kiu diki roo xa kuu ro ñayiu ka kukanu ini-ia xa taxnuni-ia nuu-ro. Ki'na ka-ia n-nandoto. N-nandoto-ia xa na kua'a na nandoto ndiyi, te kunuu-ia nuu roo, ñayiu ka xi'í. N-nandoto-ia chi taxnuni-ia.

19 N-juini Ianyuux xa ku kuu-ia ná kuu mee-ia. Ntdaa xa kua'a Ianyuux kada-ia kua'a Cristu kada-ia. Inuu ka tu'a-ia.

20 Diuni n-juini Ianyuux xa kada Da'ya Y#-ia xa na kumani-ia xi'in ntdaa xa io andiu xi'in ntdaa xa io ñuñayiu, ñayiu du. Xaxe'e xa n-xitakaa dika-ia nuu curuxi, te n-xatu niñi-ia, ñatuka kiti ini Ianyuux nuu ñayiu.

21 N-ka xo kida-n kuechi xaxe'e xa mee ni xaloko n-ka xo ñu'u anu-n. Kuenda kiu ñayiu juera n-ka xo kuu-n nuu Ianyuux xa ñatu n-xo ndeka ña'a-ia, te n-ka xo xini u'u-n-ia,

22 ko vitna n-kida Jesucristu xa n-kumani Ianyuux xi'in-n na n-xi'í-ia nuu curuxi. Hora na nadayujun nadataka ña'a Ianyuux nuu-ia, jini-ia xa n-ka nduu-n ñayiu ii, ñayiu ña tuu na kuechi ndido tau, te ja'an-ia xa n-ka ndundoo n-ka ndunini-n.

23 Jini-ia xa n-ka ndundoo n-ka ndunini-n xi'in xa ña tuu ka na kuechi xndido xtau-n xi'in xa n-ka nduu-n ñayiu ii nux dani na kukanu ini na'i-n-ia, te nux dani na jun ini-n xa ndixi-ia. Na n-ka teku-n xa dananita'u ña'a Ianyuux, n-ka teku-n xa kutuu koio-n xi'in-ia ñikava ñikuíta. Kue'e ñayiu ñuu ñuñayiu n-ka teku xa dananita'u ña'a Ianyuux xi'in xa kutuu koio-i xi'in-ia ñikava ñikuíta. Xa'a ja'an dañá, Spalu nuu ñayiu. Mudu ya'a xinokuechi-da nuu Ianyuux.

N-xe konetniu Spalu xa ja'an-s nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa n-ja'an Ianyuux

24 Nda'u ya'a-da vitna xaxe'e-n, ko kudi ini-da xa du'a ya'a-da. Juini kue'e vida n-ya'a Cristu xaxe'e ñayiu ka kuu kuenda kiu yiki kuñu-ia, ko ndoñu'u xa nda'u ya'a-da tuku, na kua'a na kiu tna'a ndi'i ñayiu io xa kiu tna'a-i nuu ñayiu ka kukanu ini-ia, ñayiu kuu kuenda kiu yiki kuñu-ia.

25 N-tetutniu ña'a Ianyuux xa ja'an-da nuu ndixi xa n-ja'an-ia. Ná io ná jua'an ja'an-da.

26 Ñatu n-datuu-ia nuu ñayiu xana'a xa n-ñu ini-ia xa kada-ia ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xava'a, ko n-datuu-ia xijan vitna nuu roo, ñayiu n-kida-ia xa n-ka nduu-ro ñayiu ii.

27 N-juini Ianyuux xa jini-ro ntdaa-ro xijan vitna. Ñu ini-ia xa ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel kunduu xi'in Cristu, te kukanu ini-i xa kutuu-i xi'in-ia andiu. Naka va'a-ia. Naka kue'e xava'a kida ña'a-ia ntdaa-ro. Ñayo n-ka xo xini xa kada ña'a-ia ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xava'a. Ñayo n-ka xo xini xijan, chi ñatu n-datuu-ia.

²⁸ Ka ja'an-da nuu ntdaa ñayiu jundu kuu Cristu te nax n-kida-ia, te ka jan do'o-da-i. Ka xanu ichi koio-da ñayiu ichi va'a na kua'a kada-i xava'a. Ka dakua'a-da-i na kua'a na nduu koio-i ñayiu va'a na va'a mee-ia.

²⁹ Xaxe'e xijan vichi nde'e kidatniyu-da te ndukundee-da. Kida Cristu xa kua'a-da kada-da tniyu-ia.

2

¹ Kachitnu'u ña'a-da xa nde'e kidatniyu-da xa na kua'a kutnuni ini koio-n xi'in ñayiu Laodicea xi'in dava ka ñayiu ña xini tna'a xi'in-da tnu'u Ianyuux.

² Ja'an-da nuu-n tnu'u Ianyuux xa na kuka'nu anu koio-n. Io xa juemani tna'a-n na kua'a vivii kada koio-n tniyu Ianyuux, te ma jantna'a tnu'u-n. Xa na kua'a vivii kada koio-n tniyu-ia, io xa ka'u ka-n tnu'u-ia yodotnuni te kutnuni va'a ka ini-n. Diuni io xa jandixa-n xa ñin xandaa kuu tnu'u-ia; maxku jin tniñ anu-n. Nux daa na kada koio-n, kuka'nu anu-n. Nux va'a na ka'u koio-n tnu'u-ia yodotnuni, jini koio-n xa Cristu kuu Ia n-ñu ini Ianyuux xa kixi-ia ñuñayiu. Ñatu n-datuu-ia xijan nuu ñayiu xá n-ka xi'í.

³ Cristu ntdanditu'u tu'a-ia, ntdanditu'u xini-ia.

⁴ Kachitnu'u ña'a-da xa io xa jini va'a koio-n xa yodotnuni jan na kua'a maxku jandixa-n xa ja'an ñayiu ka tu'a xa daja'an-i inka ñayiu xa na jandixa-i ñin xa ñatu kuu xandaa.

⁵ Vichi ñu ini ña'a-da ñin ñin-n. Vichi kuvete-da xa n-teku-da xa xtuu vii xtuu va'a-n. Naka va'a xa inuu ka xani ini-n, te ñatu ka jantna'a-n. Diuni kuvete-da xaxe'e xa dani ka kukanu ini-n Cristu, xi'in xa ñatu dandoo-n-ia.

N-ka dama ñayiu n-ka kukanu ini Cristu mudu-i

⁶ Xaxe'e xa n-ka kukanu ini-n Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro io xa kunduu-n xi'in-ia, te kada koio-n ná n-kida mee-ia.

⁷ Idii ni vuelta io xa kajan-n anu-n xa kunduu-n xi'in-ia, te jandixa na'i-n xa xandaa kuu xa n-ja'an-ia. Jandixa na'i-n xa n-ka ja'an se n-ka dakua'a ña'a. Ndikiu ndiñuu ku juña'a-n nuu Ianyuux xa n-kuta'u-n.

⁸ Jun ini koio-n xa maxku danda'u ña'a se ja'an tnu'u ndichi n-ka xo ja'an xixitna-s. Ñadu ñin xa ñukax ini ka ja'an-s. Ñadu ñin xa ndaa kuu xa ka ja'an-s. Xaloko ka xikonuu andi'u ka kida xa ka ta'u tniyu-s xa ka ta'u tniyu-s. Ñatu kuu-i tnu'u n-ja'an Cristu,

⁹ Ia kuu Ianyuux. Diuni n-kuu Cristu ñayiu. Ntdaa xa kua'a Ianyuux kada-ia kua'a Cristu kada-ia. Inuu ka tu'a-ia. Inuu ka kuu-ia.

¹⁰ N-ka nduu-n ñayiu va'a ná va'a Cristu chi ka kunduu-n xi'in-ia. Mee-ia taxnuni nuu ntdaa se ka taxnuni xi'in nuu ntdaa xaloko ka taxnuni xi'in nuu ntdaa ángel ka taxnuni.

¹¹ Xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in-ia, kuenda kiu n-ta'nde ndodo ñiñ nuu ii-n te n-ka dajane-n xijan xa ñatuka ka kida-n xaloko.

¹² Kuenda kiu n-ka xe konduxi-n xi'in Cristu te n-ka nandoto-n xi'in-ia na n-nandoto-ia xa n-ka xendute-n, chi ka jandixa-n xa n-nadandoto Ianyuux Cristu.

¹³ Diuni kuenda kiu ndiyi n-ka xo kuu-n xaxe'e xa ña tuu na xava'a n-ka xo kida-n. Daa n-ka xo kida-n xaloko xadu'a ka kida ñayiu ñatu ka chinuu Ianyuux. Kuenda kiu ndiyi n-ka xo kuu-n, ko kuenda kiu n-nadandoto ña'a-ia na n-nadandoto-ia Cristu, te n-taxkanu ini Ianyuux ntdaa kuechi-n, te ña tuu nax janya'u-ia.

¹⁴ Kuenda kiu n-ndada ndoo Ianyuux kuechi n-ka kida-ro n-yodotnuni. N-ka kida-ro kuechi chi ñatu n-ka jandixa-ro ley-ia. Kuenda kiu ne'e-ia xijan jua'an nuu n-xitakaa dika Cristu te ijan n-ndoo.

¹⁵ Ndaku Ianyuux nuu Kui'na xi'in nuu dava ka xaloko ka taxnuni xi'in-i. Kiu n-nandoto Cristu xa n-xi'í-ia nuu curuxi, n-ndaku Ianyuux nuu Kui'na, te nda'u nda'u n-kendoo-i te n-ka xini ñayiu xa n-ndaku-ia nuu-i. Ná kida soldado xa xani yujun-s se n-ka tñii-s te dakuikonuu ña'a-s nuu xyuku ñayiu n-kida Ianyuux Kui'na.

¹⁶ Xijan kuu xa maxku juejoon-n xa jan tnu'u ña'a ñayiu xa ka xaxi-n ñin xa ka xani ini-i xa ñatu io va'a xa xaxi-n, ni maxku juejoon-n xa jan tnu'u ña'a-i xa ka xi'i-n ñin xa ka xani ini-i xa ñatu io va'a xa ko'o-n, ni maxku juejoon-n xa ku jan tnu'u ña'a-i xa ñatu ne'e ii-n kiu kuu viko, ni xa ñatu ne'e ii-n kiu io yoo yijin, ni xa ñatu ne'e ii-n kiu kuu sabado.

¹⁷ Kuenda kiu juenda'u ñin yutnu kuu xa ta'u tñiu ñayiu jan xa kada-ro; ñatu kuu-i ná kuu mee yutnu. Mee-ro ndaa-ro, ñayiu ka kukanu ini Cristu, ñayiu kuu kuenda kiu yiki kuñu-ia ka kuu ná kuu mee yutnu.

¹⁸ Ka ja'an ñayiu xa io xa jini u'u-n mee-n, xi'in xa io xa ndadaka'nu-n ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ko maxku chinuu koio-n xijan. Maxku daa kada-n chi na ña'a dakuita-n ta'u-n taxi Ianyuux. Kakune'e-i xa ka xko xini-i espíritu, te ka xko ja'an espíritu jan nuu-i. Ka tutuku ni-i. Nde'e ka kuu i'ni-i. Diko ni xaloko xñu'u anu-i, te ka xani ini-i xa kada-i xaloko.

¹⁹ Ñatuka ka kunduu-i xi'in Cristu, Ia kuu kuenda kiu diki roo, xa ka kuu-ro ñayiu ka kukanu ini-ia, te kuenda kiu ñin ñin parti yiki kuñu-ia ka kuu-ro. Xa'nu ñin ñin parti yiki kuñu ñayiu según janda xnetna'a-i. Kida-ia xa chindee tna'a-ro xa na kukanu ini ka-ro-ia. Te kukue'e ka-ro jua'an.

²⁰ Kuenda kiu n-ka xi'í-n xi'in Cristu na n-xi'í-ia xa n-ka dandoo-n ndaa xa ka taxnuni xaloko ka xikonuu ñuñayiu nuu-n, ¿ko nakuenda xa dani ka jandixa na'i-n xaloko ka taxnuni nuu dava ka ñayiu ñuñayiu jan? Du'a ta'u tñiu-i:

²¹ “Maxku tñii-n xa kuu anu-n xa tñii-n, maxku kaxi-n xa kuu anu-n xa kaxi-n, ni maxku kaju'un nda'a-n xa kuu anu-n xa tñii-n.”

²² Du'a ka ja'an-i xi'in ñayiu ñatu ndeka Ianyuux, ko ñadu daa ja'an Ianyuux chi mee-ia n-xantuu xa juetñiu ñayiu ndaa xa ka xetñiu-ro, te naa. Diuni n-xantuu-ia xa kaxi xa ko'o-ro ndaa xa io xa kaxi-ro, te diuni naa.

²³ Io ñayiu ka xani ini xa yo va'a ka tu'a ñayiu n-ka jantuu ley jan. Diuni ka ja'an-i xa io xa jini u'u-ro mee-ro xi'in xa io xa kada u'u-ro mee-ro xaxe'e Ianyuux. Ma kúndee xijan xa kada-i xa ma kuu ka anu ñayiu xa kada-i xaloko.

3

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu ka kukanu ini Cristu

¹ Kuenda kiu n-nadandoto ña'a Ianyuux mee-n xi'in Cristu. Xaxe'e xijan io xa ndukundee-n xa kada-n xa juini Ianyuux, Ia tuu andiu xi'in Cristu. Lado kua'a Ianyuux nukoo Cristu xa taxnuni-ia.

² Najan koio-n Ianyuux. Jun ini-n xa kada-n ná ka kida Ia xtuu andiu; maxku jun ini koio-n xa kada koio-n xa ka kida ñayiu ñuñayiu.

³ Kuenda kiu n-ka xi'í-n xi'in Cristu chi ñatuka ka kuu-n ná n-ka xo kuu-n. Ka kunduu-n xi'in-ia xi'in Ianyuux, te mee ni Ianyuux xini janda ka kuu-n vitna. Mee ni-ia xini janda kuu Cristu du. Ñunuu ña'a Ianyuux te ma dandoo ña'a-ia.

⁴ Na ndixi Cristu, Ia n-kida xa n-ka nduu-ro inka ñayiu, kada Ianyuux xa kunde'a-ro-ia, te diuni kada-ia xa kunde'a ña'a inka ñayiu roo. Te diuni kada-ia xa diñu-ro ná diñu Cristu.

⁵ Xaxe'e xijan maxku kada ka-n xaloko ka kida ñayiu ñatu ndeka Ianyuux. Dandoo koio-n xijan. Maxku kava ñin solteru xi'in ñin soltera chi ta tnunda'a koio ka-i. Maxku kada-n kuechi xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-n; maxku ku kuu anu-n xa daa kada-n. Diuni maxku kukajan ini-n xa xneva'a ñnka ñayiu chi kuenda kiu xndeñu'u-ro ñn xa xndeñu'u-ro xa ka kukajan ini-ro xa xneva'a ñayiu.

⁶ Kiti ini Ianyuux nuu ñayiu daa ka kida. Ka kuxe ini-i nuu-ia, te kada u'u-ia-i na xeé kiu.

⁷ N-ka xo tuu-n ná xtuu ñayiu ñatu ndeka ña'a Ianyuux.

⁸ Diuni maxku kiti ini nuu tna'a ka-n. Maxku ndunde'e ka-n nuu ñayiu. Maxku ña'a kada koio ka-n ñayiu. Ni maxku kui'a ja'an ka-n ñayiu. Maxku jan kui'a tna'a-n. Maxku ku jan ne ku jan yichi-n; kava nxa'nu tnu'u-n. Maxku daa ka ku ja'an koio ka-n, ni maxku daa ka ku kada koio-n.

⁹ Maxku yoo-n ku ja'an vete nuu tna'a chi ñatuka ka kuu-n ná n-ka xo kuu-n chi n-ka dandoo-n xaloko n-ka xo kida-n te n-ka nduu-n ñnka ñayiu.

¹⁰ Tuku ñayiu n-ka nduu-n vitna. Ñatuka ka kuu-n ná n-ka xo kuu-n. Xaxe'e xa ka kutnuni ini-n tnu'u Ianyuux yodotnuni, ka dama-n jua'an. Kida-ia xa xee-ro ku kuu-ro ná kuu mee-ia.

¹¹ Ña tuu nax vi'i Ianyuux nu ka kuu-ro ñayiu griegu a ka kuu-ro ñayiu Israel, nu ka kuu-ro ñayiu n-ta'nde ndodo ññ nuu ii a ka kuu-ro ñayiu ñatu n-ta'nde ndodo ññ nuu ii. Ni ña tuu nax vi'i-ia nu n-ka kuu-ro ñayiu ña tu'a tutu, nu n-ka kuu-ro ñayiu nde'e, ñayiu loko, nu ka kuu-ro ñayiu ka kidatniu du'a nuu xto'o-ro a ka kuu-ro ñayiu ñayo xa xto'o io, chi ñatu ndandi'i xijan. Cristu, ndandi'i-ia, te ñu'u ña'a-ia ntdaa-ro.

¹² Xaxe'e xijan n-kaxi ña'a Ianyuux xa ku kuu-n da'ya-ia, te n-kida-ia xa n-ka nduu-n ñayiu ii, te xemani ña'a-ia. Xaxe'e xijan io xa du'a kada koio-n: Kunda'u ini tna'a koio-n. Ku kuu koio-n ñayiu va'a anu. Maxku ku kuu koio-n ñayiu xe ini. Vivii ja'an koio-n nuu ñayiu. Maxku yachi kiti ini koio-n.

¹³ Maxku kiti ini-n nuu ñayiu kida ñn xa ñatu tna ini-n, te taxkanu ini-n ñayiu kida u'u ña'a. Taxkanu ini-n ñayiu chi n-taxkanu ini ña'a Ianyuux mee-ro.

¹⁴ Du'a kada koio-n, te diuni juemani tna'a-n chi ndandi'i ka xijan. Nux juemani tna'a-n, ndaku-n xa kada koio-n ntdaa xa'a.

¹⁵ Kutuu mani koio-n chi xa na kutuu mani koio-n n-kaxi ña'a Ianyuux. Diuni xa na kutuu mani koio-n n-kida-ia xa n-ka nduu-n ñnka ntuku ñayiu. Ku juña'a koio-n xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux.

¹⁶ Ja'an koio-n tnu'u yodotnuni libru Salmos hora dakua'a tna'a-n xi'in hora ja'an do'o tna'a-n. Ja'an koio-n nuu ñayiu nax kakune'e canción Ianyuux. Diuni ja'an koio-n nuu-i nax kakune'e alabanza-ia. Ku kuu-n ñayiu kaxí ini. Xi'in nde yiki nde tuchi-n kata-n nuu Ianyuux, te juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu-ia. Nux kuna'a-n xa n-ja'an Cristu, ndaku-n xa kada koio-n ntdaa xa'a.

¹⁷ Nux kida-n ñn tni u a na ka ñnka xa kida-n, kada-n xaxe'e Jesús. Ia kuu Xto'o-ro; a nux ja'an-n ñn xa ja'an-n, ja'an-n xaxe'e-ia. Ndikiu ndiñuu ku juña'a koio-n xa n-ka kuta'u-n nuu Taa-ro Ianyuux, chi chinuu Ianyuux xa ja'an koio-n nuu-ia xaxe'e xa n-xi'i Jesús.

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu n-ka tnunda'a nukee nuve'e-i

¹⁸ Ndixi, ñá xndaxio yii, jueyu'u juendetu-n nuu yii-n chi xijan nandajan Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, Ia kunduu xi'in-ro.

¹⁹ Ndixi, se xndaxio ñadi'i, juemani koio-n-ña te maxku ku ja'an deen ku ja'an xatu-n nuu-ña.

Janda io xa kutuu kunukoo da'ya xi'in tadi'i-i

²⁰ Ndo'o, sekuechi xi'in dichi kuechi xi'in solteru kuechi, io xa jandixa-ntdaa xa ka ta'u tniu tadi'i-n chi tna ini Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro xijan.

²¹ Ndixi, se ka kuu taa maxku dakiti ini koio-n da'ya-n na kua'a na ku kuva'a anu-s hora kada-s xa ta'u tniu-n.

Janda io xa kutuu ñayiu ka kidatniu du'a nuu xto'o-i, te janda kutuu se kuu xto'o-i

²² Ndixi, ñayiu ka xinokuechi, jandixa koio-n xto'o-n. Kada koio-n ntdaa xa ta'u tniu-s nuu-n. Maxku hora ni nde'a ña'a xto'o-n nde'e ku kadatniu-n xa na tna ini ña'a-s. Koo ndaa koo kuiti anu-n hora ka kidatniu-n nuu-s. Du'a kada koio-n chi ka yu'u-n nuu Cristu, Ia kuu Xto'o-ro.

²³ Koo ndaa koo kuiti anu-n hora na kada-n tniu xto'o-n. Kada-n kuenda xa nuu Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro ka xinokuechi-n; ñadu nuu ñayiu.

²⁴ Xá xna'a-n xa mee-ia kuu Ia taxi ta'u-n. Nuu Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, ka xinokuechi-n; ñadu nuu ñayiu.

²⁵ Kada u'u Ianyuux dava'a nga ñayiu ka kida u'u inka ñayiu. Juña'a-ia ta'u-i. Ña tuu nax vi'i-ia nu ka kuu-ro ñayiu ka xinokuechi a ka kuu-ro se xndaxio ñayiu ka kidatniu nuu-ro.

4

¹ Ndixi, se xndaxio ñayiu ka kidatniu nuu-n, va'a chiya'u koio-n-yi, te maxku juendu'a-n-yi. Xa xna'a-n xa ñin ni Ia kuu xto'o ñayiu, ka xinokuechi nuu xto'o-i io xi'in ñayiu ñayo na xto'o io. Andiu kuu nuu tuu-ia.

² Io xa kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux ndikiu ndiñuu. Kunini va'a-n nax ka ja'an dava ka ñayiu ka xijan ta'u xi'in-n nuu-ia. ñin ni xa jun ini koio-n. Jun ini koio-n xa juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu-ia.

³ Diuni kajan ta'u koio-n xa na kada Ianyuux xa na juejoon ñayiu xa ja'an koio-da nuu-i nax n-kida Cristu xa na kua'a nanita'u-i. Xaxe'e xa'a yindi'u-da. Xa daa nga n-xo na'a Ianyuux nax kada Cristu. Mee ni-ia n-xo na'a, ko n-datuu-ia vitna.

⁴ Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa na ku ja'an-da nuu ñayiu xa n-ja'an Cristu xi'in xa n-kida-ia. Ná n-kuu ná n-xino io xa ku ja'an-da nuu ñayiu ka nataka.

⁵ Koo-n cuedado na ña'a kada koio-n xa kada ñayiu ña ka kukanu ini Cristu ñin xaloko xadu'a. Kundu ini koio-n dakua'a-n-yi.

⁶ Ja'an vii ja'an va'a koio-n nuu ñayiu jan xa na tna ini-i tnu'u ja'an-n. Kani ini-n na tnu'u na ngone'e-n nuu ñayiu kajan tnu'u ña'a ñin xa kajan tnu'u ña'a-i.

Ka ndajan tnu'u se xtuu xi'in Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Colosas

⁷ Tiquico, se kukanu ini xi'in-ro Cristu kuu se kachitnu'u ña'a nuu janda tuu-da, te nax kida-da do ya'a kiu na xee-s do dian. Mani ka juini-ro-s. Xinokuechi kutu-s nuu Ianyuux, te ña dandoo-s tniu-ia. Nduu-da xi'in-s kida tniu-ia.

⁸⁻⁹ Xa na kachitnu'u ña'a-s janda xtuu koio-da ya'a, tunda'a-da-s juan xee. Kutuu-n xi'in-s, te kuka'nu anu-n. Nduu-s xi'in Onésimo, inka se kukanu ini xi'in-ro Cristu, se ñuteyu mee-n naxee. Mani ka juini-ro-s tuku. Diuni

xinokuechi kutu-s nuu Ianyuux te ña dandoo-s tniu-ia. Kachitnu'u ña'a koio-s nax ka ya'a-da do ya'a.

¹⁰ Ndajan tnu'u ña'a Aristarco, iin se yindi'u ka'nu xi'in-da vekaa. Diuni ndajan tnu'u ña'a Smarku, se kuu daxi Bernabé. Nux xee Smarku dian ku kua'a anu-n nuu-si. Xá xna'a-n nax n-ja'an-da xa juña'a-n-si.

¹¹ Diuni ndajan tnu'u ña'a Jesús, se diuni nani Justo. Se ya'a ni ka kuu se Israel ka kidatniyu xi'in-da xa na kua'a na kiu tna'a ka ñayiu nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. N-kuka'nu anu-da xaxe'e xa kunduu-da xi'in-s iin iin-s.

¹² Diuni ndajan tnu'u ña'a Epafras, inka ntuku se ñuteyu-n. Xinokuechi-ro xi'in-s nuu Cristu. Xi'in nde yiki nde tuchi-s xko xijan ta'u-s nuu Ianyuux xa dani na kukanu ini-n Cristu xi'in xa ma dandoo-n-ia. Diuni xijan ta'u-s xa kutnuni ka ini-n tnu'u Ianyuux yodotnuni xi'in xa na kada ndi'i koio-n ntdaa xa juini Ianyuux.

¹³ Xini-da xa yo nde'e kidatniyu-s xaxe'e-n, xaxe'e ñayiu Laodicea, xaxe'e ñayiu Hierápolis du.

¹⁴ Ndajan tnu'u ña'a Sluka, se kuu setatna. Mani ka juini-da-s. Diuni ndajan tnu'u ña'a se nani Demas.

¹⁵ Juña'a-n nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu xndaxio Laodicea xa ndajan tnu'u-da-i. Diuni juña'a-n nuu Ninfas xa ndajan tnu'u-da-ña xi'in ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ka nataka ve'e-ña.

¹⁶ Na ya'a xa ka'u ndodo carta ya'a, te tunda'a-n na ji'in nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Laodicea na kua'a na ka'u ndodo ijan, te na ya'a xa ka'u ndodo carta n-tunda'a-da jua'an Laodicea, na naxee dian na ka'u ndodo tuku.

¹⁷ Du'a juña'a koio-n nuu Arquipo: “Jun ini-n xa kada-n ntdaa tniu n-taxi Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro. Dani junokuechi na'i-n nuu-ia.”

¹⁸ Daña Spalu, ndajan tnu'u ña'a-da. Xi'in nda'a mee-da n-kidava'a-da uni koon tnu'u ya'a. Dani yindi'u-da. Na chindee chituu ña'a Ianyuux ndixi iin iin-n.

Carta ki'na nuu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Tesalónica

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ñuu nani Tesalónica

¹ Mee-da, Spalu, kidava'a-da carta ya'a xi'in Silvanu xi'in Timoteo. Ka ki-dava'a-da nuu mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa Jesucristu ñuu nani Tesalónica. Ka kunduu-n xi'in Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Na taxi-ia xamani-ia nuu-n, na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Ka kuu mee-n ñn ichi kane'e katnñ ntdaa ñayiu

² Ntdaa kiu ka xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e ntdaa mee-n. Ka naja'an ña'a-da, hora ka xijan ta'u-da nuu-ia.

³ Kiu xi'in kiu, ka naja'an ña'a-da nuu Ianyuux. Taa-ro kuu-ia. Ka naja'an ña'a-da, xa ka kida-n xava'a, xaxe'e xa ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu. Ka naja'an ña'a-da, xa yo va'a kidatniun, xaxe'e xa ka xemani-n Ianyuux xi'in ñayiu. Ka naja'an ña'a-da, xa ka kundee ini-n, xaxe'e xa xndetu-n xa ndixi Xto'o-ro Jesucristu.

⁴ Ñani-da ku'a-da, xemani ña'a Ianyuux mee-n. Ka xini-da xa n-kaxí ña'a-ia mee-n.

⁵ Na n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu, ña n-kachitnu'u-da tnu'u du'a ni. N-taxnuni Ianyuux nuu-da, te du'a n-ka kachitnu'u-da. N-kidatniun Espírítu Ii anu-n, xa kutnuni ini koio-n xa ka ja'an-da xandaa. Va'a ka xini-n xa n-xo tuu-da xi'in-n xaxe'e xa xemani ña'a-da.

⁶ N-ka kida mee-n, ná n-ka kida mee-da, te ná n-kida Xto'o-ro Jesucristu. Juini yo kue'e vida n-ka ya'a-n, xaxe'e xa n-ka jandixa-n tnu'u n-kachitnu'u-da, ko dani n-ka xeka va'a-n tnu'u jan. Te n-kida Espírítu Ii xa kuvete koio-n xa kuvete koio-n.

⁷ Te du'a, n-ka kuu mee-n ñn ichi kane'e katnñ ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu, distrito Macedonia xi'in distrito Acaya.

⁸ Xaxe'e mee-n, xá n-ka teku ñayiu Macedonia, xi'in ñayiu Acaya, xi'in ñayiu ntdaa inka ñuu, tnu'u Xto'o-ro Jesucristu. Ntdaa ñuu xá n-ka teku ñayiu xa ka jandixa mee-n Ianyuux. Xijan kuu xa, ña ndoñu'u ka xa ja'an koio mee-da ni ñn.

⁹ Ka ja'an mee-i xa n-ka xitoni'ni ña'a-da mee-n te n-ka xeka va'a ña'a-n. Ka ja'an-i xa n-ka dandoo-n santu, xa kunduu koio-n xi'in Ianyuux Ndito. Ianyuux ndaa kuu-ia.

¹⁰ Diuni ka ja'an-i xa xndetu-n xa ndixi Da'ya Yii Ianyuux nde andiu. N-kida Ianyuux xa n-nandoto Jesús nuu n-kuu-ia ndiyi, te dakaku ña'a Jesús mee-ro, hora ndunde'e Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

2

Va'a xna'a-n nax n-kida-da, na n-xo tuu-da xi'in-n Tesalónica

¹ Ñani-da ku'a-da, ka xini-n xa ñatu n-ka xitoni'ni ña'a du'a-da.

² Ka xini-n xa yo kue'e vida n-ka ya'a-da ñuu nani Filipos, te yo kui'a n-ka ja'an ñayiu ijan. Te juini du'a n-kuu, ko n-ka jandixa-da xa ñunuu ña'a na'i Ianyuux, te ña n-ka yu'u-da xa juña tnu'u ka-da tnu'u-ia nuu ñayiu. Xijan kuu xa n-ka xee-da ñuu-n, te ñini kue'e vida ka ya'a-da, n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux nuu mee-n tuku.

³ Meni xa kuu xandaa n-ja'an-da. Ña n-ka kida-da xa u'u nuu-n, ña n-ka danda'u ña'a-da.

⁴ N-xitotnuni ña'a Ianyuux mee-da. N-xio-ia confianza nuu-da, xa juña tnu'u koio-da tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu. Te du'a ka ja'an-da. Ñatu ka ja'an-da, xa kada-da xa tna ini koio ñayiu, ka ja'an-da, xa kada-da xa tna ini Ianyuux. Xitotnuni mee-ia anu-da, na'a-ia ntdaa xa ka kida-da, xi'in ntdaa xa xani ini-da.

⁵ Ka xini-n xa nuncas ña n-ka xetniu-da tnu'u vidi xa ni'i ña'a-da, te nuncas ña n-ka danda'u ña'a-da xa ni'i koio-da tvini. Na'a Ianyuux xa du'a n-kuu.

⁶ Nuncas ña n-ka nduku-da xa koo koio ñayiu xañu'u nuu mee-da. Ni mee-n, ni inka ñayiu. Se n-tunda'a ña'a Cristu ka kuu-da, te kua'a xa kada-da xa koo koio-n xañu'u nuu-da.

⁷ Ko ñatu du'a ka kida-da. N-ka xemani ña'a-da. Nani ñunuu va'a ñin ñadi'i da'ya yijin-ña, dani n-xo ñunuu ña'a mee-da mee-n.

⁸ Xaxe'e xa ka xemani ña'a-da, n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux. Te nux n-ndoñu'u n-kuu, te n-xio anu-da xa kuú koio-da xaxe'e-n. Chi n-xee xa yo ka xemani ña'a-da.

⁹ Ñani-da ku'a-da, naja'an koio-n nanda n-ka kidatniu-da. Xna'a-n xa kue'e vida n-ka ya'a-da xa kutuu-da xi'in-n. Nduu, xakuuaa n-ka kidatniu-da, chi ña n-ka juini-da xa datnaña'a-da ñini n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux.

¹⁰ Kua'a mee-n xa ja'an ndaa koio-n xaxe'e-da, te na'a Ianyuux du, ntdaa xa n-ka kida-da, ñini n-ka xo tuu-da xi'in mee-n, ñayiu ka jandixa Jesucristu. Meni xa juini Ianyuux n-ka kida-da, n-ka kida-da xava'a. Ni ñin ñayiu ña kua'a xa tekuechi ña'a-i.

¹¹ Ka xini-n xa n-ka ja'an-da nuu ñin ñin-n nani ja'an ñin taa nuu da'ya-s. N-ka daku'a ña'a-da, te n-ka taxi-da tnu'u kanu ini.

¹² Yo kue'e n-ka xijan-da nuu-n, xa dandoo koio-n kuechi-n, te kada koio-n ntdaa xa juini Ianyuux. Chi ja'an ña'a-ia, xa kutuu koio mee-n nuu taxnuni-ia, te jini koio-n xa la kunxa'nu ka kuu-ia.

¹³ Xijan kuu xa, kiu xi'in kiu, ka xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux. N-ka xeka va'a-n tnu'u Ianyuux, na n-ka tekun tnu'u jan, hora n-ka kachitnu'u-da. N-ka kutnuni ini-n xa tnu'u jan ñatu kuu tnu'u seyii, n-ka kutnuni ini-n xa xandaa xa tnu'u Ianyuux kuu. Te kidatniu tnu'u jan anu ñayiu ka jandixa Ianyuux.

¹⁴ Ñani-da ku'a-da, n-ka kida mee-n ná n-ka kida ñayiu ka jandixa Ianyuux distrito nani Judea. Mee-i tuku, ka kunduu-i xi'in Cristu Jesús. Ná n-ka ya'a mee-i kue'e vida, xaxe'e xa n-ka xini u'u ña'a ñayiu Israel, da n-ka ya'a mee-n kue'e vida, xaxe'e xa ka xini u'u ña'a ñayiu ñuu-n.

¹⁵ N-ka xa'ni ñayiu Israel Xto'o-ro Jesús, nani n-ka xa'ni-i se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia. N-ka xijun ña'a ñayiu Israel mee-da tuku. Dani ka kida-i xa ña tna ini Ianyuux, te dani jantna'a-i xi'in ntdaa ñayiu.

¹⁶ Ka juini-da xa juña tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, xa ma kuú koio-i xi'in kuechi-i, ko ña ka xejoon ñayiu Israel. Kiu xi'in kiu, ka kida ka ñayiu Israel kuechi. Ko vitna, xa n-xee hora xa ndunde'e Ianyuux nuu mee-i.

Kukajan ini-da xa jini ña'a-da inka vuelta

¹⁷ Ñani-da ku'a-da, ka kuu-da ná kuu ñin ñadi'i hora n-xi'i da'ya-ña. Juini ita'u ni kiu ña yoo ka-da xi'in-n, ko yo kukajan ini-da xa jini ña'a-da.

¹⁸ Mee-da, Spalu, kue'e vuelta n-juini-da xa xee-da ñuu-n, ko ña n-xejoin kui'na xa xee-da.

¹⁹ Xndetu-da hora ndixi Xto'o-ro Jesucristu, chi hora ijan, kunujuuin va'a koio mee-n nuu mee-ia, te kuvete-da xa kuvete-da xaxe'e-n. Kuu ná kuu xa ni'i-da corona, te najuen tnu'u-da xa najuen tnu'u-da xaxe'e-n.

²⁰ Mee-n ka kida xa ka xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux. Mee-n ka kida xa kuvete-da xa kuvete-da.

3

¹ Ña n-kundee ini-da xa tekutnu'u koio-da nanda xtuu-n. Xijan kuu xa n-ka xani ini-da xa vatuka xa ndoo meni mee-da ñuu nani Atenas.

² Te n-ka tunda'a-da Timoteo nuu-n. Nani-ro kuu-si, se xinokuechi nuu Ianyuux kuu-s. N-kidatni-u-s xi'in-da, xa juña tnu'u-s tnu'u va'a Cristu nuu ñayiu. N-ka tunda'a-da-si, xa chindee ña'a-s mee-n, xa kundee ini koio-n, xa jandixa na'i koio-n Xto'o-ro Jesús.

³ Ña n-ka juini-da xa dandoo koio-n ni ñn-n Cristu, hora ka xini u'u ña'a ñayiu ña ka jandixa Cristu. Va'a ka xini-n xa io xa du'a ya'a-ro.

⁴ Na n-ka xo tuu ka-da xi'in-n, n-ka ja'an-da xa io xa kue'e vida ya'a-ro, xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu, te du'a kuu, nani xna'a-n.

⁵ Ña n-kundee ka ini-da xa jini-da nanda xtuu-n. Xijan kuu xa n-tunda'a-da Timoteo, xa kanetnu'u-s tnu'u mee-n ndixi, nux dani ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu. N-yu'u-da, xa nada kadajuexa ña'a kui'na mee-n, te ma kunduu koio ka-n xi'in Cristu. N-juini-da xa jini-da nux dani xiniñu'u tni-u n-ka kida-da xaxe'e-n.

⁶ Ko vitna, xa n-xee Timoteo ya'a. Tnu'u va'a ne'e-s n-nxee. Ja'an-s xa dani ka jandixa-n Jesucristu, te va'a ka xemani-n Ianyuux xi'in ñayiu. Ja'an-si xa ntdaa kiu ka naja'an ña'a-n, te ka juini-n xa jini ña'a koio-n, nani ka juini mee-da xa jini ña'a-da mee-n.

⁷ Ñani-da ku'a-da, juini ka xini u'u ña'a ñayiu, te kue'e vida ka ya'a-n, ko kuka'nu anu-da, xaxe'e xa n-ka teku-da xa ka jandixa na'i ka-n Jesucristu.

⁸ Xaxe'e xa ka kundee ini-n xa kunduu na'i koio ka-n xi'in Xto'o-ro Jesús, te du'a kuu xa xtuu va'a mee-da.

⁹ ¿Nanda kua'a xa nachiya'u koio-da nuu Ianyuux? Ka xia'an-da xa ka xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu-ia, xaxe'e mee-n. Kuvete-da xa kuvete-da nuu Ianyuux. Ia jandixa-ro kuu-ia.

¹⁰ Nduu, xakuaa ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n. Yo kue'e ka xijan ta'u-da, xa nanitna'a nuu-ro mee-n xi'in mee-da. Ka juini-da xa chindee ña'a-da, xaxe'e xa ndoñu'u ka-n, xa jandixa va'a koio ka-n Ianyuux.

¹¹ Na kada Ianyuux xa nanitna'a nuu-ro inka vuelta. Na chindee ña'a Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesús, xa koton'i ña'a-da.

¹² Na kada Xto'o-ro Jesús xa juemani tna'a koio-n xa juemani tna'a koio ka-n, ñn-n xi'in ika-n. Na kada-ia xa juemani koio-n ntdaa ñayiu. Na kada-ia xa juemani tna'a koio mee-n, ná ka xemani ña'a mee-da mee-n.

¹³ Na kada Xto'o-ro Jesús xa kundee ini koio-n. Ndixi-ia, xi'in ntdaa ñayiu n-kida dñn-ia xa ku kuu koio-i ñayiu mee-ia. Na ndixi-ia, te kunujuuin koio mee-n nuu Ianyuux. Ianyuux jandixa-ro kuu-ia. Taa-ro Ianyuux kuu-ia. Na kada Xto'o-ro Jesús xa kada koio-n xa juini Ianyuux, na kada-ia xa hora ijan ni, ni ñn ñayiu ma kua'a xa tekuechi ña'a-i nuu mee-ia.

4

1 Ñani-da ku'a-da, vitna, xaxe'e xa ka kunduu mee-da xi'in Xto'o-ro Jesús, ka xijan-da nuu mee-n xa kada koio-n xa juini Ianyuux. Xá n-ka dakua'a ña'a-da nax kada koio-n xa kada-n xa tna ini Ianyuux, te du'a ka kida-n. Ka xijan-da nuu-n xa du'a kada koio ka-n.

2 Va'a ka xini-n tnu'u ta'u tniu n-ka taxi-da. Te ka xini-n xa n-ta'u tniu Xto'o-ro Jesús mee-da, xa du'a dakua'a ña'a koio-da mee-n.

3 N-kida diin ña'a Ianyuux mee-ro, xa ku kuu-ro ñayiu mee-ia. Juini-ia xa kada koio-n xa juini mee-ia, juini-ia xa maxku kada koio ka-n xa u'u. Juini-ia xa maxku kidi-n xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-n.

4 Ñani-da, juini-ia xa tnunda'a-n xi'in ñadi'i n-taxi-ia, te koo-n xañu'u nuu-ña, te juemani-n-ña. Ku'a-da, juini-ia xa tnunda'a-n xi'inseyii n-taxi-ia, te koo-n xañu'u nuu-s, te juemani-n-si.

5 Seyii, juini-ia xa maxku juejoon-n nuu yiki kuñu-n xa kukajan ini-n kue'e ñadi'i, ná ka kida ñayiu ña ka xini Ianyuux. Ñadi'i, juini-ia xa maxku juejoon-n nuu yiki kuñu-n xa kukajan ini-n kue'e seyii, ná ka kida ñayiu ña kaxini Ianyuux.

6 Ñani-da, maxku danda'u-n inka seyii, xa kidi-n xi'in ñadi'i-s. Ku'a-da, maxku danda'u-n inka ñadi'i, xa kidi-n xi'in yii-ña. Na n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka ja'an-da xa kada u'u ña'a Ianyuux mee-n, nux du'a ka kida-n.

7 Ña n-ja'an ña'a-ia xa ku kuu-ro ñayiu ka kida xa juini mee-ro, n-ja'an ña'a-ia xa ku kuu-ro ñayiu ka kida xa juini mee-ia.

8 Xijan kuu xa, iin ñayiu, nux ña xe ini-i xa n-ka dakua'a-da, du'a kuu xa ña xe ini-i xa n-ja'an Ianyuux. Ña kuu xa ñatu jandixa-i iin ñayiu, kuu xa ñatu jandixa-i Ianyuux n-taxi Espiritu Ii.

9 Ña ndoñu'u xa kadava'a-da nuu-n xa io xa juemani tna'a-n, chi xa n-dakua'a ña'a Ianyuux xa juemani tna'a-n, iin-n nuu inka-n.

10 Ndaa xa ka xemani-n ntdaa ñani-ro ku'a-ro nitu'u distrito Macedonia. Ko ñani-da ku'a-da, ka xijan-da xa juemani-n xa juemani ka-n-yi.

11 Ka xijan-da xa kutuu mani koio-n xi'in ntdaa ñayiu. Kada-n, iin iin-n, tniu mee-n. Xi'in nda'a-n kadatniu koio-n. Du'a xá n-ka ta'u tniu-da, na n-ka xo tuu-da xi'in-n.

12 Nux du'a kada-n, iin iin-n, nde ñayiu ña ka jandixa Xto'o-ro Jesús koo koio xañu'u nuu-n. Te ma ndoñu'u xa kundeka ña'a ni iin ñayiu.

Ndixi Xto'o-ro Jesucristu

13 Ñani-da ku'a-da, ka juini-da xa kutnuni ini koio-n nanda kutuu ñani-ro ku'a-ro n-ka xi'í. Ña ndoñu'u xa tnaui ini koio mee-n, ná tnaui ini inka ñayiu. Chi mee-i, ña tuu na confianza io-i nuu Ianyuux.

14 Ko mee-ro, jandixa-ro xa n-xi'í Jesús te n-nandoto-ia. Diuni jandixa-ro xa nadandoto Ianyuux ntdaa ñayiu n-ka jandixa Jesús antecas xa kuú-i, te ndixi uun ka-i xi'in Jesús hora na ndixi-ia.

15 Tnu'u Xto'o-ro Jesús ka ja'an-da nuu-n. Juini dani xndito-ro te xtuu na'i-ro ñuñayiu hora na ndixi Jesús, ko ma juini ndodo nuu mee-ro nuu ñani-ro ku'a-ro xá n-ka xi'í.

16 Hora ijan kunde'a-ro Xto'o-ro Jesús vax nuu-ia nde andiu. Kana xee-ia tnu'u ta'u tniu-ia. Te kana ángel kunxa'nu ka, ia xinokuechi nuu Ianyuux. Te nda'i trompeta Ianyuux. Te ki'na nuu nandoto koio ñani-ro ku'a-ro n-ka jandixa Jesús antecas xa kuú-i.

¹⁷ Te dada mee-ro, ñayiu xtuu na'i ka ñuñayiu. Tnii ña'a Ianyuux, te kandeka ña'a-ia ntdaa-ro ji'in nuu vikó, xa nanitna'a-ro xi'in Xto'o-ro Jesús nuu dujun ka. Te du'a kutuu va'a-ro, ntdaa-ro, xi'in Xto'o-ro Jesús kuia ma jin ndi'i.

¹⁸ Xijan kuu xa, xi'in tnu'u ya'a, juña'a tna'a-n tnu'u kanu ini, ñin-n nuu inka-n.

5

¹ Ñani-da ku'a-da, ña ndoñu'u-n xa ja'an koio-da nada kuia ya'a-ro, antecas xa ndixi Xto'o-ro Jesús. Ña ndoñu'u-n xa ja'an-da nax koo, antecas xa ndixi-ia. Du'a ma kadava'a-da nuu-n.

² Va'a xna'a mee-n xa danaa xee kiu ndadandaa Xto'o-ro Jesús ntdaa xa io. Xna'a-n xa xee kiu ijan, ná xee ñin ñadu'u xakuua.

³ Hora ka ja'an ñayiu: "Xtuu va'a-ro, ña tuu nax kuu", te danaa, hora ijan ni, danaa Ianyuux ñayiu jan. Ná kuu xa danaa ni kixe'e xa xaxia'an hora kaku da'ya ñin ñadi'i, da kixe'e Ianyuux xa danaa-ia ñayiu jan. Te mayo-i kaku.

⁴ Ko mee-n, ñani-da ku'a-da, ñatu ka xika-n nuu nee, xa na'i xee kiu ijan, ná na'i kiu ñin ñadu'u ñin ve'e.

⁵ Ka kuu mee-n, ntdaa-n, ñayiu ka jandixa Xto'o-ro Jesús. Ka xika-n nuu kanda va'a. Ñatu kuu-ro ñayiu xakuua, ña ka xika-ro nuu nee.

⁶ Ná kuu ñayiu ka kidi kuu ñayiu jan. Xijan kuu xa maxku kidi mee-ro, ná ka kidi mee-i. Na kunde'a-ro xa ndixi-ia.

⁷ Ñayiu kidi, kidi-i xakuua, ñayiu xini, xini-i xakuua.

⁸ Ñayiu ka xika nduu kuu-ro. Io xa koo tu'a-ro. Ná kuu soldado kuu-ro, te io xa dada'u ña'a. Ná kuu xa dada'u soldado pechu-s, kuu xa jandixa-ro Ianyuux te xemani-ro ñayiu. Ná kuu xa dada'u soldado diki-s, kuu xa xndetu-ro xa dakaku ña'a Xto'o-ro Jesucristu, xa kutuu va'a-ro xi'in-ia.

⁹ Chi ña n-nduku ña'a Ianyuux mee-ro, xa kada u'u ña'a-ia. N-nduku ña'a-ia, xa ni'i-ro xa kutuu va'a-ro xi'in mee-ia, xaxe'e Xto'o-ro Jesucristu.

¹⁰ N-xi'i Jesucristu xaxe'e-ro, te juini ndito-ro o n-xi'i-ro, ko dani kutuu-ro xi'in-ia.

¹¹ Xijan kuu xa, juña'a tna'a-n tnu'u kanu ini, ¹¹ te chindee tna'a-n xa kundee ini koio-n. Nani ka kida-n vitna, dani kada koio ka-n.

Ñani-da ku'a-da, io xa du'a kada koio ka-n

¹² Ñani-da ku'a-da, ka xijan-da xa koo koio-n xañu'u nuu se ka kidatniui xi'in-n. N-kaxi Xto'o-ro Jesús mee-si, xa taxnuni koio-s nuu-n, te dakua'a ña'a-s.

¹³ Koo koio-n xañu'u nuu-s, te yo va'a juemani koio-n-si, xaxe'e tniui ka kida-si. Te kutuu mani-n, ntdaa-n, ñin-n xi'in ika-n.

¹⁴ Ñani-da ku'a-da, ka xijan-da nuu-n, xa du'a kada koio-n. Kudeen koio-n nuu ñayiu ña ka juini xa kadatniui-i. Juña'a koio-n tnu'u kanu ini nuu ñayiu ka yu'u. Chindee koio-n ñayiu ña ndaku. Kundetu kuee koio-n nuu ntdaa ñayiu.

¹⁵ Kunde'a tna'a-n, xa ni ñin-n maxku kada xa u'u nuu ñayiu ka kida xa u'u nuu mee-n. Kada koio-n xava'a, nani nuu ntana'a mee-n, dani nuu ntdaa ñayiu.

¹⁶ Ntdaa kiu kuvete koio-n.

¹⁷ Kiu xi'in kiu, kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux.

¹⁸ Hora kuvete-n, hora tnaui ini-n, dava'a nga xa ya'a-n, ko juña'a koio-n xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux. Du'a kunduu na'i ka-n xi'in Cristu Jesús, te du'a kada-n xa juini Ianyuux xaxe'e-n.

¹⁹ Ná kuu ñn ñu'u koko kidatniyu anu-n, da kuu Espíritu Ianyuux. Juejoon koio-n, ñn ñn-n, xa kadatniyu ka-ia.

²⁰ Nux kachitnu'u ñn ñayiu tnu'u Ianyuux nuu-n, te io xa chinuu koio-n tnu'u jan.

²¹ Kototnuni koio-n ntdaa xa teku-n, te kueka va'a koio-n xa kuu xava'a.

²² Dandoo koio-n ntdaa xa kuu xa u'u.

²³ Kida Ianyuux xa kutuu va'a-ro. Xá n-ja'an ña'a-ia mee-ro xa ku kuu-ro ñayiu mee-ia, xá n-kida ñn ña'a-ia. Na kada-ia xa kada koio mee-n ntdaa xa juini mee-ia. Na kuneva'a ña'a-ia mee-n, anu-n xi'in xaxtnuni-n xi'in yiki kuñu-n, xa ma kua'a xa tekuechi ña'a ni ñn, hora ndixi Xto'o-ro Jesucristu.

²⁴ Ja'an ña'a Ianyuux mee-n xa kutuu va'a koio-n xi'in-ia, te du'a koo. Kua'a-ro xa koo koio-ro confianza nuu-ia, xa du'a kada-ia.

Xanyuux nuu-n

²⁵ Ñani-da ku'a-da, kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e mee-da.

²⁶ Juña'a koio-n xa ndajan tnu'u-da ntdaa ñani-ro ku'a-ro xtuu ijan.

²⁷ Xaxe'e xa ta'u tniyu ña'a Xto'o-ro Jesucristu mee-da, ka ta'u tniyu ña'a mee-da mee-n, xa ka'u koio-n carta ya'a nuu ntdaa ñani-ro ku'a-ro xtuu ijan.

²⁸ Na taxi Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n. Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Tesalónica

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ñuu nani Tesalónica

¹ Mee-da, Spalu, kidava'a-da carta ya'a, xi'in Silvano xi'in Timoteo. Ka kidava'a-da nuu mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa Jesucristu ñuu nani Tesalónica. Ka kunduu-n xi'in Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu.

² Na taxi-ia xamani-ia nuu-n, na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Na ndixi Cristu, te ndadandaa Ianyuux ñayiu ka kida xa u'u

³ Ñani-da ku'a-da, kiu xi'in kiu, io xa juña'a koio-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n. Te vatuka xa du'a ka kida-da, chi kue'e xa kue'e ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu, te kue'e xa kue'e ka xemani tna'a-n, ñin-n xi'in inka-n.

⁴ Xijan kuu xa najuen tnu'u ña'a-da nuu ntdaa ñayiu ka jandixa Ianyuux. Najuen tnu'u ña'a-da, chi ka kundee ini-n xa jandixa koio ka-n Jesucristu. Juini ka xini u'u ña'a ñayiu mee-n, ko ka jandixa na'i-n, te juini kue'e vida ka ya'a-n, ko ka kundee ini na'i-n.

⁵ Du'a xini-ro xa kada Ianyuux xava'a, hora ndadandaa-ia ntdaa xa io. Hora ijan, ja'an-ia xaxe'e mee-n. Ja'an-ia xa va'a n-ka kida-n, te ja'an-ia xa taxnuni koio mee-n xi'in mee-ia nuu taxnuni-ia. Xaxe'e xa'a, kuu xa kue'e vida ka ya'a-n vitna.

⁶ Meni xava'a kida Ianyuux. Xijan kuu xa kada-ia xa kue'e vida ya'a koio ñayiu ka kida xa kue'e vida ka ya'a mee-n.

⁷ Kue'e vida ka ya'a-n vitna, ko kada Ianyuux xa kutuu va'a koio mee-n xi'in mee-da nuu taxnuni-ia. Du'a koo, na ndixi Xto'o-ro Jesús nde andiu. Kixee-ia xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, ia ka kunxa'nu. Kixee-ia nuu yanu'u koko.

⁸ Te yo nde'e ku kuu-ia, hora ndadandaa-ia ñayiu ña ka xini Ianyuux, ñayiu ña jandixa tnu'u va'a Xto'o-ro Jesús.

⁹ Kada u'u Ianyuux ñayiu jan. Kuia ma jin ndi'i, ya'a koio-i ntdaa xa kada ña'a-ia. Ma kutuu ñayiu jan xi'in Xto'o-ro Jesús. Ma kiu koio-i nuu taxnuni Ia kunxa'nu ka.

¹⁰ Na ndixi Xto'o-ro Jesús, kiu ijan, te ñayiu n-kida diin-ia, ñayiu mee-ia, juña'a koio-i xa n-kuta'u-i nuu-ia. Ntdaa ñayiu n-ka jandixa-ia, ndadaka'nu-i-ia. Mee-n tuku, chi n-ka jandixa-n-ia, na n-ka ja'an-da xaxe'e-ia.

¹¹ Xijan kuu xa, kiu xi'in kiu, ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n. Ka xijan ta'u-da xa ja'an Ianyuux xa va'a n-kida-ia, hora n-ja'an ña'a-ia mee-n xa kunduu koio-n xi'in-ia. Taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Xijan kuu xa ka xijan ta'u-da xa kada-ia xa jin tna'a ntdaa xava'a ka juini-n xa kada-n, te ka xijan ta'u-da xa kada-ia xa daxinokava koio-n ntdaa tniu ka kida-n xaxe'e xa ka jandixa-n-ia.

¹² Te du'a kada koio mee-n xa jini koio ntdaa ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu Xto'o-ro Jesucristu. Te taxnuni koio mee-n xi'in mee-ia. Du'a koo, xaxe'e xamani taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu.

2

Kixee Se kada xa u'u, Se ma jandixa ni ñin

¹ Ñani-da ku'a-da, vitna juini-da xa kakune'e-da kiu na ndixi Xto'o-ro Jesucristu, kiu nataka-ro xi'in-ia.

² Xijan-da xa maxku ki ini koio-n, maxku yu'u koio-n, xa kani ini-n xa xá n-ndixi-ia. Nux ja'an ñn ñayiu xa kachitnu'u-i tnu'u Ianyuux xa xá n-ndixi-ia, maxku jandixa koio-n tnu'u jan. Nux tekutnu'u koio-n xa xá n-ndixi-ia, maxku jandixa koio-n tnu'u n-teku-n. Nux ja'an koio ñayiu xa n-ka kidava'a mee-da ñn carta ja'an xa xá n-ndixi-ia, maxku jandixa koio-n xa ja'an-i.

³ Maxku juejoon koio-n xa danda'u ña'a ni ñn ñayiu ni ñn tnu'u jan. Ditna ka, kuu xa kuxee ini koio ñayiu ñuñayiu nuu Ianyuux, te dada xee kiu ijan, kiu na ndixi Xto'o-ro Jesucristu. Antecas xa xee kiu ijan, te kixee Se kida kuechi, Se ma jandixa ni ñn. Se andea kuu-s, Se nuncas ma kutuu xi'in Ianyuux kuu-s.

⁴ Jantna'a-s xi'in ntdaa xa danani ñayiu Ianyuux. Ja'an-s xa kunxa'nu ka mee-s dada dava'a nga inka xa ndadaka'nu ñayiu. Nde xiti veñu'u Ianyuux, kunukoo mee-s, ná nukoo mee Ianyuux. Ja'an-s xa mee-s kuu Ianyuux.

⁵ ¿Ña ka naja'an-n xa n-xo ja'an-da xa'a, na n-xo tuu-da xi'in-n a?

⁶ Te ka xini-n nax kuu xa kida xa yitni se ijan, xa ta kixee ka-s vitna. Na xee hora juini Ianyuux, te kixee se ijan.

⁷ Io ñn xa kida kuechi vitna, ko ná kuu ñn xa na'i kuu. Te io ñn se kida xa yitni xa kida kuechi vitna. Te kada na'i ka-s xa kitni xa'a, nde kada Ianyuux xa du'a ma kada ka-s.

⁸ Te dada kixee Se kida kuechi, Se ma jandixa ni ñn. Te taxnuni Xto'o-ro Jesús nuu se ijan. Xi'in tachi yu'u-ia ka'ni-ia-s, xa maxku kada ka-s ni ñn. Ná kuu ñn xa diñu xa diñu ku kuu Xto'o-ro Jesús, na ndixi-ia kiu ijan.

⁹ Kada kui'na xa kixee Se kida kuechi, Se ma jandixa ni ñn. Taxnuni-s nuu ñayiu. Kada-s milagru. Ko xa vete kuu ntdaa xa kada-s.

¹⁰ Juetniu-s ntdaa xa u'u xa danda'u-s ñayiu ña ka jandixa Jesucristu, ñayiu ji'in andea. Ji'in koio-i andea, xaxe'e xa ña n-ka juini-i xa juemani-i xa kuu xandaa, ña n-ka juini-i xa dakaku ña'a Ianyuux mee-i, xa kutuu va'a-i xi'in mee-ia.

¹¹ Xijan kuu xa xejoon Ianyuux xa danda'u Se kida kuechi ñayiu jan, xa jandixa koio-i xa kuu tnu'u vete.

¹² Du'a ndadandaa Ianyuux ntdaa ñayiu ña n-ka jandixa xa kuu xandaa, ñayiu n-ka tna ini xa kuu xa u'u.

N-kaxi ña'a Ianyuux mee-n xa dakaku ña'a-ia

¹³ Ñani-da ku'a-da, kiu xi'in kiu, io xa juña'a koio-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n. Xemani ña'a Xto'o-ro Jesús mee-n. Nde ki'na nuu, n-kaxi ña'a Ianyuux mee-n, xa dakaku ña'a-ia, xa ma kuú koio-n xi'in kuechi-n. N-kida-ia xa kadatniu Espiritu Ii anu-n, xa dakua'a ña'a-ia, xa kada koio-n xa juini Ianyuux, te n-kida Ianyuux xa jandixa koio-n xa kuu xandaa.

¹⁴ Na n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu nuu-n, te n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n. N-ja'an ña'a-ia xa taxnuni koio mee-n xi'in Xto'o-ro Jesucristu.

¹⁵ Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa kundee ini koio-n, xa jandixa koio ka-n Jesucristu. Kada koio-n ntdaa xa n-ka dakua'a ña'a-da, tnu'u n-ka ja'an-da xi'in carta n-ka kidava'a-da.

¹⁶⁻¹⁷ Xemani ña'a Taa-ro Ianyuux mee-ro. Xá n-taxi-ia tnu'u kanu ini, xa kutuu va'a-ro xi'in mee-ia kuia ma jin ndi'i. Xá n-taxi-ia xamani-ia, xa kundetu-ro nde ndixi Jesucristu. Na kada Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu, xa kundee ini koio-n. Na chindee ña'a-ia, xa kada koio-n xava'a. Na chindee ña'a-ia, xa ja'an koio-n tnu'u va'a.

3

Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e-da

¹ Ñani-da ku'a-da, kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e mee-da. Kajan ta'u-n xa yachi kua'a xa juña'a koio-da tnu'u Xto'o-ro Jesucristu nuu ñayiu ñuu xi'in ñuu. Kajan ta'u koio-n xa kueba va'a koio ñayiu jan tnu'u Jesucristu, ná n-ka xeka va'a mee-n tnu'u-ia.

² Kajan ta'u koio-n xaxe'e-da, xa kaku koio-da nuu se ka kida kuechi, se ka kida xa u'u. Chi ñatu ntdaa ñayiu ka juini xa jandixa-i Jesucristu.

³ Ko kua'a-ro xa koo-ro confianza nuu Ianyuux. Kada-ia xa kundee ini koio mee-n, xa jandixa na'i ka-n Xto'o-ro Jesucristu. Kuneva'a ña'a-ia mee-n, xa ma danda'u ña'a kui'na.

⁴ Xndaxio-da confianza nuu Ianyuux, xa ka kida-n vitna te kada koio na'i ka-n, ntdaa xa ta'u tniú ña'a-da.

⁵ Na kada Ianyuux xa kutnuni ini koio-n xa xemani ña'a-ia mee-n, te kada-ia xa kundee ini koio mee-n ná n-kundee ini Xto'o-ro Jesucristu.

Ën ñayiu, nux ña juini-i xa kadatniú-i, te maxku kaxi-i

⁶ Ñani-da ku'a-da, n-ta'u tniú ña'a Xto'o-ro Jesucristu mee-da, xa ta'u tniú ña'a-da mee-n, xa maxku kunduu koio-n xi'in ñani-ro ku'a-ro ña ka juini xa kadatniú-i. Na n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka dakua'a ña'a-da xa io xa kadatniú koio-n, ïn ïn-n, xa ni'i-n xa ndoñu'u-n. Ko du'a ña ka kida dava ñani-ro ku'a-ro xtuu xi'in-n.

⁷ Ka xini mee-n xa io xa kada koio-n, ná n-ka kida mee-da. Ña n-ka kukudi mee-da, na n-xo tuu-da xi'in-n.

⁸ Na n-ka taxi-n xa kaa-da, te n-ka xo chiya'u-da. Nduu, xakuaa n-ka xo kidatniú-da. N-ka kidatniú-da, nde n-ka xo xiau-da, chi ña n-ka juini-da xa kunkeda ña'a-n.

⁹ Se n-tunda'a Jesucristu ka kuu-da, te vatuka xa kajan koio-da xa tax koio-n xa ndoñu'u-da. Ko du'a ña n-ka kida-da, chi n-ka juini-da xa ku kuu mee-da ïn ichi tniú koio mee-n, xa kada koio mee-n ná n-ka kida mee-da.

¹⁰ Na n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka ta'u tniú ña'a-da xa'a: Ën ñayiu, nux ña juini-i xa kadatniú-i, te maxku kaxi-i.

¹¹ Xá n-ka tekutnu'u-da xa dava mee-n ña ka juini-n xa kadatniú-n. Ñayiu kudi ka kuu-n, ñayiu ndu ini xa kuu ñayiu jan ka kuu-n. Te xa ka kuu mee-n ña ndu ini-n.

¹² Ta'u tniú ña'a Xto'o-ro Jesucristu mee-da, xa ta'u tniú koio-da nuu ñayiu jan, xa na kadatniú-i nu xaxi-i, te maxku kunduu ini-i xa kuu ñayiu.

¹³ Ñani-da ku'a-da, kada na'i koio ka-n xava'a, te maxku kuita anu-n.

¹⁴ Nux ña juini ïn ñayiu xa jandixa-i tnu'u kidava'a-da, chinuu koio mee-n jundu kuu ñayiu jan, te maxku kunduu koio ka-n xi'in-i, xa na kujanuú-i.

¹⁵ Ko maxku jini u'u koio-n ñayiu jan. Jan do'o ni-n-yi, ná jan do'o-n ñani-n ku'a-n, chi du'a kuu-i.

Na taxi Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n

¹⁶ Ia kida xa xtuu mani ñayiu kuu Xto'o-ro Jesús. Kiu xi'in kiu, na kada-ia xa kutuu mani mee-n xi'in Ianyuux xi'in ñayiu. Dava'a nga xa io xa ka ya'a-n, ko na kada Ianyuux xa kutuu va'a-n. Na kunduu mee-ia xi'in-n, ntdaa-n.

¹⁷ Mee-da kuu Spalu. Xi'in nda'a mee-da, kidava'a-da xanyuux ya'a. Du'a ka xini-n xa carta n-kidava'a mee-da kuu. Du'a kida-da ntdaa carta kidava'a-da.

¹⁸ Na taxi Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n, ntdaa-n. Du'a na koo.

Carta ki'na nuu n-tunda'a Spalu nuu Timoteo

N-ndajan tnu'u Spalu Timoteo

¹ Ru'u, Spalu, kuu-r se n-tunda'a ña'a Cristu Jesús xa juña tnu'u-r ñayiu xa n-ja'an-ia ñuu xi'in ñuu chi daa n-ta'u tniu Taa-ro Ianyuux, Ia dananita'u ña'a. Diuni daa n-ta'u tniu Cristu Jesús, Ia xndetu-ro. Xandaa xakuiti ndixi-ia.

² Tunda'a-r carta ya'a juan xee nuu-n, Timoteo. Xaxe'e xa n-dakua'a ña'a-r, xijan kuu xa n-kukanu ini-n Cristu Jesús. Kuenda kiu da'ya yi-r kuu ña'a xaxe'e xijan.

Xijan ta'u-r nuu Ianyuux xi'in nuu Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xa na chindee chituu ña'a-ia xi'in xa na kunda'u ini ña'a-ia. Diuni xijan ta'u-r nuu-ia xa na ku kunda ku kuvatu anu-n chi n-natu ini-n xa n-kida-n kuechi.

Maxku chinuu-n xa ña ndaa

³ Xijan ta'u ntuku-r nuu-n xa na kutuu na'i-n Éfeso de na n-xijan ta'u-r nuu-n xa ki'na xa ndoo-n dian na n-kee-r xa vaxi-r Macedonia. Kutuu na'i xa na ta'u tniu-n nuu dava ñayiu dian xa maxku ja'an koio ka-i nuu dava ka ñayiu ñin xa ña ndaa.

⁴ Ni maxku chinuu koio-i cuentu n-ka xo xani ini mee xixitna-i, ni maxku nduku tnu'u koio-i nuu jundu n-ka xo kuu tadi'i xixitna-i chi ma kiu xa jin ndi'i xijan nux dani na kuu kada-i. Diko ni dajantna'a ña'a cuentu jan, te ñatu kachitnu'u ña'a tnu'u ja'an-ro nuu ñayiu dakua'a-ro na kua'a na kukanu ini koio-i Cristu Jesús.

⁵ Ta'u tniu-r nuu-n xa ja'an-n nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xndaxio dian xa na juemani-i inka ñayiu, te na ku kuva'a anu-i nuu-i. Na ku kukanu ini na'i-i Cristu Jesús, te na koo ndaa na koo kuiti anu-i.

⁶ Dava ñayiu ñatuka xemani-i inka ñayiu. Ka jantna'a tnu'u-i te diko ni daka ni'no tna'a-i.

⁷ Ka tna ini dava ñayiu xa dakua'a-i ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xa n-chidotnuni Moisés chi ka ja'an-i xa va'a ka tu'a-i, ko ña ka kutnuni ini-i xa n-chidotnuni-s juini ka dakua'a-i ñayiu xa n-chidotnuni-s.

⁸ Xá ka xini-ro xa va'a ley n-chidotnuni Moisés, te io xa jandixa-ro.

⁹ Ka xini-ro xa ñadu xaxe'e xa va'a ñayiu n-xe koo ley n-chidotnuni Moisés, chi n-xe koo xaxe'e xa ka kida ñayiu dava'a nga xa ka juini mee-i. N-xe koo-i xaxe'e xa ka kuxe ini ñayiu nuu Ianyuux. N-xe koo-i xaxe'e xa ñatu xndaxio-i xañu'u nuu-ia, xaxe'e xa kida-i xaloko xadu'a. Dani n-xe koo-i xaxe'e xa xa'ni-i taa-i, xa'ni-i di'i-i, xa'ni-i ñayiu. Io xa ka'u ntdaa ñayiu ya'a ley n-chidotnuni Moisés, te io xa jandixa koio-i.

¹⁰ Dani n-xe koo ley xaxe'e ñayiu n-ka tñunda'a xndaa xi'in inka ñayiu, xaxe'e se xndaa xi'in tna'a seyii-s, xaxe'e se ka diko ñayiu ka kidatni du'a, xaxe'e ñayiu vete, xaxe'e ñayiu n-ka kida ñin kuechi, te ka ja'an-i nuu juxtixia xa ña tuu nax n-ka kida-i te ka chinaa-i Ianyuux du. Diuni n-xe koo ley xaxe'e ñayiu dada'an xa maxku jandixa dava ka ñayiu xa ka ja'an-ro nuu-i. ñin xandaa kuu.

¹¹ Nakaxtna'a xa kakune'e-r ya xi'in xa dakua'a-ro ñayiu vaxi. Na najuen tnu'u-ro Ianyuux nuu ñayiu, te ndadaka'nu-ro-ia. N-kukanu ini ña'a-ia xa ja'an-r xa'a nuu ñayiu. ñin xava'a kuu.

Na ja'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux chi kundau ini ña'a-ia

¹² Na kuta'u-r nuu Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, xa kua'a-r kada-r tniui-ia. N-taxtutniui ña'a-ia chi n-kukanu ini ña'a-ia xa junukuechi-r nuu-ia.

¹³ N-xo jan kui'a-r Jesús te n-xo kida u'u-r ñayiu n-ka kukanu ini-ia. ñin se loko n-xo kuu-r chi ma kachi ini-r, ko n-kunda'u ini ña'a Ianyuux chi ta kukanu ini ka-r Cristu daa. Daxa ta jini ka-r jundu kuu-ia.

¹⁴ N-chindee n-chituu ña'a Ianyuux. Yo chindee ña'a-ia. N-kida-ia xa n-kukanu ini-r Cristu Jesús, te diuni n-kida-ia xa nduu-r se mani ini.

¹⁵ Io xa jandixa ntdaa ñayiu xa Jesús kuu Cristu te n-kixi-ia ñuñayiu xa nanita'u-ro xi'in ntaka dava ñayiu chi ntdaa-ro xi'in-i ka kida kuechi. Xandaa kuu xa'a. Ru'u kuu ñin se kue'e ka kuechi n-kida.

¹⁶ Xaxe'e xa nda'u ini Cristu Jesús, n-taxkanu ini-ia xa n-kida-r juini kue'e xa n-kida-r. N-taxkanu ini-ia xa n-kida-r xa na jini ñayiu ta kukanu ini ka-ia xa nda'u ini-ia, te dani taxkanu ini-ia-i, juini kue'e xa n-ka kida-i tuku. Kutuu koio-ro xi'in-ia nuu tuu-ia nikava nikuuta.

¹⁷ Ma kiu ma ñuu kuú-ia, te io xa taxnuni-ia nikava nikuuta. Ña kanda nde'a-ro-ia. Idii ni-ia io. Io xa najuen tnu'u-ro ntdaa-ro xi'in ñayiu ñuñayiu-ia. Nikava nikuuta na kada-ro xijan. Amén.

¹⁸ Mani juini ña'a-r, Timoteo chi kuenda kiu da'ya yii-r kuu ña'a. Nakaxtna'a xa ta'u tniui-r xa kada-n ya xi'in xa xá n-ka ja'an se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu-n. Nux jandixa-n xa ja'an-r te jandixa-n xa n-ka ja'an se jian, ndaku-n xa kada na'i-n tniui Ianyuux.

¹⁹ Kukanu ini na'i-n Cristu Jesús. Maxku ña'a kada-n na kua'a maxku kune ini-n. Dava seyii, kue'e xa ka kida-s, te ñatuka ka kukanu ini-s Cristu Jesús.

²⁰ Himeneo kuu ñin-s, Alejandro kuu ñnka-s. Diuni kui'a n-ka ja'an-s Ianyuux, te n-xejoin-r xa n-xeka ña'a Kui'na xa na dakua'a koio-s.

2

Janda nakuetu koio ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nuu Ianyuux, te janda kajan ta'u koio-i

¹ Ta'u tniui-r nuu-n xa ja'an-n nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xa na naja'an koio-i Ianyuux xi'in xa na kajan ta'u koio-i xa na kutuu vii kutuu va'a ntdaa ñayiu. Diuni na ja'an koio-i nuu-ia xa va'a-ia chi xko chindee-ia-i.

² Na kajan ta'u koio-i nuu Ianyuux xa na taxnuni va'a koio se ka taxnuni xi'in ntdaa se ka kuu juxtixia na kua'a na kutuu vii kutuu va'a koio-ro. Na kada koio-ro xi'in-i xa juini Ianyuux, te na kava ñukax ini tniui-ro.

³ Tna ini Ianyuux, Ia dakaku ña'a xa'a chi ñin xava'a kuu.

⁴ Juini-ia xa kaku nandikaa nanditu'u ñayiu xi'in xa najini koio-i nax kuu xa ndaa.

⁵ Idii ni Ianyuux io te idii ni Ia iñi xe'e-ro io. Kuu-ia Cristu Jesús te n-kuu-ia ñayiu.

⁶ N-xejoin-ia xa n-ka xa'ni ña'a ñayiu loko xa n-chiya'u-ia kuechi-ro. Te daa n-ya'a kiu n-xantuu Ianyuux. Te n-ka xini ñayiu xa du'a n-kuu.

⁷ N-tunda'a ña'a Cristu Jesús xa ja'an-r nuu ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xa n-chiya'u-ia kuechi-ro ntdaa-ro xi'in-i. Diuni n-tunda'a ña'a-ia xa ja'an-r nuu-i xa na kukanu ini koio-i-ia te na jini-i nax kuu xandaa. Ndaa ja'an-r, ñatu vete-r.

⁸ Diuni ta'u tniui-r nuu-n xa ja'an-n nuu se ka kukanu ini Cristu Jesús xa na kajan ta'u koio-s nuu Ianyuux dava'a nga nuu xtuu-s. Hora na dandaa nda'a-s xa kajan ta'u-s, maxku ku kiti ini-s, ni maxku kajan ta'u koio-s hora ka jantna'a tnu'u-s xi'in ñayiu.

⁹ Diuni juini-r xa ja'an-n nuu ñadi'i xa na kundix kuda'u-ña da'ma natau xi'in-ña. Na kava nxa'nu da'ma kui'no-ña. Maxku yo kadakutu-ña mee-ña. Maxku kukutu-ña oro a perla. Maxku yo na'a dandee-ña yoo-ña, ni maxku kui'no-ña da'ma yo ya'u.

¹⁰ Naa xa kadakutu koio-ña mee-ña na kada koio-ña xava'a ná ka kida ñá ka xinokuechi nuu Ianyuux.

¹¹ Hora dakua'a iin seyii ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús n-ka nataka, nanini na kunini koio-ña. Maxku chitna'a-ña. Nda'u nda'u na kunini koio-ña.

¹² Ñatu tna ini-r xa dakua'a iin ñadi'i se ka kuu seyii ka kukanu ini Cristu Jesús nuu ka nataka ñayiu ka kukanu ini-ia ni maxku taxnuni-ña nuu-s. Nanini na kunini-ña hora ka dakua'a-s-yi a hora ka ta'u tniu-s nuu-í.

¹³ Na kunuu seyii chi ki'na nuu n-kidava'a Ianyuux Adán, ijan dada n-kidava'a-ia Eva.

¹⁴ Daxa ñadu Adán n-danda'u ña'a Kui'na chi Eva n-danda'u-i, te xaxe'e xijan n-kuu-ña ñayiu n-kida kuechi.

¹⁵ Kue'e vida ka ya'a-ña hora ka xajan-ña da'ya, ko ma kuú-ña nux kukanu ini-ña Cristu Jesús, nux xemani-ña Ianyuux, nux kida-ña xa juini-ia, nux kunxa'nu-ña du.

3

Se taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xi'in se nkonetniu xa junukuechi-s nuu-i

¹ Se juini xa nkonetniu-s xa taxnuni-s nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús te junuu-s-yi, tniu va'a juini-s xa kune'e-s. Ñatu ja'an vete-r chi iin xandaa kuu.

² Se juini xa kada-s tniu ya'a, kidayika-i xa ku kuu-s iin se io ñayiu xañu'u nuu-s, chi kuu-s se va'a. Na ku kuu-s se idii ni ñadi'i io. Diuni na ku kuu-s se kunxa'nu, se kuñukax ini xi'in se xitondee ñayiu ka xe'en nukee nuve'e-s. Na ku kuu-s se tu'a va'a na kua'a daa na dakua'a-s ñayiu.

³ Na ku kuu-s se ñatu xi'i xa nde xini-s. Maxku ku kuu-s se ma kachi ini, se jantna'a. Na ku kuu-s se jan vii jan va'a, se tuu mani xi'in ñayiu. Maxku ku kuu-s se yo kajan ini tvini.

⁴ Diuni na ku kuu-s se yinda'a va'a familia-s xi'in se ka jandixa ña'a da'ya-s, te xndaxio-i xañu'u nuu-s

⁵ chi nux ña kua'a iin seyii xa kinda'a-s da'ya-s, ma kada-s xa kinda'a-s ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús.

⁶ Iin se dijan n-kixe'e xa kukanu ini-s Cristu Jesús, maxku kinda'a-s ñayiu ka kukanu ini-ia na ña'a yo ku ku i'ni-s te kada-s kuechi te kada u'u ña'a Ianyuux ná kada u'u-ia Kui'na.

⁷ Kidayika-i xa ku kuu-s se io ñayiu ñatu ka kukanu ini Cristu Jesús xañu'u nuu-s chi nux ñatu kuu-s se xndaxio ñayiu ijan xañu'u nuu-s, kui'a ja'an-i-si, te kuvete Kui'na.

⁸ Dani se nkonetniu xa junukuechi-s nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús, ndoñu'u xa ku kuu-s se io ñayiu xañu'u nuu-s. Na ku kuu-s iin se iin ni tnu'u. Maxku ku kuu-s se tu'a ndidí, ni maxku ku kuu-si se tñii tvini ñayiu.

⁹ Na ku kuu-s se jandixa xa iin xandaa kuu xa ka jandixa ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús. Na ku kuu-s se ña tuu nax kida xa kune ini-s.

¹⁰ Ki'na ka na kototnuni ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús se nduku-i xa junukuechi-s nuu-í. Nux va'a kida-s, na nkonetniu-s.

¹¹ Na ku kuu ñadi'i se tetutniu-n, ñá xndaxio ñayiu xañu'u nuu-ña, te maxku ku kuu-ña ñin ñá jan tnu'u ñayiu. Diuni na ku kuu-ña ñin ñá ña xi'i xa nde xini-ña. Na ku kuu-ña ñá kukanu ini-n xa va'a kada-ña tniuo xa kada-ña.

¹² Kidayika-i xa ku kuu se junukuechi ya se io idii ni ñadi'i, se yinda'a va'a da'ya-s xi'in dava ka ñayiu xtuu nukee nuve'e-s.

¹³ Nux va'a ka xinokuechi ñin se xinokuechi, va'a ka tniuo kune'e-s, te kuyii-s xa ja'an-s nuu ñayiu xa kukanu ini-s Cristu Jesús.

¹⁴ Nu xaku kiu xe kotoni'ni ña'a-r,

¹⁵ ko xa kachitnu'u ña'a-r nax io xa ja'an-n nuu ñayiu ka kukanu ini Ianyuux ndixa, n-kidava'a-r tutu ya'a juan xee nux kukuee-r xa xee-r. Ñayiu ya'a dani ka jandixa-i xa xandaa kuu tnu'u n-ja'an Ianyuux, te mee ni xandaa ka ja'an-i nuu inka ñayiu hora ka dakua'a-i-yi.

¹⁶ Xandaa xakuiti ña ka xini va'a-ro nax juini Ianyuux xa kada-ro xa na jandixa ka-ro-ia.

Cristu kuu Ia n-kuu ñayiu,

te n-ka xini ña'a ñayiu ñuñayiu xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

N-ja'an Espiritu Ianyuux xa ni ñin kuechi ñatuo n-kida Cristu.

Xitendodo xa n-ja'an-ia xi'in xa n-kida-ia nación xi'in nación jua'an.

Te ka jandixa ñayiu xa kuu-ia Ianyuux.

Te juan ndaa-ia andiu nuu nduka'nu-ia.

4

Janda io xa junukuechi Timoteo nuu Jesucristo

¹ Kaxi n-ja'an Espiritu Ianyuux xa na kuyatni xa naa ñuñayiu ma kukanu ini ka dava ñayiu Cristu Jesús. Jandixa koio dava ñayiu jan xa ja'an ñayiu ñu'u ña'a xaloko, te nkuitandijun-i-yi. Danda'u-i-yi.

² Ja'an ñayiu ijan xa ja'an ndaa-i, ko kuu-i ñayiu ka kidava'a tnu'u vete, te ña tuu nax kuu ini-i. Yo n-ka xixa nuu-i.

³ Dada'an ñayiu ya'a xa tñunda'a ñayiu, te ma juejoon-i xa kaxi ñayiu ijan ntdaa xa n-kidava'a Ianyuux xa kaxi ko'o-ro. Vatuka kaxi roo, ñayiu kukanu ini Cristu Jesús dava'a nga xa io xa kaxi xa ko'o-ro chi xna'a-ro xa n-ja'an Ianyuux xa io va'a xa kaxi ko'o-ro ntdaa xa n-xani ini-ia nux na juña'a-ro nuu-ia: "Na kuta'u-da, Taa-ro."

⁴ Na kaxi ko'o-ro ntdaa xa n-xani ini Ianyuux xa kaxi-ro, te maxku ku ja'an-ro xa maxku kaxi koio-ro, ko diuni na juña'a-ro nuu-ia: "Na kuta'u-da, Taa-ro."

⁵ Xaxe'e xa xijan ta'u-ro nuu-ia xa na nduu ii xa kaxi xa ko'o-ro, xi'in xaxe'e xa n-ja'an-ia xa nduu ii, xijan kuu xa nduu ii.

⁶ Nux na ja'an-n nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús tnu'u ya'a, kuu-n se xinokuechi va'a nuu-ia, te va'a ka kutnuni ini-n xa n-dakua'a-n. Xá jandixa-n xijan vaxi.

⁷ Maxku chinuu-n cuentu n-ka xo xani ini mee xixitna ñayiu dian xa ka najani ñaxa'nu vitna chi ñadu ñin xandaa kuu xijan. Ñadu ñin xa xiniñu'u kuu. Kada xa juini Ianyuux, te ñadu xa daa cuentu ijan ku jandixa-n.

⁸ Xa ka dadiki-ro te ka xikonuu-ro xa ka dakaa-ro tuchi, ñin xava'a kuu, ko ñatuo yo kunuu xijan. Xa yo ndandi'i kuu xa kida-ro xa juini Ianyuux chi xaxe'e xa kida-ro xa juini-ia, va'a tuu-ro ñuñayiu, te dani va'a kutuu-ro andiu xaxe'e xijan.

⁹⁻¹⁰ Ndetu-ro xa ndixi Ianyuux ndixa, Ia dakaku ñayiu ñuñayiu, Ia dananita'u ña'a roo, ñayiu ka kukanu ini-ia. Xa na nanita'u ñayiu yo nde'e

ka kidatniu-ro, te nda'u ka ya'a-ro. Io xa jandixa ntadaa ñayiu xa kakune'e-r ya chi ñn xandaa kuu.

¹¹ Juña tnu'u ñayiu ntadaa xa ja'an-r ya, te juña'a-n nuu-i xa na jandixa koio-i.

¹² Nux ñatu tna ini dava ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xa dakua'a-n-yi xaxe'e xa luchi-n, jando'o-n-yi. Ku ja'an nxa'nu-n, te ku kuñukax ini-n nuu-i ntadaa-i. Diuni juemani-n-yi. Kukanu ini na'i Cristu Jesús, te maxku jin tñi ini-n. Maxku kada-n kuechi. Kada ntadaa xa'a na kua'a na kunde'a ñayiu ka kukanu ini-ia, te daa na kada koio-i tuku.

¹³ Ka'u ndodo-n tnu'u Ianyuux xyodotnuni nuu ñayiu, jan do'o-n-yi, te dakua'a-n-yi chi kukuee-r ita'u xa xee-r.

¹⁴ Na n-ka xajan ndodo sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesu-cristu nda'a-s diki-n, n-ka ja'an-s nuu-n xa n-ja'an Ianyuux nuu-s xa kada-n tniu-ia. N-kida Ianyuux xa n-kua'a-n kida-n tniu-ia. Maxku ndunaa-n xijan.

¹⁵ Jun ini-n xa va'a ka kada-n tniu-ia na kua'a na jini ntadaa ñayiu xa va'a ka tu'a-n jua'an.

¹⁶ Jun ini-n xa jandixa-n ntadaa xa ja'an-r, te dakua'a-n ñayiu juini nda'u na ya'a-n. Nux daa na kada-n dakaku-n mee-n xi'in ntadaa ñayiu kunini tnu'u ja'an-n.

5

Nax io xa kada ñá n-xi'í yí, sexa'nu, ñayiu ka kidatniu du'a du

¹ Maxku kanandee-n ñn sexa'nu hora jan do'o-n-si. Kada-n kuenda xa taan jan do'o-n. Vivii ja'an-n nuu ntaka solteru hora jan do'o-n-si. Kada-n kuenda xa ñani-n ka kuu-s.

² Vivii ja'an-n nuu ntaka ñaxa'nu hora jan do'o-n-ña. Kada-n kuenda xa di'i-n ka kuu-ña. Dani hora jan do'o-n ntaka soltera, vivii ja'an-n nuu-i. Kada-n kuenda xa ku'a-n ka kuu-i, te maxku ku ja'an loko-n nuu-i. Ku kunxa'nu-n nuu-i.

³ Ñadi'i n-ka xi'í yí te ñayo na da'ya-ña io xa kachi-i xa nda'u-ña, na juña'a ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xa ka ndoñu'u-ña,

⁴ ko ñadi'i n-xi'í yí io da'ya a daiñani, na kachi koio-i xa nda'u-ña. Ki'na ka na kachi-i xa nda'u di'i-i a dixanu-i, ijan dada na kachi-i xa nda'u ñnka ñayiu. Mudu ya'a nachiya'u-i xa n-kachi tadi'i-i xa nda'u-i na luchi-i. Tna ini Ianyuux xa'a.

⁵ Dava ñá n-ka ndoo mee n-ka ndoo ñn, n-ka kukanu ini-ña xa dakaku ña'a Ianyuux, te ka xijan ta'u-ña nuu-ia nduu xakuaa;

⁶ ko dava ñá ka kuloko ka kudu'a. Ñatuka ka kida-ña xava'a, ka kida-ña xa kuu ini mee-ña.

⁷ Ta'u tniu nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xa na kada koio-i xava'a ya'a, na kua'a maxku ku jan tnu'u ña'a dava ka ñayiu.

⁸ Ñayiu ña kachi xa nda'u ntadaa familia-i, ñatuka jandixa-i xa n-ta'u tniu Ianyuux chi xe ini-i. Xe ini ka-i dada ñayiu ñatu kukanu ini Cristu Jesús.

⁹ Na nkodotnuni diu ñá ka xi'í yí nuu yodotnuni diu ñadi'i xa daa nga n-ka xi'í yí nux io-ña uni diko kuia, nux ñatu n-danda'u-ña yí-ña,

¹⁰ nux najunen tnu'u ña'a ñayiu xaxe'e xa n-kida-ña xava'a, nux n-xo ndeka va'a-ña da'ya-ña, nux xitondee-ña ñayiu xe'en ve'e-ña, nux najini-ña xe'e ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús, nux n-chindee-ña ñayiu nda'u ka ya'a te nux n-kida-ña xava'a du.

11 Maxku chidotnuni-n ñadi'i ka xi'í yíi ka kuu kuechi nuu xyodotnuni diu ñá xá xndaxio uni diko kuia jan chi vaa ni nanduku-ña yíi-ña te natnunda'a-ña. Te kunuu ka xijan dada tniú Cristu Jesús,

12 te dakuido datau-ña anu-ña chi ma daxinokava-ña tniú n-ja'an-ña xa kada-ña.

13 Daxa ka xini kudi-ña, te ñadu diko ni ka xini kudi-ña, chi diuni ka xikonuu-ña ve'e xi'in ve'e xa ka kine tnu'u-ña ñayiu. Diuni ka najani-ña cuentu ka teku-ña. Cuentu loko cuentu du'a ni ka ja'an-ña.

14 Xijan kuu xa va'a ka xa na natnunda'a ñadi'i n-ka xi'í yíi ka kuu kuechi. Na kundeka-ña da'ya-ña, te na junuu-ña nukee nuve'e-ña. Du'a na kada-ña na kua'a maxku jan tnu'u ña'a ñayiu ña ka kukanu ini Cristu Jesús.

15 Dava-ña, xa n-ka dandoo-ña ichi Ianyuux te n-tníi-ña ichi loko.

16 Io xa kachi ñá ka kukanu ini Cristu Jesús xa nda'u íin ñá n-xi'í yíi tuu nukee nuve'e-ña. Ñadu xa daa dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús kundeka ña'a. Na kundeka dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ñá n-ka xi'í yíi tuu mee tuu íin.

17 Na janya'u se ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús. Nux xyinda'a va'a-s ñayiu ka kukanu ini-ia xi'in nux kue'e hora ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, nux kue'e hora dakua'a-s ñayiu du, na janya'u-s uu vuelta chi daa io xa janya'u-s.

18 Na koo ya'u-s chi ja'an tnu'u Ianyuux yodotnuni: "Maxku chi'i-n ñunu yu'u ngutu hora xadi-n xi'in-ti triú." Diuni yodotnuni: "Io va'a xa janya'u se kida tniú."

19 Maxku kadandaa-n kuechi íin se taxnuni nuu ñayiu kukanu ini Cristu Jesús nux ñatu io uu a uni testiú.

20 Te se xandaa xakuíti n-kida íin kuechi, jando'o-n-si nuu xyuku ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús na kua'a na yu'u koio-i.

21 Kada nttaa xa n-kachitnu'u ña'a-r. Nini Ianyuux, xi'in Cristu Jesús xi'in ángel n-kaxí-ia xa ja'an-r nuu-n. Xi'in xandaa kada. Maxku njuíni-n xe'e se n-kida íin kuechi, ni maxku kanandee-n ñayiu ña tuu nax n-kida.

22 Kuekuee nanduku-n se jantuu tniú-n na ña'a kajan ndodo-n nda'a-n diki íin se kada kuechi hora netniú-s, te ku ja'an ñayiu xa diu-n n-kida xa n-kida-s kuechi. Jun ini xa mee ni xava'a kada-n.

23 Maxku ko'o-n mee ni ndute, ko'o xaku vinu xa na kutatna xiti-n chi xko ku'u-n.

24 Dava ñayiu n-ka kida kuechi, xá ka xini ñayiu ñuu-i xa n-ka kida-i, ijan dada kundaa kuechi-i, ko dava ka-i ki'na ka kundaa kuechi-i, ijan dada xini ñayiu ñuu nax kuu xa n-ka kida-i.

25 Ñayiu ka kida xava'a, ka xini-ro nax kuu xa ka kida-i. Diuni ka xini-ro xa n-ka kida inka ñayiu íin kuechi, juini na'i n-ka kida-i.

6

1 Ñayiu ka kidatniú du'a nuu xto'o-i, na koo-i xañu'u nuu-s, chi io xa koo-ro xañu'u nuu xto'o-ro. Du'a na kada-i na kua'a maxku kui'a ja'an ñayiu Ianyuux, ni maxku ku ja'an-i xa íin xaloko xadu'a ka dakua'a-ro ñayiu.

2 Ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ka kidatniú du'a nuu se kukanu ini-ia, na jueyu'u juendetu koio-i nuu-s; ñadu xa ma koo-i xañu'u nuu-s diko ni xaxe'e xa ka kuu-s xi'in-i se kukanu ini-ia. Du'a na kadatniú ka-i nuu-s xaxe'e xa xemani-i-si. Daxa se kukanu ini Cristu Jesús kuu-s, te kue'e xa ni'i-s xaxe'e tniú ka kida-i. Xa'a ja'an-n nuu ñayiu te jan do'o-n-yi.

Maxku kukajan ini-ro tvini

³ Se ka dakua'a ñayiu, te kakune'e-s iin xa ña ndaa hora dakua'a-s-yi, ña xe ini-s xa n-dakua'a ña'a Jesucristu. Xa n-dakua'a ña'a-ia jan dakua'a roo ñayiu. fin xandaa kuu.

⁴ Ka kuu i'ni-s xa ka tu'a-s, ko ñatu ndaa xa ka tu'a-s chi tuku ka ja'an-s nuu ñayiu. Ñatu ka dakua'a-s ñayiu xa n-dakua'a ña'a Cristu Jesús. Yo ka tna ini-s xa jantna'a tnu'u-s xi'in ñayiu xaxe'e iin xa ña ndandi'i te du'a kuu xa io xakuedi ini. Du'a kuu xa ña ka kuu inuu-s. Di'uni xaxe'e xijan kui'a ka ja'an tna'a-s, te ka dakuido kuechi tna'a neñuu-s.

⁵ Yo ka jantna'a tnu'u-s chi mee ni xaloko ka xani ini-s. Jandixa-s iin xa ña ndaa te dakua'a-s ñayiu diko ni xa ni'i-s tvini xa na kukuika koio-s.

⁶ Kue'e xa va'a kuu ñayiu kida xa juini Ianyuux, ko nux ñatu jan kuechi-i xa ñatu tuu nga xneva'a-i xa kaxi xa ko'o-i xa kundix kuda'u-i.

⁷ Ni iin xa ña tuu nax ne'e-ro n-kixee ñuñayiu ya'a na n-kaku-ro, te ni iin ña tuu nax kane'e-ro ji'in andiu kiu na kuu-ro.

⁸ Nux io xa kaxi xa ko'o-ro te nux io xa kundix kuda'u-ro, maxku jan yika-ro.

⁹ Ñayiu ka juini xa nkotuu kuika-i, ña xndedi ini-i hora daja'an ña'a Kui'na te kida-i kuechi. Ñatu ndaku-i xa kundedi ini-i nuu xaloko xadu'a kida-i. Yo ka tna ini-i xa kada-i xaloko xadu'a, te xaxe'e xijan nda'u ka ya'a-i.

¹⁰ Ñadu iin xa va'a kuu xa kukajan ini-ro tvini chi ñayiu yo kajan ini tvini, diko xa'a diko xijan ka kida-i xa na ni'i-i xijan. Dava ñayiu, ñatuka ka kukanu ini-i Cristu Jesús xaxe'e xa kukajan ini-i tvini, te yo kue'e vida ya'á-i xaxe'e xijan.

Io xa kada Timoteo xa juini Ianyuux

¹¹ Ko ndo'o, xa kuu-n se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, maxku daa kada-n. Jun ini xa kada na'i-n xava'a. Kada na'i xa juini Ianyuux, te kukanu ini na'i Cristu Jesús. Juemani na'i ñayiu, te vivii ja'an nuu-i. Jandixa na'i Ianyuux juini nda'u na ya'a-n.

¹² Xaxe'e xa kukanu ini-n Cristu Jesús, kada xava'a na ka kida ñayiu kukanu ini-ia. Maxku dakaku-n xa kutuu-n xi'in Ianyuux nikava nikuita chi xaxe'e xijan n-kaxi ña'a-ia te n-ja'an mee-n xa ma dakaku-n xa kutuu-n xi'in-ia nikava nikuita nuu n-ka nataka kue'e ñayiu.

¹³⁻¹⁴ Nini Ianyuux, Ia kida xa ndito ntdaa xa ndito xi'in Cristu Jesús, Ia n-ja'an ndaa nuu Poncio Pilato na n-kakune'e-ia Ianyuux, xa ta'u tni-u-r nuu-n xa'a. Jandixa-n ntdanditu'u xa ta'u tni-u-r, te maxku kuxe ini-n na kua'a maxku kanandee ña'a-r. Kada ntdaa xa'a, na kua'a kiu na ndixi Jesucristu jini-ia xa xa'a kida-n.

¹⁵ Na xee kiu n-xantuu Ianyuux xa ndixi Jesucristu, kada-ia xa jini-ro-ia. Nduka'nu Ianyuux te taxnuni-ia nuu ñayiu xi'in nuu ntdaa se taxnuni. Di'uni kunxa'nu-ia nuu ntdaa se ka kunxa'nu.

¹⁶ Idii mee-ia ña xi'í te ma kiu ma ñuu kuú-ia. Xaxe'e xa yo ndii-ia, ñayo xetu'a nuu tuu-ia. Ñayo xini-ia chi ñatu kanda nde'a-ro-ia. Na najuen tnu'u-ro-ia, te na ja'an-ro xa taxnuni-ia nikava nikuita. Amén.

¹⁷ Juña'a-n nuu ñayiu kuika io ñuñayiu ya'a, xa maxku ku kuu i'ni-i xaxe'e xa kuika-i, ni maxku kukanu ini-i tvini-i xi'in xaxii-i, chi danaa xee kiu ndunda'u-i. Ianyuux ndixa na kuitakaa kuitakuu-i chi mee-ia kuu Ia tuu nga taxi xa ka ndoñu'u-ro xa na kutuu va'a-ro.

¹⁸ Ta'u tni-u-n xa na kada koio-i xava'a. Di'uni ta'u tni-u-n xa na chindee koio-i ñayiu ka kunda'u; kue'e xa na juña'a-i-yi.

¹⁹ Xandaa xakuiti kutuu kuika-i andiu nux du'a na kada-i. Nikava nikuita kutuu koio-i nuu tuu Ianyuux. Ijan kuu nuu kutuu vii kutuu va'a koio-i.

²⁰ Kada na'i xa n-ta'u tniu Ianyuux xa kada-n. Ñadu xa daa cuentu ña ndandi'i ka ja'an dava ñayiu ku jandixa-n chi ñadu kuenda Ianyuux kuu xijan. Ka ja'an-i xa ka tu'a va'a-i, ko diko ni xa ka daka ni'no tna'a-i chi ñadu in xa ndaa ka ja'an-i.

²¹ N-ka dandoo-i Cristu Jesús. Ñatu ka kukanu ini-i-ia.
Na chindee chituu ña'a Ianyuux, Timoteo.

Carta kuu uu n-tunda'a Spalu nuu Timoteo

Ndajan tnu'u Spalu Timoteo

¹ Ru'u, Spalu, kuu-r se n-tunda'a ña'a Cristu Jesús xa ja'an-r nuu ñayiu xa n-ja'an-ia. Daa n-juini Taa-ro Ianyuux. N-ja'an-ia xa kutuu-ro xi'in-ia níkava níkuíta xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús.

² Tunda'a-r carta ya'a juan xee nuu-n, Timoteo. Xaxe'e xa n-dakua'a ña'a-r, xijan kuu xa n-kukanu ini-n Cristu Jesús. Kuenda kiu da'ya yii-r kuu ña'a xaxe'e xijan, te xemani ña'a-r. Xijan ta'u-r nuu Taa-ro Ianyuux xi'in nuu Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xa na chindee chituu ña'a-ia xi'in xa na kunda'u ini ña'a-ia. Diuni xijan ta'u-r nuu-ia xa na ku kunda ku kuvatu anu-n chi n-natu ini-n xa n-kida-n kuechi.

Io xa ja'an Timoteo nuu ñayiu xa n-kida Cristu Jesús

³ Ná n-xo xinokuechi xixitna-ro nuu Ianyuux daa xinokuechi-r nuu-ia, te ña kune ini-r xa xinokuechi-r nuu-ia chi ña tuu nax kida-r. Ntna'a vuelta xko xijan ta'u-r nuu Ianyuux xia'an-r: "Na kuta'u-da, Taa-ro Ianyuux xa n-kida-n xa n-kukanu ini ña'a Timoteo." Nduu xakuaa xijan ta'u-r;

⁴ te naja'an-r xa xko nda'i-n. Hora naja'an-r xa xko nda'i-n, kuu anu-r xa xe kotoní'ni ña'a-r xa na kuvete-r.

⁵ Na'a-r xa xandaa xakuiti kukanu ini-n Cristu Jesús, te ñatu xe tñi ini-r. Kukanu ini-n Jesús ná kukanu ini Loida, ñá kuu díxa'nu-n xi'in Eunice, ñá kuu dí'i-n Ianyuux.

⁶ Xaxe'e xijan na ja'an-r nuu-n xa kada na'i-n tñiu n-ja'an Ianyuux xa kada-n. Koo ini-n koo anu-n kada-n tñiu-ia. Na n-xajan ndodo-r nda'a-r diki-n, n-ja'an-ia xa kada-n tñiu-ia, te kida-ia xa kida-n tñiu xko kida-n.

⁷ Kada tñiu-ia chi n-kida-ia xa ñatu kuu-ro ñayiu io. Chindee ña'a-ia xa ñatu yu'u-ro xa ja'an-ro nuu ñayiu xa n-ja'an-ia. Diuni kida-ia xa xemani-ro ñayiu, te ñatu kundee Kui'na xa daja'an ña'a-i xa kada-ro xaloko xadu'a.

⁸ Xijan kuu xa maxku yu'u-n xa kakune'e-n Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro nuu ñayiu, ni maxku kujanuu-n xa kakune'e-n-ia nuu-i, ni maxku kujanuu-n xa yindi'u-r xaxe'e-ia. Nda'u ya'a ru'u xaxe'e xa kakune'e-r xa n-ja'an Ianyuux. Nux nda'u ya'a-n ná ya'a-r xaxe'e-ia, maxku kundu ini-n chi kada-ia xa ndaku-n xa kakune'e na'i-n-ia.

⁹ N-dakaku ña'a-ia te n-kaxi ña'a-ia xa ku kuu-ro da'ya-ia. N-kaxi ña'a-ia xaxe'e xa xemani ña'a-ia xi'in xaxe'e xa va'a-ia xi'in xaxe'e xa daa n-juini-ia; ñadu xaxe'e xa kida-ro in xava'a. Ndena ta nkavatuu ka ñuñayiu n-ñu ini Ianyuux xa kaxi ña'a-ia. Diuni n-ñu ini-ia xa kuú Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro.

¹⁰ Xaxe'e xa nda'u ini Ianyuux xi'in xaxe'e xa va'a-ia n-kida-ia xa n-ka xini-ro Cristu Jesús na n-kixi-ia ñuñayiu, te mee-ia kuu Ia n-kida xa ñatu n-te'yu yiki kuñu Jesús na n-yínduxi-ia. Diuni kada-ia xa kiu na nandoto koio roo, ñayiu ka kukanu ini-ia xa kuú-ro, ma kuu ka xa te'yu yiki kuñu-ro chi ma kuú-ro inka vuelta te níkava níkuíta kutuu-ro xi'in-ia. Ka xian tnu'u-ro ñayiu nax kada-i xa nanita'u-i xa na kua'a kutuu koio-i xi'in-ia níkava níkuíta.

¹¹ N-tunda'a ña'a Ianyuux xa ja'an-r xa'a nuu ñayiu; n-kaxi ña'a-ia xa ku kuu-r se dakua'a-i.

¹² Te xaxe'e xijan yindi'u-r te nda'u ya'a-r, ko ñatu kujanuu-r xa yindi'u-r xaxe'e xa n-kukanu ini-r xa junuu-ia xa n-taxndee-r-ia. Xini-r jundu kuu-ia te n-kukanu ini-r-ia.

¹³ Dakua'a ñayiu xa n-dakua'a ña'a-r; maxku kakune'e-n ñn xa ña ndaa na kua'a na jini-i xa kukanu ini-n Cristu Jesús xi'in xa xemani-n-yi. Ndaku-n xa dani kukanu ini-n-ia xi'in xa dani juemani-n ñayiu chi kunduu-n xi'in-ia.

¹⁴ Maxku tuku ja'an-n nuu ñayiu hora dakua'a-n-yi. N-ja'an Ianyuux nuu-n xa ja'an-n tnu'u-ia nuu-i. ñn xava'a kuu xijan. Na chindee ña'a Espiritu Ianyuux ñu'u ña'a hora na dakua'a-n-yi.

¹⁵ Xa na'a-n xa ntdaa ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ñuu xndatuu Asia n-ka dandoo ña'a. ñn-s nani Figelo te inka-s nani Hermógenes

¹⁶ Na kunda'u ini Ianyuux Onesíforo xi'in familia-s. Na chindee ña'a-ia chi kue'e vuelta n-taxi-s xa n-ndoñu'u-r, te ña kujanuu-s xa yindi'u-r xaxe'e Cristu Jesús.

¹⁷ Na n-kixi-s Roma n-nanduku ña'a-s xa nde na n-nani'i ña'a-s.

¹⁸ Na kunda'u ini ña'a Ianyuux kiu na ndixi Cristu Jesús. Va'a ka na'a mee-n xa yo n-chindee ña'a-s na n-xo tuu-s Éfeso.

2

¹ Xaxe'e xa chindee chituu ña'a Cristu Jesús, kadayika mee-n xa kada ka-n tniu-ia. Kuenda kiu da'ya-r kuu ña'a, Timoteo.

² Xa n-ja'an-r nuu-n xi'in nuu kue'e ñayiu n-ka nataka ñn vuelta, xijan juña'a-n nuu se n-dakua'a-n kukanu ini-n xa na dakua'a koio-s ñayiu.

³ Nda'u ya'a-ro nduu-ro, ko kada nde ini. Kada kuenda xa ñn soldado nda'u ya'a kuu-n.

⁴ ñn se kuu soldado, mee ni tniu n-xia'an se taxtnuni nuu-s, kida-s; ñatu kida-s tniu se xitu ñu'u a inka tniu. Mee ni tniu n-xia'an se ijan kida-s xa na kua'a na tna ini ña'a-s.

⁵ Diuni ka kuu-ro ná ka kuu se ka dadiki. Juini n-ndaku ñn se n-dadiki, ko ma ni'i-s corona-s nux ña n-dadiki-s xi'in se n-dadiki xi'in-s ná io ná jua'an.

⁶ Diuni ka kuu-ro ná kuu ñn se n-dada'u triu. Mee-s io xa nakueka-s xa n-dada'u-s nuu ñu'u-s, ñadu inka ñayiu.

⁷ Xa'a kuu xa ja'an-r te kani ini va'a nu nax kuu xa ja'an-r. Na taxi Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro xaxtnuni xa kutnuni ini-n ntdaa xa'a.

⁸ Maxku kande ini-n Jesucristu, Ia n-xi'í te n-nandoto-ia. Da'ya dana David kuu-ia. Xa'a kuu xa ja'an-r nuu ñayiu. Tnu'u va'a kuu.

⁹ Xaxe'e xa ja'an-r xa'a nuu ñayiu, kida u'u ña'a dava ka ñayiu te kue'e vida ya'a-r, diko cadena ndijun-r. Ná ndijun se n-xa'ni ndiyi ndijun-r, ko ñatu ndijun tnu'u Ianyuux.

¹⁰ Juini nda'u ya'a-r, ko kunde ini-r xa na nanita'u ñayiu n-kaxi Ianyuux xi'in Cristu Jesús xa ku kuu-i da'ya-ia xi'in xa na kutuu-i andiu nuu io mee ni xa vili ndaa te ya'u nikava nikuíta.

¹¹ Nux ka xi'í-ro xaxe'e Cristu Jesús kutuu-ro xi'in-ia.

¹² Nux ka kundee ini-ro hora nda'u ya'a-ro xaxe'e-ia, taxnuni-ro xi'in-ia. Nux na ja'an-ro xa ña xini-ro-ia, ja'an-ia xa ñatu xini ña'a-ia tuku.

¹³ Juini ma kukanu ini ka-ro-ia ná n-ja'an-ro, ko mee-ia kada na'i-ia xa n-ja'an-ia xa kada-ia,

chi Ianyuux kuu-ia, te xaxe'e xa kuu-ia Ianyuux ma kuu xa tuku ku ja'an-ia te tuku ku kada-ia.

ñn xandaa kuu xa'a.

Ndaku Timoteo xa dakua'a-s ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

¹⁴ Nadaja'an-n se ka dakua'a ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús dian xa'a. Jan do'o-n-si, te kunini Ianyuux. Ja'an-n nuu-s xa maxku jantna'a tnu'u-s hora

ñatu ka kuu inuu-s chi ña tuu nax kine'e-ro nux daa kida-ro. Xaxe'e tnu'u ka kakune'e-s hora ka jantna'a tnu'u-s nuu xyuku ñayiu daka ni'no-s-yi, te ma jandixa ka-i Cristu Jesús.

¹⁵ Va'a kada tniu Ianyuux na kua'a na ja'an-ia xa kendoo va'a tniuu-n, te ma kune ini-n. Ndukundee kada-n tniuu-ia. Nux du'a na kada-n, ndaku-n dakua'a-n ñayiu, te mee ni xandaa ja'an-n.

¹⁶ Ñadu xa daa cuentu ña ndandi'i ka ndatnu'u dava ñayiu ku jandixa-n chi ñadu kuenda Ianyuux kuu xijan. Ka dandoo ñayiu ijan Ianyuux xi'in ley-ia vaxi.

¹⁷ Xitendodo cuentu ka ja'an-i jua'an ná xitendodo ndi'yi. Nuú ñayiu ya'a yitna'a Himeneo xi'in Fileto.

¹⁸ Va'a n-ka xo jandixa nduu se ya'a xa tnu'u Ianyuux kuu ñin xandaa, ko ñatuka daa ka ja'an-s vitna. Ka ja'an-s xa xá n-ka nandoto ndiyi n-ka xi'í. Du'a kuu xa ka daka ni'no-s dava ñayiu, te ñatuka ka kukanu ini-i Cristu Jesús.

¹⁹ Du'a n-chidotnuni ñin se n-xo kakune'e Ianyuux: “Xini Ianyuux janda ka kuu ñayiu ndeka-ia.” Diuni yodotnuni: “Na dandoo ntdaa ñayiu ja'an xa kukanu ini-i Jesucristu xaloko ka kida-i.” Ná kuu xa n-xe kodotnuni nuu ñin yuu nukoo kutu kuu xa n-chidotnuni-s chi ma naa xijan.

²⁰ Na ja'an ntuku-r inka tnu'u ya'a. Ñadu mee ni kidi'oro xi'in kidi' plata io ñin ve'e ka'nu se kuika chi diuni neva'a-s ko'o yutnu xi'in kidi' ñu'u. Kidi' oro xi'in kidi' plata tnaa-s xa ya'u xi'in xa ñukax ini, te ko'o yutnu xi'in kidi' ñu'u tnaa-s xa ña xiniñu'u ka.

²¹ Nux ma kada kua-ro kuechi ku kuu-ro ná ka kuu kidi' xñu'u xa ñukax ini jan, te kada Ianyuux xa nduu-ro ñayiu ii. Junukuechi-ro nuu-ia, te idii ni vuelta kajan-ro anu-ro xa kada-ro mee ni xava'a.

²² Jun ini-n xa maxku kada-n yika kuechi, vitna kuu-n solteru, chi ñin se kuu solteru, yo kuu anu-s xa kada-s kuechi ñuñayiu. Kadayika mee-n xa kada-n xava'a na ka kida ñayiu n-ka ndundoo n-ka ndunini te ka xijan ta'u-i nuu Ianyuux. Diuni kadayika xa kukanu ini na'i-n xi'in-i Cristu Jesús xi'in xa juemani koio-n ñayiu. Na kutuu vii kutuu va'a koio-n xi'in-i.

²³ Maxku danuu-n cuentu ñatu kuu cuentu ñukax ini ka kakune'e xa n-ka ya'a xixitna-n ka ndatnu'u dava ñayiu, chi ñatu ndaa xijan. Xa na'a-n xa diko ni ka jantna'a tnu'u ñayiu xaxe'e cuentu ijan.

²⁴ Vivii na ja'an ñin se xinokuechi nuu Ianyuux nuu ñayiu, te maxku jantna'a tnu'u-s xi'in-i. Io xa ku kuu ñin se xinokuechi nuu Ianyuux se va'a kua'a xa dakua'a-s ñayiu. Diuni io xa ku kuu-s ñin se ñatu yachi ini.

²⁵ Na dakua'a-s ñayiu ka ja'an xa ñatu ja'an ndaa-s hora dakua'a-s inka ñayiu chi kudana kada Ianyuux xa natu ini ñayiu ijan xa daa n-ka ja'an-i, te jini koio-i ndeda xa kuu xandaa.

²⁶ Natu ini-i xa n-ka kida-i xa n-juini Kui'na xa kada-i, te ma kundeka ña'a ka-i. Du'a na kada-s na kua'a na kada-i xa juini Ianyuux.

3

Janda ku kuu ñayiu na kuyatni xa naa ñuñayiu

¹ Kuna'a xa yo nda'u ya'a ñayiu tiempo na kuyatni xa naa ñuñayiu.

² Mayo ka ñayiu kachi nda'u nuu tna'a chi mee nga-i jun ini-i. Yo vichi kukajan ini koio ñayiu jan tvini, te ku ja'an i'ni koio-i, te ku kuu-i ñayiu xe ini. Diuni kui'a ja'an koio-i Ianyuux. Ma jandixa koio-i tadi'i-i. Ni ma ja'an koio-i nuu Ianyuux: “Na kuta'u-da, Taa-ro”, ni ma koo-i xañu'u nuu-ia.

³ Ma juemani koio-i inka ñayiu, ni familia-i ma kunda'u ini-i. Jantna'a koio-i, te ma ndumani koio-i. Tekuechi neñuu koio-i inka ñayiu. Mee ni xaloko kada-i chi ma kundedi ini-i. Ndunde'e koio-i hora na jan do'o ña'a inka ñayiu. Jini u'u koio-i ñayiu kada xava'a.

⁴ Diko koio-i ñayiu n-ka xo kumani xi'in-i. Ma yu'u koio-i xa ka'ni koio-i ndiyi a xa kada-i inka xa kada-i. Xaxe'e xa kutuu va'a koio-i ku kuu koio-i ñayiu xe ini. Va'a ka ku kuu anu-i xa kada-i xa juini koio mee-i dada xa kada-i xa juini Ianyuux.

⁵ Ja'an nga-i xa jandixa-i Ianyuux, ko ña ndaa xa jandixa-i-ia, chi ma naja'an koio-i-ia xa na kua'a na chindee ña'a-ia. Maxku kandeka tna'a-n xi'in ñayiu io vitna ka kida na kada ñayiu ijan.

⁶ Ka kiu ñayiu ya'a ve'e ñá lilu, ñá kue'e xa n-ka kida, xa daja'an ña'a-i xa kada koio ka-ña xaloko xadu'a, te ka xejoon-ña chi ka tna ini-ña xa kada-ña xijan.

⁷ Ndikiu ndiñuu ka dakua'a ñá ya'a iin xa ka dakua'a-ña, ko ma uun jini-ña ndeda xa kuu xandaa.

⁸ Ná n-ka kida se n-xo nani Janes xi'in se n-xo nani Jambres xa n-ka ja'an-s nuu ñayiu xa maxku jandixa-i xa n-ja'an Moisés, daa ka kida ñayiu ya'a vitna xa ka dada'an-i xa ja'an-ro nuu ñayiu ka dakua'a-ro ndeda xa kuu xa ndaa. Mee ni xaloko xadu'a xñu'u anu-i. N-xika yata Ianyuux nuu-i xaxe'e xa ñatu jandixa-i-ia.

⁹ Juini ka dada'an-i xa ja'an-ro xijan nuu ñayiu, ko xee xa ma dada'an ka-i chi jini ñayiu xa ñayiu lilu ka kuu-i. Ya'a koio-i na n-ka ya'a nduu se ña n-ka jandixa Moisés.

Ja'an Spalu nuu Timoteo na tniu io xa kada-s

¹⁰ Xini va'a-n nax dakua'a-r ñayiu, Timoteo. Diuni xini-n janda xko kuu-r, te na'a-n nax n-xo kuu anu-r xa kada-r. Xini-n xa kukanu ini-r Ianyuux. Xini-n xa ñatu yachi ini-r, te xemani-r ñayiu. Diuni xini-n xa kunde ini-r hora nda'u ya'a-r.

¹¹ Koto na n-ka kida u'u ña'a ñayiu ñuu Antioquía, Iconio, Litra du xaxe'e Cristu Jesús. Nda'u n-ya'a-r ijan, ko n-kundee ini-r. ¡Naka kue'e xa n-ka kida ña'a ñayiu! Ko ñatu n-xa'ni ña'a-i chi n-chindee ña'a Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.

¹² Ntdaa ñayiu ka kida xa juini Ianyuux te ka kunduu-i xi'in Cristu Jesús, yo nde'e nda'u ka ya'a-i.

¹³ Ñayiu loko, kue'e ka xa ka kida-i jua'an. Dani ñayiu ka danda'u inka ñayiu, danda'u ka-i-yi vaxi. Nani kuu xa ka danda'u-i ñayiu, dani danda'u ña'a koio ñayiu.

¹⁴ Kajan anu-n xa jandixa na'i-n xa jandixa-n vaxi. Chinuu na'i xa n-dakua'a-n chi xa na'a-n jundu n-dakua'a ña'a.

¹⁵ Ndena luchi-n ka'u-n tnu'u Ianyuux xyodotnuni, te kutnuni ini-n nax kuu xa yodotnuni. Tnu'u Ianyuux yodotnuni kachitnu'u ña'a nax kada-n xa nanita'u-n. Xa kada-n xa nanita'u-n kuu xa kukanu ini-n Cristu Jesús.

¹⁶ N-ja'an Ianyuux nax chidotnuni dava se ñuñayiu, te n-ka xo chidotnuni-s. Ntdaa tnu'u Ianyuux xyodotnuni n-ka chidotnuni-s. Va'a xa kakune'e-ro tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni-s nuu ñayiu dakua'a-ro. Diuni va'a xa kakune'e-ro xa'a hora jan do'o-ro-i. Dani va'a xa kakune'e-ro tnu'u-ia nuu ñayiu n-kida iin kuechi chi natu ini-i. Xaxe'e xijan ka jandixa-ro-ia,

¹⁷ te diuni xaxe'e xijan ka kida roo xa ka kuu-ro ñayiu kukanu ini Cristu Jesús xava'a.

4

1-2 Ta'u tni-u-r nuu-n xa maxku dakuuta-n xa ja'an-n nuu ñayiu xa n-ja'an lanyuux. Nani ja'an-n nuu ñayiu ka juini xa kunini koio-i xa n-ja'an-ia, dani ja'an-n xijan nuu ñayiu ña ka juini xa kunini koio-i xijan. Ja'an-n nuu-i nax kuu kuechi ka kida-i. Jan do'o-n-yi xa maxku kada ka-i kuechi, te diuni ja'an-n nuu-i nax kada koio-i. Vivii dakua'a-n-yi; maxku kukiti ini-n nuu-i. Nini lanyuux xi'in Cristu Jesús, Ia ndadandaa kuechi ntdaa roo, ñayiu io vitna xi'in kuechi ñayiu xa n-ka xi'i xa xa'a ta'u tni-u-r nuu-n. Kixi Cristu Jesús inka vuelta ñuñayiu xa taxnuni-ia.

3 Xa'a ja'an-n nuu ñayiu vitna chi xee kiu kunini koio ñayiu xa kuu ini mee-i, te ma kachi ka-i xa kunini-i xa ja'an-ro. ñin xandaa kuu xijan. Nanduku koio-i kue'e maestru kakune'e xa ka tna ini mee-i, te kada koio-i xa kuu ini mee-i.

4 Ma kachi ka-i xa ja'an-ro nuu-i xa n-ja'an lanyuux. ñin xandaa kuu xijan. Kunini koio-i cuentu n-ka xani ini mee xixitna-i.

5 Ndo'o, maxku kada-n ñin xa ñatu natau. Kada nde ini-n hora nda'u ya'a-n. Ja'an nuu ñayiu nax io xa kada-i xa na nanita'u-i, te kada-n ntdaa tni-u-taxi lanyuux.

6 Xa'a ja'an-r nuu-n vitna, te io xa chinuu va'a-n xa ja'an-r chi vax kuyatni xa kuú-r xaxe'e lanyuux. Doko-r mee-r nuu-ia.

7 Nda'u n-xo ya'a-r xa n-kida-r ntdaa tni-u-taxi-ia, ko n-kida na'i-r. Dani kukanu ini-r Cristu Jesús; ñatu n-dandoo-r-ia. Kuenda kiu ñin se n-xe'en dava, te n-ndaku-s kuu-r xa n-kida-r ntdaa tni-u-taxi-ia,

8 te taxi Ia kuu Xto'o-ro, Ia ndadandaa kuechi-ro, ñin xa taxi-ia na xee kiu chi kida-r xa juini-ia. Kidandaa-ia hora ndadandaa-ia kuechi-ro. Ñadu ru'u ni ni'i xa taxi-ia chi diuni ni'i ntdaa ñayiu ka kuvete xa ndixi-ia.

N-ja'an Spalu xa kada Timoteo xa mani juini-s

9 Kundu ini-n ki kotoni'ni ña'a-n. Maxku kukuee-n.

10 Ndoñu'u ña'a-r chi n-dandoo ña'a Demas xaxe'e xa yo n-kukajan ini-s xa io ñuñayiu, te juan nu'u-s Tesalónica. Se kuu Crescente juan nu'u Galacia, te Tito jua'an Dalmacia.

11 Sluka nga tuu xi'in-r. Kandeka-n Smarku kixi na kua'a na junukuechi-r nduu-r xi'in-s nuu lanyuux.

12 Se nani Tíquico, n-natunda'a-r-si juan naxee Éfeso de.

13 Kane'e-n capa-r n-dandoo-r Troas ve'e ñin se nani Carpo kixi xi'in ntaka rollo tutu xi'in rollo ñii xyodotnuni tnu'u-r kixi. Mee ni rollo ñii kane'e-n kixi nux ma kuu xa kane'e-n ntdaa rollo jan kixi chi xijan yo ndoñu'u ka-r.

14 Alejandro, se kuu herrero, n-dada'an-s xa dakua'a-r dava ñayiu. Juña'a lanyuux ta'u-s chi kue'e xa n-kida ña'a-s.

15 Koo-n cuedado nuu-s ná io mee-r cuedado chi dada'an-s xa dakua'a-ro ñayiu xa n-ja'an Cristu Jesús. Vichi dada'an-s.

16 Na n-dada'an ni'no-r mee-r nuu juxtixia xa ki'na nuu, ni ñin ñayo n-chindee ña'a. Ntdaa se xinitna'a xi'in-r n-ka dandoo ña'a. Na taxkanu ini lanyuux xa daa n-ka kida ña'a-s.

17 N-ka dandoo ña'a-s, ko ña n-dandoo ña'a lanyuux Ia kuu Xto'o-ro. N-chindee ña'a-ia xa n-kakune'e-r-ia nuu ñayiu. Ntdaa ñayiu ña ka kuu yatnu'u Israel n-ka teku xa n-kaku-r nuu nga'a chi n-chindee ña'a lanyuux.

18 Mayo'a kada u'u ña'a chi nakueka ña'a-ia. Kutuu-r nuu taxnuni-ia. Juan kiu juan ñuu io xa ndadaka'nu-ro-ia. Nuncas ma jin ndi'i xa nduka'nu-ia. Amén.

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xndaxio nuu tuu Timoteo

¹⁹ Ndajan tnu'u-r Priscila xi'in Áquila xi'in familia Onesíforo.

²⁰ Erasto, tuu-s Corinto. Trófimo, ku'u-s. N-dandoo-r-si Mileto.

²¹ Kundu ini-n kixi-n na kua'a xa kutuu-n ya'a dadaa xee-ro yoo vixi. Ndajan tnu'u ña'a Eubulo xi'in Pudente. Diuni ndajan tnu'u ña'a Lino xi'in Claudia xi'in ntdaa ka se ka kukanu ini Cristu Jesús.

²² Na kunduu-n xi'in Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro. Na chindee chituu ña'a-ia, Timoteo.

Carta n-tunda'a Spalu nuu Tito

Ndajan tnu'u Spalu Tito

¹ Ru'u, Spalu, se xinokuechi nuu Ianyuux tunda'a carta ya'a juan xee nuu-n, Tito. Diuni kuu-r se n-tunda'a ña'a Jesucristu xa ja'an-r nuu ñayiu n-kaxi Ianyuux xa n-ja'an-ia xa na kua'a na kukanu ini koio-i Jesucristu xi'in xa na jini koio-i ndeda xa kuu xandaa te kada koio-i xava'a.

² Nux na jandixa koio-i Jesucristu, kutuu-i nuu tuu Ianyuux nikava nikuita na nandoto-i xa kuú-i. Ndena ta nkavatuu ka ñuñayiu n-ja'an Ianyuux, Ia ja'an ndaa, xa kutuu koio-ro xi'in-i nuu tuu-ia nikava nikuita.

³ Ianyuux, Ia dananita'u ña'a, n-xantu-u-ia kiu kixe'e ñayiu xa ja'an-i tnu'u ya'a nuu dava ka ñayiu. Na n-ka kixe'e-i xa ja'an-i xijan, n-ta'u tni-u-ia xa ja'an-r nuu inka ñayiu xijan tuku. N-kukanu ini ña'a-ia.

⁴ Kuenda kiu da'ya-r kuu ña'a, Tito, xaxe'e xa n-dakua'a ña'a-r, te n-kukanu ini-n Jesucristu.

Tniú kida Tito Creta

Xijan ta'u-r nuu Taa-ro Ianyuux xi'in nuu Cristu Jesús, Ia dananita'u ña'a, xa na chindee chituu ña'a-ia nduu-ia. Diuni xijan ta'u-r nuu-ia xa na ku kundaa ku kuvatu anu-n chi n-natu ini-n xa n-kida-n kuechi.

⁵ N-dandoo ña'a-r Creta de xaxe'e xa na kada ndi'i-n xa n-kendoo ka xa kada-ro xi'in xa kaxi-n se taxnuni koio nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ntaka ñuu nuu xndaxio ñayiu ka kukanu ini-ia. Kada nani n-ja'an-r xa kada-n.

⁶ Se nduku-n xa taxnuni-s nuu ñayiu kukanu ini-ia, na ku kuu-s se ña tuu na tnu'u io. Maxku ku kuu-s se io uu ñadi'i. Na taxnuni se nduku-n nuu ñayiu jan nux kukanu ini da'ya-s Cristu Jesús xi'in nux ñatu kutnu'u xa ka ndandita-s nuu-s xi'in nux ñayo ja'an xa ñatu ka kunxa'nu-s.

⁷ Kidayika-i xa ku kuu se taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini-ia ñn se ña tuu na tnu'u io chi tniú Ianyuux kada-s. Io xa ku kuu-s se ñatu xe ini, ñn se ñatu yachi kiti ini. Maxku ku kuu se taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini-ia ñn se xi'i. Maxku ku kuu-s se ma kachi ini, se jantna'a, ni maxku ku kuu-si se tñi tvini ñayiu.

⁸ Na ku kuu se nduku-n xa taxnuni-s nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ñn se xitondee ñayiu ka xe'en nukée nuve'e-s, ñn se ñu ini xa kada-s mee ni xava'a, ñn se kunxa'nu, ñn seva'a, ñn se kida xa juini Ianyuux, ñn se ndedi ini hora kuu anu-s xa kada-s ñn xaloko.

⁹ Na taxnuni ñn se nduku-n nux xandaa xakuíta jandixa-s xa ñn xandaa kuu xa n-dakua'a-ro-s xi'in dava ka ñayiu, te na dakua'a-s inka ñayiu. Na ja'an-s nuu ñayiu ka jan tnu'u ña'a ndeda xa ka ja'an-i kuu xa ñatu nakaxtna'a xi'in xa n-ja'an Cristu Jesús, te na daxino ini-s-yi.

¹⁰ Du'a na kada-s chi yo xndaxio ñayiu ka kuxe ini nuu dava se ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús. Te ka danda'u-i ñayiu ka dakua'a-i chi mee ni tnu'u vete ka ja'an-i nuu-i. Ñatu ka dakua'a-i-yi ñn xa ñukax ini. Kue'e ñayiu ka kuu yatnu'u Israel du'a ka kida.

¹¹ Maxku juejoon koio se ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xa daa kada ñayiu ijan chi daka ni'no-i ñayiu ka dakua'a-ro. Nikee nive'e ñayiu daka ni'no-i. Ñatu ka dakua'a-i ñayiu xa dakua'a-ro-i chi tuku xa ka dakua'a-i-yi. Xa na ni'i-i tvini ka dakua'a-i-yi. Du'u-i ñayiu xa du'a kida-i.

¹² Mee ñin se Creta n-xo dakua'a ñayiu n-jan tnu'u ñayiu ñuu-s. Du'a n-ja'an-s: "Yo unu vete ñayiu Creta. Yo unu loko-i. Nde'e ka xaxi-i. Te unu kudi-i."

¹³ Te ndaa n-ja'an-s. Kanandee-n ñayiu tuku dakua'a inka ñayiu jan te juña'a-n nuu-i xa na jandixa-i xa dakua'a-ro ñayiu vaxi. ñin xandaa kuu xijan.

¹⁴ Maxku chinuu-n cuentu n-ka xani ini mee xixitna ñayiu Israel, ni xa ka ta'u tniyu ñayiu ñatu ka jandixa xa n-ja'an Jesús. ñin xa ndaa n-ja'an Jesús.

¹⁵ Ñayiu va'a, mee ni xava'a ñu ini-i xa kada-i, te ma kani ini loko-i, ni ma nduu-i ñayiu loko. Ñayiu ñu'u xaloko anu, mee ni xaloko ka xani ini-i, te ma kada xaloko ka xani ini-i jan xa nduu-i ñayiu va'a. Ñatu ka jandixa-i Cristu Jesús. Mee ni xane xayichi ka xani ini-i, te ña tuu nax kuu anu-i.

¹⁶ Ka ja'an-i xa kunduu-i xi'in lanyuux, ko xaxe'e xa ka kida-i xaloko xadu'a, ña ndaa xa kunduu-i xi'in-ia. Kue'e xane xayichi ka kida-i. ñin xa januu kuu. Ka kuxe ini-i nuu lanyuux. Ñatu ndaku-i xa kada-i ñin xava'a. Daa juña'a-n ñayiu.

2

Janda dakua'a Tito ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

¹ Ko ndo'o, Tito, na nakaxtna'a xa dakua'a-n ñayiu dian xi'in xa dakua'a mee-r ñayiu vaxi. ñin xandaa kuu.

² Juña'a-n nuu sexa'nu xa maxku ko'o-s xa nde xini-s, te na kada-s xava'a na kua'a na koo ñayiu xañu'u nuu-s, te na ku kunxa'nu-s. Juña'a-n nuu-s xa na jandixa koio-s xa dakua'a-ro ñayiu vaxi. ñin xandaa kuu xijan. Juña'a-n nuu-s xa na juemani-s ñayiu. Diuni juña'a-n nuu-s xa na kukanu ini ka-s lanyuux.

³ Diuni juña'a-n nuu ñaxa'nu xa na kada-ña xava'a te na ku kuu ñukax ini-ña. Maxku jan tnu'u-ña ñayiu, ni maxku ko'o-ña xa nde xini-ña. Juña'a-n nuu-ña xa na kada koio-ña xava'a na kua'a na kada koio dava ka ñayiu xava'a tuku.

⁴ Na juña'a-ña nuu ñá ka kukuechi xa na juemani-ña yii-ña xi'in da'ya-ña.

⁵ Diuni na juña'a-ña nuu ñá ka kukuechi ya xa na ku kunxa'nu-ña te maxku chitna'a-ña xi'in inka seyii. Na juña'a-ña nuu-ña xa na kada-ña tniyu io nukee nuve'e-ña te na jueyu'u juendetu-ña nuu yii-ña na kua'a maxku kui'a ja'an ñayiu lanyuux.

⁶ Diuni juña'a-n nuu se ka kukuechi xa na ku kunxa'nu-s.

⁷ Te ndo'o, Tito, kada xava'a na kua'a na kada koio dava ka ñayiu xava'a tuku. Nux dani na kada-n xava'a, koo-i xañu'u nuu-n. Hora na dakua'a-n ñayiu, ja'an ndaa-n nuu-i; ñadu xa tuku xa ku ja'an-n.

⁸ Ja'an-n mee ni xandaa nuu-i na kua'a maxku kine tnu'u ña'a ñayiu dakua'a-n xi'in xa na kujanuu ñayiu ka dada'an xa dakua'a-n-yi, te ma jan tnu'u ña'a ka-i roo, chi ñavada kine'e ka-i cuentu.

⁹ Juña'a-n nuu ñayiu ka kidatniyu du'a nuu xto'o-i xa na jueyu'u na juendetu koio-i nuu-s te na kada koio-i xa juini-s xa na tna ini ña'a-s. Maxku dadavatna'a-i xi'in-s.

¹⁰ Juña'a-n nuu-i xa maxku du'u-i xaxii xto'o-i. Na kava nxa'nu mudu-i na kua'a na kukanu ini ña'a xto'o-i. Nux na kava nxa'nu mudu-i, jini xto'o-i xa ka kukanu ini-i Cristu Jesús xi'in xa ka ka'u-i tnu'u lanyuux yodotnuni, te najutenu'u-s lanyuux, Ia dananita'u ña'a. Ntdaa xijan juña'a-n nuu ñayiu dian.

¹¹ N-ka tekuro xi'in dava ka ñayiu xa n-ja'an lanyuux nax io xa kada koio ñayiu ñuñayiu xa na nanita'u koio-ro xi'in-i.

¹² Diuni n-ka tekuro xi'in-i xa io xa dandoo-ro xi'in-i xaloko xadu'a ka kida-ro xi'in xa maxku kani ini ka-ro xi'in-i xa kada-ro xi'in-i xane xayichi. Diuni n-ka tekuro xa io xa ku kunxa'nu koio-ro xi'in xa io xa jandixa koio-ro xa ta'u tniyu lanyuux xi'in xa io xa kada koio-ro xi'in-i xa juini-ia. Roo, ñayiu n-ka kukanu ini Cristu Jesús, Ia dananita'u ña'a n-ka kida-ro xaloko xadu'a ná ka kida ñayiu ñatu ka kukanu ini-ia.

¹³ Na kada koio-ro xi'in ntdaa ñayiu n-ka kukanu ini Cristu Jesús xa ta'u tniyu lanyuux nini xndetu-ro xa ndixi Cristu Jesús, Ia n-kida xa nanita'u-ro, Ia kandeka ña'a nu'u andiu. Kiu ijan kixi lanyuux, te jini ñayiu xa nduka'nu-ia. Xndetu-ro xa na xee kiu ijan, te yo ka kudi ini-ro.

¹⁴ N-xi'í Cristu Jesús xa n-chiya'u-ia ntdaa kuechi-ro te ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro; kuenda kiu ña tuu na kuechi n-ka kida-ro. N-kida-ia xa n-ka nduu-ro da'ya-ia, te yo ka kuu anu-ro xa kada-ro xa ta'u tniyu-ia vitna.

¹⁵ Ntdaa xa n-kakune'e-r ya, juña'a-n nuu ñayiu xa na kada koio-i. Te nux ndeda-i ña juini kada xa kakune'e-r, kanandee-n-yi. Nux na kuekundee ña'a ñayiu kanandee-n-yi tuku; maxku juejoon-n xa kuekundee ña'a-i.

3

Nax io xa kada koio ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

¹ Diuni juña'a-n nuu ñayiu de xa na jueyu'u na juendetu-i nuu juxtixia ñuu-i xi'in nuu dava ka se ka taxnuni nuu-i. Na jandixa koio-i-si. Na koo anu-i xa kada-i xava'a.

² Diuni juña'a-n nuu-i xa maxku kui'a ja'an-i inka ñayiu, ni maxku jan kui'a-i-yi. Maxku jantna'a koio-i. Na kutuu mani-i xi'in dava ka ñayiu du. Nda'u kee na kutuu koio-i na kua'a na kunde'a dava ka ñayiu.

³ Na ta kukanu ini koio ka-ro Jesucristu, n-ka xo kuloko n-ka xo kudu'a ni-ro, te ñatu n-ka xo jandixa-ro ley lanyuux chi tuku n-ka dakua'a ña'a ñayiu. Ntdantu'u xaloko xadu'a n-kuu anu-ro xa kada-ro n-ka kida-ro, ñatu n-ka xo ndedi ini-ro. N-xo xia'an-ro justu anu-ro. Mee ni xane xayichi n-ñu'u anu-ro. N-ka xo kukuedi ini-ro hora n-ka xo tekuro xa xe kotuu va'a inka ñayiu jua'an. Diuni n-xo xini u'u-ro dava ka ñayiu, te n-xo xini u'u tna'a-ro xi'in ñayiu ka xinitna'a xi'in-ro.

⁴ Daa n-ka xo kida-ro, ko n-ka tekuro nax n-kida lanyuux, Ia dananita'u ña'a xa nanita'u-ro xi'in nax io xa kada-ro na kua'a daa dananita'u ña'a-ia. Diuni n-ka tekuro xa xemani ña'a-ia.

⁵ Ñadu xaxe'e xa n-ka kida-ro in xava'a dananita'u ña'a-ia chi dananita'u ña'a-ia xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a-ia. N-kida Espiritu-ia xa n-ka nduu-ro inka ñayiu; ñatuka ka kuu-ro ná n-ka xo kuu-ro.

⁶ N-kida lanyuux xa n-kee ña'a Espiritu-ia xaxe'e xa n-chiya'u Jesucristu kuechi-ro. Yo kidatniyu Espiritu-ia anu-ro.

⁷ N-kida-ia xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi n-ka kida-ro xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a-ia xi'in xaxe'e xa xemani ña'a-ia. Te xñu ini-ro xa ni'i-ro ta'u-ro. Ta'u-ro kuu xa kutuu-ro nuu tuu lanyuux nikava nikuita.

⁸ In xandaa kuu xa kakune'e-r, ñadu in xavete. Ta'u tniyu-ro nuu-n xa dakua'a-n ñayiu xa kakune'e-r ya na kua'a daa na kada ñayiu ka kukanu ini lanyuux xava'a. Daa na jun ini koio-i. Nux na jandixa koio-i xa kakune'e-r ya, kue'e xava'a kuu-i ntdaa-i.

⁹ Maxku danuu-n cntudo ña ndandi'i. Ni maxku yo nduku tnu'u-n jundu n-ka xo kuu tadi'i xixitna ñayiu dian, ni maxku yo nduku tnu'u-n nuu ndexu vaxi koio-i. Ni maxku jantna'a tnu'u-n xi'in dava ka ñayiu xaxe'e ley n-chidotnuni Moisés chi ña tuu nax kine'e-n.

¹⁰ Se na kada xa ka'nde tna'a ñayiu ka kukanu ini Jesucristu, kanandee-n-si uu a uni vuelta. Te nux ña n-jandixa ña'a-s maxku kandeka tna'a ka-n xi'in-s. Kuijun-n-si

¹¹ chi kuna'a-n xa se daa kida, seloko kuu-s; mee ni xaloko xani ini-s. Dakuita-s mee-s chi kue'e xa kida-s.

N-ja'an Spalu xa kada Tito xamani juini-s

¹² Ñu ini-r xa tunda'a-r Artemas o Tíquico xee Creta de. Kiu na xino ndeda iin-s, xee-n Nicópolis. Ijan nanitna'a-ro chi ñu ini-r xa ijan kutuu-r yoo vixi. Kundu ini-n kixi-n.

¹³ Juña'a-n ntdaa xa ka ndoñu'u se kuu abogado nani Zenas xi'in Apolo hora na njunu ichi-s na kua'a maxku ña'a ndoñu'u xa ndoñu'u koio-s ichi ji'in-s. Juña'a ndendaa xe kandita-n.

¹⁴ Na kada koio ñayiu ka kukanu ini xi'in-ro Jesucristu xava'a. Na juña'a-i xa ka ndoñu'u inka ñayiu kukanu ini-ia. Na dakua'a-i chindee tna'a-i.

¹⁵ Ntdaa se xtuu xi'in-r ya'a ka ndajan tnu'u ña'a, Tito. Juña'a nuu ntdaa ñayiu xemani ña'a xndaxio dian xa yo ndajan tnu'u-r-yi. Na chindee chituu ña'a Ianyuux ntdaa-n.

Carta n-tunda'a Spalu nuu Filemón

Ndajan tnu'u Spalu Filemón

¹ Daña Spalu, se yindi'u xaxe'e Cristu Jesús, tunda'a-da xi'in ñani-ro Timoteo carta ya'a juan xee nuu ndixi, Filemón. Mani ka juini ña'a-da. Ntdaa-ro ka kida tniu Ianyuux.

² Diuni tunda'a-da carta ya'a juan xee nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu ka nataka kutu ve'e-n xi'in nuu Arquipo, se xinokuechi nuu Cristu na xinokuechi ñin soldado nuu se taxnuni nuu-s xi'in nuu ku'a-ro Apia, ñá kukanu ini Cristu xi'in-ro tuku.

³ Xijan ta'u-da xa na chindee chituu ña'a Taa-ro Ianyuux xi'in Jesucristu, Ia taxnuni nuu-ro. Xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia xa na ku kundaa ku kuvatu anu koio-n chi n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi.

Kukanu ini Filemón Jesús, te xemani-s-ia

⁴ Ntna'a naja'an ña'a-da hora xijan ta'u-da nuu Ianyuux, xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu-ia.

⁵ Xko xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu-ia chi xko tekuda xa xemani-n Jesús, Ia taxnuni nuu-ro xi'in nuu ñayiu ka kukanu ini-ia. Diuni xko xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu-ia xaxe'e xa dani kukanu ini-n-ia xi'in xaxe'e xa jandixa-n xa xanda xakuiti ka kukanu ini ñayiu dian Jesús.

⁶ Diuni xijan ta'u-da xa hora na ja'an-n nuu ñayiu xa kukanu ini-n Jesucristu xi'in xa n-ja'an-ia, na ja'an-n nuu-i xa yo kue'e xa kine'e koio-ro xaxe'e xa kunduu-ro xi'in-ia.

⁷ Yo vichi kudi ini-da te kuka'nu anu-da xaxe'e xa xemani-n ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii, te diuni kida-n xa ka kuka'nu anu-i, Ñani.

Kakune'e Spalu Onésimo

⁸ Xaxe'e xijan xi'in xaxe'e xa n-tunda'a ña'a Cristu, kuyi-da xa kidajuexa ña'a-da xa kada-n ñin xa io xa kada-n, ko ñatu kuu ini-da xa kadajuexa-da xa kada-n xa io xa kada-n

⁹⁻¹⁰ xaxe'e xa xemani ña'a-da. Kakune'e-da Onésimo, se kuu kuenda kiu da'ya-da xaxe'e xa ñatu ka kuu-s ná n-xo kuu-s xaxe'e xa n-xian tnu'u-da-s nax io xa kada-s xa nanita'u-s. Nu yindi'u-da ya n-ja'an-da xa'a nuu-s. Daña, kuu-da nda'a xe'e Cristu Jesús, te yindi'u-da xaxe'e-ia.

¹¹ Ñatuka kidatniu Onésimo nuu-n vitna, ko kine'e-n ñin xa kine'e-n xaxe'e xa kada-s ñin xa kada-s na naxee-s dian. Dani daña, chindee ña'a-s.

¹² Kuko'yo ini-da xa juan naxee-s nuu-n chi yo xemani-da-s.

¹³ N-juini-da xa kutuu ka-da xi'in-s, xa junokuechi ka-s nuu-da ñini kindi'u ka-da, xaxe'e xa ña yoo ndixi xa junokuechi-n nuu-da. Yindi'u-da xaxe'e xa n-ja'an-da nuu ñayiu nax io xa kada-i xa nanita'u-i.

¹⁴ Xaxe'e xa ñatu n-ja'an-n xa nu kutuu ka-da xi'in-s a ña'a, xijan kuu xa natunda'a-da-s juan naxee. Nux na kachi-n xa na kutuu ka-da xi'in-s, kutuu ka-da xi'in-s, te nux ña'a ma taxnuni-da nuu-n.

¹⁵ Vaa xa na kutuu-n xi'in-s nikava nikuita andiu, n-kee-s ve'e-n ñin tiempo.

¹⁶ Nakueka-n-si, ko ñadu xa ku kadatniu du'a ka-s nuu-n. Ku kuva'a anu-n nuu-s chi ndandi'i-s vitna xaxe'e xa diuni kukanu ini-s Cristu. Yo xemani-da-s, ko io xa juemani ka-n-si xaxe'e xa n-kidatniu-s nuu-n xi'in xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in-s xi'in Cristu.

¹⁷ Nani kuva'a anu-n nuu-da xaxe'e xa kukanu ini-ro Cristu, dani io xa ku kuva'a anu-n nuu-s.

¹⁸ Nux nax n-kida ña'a-s a nux tau-s nuu-n, ndajan ya'u ña'a-n mee-da.

¹⁹ Xi'in nda'a mee daña Spalu, chidotnuni-da nuu tutu ya'a xa nachiya'u-da xa tau-s. Tau-n nuu-da chi kutuu-n andiu xaxe'e xa n-kachitnu'u ña'a-da nax kada-n xa nanita'u-n, ko naa xa ja'an-da xa chiya'u ña'a-n, du'a kakune'e mee-da xa nachiya'u-da xa tau-s nuu-n.

²⁰ Kada tna'a-n xa juini-da chi ka kunduu-ro xi'in Cristu, Ia taxnuni nuu-ro, na kua'a na kuka'nu anu-da, Ñani.

Ka ndajan tnu'u se xyindi'u ka'nu xi'in Spalu Filemón

²¹ Kukanu ini-da xa jandixa ña'a-n. Kukanu ini-da xa ñadu xijan ni kada-n chi kue'e ka xa kada-n.

²² Inka ntuku xa juini-da. Juini-da xa kada tu'a-n ñin nuu kutuu-da chi ñu ini-da xa xee-da dian. Ñu ini-da xa xee-da chi ka xijan ta'u-n nuu Ianyuux xa na xee-da.

²³ Ndajan tnu'u ña'a Epafras. Yindi'u-da xi'in-s xaxe'e Cristu Jesús.

²⁴ Diuni ndajan tnu'u ña'a Smarku, Aristarco, Demas, Sluka du. Ka kida-da xi'in-s tniyuux.

²⁵ Na chindee chituu ña'a Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, ñin ñin-n.

Carta n-kua'a nuu ñayiu Israel

Xi'in Da'ya Yii-ia, n-ja'an Ianyuux nuu-ro

¹ Xá n-kuu kue'e kuia n-ja'an Ianyuux nuu taxa'nu tnetnu-ro. Kue'e vuelta n-tunda'a-ia se ka ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu jan, te ñin ñin vuelta, n-ka tekú ñayiu jan ita'u ita'u tnu'u Ianyuux.

² Ko vitna, kiu vax ndi'i ntdaa xa io, n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia n-kixee ñuñayiu, xa ja'an Ianyuux nuu-ro. Xi'in Da'ya Yii-ia n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io. Te n-kida Ianyuux xa ntdaa xa io, kuu kuenda Da'ya Yii-ia.

³ Dande'a ña'a Da'ya Yii Ianyuux, xa Ia kunxa'nu ka, Ia taxnuni nuu ntdaa xa io, kuu Ianyuux. Na jini-ro Da'ya Yii Ianyuux, jini-ro Ianyuux, chi nani kuu Ianyuux, dani kuu Da'ya Yii-ia. Ndeka va'a Da'ya Yii Ianyuux ntdaa xa io, xi'in tnu'u-ia taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Na n-xi'i-ia, n-chiya'u-ia kuechi-ro, n-kida-ia xa n-ndundoo-ro. Te dada n-nukoo-ia nda'a kua'a Ianyuux, te ijan taxnuni-ia nuu taxnuni Ianyuux andiu.

Kunxa'nu ka Da'ya Yii Ianyuux dada ángel

⁴ Kunxa'nu ka Da'ya Yii Ianyuux dada dava'a nga ángel. Chi danani Ianyuux Da'ya Yii-ia, Da'ya Mani-ia. Ko danani Ianyuux ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia.

⁵ Chi nuncas ña n-ja'an Ianyuux nuu ia ka xinokuechi nuu-ia, xa n-ja'an-ia nuu Da'ya Yii-ia:

Da'ya-r kuu-n;
vitna n-kuda'ya ña'a-r.

Te na n-kakune'e Ianyuux ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, nuncas ña n-ja'an-ia:

Ku kuu-r Taa-ia,
te ku kuu mee-ia Da'ya Yii-r.

⁶ Na n-kida Ianyuux xa n-kixee Da'ya Yii-ia ñuñayiu, n-ja'an-ia nuu-ia:
Na ndadaka'nu ña'a koio ntdaa ia ka xinokuechi nuu-r.

⁷ Na n-kakune'e Ianyuux ángel, n-ja'an-ia:

Kida-ia xa ka kuu ia ka xinokuechi nuu-ia ná kuu tachi kane,
kida-ia xa ka kuu-ia ná ka kuu yañu'u.

⁸ Ko na n-kakune'e Ianyuux Da'ya Yii-ia, n-ja'an-ia:
Ianyuux kuu-n.

Taxnuni-n kuia ma jin ndi'i.
Taxnuni-n, te ndadandaa-n ntdaa xa io.

⁹ Va'a xemani-n ntdaa xa kuu xava'a,
u'u juini-n ntdaa xa kuu xa u'u.

Xijan kuu xa xá n-kida Ianyuux xa kunuu mee-n nuu ntdaa se kutna'a xi'in-n.
Ná ka xodo ñayiu aciti diki se kunxa'nu ka,

da n-xodo Ianyuux aciti diki mee-n,
xa kuvete-n xa kuvete ka-n.

Kuu Ianyuux xia'an-ia nuu Da'ya Yii-ia.

¹⁰ Diuni n-ja'an Ianyuux nuu Da'ya Yii-ia:

Ki'na nuu, antecas xa kua'a ntdaa xa io,
n-kidava'a mee-n ñuñayiu ya'a.

Te xi'in nda'a mee-n, n-kidava'a-n andiu.

¹¹ Jin ndi'i ntdaa xa io andiu,
ko kutuu na'i ka mee-n kuia ma jin ndi'i.

Ná kutu'u ñin da'ma,
da kutu'u ntdaa xa io andiu.

¹² Ná xajan tnatnu ñin seyii doo-s,
du'a ndajan tnatnu mee-n ntdaa xa io.

Ná nadama ñin ñayiu da'ma-i,
da nadama mee-n ñuñayiu xi'in andiu.

Ko mee-n, ku kuu-n ná kuu-n vitna,
te nuncas ma jin ndi'i kuia kutuu-n.

¹³ Nuncas ña n-ja'an Ianyuux nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, ná
n-ja'an-ia nuu Da'ya Yii-ia:

Nkoo-n nda'a kua'a-r,
nde kada-r xa jueñi ni'na-n ntdaa xa jantna'a xi'in-n.

¹⁴ Chi ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux ka kuu-ia. Tunda'a Ianyuux ia
ka xinokuechi nuu-ia kixi, xa chindee koio-ia ñayiu dakaku ña'a Ianyuux, xa
kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux andiu.

2

Maxku kande ini-ro tnu'u-ia

¹ Xijan kuu xa, io xa chinuu va'a-ro tnu'u n-teku-ro. Io xa jandixa-ro tnu'u
Ianyuux, xa maxku kande ini-ro tnu'u-ia.

² Xá n-kuu kuia, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux n-ka xia'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Te tnu'u ndaa kuu. N-ndadandaa Ianyuux ntdaa ñayiu ña n-ka
jandixa tnu'u jan, n-kida u'u-ia ntdaa ñayiu n-ka kida xa u'u.

³ Ñin xava'a xava'a kuu xa dakaku ña'a Ianyuux mee-ro. Ko nux ñatu
chinuu-ro tnu'u-ia, te, ¿janda dakaku ña'a-ia? Ki'na nuu, Xto'o-ro Jesucristu
n-ja'an xa dakaku Ianyuux ñayiu ka jandixa-ia. Te dada, se n-ka teku tnu'u-ia
n-ka kachitnuña'a tnu'u jan.

⁴ N-ja'an ndaa Ianyuux xaxe'e tnu'u jan, na n-kida-ia milagru, xa ka'nu,
xa va'a xaxe'e-ro. Te n-ja'an ndaa Ianyuux xaxe'e tnu'u jan, na n-tax nga
Espíritu li ntdaa xa ndoñu'u-ro xa kada-ro xa juini Ianyuux. Ñin ñin-ro,
n-taxi-ia xa juini Ianyuux xa tnii-ro.

Ná kuu mee-ro n-nduu Jesucristu

⁵ Kakune'e-ro ñuñayiu ta koo ka. Ña n-kida Ianyuux xa taxnuni koio ángel,
ia ka xinokuechi nuu-ia, nuu ñuñayiu jan.

⁶ N-ja'an ndaa ñin seyii tnu'u Ianyuux:
Taa-ro Ianyuux, ¿jundu kuu seyii, xa xani ini mee-n xaxe'e-s?
¿Jundu kuu da'ya-s, xa ndu ini-n xaxe'e-s?

⁷ Xaku ni kiu n-kida-n xa kunxa'nu ka ángel, ia ka xinokuechi nuu-n, dada
mee-s.

Ko n-kida-n xa kuu-s se kunxa'nu ka,
n-kida-n xa tnii-s ntdaa xañu'u.

N-kida-n xa taxnuni-s nuu ntdaa xa n-kidava'a-n.

⁸ N-kida-n xa jandixa ña'a ntdaa xa io mee-s.

Na n-kida-n xa taxnuni-s nuu ntdaa, ña n-kendoo ni ñin xa ña n-jandixa ña'a.
Ntdaa kuu kuenda mee-s. Ko vitna, ta kunde'a ka-ro xa taxnuni-s nuu ntdaa
xa io.

⁹ Ko nde'a-ro Jesús. N-kida Ianyuux xa xaku ni kiu n-ka kunxa'nu ka ángel,
ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, dada Jesús. Xaxe'e xa xemani Ianyuux ñayiu
ñuñayiu, n-xi'l Jesús xaxe'e ntdaa ñayiu. Xaxe'e xa n-xi'l Jesús, te n-kida
Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Ia kunxa'nu ka kuu-ia, io-ro xañu'u
nuu-ia.

¹⁰ Te vatuka xa du'a n-kida Ianyuux. N-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io. Ntdaa xa io kuu kuenda mee-ia. N-juini-ia xa kutuu koio kue'e ñayiu xi'in-ia kuia ma jin ndi'i. Xijan kuu xa n-xio xa kue'e vida ya'a Jesucristu, xa kada-ia ntdaa ná io ná jua'an xa dakaku-ia ñayiu jan. Te du'a n-kida-ia.

¹¹ N-kida-ia xa kuu koio ñayiu jan da'ya Ianyuux, ná kuu mee-ia da'ya Ianyuux. N-kida diin-ia ñayiu jan, xa kada koio-i xa juini Ianyuux, te xijan kuu xa ñatu kujanuu-ia xa danani-ia-i ñani-ia xi'in ku'a-ia.

¹² Ja'an-ia:

Ja'an ndaa-r xaxe'e mee-n nuu ñani-r ku'a-r.

Na nataka koio-i, te me'ñu ntdaa-i, kata-r alabanza nuu-n.

¹³ Ja'an-ia:

Koo-r confianza nuu Ianyuux.

Ja'an-ia:

Ya'a tuu-r, xi'in da'ya Ianyuux n-taxi-ia.

¹⁴ Ná kuu da'ya ñayiu ñin keve'e, xa io kuñu-i io niñi-i, da n-xio kuñu niñi Jesús. Ná kuu mee-ro, n-nduu mee-ia. Na n-xi'i Jesús, n-danaa-ia kui'na, xi'in xa taxnuni kui'na nuu ñayiu. Chi, xi'in xa n-kida kui'na xa kuú koio ntdaa ñayiu, n-taxnuni-i nuu ntdaa ñayiu.

¹⁵ Ko n-dakaku Jesús ñayiu, xa maxku yu'u koio ka-i. Ntdaa kuia ka xika ñayiu, ka yu'u-i xa kuú-i. Te du'a, ná kuu se kidatniu du'a nuu inka ñayiu, ka kuu-i. Ko vitna, ña ndoñu'u xa yu'u koio ka-i.

¹⁶ Xandaa kuu xa ña n-kixee Jesús ñuñayiu xa dakaku Jesús ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. N-kixee Jesús xa dakaku-ia ñayiu ka kuu da'ya dana taxa'nu tnetnu-ro Abraham.

¹⁷ Xijan kuu xa, n-ndoñu'u-ia xa nduu-ia ná ka kuu da'ya Abraham, xa ku kuu-ia ñani-s. Ntdaa xa kuu mee-ro, n-nduu mee-ia, xa ku kuu-ia dutu va'a xaxe'e-ro nuu Ianyuux. Dutu taxnuni ka kuu-ia. Kundau ini ña'a-ia mee-ro, te kida-ia ntdaa xa juini Ianyuux. N-xi'i-ia xaxe'e ñayiu, xa chiya'u-ia kuechi-i.

¹⁸ Kue'e vida n-ya'a Jesús, na n-juini kui'na xa kadajuexa-i-ia xa kada-ia kuechi. Xijan kuu xa, kua'a-ia xa chindee-ia ñayiu, hora juini kui'na xa kadajuexa-i ñayiu xa kada koio-i kuechi.

3

Kunxa'nu ka Jesús dada Moisés

¹ Xijan kuu xa kani ini koio-n Jesucristu. Ñani-da ku'a-da, n-kida diin ña'a Ianyuux mee-ro, n-ja'an ña'a-ia xa ku kuu-ro ñayiu ka kunduu xi'in mee-ia. Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux kuu Jesús. Dutu taxnuni ka nuu Ianyuux jandixa-ro kuu-ia.

² N-tunda'a Ianyuux Jesús, te n-daxinokava Jesús ntdaa tniu n-xia'an Ianyuux. Dani, n-daxinokava Moisés ntdaa tniu n-kida-s xaxe'e ñayiu n-ka jandixa Ianyuux.

³ Te kutnuni ini-ro xa io xa koo-ro kue'e ka xañu'u nuu Jesús dada Moisés, nani io-ro kue'e ka xañu'u nuu se n-kidava'a ve'e dada ve'e n-kua'a.

⁴ Chi dava'a nga ve'e io, n-kidava'a ñin ñayiu ve'e jan. Ko Ianyuux n-kidava'a ntdaa xa io.

⁵ Xandaa kuu xa n-daxinokava Moisés ntdaa tniu n-kida-s xaxe'e ñayiu n-ka jandixa Ianyuux. Se xinokuechi nuu Ianyuux n-kuu Moisés. N-ja'an ndaa-s xaxe'e ntdaa xa ja'an Ianyuux nunuu ka.

⁶ Ko Cristu kuu Da'ya Yii Ianyuux, te taxnuni-ia nuu ñayiu ka jandixa Ianyuux. Te mee-ro kuu ñayiu ka kunduu xi'in Ianyuux, nux kundee ini-ro xa maxku yu'u-ro, te kuvete-ro xaxe'e xa na'a-ro xa ndixi-ia.

Ndetatu-ro xi'in Ianyuux

⁷ Xijan kuu xa ja'an Espíritu Ii:
Vitna, nux ka tekun xa ja'an Ianyuux,

⁸ maxku kuxee ini koio mee-n,
ná n-ka kuxee ini taxa'nu tnetnu-n.
Ña n-ka jandixa-i Ianyuux.

Na n-ka xikonuu ñayiu jan nuu ñayo ñayiu io,
n-ka kida-i xa yo n-kiti ini-r nuu-i.

⁹ N-ka xitotnuni ña'a taxa'nu tnetnu-n.
N-ka juini ñayiu jan kue'e ka seña.

Uu diko kuia n-ka xini-i seña na'nu n-kida-r xaxe'e-i,
te dani ta koo koio ka-i confianza nuu-r.

¹⁰ Xijan kuu xa n-kiti ini-r nuu ñayiu jan,
te n-ja'an-r:

“Kíu xi'in kíu ka dandoo ña'a-i,
ñatu ka jandixa ña'a-i.

Ña ka juini-i xa kunduu koio-i xi'in-r.”

¹¹ Xijan kuu xa, loko n-kiti ini-r nuu ñayiu jan,
te xi'in tnu'u kiti ini n-ja'an-r:

“Maxkíu maxñuu kíu koio ñayiu jan nuu tuu mee-r xa ndetatu koio-i xi'in-r.”
Kuu Ianyuux xia'an-ia nuu ñayiu jan.

¹² Ñani-da ku'a-da, koo koio-n cuedado, xa maxku dandoo koio-n, ni iin-n,
Ianyuux Ndito. Maxku kada koio-n xa u'u, jandixa na'i koio ka-n Ianyuux.

¹³ Kíu xi'in kíu, ñini kua'a-n xa kunini ka-n xa ja'an Ianyuux, juña tna'a
koio ka-n tnu'u kanu ini, xa jandixa na'i koio ka-n Ianyuux. Maxku kada xee
ini koio-n anu-n, maxku juejoon koio-n xa danda'u ña'a kuechi.

¹⁴ Xtuu-ro xi'in Cristu. Nde kí'na nuu, io-ro confianza nuu-ia. Dani, na
kundee ini-ro, xa jandixa na'i ka-ro mee-ia, nde na xee kíu xa kutuu-ro
xi'in-ia andíu.

¹⁵ Ná yodotnuni:

Vitna, nux ka tekun xa ja'an Ianyuux,

maxku kada xee ini koio-n anu-n, ná n-ka kuxee ini taxa'nu tnetnu-n.

¹⁶ ¿Te jundu kuu ñayiu n-ka tekun xa n-ja'an Ianyuux, te n-ka kuxee ini-
nuu-ia? Xandaa kuu, xa ñayiu jan n-ka kuu ntdaa ñayiu n-kine'e Moisés
Egipto.

¹⁷ ¿Te jundu nuu n-kiti ini Ianyuux uu diko kuia? Xandaa kuu, xa ñayiu jan
n-ka kuu ñayiu n-ka kida xa u'u, ñayiu n-ka xi'í ijan nuu ñayo ñayiu io.

¹⁸ ¿Te jundu nuu n-ja'an Ianyuux xi'in tnu'u kiti ini, xa maxkíu maxñuu kíu
koio-i nuu tuu-ia xa ndetatu koio-i xi'in-ia? Xandaa kuu, xa ñayiu jan n-ka
kuu ñayiu ña n-ka kida-i xa n-ja'an-ia.

¹⁹ Xini-ro xa ña n-ka kua'a-i xa kíu koio-i ijan, chi ña n-ka jandixa-i Ianyuux.

4

¹ Xá n-taxi Ianyuux tnu'u-ia, xa kua'a-ro xa kíu-ro nuu tuu-ia, xa nde-
tatu-ro xi'in-ia. Xijan kuu xa na koo-ro cuedado, xa nada ña'a ma kíu koio-n
ijan.

² Chi se xian tnu'u tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu xá n-ka kachitnu'u tnu'u jan mee-ro tuku, nani n-ka xian tnu'u inka seyii nuu ñayiu jan. Ko nuu ñayiu ijan, ñatu n-xiniñu'u tnu'u jan, chi ña n-ka jandixa-i tnu'u n-ka tekui-i.

³ Ko mee-ro, xá n-jandixa-ro tnu'u-ia, te kiu-ro nuu tuu-ia, xa ndetatu-ro xi'in-ia. Nani n-ja'an-ia, dani kuu:

Xijan kuu xa, loko n-kiti ini-r nuu ñayiu jan,

te xi'in tnu'u kiti ini n-ja'an-r:

“Maxkiu maxñuu kiu koio ñayiu jan nuu tuu-r xa ndetatu koio-i xi'in-r.”

Xá daa n-daxinokava Ianyuux tniú n-kida-ia, na n-kidava'a-ia ntdaa xa io.

⁴ Chi io tnu'u nuu n-kakune'e-ia kiu kuu uxa. N-ja'an-ia:

Kiu kuu uxa n-ndetatu Ianyuux,

chi n-daxinokava-ia ntdaa tniú n-kida-ia.

⁵ Te inka vuelta:

Maxkiu maxñuu kiu koio ñayiu jan nuu tuu-r xa ndetatu koio-i xi'in-r.

⁶ Ko ta kiu koio ka ni ñin ñayiu ijan. Chi ñayiu nuu n-ka xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux ki'na nuu, ña n-ka kiu-i, chi ña n-ka kida-i xa n-ja'an Ianyuux.

⁷ Xijan kuu xa, inka vuelta n-ja'an Ianyuux: “vitna.” Na n-ya'a kue'e kuia, n-ja'an-ia inka vuelta, na n-ja'an David tnu'u xá n-kakune'e-ro:

Vitna, nux ka tekui-n xa ja'an Ianyuux,

maxku kada xee ini koio-n anu-n.

⁸ Nux n-kida taxa'nu tnetnu-ro Josué xa n-ndetatu ñayiu jan, te ma ja'an Ianyuux xa io inka kiu n-kuu.

⁹ Xijan kuu xa, io na'i ka ñin nuu nuu ndetatu koio ñayiu ka jandixa Ianyuux.

¹⁰ Chi dava'a nga ñayiu kiu nuu tuu Ianyuux, xa ndetatu-i xi'in-ia, ndetatu-i xa ma kada ka-i tniú mee-i, ná n-ndetatu Ianyuux nu n-kida-ia.

¹¹ Xijan kuu xa, na kundee ini-ro xa kiu-ro nuu tuu Ianyuux, xa ndetatu-ro xi'in-ia, xa maxku kada ni ñin-ro ná n-ka kida ñayiu jan, xa ña n-ka kiu-i nuu tuu-ia xa ndetatu-i xi'in-ia.

¹² Yo ndaku tnu'u Ianyuux. Tnu'u ndito kuu. Deen ka tnu'u Ianyuux dada espada uu nuu. Kuu ná kuu xa kiu ña'a tnu'u Ianyuux nde anu-ro, xa kototnuni tnu'u jan ntdaa xa kuu-ro, ntdaa xa xani ini-ro, ntdaa xa juini-ro xa kada-ro.

¹³ N-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io. Ña tuu ni ñin xa yiva'a, xa ña kua'a Ianyuux xa jini-ia. Ña tuu ni ñin xa da'u, ntdaa io kanda nuu Ia nde'a ntdaa xa io. Te io xa na ku'a-ro cuenta nuu-ia.

Dutu taxnuni ka kuu Jesús

¹⁴ Nujuiin Jesús nuu Ianyuux xaxe'e-ro. Da'ya Yii Ianyuux kuu-ia, te dutu taxnuni ka kuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Xá n-ndiu-ia andiu. Xá n-ja'an-ro xa jandixa-ro-ia. Na kundee ini-ro xa jandixa na'i ka-ro mee-ia.

¹⁵ Dutu taxnuni ka kuu-ia. Kutnuni ini-ia xa ña ndaku-ro. Ná kidajuexa ña'a kui'na mee-ro xa kada-ro kuechi, da n-kidajuexa-i mee-ia xa kada-ia kuechi. Ko nuncas ña n-kida-ia ni ñin kuechi.

¹⁶ Xijan kuu xa, na koo-ro confianza nuu-ia. Xi'in xamani-ia, taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Na kuyatni-ro nuu tuu-ia, chi kundau ini ña'a-ia mee-ro, te taxi-ia xamani-ia, xa chindee ña'a-ia xa kundee ini na'i ka-ro.

5

¹ ñin ñin dutu taxnuni ka kuu se n-kaxi Ianyuux tna'a nuu ñayiu. N-nduku Ianyuux mee-s, xa kunujuin-s nuu mee-ia, xaxe'e ñayiu jan. Najuña'a-s nuu Ianyuux xa ka doko ñayiu, xi'in xa ka xia'an nga-i nuu Ianyuux xaxe'e kuechi-i.

² Kua'a-s xa koo-s pacencia nuu ñayiu ña xini, ñayiu ka kida kuechi, chi ná ka kuu mee-i, dani kuu mee-s.

³ Xijan kuu xa, io xa juña'a-s xa doko mee-s xaxe'e kuechi mee-s, antecas xa najuña'a-s xa ka doko ñayiu xaxe'e kuechi mee-i.

⁴ Ni ñin seyii kua'a xa kaxí-s mee-s, xa ku kuu-s dutu taxnuni ka. Nduku Ianyuux mee-s, nani n-nduku-ia taxa'nu tnetnu-ro Aarón.

⁵ Cristu, Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux, du. Ñadu mee-ia ndadaka'nu-ia, xa ku kuu-ia dutu taxnuni ka xaxe'e-ro. Chi Ianyuux n-nduku ña'a. N-ja'an Ianyuux:

Da'ya-r kuu-n;

vitna n-kuda'ya ña'a-r.

⁶ Inka vuelta n-ja'an Ianyuux:

Dutu kuu-n nikava nikuíta.

Nani n-kuu Melquisedec, dani kuu mee-n.

⁷ Na n-xo tuu Cristu ñuñayiu ya'a, n-xijan ta'u-ia nuu Taa-ia Ianyuux, xa dakaku ña'a-ia, xa ma kuú-ia xi'in kuechi-ro. N-kana xee-ia, te n-nda'i-ia. Te n-teku Ianyuux, na n-xijan ta'u Da'ya Yii-ia, xaxe'e xa kida Da'ya Yii-ia ntdaa xa juini Ianyuux.

⁸ Juini kuu-ia Da'ya Yii Ianyuux, ko n-dakua'a-ia xa kada na'i ka-ia xa juini Ianyuux, na kue'e vida n-ya'a-ia.

⁹ N-daxinokava-ia tniu n-xia'an Ianyuux, te du'a n-kida-ia xa kutuu va'a koio ntdaa ñayiu ka kida xa juini mee-ia, xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

¹⁰ N-ja'an Ianyuux xa kuu-ia dutu taxnuni ka, ná n-kuu Melquisedec.

Na jandixa na'i ka-ro

¹¹ Kue'e ka io xa juini-da xa kakune'e-da, ko u'u kuu, chi ña ka juini-n xa kutnuni ini koio ka-n.

¹² Xá n-ya'a kuia xa n-ka tñii-n tnu'u va'a Jesucristu. Io xa dakua'a koio mee-n inka ñayiu, ko dani ka ndoñu'u-n xa nadakua'a xee ña'a ñin ñayiu tnu'u jan. Ta kunxa'nu koio ka-n. Ná kuu seyijin xi'i diku, ta kua'a ka-s xa kaxi-s, ka kuu-n.

¹³ Te nux dani ka xi'i-n diku, seyijin ka kuu-n, te ta kada koio ka-n xa kuu xava'a.

¹⁴ Ñayiu xa'nu, ka kua'a-i xa kax koio-i. Xá n-ka dakua'a-i xa kutnuni ini koio-i xa kuu xava'a xi'in xa kuu xa u'u.

6

¹ Xijan kuu xa, na xee xa kunxa'nu-ro. Xá n-ka tñii-n tnu'u va'a Cristu. Na dandoo-ro tnu'u n-ka dakua'a ña'a-s ki'na nuu. Ná kuu cimientu ve'e kuu xa'a. Ma kadava'a-ro cimientu jan inka vuelta. N-ka dakua'a ña'a-s, xa io xa natu ini-n kuechi-n, chi kida kuechi xa ma kutuu koio-n xi'in Ianyuux. N-ka dakua'a ña'a-s, xa io xa jandixa-n Ianyuux.

² N-ka dakua'a ña'a-s, xa io xa nanda'a koio-n te juendute koio-n. N-ka dakua'a ña'a-s, xa io xa kajan ndodo ña'a-s nda'a-s, xa tñii-n Espíritu Ianyuux. N-ka dakua'a ña'a-s, xa nandoto koio ndiyi te ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io. Na dandoo-ro ntdaa xa'a.

³ Na xee xa kunxa'nu-ro, nux juejoon Ianyuux.

⁴ Io ñin xa ña kua'a. Kani ini koio-n ñin ñayiu. N-kutnuni ini-i tnu'u Ianyuux, n-tñii-i xa n-xia'an Ianyuux, te n-kidatniu Espiritu Ii anu-i.

⁵ N-xini-i xa va'a xa va'a tnu'u Ianyuux, te n-xini-i xa taxnuni Ianyuux nuu ñuñayiu vaxi.

⁶ Nux dandoo ñayiu jan Cristu, te ma kua'a xa natu ini-i inka vuelta, chi kuu ná kuu xa xatakaa ñayiu jan Da'ya Yii Ianyuux inka vuelta, te kida bula ñayiu jan Cristu nuu ntdaa ñayiu.

⁷ Kuu ná kuu, hora kidatni-*ro* ñu'u. Ñu'u va'a, na ko'o va'a ndute ntña'a juun dau, te kane xa kax ko'o ñayiu kidatni*u* ijan, te kada Ianyuux xa va'a xa va'a ka ñu'u jan.

⁸ Ko nux meni iñu ta'a xi'in iñu kiun kane, te ña xiniñu'u ñu'u jan, te tnu'u kiti ini ja'an Ianyuux nuu ñu'u jan, te teñu'u-ia.

Ndetu-ro xa tñi-ro ntdaa xa taxi Ianyuux

⁹ Ko, ñani mani-da ku'a mani-da, juini du'a ja'an-da, ko io-da confianza xa ña ka kuu mee-n ñayiu ka dandoo Cristu. Io-da confianza xa kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n xi'in-ia.

¹⁰ Meni xava'a kida Ianyuux. Ma ndunaa-ia nanda ka kidatni-*n*, ma ndunaa-ia xa dande'a-*n* xa xemani-*n* mee-ia, hora chindee-*n* ñayiu ka jandixa-ia. Du'a n-ka kida-*n*, te du'a ka kida-*n* vitna.

¹¹ Juini-da xa du'a kada koio ka-*n*, iñ iñ-*n*, nde ndixi Cristu. Te du'a kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux.

¹² Maxku kukudi koio-*n*. Na kada koio mee-*n*, ná ka kida ñayiu ka jandixa Ianyuux, ñayiu kundee ini xa tñi koio-*i* xa juña'a Ianyuux.

¹³ N-xia'an Ianyuux tnu'u mee-ia nuu taxa'nu tnetnu-ro Abraham. Ña tuu nax kunxa'nu ka dada Ianyuux. Xijan kuu xa, n-ja'an-ia nuu Abraham xa xaxe'e mee-ia kada-ia ná n-ja'an-ia.

¹⁴ N-ja'an-ia: "Xandaa kuu xa va'a xa va'a ka kutuu-*n* xi'in-*r*, te kada-*r* xa koo koio kue'e xa kue'e xa kue'e da'ya dana-*n*."

¹⁵ Kuee kuee n-xo ndetu Abraham, te n-tñi-*s* ntdaa xa n-ja'an Ianyuux.

¹⁶ Hora juini iñ seyii xa kutnuni ini koio ñayiu xa ja'an-*s* xa kuu xandaa, te chinaa-*s* Ianyuux, chi kunxa'nu ka Ianyuux dada mee-*s*. Te ka kutnuni ini ñayiu xa xandaa ja'an-*s*, te ma kua'a xa jantnatnu'u koio ka-*i* xi'in-*s*.

¹⁷ Ianyuux du. N-juini-ia xa kutnuni ini koio ñayiu xa nani ja'an-ia dani kida-ia, ñatu dama-ia ni iñ tnu'u ja'an-ia. Nu u ñayiu tñi koio xa juña'a-ia n-ja'an-ia: "Taxi-*r* tnu'u-*r* xa du'a koo, te na'a mee-*r* xa du'a kada-*r*."

¹⁸ Xijan kuu xa, io uu xa io xa ma kua'a xa dama. Ma dama Ianyuux, te ma dama tnu'u-ia. Ñatu kua'a Ianyuux xa ja'an-ia tnu'u vete. Xijan kuu xa, na koo ka'nu anu-ro. Xá n-xee-ro nuu Ianyuux, xa tñi-*ro* xa taxi-ia. Na kundee ini-*ro*, na kundetu kuee-*ro*, nde na tñi-*ro* ntdaa xa taxi-ia.

¹⁹ Xa ndetu-ro xa tñi-*ro* ntdaa xa taxi Ianyuux, kida xa kundee ini-*ro*, ná kida kaa nani ancla, xa ña xejoon-*i* xa kanda barcu. Xa ndetu-ro nuu Ianyuux, kuu ná kuu xa xá n-kiu-*ro* nuu tuu-ia andiu.

²⁰ Ijan juan nu'u Jesús, ndodo nuu-ia nuu mee-*ro*. Ijan xá n-kiu-ia xaxe'e-*ro*. Dutu taxnuni ka kuu-ia níkava níkuita. Ná n-kuu Melquisedec kuu-ia.

7

Ná n-kuu Melquisedec kuu Jesús

¹ Te Melquisedec n-kuu se kunxa'nu ka ñuu nani Salem. N-kuu-*s* dutu nuu Ianyuux Kunxa'nu ka. N-xe tña'a-*s* taxa'nu tnetnu-ro Abraham, na juan ndixi-*s*, na n-xa'ni Abraham koon se kunxa'nu ka. Te n-ja'an Melquisedec xa na kada Ianyuux xa kutuu va'a Abraham.

² Uxi uxi iñ iñ cientu ntdaa xaxii n-tñi Abraham, n-xia'an-*s* nuu Melquisedec. Melquisedec juini kachi "se kunxa'nu ka kida meni xava'a".

Dani se kunxa'nu ka ñuu nani Salem juini kachi “se kunxa'nu ka kida xa kutuu mani ñayiu”.

³ Ña xini-ro jundu n-kuu taa-s, di'i-s, taxa'nu tnetnu-s. Ña xini-ro nakiu n-kaku-s, ni nanda n-xi'í-s. Ná kuu Da'ya Yí Ianyuux, da n-kuu Melquisedec, ñin dutu ñikava ñikuíta.

⁴ Na kani ini-ro. Xandaa kuu, xa se kunxa'nu n-kuu Melquisedec, chi juini Abraham n-kuu se kuu taa ntdaa ñayiu Israel, ko n-xia'an-s nuu Melquisedec uxi uxi ñin ñin cientu ntdaa xa n-ni'í-s. ¿Nakuenda du'a n-kuu?

⁵ Xna'a-n xa tnu'u ta'u tniú Moisés ja'an xa se ka kuu dutu, se ka kuu da'ya dana Leví, io xa tñi koio-s uxi uxi ñin ñin cientu xaxii ñayiu Israel. Du'a kuu, juini ñani tna'a-s ka kuu-s xi'in-s. Nduu-s ka kuu-s da'ya dana Abraham.

⁶ Ko Melquisedec, juini ña n-kuu-s da'ya dana Leví, ko n-tñi-s uxi uxi ñin ñin cientu xa n-ni'í Abraham. Dani, juini Abraham n-kuu se nuu n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa va'a kada-ia xaxe'e-s, ko n-ja'an Melquisedec xa na kada Ianyuux xa kutuu va'a Abraham. ¿Nakuenda du'a n-kuu?

⁷ Na'a-ro xa kunxa'nu ka se ja'an: “Dios te” dada se ja'an: “La mano, dito.” Xijan kuu xa, xini-ro xa kunxa'nu ka Melquisedec dada taxa'nu tnetnu-ro Abraham.

⁸ Te diuni, se ka tñi uxi uxi ñin ñin cientu xaxii ñayiu, ka kuu-s ñayiu kuú koio. Ko ja'an tnu'u Ianyuux xa Melquisedec n-kuu dutu n-xo tuu ñikava ñikuíta.

⁹ Kuu ná kuu xa Leví, se tñi uxi uxi ñin ñin cientu xaxii ñayiu, n-chiya'u mee-s uxi uxi ñin ñin cientu, na n-tñi Melquisedec xa n-xia'an Abraham.

¹⁰ Chi na n-xe tna'a Melquisedec Abraham, juini ta kaku ka Leví, ko da'ya dana Abraham ku kuu-s.

¹¹ Nux n-kua'a xa kada koio dutu ka kuu da'ya dana Leví, xa kutuu va'a ñayiu xi'in Ianyuux n-kuu, te, ¿nakuenda ndoñu'u xa kixee inka dutu? Xaxe'e xa n-ka xio dutu jan, n-ka tñi ñayiu Israel tnu'u ta'u tniú Moisés. Ná kuu taxa'nu tnetnu-ro Aarón, ka kuu dutu jan. Ko n-xio xa kixee inka dutu, ñin dutu kuu ná n-kuu Melquisedec.

¹² Chi nux dama dutu, io xa dama tnu'u ta'u tniú tuku.

¹³ Kakune'e-da Jesús. Di'í Jesús kuu da'ya dana taxa'nu tnetnu-ro Judá, te ni ñin ñayiu Judá nuncas ña n-kuu dutu nuu Ianyuux.

¹⁴ Na'a-ro xa Xto'o-ro kuu da'ya dana Judá, te ña n-kakune'e Moisés ñayiu Judá, na n-kakune'e-s dutu.

¹⁵ Te kaxi ka koo ntdaa xa'a, nux kixee inka dutu kuu ná n-kuu Melquisedec.

¹⁶ Te ñatu kuu-ia dutu xaxe'e xa kuu-ia da'ya dana Leví, ná ja'an tnu'u ta'u tniú. Ña'a. Kuu-ia dutu, xaxe'e xa taxnuni-ia, xaxe'e xa juini n-ka xa'ni-s-ia, ko ña n-ka kua'a-s xa danaa-s-ia, chi n-nandoto-ia xa kutuu-ia kuia ma jin ndi'í.

¹⁷ Chi ja'an ndaa Ianyuux xaxe'e dutu jan:

Dutu kuu-n ñikava ñikuíta.

Nani n-kuu Melquisedec, dani kuu mee-n.

¹⁸ Xijan kuu xa io xa dandoo-ro tnu'u ta'u tniú ki'na nuu. Chi ñn xa ña ndaku, ñin xa ñatu xiniñu'u, kuu.

¹⁹ Chi tnu'u ta'u tniú Moisés, ña kua'a xa kada xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux. Xá n-tñi-ro tnu'u n-taxi Ianyuux, te xndetu-ro ntdaa xa va'a ka taxi-ia. Te du'a kuyatni-ro nuu Ianyuux.

²⁰ N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa du'a kuu.

²¹ Ña n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia, na n-ka kuu inka seyii dutu. Ko n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia, na n-nduu Jesús dutu, chi ja'an tnu'u Ianyuux:

N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia,

te ma dama-ia tnu'u-ia:

“Dutu kuu-n nika nika.

Nani n-kuu Melquisedec, dani kuu mee-n.”

²² Yo va'a ka tnu'u ya'a. Na'a-ro xa xa n-kida Jesús ntdaa ná io ná jua'an tnu'u ya'a.

²³ N-ka xio kue'e dutu, xaxe'e xa n-ka xo xi'i-s te ña n-kua'a-s xa ku kuu ka-s dutu.

²⁴ Ko Jesús, kutuu-ia kuia ma jin ndi'i.

²⁵ Xijan kuu xa, ñayiu ka kunduu xi'in Ianyuux, xaxe'e xa ka jandixa-i Jesús, kua'a-ia xa dakaku-ia ñayiu jan, xa kutuu va'a koio mee-i tuku, xi'in Ianyuux, kuia ma jin ndi'i. Chi kutuu Jesús kuia ma jin ndi'i, xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux xaxe'e-i.

²⁶ Te dutu taxnuni ka kuu Jesús, kida-ia ná io ná jua'an ntdaa xa ndoñu'u-ro. Kida-ia ntdaa xa juini Ianyuux. Meni xava'a kida-ia. Nuncas ña kida-ia xa u'u. Ñatu kuu-ia ná ka kuu ñayiu ka kida kuechi. Xa n-kida Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io nuu dujun ka dada andiu.

²⁷ Ñatu kuu-ia ná kuu inka dutu n-ka taxnuni ka. Mee-s, ñin kiu ñin kiu, ditna ka n-ka xo xia'an-s xa doko mee-s xaxe'e kuechi mee-s, te dada n-ka xo xia'an-s xa doko ñayiu xaxe'e kuechi mee-i. Ko Jesús, idini vuelta, n-xia'an-ia mee-ia, xa chiya'u-ia kuechi-ro nika nika.

²⁸ Xi'in tnu'u ta'u tniú Moisés, se ña ndaku ka kuu dutu taxnuni ka. Ko na n-ya'a xa n-ka tniú ñayiu tnu'u ta'u tniú, n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa kixee inka dutu taxnuni ka. Da'ya Yi-ia kuu-ia, te kida-ia ntdaa ná io ná jua'an tnu'u jan, kuia ma jin ndi'i.

8

Xa n-kida Ianyuux tratu xee

¹ Xa'a kuu xa ja'an-da. Du'a kuu dutu taxnuni ka n-taxi Ianyuux. Taxnuni-ia andiu, nuu nukoo-ia nda'a kua'a Ianyuux, Ia taxnuni nuu ntdaa xa io.

² Kuu-ia dutu taxnuni ka, nuu tuu Ianyuux veñu'u tabernáculo ndaa ña n-ka kidava'a ñayiu. Andiu, kuu-ia dutu taxnuni ka nuu Ianyuux xaxe'e-ro.

³ N-nduku Ianyuux ñin ñin dutu taxnuni ka nuu ñayiu Israel, xa juña'a-s xa ka xia'an nga ñayiu xi'in xa ka doko ñayiu. Xijan kuu xa, n-xio xa koo ñin xa doko dutu taxnuni ka tuu andiu tuku.

⁴ Nux dani n-xo tuu-ia ñuñayiu n-kuu, te ma ku kuu-ia dutu, chi xndaxio dutu ka xia'an xa ka doko ñayiu ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniú Moisés.

⁵ Ntdaa xa ka kida dutu ñayiu Israel kuu ná kuu ñin juenda'u ntdaa xa io andiu. Na n-kixe'e Moisés xa kadava'a-s veñu'u nani tabernáculo, n-ja'an Ianyuux: “Koo-n cuedado, xa kadava'a-n ntdaa, ná io ná jua'an xa n-dande'a ña'a-r diki yuku.”

⁶ Ko yo va'a ka xa kida Jesús, dada xa ka kida dutu ñayiu Israel. Diuni yo va'a ka tratu xee, dada tratu ki'na nuu. Nujuiin Jesús nuu Ianyuux xaxe'e-ro, kida-ia ná io ná jua'an tnu'u yo va'a ka n-taxi Ianyuux.

⁷ Chi nux ndaku xa kada-ro ná io ná jua'an tratu ki'na nuu n-kuu, te ma ndoñu'u xa koo inka.

⁸ Ko n-tekuechi Ianyuux ñayiu jan, chi ja'an tnu'u Ianyuux: Ja'an Xto'o-ro:

“Vaxi kiu xa kada-r tratu xee xi'in ñayiu Israel, xi'in ñayiu Judá.

⁹ Tratu xee, ñatu kuu ná kuu tratu n-kida-r xi'in taxa'nu tnetnu ñayiu jan.

N-dane'e-r ñayiu jan,
te ndeka-r ñayiu jan jua'an,
xa kee koio-i ñuu nani Egipto.
Ko ña n-ka jandixa-i tratu n-kida-r,
te xijan kuu xa n-dandoo-r-yi",
kuu Xto'o-ro xia'an-ia.

¹⁰ Ja'an Xto'o-ro:

"Du'a kuu tratu xee kada-r xi'in ñayiu Israel, na ya'a kiu ijan.

Kada-r xa kani ini koio-i tnu'u ta'u tni'u-r,
te kuu ná kuu xa kadava'a-r tnu'u ta'u tni'u-r anu-i.

Te ku kuu-r Ianyuux jandixa koio-i.

Te ku kuu koio mee-i, ñayiu mee-r.

¹¹ Te ma ndoñu'u xa dakua'a ñin seyñi ñayiu xtuu xi'in-s, xi'in ñani-s, xi'in ku'a-s,

xa kunduu koio-s xi'in Xto'o-ro.

Chi kunduu koio ntdaa ñayiu xi'in-r, nde sekuechi xi'in nde sexa'nu.

¹² Chi taxkanu ini-r xa u'u n-ka kida-i,

te ma naja'an ka-r kuechi-i."

Kuu Ianyuux xia'an-ia.

¹³ Hora ja'an Ianyuux xa tratu xee kuu, ja'an-ia xa ñatuka xiniñu'u tratu ki'na nuu. Te nux ñatuka xiniñu'u, nux xa nyñi kuu, io xa jin ndi'i.

9

Xa io ñuñayiu xi'in xa io andiu

¹ Na n-kida Ianyuux tratu ki'na nuu, n-ja'an-ia nanda nakuetu ñayiu nuu-ia. Diuni n-xio ñin veñu'u ñuñayiu ya'a.

² Veñu'u tabernáculo n-kuu. Xiti cuarto ki'na nuu, n-xio ñin candeleru, xi'in ñin mexa nuu kandodo tila ii. Cuarto jan n-danani Ianyuux Cuarto Ii.

³ Yata da'ma cortina kuu uu, n-xio inka cuarto n-danani Ianyuux Cuarto Yo Ii ka.

⁴ Ijan n-xio altar nuu kayu duxa. Kaa oro kuu altar jan. Diuni ijan n-xio xatnu ñu'u tratu ki'na nuu. Ntdaa xatnu jan yodo kaa oro. Xiti xatnu jan, n-xio kidi kaa oro ñu'u maná, vara n-nandidí taxa'nu tnetnu-ro Aarón, te uu yuú nuu n-kidava'a Ianyuux tnu'u tratu.

⁵ Nuú xatnu jan, n-xio uu ángel n-kua'a kaa oro, ángel nani querubines. Xi'in ndixi ángel jan da'u nuu katuu xa doko dutu taxnuni ka xaxe'e kuechi ñayiu. Ko ma kakune'e-da xa'a vitna.

⁶ Na n-xio tu'a ntdaa xa'a, kiu xi'in kiu, n-ka xo kiu dutu cuarto ki'na nuu, xa nakuetu koio-s.

⁷ Ko cuarto kuu uu, meni dutu taxnuni ka n-xo kiu ijan, idini kiu ntña'a kuia. Xi'in niñi kiti, n-xo kiu dutu taxnuni ka ijan, xa juña'a-s xa doko-s xaxe'e mee-s, xi'in xaxe'e kuechi ñayiu.

⁸ Xi'in xa'a, dande'a ña'a Espíritu Ii xa ta kua'a ka kiu koio ñayiu nuu tuu Ianyuux, ñini dani io na'i veñu'u tabernáculo ki'na nuu.

⁹ Ntdaa xa'a kuu ñin xa dande'a ña'a mee-ro vitna. Dani ka xia'an dutu ñayiu Israel xa xia'an nga ñayiu xi'in xa doko ñayiu nuu Ianyuux, ko ña kua'a xa'a xa kada xa ma dakuído datau anu ñayiu.

¹⁰ Meni tnu'u ta'u tni'u xa ka jandixa ñayiu kuu. Xa xaxi-ro, xa xi'i-ro, xa nanda'a-ro, xa kuneé ii-ro. Hora kida Ianyuux ñin xaxee, te ñatu xiniñu'u ntdaa xa'a.

11 Ko vitna xá n-kixee Cristu. Kuu-ia dutu taxnuni ka kida ñn xa yo va'a ka. Ñatu tuu-ia ñn veñu'u tabernáculo n-ka kidava'a ñayiu, ñn xa io ñuñayiu ya'a. Nujuiin-ia nuu Ianyuux ñn nuu yo ka'nu ka, ñn nuu yo va'a ka.

12 Ña n-kiu-ia ijan xi'in niñi nchiva, xi'in niñi ngutu kuechi. Xaxe'e niñi mee-ia, n-kiu-ia idini vuelta, nde nuu ii ka, nuu tuu Ianyuux. Te du'a n-chiya'u-ia kuechi ñayiu, kuia ma jin ndi'i.

13 Niñi nchiva, xi'in niñi ngutu, xi'in yaa vaca n-kayu, ntdaa xa'a, n-ka xodo dutu nuu ñayiu Israel. Ntdaa xa'a n-ka kida-s, xa ndundoo yiki kuñu ñayiu, xa kuneé ii-i.

14 Ko yo va'a ka niñi Cristu. Na n-xi'i Cristu, n-xia'an-ia mee-ia nuu Ianyuux. Nuncas ña n-kida Cristu kuechi, ñn xa io ndoo kuu-ia. Xi'in Espiritu Ianyuux kutuu kuia ma jin ndi'i, n-xia'an Cristu xa doko-ia nuu Ianyuux. Te du'a n-kida Cristu xa ma dakuido datau anu-ro. Ntdaa xa kida mee-ro, xa dakaku-ro mee-ro, kuu ná kuu ñn xa ñatu xinifu'u, ñn xa n-xi'i. Ko xaxe'e Cristu, kuu-ro ñayiu ka xinokuechi nuu Ianyuux Ndito.

15 Nume'ñu Jesucristu nuu-ro xi'in Ianyuux, xa kada-ia ntdaa ná io ná jua'an tratu xee. N-xi'i-ia xa chiya'u-ia kuechi n-ka kida ñayiu, na n-xio tratu ki'na nuu. Te vitna, ñayiu ja'an ña'a Ianyuux, tñi koio-i xa kutuu va'a koio-i, xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Chi n-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa du'a koo.

16 Chi nux io ñn tratu, nuu diin tñi koio ñayiu xaxii-i, te io xa jini-ro nux xandaa kuu xa n-xi'i se n-kidava'a tratu jan.

17 Chi ña kua'a xa kada-ro ná io ná jua'an ñn tratu, niñi tuu na'i ka se n-kida tratu jan. Na n-ya'a xa n-xi'i-s, dada tñi koio da'ya-s xa n-xia'an-s.

18 Diuni tratu ki'na nuu. N-xio xa n-ka xi'i kiti, xa koo ná io ná jua'an tratu jan.

19 Ditna ka, n-ja'an Moisés ntdaa tnu'u ta'u tñiu nuu ntdaa ñayiu ijan. Dada, n-tñi-s niñi ngutu kuechi, xi'in niñi nchiva. N-daka-s niñi jan xi'in ndute. N-tñi-s ñn nda'a yutnu nani hisopo, duku ni'na idi tkachi n-ka'i color kue'e, te xi'in nda'a yutnu jan, n-xodo-s niñi jan nuu libru tnu'u ta'u tñiu. Te dada n-xodo-s niñi jan nuu ntdaa ñayiu ijan.

20 N-ja'an-s: "Niñi ya'a, daxino tratu n-kida Ianyuux xaxe'e-n."

21 Dada, n-xodo-s niñi nuu veñu'u tabernáculo, xi'in nuu ntdaa xa juetniu koio dutu.

22 Ja'an tnu'u ta'u tñiu xa vaa ntdaa xa io, io xa ndada ndoo-ro xi'in niñi. Nux na taxkanu ini Ianyuux kuechi ñayiu, io xa katu niñi.

Dita Cristu kuechi-ro

23 Xijan kuu xa, n-ndoñu'u xa du'a n-ndundoo ntdaa xa ñu'u xiti veñu'u tabernáculo, chi meni xa io ñuñayiu kuu. Kuu ná kuu juenda'u ntdaa xa io andiu. Ko ntdaa xa io andiu, ndoñu'u xa doko ñn xa yo va'a ka.

24 Chi ña n-kiu Cristu ñn veñu'u n-ka kidava'a ñayiu. Chi diko ni juenda'u kuu veñu'u ka kidava'a ñayiu. Ko n-kiu Cristu andiu, nuu nujuiin-ia nuu Ianyuux xaxe'e-ro vitna.

25 Dutu taxnuni ka ñuñayiu, xko kiu-s Cuarto Yo li ka, kuia xi'in kuia. Te niñi ka doko-s, ñatu kuu niñi mee-s. Ko Cristu, ña n-xia'an-ia mee-ia kue'e vuelta.

26 Nux du'a n-kuu, te n-xio xa kuú Cristu kue'e vuelta, nde na n-kidava'a Ianyuux ñuñayiu xi'in nde vitna. Ko vitna, hora vax ndi'i ntdaa xa io, n-kixee-ia idini vuelta, xa juña'a nga-ia mee-ia, xa dita-ia kuechi.

27 Idini vuelta kuú-ro, ñn ñn-ro, te dada, ndadandaa ña'a Ianyuux.

²⁸ Diuni, idini vuelta n-xi'í Cristu, xa dita-ia kuechi kue'e ñayiu. Vuelta kuu uu kixee-ia. Ñadu xa dita-ia kuechi. Kixee-ia xa dakaku-ia ñayiu xndetu ña'a, xa kutuu koio-i xi'in-ia kuia ma jin ndi'i.

10

¹ Chi ná kuu juenda'u kuu tnu'u ta'u tniu Moisés. Vaxi xa yo va'a ka, xa kuu xandaa kuu. Xijan kuu xa, juini kuia xi'in kuia, ka doko dutu xa ka xia'an ñayiu nuu Ianyuux, ko ña kua'a tnu'u ta'u tniu xa kada xa nuncas ma dakuido datau ka anu ñayiu.

² Nux n-kua'a n-kuu, te ma ndoñu'u xa doko koio ka dutu xa ka xia'an ñayiu nuu Ianyuux. Chi nux idinga vuelta n-ka ndundoo-i n-kuu, te mayo ka dakuido datau anu-i.

³ Ko xa ka doko ñayiu, ka kida xa ka naja'an-i kuechi-i kuia xi'in kuia.

⁴ Chi ña kua'a niñi ngutu xi'in niñi nchiva xa dita-i kuechi ñayiu.

⁵ Xijan kuu xa, na n-kixee Cristu ñuñayiu, n-ja'an-ia nuu Ianyuux:

Ñatu juini-n xa ka'ni koio ka-i kiti xaxe'e-n,
ñatu juini-n xa dani juña'a koio ka-i xa ka doko-i nuu-n.
Ko n-kidava'a-n yiki kuñu mee-da.

⁶ Ñatu tna ini-n xa teñu'u ñayiu kiti nuu-n.

Ñatu tna ini-n xa taxi ñayiu xa ka doko-i nuu-n xaxe'e kuechi-i.

⁷ Te dada n-ja'an-ia:

“Ianyuux, ya'a tuu-da, xa kada-da xa juini mee-n.
Chi du'a yodotnumi libru.”

⁸ Ditna ka, n-ja'an-ia xa ñatu juini Ianyuux xa ka'ni ka ñayiu kiti xaxe'e-ia, ni ñatu juini-ia xa juña'a ka-i xa doko-i nuu-ia. Dani n-ja'an-ia xa ñatu juini Ianyuux xa teñu'u ka-i kiti nuu-ia, ni ñatu juini-ia xa juña'a ka-i xa doko-i xaxe'e kuechi-i. Diuni, n-ja'an-ia xa ña tna ini Ianyuux ntdaa xa'a. Juini ja'an tnu'u ta'u tniu Moisés xa io xa doko ñayiu ntdaa xa'a, ko du'a ñatu juini Ianyuux, te du'a ña tna ini Ianyuux.

⁹ Te dada n-ja'an-ia: “Ianyuux, ya'a tuu-da, xa kada-da xa juini mee-n.” Du'a, n-daxio-ia xa ki'na nuu, xa kada-ia xa kuu uu.

¹⁰ N-kida Cristu xa n-juini Ianyuux. Xaxe'e xa idini vuelta n-xi'í Jesucristu, du'a n-kida diin ña'a Ianyuux mee-ro, xa ku kuu-ro ñayiu mee-ia.

¹¹ Kiu xi'in kiu, iin iin dutu ñayiu Israel xia'an ka xa ka doko ñayiu nuu Ianyuux. Kue'e xa kue'e vuelta, dani nujuiin dutu jan te du'a kida dutu jan, ko nuncas ña kida xa doko jan xa dita kuechi ñayiu.

¹² Ko Cristu, idini vuelta n-doko-ia xa doko-ia xa dita-ia kuechi ñayiu, te vitna nukoo-ia nda'a kua'a Ianyuux.

¹³ Ijan ndetu-ia, nde jueñi ni'na-ia ntdaa xa xini u'u tna'a xi'in-ia.

¹⁴ Idini vuelta, n-xia'an Jesús xa doko-ia nuu Ianyuux. Na n-xi'í-ia xaxe'e-i, n-kida-ia xa ntdaa ñayiu kida diin Ianyuux, kutuu va'a koio-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

¹⁵ Te ja'an ndaa Espíritu Ii nuu-ro xa du'a kuu. Ditna ka ja'an-ia:

¹⁶ Te dada, kada-r iin tratu xee xi'in-i, kuu Xto'o-ro xia'an-ia.

Kada-r xa kuneva'a koio-i tnu'u ta'u tniu-r anu-i,
te kuu ná kuu xa kadava'a-r tnu'u ta'u tniu-r nuu xaxtnuni-i.

¹⁷ Te dada ja'an-ia:

Ma naja'an ka-r ni kuechi-i ni xa u'u n-ka kida-i.

¹⁸ Te xaxe'e xa xá n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-i, ña ndoñu'u ka xa juña'a koio ka dutu xa doko ñayiu xaxe'e kuechi-i.

Na kuyatni-ro Ianyuux

¹⁹ Xijan kuu xa, xaxe'e niñi Jesucristu, maxku yu'u-ro xa kiu-ro nde nuu yo ii ka andiu.

²⁰ N-kidava'a Jesús iin ichi xee, iin ichi ndito, xaxe'e-ro. Ná kuu cortina veñu'u tabernáculo, n-kuu yiki kuñu Jesús. Na n-xi'í-ia, n-ndata cortina jan, te vitna kua'a xa ya'a mee-ro nde nuu tuu Ianyuux.

²¹ Jesús kuu dutu taxnuni ka nuu ñayiu ka jandixa Ianyuux.

²² Xijan kuu xa, na kuyatni-ro Ianyuux. Xi'in ntdaa anu-ro, na jandixa-ro-ia, te maxku yu'u-ro. Na n-xi'í Jesucristu, n-xatu niñi-ia xa ndada ndoo ña'a-ia, xa mayo ka dakuido datau anu-ro. Te yiki kuñu-ro, xá n-dajuendute-ia ndute yo va'a ka.

²³ Xá n-ka ja'an-ro xa ndetu-ro, xa kada Ianyuux ntdaa ná io ná jua'an tnu'u n-taxi-ia. Na kundee ini-ro, xa kundetu ka-ro. Na koo-ro confianza nuu-ia. Chi xandaa kuu xa kada-ia ntdaa xa ja'an-ia.

²⁴ Na kani ini-ro nanda kua'a-ro xa chindee tna'a-ro, xa juemani-ro Ianyuux xi'in ñayiu, te na kada-ro xa kuu xava'a.

²⁵ Na nataka-ro, maxku kada-ro ná ka kida ñani-ro ku'a-ro ñatuka nataka koio-i xi'in-ro. Na juña tna'a-ro tnu'u kanu ini, xa kundee ini-ro. Te du'a na kada ka-ro, chi vax kuyatni kiu ndixi Xto'o-ro.

²⁶ Xijan kuu xa, xá n-tni-ro xandaa, te kutnuni ini-ro xa xandaa kuu. Xá n-ka jandixa-ro Cristu. Nux dandoo-ro Cristu, te ña tuu nax io xa doko-ro xaxe'e kuechi-ro.

²⁷ Diko ni, yo loko yu'u-ro, chi xini-ro xa ndadandaa Ianyuux ñayiu xini u'u tna'a xi'in-ia. Te xi'in ñu'u yo nde'e koko, danaa-ia ñayiu jan.

²⁸ Xá n-kuu kue'e kuia, nux iin ñayiu n-daxio tnu'u ta'u tniui Moisés, te uni ñayiu n-ka ja'an ndaa xa du'a n-kuu, te ña n-kundau ini ña'a ni iin ñayiu. N-xio xa kuú ñayiu jan.

²⁹ Kani ini koio ka-n. Naka u'u ka kada u'u Ianyuux iin ñayiu daxio Cristu. Kuu ná kuu xa chixe'e ñayiu jan Da'ya Yi Ianyuux. Kuu ná kuu xa ja'an-i xa iin xa kui'a kaa, iin xa ñatu xiniñu'u, kuu niñi Cristu. Xaxe'e niñi Cristu, n-kida diin Ianyuux ñayiu jan, xa ku kuu-i ñayiu mee-ia. Xi'in niñi Cristu, n-kida-ia ntdaa ná io ná jua'an tnu'u-ia xaxe'e-i. Kuu ná kuu xa kui'a ja'an ñayiu jan Espíritu Ii, na n-xia'an-ia xamani Ianyuux.

³⁰ Chi xini-ro Ia n-ja'an: "Kada u'u mee-r mee-i. Nachiya'u mee-r xa n-kida-i." Te dani n-ja'an-ia: "Ndadandaa Ianyuux ñayiu jan."

³¹ Naka u'u xa xino ñayiu jan nuu nda'a Ianyuux.

³² Naja'an koio-n nanda n-kuu ki'na nuu, na n-ka kutnuni ini-n xa kuu xandaa. Kue'e vida n-ka ya'a-n. Kuu ná kuu xa n-ka jantna'a-n xa kundee ini koio-n.

³³ Nuu ntdaa ñayiu, kui'a n-ka ja'an-s nuu-n, te n-ka xini u'u ña'a-s. Diuni, n-ka xo nujuiin-n nuu se ijan, xa chindee koio-n inka ñayiu du'a kue'e vida ka ya'a.

³⁴ N-ka chindee-n ñani-ro ku'a-ro xyindi'u vekaa. N-ka tniñ ñayiu xaxii-n, ko n-ka xejoon-n xa du'a koo, te n-ka kuvete-n, chi n-ka xini-n xa tniñ koio mee-n iin xa va'a ka, nuncas ma jin ndi'i, io andiu.

³⁵ Xijan kuu xa, koo na'li koio ka-n confianza nuu Ianyuux. Chi tniñ koio mee-n ntdaa xa taxi-ia. Kuu ná kuu xa nachiya'u ña'a-ia, xaxe'e xa xndaxio-n confianza nuu-ia.

³⁶ Io xa kundee ini koio ka-n, xa kada koio-n ntdaa xa juini Ianyuux, te tniñ koio-n ntdaa ná io ná jua'an tnu'u n-taxi-ia.

³⁷ Chi ja'an tnu'u Ianyuux:

Chi xaku nga, te ndixi Ia ndixi.

Ma kukuee ka-ia.

³⁸ Se ja'an mee-r xa ña tuu na kuechi-s io, kutuu va'a-s, xaxe'e xa jandixa ña'a-s mee-r.

Ko nux ñatuka kundee ini-s xa jandixa ña'a-s,

te ma kuvete-r xaxe'e-s.

Kuu Ianyuux xia'an-ia.

³⁹ Ko mee-ro, ñatu kuu-ro ñayiu ñatu kundee ini, xa danaa ña'a Ianyuux mee-ro. Kuu-ro ñayiu ka jandixa Jesucristu, xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

11

N-ka jandixa-s Ianyuux

¹ Xa jandixa-ro, kuu xa na'a-ro xa tñi-ro xa ndetu-ro. Xa jandixa-ro, kuu xa xini-ro xa ñatu nde'a-ro.

² Taxa'nu tnetnu-ro, xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, te n-ja'an-ia xa n-ka kida-s xava'a.

³ Xaxe'e xa jandixa-ro Ianyuux, kutnuni ini-ro xa xi'in tnu'u mee-ia, n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io. Xa io xa nde'a-ro, ña n-kua'a xi'in xa n-xio.

⁴ Xaxe'e xa n-jandixa Abel Ianyuux, n-doko-s iin xa va'a ka nuu Ianyuux dada xa n-doko Caín. Xaxe'e xa n-jandixa Abel Ianyuux, te n-ja'an-ia xa n-kida-s xava'a, te n-xeka va'a-ia xa n-doko-s. Xaxe'e xa n-jandixa Abel Ianyuux, juini xá n-xi'í-s, ko dani kuu-s iin ichi kane'e katni mee-ro.

⁵ Xaxe'e xa n-jandixa Enoc Ianyuux, ña n-xi'í-s. Nuncas ña n-ka nani'i ñayiu yiki kuñu-s, chi ndeka ña'a ndito Ianyuux jua'an andiu. Te ja'an tnu'u Ianyuux xa antecas xa kandeka-ia-s ji'in, te n-ja'an Ianyuux xa n-tna ini ña'a-ia.

⁶ Iin ñayiu, nux ñatu jandixa-i Ianyuux, ña kua'a-i xa kada-i xa tna ini Ianyuux. Iin ñayiu, nux na kuyatni-i nuu Ianyuux, io xa jandixa-i xa tuu-ia, te io xa koo-i confianza xa kueka va'a-ia-i.

⁷ Xaxe'e xa n-jandixa Noé Ianyuux, n-kidava'a-s iin barcu, xa dakaku-s ñadi'í-s xi'in da'ya-s. Antecas xa kixee xa koo, te n-ja'an Ianyuux xa du'a koo. N-yu'u Noé nuu Ianyuux, te n-kida-s ná n-ja'an-ia. Xaxe'e xa n-jandixa Noé Ianyuux, n-kida u'u-s ñayiu ñuñayiu, te n-xee xa n-ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-s n-xio, chi n-jandixa-s-ia.

⁸ Xaxe'e xa n-jandixa Abraham Ianyuux, n-kida-s ná n-ja'an-ia. N-ja'an ña'a Ianyuux xa kee-s ñuu-s, xa ji'in-s nde iin nuu tñi-s xa ku kuu xaxii-s. Juini ña xini-s ndexu ji'in-s, ko n-kee-s, te jua'an-s.

⁹ Xaxe'e xa n-jandixa-s Ianyuux, n-xo tuu-s nuu ijan, chi n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa juña'a-ia-s nuu ijan. N-xo tuu-s ijan, ná tuu iin seto'o ña tuu na ñuu-s io. Ve'e todo n-xo tuu-s ijan. Te diuni, du'a n-ka kida da'ya-s Isaac, te dada daiñani-s Jacob tuku. Chi nuu mee-s tuku, n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa juña'a-ia-s nuu ijan.

¹⁰ Chi n-xo ndetu-s, xa kutuu va'a-s ñuu va'a n-kua'a, ñuu n-xani ini Ianyuux, ñuu n-kidava'a Ianyuux.

¹¹ Xaxe'e xa n-jandixa Sara Ianyuux, n-tñi-ña fuerza xa ñu'u da'ya-ña. Juini xá n-yii-ña, te ñatuka n-kua'a-ña, ko n-xio-ña confianza nuu Ianyuux, xa kada-ia ná n-ja'an-ia. Te n-kaku iin da'ya yii-ña.

¹² Xijan kuu xa idini seyii, Abraham, juini yo n-kunxa'nu-s, ko n-xio kue'e xa kue'e xa kue'e da'ya dana-s, ná io chudini andiu. Nani ña kua'a xa ka'u-ro ñu'u kuchi kaa yu'u ndute mar; dani ña kua'a xa ka'u-ro da'ya dana Abraham.

¹³ Ntdaa ñayiu jan, n-ka jandixa-i Ianyuux, te n-ka xi'i-i. Ña n-ka tñii-i xa n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa juña'a-ia. Ko xika, n-ka xini-i ntdaa xa juña'a Ianyuux, te n-ka jandixa-i xa tñii koio-i, te n-ka kuvete-i. Te du'a, n-ka ja'an ndaa-i xa ñayiu to'o ka kuu-i, diko ni ka ya'a-i ñuñayiu ya'a.

¹⁴ Ñayiu du'a ka ja'an, kaxi kaxi ka dande'a ña'a-i xa dani ka nduku-i ñuu kutuu va'a koio-i.

¹⁵ Nux n-ñu ini koio-i ñuu n-kee-i, te n-kua'a-i xa nu'u koio-i ijan n-kuu.

¹⁶ Ko n-ka xo nduku-i iin ñuu yo va'a ka, ñuu io andiu. Xijan kuu xa, ñatu kujanuu Ianyuux xa ka ja'an-i xa la ka jandixa-i kuu-ia. Chi xá n-kida tu'a-ia iin ñuu yo va'a ka xaxe'e-i.

¹⁷ Xaxe'e xa n-jandixa Abraham Ianyuux, n-xia'an-s da'ya-s Isaac xa ku kuu-s xa doko-s nuu Ianyuux, na n-xitotnuni Ianyuux Abraham. Juini xá n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu-s xaxe'e Isaac, ko n-xio tu'a Abraham xa ka'ni-s idini da'ya-s.

¹⁸ Xá n-ja'an Ianyuux: "Xi'in Isaac, koo koio da'ya dana-n."

¹⁹ N-xio Abraham confianza nuu Ianyuux, xa kua'a-ia xa nadandoto-ia ndiyi. Te kuu ná kuu xa n-nakueka Abraham Isaac nuu ndiyi.

²⁰ Xaxe'e xa n-jandixa Isaac Ianyuux, n-xijan ta'u-s nuu-ia, xa kutuu va'a koio Jacob xi'in Esaú.

²¹ Xaxe'e xa n-jandixa Jacob Ianyuux, te antecas xa kuú-s, n-xijan ta'u-s nuu-ia, xa kutuu va'a koio iin iin da'ya yii José. N-xo nukoo-s ndedi ndodo-s vara-s, te n-xia'an-s xa n-kuta'u-s nuu Ianyuux.

²² Xaxe'e xa n-jandixa José Ianyuux, n-ja'an-s nuu ñayiu Israel xa kee koio-i Egipto. Na n-xee xa kuú-s, n-ta'u tñiu-s xa kane'e ñayiu Israel yiki-s ji'in, hora na kee koio-i Egipto.

²³ Xaxe'e xa n-ka jandixa tadi'i Moisés Ianyuux, n-ka chiva'a-s Moisés uni yoo na n-kaku-s. N-ka xini-s xa seluchi va'a kuu-s, te ña n-ka yu'u-s xa n-ta'u tñiu se kunxa'nu ka xa io xa ka'ni koio ñayiu ntdaa sekuechi hora ka kaku-s.

²⁴ Xaxe'e xa n-jandixa Moisés Ianyuux, na n-xa'nu-s, ña n-xejoon-s xa ja'an ka ñayiu xa kuu-s da'ya yii daidi'i se kunxa'nu ka Egipto.

²⁵ N-kaxí-s xa kue'e vida ya'a-s xi'in ñayiu ka jandixa Ianyuux. N-xini-s xa nux ndoo ka-s ve'e se kunxa'nu ka, te kada-s kuechi, xa kudi ini mee-s ná kudi ini ñayiu jan.

²⁶ N-xini-s xa ya'u ka xa kue'e vida ya'a-s xi'in Cristu, Ia tunda'a Ianyuux, dada xa tñii-s ntdaa xa io Egipto. Chi n-xo nduku-s xa juña'a Ianyuux.

²⁷ Xaxe'e xa n-jandixa Moisés Ianyuux, n-kee-s Egipto. Ña n-yu'u-s. Juini n-xo kiti ini se kunxa'nu ka nuu-s, ko n-kundee ini-s, chi n-xini-s iin xa ña kua'a xa kunde'a-ro.

²⁸ Xaxe'e xa n-jandixa Moisés Ianyuux, n-ndadaka'nu-s viko Paxcua. N-ta'u tñiu-s ñayiu Israel xa kodo koio-i niñi ye'e, xa maxku ka'ni ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, da'ya yii ki'na nuu ve'e ñayiu Israel.

²⁹ Xaxe'e xa n-ka jandixa ñayiu Israel Ianyuux, n-ka ya'a-i Mar Kue'e, ná ya'a-ro ñu'u yichi. Ko na n-kixe'e ñayiu Egipto xa du'a kada-i, te n-ka tnene-i, ntdaa-i, nuu ndute jan.

³⁰ Xaxe'e xa n-ka jandixa ñayiu Israel Ianyuux, te nungoio ntdaa xeve'e ñuu Jericó. Uxa kiu n-ka xikonduu ñayiu Israel yu'u ñuu Jericó, te du'a n-kuu.

³¹ Xaxe'e xa n-jandixa Rahab Ianyuux, ña n-xi'í-ña xi'in ñayiu n-ka xo kuxee ini ñuu-ña, chi n-xeka va'a-ña se n-ka xitoyu'u ñuu-ña. Te Rahab kuu ñadi'i diko mee-ña.

³² Io kue'e ka xa kua'a-da xa kakune'e-da. Ko ña tuu na tiempo io. Gedeón, Barac, Sansón. Jefté, David, Samuel. Te se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu taxa'nu tnetnu-ro du.

³³ Xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, n-ka ni'i-s kue'e ñuu xi'in se kunxa'nu ka ñuu jan, n-ka kida-s xava'a xaxe'e ñayiu, te n-ka tñi-s xa n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa juña'a-ia. Xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, n-kaku-s xa kaxi'a'an nga'a.

³⁴ Ña n-ka xi'í-s, na n-ya'a-s nuu ñu'u koko. Ña n-kua'a ñayiu xa ka'ni-i-si yuchi. Xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, juini ña ndaku-s, ko n-ka ndundaku-s. N-ka kunuu-s, na n-ka jantna'a ñayiu xi'in-s, te n-ka kida-s xa junu koio soldado se xini u'u tna'a xi'in-s.

³⁵ Xaxe'e xa n-ka jandixa ñadi'i Ianyuux, n-kida-ia xa juini xá n-xi'í ñayiu keve'e-ña, ko n-ka nandoto ñayiu jan.

Ko diuni, xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, dava-s n-ka xi'í-s. N-xini u'u ña'a ñayiu, nde n-ka xa'ni-i-si. Nux n-ka dandoo-s Ianyuux n-kuu, te kaku koio-s. Ko ña'a. Chi n-ka juini-s xa ni'i-s xa kutuu va'a-s xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

³⁶ Dava ka-s, xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, n-ka kida bula ña'a ñayiu, xi'in chirrión n-ka janña'a-i. N-ka tetrñi ña'a-i cadena, te n-ka chindi'u ña'a-i vekaa.

³⁷ Xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, n-ka xa'ni ña'a ñayiu xi'in yuú, te n-ka xa'nde dava ña'a-i. N-ka tñi ña'a-i jua'an nuu juxtixia, te n-ka xa'ni ña'a-i xi'in yuchi. Xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, ña tuu na da'ma-s n-xio, diko ni ñi tkachi ñi nchiva n-ka xo xi'na-s. Ña tuu na tvini-s, ña tuu nax kaxi-s, ña tuu na ve'e-s. Xaxe'e xa n-ka jandixa-s Ianyuux, kue'e vida n-ka ya'a-s, te n-ka xini u'u ña'a ñayiu.

³⁸ N-dandi'i ka mee-s dada dava'a nga ñayiu. Ko n-ka xo xikonuu-s nuu ñayo ñayiu io. N-ka xo xikonuu-s yuku. N-ka xo xio-s yau kava, n-ka xo xio-s nua.

³⁹ Ntdaa ñayiu jan, n-ja'an Ianyuux xa va'a n-ka kida-i, xandaa kuu xa n-ka jandixa-i Ianyuux. Ko ta tñi ka-i xa n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa juña'a-ia.

⁴⁰ Chi n-xani ini Ianyuux ñn xa va'a ka xaxe'e mee-ro. N-xani ini-ia xa idini vuelta ñn nuu kada-ia, ná io ná jua'an xa n-ja'an-ia, xaxe'e ñayiu jan xi'in xaxe'e mee-ro.

12

Maxku dananuu-ro Jesús

¹ Xijan kuu xa, na kundee ini-ro xa jandixa-ro Ianyuux. Se ijan, ñá ijan, n-ka jandixa-s Ianyuux, te n-ka kida-s xa juini-ia. Kuu ná kuu xa xñi-s nitu'u lado, xa tax koio-s tnu'u kanu ini. Kue'e-s xa kue'e-s io. Kuu ná kuu xa xino-ro, ñn ñn-ro, ñn carrera. Na daxio-ro ntdaa xa datnaña'a, xa na kunu va'a-ro. Na daxio-ro ntdaa kuechi kada xa ndua-ro. Na kundee ini-ro, xa kunu va'a-ro.

² Na kundee'a va'a-ro Jesús. N-jandixa Jesús Ianyuux, te kada-ia xa jandixa mee-ro Ianyuux. N-kundee ini-ia curuxi. Ñatu n-chinuu-ia xa n-ka juini-s xa kada-s xa kujanuu-ia, chi n-xo na'a-ia xa kuvete-ia xa kuvete-ia, na ya'a-ia ntdaa xa'a. Te nukoo-ia nda'a kua'a Ianyuux, nuu taxnuni-ia.

³ Kani ini koio-n Jesús. Se ka kida kuechi, n-ka kida-s xa kue'e xa kue'e vida n-ya'a-ia, ko n-kundee ini-ia. Kani ini koio-n mee-ia, xa maxku ku xiau-n, te maxku kuita anu-n.

⁴ Kuu ná kuu xa ka jantna'a-n xi'in kuechi. Kundee ini koio ka-n, jantna'a koio ka-n. Chi ta katu ka niñi-n.

⁵ Xá n-ka ndunaa-n tnu'u kanu ini n-taxi Ianyuux. Ka kuu-n da'ya-ia, te du'a n-ja'an-ia:

Da'ya yí-r, chinuu-n hora kida u'u ña'a-r,
chi Xto'o-n kuu-r, te ja'an do'o ña'a-r.

Maxku kuita anu-n hora kudeen ña'a-r.

⁶ Chi ja'an do'o Xto'o-n ñayiu xemani-ia.

Xá n-xeka va'a ña'a-ia, da'ya-ia ka kuu-n,
te xijan kuu xa kida u'u ña'a-ia.

⁷ Xijan kuu xa kundee ini koio-n hora kida u'u ña'a Ianyuux, chi kida ña'a Ianyuux xaxe'e mee-n, ná kida ñn seyíi xaxe'e da'ya-s. ¿Chi na da'ya io, xa ma ja'an do'o ña'a taa-s?

⁸ Ja'an do'o Ianyuux ntdaa da'ya-ia, xa dakua'a ña'a-ia. Nux ñatu ja'an do'o ña'a-ia mee-n, te ñatu kuu-n da'ya-ia, te ñatu kuu Ianyuux Taa-n.

⁹ Ñuñayiu ya'a n-ka ja'an do'o ña'a taa-ro, te n-xio-ro xañu'u nuu-s. Kue'e ka io xa jandixa-ro Taa-ro Ianyuux, te kada-ro xa juini mee-ia, xa kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jin ndí'i.

¹⁰ Ita'u ni kuia n-ka ja'an do'o ña'a tadi'i-ro, nani n-ka xani ini-s. Ko ja'an do'o ña'a Ianyuux, xa kada-ia xava'a xaxe'e-ro, xa kada mee-ro xa kuu xava'a, ná n-kida mee-ia xa kuu xava'a.

¹¹ Hora kida u'u ña'a Ianyuux mee-ro, ñatu tna ini-ro, chi xaxia'an. Ko dada, nux kua'a va'a-ro, te kada xa kada-ro xa kuu xava'a, te kutuu va'a-ro.

Nda'u mee-ro, nux na dandoo-ro tnu'u-ia

¹² Kundee ini koio ka-n. Kada koio-n xa ndundaku nda'a-n yo n-xiau, te ndundaku xe'e-n yo n-kuita.

¹³ Nduku koio-n ichi ndaa, xa maxku ngokodo ka xe'e ku'u-n, chi du'a na nda'a va'a.

¹⁴ Kada koio-n ntdaa xa kua'a-n xa kutuu mani koio-n xi'in ntdaa ñayiu. Te kada koio ka-n xa juini Ianyuux. Chi nux ma kada-n xa juini Ianyuux, ma jini-n-ia.

¹⁵ Chindee tna'a koio-n xa tñi koio ka-n, ntdaa-n, xamani taxi Ianyuux. Maxku juejoon koio-n xa ni ñn-n ku kuu ná kuu ñn yuku ua kada dañu ña'a ntdaa-n, ñn yuku ua kada xa kue'e mee-n ma kada koio ka xa kuu xava'a.

¹⁶ Koo koio-n cuedado, xa ni ñn-n maxku daxio xa ja'an Ianyuux. Du'a n-kida Esaú. Xaxe'e xa n-juini-s xa kaxi-s idini ndeyu, n-diko-s ntdaa xa juña'a taa-s nuu da'ya ki'na nuu-s.

¹⁷ Ka xini-n xa dada n-juini-s xa tñi-s xa juña'a taa-s, ko ña n-ni'i-s. Juini yo nda'i Esaú, ko ña n-kua'a-s xa dama-s xa n-kuu.

¹⁸ Chi ña n-ka kuyatni mee-n Yuku Sinaí, ná n-ka kida taxa'nu tnetnu-n. N-ka kuyatni mee-s yuku jan, nuu koko ñu'u, nuu nee, nuu vikó tnuu, nuu tachi nde'e.

¹⁹ Ijan n-xo nda'i trompeta, te n-ja'an ñn tnu'u andíu. Na n-ka teku ñayiu jan tnu'u jan, n-ka xijan ta'u-i xa maxku ja'an ka-ia ni ñnka tnu'u nuu-i.

²⁰ Chi ña n-kua'a xa kundee ini koio-i xa n-ta'u tñiu tnu'u jan: "Nux nde ñn kiti na kiu yuku ya'a, te io xa ka'ni-n-ti yuu, o tee-n-ti xi'in kuxi."

²¹ Naka io kuu xa n-ka xini ñayiu jan. N-ka yu'u-i, loko n-ka yu'u-i. Ña n-kua'a xa kundee ini-i. Nde Moisés n-ja'an: "Yu'u-r, menga xa ni'i-r."

²² Ko mee-n, xá n-ka kuyatni-n Yuku Sión. Xá n-ka kuyatni-n Jerusalén katuu andíu, nuu tuu Ianyuux Ndito. Xá n-ka xee-n nuu nataka kue'e xa kue'e mil ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. Ijan ka ndadaka'nu-ia Ianyuux.

²³ Xá n-ka xee-n nuu nataka ntdaa ñayiu ki'na nuu ve'e Ianyuux. Andíu xá n-chidotnuni nax nani ñayiu jan. Xá n-ka xee-n nuu Ianyuux ndadandaa ñayiu. Xá n-ka xee-n nuu xtuu anu ñayiu n-ka kida xava'a, ñayiu n-kida Ianyuux xa kutuu koio-i xi'in mee-ia.

²⁴ Xá n-ka xee mee-n nuu Jesús. N-kida-ia ná io ná jua'an tratu xee, te nujuini-ia nuu Ianyuux xaxe'e-n. Yo va'a ka xa n-kida ñifi Jesús dada ñifi Abel.

²⁵ Kunde'a va'a koio-n, xa kueka va'a koio-n Ia ja'an nuu-n. Na n-ja'an Ianyuux ñuñayiu, n-ka daxio ñayiu tnu'u-ia, ña n-ka jandixa-i-ia, te ña n-dakaku-ia ñayiu jan. Te dani mee-ro, nux ma jandixa-ro Ianyuux ja'an andíu, nux kada yata-ro mee-ia, çjanda kaku-ro?

²⁶ Kíu ijan, na n-ja'an-ia, te n-ñi'í ntdaa xa io ñuñayiu. Vitna, xá n-taxi-ia tnu'u-ia ja'an-ia: "Ídinga vuelta kada-r xa nani'í ntdaa xa io ñuñayiu, te kada-r xa ñi'í ntdaa xa io andíu tuku."

²⁷ Xa ja'an-ia "ídinga vuelta" juini kachi xa jin ndi'í ntdaa xa kanda n-kidava'a Ianyuux. Te ndoo ntdaa xa ñatu kanda.

²⁸ Ko tñi mee-ro ñn xa nuncas ma jin ndi'í. Taxnuni-ro xi'in Ianyuux. Xijan kuu xa na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux. Na ku kuu-ro ñayiu xinokuechi nuu-ia, xa kada-ro xa tna ini mee-ia. Na ndadaka'nu-ro-ia te yu'u-ro nuu-ia.

²⁹ Chi Ianyuux jandixa-ro, ná kuu ñu'u danaa ntdaa xa io, da kuu-ia.

13

Na kada-ro xa juini Ianyuux

¹ Juemani tna'a koio ka-n.

² Maxku ndunaa koio-n xa kueka va'a-n ñayiu ve'e-n. Du'a n-kuu xa n-ka xeka va'a ñayiu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, juini ña n-ka xini-i xa du'a ka kida-i.

³ Naja'an koio-n ñani-ro ku'a-ro ka xini u'u ña'a ñayiu, kuenda kuu kue'e vida ka ya'a mee-n xi'in-s.

⁴ Xa tnunda'a ñayiu, kuu xa maxku kada inka ñayiu xa dandoo tna'a-i. Maxku dandoo koio-n ñadi'í-n yii-n, xa kidi-n xi'in inka ñayiu. Ndadandaa Ianyuux ñayiu kidi xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i, te ndadandaa-ia ñayiu kidi xi'in ñadi'í inka seyii, yii inka ñadi'í.

⁵ Maxku juemani koio-n tvini. Kuvete koio-n xi'in xa io. Chi xá n-ja'an Ianyuux: "Nuncas ma dandoo ña'a-r, nuncas ma kande ini ña'a-r."

⁶ Xijan kuu xa, xaxe'e xa io-ro confianza nuu-ia, ja'an-ro: Xto'o-da kuu Ia chindee ña'a mee-da; ma yu'u-da nuu dava'a nga xa kua'a ñayiu xa kada ña'a-i.

⁷ Naja'an koio-n seyii, ñadi'í n-ka dakua'a ña'a. N-ka kachitnu'u-s tnu'u Ianyuux. Kani ini koio-n nanda n-ka xo tuu-s ñuñayiu ya'a. Te jandixa na'í koio ka mee-n Jesucristu, ná n-ka jandixa mee-s Jesucristu.

⁸ Ná n-kuu Cristu, dani kuu-ia vitna, te dani ku kuu-ia kuia ma jin ndi'í.

⁹ Maxku juejoon koio-n xa dakua'a ña'a koio ñayiu inka xa dakua'a-i. Tñi koio ka-n xamani taxi Ianyuux, te du'a ndaku anu-n. Ka ja'an ñayiu: "Io

xa kaa-n xa'a, maxku kaa-n xijan." Loko ndu ini-i xa du'a ne'e ii-i, ko ñatu xiniñu'u. Dani dakuido datau anu-i.

¹⁰ Tuku n-kuu xa doko n-xia'an Cristu nuu Ianyuux, dada xa n-ka xia'an dutu ñayiu Israel. Idini vuelta n-xi'í Jesús, xa dita-ia kuechi-ro. Dutu nujuuin veñu'u tabernáculo, ña kua'a xa kax koio-s xa n-doko Jesús.

¹¹ Chi veñu'u tabernáculo, ne'e dutu taxnuni ka niñi kiti jua'an Cuarto Yo Ii, chi xa doko xaxe'e kuechi kuu. Ko yiki kuñu-ti, teñu'u-s yu'u ñuu.

¹² Diñi Jesús. N-xi'í-ia yuñuu Jerusalén, xa ndundoo ñayiu ka jandixa-ia, xi'in niñi-ia.

¹³ Xijan kuu xa, na dandoo-ro ntdaa xa n-kuu, xa kunduu-ro xi'in Jesús. Na kada-ro kuenda xa ji'in-ro nuu tuu-ia yuñuu jan. Ná n-kuyii anu Jesús, xa kundee ini-ia xa januu jan, da na kuyii anu mee-ro tuku, xa kundee ini-ro xa januu xaxe'e-ia.

¹⁴ Chi ñuñayiu ya'a, ña tuu na ñuu ma jin ndi'i. Nduku-ro ñuu ijan, nuu kutuu va'a-ro kuia ma jin ndi'i.

¹⁵ Xijan kuu xa, kiu xi'in kiu, na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux. Xaxe'e Jesús, na juña'a-ro xa doko-ro nuu Ianyuux. Xi'in yu'u-ro na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia.

¹⁶ Maxku ndunaa koio-n xa kada-n xa kuu xava'a, maxku ndunaa koio-n xa chindee tna'a-n. Xa'a tuku kuu iin xa doko-ro nuu Ianyuux, te tna ini-ia.

¹⁷ Jandixa koio-n sexa'nu, koo koio-n xañu'u nuu-s. Se ñunuu ña'a ka kuu-s, te io xa najuña'a koio-s cuenta nuu Ianyuux xaxe'e-n. Jandixa koio-n-si, xa kada koio-s tniu n-xia'an Ianyuux, xi'in xa kuvete-s. Maxku kada koio-n xa kuko'yo ini koio-s xaxe'e-n. Chi xa'a, ñatu xiniñu'u xaxe'e mee-n.

¹⁸ Kajan ta'u koio-n xaxe'e-da. Xndaxio-da confianza xa ña tuu nax io xa dakuido datau anu-da. Ka juini-da xa kada koio-da meni xava'a.

¹⁹ Kue'e xijan-da xa kajan ta'u koio-n, xa yachi ka naxee-da xa kutuu-da xi'in-n.

Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n

²⁰ Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n. N-nadandoto-ia Xto'o-ro Jesucristu nuu ndiyi. Ná kuu se ñunuu tkachi kuu Xto'o-ro, te mee-ro kuu tkachi-ia. Na n-xi'í-ia, xi'in niñi mee-ia n-kida-ia ntdaa ná io ná jua'an tratu xee. Te nuncas ma jin ndi'i tratu jan.

²¹ Na taxi Ianyuux xamani-ia, xa kunxa'nu koio-n te kada koio-n xava'a, xa kada koio mee-n ntdaa xa juini mee-ia. Xi'in Jesucristu na kada ña'a-ia mee-ro, ntdaa-ro, ntdaa xa juini mee-ia. Na ndadaka'nu-ro Cristu kuia ma jin ndi'i. Du'a na koo.

²² Ñani-da ku'a-da, xijan-da xa kueka va'a koio-n tnu'u kanu ini ya'a. Chi carta luchi ni kuu xa n-kidava'a-da.

²³ Io xa jini koio-n xa tuu libre ñani-ro, Timoteo. Nux yachi na kixi-s, te ji'in-da, nduu-da xi'in-s, xa koton'i ni ña'a-da.

²⁴ Xanyuux nuu ntdaa sexa'nu ka taxnuni nuu-n. Xanyuux nuu ntdaa ñayiu ka jandixa Cristu ijan. Ñayiu ka jandixa Cristu do Italia ka tunda'a xanyuux nuu mee-n.

²⁵ Na taxi Ianyuux xamani-ia nuu-n. Du'a na koo.

Carta n-kidava'a Santiago

Xtuu-n nitu'u ñuñayiu

¹ Mee-da, Santiago, se xinokuechi nuu Ianyuux xi'in nuu Xto'o-ro Jesu-cristu, kidava'a-da nuu mee-n. Ka kuu-n da'ya dana n-uxi uu sexa'nu n-ka xio ñuu Israel xá n-kuu kue'e kuia. Te vitna xtuu-n nitu'u ñuñayiu.

Kida Ianyuux xa va'a kutnuni ini koio-n

² Ñani-da ku'a-da, hora kue'e vida ya'a koio-n, io xa kuvete-n xa kuvete-n.

³ Ka jandixa-n Ianyuux, xini-n xa nux du'a na kada koio-n, te kua'a-n xa kundee ini-n ntdaa xa ka ya'a-n.

⁴ Te nux kundee ini koio-n, xee-n kuu koio-n ñayiu kanu ini, ñayiu ndaa, ñayiu ka kida xa juini Ianyuux.

⁵ Nux ndeda ñin-n ndoñu'u ka xa kutnuni ini va'a-n, kajan-n nuu Ianyuux, te taxi-ia. Chi taxi-ia ntdaa xa ndoñu'u-ro, te taxi-ia xi'in ntdaa anu-ia.

⁶ Ko io xa jandixa-n-ia. Hora xijan-n, ni ita'u maxku ña'a kî ini-n. Chi ñin ñayiu yi ini, ná kuu ndute mar xa ne'e tachi jua'an vaxi kuu-i.

⁷ Ñayiu jan, maxku kani ini-i xa juña'a Ianyuux xa n-xijan-i, chi ni ñin ma tñi-i.

⁸ Ñayiu juini ñin xa juini-i vitna, ñnka xa juini-i tnee, te ntdaa xa kida-i ñatu xiniñu'u.

⁹ ñin ñani-ro, juini se kunda'u kuu-s, ko na kuvete-s xaxe'e xa kunduu-s xi'in Ianyuux.

¹⁰ Te ñin ñani-ro, ñin se kuika, juini na kuita ntdaa xa neva'a-s, ko na kuvete-s xaxe'e xa kunduu-s xi'in Ianyuux. Chi ná kuu ita ku'u, ita ñatu na'a xee, da kuu se kuika.

¹¹ Hora xino ngandii te yo i'ni, te yichi ku'u jan te jungava ita, te xe ndi'i xa vili kaa-ta. Du'a kuu se kuika. Nini kidatniu-s xa ni'i ka-s xa juini-s, te n-xi'i-s.

Na kundee ini koio-n

¹² Na kuvete koio ñayiu kundee ini ntdaa xa ya'a-i, chi nux kundee ini-i, te tñi-i premiu-i. Premiu-i kuu xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux andiu kuia ma jin ndi'i. Ná kuu corona kuu. Xá n-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa du'a koo, nuxa xemani-ro-ia.

¹³ Te hora juini-n xa kada-n xa u'u, maxku ja'an-n xa Ianyuux kidajuexa ña'a xa du'a kada-n. Nuncas ña n-kida Ianyuux xa u'u, te nuncas ma kada-ia xa kada ñayiu xa u'u.

¹⁴ Chi xa kukajan ini ñayiu kida xa kada-i xa u'u. Kuu ná kuu xa mee-i kidajuexa mee-i xa kida-i xa u'u.

¹⁵ Kukajan ini-i te kida-i kuechi. Te dani kida-i xa kida ka-i kuechi, nde xee-i xa kuú-i xi'in kuechi-i.

¹⁶ Ñani mani-da, ku'a mani-da, maxku danda'u-n mee-n.

¹⁷ Ntdaa xava'a ntdaa xanda'a xa ni'i-ro vaxi nde andiu. Xa taxi Ianyuux kuu. N-kidava'a mee-ia ntdaa xa io andiu. Ianyuux, ma dama-ia, kiu xi'in kiu ñin ni-ia kuu-ia.

¹⁸ N-taxi-ia tnu'u ndaa. Xaxe'e xa n-jandixa-ro tnu'u jan, te n-kida-ia xa n-nduu-ro da'ya-ia. N-juini-ia xa ku kuu-ro xa ki'na nuu nuu ntdaa xa ndadava'a-ia.

Io xa dande'a koio-n Ianyuux xa ndaa xa ka jandixa-n-ia

¹⁹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, ntdaa-n, ndoñu'u xa koo tu'a-n xa kunini va'a-n. Ko maxku yachi ja'an koio-n, ni maxku yachi kiti ini koio-n.

²⁰ Chi xa kiti ini-ro ma kada xa kada-ro xa juini Ianyuux.

²¹ Kui'a xa kui'a ka xa ka kida ñayiu. Kida-i xa kida ka-i xa u'u. Dandoo koio mee-n ntdaa xijan, te maxku kuxee ini koio-n. Xá n-ka xeka va'a-n tnu'u Ianyuux, te tnu'u jan kada xa kutuu va'a-n xi'in Ianyuux.

²² Ko io xa kada-n ná ja'an tnu'u jan. Nux diko ni nini-n, te ñatu jandixa-n, du'a danda'u-n mee-n.

²³ ñin seyii, nux nini-s, ko ñatu kida-s ná io, kuu-s ná kuu ñin seyii nde'a nuu-s nuu spejo.

²⁴ Nde'a-s, ko hora jua'an-s, ndunaa-s janda kaa-s.

²⁵ Ko ñnka seyii, ñatu ndunaa-s xa n-teku-s. Va'a kutuni ini-s xa tnu'u ta'u tniu Ianyuux kuu, tnu'u ndaa, tnu'u kida xa kutuu va'a-s. Ñatu daxio-s tnu'u jan. Kundee ini-s xa jandixa-s, te kida-s ntdaa ná io. Se ya'a, ja'an Ianyuux xa va'a kida-s.

²⁶ Nuxa xani ini ñin ñayiu xa kida-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniu, ko ña daxe tñi-i tnu'u ja'an-i, danda'u-i mee-i.

²⁷ Dande'a ñin ñayiu Taa-ro Ianyuux xa ndaa xa jandixa-i-ia, nux chindee-i sekuechi ña yoo tadi'i-s, xi'in ñadi'i n-ndoo viuda, te nux dandoo-i ntdaa xa u'u ñuñayiu.

2

Maxku kaxí ni'na tna'a-n

¹ Ñani-da ku'a-da, xá ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu. Ia taxnuni nuu ntdaa xa io kuu-ia. Xijan kuu xa maxku kaxí ni'na koio mee-n ñayiu.

² Na kani ini-ro xa n-ka nataka-n. Te xee ñin se kuika ñu'u de'e oro nda'a-s te ni'na-s da'ma yo va'a. Diuni xee ñin se kunda'u ni'na da'ma nda'u.

³ Te kueba va'a-n se ni'na da'ma yo va'a, te ja'an-n: “Ñkoo-n ya'a silla va'a ka”, ko ja'an-n nuu se kunda'u: “Kunujuin ijan o nkoo ya'a nuu ñu'u.”

⁴ Nux du'a kada tna'a-n, du'a ka kaxí ni'na tna'a-n. Kui'a ka xani ini-n, xaxe'e xa xani ini-n xa kunuu ka se kuika dada se kunda'u.

⁵ Ñani mani-da, ku'a mani-da, kunini koio-n. N-kaxí Ianyuux ñayiu kunda'u xa kunduu-i xi'in-ia. Kuu ná kuu xa n-ka nduu-i ñayiu kuika, xaxe'e xa ka jandixa-i Jesucristu. Ñuñayiu ya'a ka kunda'u-i, ko andiu ku kuu-i da'ya Ianyuux taxnuni, te taxnuni koio mee-i xi'in-ia. Xá n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu ñayiu ka xemani-ia xa du'a koo.

⁶ Ko mee-n, n-ka kida xa kujanuu ñayiu kunda'u. ¿Ña ndaa xa ka kida u'u ña'a se kuika u? ¿Ña ndaa xa xkandeka ña'a-s xe'en nuu juxtixia u?

⁷ Ka kunduu-n xi'in Cristu. ¿Ñadu se kuika kui'a ka jan tnu'u Xto'o-ro Jesucristu a?

⁸ Taxnuni Ianyuux nuu ntdaa xa io. Tnu'u ta'u tniu-ia ja'an: “Io xa juemani-n ñnka ñayiu ná xemani-n mee-n.” Nux du'a ka kida-n, va'a ka kida-n.

⁹ Ko nux ka kaxí ni'na tna'a-n, du'a ka kida-n kuechi. Te tekuechi ña'a tnu'u ta'u tniu Ianyuux.

¹⁰ ñin seyii, nux xani ini-s xa kida-s ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniu Ianyuux, ko io ñin xa ñatu kida-s, kuu ná kuu xa ña n-kida-s ni ñin.

¹¹ N-ja'an Ianyuux: “Maxku dandoo-n ñadi'i-n, yii-n, xa kidi-n xi'in ñnka seyii, ñnka ñadi'i.” Diuni n-ja'an-ia: “Maxku ka'ni-n ndiyi.” Xijan kuu xa juini

ñatu kidi-n xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-n, ko xa'ni-n ndiyi, du'a kuu xa ñatu jandixa-n tnu'u ta'u tniu Ianyuux.

¹² Ñayiu ka kida ná ja'an tnu'u ta'u tniu Ianyuux, xandaa kuu xa ñayiu libre ka kuu-i. Xijan kuu xa io xa va'a ja'an koio-n te va'a kada koio-n. Chi xini-n xa ndadandaa ña'a Ianyuux, nux n-ka xemani tna'a-n, a ña'a.

¹³ Vaxi kiu xa ndadandaa Ianyuux ntdaa ñayiu. Kiu ijan ma kundau ini-ia ñayiu ña n-kundau ini inka ñayiu. Ko nux n-kundau ini ñin ñayiu inka ñayiu, ma yu'u-i kiu ijan, chi kundau ini Ianyuux mee-i ná n-kundau ini mee-i inka ñayiu.

Nux jandixa-n Ianyuux, io xa kada-n xa juini-ia

¹⁴ Ñani-da ku'a-da, ¿nax xiniñu'u nux ja'an ñin ñayiu xa jandixa-i Xto'o-ro Jesucristu, ko ñatu kida-i xava'a? ¿Ña ndaa xa kada u'u Ianyuux ñayiu jan, hora ndadandaa-ia ntdaa xa io?

¹⁵ Kani ini koio-n: Kixi ñin ñani-ro ku'a-ro kunda'u, ña tuu na da'ma-i io, ña tuu na xa kaxi-i io.

¹⁶ Te ja'an mee-n: “Jua'an xavii xava'a, jua'an, tñii-n da'ma-n te tñii-n xa kaxi-n”, ko nux mee-n ñatu xia'an xa ndoñu'u-i, ñatu xiniñu'u xa kida-n.

¹⁷ Nux ja'an-ro xa jandixa-ro Xto'o-ro Jesucristu, ko ñatu kida-ro xava'a, kuu ná kuu xa ñatu jandixa-ro.

¹⁸ Kudana ja'an ñin ñayiu: “Ndo'o, jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu, te mee-r, kida-r xava'a.” ¿Janda dande'a ña'a-n xa jandixa-n, nux ma kada-n ni ñin? Ko mee-da, kada-da xava'a te du'a dande'a ña'a-da xa jandixa-da.

¹⁹ Jandixa-n xa idini Ianyuux io. Vatuka. Ko du'a ka jandixa kui'na tuku, te ka ni'i-i xa yu'u-i.

²⁰ Ñatu ka xani ini va'a-n. Ña juini-n xa kutnuni ini-n. Nux jandixa ñin ñayiu Ianyuux, te io xa kada-i xava'a. Nux ña'a, te xini-ro xa ñatu jandixa-i.

²¹ Na kani ini-ro xa n-kida taxa'nu tnetnu-ro Abraham. N-xia'an-s da'ya-s nani Isaac nuu Ianyuux. N-xio tu'a-s xa ka'ni-s da'ya-s nuu altar, te n-ja'an Ianyuux xa n-kida-s xava'a.

²² Kua'a-n xa jini-n xa n-dande'a Abraham Ianyuux xa jandixa-s-ia, hora n-kida-s xa n-ta'u tniu-ia. Xaxe'e xa du'a n-kida-s, te n-xini Ianyuux xa jandixa-s-ia xi'in ntdaa anu-s.

²³ Te du'a n-xetna'a ná yodotnuni tnu'u Ianyuux. Xaxe'e xa n-jandixa Abraham Ianyuux, te n-ja'an Ianyuux xa kuu ná kuu xa ña tuu na kuechi-s. Te n-ka danani ñayiu Abraham: “Se kumani xi'in Ianyuux.”

²⁴ Xijan kuu xa ka xini-n xa ñin seyii, nux jandixa-s Ianyuux te kida-s xava'a, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-s.

²⁵ Diuni Rahab. Ñadi'i n-xo kidi xi'in kue'e seyii n-xo kuu-ña. N-xian nuu-ña nuu n-ka ndoo se n-tunda'a Josué, te dada n-chindee-ña-s xa kee koio-s ñuu jan ji'in-s inka ichi. Xaxe'e xa du'a n-kida-ña ñin xava'a, te n-ja'an Ianyuux xa kuu ná kuu xa ña tuu na kuechi-ña.

²⁶ Xijan kuu xa, nani ñatu xiniñu'u yiki kuñu ñin ñayiu, nux n-kane anu-i, dani ñatu xiniñu'u xa jandixa ñin ñayiu Ianyuux, nux ñatu kida-i xava'a.

3

Yaa-ro

¹ Ñani-da, va'a ka xa maxku yo kue'e-n ku kuu se ka dakua'a tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Chi na'a-n xa ndichi ka ndadandaa ña'a Ianyuux mee-ro dada inka ñayiu.

² Chi ntdaa-ro kida kue'e kuechi. Xa ja'an-ro, kida-ro kuechi. ĩn sey#i, nuxa dajin tñi-s tnu'u ja'an-s, se kida xava'a kuu-s. Te kua'a-s xa taxnuni-s nuu ntdaa xa kida-s.

³ Kani ini koio-n: nux na chi'i-ro yo'o yu'u caballu, xa na jandixa ña'a-ti, te du'a kada-ti xa juini-ro.

⁴ Barcu du. Yo na'nu barcu, te tunda'a ña'a tachi nde'e. Ko se dakaka barcu, xetniu-s timu luchi xa dakuiko-s barcu, xa ji'in ni-s dava'a nga nuu juini-s.

⁵ Dani kuu yaa-ro. Luchi ni-i nuu yiki kuñu-ro, ko, jnaka kue'e xa dajuen tnu'u-i! Idini yañu'u luchi kada xa teñu'u-i ĩin yuku ka'nu.

⁶ Te ná kuu yañu'u kuu yaa-ro. Ná kuu ĩn ñuu n-chitu xa u'u kuu. Luchi ni yaa-ro nuu yiki kuñu-ro, ko ná kida mee-i, da kida ntdaa yiki kuñu-ro. Ntdaa tnu'u kui'a kaa ja'an-ro vaxi nde andea.

⁷ Kua'a ñayiu xa kada maxu-i ntdaa nuu kiti io. Ntdaa chilidaa xi'in ntdaa kitlavichi xi'in ntdaa kiti io nuu ndute mar.

⁸ Ko ni ĩin ñayiu, ma kua'a xa kada maxu-i yaa-i. Nuncas ña ĩin na'i yaa-ro, ĩin xa io kuu. Ná kuu venenu koo da kuu tnu'u yaa-ro.

⁹ Xi'in yaa-ro ndadaka'nu-ro Ianyuux. Taa-ro kuu-ia. Te xi'in yaa-ro kui'a ja'an-ro ñayiu n-kidava'a-ia. Te n-kidava'a Ianyuux ñayiu xa ku kuu mee-i ná kuu mee-ia.

¹⁰ Idini yu'u-ro, ja'an-ro xava'a te ja'a-ro xa u'u. Ñani-da ku'a-da, maxku du'a koo.

¹¹ ĩn nuu kane ndute, ma kua'a xa kane ndute vidi xi'in ndute ua idini vuela.

¹² Ñani-da ku'a-da, nani ña kua'a xa juun mangorki nuu tnutichi, te ña kua'a xa juun tichi nuu tñunde'a, dani ña kua'a xa kane ndute vidi nuu kane ndute ede.

Xa taxi Ianyuux

¹³ ¿Nuu tna'a mee-n io ĩin se tu'a va'a, se kutnuni ini a? Maxku najuen tnu'u-s mee-s. Na ku kuu-si se vii se va'a kida xava'a, te du'a dande'a-s ñayiu xa ndaa xa se kutnuni ini kuu-s.

¹⁴ Nux ka kukuedi ini-n, te ka kuu ua anu-n, te ka kida-n xava'a mee-n, maxku ja'an koio-n xa va'a kutnuni ini-n, chi ña ndaa. Tnu'u vete ka ja'an-n.

¹⁵ Nux du'a ka xani ini-n, ta kueba ka-n xa taxi Ianyuux. Meni xa dakua'a ña'a ñayiu ñuñayiu n-ka xeka-n, meni xa taxi kui'na.

¹⁶ Chi nux ka kukuedi ini nuu tna'a-n, te ka kida-n xava'a mee-n, xijan kida xa ka jantna'a-n te ka kida-n xa u'u.

¹⁷ Ko xa taxi Ianyuux kada xa ki'na ka dandoo-ro xa ña kuu xava'a. Kada xa kutuu mani-ro xi'in ntdaa ñayiu, kada xa ku kuu-ro ñayiu va'a te maxku kuxee ini-ro. Kada xa kundau ini-ro ñayiu te ma kani ini-ro xa va'a ka ĩin ñayiu dada inka-i. Kada xa ndaa anu-ro te kada-ro xava'a.

¹⁸ Nux nduku ini-ro xa kutuu mani-ro xi'in ñayiu, te du'a kua'a-ro xa kada-ro ntdaa inka xava'a tuku. Kuu ná kuu xa dakeé-ro tata va'a te nakueka-ro cosecha va'a.

4

Ñayiu xemani xa io ñuñayiu

¹ ¿Nakuenda ka jantna'a mee-n, ĩin-n xi'in inka-n? ¿Nakuenda ka jantnatnu'u-n? ¿Ña ndaa xa kuu xaxe'e xa kukajan ini-n xa u'u a? Te du'a jantna'a mee-n xi'in xa kukajan ini-n.

² Ka kukajan ini-n xaxii inka ñayiu, ko ñatu ni'i-n xa ka juini-n, te ka xa'ni-n ndiyi. Ka kukuedi ini-n xaxii inka ñayiu, te xaxe'e xa ñatu ka ni'i-n xa ka

juini-n, te ka jantna'a-n xa ka jantna'a-n. Ñatu ni'i-n xa juini-n, xaxe'e xa ñatu xijan-n nuu Ianyuux.

³ Te juini xijan-n, ko ña tñii-n, chi ña xijan-n iin xava'a. Diko ni xijan-n xa juetni-n nuu xa u'u kukajan ini-n.

⁴ Xá n-ka dandoo-n Ianyuux. Ná kida ñadi'i dandoo yii-ña, da ka kida mee-n. ¿Ñatu ka xini-n xa ka kuu-n ñayiu xemani xa io ñuñayiu, te du'a ka kuu-n ñayiu xini u'u tna'a-i xi'in Ianyuux a? Dava'a nga ñayiu juini-i xa tñii-i xa io ñuñayiu, kida-i xa xini u'u tna'a-i xi'in Ianyuux.

⁵ ¿Ka xani ini-n xa ña ndaa ja'an tnu'u Ianyuux a? Ja'an tnu'u Ianyuux xa n-kida-ia xa tuu Espiritu Ii anu-ro, te juini-ia xa juemani-ro meni mee-ia, ná xemani ña'a mee-ia mee-ro.

⁶ Ko Ianyuux, chindee ña'a-ia xi'in xamani-ia. Ja'an tnu'u Ianyuux: “Ma chindee-r ñayiu kuxee ini, ko chindee-r xi'in xamani-r ñayiu ka xijan xa chindee-r-yi.”

⁷ Xijan kuu xa jandixa koio-n Ianyuux. Io xa kada koio-n ntdaa xa juini mee-ia. Te maxku juejoon-n nuu kui'na xa kadatniui-anu-n. Io xa jantna'a-n xi'in-i, te kunu-i ji'in-i.

⁸ Kuyatni koio-n nuu Ianyuux, te kuyatni mee-ia nuu mee-n. ¡Ñayiu ka kida kuechi ka kuu-n! ¡Nanda'a koio-n! ¡Maxku kada koio ka-n kuechi! Nux ka juini-n xa juemani-n Ianyuux xi'in ntdaa anu-n, ña kua'a-n xa juemani-n xa io ñuñayiu. Io xa ndada ndoo-n anu-n.

⁹ Io xa kuko'yo ini koio-n, io xa nda'i koio-n, io xa kutnau ini koio-n, xaxe'e xa ñayiu ka kida kuechi ka kuu-n. Maxku kueku ka-n, io xa nda'i-n. Maxku kudi ini ka-n, io xa kutnau ini-n.

¹⁰ Maxku kuxee ini ka-n. Kajan koio-n nuu Ianyuux, xa na chindee ña'a-ia, te kada-ia xa kutuu va'a koio-n xi'in-ia, vitna xi'in nde kuia ma jin ndi'i.

Maxku jan tnu'u tna'a-n

¹¹ Ñani-da ku'a-da, maxku kui'a ja'an-n, iin-n nuu inka-n. Nux kui'a ja'an-n nuu ñani-n nuu ku'a-n, te jan tnu'u tna'a-n, dani kuu xa kui'a ja'an te jan tnu'u-n tnu'u ta'u tñiu Ianyuux. ¿Jundu kuu-n xa jan tnu'u-n tnu'u ta'u tñiu Ianyuux? Io xa jandixa-n tnu'u ta'u tñiu-ia.

¹² Idini Ianyuux io xa taxi-ia tnu'u ta'u tñiu, te idini Ianyuux io xa ndadandaa-ia ñayiu. Meni mee-ia kua'a xa dakaku-ia ñayiu, te meni mee-ia kua'a xa danaa-ia ñayiu. ¿Te jundu kuu mee-n xa xani ini-n xa kua'a-n xa ndadandaa-n inka ñayiu?

Ña ka xini-n nax koo tnee

¹³ Vitna kunini koio-n xa'a. Mee-n ka ja'an-n: “Vitna, tnee ji'in-ro ñuu ijan, te ijan kutuu-ro iin kuia. Na diko-ro, jueen-ro, te ni'i-ro tviní.”

¹⁴ Te mee-n, ni ña ka xini-n nax koo tnee. Xaku ni kutuu-ro. Ná kuu vikó nu'u kuu-ro, iin vikó te nana'a ni te n-ti'u. Te du'a kuu mee-ro tuku.

¹⁵ Io xa ja'an koio-n: “Na kachi mee Ianyuux nux kutuu-ro te kada-ro xa'a, xijan.”

¹⁶ Ko du'a ñatu ja'an mee-n, chi ja'an-n: “Kua'a-r xa kada-r xa juini-r, ñatu ndoñu'u-r xa chindee ña'a Ianyuux.” Te du'a ka kida-n xa u'u.

¹⁷ Xijan kuu xa ñayiu xini xa kada-i xava'a, ko ñatu kida-i, te du'a kida-i xa u'u.

5

¹ Kunini koio-n, ñayiu kuika. Io xa nda'i koio-n, io xa kana koio-n, chi vaxi hora xa kue'e xa kue'e vida ya'a koio-n.

² Vax te'yu xaxii-n, te juan kiu tkidi da'ma va'a-n.

³ Vax nane di'u tvini-n. Ná kuu se tekuechi ña'a nuu se ndadandaa ña'a, da kuu tvini-n, te kada xa kayu-n nuu yañu'u ma nda'va. Ka ni'i-n xa ka ni'i-n xa xneva'a-n, te xá n-xee kiu xa xinokava ntdaa.

⁴ Di'uni ñayiu n-ka kidatniu nuu xaxii-n. N-ka dakee-i niñi-n, ko ña n-chiya'u-n-yi. Ka najan kuechi-i xa n-danda'u-n-yi, te teku Ianyuux ntdaa xa jan kuechi-i. Te mee-ia kuu Xto'o ntdaa ángel andiu.

⁵ Ñuñayiu ya'a yo va'a n-ka xo tuu-n, te n-ka ni'i-n ntdaa xa ka kukajan ini-n. Ná ka ndada ndee ñayiu kuchi, da n-ka ndada ndee-n mee-n, te vitna xa vax kuyatni xa kuú-n.

⁶ N-ka xini u'u-n te n-ka xa'ni-n ñayiu ña tuu na kuechi ña tuu nax tau, te ña n-ka ja'an-i ni ñin.

Kundetú kúee koio-n, te kajan ta'u koio-n

⁷ Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa io xa kundetu kúee koio-n, nde na ndixi Xto'o-ro Jesucristu. Ka xini-n xa hora kidatniu ñin seyii nuu ñu'u, te io xa kundetu-s nde na kee xa kaxi xa ko'o-s. Kundetu-s, nde na kixi dau ki'na nuu, te dada xee vikó dau.

⁸ Mee-n tuku, kúee kúee kundetu koio-n. Kundee ini koio-n, chi vax kuyatni xa ndixi Xto'o-ro.

⁹ Ñani-da ku'a-da, maxku kuyika koio-n, ñin-n nuu inka-n, xa maxku ndadandaa ña'a Ianyuux. Chi Ia ndadandaa ntdaa xa io, xá vax kuyatni xa ndixi-ia.

¹⁰ Ñani-da ku'a-da, naja'an koio-n se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-ka kuu-s ñin ichi kane'e katniñ mee-n ji'in. Naja'an koio-n xa nda'u n-ka ya'a-s te n-ka kundee ini-s.

¹¹ Xijan kuu xa ja'an-ro xa kuvete ñayiu kundee ini hora kue'e vida ya'a-i. Xá n-ka teku-n nanda n-kundee ini taxa'nu tnetnu-ro n-xo nani Job ntdaa vida n-ya'a-s. Te xá n-ka xini-n nax n-kida Ianyuux xaxe'e-s. Yo n-kundau ini Ianyuux Job, te du'a kundau ini ña'a-ia mee-ro.

¹² Ñani-da ku'a-da, maxku chinaa koio-n, ni xaxe'e andiu, ni xaxe'e nuu ñu'u. Maxku chinaa-n ni ñin. Hora na ja'an-n "Joon", te joon kuu. Te hora na ja'an-n "Ña'a", te ña'a kuu. Nux du'a kada-n, te ña tuu na xa tekuechi ña'a Ianyuux.

¹³ Nux ñin ñayiu kue'e vida ya'a, na kajan ta'u-i Ianyuux.

¹⁴ Te ñin ñayiu ku'u, na kana-i sexa'nu veñu'u, te na kajan ta'u koio-s xaxe'e-i, te xi'in xa taxnuni Xto'o-ro Jesucristu na kajan-s-yi ita'u aciti.

¹⁵ Te hora ka xijan ta'u-n nuu Ianyuux xaxe'e ñayiu ku'u, te koo koio-n confianza nuu Ianyuux xa na ndva'a-i, te kada-ia xa ndokoo-i. Te nux n-kida-i kuechi, te taxkanu ini-ia kuechi-i tuku.

¹⁶ Xijan kuu xa juña tnu'u tna'a-n, ñin-n nuu inka-n, xa io kuechi-n, te kajan ta'u koio-n, ñin-n xaxe'e inka-n, xa chindee tna'a-n xa kada koio-n xava'a. Chi ñin ñayiu va'a xijan ta'u nuu Ianyuux xi'in ntdaa anu-i, kue'e xa kue'e xa kua'a-i xa kada-i.

¹⁷ Naja'an koio-n taxa'nu tnetnu-ro n-xo nani Elías. Nani kuu mee-ro, dani n-kuu mee-s, ko n-jandixa-s Ianyuux. Xi'in ntdaa anu-s n-xijan ta'u-s nuu Ianyuux xa maxku juun dau, te du'a n-kuu. Uni yodo kuia ñatu n-juun dau nuu ñu'u ijan.

¹⁸ Te dada n-ndajan ta'u-s nuu Ianyuux inka vuelta xa na juun dau, te n-xio kue'e xa kaxi xa ko'o ñayiu ijan.

¹⁹ Ñani-da ku'a-da, nux iin mee-n n-dandoo ichi Jesucristu, te io xa chindee koio-n-yi, xa na najandixa-i-ia.

²⁰ Io xa jini koio-n xa nux kada-n xa nadatu ini iin ñayiu kuechi-i, te du'a dakaku-n-yi xa ma kuú-i xi'in kuechi-i, chi taxkanu ini Ianyuux kuechi-i.

Carta ki'na nuu n-kidava'a Spedru

Kidava'a Spedru nuu mee-n ka kuu ñayiu to'o ñuñayiu ya'a

¹ Mee-da kuu Spedru, ñin se n-tunda'a Jesucristu kuu-da. Kidava'a-da carta ya'a nuu mee-n ka kuu ñayiu n-kaxí ña'a Ianyuux. Ná kuu seto'o, ñáto'o ka kuu-n, xtuu ñi-n distrito Ponto, distrito Galacia, distrito Capadocia, distrito Asia, distrito Bitinia.

² Nde ki'na nuu xá n-xo na'a Taa-ro Ianyuux xa jandixa koio-n Jesucristu. N-kaxí ña'a-ia xa kunduu koio-n xi'in-ia. N-kidatniú Espíritu Ianyuux anu-n, te vitna kida Espíritu Ianyuux xa ka kuu-n ñayiu kida xa juini Ianyuux. N-xi'í Jesucristu xaxe'e-n, te xi'in ñiñi-ia n-ka ndundoo-n. Na taxi ka Ianyuux xamani-ia nuu-n, na kada-ia xa yo va'a kutuu koio mee-n xi'in mee-ia.

Xndetu-ro vitna, xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i

³ Na kuta'u-ro Ianyuux. Xaxe'e ntdaa xa n-kida-ia xaxe'e-ro, na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia. Taa Xto'o-ro Jesucristu kuu-ia. Yo kue'e n-kundau ini ña'a-ia mee-ro. N-kida-ia xa n-nduu-ro da'ya-ia. Kuu ná kuu xa n-nakaku-ro vuelta kuu uu. Kada-ia xa kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jin ndi'i. Nani n-ndoto Jesucristu nuu n-kuu-ia ndiyí, dani kuu xa ndoto mee-ro tuku. Vitna xndetu-ro kiu ijan.

⁴ Ná kuu ñin xaxii xia'an sey# da'ya-s, da kuu xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux andiu. Nuncas ma jin ndi'i xaxii-ro, nuncas ma nadama, meni xava'a kuu. Andiu neva'a Ianyuux xaxii-n, te taxi-ia, hora na xee-n nde ijan.

⁵ Jandixa na'i koio ka-n Ianyuux. Taxnuni-ia nuu ntdaa xa io, te va'a neva'a ña'a-ia mee-n. Na ndixi Jesucristu, dande'a ña'a-ia ntdaa xa n-kida tu'a-ia xaxe'e-ro, te kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jin ndi'i.

⁶ Xijan kuu xa kue'e xa kue'e kuvete koio-n. Vitna, nux ndoñu'u xa kue'e vida ya'a koio-n, te du'a tñau ini koio-n. Ko zaku nga kuia, te kiu ijan ma tñau ini ka-n.

⁷ Ndoñu'u xa kototnuni ña'a Ianyuux mee-n. Io xa jini-ia nuxa ndaa xa jandixa-n-ia, a ña'a. Kuu ná kuu xa xitotnuni ñayiu oro nuu ñu'u koko. Ko vax ndi'i oro. Yo ya'u ka xa jandixa ñin ñayiu Ianyuux, dada xa ya'u oro. Nux jandixa na'i ka-n Ianyuux, te ja'an-ia: “¡Va'a n-ka kida-n!” Na ndixi Jesucristu, va'a ja'an-ia xaxe'e-n, te taxi-ia ntdaa xa neva'a-ia xaxe'e-n, te kada-ia xa taxnuni koio-n xi'in-ia.

⁸ Juini nuncas ña n-ka xini-n Jesucristu, ko ka xemani-n-ia. Juini nde vitna ñatu xnde'a-n-ia, ko ka jandixa-n-ia. Te kue'e xa kue'e ka kuvete-n xaxe'e-ia. Diko ni xia'an-ro xa xia'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia.

⁹ Xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu, na'a-ro xa kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jin ndi'i.

¹⁰ Xá n-kuu kue'e kuia, n-kida Ianyuux xa se xian tñu'u tñu'u Ianyuux nuu ñayiu n-ka ja'an-s xa tñi# koio mee-n xamani Ianyuux. N-ka ja'an-si xa kutuu va'a koio mee-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Te se ijan, n-ka juini-s xa kutnuni ini-s nax n-ja'an-ia. Kue'e xa kue'e n-ka ka'u-s tñu'u Ianyuux, te kue'e xa kue'e n-ka xani ini-s xa kutnuni ini-s.

¹¹ N-ka juini-si xa kutnuni ini-s ntdaa xa n-dande'a Espíritu Cristu mee-s. N-ka juini-si xa kutnuni ini-s jundu kixi te nakiu da kuu. Kue'e kuia antecas xa kixee Cristu ñuñayiu, te xá daa n-ja'an Espíritu Ianyuux xa kixi-ia. N-ja'an Espíritu Ianyuux xa kue'e vida ya'a Cristu te kuú-ia, te dada jini koio ñayiu xa Cristu kuu Ia kunxa'nu ka, Ia taxnuni nuu ntdaa xa io andiu xi'in ñuñayiu.

¹² N-dande'a Espíritu Ianyuux se ijan xa ña n-ka tñi-s tnu'u Ianyuux xaxe'e mee-s, n-dande'a-ia-s xa n-ka tñi-s tnu'u-ia xaxe'e mee-n. Xaxe'e mee-ro, n-ka ja'an se ijan tnu'u ya'a. Te vitna, se n-tunda'a Cristu, xá n-ka kachitnu'u-s tnu'u va'a Cristu nuu mee-n. Du'a n-kida Espíritu li n-tunda'a Ianyuux n-kixi nde andiu. Te ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, nde mee-ia ka juini xa jini koio-ia ntdaa xa koo.

Meni xava'a kida Ianyuux. Juini-ia xa kada-ro ná kida mee-ia

¹³ Xijan kuu xa va'a kani ini koio-n, te koo tu'a koio-n, xa kada-n xa juini Ianyuux. Te kundetu koio-n, xa taxi Ianyuux xamani-ia, hora na ndixi Jesucristu. Koo koio-n confianza nuu-ia xa du'a koo.

¹⁴ Da'ya Ianyuux ka kuu-n. Jandixa-n-ia, maxku kuxee ini koio-n. Antecas xa jini koio-n Ianyuux, n-ka xo kida-n dava'a nga xa n-ka kukajan ini-n.

¹⁵ Ko vitna, xa n-ja'an ña'a Ianyuux, xa kunduu koio-n xi'in mee-ia. Meni xava'a kida Ianyuux. Io xa kada koio mee-n ná kida mee-ia. Ntdaa xa kada koio-n, io xa kada-n xa juini Ianyuux.

¹⁶ Chi ja'an tnu'u Ianyuux: “Kada koio mee-n xava'a, chi kida mee-r xava'a.”

¹⁷ Ka ja'an-n xa Ianyuux kuu Taa-n, te vatuka xa du'a ka ja'an-n. Ko diuni Juexi kuu-ia. Na'a-ia xa ñin nuu ka kuu ntdaa ñayiu, na'a-ia xa ñatu va'a ka ñin ñayiu dada inka ñayiu. Ndadandaa-ia tñiu ñin ñin ñayiu, ndadandaa-ia ntdaa xa kida-ro. Xijan kuu xa na yu'u-ro-ia, na kada-ro xa juini mee-ia ntdaa kiu kutuu ka-ro ñuñayiu ya'a.

¹⁸ Xna'a-n xa n-xeen ña'a Ianyuux mee-n, xa ma kada koio ka-n ná n-ka kida taxa'nu tnetnu-n. Chi ñatu xiniñu'u xa n-ka kida mee-s. Ñatu n-xeen ña'a Ianyuux xi'in oro, xi'in plata, chi vax ndi'i oro, plata.

¹⁹ Ko n-xeen ña'a-ia xi'in niñi Cristu. Te yo ya'u ka niñi Cristu dada ntdaa xa io. Xá n-kuu kue'e kuia, n-ta'u tñiu Ianyuux nuu ñayiu Israel xa juña'a koio-i xa doko-i nuu-ia. Xa doko-i kuu ñin tkolelu va'a kaa, ñin tkolelu vili kaa. Ná kuu tkolelu jan kuu Cristu.

²⁰ Antecas xa kadava'a Ianyuux ñuñayiu, xá daa n-xo na'a-ia xa tunda'a-ia Cristu xa kuú-ia xaxe'e-ro. Vitna, hora vax ndi'i ntdaa xa io, xá n-kixi Cristu xaxe'e-n.

²¹ Xaxe'e mee-ia, ka jandixa-n Ianyuux. N-kida Ianyuux xa n-nandoto Cristu nuu n-kuu-ia ndi'i, te n-kida-ia xa taxnuni Cristu nuu ntdaa xa io. Xaxe'e Cristu, jandixa-n Ianyuux, te io-n confianza nuu-ia.

²² Xá n-kida Espíritu li xa ka jandixa-n xa kuu xandaa, te du'a n-kida-ia xa n-ka ndundoo anu-n. Vitna kua'a-n xa kutuu mani koio-n ñin-n xi'in inka-n. Ntdaa ñayiu ka jandixa Cristu kuu ñani-ro ku'a-ro. Io xa juemani tna'a-n xa juemani tna'a-n xi'in ntdaa anu-n.

²³ Kuu ná kuu xa n-ka nakaku-n inka vuelta. Vuelta ki'na nuu, n-ka kaku-n nuu tadi'i-n, ko vitna n-ka nakaku-n xaxe'e xa ka jandixa-n tnu'u Ianyuux. Ná kuu ñin xa ndito kuu tnu'u Ianyuux. Kuú koio tadi'i-ro, ko nuncas ma jin ndi'i tnu'u Ianyuux.

²⁴ Chi ja'an tnu'u Ianyuux:

Ná kuu tnutnu'u kuu ñayiu,
te ná kuu ita tnutnu'u,
da kuu ntdaa xa kida-i.
Yichi tnutnu'u, te jungava ita-tnu.

²⁵ Ko nuncas ma jin ndi'i tnu'u Ianyuux.

Te tnu'u Ianyuux kuu tnu'u n-ka kachitnu'u-s nuu-n.

2

¹ Xijan kuu xa, dandoo koio-n ntdaa xa u'u, ntdaa kuechi. Maxku danda'u-n iin ñayiu. Ja'an koio-n xandaa, te kada koio-n xandaa. Maxku kukuedi ini-n nuu inka ñayiu, maxku kui'a ja'an-n yata ñayiu.

² Ná kuu seyjin dichi yijin ka kuu-n, te ná kuu diku va'a kuu tnu'u Ianyuux. Io xa kojón-n yichi-n tnu'u-ia, te du'a kue'nu va'a-n. Te du'a kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

³ Xá n-ka xitotnuni-n Jesucristu, te ka xini-n xa yo va'a-ia.

Ia Ndito kuu Jesucristu

⁴⁻⁵ Kuu ná kuu xa kidava'a Ianyuux iin veñu'u nuu kutuu mee-ia. Ná kuu yuú xe'e veñu'u ka kuu mee-n. Yuú yo va'a ka veñu'u jan kuu Xto'o-ro Jesucristu. Seyii, n-ka dajane-s-ia iin lado, ko Ianyuux n-kaxí mee-ia. Na'a Ianyuux xa va'a ka yuú n-ka dajane-s dada dava'a nga yuú io. Ia Ndito kuu Jesucristu, te na kuyatni mee-n mee-ia, te kada-ia xa kundito koio mee-n tuku. Xaxe'e mee-ia, ka kuu mee-n yuú ndito, te yuú jan kidava'a Ianyuux veñu'u nuu kutuu mee-ia. Diuni ka kuu-n dutu veñu'u jan. Xá n-kida diin ña'a Ianyuux mee-n, xa ku kuu koio-n dutu nuu mee-ia. N-kaxí ña'a-ia, xa juña'a koio-n xa doko-n nuu-ia. Te mee-n ka kuu xa doko-n. Xaxe'e xa n-xi'i Jesucristu xaxe'e-n, te kuka va'a Ianyuux xa doko-n.

⁶ Ja'an tnu'u Ianyuux:

Kunde'a koio-n xa n-kaxí mee-r iin seyii.

Ná kuu iin yuú yo va'a ka kuu-s, yuú ki'na nuu.

Ya'u ka yuú ya'a, dada dava'a nga inka xa io.

Kajan ndodo-r yuú ya'a ñuu Sión.

Iin ñayiu, nux jandixa-i se ya'a, nuncas ma kujanuu-i.

⁷ Mee-n, ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu, ka xini-n xa yuú va'a ka kuu-ia. Ko io ñayiu ñatu ka jandixa-ia. Ná ja'an tnu'u Ianyuux, dani kuu:

Se kidava'a veñu'u, n-ka dajane-s yuú ya'a iin lado.

Ko vitna yuú ya'a kuu yuú yitni me'ñu diki veñu'u nuu kutuu Ianyuux.

⁸ Diuni xetna'a ná ja'an tnu'u Ianyuux:

Yuú ya'a kida xa jin ki'i ñayiu,

kida xa ndua-i.

Ndua-i, chi xaxe'e xa kuxee ini-i, ña juini-i xa jandixa-i tnu'u Jesucristu. Te n-xo na'a Ianyuux xa du'a koo, n-xo na'a-ia xa ma jandixa-i Cristu.

Kuenda Ianyuux ka kuu-n

⁹ Ko mee-n ka kuu-n ñayiu n-kaxí ña'a Ianyuux. Ia kunxa'nu ka kuu-ia, te mee-n ka kuu dutu nuu-ia. N-kida diin ña'a-ia, xa kada koio mee-n xa juini mee-ia. Ñayiu ñuu mee-ia ka kuu-n. Juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu-ia. Ja'an-n nuu ntdaa ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Kuu ná kuu xa n-ka xo xika-n nuu nee, ko n-ja'an ña'a-ia, xa kee koio-n nuu nee, xa kunduu koio-n xi'in mee-ia nuu kanda va'a xa va'a.

¹⁰ Chi antecas, ña n-ka kuu-n da'ya Ianyuux, ko vitna, ka kuu-n da'ya-ia. Antecas, ñatu n-xo kundau ini ña'a ni iin ñayiu, ko vitna, kundau ini ña'a Ianyuux.

Ñayiu xinokuechi nuu Ianyuux ka kuu-n

¹¹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, seto'o, ñáto'o ka kuu-n ñuñayiu ya'a. Andiu kuu ñuu-n. Maxku juejoon-n xa kadajuexa ña'a yiki kuñu-n xa kada-n kuechi. Kuu ná kuu xa jantna'a yiki kuñu-n xi'in anu-n.

¹² Me'ñu ñayiu ña ka jandixa Ianyuux xtuu mee-n. Io xa kada koio-n xava'a. Kui'a ka ja'an ñayiu nuu mee-n, ná ka ja'an-i nuu ñayiu ka kida xa u'u. Ko nini du'a ja'an-i, xnde'a-i xa ka kida-n xava'a. Te du'a koo xa ndadaka'nu mee-i Ianyuux, na ndadandaa-ia ntdaa xa io.

¹³ Ñayiu jandixa Xto'o-ro Jesucristu ka kuu-n. Xaxe'e xa'a, io xa jandixa koio-n se ka taxnuni nuu-n. Kada koio-n nax ta'u tniu se kunxa'nu ka, chi se taxnuni nuu-ro kuu-s.

¹⁴ Jandixa koio-n se tunda'a-s. Kada u'u koio-s ñayiu kida xa u'u, ko va'a ja'an-s nuu ñayiu kida xava'a.

¹⁵ Chi juini Ianyuux xa kada koio mee-n xava'a, te du'a kada-n xa ma ja'an ka se xee ini, se ñatu xini va'a.

¹⁶ Ñayiu libre ka kuu-n. Ko maxku kani ini koio-n xa kua'a xa kada-n dava'a nga xa juini-n. Maxku kada koio-n kuechi. Ku kuu koio-n ñayiu xinokuechi nuu Ianyuux.

¹⁷ Koo koio-n xañu'u nuu ntdaa ñayiu. Juemani koio-n ñani-ro ku'a-ro. Yu'u koio-n nuu Ianyuux. Koo koio-n xañu'u nuu se kunxa'nu ka.

Ɔn ichi kane'e katn# koio-n kuu Cristu

¹⁸ Vitna ja'an-da nuu sey# ñadi'i ka xinokuechi nuu inka ñayiu. Jandixa koio-n patr#n-n. Koo-n xañu'u nuu-s. Nux patr#n va'a kuu-s te ndetu kuee-s nuu-n, jandixa-n-si. Ko diuni, nux patr#n nde'e kuu-s, ko dani jandixa-n-si.

¹⁹ Du'a kada koio-n xava'a. Juini kue'e xa kida ña'a patr#n, te kue'e xa ka ya'a-n, ko kundee ini na'i koio ka-n, xaxe'e xa ka jandixa-n Ianyuux.

²⁰ Nux kida-n xa u'u, te vatuka xa kada u'u ña'a patr#n-n. Maxku ja'an-n ni in hora janña'a-s. Ko nux kida-n xava'a te kue'e vida ya'a-n, te juejoon-n nuu Ianyuux te kundee ini-n. Te du'a tna ini Ianyuux.

²¹ Xaxe'e xa'a n-ja'a ña'a Ianyuux. Kue'e vida n-ya'a Cristu xaxe'e-ro. N-kuu-ia in ichi kane'e katn#-ro, xa kada koio mee-ro ná n-kida mee-ia.

²² Nuncas ña n-kida-ia ni in kuechi, nuncas ña n-danda'u-ia ni in ñayiu.

²³ Juini kui'a n-ka ja'an ñayiu, ko nuncas ña kui'a n-ja'an mee-ia nuu mee-i. Juini n-ka kida ñayiu xa kue'e xa kue'e vida n-ya'a-ia, ko nuncas ña n-ndunde'e-ia. Na'a-ia xa Taa-ia kuu la ndadandaa va'a ntdaa xa io, te n-xejoon-ia nuu Taa-ia.

²⁴ Xaxe'e kuechi mee-ro n-xi'í Cristu nuu curuxi. Xi'in yiki kuñu-ia n-chiya'u-ia kuechi-ro. N-xi'í-ia, xa dandoo-ro kuechi-ro, xa kada-ro xa juini Ianyuux. N-tnukue'e Jesucristu, xa ndadava'a ña'a-ia mee-ro.

²⁵ Ná do'o tkachi, da n-ka xo kudo'o mee-n. Ko vitna ka kunduu-n xi'in Cristu. Ná ñunuu in se ñunuu tkachi, da ñunuu ña'a Cristu mee-n. Te ná taxnuni in sexa'nu nuu ñayiu veñu'u, da taxnuni Cristu nuu mee-n.

3

Nanda io xa kutuu ñayiu n-tnunda'a

¹ Te vitna ja'an-da nuu ñadi'i. Jandixa koio-n y#-n. Juini ta jandixa ka-s tnu'u Ianyuux, ko nde'a-s ntdaa xa kida mee-n. Ña ndoñu'u xa juña'a-n tnu'u Ianyuux nuu-s. Diko ni jandixa-n-si. Te du'a chindee-n-si xa dani jandixa mee-s Cristu tuku.

² Jini-s xa jandixa-n Ianyuux te jandixa-n mee-s, te kunde'a-s xa meni xava'a kida-n.

³⁻⁴ Ya'u ka xa kida-n xava'a dada xa va'a kaa-n. Vax ndi'i idi diki vili kaa-n. Vax ndi'i xedo'o-n, diki-n, de'e-n. Vax ndi'i da'ma va'a-n. Ntdaa xa'a kida xa vili kaa yiki kuñu-n, ko yo ya'u ka xa ku kuu-n ñadi'i va'a. Ná kuu in xa yo

yiva'a kuu anu-n, ko kutuu anu-n kuia ma jin ndi'i. Kuu ná kuu xa kida-n xa vili kaa anu-n. Maxku kuxee ini koio-n, io xa ku kuu vii anu-n. Nux du'a na kada koio-n, te yo tna ini Ianyuux.

⁵ Du'a n-ka xo kida ñadi'i nde xá kuia. N-kida diin Ianyuux mee-ña, xa kada koio-ña xa juini-ia. N-ka xo ndetu-ña ntdaa xa kada Ianyuux, te n-ka jandixa-ña yii-ña. Ñadi'i va'a n-ka kuu-ña, vii n-ka kuu anu-ña.

⁶ Du'a n-kida ñadi'i nani Sara. N-jandixa-ña yii-ña, Abraham. N-ja'an-ña: "Jefe ve'e kuu-te." Te mee-n ka kuu da'ya Sara, nux ka kida-n xava'a te ñatu ka yu'u-n.

⁷ Seyii, mee-n du. Io xa kutuu mani koio-n xi'in ñadi'i-n. Xna'a-n xa ña ka ndaku mee-ña ná unu ndaku mee-n. Ñadi'i ka kuu-ña. Koo koio-n xañu'u nuu-ña, chi mee-n xi'in mee-ña, nduu-n ka kuu da'ya Ianyuux. Xamani-ia n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xa kutuu va'a-n, nduu-n xi'in mee-ña, xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i. Kutuu mani koio-n xi'in ñadi'i-n, xa kunini Ianyuux ntdaa xa kajan ta'u-n.

Vatuka nux kue'e vida ya'a-n xaxe'e xa kida-n xava'a

⁸ Vitna ja'an-da nuu ntdaa-n. ñin nuu kani ini koio-n. Kundau ini tna'a-n, te chindee tna'a-n. Juemani tna'a-n, iin-n xi'in inka-n, taxkanu ini tna'a-n. Ku kuu-n ñayiu ka kida xava'a.

⁹ Nux kida ña'a iin ñayiu xa u'u, te maxku dandena-n. Nux kui'a ja'an iin ñayiu nuu-n, te maxku kui'a ja'an mee-n nuu mee-i. Kajan ta'u-n xaxe'e-i, chi n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xa tñii koio-n xamani-ia.

¹⁰ Chi ja'an tnu'u Ianyuux:

ñin ñayiu, nux juini-i xa kutuu va'a-i te kuvete-i,
io xa dajin tñii-i tnu'u ja'an-i,
te maxku ja'an-i tnu'u vete.

¹¹ Na dandoo-i xa u'u, na kada-i xava'a.

Na kutuu mani-i xi'in ntdaa ñayiu,
na kajan ni'no-i xa na koo xamani te maxku koo pletu.

¹² Chi xini Ianyuux ñayiu ka kida xava'a,

te nini-ia hora ka xijan ta'u-i nuu-ia.

Ko kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ka kida xa u'u.

Ña tna ini-ia, jantna'a-ia xi'in-i.

¹³ Xijan kuu xa, ¿jundu kua'a xa kada ña'a-i xa u'u, nux meni xava'a kada koio-n?

¹⁴ Te nux kue'e vida ya'a koio-n xaxe'e xa ka kida-n xava'a, ko vatuka. Kada Ianyuux xa kuvete koio-n. Ko maxku yu'u koio-n nuu ñayiu ka kida xa kue'e vida ya'a-n, maxku ki ini-n nuu-i.

¹⁵ Xi'in ntdaa anu-n, jandixa na'i koio ka-n Xto'o-ro Jesucristu. Ia ii kuu-ia. Juejoon koio-n xa taxnuni-ia nuu-n. Nux du'a na kada koio-n, te du'a koo tu'a koio-n xa ja'an ndaa-n xaxe'e-ia. Juña'a-n xa n-kida-ia xa kutuu va'a-n xi'in-ia kuia ma jin ndi'i, nux jundu xijan tnu'u ña'a nakuuxda jandixa-n-ia.

¹⁶ Ko kada vii kada va'a-n, koo koio-n xañu'u nuu Ianyuux, te koo koio-n xañu'u nuu ñayiu jan. Ntdaa xa kada koio-n, maxku kada-n xa dakuido datau-n anu-n. Nux du'a kada koio-n, juini kui'a ja'an ñayiu nuu-n, ko dani kujanuu-i xaxe'e tnu'u ka ja'an-i, chi xini-i xa ka jandixa-n Cristu te ka kida-n xava'a.

¹⁷ Nux juini Ianyuux xa kue'e vida ya'a koio-n xaxe'e xa ka kida-n xava'a, ko va'a ka xa'a dada xa kue'e vida ya'a koio-n xaxe'e xa ka kida-n xa u'u.

¹⁸ Idini vuelta n-xi'í Cristu xaxe'e kuechi ka kida ñayiu, n-kenaa vitna. Meni xava'a n-kida Cristu. N-xi'í-ia xaxe'e ñayiu ka kida xa u'u, n-xi'í-ia xa kandeka ña'a-ia mee-ro ji'in nuu tuu Ianyuux, xa kutuu va'a-ro xi'in-ia. N-ka xa'ni ñayiu yiki kuñu Cristu, ko n-kida Ianyuux xa n-xo tuu na'i anu Cristu.

¹⁹ N-xe'en anu-ia nuu ndiyi, xa juña tnu'u-ia nuu anu xyindi'u ijan.

²⁰ Anu jan, na n-ka xo tuu-i ñuñayiu, ña n-ka juini-i xa jandixa-i Ianyuux. Kuee kuee n-xo ndetu Ianyuux xa jandixa-i-ia, ko ña n-ka juini-i. Kiu ijan n-xo kidava'a se nani Noé barcu, nani n-ta'u tniyu Ianyuux. Una ni ñayiu n-ka kiu barcu jan. Meni mee-i n-dakaku ña'a Ianyuux nuu ndute ka'nu, nu n-juun dau nde'e.

²¹ Te nani n-dakaku Ianyuux ñayiu n-ka jandixa-ia kiu ijan, dani dakaku ña'a-ia mee-ro vitna. Ná kuu ndute jan kuu xa xendute-ro. (Ko ndute xendute-ro ñatu dakaku ña'a kuechi-ro. Diko ni kuu ná kuu xa xia'an-ro nuu Ianyuux xa jandixa-ro-ia te juini-ro xa kada-ro xa juini mee-ia.) Xaxe'e xa n-nandoto Jesucristu, te dakaku ña'a Ianyuux.

²² Tuu Jesucristu andiu. Nukoo-ia nda'a kua'a Ianyuux. Taxnuni-ia nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, te taxnuni-ia nuu ntdaa inka xa io.

4

Xá n-taxi Espíritu Ii xamani-ia nuu-n, ñn ñn-n

¹ Ná kuu yiki kuñu mee-ro, da n-kuu yiki kuñu Cristu. Te kue'e xa kue'e vida n-ya'a-ia. Io xa kani ini koio mee-n ná n-xani ini mee-ia. Nux ndoñu'u xa kue'e vida ya'a koio-n, ko vatuka. Chi ñn ñayiu, nux kue'e vida n-ya'a-i, xa n-dandoo-i kuechi-i.

² Ñayiu jan, nini kutuu ka-i ñuñayiu, kada-i xa juini Ianyuux, te ma kada ka-i xa ka kukajan ini ñayiu ñuñayiu.

³ Kue'e kuia xá n-ka kida-n ná ka kida ñayiu ñatu jandixa Ianyuux, ko vitna ña'a ka. N-ka xo kida-n dava'a nga xa n-ka xo kukajan ini-n. Seyii ka kidi xi'in ñadi'i inka seyii n-ka kuu-n, ñadi'i ka kidi xi'in yii inka ñadi'i n-ka kuu-n. Sexini, ñáxini n-ka kuu-n. N-ka xo kida-n viko ka kudi ini-n, nde'e n-ka xaxi-n, nde'e n-ka xtaxe'e-n, nde'e n-ka xi'i-n. N-ka xo ndadaka'nu-n santu ña kuu Ianyuux Ndito.

⁴ Ñatu kutnuni ini ñayiu nakuenda ñatuka kida mee-n ná ka kida mee-i, te kui'a ka ja'an-i nuu-n. Dani ka kida-i xa u'u xi'in xa u'u, te ka juini-i xa du'a kada koio mee-n tuku.

⁵ Ko ndajan kuenda Ianyuux nuu-i. Io tu'a-ia xa ndadandaa-ia ntdaa ñayiu, ñayiu ndito xi'in ñayiu n-xi'í tuku.

⁶ Xijan kuu xa n-ka xian tnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu. Juini xá n-ka xi'í-i, ko antecas xa kuú-i, n-ka tekú-i tnu'u va'a-ia. N-ka xi'í-i, ná io xa kuú koio ntdaa ñayiu, ko tuu va'a anu-i, ná tuu va'a Ianyuux.

⁷ Vitna xá vox ndi'i ntdaa xa io. Kaxi kani ini koio-n, kada koio-n xava'a, te kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux.

⁸ Juemani tna'a koio-n. Yo ya'u ka xa xemani tna'a-n, dada dava'a nga inka xa ka kida-n. Chi nux juemani tna'a-n, du'a taxkanu ini tna'a-n kuechi-n.

⁹ Maxku kui'a ja'an-n, hora juña tna'a-n xa kaxi-n xi'in nuu ndoo-n.

¹⁰ Xá n-taxi Ianyuux xamani-ia nuu-n, ñn ñn-n. Xá n-taxi-ia ñn nuu ñn-n, te inka nuu inka-n, te juini nuu ñn xa n-ka ni'i-n, ko ntdaa kuu xava'a. Juetniu-n xamani-ia, xa chindee tna'a-n. Va'a juetniyu koio-n, ñn ñn-n, xa n-taxi-ia.

¹¹ Nux ja'an ñin ñayiu, na ja'an-i meni tnu'u Ianyuux. Nux chindee ñin ñayiu ñani-ro ku'a-ro, na kundetu kuee-i nuu Ianyuux, xa kada ndaku-ia-i. Xaxe'e xa ka jandixa-n Jesucristu, ntdaa xa kada koio-n, kada-n xa ndadaka'nu koio-n Ianyuux. Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia ñikava ñikuita. Te na taxnuni-ia nuu-ro ñikava ñikuita. Du'a na koo.

Kuvete koio-n, nux kue'e vida ka ya'a-n xaxe'e xa ka jandixa-n Cristu

¹² Ñani mani-da, ku'a mani-da, xini-da xa kue'e vida ka ya'a-n, xini-da xa kuu ná kuu xa ka ya'a-n yunu'u koko xa koko. Ko maxku yu'u koio-n, maxku ja'an koio-n: “¿Ñakuenda, Ianyuux? ¿Ñakuenda du'a kuu?”

¹³ ¡Kuvete koio-n! Kuvete koio-n xaxe'e xa kua'a xa ya'a koio mee-n kue'e vida, ná n-ya'a Cristu. Nux du'a ka kida-n vitna, te yo kue'e ka kuvete koio-n, hora na ndixi-ia xa dande'a ña'a-ia xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa io.

¹⁴ Nux kui'a ka ja'an ña'a ñayiu, xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu, kuvete koio-n. Chi du'a xna'a-n xa ndetatu Espíritu Ianyuux nuu-n, te taxnuni mee-ia nuu ntdaa xa io. Mee-i, kui'a ka ja'an-i Cristu, ko mee-n, ndadaka'nu-n-ia.

¹⁵ Ñin ñani-ro, ñin ku'a-ro, nux io xa kue'e vida ya'a-i, maxku du'a koo xaxe'e xa n-xa'ni-i ndiyi. Maxku du'a koo xaxe'e xa kuu-i ñadu'u, a kida-i xa u'u, a kiutna'a-i nuu ka kida inka ñayiu nax ka kida-i.

¹⁶ Ko nux kue'e vida ka ya'a-n xaxe'e xa kunduu-n xi'in Cristu, maxku kujanuu koio-n. Kunduu na'i koio ka-n xi'in Cristu, te juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu-ia.

¹⁷ Chi n-xee kiu xa kixe'e Ianyuux xa ndadandaa-ia da'ya-ia. Te nux ki'na nuu ndadandaa ña'a-ia mee-ro, te, ¿nax koo hora ndadandaa-ia ñayiu ñatu ka jandixa tnu'u-ia?

¹⁸ Nux yo u'u xa nanita'u ñayiu ka jandixa Ianyuux, te, ¿nanda nanita'u ñayiu ñatu jandixa-ia, xi'in ñayiu ka kida kuechi?

¹⁹ Xijan kuu xa, hora juejoon Ianyuux xa kue'e vida ya'a koio-n, maxku yu'u-n. Kunduu na'i koio ka-n xi'in Ianyuux. N-kidava'a-ia ntdaa xa io, te meni xava'a kida-ia. Juejoon koio-n nuu-ia, te kada na'i koio ka-n xava'a.

5

Ñayiu ka jandixa Jesucristu ka kuu-n

¹ Vitna ja'an-da nuu ntdaa sexa'nu ka taxnuni nuu mee-n ka jandixa Cristu. Mee-da tuku, kuu-da ñin sexa'nu taxnuni nuu ñayiu ka jandixa Cristu. Xi'in nuu mee-da n-xini-da Cristu, hora kue'e vida n-ya'a-ia. Te mee-da tuku, kutuu-da xi'in-ia, hora dande'a-ia ñayiu xa taxnuni-ia nuu-i.

² Ná kuu se ñunuu tkachi ka kuu-n, te ná kuu tkachi kuu ñayiu ka jandixa Cristu. N-taxi Ianyuux ñayiu-ia, xa kundeka va'a-n-yi. Kuvete koio-n xa du'a kuu. Maxku kada koio-n xa io xa kadajuexa ña'a Ianyuux xa kundeka-n-yi. Te maxku kundeka-n-yi xa ni'i koio-n tvini. Kuvete koio-n, xa du'a ka xinokuechi-n nuu Ianyuux.

³ Maxku ku kuu-n ná kuu se kunde'e nuu tkachi, ku kuu-n ñin ichi kane'e katnñi tkachi-n.

⁴ Na ndixi Jesucristu, te taxi-ia premiu-n. Ia ñunuu va'a ntdaa tkachi-ia kuu-ia. Ia taxnuni nuu ntdaa se ñunuu tkachi-ia kuu-ia. Ná kuu corona ju'un koio-n kuu premiu tnñi koio-n. Ñin xadiñu, ñin xa ma jin ndi'i. Kutuu koio mee-n xi'in mee-ia kuia ma jin ndi'i, te taxnuni koio mee-n xi'in mee-ia.

⁵ Se ka kuu solteru, jandixa koio nuu sexa'nu ka taxnuni nuu-n. Ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu, jandixa tna'a koio-n, ñin-n nuu inka-n. Maxku kuxee ini nuu tna'a koio-n. Chi ja'an tnu'u Ianyuux:

Jantna'a Ianyuux xi'in ñayiu kuxee ini.

Ko ñayiu kutnuni ini xa ndoñ'u-u-i xa chindee-ia-i, xia'an-ia xamani-ia nuu-i.

⁶ Xijan kuu xa, maxku kuxee ini-n nuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Kada koio-n xa juini mee-ia. Te du'a, kiu va'a, kada-ia xa taxnuni koio-n xi'in-ia.

⁷ Maxku ki ini koio-n. Juejoon koio-n nuu Ianyuux, chi kundeka ña'a-ia mee-n.

⁸ Kaxi kani ini koio-n. Kundito koio-n te koo koio-n cuedado. Chi ná kuu nga'a nde'e kuu kui'na. Xini u'u ña'a-i mee-n. Xikonuu-i te kana xiin-i. Nduku-i jundu kaxi-i.

⁹ Jantna'a na'i koio ka-n xi'in-i, maxku juejoon koio-n xa kadajuexa ña'a-i xa kada-n kuechi, jandixa na'i koio ka-n Ianyuux. Xna'a-n xa ñani-ro ku'a-ro nitu'u ñuñayiu, kue'e vida ka ya'a mee-i, ná kue'e vida ka ya'a mee-n.

¹⁰ Taxi Ianyuux ntdaa xamani-ia. N-ja'an ña'a-ia mee-n, xa kutuu koio-n xi'in-ia nuu taxnuni-ia, kuia ma jin ndi'i. Ijan kutuu koio mee-n xi'in Jesucristu. Io xa kue'e vida ya'a koio-n vitna, ko xaku nga, te kutuu va'a koio-n. Kada tu'a ña'a-ia, kada-ia xa kundee ini koio ka-n. Kada ndaku ña'a-ia, te kada-ia xa jandixa na'i koio ka-n.

¹¹ Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux ñikava ñikuita. Te na taxnuni-ia nuu-ro ñikava ñikuita. Du'a na koo.

Xanyuux nuu-n

¹² N-chidotnuni Silvano carta ya'a. ñin se jandixa Cristu kuu-s, te io-da confianza nuu-s. Ita'u ni kuu xa n-kidava'a-da nuu-n, xa taxi-da tnu'u kanu ini nuu-n. Xá n-ja'an ndaa-da xaxe'e xamani Ianyuux. Xandaa kuu xa xemani ña'a-ia mee-n. Kundee ini na'i koio ka-n.

¹³ Ka ndajan tnu'u ña'a ñani-ro ku'a-ro xtuu ñuu nani Babilonia. Ná n-kaxí ña'a Ianyuux mee-n, da n-kaxí-ia mee-i tuku. Ndajan tnu'u ña'a Smarku. Ná kuu da'ya mee-da kuu-s.

¹⁴ Nutna'a koio-n, xaxe'e xa xemani tna'a-n.

Ñayiu ka kunduu xi'in Jesucristu ka kuu-n. Na kutuu va'a koio-n. Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Spedru

Kidava'a Spedru nuu ñayiu ka jandixa Cristu

¹ Mee-da kuu Simón Spedru, ñin se xinokuechi nuu Jesucristu, ñin se n-tunda'a-ia kuu-da. Kidava'a-da carta ya'a nuu mee-n, chi ñayiu n-ka xee ka jandixa Jesucristu ka kuu-n. Ná jandixa mee-da Jesucristu, da ka jandixa mee-n tuku. ¡Te naka va'a xa jandixa-ro-ia! Meni xava'a kida Jesucristu. Xijan kuu xa n-kida-ia xa jandixa-ro-ia. Ianyuux kuu-ia, Ia dakaku ña'a mee-ro kuu-ia.

² Ka xini-n Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesús. Na kada-ia xa va'a ka xa va'a ka jini koio-n-ia. Na taxi-ia ntdaa xamani-ia. Na kada-ia xa va'a xa va'a kutuu koio-n xi'in-ia.

Xá n-taxi Ianyuux ntdaa xa ndoñu'u-ro xa kada-ro xa juini mee-ia

³ Xaxe'e xa taxnuni Ianyuux nuu ntdaa xa io, xá n-taxi-ia ntdaa xa ndoñu'u-ro xa kutuu va'a-ro xi'in mee-ia te kada-ro xa juini mee-ia. N-kida-ia xa jini-ro Jesucristu. N-ja'an ña'a Jesucristu mee-ro, xa kunduu-ro xi'in Ianyuux. Ia kunxa'nu ka kuu-ia, te kida-ia meni xava'a.

⁴ Du'a n-taxi-ia tnu'u mee-ia. Va'a xa va'a tnu'u-ia, te yo va'a xiniñu'u tnu'u-ia. Xi'in tnu'u mee-ia, kida-ia xa kunduu koio mee-n xi'in mee-ia, xa ku kuu koio mee-n ná kuu mee-ia. Xi'in tnu'u-ia, kida-ia xa dandoo koio-n kuechi ñuñayiu, nuu ka kida ñayiu meni xa ka juini mee-i xi'in ntdaa xa kukajan ini-i.

⁵ Xijan kuu xa kunduu na'i koio ka-n xi'in Cristu. Ka jandixa-n Jesucristu. Vitna io xa kada koio-n xava'a. Hora ka kida-n xava'a, te io xa kutnuni ini va'a ka-n xa juini Ianyuux.

⁶ Hora kutnuni ini va'a-n, te io xa kada maxu koio-n mee-n, xa maxku kada koio ka-n ntdaa xa kukajan ini-n. Hora kida maxu-n mee-n, te io xa kundee ini koio ka-n. Hora ka kundee ini-n, te io xa kada koio ka-n xa juini Ianyuux.

⁷ Hora ka kida-n xa juini Ianyuux, te io xa juemani koio-n ñani-ro ku'a-ro. Hora xemani-n ñani-ro ku'a-ro, te io xa juemani-n ntdaa ñayiu.

⁸ Nux va'a xa va'a na kada koio-n ntdaa xa'a, te ndaa xa xini koio-n Xto'o-ro Jesucristu, te va'a xiniñu'u xa ka kida-n.

⁹ Nux du'a ma kada ñin ñayiu, kuu-i ná kuu ñin ñayiu kuaa, ñin ñayiu nene xa ma kunde'a ka-i. Xá n-ndunaa-i nax n-kida Ianyuux xaxe'e-i. Xá n-ndunaa-i xa n-ndada ndoo Ianyuux mee-i, xa maxku kada ka-i kuechi n-kida-i antecas xa kunduu-i xi'in Cristu.

¹⁰ Ñani-da ku'a-da, xá n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xá n-kaxi ña'a-ia, xa kunduu koio-n xi'in mee-ia. Xijan kuu xa kunduu koio na'i ka-n xi'in Ianyuux. Kada-n xa juini mee-ia, te du'a nuncas ma kakunuu-n nuu kuechi.

¹¹ Te du'a, va'a xa va'a kueba ña'a Jesucristu mee-n, xa kiu koio-n nuu taxnuni mee-ia. Xto'o-ro kuu-ia, te kuu-ia Ia dakaku ña'a mee-ro, xa ma kuú-ro xi'in kuechi-ro. Taxnuni mee-ia kuia ma jin ndi'i.

¹² Xijan kuu xa dani ku nadaja'an ña'a-da xa'a. Juini ka xini-n xa kuu xandaa, te xá n-ka xeka va'a-n xa kuu xandaa, ko dani nadaja'an ña'a-da.

¹³ Te vatuka xa du'a kuu. Nini tuu na'i-da, dani nadaja'an ña'a-da, xa koo tu'a koio-n.

¹⁴ Xini-da xa yachi kuú-da. Ná n-ja'an Xto'o-ro Jesucristu, du'a koo.

¹⁵ Kida-da ntdaa xa kua'a-da xa naja'an koio mee-n ntdaa xa kida Jesucristu xaxe'e-n. Na ya'a xa kuú-da, juini-da xa kiu xi'in kiu naja'an na'i koio-n xa'a.

Xi'in nuu mee-da n-ka xini-da xa Ia kunxa'nu ka kuu Cristu

¹⁶ N-ka kachitnu'u-da xa taxnuni Xto'o-ro Jesucristu nuu ntdaa ñayiu. N-ka kachitnu'u-da xa ndixi-ia. Ña n-ka najani-da cuentu xa danda'u ña'a-da. N-ka ja'an-da nax n-xini mee-da. Xi'in nuu mee-da, n-ka xini-da xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia.

¹⁷ Taa-ro Ianyuux, Taa Jesucristu, n-xio-ia xañu'u nuu Jesucristu. N-dande'a ña'a Ianyuux mee-da xa taxnuni Jesucristu nuu ntdaa xa io. Nde andiu, nuu taxnuni Ia kunxa'nu ka, n-kixi ñin tnu'u ja'an: "Se ya'a kuu Da'ya mee-r. Da'ya Yii-r kuu-s. Yo kuvete-r xaxe'e-s."

¹⁸ Te mee-da, n-ka teku-da tnu'u ya'a vax juun nde andiu, na xnii-da xi'in Xto'o-ro Jesucristu diki yuku ii.

¹⁹ Xá n-kuu kue'e kuia, se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, n-ka ja'an-s xa du'a koo. Te vitna xá n-kuu. Va'a xa chinuu koio mee-n tnu'u n-ka ja'an-s. Ná kuu ñin luz va'a koko nuu ña kua'a xa jini va'a-ro, da kuu tnu'u n-ka ja'an se ijan. Kuu ná kuu xa ku koko luz jan, nde na tuu te kane chudini ka'nu dakutnuni anu-n.

²⁰ Ditna ka io xa kutnuni ini koio-n nax n-kuu, hora n-ka ja'an se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ña n-ka ja'an-s meni xa ka xani ini mee-s.

²¹ Nuncas ña n-ka ja'an se ijan xa ka juini mee-s. Chi n-kida ñin Ianyuux se ijan, xa kada koio-s xa juini mee-ia. N-kidatniui Espíritu Ii anu-s, te n-kida mee-ia xa ja'an koio-s tnu'u Ianyuux.

2

Se ka ja'an xa se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ka kuu-s, ko ña ndaa (Judas 4-13)

¹ Ko me'ñu ñayiu Israel n-ka xio inka seyii tuku. N-ka ja'an-s xa ka kuu-s se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa. Diuni me'ñu mee-n. Vaxi se ka ja'an xa dakua'a ña'a-s tnu'u Ianyuux, ko ña ndaa. Na'i ni dakua'a ña'a-s tnu'u ñatu kuu tnu'u Ianyuux. Tnu'u danaa ña'a kuu tnu'u-s. Du'a koo xa ñatuka najini-s Xto'o-ro, Ia dakaku ña'a. Du'a kada koio-s xa yachi danaa-ia-s.

² Kada koio-s dava'a nga xa juini-s, te kue'e ñayiu kunduu xi'in-s. Te xaxe'e se ijan, kui'a ja'an ñayiu ichi xandaa.

³ Se ijan, ka juini-s xa ni'i-s xa ni'i ka-s. Kuu ná kuu xa diko ña'a-s te xeen ña'a-s. Xi'in tnu'u vete danda'u ña'a-s. Xá n-kuu kue'e kuia, xá n-ja'an Ianyuux nax kada-ia. Xini-ia se ijan, ñatu kidi-ia. Ndadandaa-ia-s, te danaa-ia-s.

⁴ Nde ángel, ia n-ka xinokuechi nuu Ianyuux du. Ña n-ka jandixa-ia Ianyuux, te ña n-taxkanu ini ña'a Ianyuux. N-tunda'a Ianyuux ángel jan andea. N-chindi'u ña'a-ia ñin nuu nee. Ijan neva'a-ia ángel jan xi'in cadena, nde kiu ndadandaa-ia ntdaa xa io.

⁵ Diuni ñuñayiu ki'na nuu. Ña n-ka jandixa ñayiu ijan Ianyuux, te ña n-taxkanu ini Ianyuux ñayiu jan. Xi'in dau nde'e n-xa'ni-ia-i, ntdaa-i. Diko ni n-dakaku-ia se nani Noé, se xian tnu'u nuu ñayiu xa io xa kada koio-i xava'a. N-dakaku Ianyuux mee-s xi'in uxa tna'a ñayiu ve'e-s.

⁶ Diuni ñuu nani Sodoma xi'in ñuu nani Gomorra. Ñuu ijan n-teñu'u Ianyuux. Menga yaa n-nduu. N-ndadandaa-ia ñayiu jan, te n-danaa-ia-i.

N-kida-ia xa'a, xa maxku kane'e katnii ñayiu ichi ya'a, te maxku kuxee ini ñayiu nuu lanyuux.

⁷ Se nani Lot, se kida xava'a, se ijan n-dakaku-ia. Ña n-kua'a Lot xa kundee ini-s xa u'u n-ka kida ñayiu jan, ñayiu ña n-juini xa jandixa-i lanyuux.

⁸ Me'ñu ñayiu jan n-xo tuu se ijan, se kida xava'a. Kiu xi'in kiu n-xini-s te n-teku-s ntdaa xa ka kida ñayiu jan. Se kida xava'a kuu-s. Kue'e vida n-ya'a anu-s xaxe'e kuechi n-ka kida ñayiu jan. Ñayiu juini xa kuxee ini-i nuu lanyuux n-ka kuu-i.

⁹ Kua'a lanyuux xa dakaku-ia ñayiu jandixa mee-ia hora kue'e vida ka ya'a-i. Te kua'a-ia xa kuneva'a-ia ñayiu ka kida xa u'u, xa kada u'u-ia-i na ndadandaa-ia ntdaa xa io.

¹⁰ Xandaa kuu xa ndadandaa lanyuux ñayiu ka kida dava'a nga xa juini-i. Ka kida-i ntdaa xa kukajan ini-i. Kui'a ka xani ini-i, kui'a ka kida-i, kui'a ka kuu-i. Ñayiu ña ka jandixa ñayiu ni lanyuux ka kuu-i. Yo unu nde'e-i, ni'i-xa xa juini mee-i. Nde ángel, ia ka xinokuechi nuu lanyuux, du'a ñatu yu'u ñayiu jan xa kui'a ja'an-i nuu-ia.

¹¹ Ko ángel, ia ka xinokuechi nuu lanyuux, du'a ñatu ka kida mee-ia. Juini unu ndaku ka-ia dada ángel ña n-ka jandixa lanyuux, te kunxa'nu ka-ia dada ángel jan, ko ñatu kuyika-ia xa kada u'u-ia ángel jan nuu lanyuux.

¹² Se ijan, se ka ja'an xa dakua'a ña'a-s tnu'u lanyuux, ko ña ndaa, ná kuu kiti ka kuu-s. Ñatu ka kutnuni ini-s, ná kuu kiti ñatu xani ini, da ka kuu-s. Ná kuu kiti diko ni kaku-ti, xa tñii ña'a ñayiu xa ka'ni-i-ti, da ka kuu-s. Kui'a ka ja'an-s nuu xa ña ka kutnuni ini-s, te ná xi'i kiti da kuú koio-s.

¹³ Ná n-ka kida-s xa kue'e vida ka ya'a inka ñayiu, dani kue'e vida ya'a koio mee-s tuku. Ka kida-s dava'a nga xa ka kukajan ini-s xa kudi ini-s. Meni xa januu ka taxi-s nini ka xax ka'nu-s xi'in-n, te dani ka kida-s dava'a nga xa u'u ka juini-s.

¹⁴ Dava'a nga ñadi'i ka xini-s, ka kukajan ini-s, te nuncas ña ka dandoo-s kuechi ka kida-s. Te ka kidajuexa-s ñayiu ñatu xini va'a, xa du'a kada koio mee-i tuku. Ka ni'i-s dava'a nga xa juini-s, te ka juini-s dava'a nga xa io. Da'ya andea ka kuu-s.

¹⁵ Xá n-ka dandoo-s ichi ndaa. Yo ka kudo'o-s, ka xika-s ichi n-xo xika se n-xo nani Balaam, da'ya yii se n-xo nani Beor. N-kida Balaam kuechi, xa ni'i-s tvini n-kukajan ini-s.

¹⁶ N-kudeen lanyuux nuu-si, xaxe'e xa n-xo kida-s kuechi. ñin burru, ña kua'a-ti xa ja'an-ti, ko n-kida lanyuux xa tnu'u seyii n-ja'an ñin burru nuu Balaam. N-kida ñin burru xa ma kada ka-s kuechi.

¹⁷ Se ijan, ka kuu-s ná kuu ñin doko ña tuu na ndute. Ná kuu vikó tunda'a tachi nde'e ka kuu-s. Xaxe'e-s, io tu'a ñin nuu nee xa nee, nuu kutuu koio-s kuia ma jin ndi'i.

¹⁸ Se ijan, ka najuen tnu'u-s mee-s, ka ja'an-s tnu'u ñatu xiniñu'u. Xi'in tnu'u yo va'a ka daja'an-s ñayiu, xa kada koio-i dava'a nga xa juini-i, dava'a nga xa kukajan ini-i. Te xi'in tnu'u jan, ka danda'u-s ñayiu dijan n-ka kaku nuu yuku ñayiu ka kida kuechi.

¹⁹ Se ijan, ka xia'an-s tnu'u-s xa kutuu libre ñayiu kada ná ka kida mee-s. Ko mee-s ka kuu se xinokuechi nuu xa u'u ka kida-s. Xá n-ka xejoon-s xa kidajuexa ña'a xa u'u, xa kada-si xa kada ka-si xa u'u. Xto'o-s kuu xa u'u ka kida-s.

²⁰ N-ka kaku-s nuu xa u'u io ñuñayiu, xa kunduu-s xi'in Xto'o-ro Jesucristu, chi Ia dakaku ña'a mee-ro kuu-ia. Ko vitna xá n-ka dandoo-s Jesucristu, xa kada ka-s xa u'u. Antecas xa kixe'e koio-s xa kunduu-s xi'in Cristu, n-ka xo

kida-s kuechi, ko vitna, ka kida-s xa ka kida na'i ka-s kuechi yo u'u ka dada kuechi n-ka xo kida-s kiu ijan.

²¹ Va'a ka nux ña n-ka kiu-s ichi nuu ka kida ñayiu xava'a n-kuu. N-ka tekú va'a-s tnu'u Ianyuux, te dada n-ka daxio-s tnu'u ta'u tniú Ianyuux, tnu'u ii n-xia'an-ia.

²² Ná ja'an ñayiu, du'a n-kuu: “ñin ti-ina, kuiko-ti xa nakaxi-ti xa n-kane ini-ti. Te ñin kuchi, dijan n-xichi-ti te ji'in-ti xa nukava-ti nuu nde'yu.”

3

Ndixi Xto'o-ro Jesucristu

¹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, carta ya'a kuu carta kuu uu kidava'a-da nuu-n. Nduu carta n-kidava'a-da xa kada-da xa kani ini va'a koio-n. Juini-da xa naja'an va'a koio-n nax n-ka tekú-n.

² Xá n-kuu kue'e kuia, se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, n-ka ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu n-xo tuu kiu ijan. N-kida diin Ianyuux se ijan, xa kada koio-s xa juini mee-ia. Juini-ia xa naja'an koio-n nax n-ka ja'an-s. Diuni juini-ia xa naja'an koio-n tnu'u ta'u tniú n-ka ja'an se n-tunda'a Jesucristu nuu-n. Xto'o-ro kuu Jesucristu, Ia dakaku ña'a mee-ro kuu-ia.

³ Ditna ka, io xa kutnuni ini koio-n nax koo, hora jin ndi'i ntdaa xa io. Kiu ijan, kixee koio se ñatú jandixa Ianyuux, se kada bula Ianyuux. Te kada koio-s dava'a nga xa kukajan ini mee-s.

⁴ Ja'an koio-s: “¿N-taxi-ia tnu'u-ia xa ndixi-ia u? Nux du'a kuu, ¿nax kuu xa ña n-kida-ia ná n-ja'an-ia? Nde kiu n-ka xi'i taxa'nu tnetnu-ro xi'in nde vitna, ta ndixi ka-ia. Nani n-kuu, nde na n-kua'a ntdaa xa io, dani kuu nde vitna.”

⁵ Ko se ijan, ña ka juini-s xa chinuu koio-s nax n-kuu xá n-kuu kue'e xa kue'e kuia. Xi'in tnu'u-ia, n-kidava'a Ianyuux andiu. Xi'in tnu'u-ia, n-kidava'a-ia ñu'u nuu n-xio ndute, te xaxe'e ndute n-xio ñu'u.

⁶ Te dada, xi'in tnu'u-ia, n-danaa-ia ntdaa xa n-xio ñuñayiu ki'na nuu. N-tunda'a-ia dau nde'e, te xi'in ndute jan, n-danaa-ia ntdaa xa n-xio.

⁷ Te xi'in tnu'u-ia, neva'a-ia ñuñayiu xi'in andiu io vitna, nde kiu ndadandaa-ia ntdaa xa io. Kiu ijan, nuu ñu'u koko danaa-ia ñayiu ña n-ka juini xa jandixa-i-ia.

⁸ Ñani mani-da, ku'a mani-da, io xa kutnuni ini koio-n xa'a. Nuú Ianyuux, idini kiu kuu ná kuu ñin mil kuia. Te ñin mil kuia kuu ná kuu idini kiu.

⁹ Xá n-taxi Xto'o-ro tnu'u-ia, te du'a kada-ia. Ka ja'an ñayiu xa yo kukuee-ia, ko ña ndaa. Diko ni ndetu kuee ña'a-ia mee-ro. Ña juini-ia xa ni ñin ñayiu maxku kuú-i xi'in kuechi-i. Juini-ia xa natu ini koio ntdaa ñayiu kuechi-i, xa dandoo-i kuechi-i, xa kunduú koio-i xi'in mee-ia.

¹⁰ Nani kiu ñin ñadu'u ñin ve'e, dani kuu xa ndixi Xto'o-ro Jesucristu. Kayu ni'i andiu, hora na jin ndi'i andiu. ñin xa i'ni ka danaa ngandii xi'in yoo xi'in chudini. Nuú ñu'u koko kayu ñuñayiu xi'in ntdaa xa io ñuñayiu.

¹¹ Du'a kada Ianyuux, xa danaa-ia ntdaa xa io. Xaxe'e xa ka xini-n xa'a, io xa kada koio-n xa juini Ianyuux, io xa kunduú koio ka-n xi'in-ia.

¹² Kundetu na'i koio ka-n kiu ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io. Kadatniú na'i koio ka-n xa yachi ndixi Jesucristu. Kiu ijan, teñu'u Ianyuux andiu, te nandute ntdaa andiu. Xi'in xa i'ni ka danaa-ia ngandii, yoo, chudini.

¹³ Ko xndetu mee-ro andiu xee xi'in ñuñayiu xee. Xá n-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa du'a koo. Ijan kutuu-ro, te kada-ro xava'a. Kida Ianyuux meni xava'a, te ijan kada mee-ro meni xava'a.

¹⁴ Ñani mani-da, ku'a mani-da, xijan kuu xa, ñini kundetu koio-n xa'a, kada koio-n xa juini Ianyuux, xa maxku yu'u-n nuu-ia na ndixi Jesucristu. Kada

koio-n xava'a, xa ni ñin xa maxku tekuechi ña'a. Kutuu mani koio-n xi'in Ianyuux xi'in ñayiu.

¹⁵ Io xa kutnuni ini koio-n xa kukuee Xto'o-ro Jesucristu, xa dakaku-ia kue'e ka ñayiu. Diuni n-kakune'e Spalu xa'a, na n-kidava'a-s nuu-n. Ñani mani-ro kuu Spalu. N-kida Ianyuux xa kutnuni ini va'a-s ntdaa xa'a.

¹⁶ Ntdaa carta n-kidava'a Spalu n-kakune'e-s tnu'u ya'a. U'u kuu xa kutnuni ini-ro ntdaa tnu'u n-ja'an-s. Ñayiu ñatu tu'a va'a xi'in ñayiu ña kunduu va'a xi'in Ianyuux, nadama-i tnu'u n-kidava'a-s. Du'a kada-i xa nadama-i ntdaa tnu'u Ianyuux, te du'a kuú koio-i xi'in kuechi-i.

¹⁷ Ñani mani-da, ku'a mani-da, xijan kuu xa koo koio-n cuedado. Antecas xa koo xa'a, te xna'a mee-n xa du'a koo. Xá n-ja'an-da xa se ijan ka juini-s xa danda'u ña'a-s mee-n. Ka kida-s dava'a nga xa juini mee-s. Ñatu ka jandixa-s Cristu. Maxku kunini koio-n tnu'u-s, maxku juejoon-n xa danda'u ña'a-s. Maxku ndua-n. Vitna kunduu-n xi'in Cristu. Io xa kunduu na'i koio ka-n xi'in-ia.

¹⁸ Io xa jini va'a koio ka-n Xto'o-ro Jesucristu. Ia dakaku ña'a mee-ro kuu-ia. Io xa kueka va'a-n xa kueka va'a koio ka-n xamani taxi-ia. Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu mee-ia, vitna xi'in nde kuia ma jin ndi'i. Du'a na koo.

Carta ki'na nuu n-kidava'a Sua

Ia nani Tnu'u Ianyuux

¹ Ka kakune'e-da Ia xá daa tuu nde ki'na nuu. N-ka tekuda tnu'u n-ja'an-ia. Xi'in nuu-da n-ka xini-da-ia. N-ka xo nde'a-da-ia, te xi'in nda'a-da n-ka tñi-da-ia. Ia nani Tnu'u Ianyuux kuu-ia. Kida-ia xa xtuu va'a ñayiu xi'in Ianyuux.

² N-kixi-ia nde ñuñayiu ya'a. N-ka xini-da-ia, te ka ja'an ndaa-da xaxe'e-ia. Ka ja'an-da nuu mee-n, xa antecas xa kua'a ndaa xa io te xá daa tuu mee-ia, te ka ja'an-da nuu-n xa dani kutuu-ia kuia ma jin ndi'i. N-xo tuu-ia xi'in Taa-ia Ianyuux, te n-kixi-ia nuu xtuu mee-ro.

³ Xa n-ka xini-da, ka ja'an-da nuu mee-n. Xa n-ka tekuda, ka ja'an-da nuu mee-n. Ka ja'an ña'a-da xa kunduu koio mee-n xi'in mee-da. Chi kunduu koio mee-da xi'in Ianyuux te xi'in Da'ya Yii-ia, Jesucristu.

⁴ Ka kidava'a-da carta ya'a nuu mee-n, xa kuvete-ro xa kuvete ka-ro ndaa-ro.

Luz va'a ka koko kuu Ianyuux

⁵ N-ka tekuda tnu'u n-ja'an Jesucristu, te tnu'u ijan kachitnu'u-da. N-ja'an-ia xa kida Ianyuux xa jini-ro-ia. N-ja'an-ia xa luz va'a ka koko kuu Ianyuux, te nuu tuu mee-ia, nuncas ñatu kuu nuu nee.

⁶ Nux ja'an-ro xa kunduu-ro xi'in Ianyuux, ko dani kida-ro kuechi, kuu ná kuu xa xika-ro nuu nee. Nux du'a kuu, kuu xa ja'an-ro tnu'u vete, te ña kida-ro xa kuu xandaa.

⁷ Nu tuu Ianyuux, kuu nuu kanda. Nux kida-ro xava'a, tuu-ro xi'in Ianyuux, te kunduu va'a-ro, ñin-ro xi'in inka-ro. Te xaxe'e xa n-xi'i Da'ya Yii-ia, Jesucristu, xaxe'e-ro, ndada ndoo ña'a Ianyuux ndaa kuechi-ro.

⁸ Nux ja'an-ro xa ñatu kida-ro kuechi, danda'u-ro mee-ro, te ñatu kutnuni ini-ro xa kuu xandaa.

⁹ Nux na'ma-ro kuechi-ro, na'a-ro xa ndadandaa Ianyuux kuechi-ro. Na'a-ro xa taxkanu ini-ia kuechi-ro. Na'a-ro xa ndada ndoo ña'a-ia kuechi-ro.

¹⁰ Nux ja'an-ro xa ñatu kida-ro kuechi, du'a ja'an-ro xa ja'an Ianyuux tnu'u vete, chi ja'an Ianyuux xa ndaa-ro kuu ñayiu ka kida kuechi. Nux ja'an-ro xa ñatu kida-ro kuechi, ñatu jandixa-ro tnu'u n-taxi-ia.

2

Nujuin Cristu nuu Ianyuux xaxe'e-ro

¹ Da'ya kuechi-da, kidava'a-da carta ya'a nuu-n, xa maxku kada koio ka-n kuechi. Ko ñin ñayiu, nux na kada-i kuechi, te nujuin Jesucristu nuu Taa-ia Ianyuux xaxe'e-ro. Xaxe'e xa nuncas ña n-kida Jesucristu ni ñin kuechi, kua'a-ia xa ja'an-ia nuu Ianyuux xaxe'e mee-ro.

² Xaxe'e Jesucristu, taxkanu ini ña'a Ianyuux kuechi-ro. Chi na n-xi'i Jesucristu nuu curuxi, n-chiya'u-ia kuechi mee-ro, te diuni n-chiya'u-ia kuechi ndaa ñayiu ñuñayiu.

³ Nux kida-ro xa ta'u tni Ianyuux, na'a-ro xa kunduu-ro xi'in mee-ia.

⁴ Ñin ñayiu, nux ja'an-i: "Joon, kunduu-r xi'in Ianyuux", ko ña kida mee-i xa ta'u tni-ia, ja'an-i tnu'u vete, te ñatu kidatni tnu'u Ianyuux anu-i.

⁵ Ko ñin ñayiu, nux jandixa-i tnu'u Ianyuux xi'in ntdaa anu-i te du'a kida-i, xandaa kuu xa xemani ñayiu jan Ianyuux. Du'a xini-ro xa kunduu-ro xi'in Ianyuux.

⁶ Ñin ñayiu, nux ja'an-i xa kunduu-i xi'in Ianyuux, io xa kada mee-i xava'a, ná n-kida Jesucristu xava'a.

Tnu'u ta'u tniu xee

⁷ Ñani-da ku'a-da, ñatu kidava'a-da ñin tnu'u ta'u tniu xee. Tnu'u kidava'a-da vitna, ñin nuu kuu xi'in tnu'u n-ka tñi-n nde ki'na nuu. Xá n-ka teku-n tnu'u ta'u tniu ya'a.

⁸ Ko diuni, ná kuu ñin tnu'u ta'u tniu xee, da kuu tnu'u kidava'a-da vitna. Na n-xo tuu Jesucristu ñuñayiu, n-kida-ia ná ja'an tnu'u ya'a, te vitna ka kida mee-n ná ja'an tnu'u ya'a. Du'a kuu, chi xaxe'e xa vax ndi'i xanee, chi xá n-kixi Jesucristu te dakutnuni mee-ia ñuñayiu.

⁹ Nux ja'an ñin ñayiu xa tuu-i nuu kanda, ko xini u'u-i ñani-i ku'a-i, dani tuu-i nuu nee.

¹⁰ Nux xemani ñin ñayiu ñani-i ku'a-i, tuu-i nuu kanda Ianyuux, te ña xe ki'i-i kuechi.

¹¹ Nux ña xemani ñin ñayiu ñani-i ku'a-i, tuu-i nuu nee, te xika-i nuu nee. Te ña xini-i ndexu ji'in-i, chi xaxe'e xanee ña kanda nuu-i.

¹² Da'ya kuechi-da, kidava'a-da nuu mee-n, chi xaxe'e Jesucristu, xá n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-n.

¹³ Sexa'nu, kidava'a-da nuu mee-n, xaxe'e xa ka xini-n Jesucristu, Ia xá daa tuu antecas xa kua'a ntdaa xa io. Sekuechi, kidava'a-r nuu-n, chi ña n-ka xejoon-n xa kadatniu kui'na anu-n.

Da'ya kuechi-da, n-kidava'a-da nuu mee-n, xaxe'e xa ka xini-n Taa-ro Ianyuux.

¹⁴ Sexa'nu, n-kidava'a-da nuu mee-n, xaxe'e xa ka xini-n Ia xá daa tuu antecas xa kua'a ntdaa xa io. Sekuechi, n-kidava'a-r nuu-n, xaxe'e xa ka kudee ini-n xa jandixa na'i ka-n Jesucristu. N-ka xejoon-n xa kadatniu tnu'u Ianyuux anu-n, te xijan kuu xa ñatuka taxnuni kui'na anu-n.

¹⁵ Maxku juemani koio-n ñuñayiu, maxku juemani koio-n xa io ñuñayiu. Nux xemani ñin ñayiu ñuñayiu, te kuu xa ñatu xemani-i Taa-i Ianyuux.

¹⁶ Nux xemani ñin ñayiu ñuñayiu, kukajan ini-i xa ni'i-i ntdaa xa juini yiki kuñu-i, kukajan ini-i xa ni'i-i ntdaa xa nde'a-i. Najuen tnu'u-i mee-i, xaxe'e ntdaa xa neva'a-i xi'in ntdaa xa kuu-i. Xa'a kuu xa ña juini Ianyuux xa kada-ro. Xa'a kuu xa kida ñayiu ña ka juini xa kunduu-i xi'in Ianyuux.

¹⁷ Chi vax ndi'i ñuñayiu ya'a, vax ndi'i ntdaa xa kukajan ini ñayiu. Ko ñayiu ka kida xa juini Ianyuux, kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

Tnu'u ndaa xi'in tnu'u vete

¹⁸ Da'ya kuechi-da, xá vax ndi'i ntdaa xa io. Xá n-ka teku-n xa kixi ñin se danda'u ñayiu. Ja'an-s xa kida-s ná n-kida Cristu, ko ñini du'a ja'an-s, kidatniu-s xa danaa-s ntdaa xa n-kida Cristu. Kuu-s anticristu. Te vitna du'a kuu. Xá n-ka kixee kue'e anticristu. Xijan kuu xa xini-ro xa n-xee xa vax ndi'i ntdaa xa io.

¹⁹ Se ka kuu anticristu, n-ka dandoo ña'a-s mee-ro. Ko ña ndaa xa n-ka kunduu-s xi'in-ro, chi nux da n-kuu, dani ku kunduu-s xi'in-ro nde vitna n-kuu. N-ka dandoo ña'a-s, te du'a n-ka dande'a ña'a-s xa ni ñin-s ña n-ka kunduu-s xi'in-ro.

²⁰ Xá n-taxi Jesucristu Espíritu Ianyuux nuu mee-n, xa kutnuni ini koio-n xa kuu xandaa.

²¹ Ñadu kidava'a-da xaxe'e xa ña kutnuni ini-n xa kuu xandaa, chi kidava'a-da xaxe'e xa ka kutnuni ini-n xa kuu xandaa. Te ka kutnuni ini-n xa tnu'u vete ñatu kuu tnu'u ndaa.

²² ¿Te jundu kuu se ja'an tnu'u vete? Kuu-s se ja'an xa ña ndaa xa Jesús kuu Cristu, la n-tunda'a Ianyuux. Se du'a ja'an, anticristu kuu-s. Ñatu jandixa-s Ianyuux ni Da'ya Y# Ianyuux.

²³ #in ñayiu, nux ja'an-i xa ña jandixa-i Da'ya Y# Ianyuux, xini-ro xa d#uni ña jandixa-i Ianyuux. Ko #nka ñayiu, nux ja'an-i xa jandixa-i Da'ya Y# Ianyuux, xini-ro xa d#uni jandixa-i Ianyuux.

²⁴ Nde ki'na nuu xa n-ka teku-n tnu'u Jesucristu. Jandixa na'i koio ka-n tnu'u jan. Nux jandixa na'i koio ka-n tnu'u n-ka teku-n ki'na nuu, du'a kunduu na'i koio-n xi'in Da'ya Y# Ianyuux, te kunduu na'i koio-n xi'in Taa-ia Ianyuux.

²⁵ Xá n-taxi Jesucristu tnu'u-ia xa du'a kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux kuia ma jin nd'i.

²⁶ Kidava'a-da nuu-n, xa kakune'e-da se ka juini xa danda'u ña'a koio-s mee-n.

²⁷ Xá n-taxi Jesucristu Esp#ritu Ianyuux nuu-n, te kidatniu-ia anu-n. Xijan kuu xa ña ndo#u'u-n xa dakua'a ña'a ni #n ñayiu. Dakua'a ña'a Esp#ritu Ianyuux ntdaa xa ndo#u'u-n. Meni xandaa kuu xa dakua'a ña'a-ia, ñatu kuu tnu'u vete. Xijan kuu xa, nani dakua'a ña'a-ia dani kunduu na'i koio-n xi'in-ia.

²⁸ Da'ya kuechi-da, kunduu na'i koio ka-n xi'in Jesucristu. Nux du'a kada koio-n, te du'a ma yu'u-ro nuu-ia, te ma kujanuu-ro nuu-ia hora na ndixi-ia.

²⁹ Ka xini-n xa kida Jesucristu meni xava'a. D#uni jini koio-n xa ntdaa ñayiu ka kida xava'a ka kuu-i da'ya Ianyuux.

3

N-ka nduu-n da'ya Ianyuux

¹ Jira, #naka va'a xemani ña'a Ianyuux mee-ro! N-danani ña'a-ia da'ya-ia, te ndaa xa vitna kuu-ro da'ya-ia. Xijan kuu xa, nani ña n-ka xini ñayiu ñuñayiu mee-ia, dani ñatu ka xini ña'a-i mee-ro tuku.

² Ñani mani-da, ku'a mani-da, vitna kuu-ro da'ya Ianyuux, te ta dande'a ka-ia ñayiu ñuñayiu ntdaa xa ku kuu-ro. Hora na ndixi Jesucristu, te ku kuu mee-ro ná kuu mee-ia. Hora ijan, jini va'a-ro-ia.

³ Xndetu-ro xa ndixi Jesucristu, te xejoon-ro xa taxnuni-ia anu-ro. Meni xava'a kida mee-ia, te #n #n ñayiu xndetu mee-ia, juini-i xa kada mee-i ná kida mee-ia.

⁴ #in ñayiu, nux kida na'i-i kuechi, ñayiu xee ini kuu-i. Ñatu jandixa-i tnu'u Ianyuux, te xi'in tnu'u-ia tekuechi-ia-i.

⁵ Va'a xna'a-n xa n-kixi Jesucristu ñuñayiu xa dita-ia kuechi ñayiu. Nuncas ña n-kida mee-ia ni #n kuechi.

⁶ #in ñayiu, nux kunduu na'i-i xi'in Jesucristu, du'a ña kida na'i-i kuechi. #n ñayiu, nux kida na'i-i kuechi, ta jini ka-i Jesucristu, te ta kutnuni ini ka-i nax n-kida-ia xaxe'e-i.

⁷ Da'ya kuechi-da, maxku juejoon koio-n xa danda'u ña'a ni #n ñayiu. Nux kida #n ñayiu xava'a, kida-i ná kida Jesucristu. Te ná kuu mee-ia, da kuu ñayiu jan.

⁸ Nux dani kida #n ñayiu kuechi, kuu-i da'ya kui'na. Nde ki'na nuu n-kida kui'na kuechi, te dani kida na'i-i nde vitna. Xijan kuu xa n-kixi Da'ya Y# Ianyuux ñuñayiu, xa danaa-ia ntdaa xa n-kida kui'na.

⁹ ñin ñayiu, nux kuu-i da'ya Ianyuux, ma kada na'i-i kuechi, chi kuu-i da'ya Ianyuux. Ña kua'a-i xa kada ka-i kuechi, ña juini-i xa kada-i kuechi, chi da'ya Ianyuux kuu-i.

¹⁰ Du'a xini-ro jundu kuu da'ya Ianyuux te jundu kuu da'ya kui'na. Nux ña kida ñin ñayiu xava'a, ñatu kuu-i da'ya Ianyuux. Nux ña xemani-i ñani-i ku'a-i, ñatu kuu-i da'ya Ianyuux.

Na juemani tna'a-ro

¹¹ Xa'a kuu tnu'u xá n-ka tekun nde ki'na nuu. Xá n-ka tekun xa io xa juemani tna'a-ro.

¹² Maxku ku kuu mee-ro ná n-kuu taxa'nu tnetnu-ro, se n-xo nani Caín. Da'ya kui'na n-kuu Caín, te n-xa'ni-s ñani-s. Te, ¿nakuenda n-xa'ni-s ñani-s? Chi xaxe'e xa n-xo kida ñani-s xava'a, te n-xo kida mee-s xa u'u.

¹³ Ñani-da ku'a-da, ñayiu ñuñayiu ma juemani ña'a koio-i mee-n.

¹⁴ Antecas xa jandixa-ro Jesucristu, n-kuu-ro ná kuu ndiyi. Vitna, ndaa xa ndito-ro. Xini-ro xa du'a kuu, chi xemani-ro ñani-ro ku'a-ro. ñin ñayiu, nux ñatu xemani-i ñani-i ku'a-i, dani kuu-i ndiyi.

¹⁵ ñin ñayiu, nux ña xemani-i ñani-i ku'a-i, kuu-i ná kuu ñin ñayiu xa'ni ndiyi. Te xna'a-n xa ñin ñayiu xa'ni ndiyi, ñatu tuu va'a-i xi'in Ianyuux.

¹⁶ N-dande'a ña'a Ianyuux xa xemani ña'a-ia mee-ro, hora n-xi'í Jesucristu xaxe'e-ro. Te io xa kuú mee-ro tuku xaxe'e ñani-ro ku'a-ro, nux ndoñu'u xa du'a koo.

¹⁷ ñin ñayiu, nux tuu va'a-i ñuñayiu, te xini-i xa ndoñu'u ñani-i ku'a-i, ko ña kundau ini-i-yi te ña xia'an-i xa ndoñu'u-i, te, ¿nanda kuu xa ja'an-i xa xemani-i ñani-i ku'a-i? Nux du'a kida-i, te ña ndaa xa xemani-i Ianyuux.

¹⁸ Da'ya kuechi-da, na dande'a-ro ñani-ro ku'a-ro xa ndaa xa xemani-ro-i. Va'a na ja'an-ro nuu-i, ko diuni na chindee-ro-i. Du'a dande'a-ro-i xa ndaa xa xemani-ro-i.

Xaxe'e Jesucristu, ña ndoñu'u xa yu'u-ro nuu Ianyuux

¹⁹ Nux du'a kida-ro, xini-ro xa ndaa xa kunduu-ro xi'in Jesucristu, te ña ndoñu'u xa yu'u-ro nuu Ianyuux.

²⁰ Na'a Ianyuux ntdaa. Nux tekuechi ña'a anu-ro, ko ma yu'u-ro, chi xá n-ja'an Ianyuux xa nux xemani-ro ñani-ro ku'a-ro, du'a kunduu-ro xi'in mee-ja.

²¹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, nux ña tekuechi ña'a anu-ro, ña ndoñu'u xa yu'u-ro nuu Ianyuux.

²² Ntdaa xa xijan-ro, te taxi-ia, chi jandixa-ro tnu'u ta'u tniui-ia, te kida-ro xa tna ini-ia.

²³ Te xa'a kuu xa n-ta'u tniui ña'a-ia. Io xa jandixa-ro Da'ya Yü-ia, Jesucristu, te io xa juemani tna'a-ro, ñin-ro xi'in inka-ro. Du'a n-ta'u tniui ña'a-ia.

²⁴ ñin ñayiu, nux kida-i xa ta'u tniui Ianyuux, kunduu-i xi'in Ianyuux te kunduu Ianyuux xi'in mee-i. Xá n-taxi Ianyuux Espíritu Íi, te kida Espíritu Íi xa na'a-ro xa kunduu Ianyuux xi'in-ro.

4

Espíritu Ianyuux xi'in se kuu anticristu

¹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, maxku jandixa koio-n dava'a nga ñayiu ja'an xa kachitnu'u-i tnu'u Ianyuux. Kototnuni-n-yi, nux ndaa xa ja'an-i tnu'u Ianyuux, a nux ja'an-i tnu'u kui'na. Chi ñuñayiu, io kue'e ñayiu ka ja'an xa xian tnu'u-i tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa.

² ñin ñayiu, nux jandixa-i xa Jesús kuu Cristu, Ia kuu Da'ya Yii Ianyuux, te diuni jandixa-i xa kuu-ia Se kuu ñani tna'a xi'in ñayiu, te xandaa kuu xa ka kachitnu'u-i tnu'u Ianyuux. Du'a kutnuni ini-n xa n-tunda'a Espíritu Ianyuux mee-i.

³ ñin ñayiu, nux ñatu jandixa-i xa Jesús kuu Da'ya Yii Ianyuux te diuni kuu-ia Se kuu ñani tna'a xi'in ñayiu, kutnuni ini-n xa ñatu kachitnu'u-i tnu'u Ianyuux, kutnuni ini-n xa ja'an-i tnu'u se kuu anticristu. Xá n-ka tekun-xa kixi se kuu anticristu, te vitna tuu-s ñuñayiu.

⁴ Da'ya kuechi-da, mee-n ka kuu da'ya Ianyuux, te xijan kuu xa ndaku ka mee-n dada se ijan. Taxnuni Ianyuux anu mee-n, te taxnuni kui'na anu mee-s. Ko kue'e kunxa'nu ka Ianyuux dada kui'na. Xijan kuu xa unu ndaku ka mee-n dada mee-s.

⁵ Se ijan, ka kuu-s se ñuñayiu. Xijan kuu xa, tnu'u ka ja'an-s kuu tnu'u ka jandixa ñayiu ñuñayiu, te ka xeka va'a ñayiu ñuñayiu tnu'u-s.

⁶ Ko mee-ro, ka kuu-ro da'ya Ianyuux. Ñayiu xini Ianyuux, ka xeka va'a-i tnu'u-ro. Ñayiu ña ka kuu da'ya Ianyuux, ña chinuu-i tnu'u-ro. Nux xeka va'a ñin ñayiu tnu'u-ro, te xini-ro xa taxnuni Espíritu Ianyuux anu-i. Nux ñatu chinuu ñin ñayiu tnu'u-ro, te xini-ro xa taxnuni se kuu anticristu anu-i. ñin kuu xandaa, ko inka kuu xa ña ndaa.

Ianyuux kuu Ia xemani ntdaa ñayiu

⁷ Ñani mani-da, ku'a mani-da, na juemani tna'a-ro, chi nux xemani tna'a-ro, kutnuni ini-ro xa taxnuni Ianyuux anu-ro. Nux xemani ñin ñayiu ñani-ro ku'a-ro, kuu-i da'ya Ianyuux te xini-i Ianyuux.

⁸ Nux ñatu xemani ñin ñayiu inka ñayiu, ta jini ka-i Ianyuux, chi Ianyuux kuu Ia xemani ntdaa ñayiu.

⁹ Hora n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia ñuñayiu, n-dande'a ña'a-ia mee-ro xa xemani ña'a-ia. Idini Da'ya Yii Ianyuux io.

¹⁰ Xaxe'e xa jandixa-ro mee-ia, xtuu va'a-ro xi'in Ianyuux. Xaxe'e Da'ya Yii-ia, xemani Ianyuux ñayiu. Juini ña n-ka xemani mee-ro mee-ia, ko n-xemani ña'a mee-ia mee-ro. N-tunda'a-ia Da'ya Yii-ia ñuñayiu, xa chiya'u-ia kuechi-ro, na n-xi'i-ia nuu curuxi.

¹¹ Ñani mani-da, ku'a mani-da, nux du'a n-xemani ña'a Ianyuux mee-ro, diuni io xa juemani tna'a mee-ro.

¹² Nuncas ña n-xini ni ñin ñayiu xi'in nuu-i Ianyuux. Ko nux xemani tna'a-ro, du'a xini-ro xa tuu Ianyuux xi'in-ro te kida-ia xa xemani-ro mee-ia xi'in ñayiu.

¹³ Du'a kutnuni ini-ro xa kunduu mee-ro xi'in mee-ia te kunduu mee-ia xi'in mee-ro, chi xá n-taxi-ia Espíritu mee-ia.

¹⁴ Xi'in nuu mee-da, n-ka xini-da Da'ya Yii Ianyuux. Ka ja'an ndaa-da xa n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yii-ia ñuñayiu, xa dakaku-ia ñayiu ñuñayiu, xa ma kú koio-i xi'in kuechi-i.

¹⁵ ñin ñayiu, nux jandixa-i xa Jesús kuu Da'ya Yii Ianyuux, du'a kunduu Ianyuux xi'in mee-i, te kunduu mee-i xi'in Ianyuux.

¹⁶ Du'a kutnuni ini-ro xa xemani ña'a Ianyuux mee-ro. Te du'a jandixa-ro xa xemani ña'a-ia mee-ro. Ianyuux kuu Ia xemani ñayiu. Nux xemani ñin ñayiu Ianyuux xi'in ñayiu, kunduu mee-i xi'in Ianyuux, te kunduu Ianyuux xi'in mee-i.

¹⁷ Du'a kida Ianyuux xa xemani-ro mee-ia. Te ma yu'u-ro nuu Jesucristu, na ndixi-ia xa ndadandaa-ia ntdaa xa io. Chi juini dani tuu-ro ñuñayiu, ko ná kuu mee-ia da ka kuu mee-ro tuku.

¹⁸ Ñatu yu'u-ro nuu Ianyuux, chi kutnuni ini-ro xa xemani ña'a-ia mee-ro. Nux yu'u ñin ñayiu nuu Ianyuux, kuu xa ndetu-i xa kada u'u ña'a Ianyuux mee-i. Nux yu'u-i nuu Ianyuux, kuu xaxe'e xa ta kutnuni ini ka-i xa xemani Ianyuux mee-i, te ta xee ka-i xa juemani mee-i Ianyuux.

¹⁹ Xemani-ro Ianyuux, xaxe'e xa n-xemani ña'a Ianyuux mee-ro ki'na nuu.

²⁰ Ñin ñayiu, nux ja'an-i xa xemani-i Ianyuux, ko xini u'u-i ñani-i ku'a-i, kuu-i ñin ñayiu ja'an tnu'u vete. Nux nde'a-i ñani-i ku'a-i, te ñatu xemani-i-yi, ¿janda kua'a-i xa juemani-i Ianyuux, Ia ña nde'a-i?

²¹ Te xa'a kuu tnu'u n-ta'u tniu Ianyuux. Nux xemani ñin ñayiu Ianyuux, io xa juemani-i ñani-i ku'a-i tuku.

5

Ndaku ka mee-ro dada xa io ñuñayiu

¹ Ñin ñayiu, nux jandixa-i xa Jesús kuu Cristu, kuu-i da'ya Ianyuux te xemani-i Taa-i Ianyuux. Te nux xemani-i Ianyuux, diuni xemani-i da'ya Ianyuux.

² Nux xemani-ro Ianyuux te jandixa-ro tnu'u ta'u tniu-ia, na'a-ro xa xemani-ro da'ya-ia tuku.

³ Nux xemani-ro Ianyuux, io xa jandixa-ro tnu'u ta'u tniu-ia. Te ñatu vee xa kada-ro xa juini mee-ia, chi taxnuni mee-ia anu-ro.

⁴ Ñin ñayiu, nux kuu-i da'ya Ianyuux, du'a ndaku ka mee-i dada xa io ñuñayiu. Jandixa-ro xa Jesús kuu Cristu. Xaxe'e xa'a, ndaku ka mee-ro dada xa io ñuñayiu.

⁵ Ñayiu jandixa xa Jesús kuu Da'ya Y# Ianyuux, mee-i ndaku ka dada dava'a nga xa io ñuñayiu.

Xa ja'an ndaa xaxe'e Da'ya Y# Ianyuux

⁶ Na n-kixi Jesucristu ñuñayiu, n-ya'a-ia nuu ndute te n-ya'a-ia nuu ñiñi. Kuu ná kuu xa n-kixi-ia xi'in ndute xi'in ñiñi. N-ya'a-ia nuu ndute hora n-dajuendute ña'a Sua, te n-xatu ñiñi hora n-xi'i-ia xaxe'e-ro. Ja'an ndaa Espíritu Ianyuux xa du'a n-kuu, chi xandaa kuu Espíritu Ianyuux.

⁷ Andiu io uni xa ja'an ndaa xaxe'e Jesucristu: Taa-ro Ianyuux, xi'in Ia nani Tnu'u Ianyuux, xi'in Espíritu Ianyuux. Te idini Ianyuux kuu-ia, ndruni-ia.

⁸ Te ñuñayiu ya'a io uni xa ja'an ndaa xaxe'e Jesucristu: Espíritu Ianyuux, xi'in ndute nuu n-ya'a Jesucristu, xi'in ñiñi Jesucristu n-xatu. Te ñin nuu ka ja'an ndaa ndruni xa'a.

⁹ Nux ñin nuu ka ja'an ndaa uu sey#i, te io xa jandixa-ro xa ka ja'an-s. Ko yo ya'u ka xa ja'an ndaa Ianyuux, chi ja'an ndaa Ianyuux xaxe'e Da'ya Y#-ia.

¹⁰ Ñin ñayiu, nux jandixa-i Da'ya Y# Ianyuux, te ja'an ndaa Espíritu Ianyuux anu-i xaxe'e xa'a. Te ñin ñayiu, nux ñatu jandixa-i xa ja'an Ianyuux, du'a ja'an-i xa ja'an Ianyuux tnu'u vete, chi ña jandixa-i xa n-ja'an ndaa Ianyuux xaxe'e Da'ya Y#-ia.

¹¹ N-ja'an ndaa Ianyuux xa n-kida Jesucristu xa kutuu va'a mee-ro xi'in mee-ia kuia ma jin ndi'i. N-ja'an ndaa-ia xa du'a koo xaxe'e xa n-xi'i Da'ya Y#-ia xaxe'e-ro.

¹² Nux jandixa ñin ñayiu Da'ya Y# Ianyuux, tuu va'a-i xi'in Ianyuux, vitna xi'in nde kuia ma jin ndi'i. Ko nux ña jandixa ñin ñayiu Da'ya Y# Ianyuux, ma kutuu va'a-i xi'in Ianyuux.

Inka io xa jan do'o ña'a-da

¹³ Kidava'a-da carta ya'a nuu mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa Da'ya Y# Ianyuux. Kidava'a-da nuu-n, xa kutnuni ini koio-n xa kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

¹⁴ Kua'a-ro xa koo-ro confianza nuu Ianyuux. Nux kajan-ro ñin xa ndoñu'u-ro xa kada-ro xa juini mee-ia, na'a-ro xa nini ña'a-ia.

¹⁵ Te nux na'a-ro xa nini ña'a-ia, dava'a nga xa xijan-ro nuu-ia, diuni na'a-ro xa xa n-taxi-ia xa n-xijan-ro.

¹⁶ Nux xini ñin ñayiu xa kida ñani-i ku'a-i kuechi, io xa kajan ta'u-i xaxe'e ñani-i ku'a-i. Io ñin kuechi, xa nux na kada-ro kuechi jan, te io xa kuú-ro xi'in kuechi-ro. Ñatu ja'an-da xa io xa kajan ta'u-n xaxe'e ñani-n ku'a-n kida kuechi ya'a. Ko io nga kuechi, xa nux na kada-ro kuechi jan, te ma kuú-ro xi'in kuechi-ro. Nux du'a kida ñani-n ku'a-n, te io xa kajan ta'u koio-n xaxe'e-i, te kada Ianyuux xa kutuu va'a-i xi'in-ia.

¹⁷ Ntdaa xa ña kuu xava'a kuu kuechi. Ko io kuechi ma kada xa kuú-ro nux kida-ro kuechi jan.

¹⁸ Na'a-ro xa ñin ñayiu, nux kuu-i da'ya Ianyuux, ma koo xa dani kada ka-i kuechi. Chi neva'a Da'ya Y# Ianyuux mee-i, te du'a ma kua'a kui'na xa kadajuexa ña'a-i xa kada ñayiu jan kuechi.

¹⁹ Na'a-ro xa n-ka nduu-ro da'ya Ianyuux. Te na'a-ro xa xejoon ñayiu ñuñayiu xa taxnuni kui'na anu-i.

²⁰ Na'a-ro xa n-kixi Da'ya Y# Ianyuux ñuñayiu. Na'a-ro xa n-kida-ia xa kutnuni ini-ro jundu kuu-ia, n-kida-ia xa jini-ro Ianyuux Ndaa. Kunduu-ro xi'in Ianyuux Ndaa, chi kunduu-ro xi'in Da'ya Y#-ia, Jesucristu. Ianyuux Ndaa kuu-ia, te kida-ia xa kutuu va'a mee-ro, xi'in mee-ia kuia ma jin ndi'i.

²¹ Da'ya kuechi-da, koo koio-n cuedado. Maxku jandixa-n santu kidava'a nda'a se ñuñayiu. Kunduu na'i koio ka-n xi'in Jesucristu, Da'ya Y# Ianyuux Ndito. Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Sua

Xa kuu xandaa. Io xa juemani tna'a-ro

¹ Sexa'nu kuu-da. Kidava'a-da nuu mee-n, ñadi'i n-ja'an ña'a Ianyuux xa kunduu-n xi'in mee-ia. Kidava'a-da nuu ntdaa da'ya-n tuku. Ndaa xa xemani ña'a-da. Ná xemani ña'a mee-da, da xemani ña'a ntdaa ñayiu n-ka xeka va'a xa kuu xandaa.

² Du'a kuu xaxe'e xa kunduu xa kuu xandaa xi'in-ro vitna, te kunduu na'i xa kuu xandaa xi'in-ro kuia ma jin nd'i.

³ Na taxi ka Taa-ro Ianyuux xamani-ia nuu-n. Xi'in Xto'o-ro Jesucristu, Da'ya Yii-ia, na taxi-ia xamani-ia nuu-n, te na kundau ini ña'a-ia mee-n, te kada-ia xa kutuu va'a-n. Du'a koo xaxe'e xa kunduu-n xi'in xa kuu xandaa, te xaxe'e xa xemani-n Ianyuux xi'in ñayiu.

⁴ Yo n-kuvete-da hora n-nanitna'a-da xi'in da'ya-n. Dava-i, xá n-ka xeka va'a-i xa kuu xandaa. Ná n-ta'u tniu ña'a Taa-ro Ianyuux mee-ro, du'a ka kida-i.

⁵ Ñadi'i va'a, ñatu kidava'a-da ñin tnu'u xee. Kidava'a-da tnu'u ta'u tniu n-tñii-ro, hora n-ka kixe'e-ro xa kunduu-ro xi'in Cristu. Xijan-da xa juemani tna'a-ro.

⁶ Nux ja'an-ro xa xemani-ro Ianyuux, io xa jandixa-ro tnu'u ta'u tniu-ia. Te xa'a kuu xa n-ta'u tniu ña'a-ia. Ná n-ka teku-n ki'na nuu, dani kuu. Io xa juemani tna'a-ro.

Se danda'u ñayiu ka kuu-s

⁷ Ñuñayiu xndaxio kue'e se danda'u ñayiu. Ñatu ka jandixa-s xa Jesús kuu Cristu, Ia kuu Da'ya Yii Ianyuux, te diuni kuu-ia Se kuu ñani tna'a xi'in ñayiu. Se ijan, ka danda'u-s ñayiu. Ka kidatniu-s xa danaa-s ntdaa xa n-kida Cristu. Anticristu ka kuu-s.

⁸ Koo koio-n cuedado. Maxku dakuita koio-n xa n-kida-n. Kadatniu koio ka-n, xa tñii koio-n ntdaa xa taxi Ianyuux.

⁹ ñin ñayiu, nux kueka va'a-i xa dakua'a ña'a se ijan, du'a dandoo-i tnu'u n-dakua'a ña'a Cristu. Nux du'a kuu, kuu xa n-dandoo-i Ianyuux. Nux neva'a ñin ñayiu tnu'u Cristu xa jandixa na'i-i-ia, du'a kunduu-i xi'in Taa-ro Ianyuux, te kunduu-i xi'in Da'ya Yii-ia tuku.

¹⁰ Nux xee ñin seyii ve'e-n, xa dakua'a ña'a-s inka tnu'u, tnu'u ña kuu tnu'u Cristu, te maxku kueka va'a-n-si, maxku ja'an-n xanyuux nuu-s.

¹¹ Nux ja'an-n xanyuux nuu-s, kuu ná kuu xa kunduu mee-n xi'in mee-s, kuu xa chindee-n-si xa kada ka-s kuechi nuu ñayiu.

Idinga tnu'u

¹² Io kue'e ka tnu'u juini-da xa ja'an-da, ko ña juini-da xa kadava'a-da tnu'u jan. Juini-da xa kotonini ña'a-da, xa nanitna'a nuu-ro. Du'a kuvete ka-ro, ntdaa-ro.

¹³ Xá n-ja'an Ianyuux ku'u-n, xa mee-ña tuku kunduu-ña xi'in-ia. Ka tunda'a da'ya-ña xanyuux nuu-n. Du'a na koo.

Carta kuu uni n-kidava'a Sua

Xá n-teku-r xa kida-n xa kuu xava'a

¹ Mee-r, sexa'nu, kidava'a-r carta ya'a nuu Gayo, se mani xi'in-r. Xandaa kuu xa xemani ña'a-r.

² Nani mani-r, xijan ta'u-r nuu Ianyuux xa taxi-ia ntdaa xa ndoñu'u-n. Xaxe'e xa kunduu-n xi'in xa kuu xandaa, te na'a-r xa tuu va'a anu-n. Xijan ta'u-r xa kutuu va'a yiki kuñu-n tuku.

³ Yo n-kuvete-r hora n-ka kixi ñani-ro. N-ka ja'an mee-s xa jandixa-n xa kuu xandaa, te kunduu-n xi'in xa kuu xandaa.

⁴ Kuvete-r xa kuvete ka-r, hora teku-r xa ka kunduu na'i ka da'ya kuechi-r xi'in xa kuu xandaa. Ña tuu ñnka xa du'a kada xa du'a kuvete-r xa kuvete ka-r.

⁵ Nani mani-r, teku-r xa va'a chindee-n ñani-ro ku'a-ro, hora xee-s ñuu-n. Teku-r xa juini seto'o ka kuu-s, ko va'a xitondee-n-si.

⁶ Nuú ñayiu ka jandixa Jesucristu, n-ka ja'an-s xa xemani-n-si te chindee-n-si. Se n-tunda'a Ianyuux ka kuu-s. Kada ka xamani xa chindee na'i-n-si ichi ji'in-s, xa juña'a-n-si ntdaa xa ndoñu'u-s.

⁷ Xaxe'e Jesucristu ka xe'en-s, te ña juini-s xa kundeka ña'a ñayiu ña kunduu xi'in Jesucristu.

⁸ Xijan kuu xa io xa kueka va'a mee-ro mee-s, xa kadatniu-ro xi'in-s hora xian tnu'u-s xa kuu xandaa nuu ñayiu.

Kida Diótrufes xa u'u

⁹ Xá n-kidava'a-r nuu ntdaa ñayiu ka jandixa Cristu ñuu-n, ko ña n-xeka va'a se nani Diótrufes tnu'u-r. Kukajan ini Diótrufes xa ku kuu mee-s se kunxa'nu nuu-n.

¹⁰ Xijan kuu xa nux naxee-r ñuu-n, te dande'a-r ntdaa ñayiu xa jan tnu'u ña'a-s te ja'an-s tnu'u vete. Ña xeka va'a-s ñani-ro ku'a-ro. Te nux juini ñn ñayiu xa kueka va'a-i-yi, ma juejoon-s xa du'a kada-i. Ja'an-s xa ñayiu xeka va'a ñani-ro ku'a-ro, ma kua'a-i xa nataka ka-i xi'in ñayiu ka jandixa Cristu.

¹¹ Nani mani-r, maxku kada mee-n ná kida Diótrufes. Kada na'i ka xava'a. Nux kida ñn ñayiu xava'a, du'a kunduu-i xi'in Ianyuux. Ko nux kida ñn ñayiu xa u'u, ta jini ka-i Ianyuux.

Ñn ichi kane'e katñi ñayiu kuu Demetrio

¹² Ja'an ndaa ntdaa ñayiu xa kida se nani Demetrio xava'a. Xandaa kuu xa du'a kida-s. Diuni ka ja'an ndaa mee-r xaxe'e-s, te xna'a mee-n xa ka ja'an-r xa kuu xandaa.

Idinga tnu'u

¹³ Io kue'e ka tnu'u juini-r xa ja'an-r, ko ña juini-r xa kadava'a-r tnu'u jan.

¹⁴ Ndetu-r xa yachi jini ña'a-r. Nanitna'a nuu-ro, te hora ijan ja'an ka-ro.

¹⁵ Na kada Ianyuux xa kutuu va'a-n. Se mani xi'in-ro ya'a, ka tunda'a-s xanyuux nuu-n. Kada favor, xa juña'a-n xanyuux mee-r nuu ñn ñn se mani xi'in-r ijan.

Carta n-kidava'a Judas

Kidava'a Judas nuu ñayiu n-ja'an ña'a Ianyuux

¹ Mee-da kuu Judas. Se xinokuechi nuu Jesucristu kuu-da. Ñani Jacobo kuu-da. Kidava'a-da carta ya'a nuu mee-n ka kuu ñayiu n-ja'an ña'a Taa-ro Ianyuux, ñayiu n-kida diin-ia xa ku kuu-n ñayiu mee-ia. Neva'a ña'a-ia mee-n, xa kunduu na'i koio ka-n xi'in Jesucristu.

² Kue'e ka na kundau ini ña'a-ia mee-n. Na kada ka-ia xa kutuu va'a koio-n. Te dani na juemani ña'a ka-ia. Du'a na koo.

Ñayiu ka danda'u ña'a mee-n (2 Pedro 2:1-7)

³ Ñani mani-da, ku'a mani-da, yo kue'e n-juini-da xa kadava'a-da ntdaa xa n-kida Ianyuux xaxe'e-ro, xa n-dakaku ña'a-ia xa ma kuú-ro xi'in kuechi-ro. Ko danaa n-ndoñu'u xa kadava'a-da nuu-n xa io xa dada'an koio mee-n tnu'u va'a n-tni-ro. Ñayiu n-kida diin Ianyuux ka kuu-ro. Idini vuelta n-taxi-ia tnu'u va'a jandixa-ro, te ma dama-ia tnu'u jan. Xijan-da nuu-n xa jandixa-n xa jandixa koio ka-n tnu'u jan.

⁴ Xá n-ka kiu ñayiu me'ñu mee-n ka danda'u ña'a-i. Xá n-kuu kuia, yodotnuni xa kada u'u Ianyuux ñayiu ya'a. Ñayiu ka kuxee ini nuu Ianyuux ka kuu-i. Ka ja'an-i xa xaxe'e xa n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-i, te kua'a-i xa kada-i dava'a nga xa ka juini-i. Ka ja'an-i xa ka jandixa-i Ianyuux taxnuni nuu ntdaa xa io, ko ña ndaa. Xi'in xa ka kida-i, kuu xa ñatu ka jandixa-i Xto'o-ro Jesucristu.

⁵ Xá xna'a mee-n ntdaa xa ja'an-da vitna, ko juini-da xa nadaja'an ña'a-da xa n-kida Xto'o-ro Ianyuux. N-dakaku Ianyuux ñayiu Israel xa kee-i, ntdaa-i, Egipto, ko dada n-xa'ni-ia ntdaa ñayiu ña n-ka jandixa ka n-ka xo tna'a me'ñu ñayiu jan.

⁶ Ángel, ia n-ka xinokuechi nuu Ianyuux, du. Juini n-ka taxnuni-ia nuu taxnuni Ianyuux, ko n-ka dandoo-ia nuu taxnuni-ia. Neva'a Ianyuux mee-i, nde kiu ka'nu ndadandaa-ia ntdaa xa io. Nuú nee xyindi'u-i, xi'in cadena nuncas ma ta'nde.

⁷ Nuú nani Sodoma xi'in ñuu nani Gomorra, xi'in ntdaa inka ñuu xndatuu ijan. N-ka kida ñayiu ntdaa xa n-ka kukajan ini-i. N-ka kidi xi'in dava'a nga ñayiu n-ka juini-i, te kue'e xa kue'e xa kui'a kaa n-ka kida-i. In ichi maxku kane'e katni mee-ro ka kuu-i. N-kida u'u Ianyuux ñayiu jan yañu'u nuncas ma nda'va.

⁸ Te xijan ka kida ñayiu ka danda'u ña'a mee-n. Ná ja'an xene ka ja'an-i. Ka kida-i dava'a nga xa kukajan ini-i. Xa kui'a kaa ka kida-i nuu yiki kuñu mee-i. Ka kuxee ini-i nuu dava'a nga xa taxnuni nuu-i. Kui'a ka ja'an-i ntdaa xa io andiu.

⁹ Ko nde ángel Miguel, ia kunxa'nu ka xinokuechi nuu Ianyuux, ña kui'a n-ja'an-ia nuu kui'na. Na jantna'a ni'na-ia xi'in-i jundu ni'i yiki kuñu ndi Moisés, ña n-kida u'u-ia-i. Diko ni n-ja'an-ia: "Na ndadandaa ña'a Xto'o-ro Ianyuux."

¹⁰ Ñayiu ka danda'u ña'a mee-n, kui'a ka ja'an-i nuu xa ñatu ka kutnuni ini. Te xa ka kutnuni ini-i, ná ka kutnuni ini kiti, ka xetniu-i xa danaa koio-i mee-i.

11 Na kada u'u Ianyuux ñayiu jan. Ná n-kida Caín, da n-ka kida mee-i. Xaxe'e xa ka juini-i tvini, n-ka kida-i xa u'u, ná n-kida Balaam. Ná n-xi'í Coré xaxe'e xa n-kuxee ini-s, da kuú koio mee-i tuku.

12 Xa kui'a kaa ka kuu ñayiu jan hora ka xaxi-i xi'in-n. Ka xaxi ka'nu mee-n, xaxe'e xa ka xemani tna'a-n. Ko mee-i, nde'e ka xaxi ka xi'i-i, te ñatu ka kune ini-i. Ná kuu vikó ñatu dajuun dau, jua'an vaxi ndeka ña'a tachi, da ka kuu-i. Ná kuu yutnu ñatu juun xavidi, te n-kane-tnu xi'in nde yo'o-tnu, da ka kuu-i.

13 Ná kuu ndute mar, hora nde'e tuxndee ndute, ka kuu-i. Ná kuu t-iñu ndute jan, kuu xa ka kida-i xa januu. Ná kuu chudini jua'an du'a du'a, ka kuu-i. Neva'a Ianyuux ñin nuu nee xa nee xaxe'e-i, nuu kutuu koio-i ñikava ñikuita.

14 Du'a n-ja'an Enoc tuku. Se kuu uxa, raza Adán n-kuu-s. Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu n-kuu-s. N-kakune'e-s xa ya'a ñayiu jan, na n-ja'an-s: "Kunde'a koio-n. Vaxi Xto'o-ro xi'in ia ka xinokuechi nuu-ia. Kue'e xa kue'e xa kue'e-ia vaxi xi'in-ia.

15 Ndadandaa Xto'o-ro ntdaa ñayiu. Kada u'u-ia ntdaa ñayiu ña n-ka jandixa-ia. Kada u'u-ia ñayiu jan, xaxe'e xa n-ka kida-i ntdaa xa ka kida ñayiu ña ka jandixa-ia. Kada u'u-ia-i, xaxe'e xa du'a n-ka kida-i, xaxe'e xa ña n-ka jandixa-i mee-ia. Kada u'u-ia-i, xaxe'e ntdaa tnu'u nde'e n-ka ja'an-i nuu-ia, xaxe'e xa ñayiu ka kida kuechi ka kuu-i, ñayiu ña ka jandixa mee-ia."

16 Ka jan kuechi-i te ka jan tnu'u-i. Ka kida-i ntdaa xa kukajan ini-i xa kada-i. Ka najuen tnu'u-i mee-i, te va'a ka ja'an-i nuu inka ñayiu, xa ni'i koio-i xa juini mee-i.

Ñayiu ka kuxee ini

17 Ko mee-n, ñani mani-da, ku'a mani-da, naja'an koio mee-n nax n-ka ja'an se n-tunda'a ña'a Xto'o-ro Jesucristu.

18 N-ka ja'an-s: "Kiu jin ndi'i ntdaa xa io, kiu ijan, koo koio ñayiu kuxee ini, ñayiu ña ka jandixa Ianyuux, ñayiu ka kida dava'a nga xa juini mee-i."

19 Ka xa'nde tna'a-i, te ka kida ñin ña'a-i mee-n. Ka xani ini-i meni xa xani ini ñayiu ñuñayiu, te ñatu kidatniu Espíritu Ii anu-i.

20 Ko mee-n, ñani mani-da, ku'a mani-da, jandixa na'i koio ka-n Ianyuux. Jandixa na'i koio ka-n tnu'u va'a xa n-tni-ro. Xa ii kuu, xa n-taxi Ianyuux kuu. Na juejoon koio-n xa kadatniu Espíritu Ii anu-n, xa kajan ta'u koio ka-n nuu Ianyuux.

21 Kada koio ka-n xa juini Ianyuux, xa juemani ña'a-ia. Te kundetu koio ka-n, xa kundau ini ña'a Xto'o-ro Jesucristu, xa kada-ia xa kutuu va'a koio-n xi'in-ia kuia ma jin ndi'i.

22 Ñayiu ñatu ka jandixa va'a, chindee koio-n-yi xa jandixa va'a koio-i.

23 Inka ñayiu, xaxe'e kuechi ka kida-i, te kuu ná kuu xa dakaku-n-yi nuu yañu'u koko. Te inka ñayiu, kundau ini koio-n-yi. Ko ñuni yu'u koio-n. Jini u'u koio-n nde da'ma-i, chi kui'a kaa xa n-ka kida-i. Koo koio-n cuedado, xa maxku kada koio mee-n ná n-ka kida mee-i.

Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux

24 Kua'a Ianyuux xa kuneva'a ña'a-ia, xa ma kada koio-n kuechi. Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Kua'a-ia xa kada-ia xa kunujuin koio mee-n nuu mee-ia, te ma tekuechi ña'a ni ñin, te kuvete koio-n xa kuvete koio-n.

25 Idini Ianyuux kuu-ia. Kutnuni ini-ia ntdaa xa io. Ia dakaku ña'a mee-ro kuu-ia, kida-ia xa ma kuú-ro xi'in kuechi-ro. Xaxe'e Xto'o-ro Jesucristu, na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Taxnuni-ia nuu

ntdaa xa io. Kida-ia ntdaa xa juini-ia. Du'a n-kuu-ia, antecas xa kadava'a-ia
ntdaa xa io. Du'a kuu-ia vitna. Du'a ku kuu-ia, kuia ma jin ndi'i. Du'a na koo.

N-chidotnuni Sua nax koo

N-datuu Jesucristo xa ya'a nuu Sua

¹ Xa'a kuu xa n-datuu Ianyuux nuu Jesucristu xa datuu-ia nuu ñayiu ka xinokuechi nuu-ia. N-datuu-ia nuu nax ya'a, te ma kukuee xa ya'a xa'a. N-datuu Jesucristu xa'a nuu ángel, ia xinokuechi nuu-ia, te ángel jan n-datuu xa'a nuu dañá, Sua, se xinokuechi nuu Jesucristu.

² N-chidotnuni-da xa n-ja'an Ianyuux xi'in xa n-datuu Jesucristu nuu-da. Xi'in nuu mee-da n-xini-da xa'a te n-teku-da.

³ N-chidotnuni-da nax ya'a xi'in nax io xa kada ñayiu. Naka ta'u kuu ñayiu ka'u tnu'u ya'a xi'in ñayiu kunini xa yodotnuni. Ta'u kuu-i nux na kada-i na yodotnuni ya'a chi vax kuyatni xa ya'a ntdaa xa yodotnuni libru ya'a.

N-ta'u tniú Jesucristo xa kadava'a Sua carta ji'in nuu ñayiu ka kukanu ini-ia xndaxio Asia

⁴⁻⁵ Daña, Sua tunda'a tutu yodotnuni tnu'u ya'a juan xee nuu mee-n, ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia. Na chindee chituu ña'a Ianyuux, Ia daa nga io, Ia kixi. Na chindee chituu ña'a uxa espíritu xtuu nuu nukoo-ia. Te ñuni na chindee chituu ña'a Jesucristu, Ia kuu festiu ja'an ndaa ja'an kuiti. N-nandoto-ia xa n-kuu-ia ndiyi na kua'a na kandijun nandoto ntdaa ñayiu ka xi'i. Taxnuni-ia nuu ntdaa se ka kunxa'nu. Na kada-ia xa kutuu vii kutuu va'a koio-n. Xemani ña'a-ia te n-dakaku ña'a-ia na n-xatu niñi-ia xa xe'e kuechi ka kida-ro.

⁶ N-kida-ia xa ka kuu-ro ná kuu dutu ka xinokuechi nuu Ianyuux, Ia kuu Taa-ia. Ñuni n-kida-ia xa jandixa-ro xa taxnuni-ia nuu-ro. Juan kiu juan ñuu io xa ndadaka'nu-ro-ia, te na ja'an-ro xa taxnuni-ia. Nikava níkuita na kada-ro xijan. Amén.

⁷ Kuna'a koio-n xa ndixi-ia nuu vikó.

Ntdaa-ro xi'in ntdaa ka ñayiu ñuñayiu kunde'a koio-ia.

Nde ñayiu n-tuu ña'a espada na n-xi'i-ia kunde'a-ia.

Ntdaa ñayiu ñuñayiu nda'i xaxe'e xa tnau ini-i.

Daa ya'a.

Amén.

⁸ N-ja'an Jesus nuu-da:

—Ru'u kuu Ia daa nga io, te kutuu-r níkuava níkuita. Kuenda kiu letra A xi'in letra Z kuu-r. Xa'a ja'an-r xa kuu-r Ianyuux, Ia daa nga io, Ia xee ñuñayiu, Ia yo taxnuni du —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

N-kida Ianyuux xa n-xini Sua Cristo

⁹ Ñani-ro ka kuu tna'a xaxe'e xa ka jandixa-ro Jesucristu. Nda'u ka ya'a-ro xa kuu-ro ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-ro. Kida-ia xa kundee ini-ro hora nda'u ka ya'a-ro. Nani kundee ini ndixi, ñin ñn-n, dani kundee ini dañá. Tuu-da nuu ñu'u kaa ni'no nuu mar nani Patmos ya xaxe'e xa n-ja'an-da tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in xa n-kakune'e-da Jesucristu.

¹⁰ Kiu ki'na nuu semana, kiu naja'an-ro xa n-nandoto Jesucristu, daa n-tuu-da xa ndatnu'u anu-da xi'in Espíritu-ia. Daa n-teku-da do ichi yata-da xa xee n-ja'an ñin xa n-ja'an. Ná kuu xa nda'i strompeta n-kuu.

¹¹ Xa'a n-ja'an:

—Chidotnuni xa kunde'a-n te tunda'a-n na ji'in nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia. Tunda'a-n na ji'in Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea du.

¹² N-ngonenuu-da xa kunde'a-da jundu ja'an te n-xini-da uxa candrelu oro.

¹³ Me'ñu uxa candrelu jan n-xini-da ñn se kaa ná kaa Ia n-kuu ñayiu. Ni'no-ia ñn dijun kani. Nde yata xe'e-ia xino dijun jan. Duku ñn cinturón oro pechu-ia.

¹⁴ Kuixi idi ñiki-ia ná kuixi idi tkachi ndundoo, ná kuixi yu'a. Koko nduchi nuu-ia ná koko yañu'u.

¹⁵ Ná kaa kaa bronze nakoko nuu nu'u kaa xe'e-ia. Xee n-ja'an-ia. Ná kuu xa junkoio ndute ka'nu ñn nuu dujun kuu.

¹⁶ Ne'e nda'a kua'a-ia uxa chudini te kee ñn espada deen io uu nuu yu'u-ia. Koko nuu-ia ná koko ngandii hora nde'e ndii.

¹⁷ Nu n-xini-da-ia n-ndua-da nuu nujuiin-ia xa kuenda kiu n-xi'í-da. Ijan n-xajan ndodo ña'a-ia nda'a kua'a-ia, te n-ja'an-ia nuu-da:

—Maxku yu'u-n. Ru'u kuu Ia daa nga io te kutuu-r níkava níkuita.

¹⁸ N-xi'í-r, ko n-nandoto-r, te ndito-r vitna. Kuna'a-n xa níkava níkuita kutuu-r. Ne'e-r ndakaa ye'e nuu xe'en ñayiu ka xi'í. Di'uni ne'e-r ndakaa ye'e andea.

¹⁹ Chidotnuni xa nde'a-n. Chidotnuni xa ya'a vitna xi'in xa kuu tiempo ji'in-ro.

²⁰ Uxa chudini ne'e nda'a kua'a-r kuu uxa ángel xndeka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia, te uxa candrelu oro kuu ñayiu Asia jan.

2

Carta n-tunda'a Sua jua'an Éfeso

¹ Ijan dada n-ja'an ka-ia nuu-da:

—Chidotnuni xa ja'an-r te tunda'a-n na ji'in nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Éfeso xa ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan: Du'a chidotnuni: “Ru'u kuu Ia ne'e uxa chudini te xikonuu-r me'ñu uxa candrelu oro. Nda'a kua'a-r ne'e-ti. Na ja'an-r nuu-n:

² Xá na'a-r xa ka kida-n xa va'a. Xá na'a-r xa yo vichi ka kida-n tniur. Xá na'a-r xa ka kiti ini-n xaxe'e xa ka kida dava ka ñayiu xyitna'a nuu-n xaloko. Di'uni xini-r xa ka xitotnuni-n se ka ja'an xa n-tunda'a-r-si xa dakua'a-s ñayiu, te n-ka xini-n xa unu vete-s. Ñatu ka ja'an ndaa-s.

³ Ka kundee ini-n hora kida u'u ña'a ñayiu. Yo nda'u ka ya'a-n xaxe'e-r te ka jandixa ña'a na'i-n.

⁴ Juini du'a ka ya'a-n xaxe'e-r, ko io ñn xa ñatu tna ini-r xa ka kida-n. Ñatu tna ini-r xa ña ka xemani ña'a-n ná n-ka xo xemani ña'a-n xa ki'na.

⁵ Natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi jan, te kada na'i koio xa n-ka xo kida-n xa ki'na. Nux ña'a, xee-r te dita-r candrelu-n nuu tuu-i, te ma taxi ka-r tniur. Du'a kada-r nux ma natu ini koio-n xa n-ka kida-n kuechi. Naja'an koio nax n-ka kida-n, nax n-ka kukajan ini-n xa kada-n xa ki'na.

⁶ Juini daa n-ka kida-n, ko va'a ka kida-n xa ña ka tna ini-n xa ka kida ñayiu ka kuu Nicolaítas. Dani mee-r, ña tna ini-r xa kida ñayiu ijan.

⁷ Ñayiu xnini xa ja'an Espíritu-r, na kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio Asia de. Ñayiu na ndaku nuu

Kui'na, io ta'u-i. Ta'u-i kuu xavidi juun ñn yutnu nukoo Paraíso Ianyuux. Kaxi-i xavidi ijan te kundito-i nikava nikuita.” Xa'a na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu Éfeso —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Esmirna

⁸ N-ja'an ka-ia nuu-da:

—Dìuni chidotnuni xa na ja'an ka-r te tunda'a-n na jì'in nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Esmirna xa na ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a chidotnuni: “Ru'u xa kuu-r Ia daa nga io, te kutuu-r ñikava nikuita. N-xi'í-r te n-nandoto-r. Na ja'an-r nuu-n

⁹ xa na'a-r xa nda'u ka ya'a-n. Xá na'a-r xa ka kunda'u-n, ko xaxe'e xa ndeka tna'a-ro kuenda kiu ñayiu kuika ka kuu-n. Xa na'a-r xa kui'a ka ja'an ña'a ñayiu ka ja'an xa ka jandixa-i ná jandixa ñayiu Israel, ko ña ndaa xa daa ka jandixa-i chi ndeka ña'a Kui'na, te veñ'u'u Kui'na ka xe'en-i.

¹⁰ Nda'u ya'a koio-n nuu xaku kiu, ko maxku yu'u koio-n. Kuna'a koio-n xa xee Kui'na dian, te chindi'u ña'a-i dava-n xa kototnuni ña'a-i nu dani jandixa ña'a-n a ña'a. Uxi kiu nda'u ya'a koio-n. Kukanu ini ña'a na'i; maxku nujani-n xa kukanu ini ña'a-n, te kundito-n ñikava nikuita. Kuenda kiu ñayiu ka dadi'i te ndaku-i, te ni'í-i corona-i ka kuu-n.

¹¹ Ñayiu xnini xa ja'an Espíritu-r, na kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio Asia de. Ñayiu ndaku nuu Kui'na, ma kuú-i inka vuelta.” Xa'a na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu Esmirna —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Pérgamo

¹² N-ja'an ka-ia nuu-da:

—Chidotnuni ntuku xa na ja'an-r te tunda'a-n jì'in nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Pérgamo xa ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a chidotnuni: “Ru'u kuu Ia neva'a espada uu nuu. Na ja'an-r nuu-n xa

¹³ xá na'a-r nax ya'a ñuu io-n. Taxnuni Kui'na ñuu dian. Juini daa kuu, ko ka ja'an na'i-n xa kukanu ini ña'a-n juini ka xini-n xa n-xi'í Antipas xaxe'e xa n-kakune'e ña'a-s. Ñatu n-nujani-s xa n-kakune'e ña'a-s nuu ñayiu ñuu-n, te n-xa'ni ña'a-i dian nuu tuu Kui'na.

¹⁴ Ko ñatu tna ini-r dava xa ka kida dava-n chi kuechi kuu. Dava-n ka kida xa n-dane'e se n-xo nani Balaam Balac. Balac n-daja'an ñayiu Israel xa kaxi koio-i kuñu n-ka doko-i nuu ianyuux-yi. Dìuni n-daja'an-s ñayiu xa kava-i xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i.

¹⁵ Inka ntuku xa ka kida-n kuu xa dava-n ka jandixa na'i xa ka ja'an ñayiu ka kuu Nicolaítas.

¹⁶ Ñayiu daa ka kida, io xa natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi. Nux ña'a, ma kukuee xa xee-r te ndadandaa-r kuechi-i. Xi'in espada kee yu'u-r ka'ni-r ñayiu kida kuechi.

¹⁷ Ñayiu xnini xa ja'an Espíritu-r, na kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio Asia de. Ñayiu na ndaku nuu Kui'na, ta'u-i kuu ñn xa yiva'a nani maná. Dìuni juña'a-r-yi yuú kuixi nuu ndenee diu xee-i ñn ñn-i. Diko ni ñayiu kuta'u yuú jan jini diu-i ndenee jan.” Xa'a na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu Pérgamo —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Tiatira

Ijan dada n-ja'an ka-ia:

18 —Chidotnuni ntuku xa na ja'an-r te tunda'a-n na ji'in nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Tiatira xa ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a chidotnuni: “Ru'u kuu Da'ya Yii Ianyuux. Ná kaa yañu'u kaa nduchi nuu-r. Ná kaa kaa bronce nakoko nuu nu'u kaa xe'e-r. Na ja'an-r xa

19 xá na'a-r xa ka kida-n xa va'a. Xá xini-r xa mani ini-n. Xá na'a-r xa va'a kukanu ini ña'a-n. Xá na'a-r xa ka xinokuechi-n nuu Ianyuux. Xá na'a-r xa kunde ini-n hora ka kida u'u ña'a ñayiu. Xá na'a-r xa ka kida-n xa va'a te va'a ka ka kida-n vitna dada na n-ka kixe'e-n xa kukanu ini ña'a-n.

20 Juini daa ka kida-n, ko io ñin xa ñatu kuu xa va'a ka kida-n. Xa ña va'a ka kida-n kuu xa ka xejoon-n xa dakua'a Jezabel ñayiu dian. Daja'an-ña ñayiu ka xinokuechi nuu-r xa kava koio-i xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'i-i. Diuni daja'an-ña-i xa kaxi-i kuñu n-ka chidoyuku-i nuu ianyuux-yi. Danda'u-ña ñayiu dian chi ja'an-ña xa kuu-ña ñayiu ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa.

21 N-xo ndetu kuee-r xa natu ini-ña xa n-kida-ña kuechi, ko ña natu ini-ña xa n-kida-ña. Ña n-nujani-ña xa xkaa-ña xi'in se ña n-tnunda'a xi'in-ña; ñatu xande ini-ña xijan.

22 Kuna'a koio xa kada-r xa kane kue'e-ña te nkava-ña. Kada-r xa yo nda'u ya'a koio se ka xkaa xi'in-ña, nux ma natu ini-s xa n-ka kida-s kuechi xaxe'e-ña.

23 Ka'ni-r ñayiu ka jandixa xa ja'an-ña, te jini ntadaa ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia de xa ru'u xini janda kuu anu-n ñin ñin-n, te diuni xini-r nax ka xani ini-n. Nde'e ka kada u'u ña'a Ianyuux nux dani na kada ka-n xaloko.

24-25 (Dava ñayiu dian ka ja'an xa ka xini-i tnu'u ndichi Kui'na.) Ko ndo'o, ñayiu xndaxio Tiatira, te ña ka chinuu-n xa ja'an Jezabel xa kada-n, ni ña ka xini-n tnu'u ndichi Kui'na, jandixa na'i koio-n tnu'u Ianyuux n-ka tekun, te maxku nujani-n xa jandixa-n. Ma ta'u tniu ka-r xa jandixa koio-n inka xa jandixa-n.

26 Ñayiu na ndaku nuu Kui'na te kada na'i-i xa n-ta'u tniur: Kada-r xa taxnuni-i nuu ñayiu ñuñayiu.

27 Te nde'e kundeka-i-yi.

Ná kidakuechi ñin ñayiu kidi ñu'u, kada-i dava ñayiu kundeka-i jan.

28 Ná n-kida Taa-r xa taxnuni-r, kada-r xa taxnuni-n, te taxi-r tkiiun xino datne.

29 Ñayiu xnini xa ja'an Espiritu-r, na kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio Asia de.” Xa'a na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu Tiatira jan —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

3

Carta n-tunda'a Sua jua'an Sardis

1 N-ja'an ka-ia nuu-da:

—Chidotnuni xa na ja'an ntuku-r te tunda'a-n nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Sardis xa ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a chidotnuni: “Ru'u kuu Ia io uxa espíritu te neva'a-r uxa chudini jan. Na ja'an-r xa xá na'a-r xa ka kida-n. Xá xini-r xa ka ja'an-n xa kundito-n níkava níkuíta, ko kuenda kiu ñayiu n-ka xi'i' ka kuu-n xa ña naja'an ña'a-n.

2 Chinuu koio nax ka kida-n. Kidayika-i xa jandixa ña'a ka-n chi ñatuka ka jandixa ña'a va'a-n. Ñatu ka kida ndi'i-n xa juini Ianyuux.

³ Naja'an koio nax n-ka xo teku-n hora n-ka xo dakua'a ña'a ñayiu. Diuni naja'an koio xa n-ka xo jandixa-n, te jandixa na'i koio xijan. Natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi. Koo tu'a koio-n chi ma kachitnu'u ña'a-r na hora xee ntuku-r. Ná xee ñadu'u xee ntuku-r dian.

⁴ Juini n-ka date'a dava-n da'ma-n xa ña n-ka jandixa ña'a-n, ko dava-n, ñatu n-ka date'a-n da'ma-n. Ñayiu ñatu n-ka date'a da'ma-i, dandukutu-r-yi da'ma kuixi, te kutuu ka'nu-r xi'in-i chi xijan kuu ta'u-i.

⁵ Ñayiu na ndaku nuu Kui'na, kui'no-i da'ma kuixi, te ma ndada ndoo-r diu-i nuu tutu yodotnuni diu ñayiu kundito nikava nikuita. Ja'an-r xa xini tna'a-r xi'in-i nuu Taa-r xi'in nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia.

⁶ Ñayiu xnini xa ja'an Espiritu-r, na kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio Asia de." Xa'a na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu Sardes jan —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Filadelfia

⁷ Ijan dada n-ja'an ka ntuku-ia:

—Chidotnuni ntuku xa na ja'an-r te tunda'a-n nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Filadelfia xa na ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a chidotnuni: "Ru'u ja'an ndaa ja'an kuiti; ñatu vete-r te ii-r. Taxnuni-r nuu n-xo taxnuni David, te ne'e-r ndakaa n-xo ne'e-s. Nux xejoon-r xa kikiu ñayiu nuu tuu-r, mayo dada'an. Nux ña xejoon-r xa kikiu-i, mayo ta'u tniu nuu-r xa na juejoon-r. Na ja'an-r xa

⁸ xá na'a-r xa ka kida-n te janda xtuu-n. Juini xaku-n ka kukanu ini ña'a, ka jandixa na'i-n xa n-ja'an-r. Ka ja'an na'i-n xa ndeka tna'a-ro. N-kida-r xa kunini dava ka ñayiu ñuu-n xa n-ja'an-r, te mayo ndaku xa dada'an-i xa kunini ñayiu dian.

⁹ Dava ñayiu ñuu-n ka xe'en veñu'u Kui'na, te ka ja'an-i xa ka jandixa ña'a-i ná ka jandixa ña'a ñayiu Israel, ko ñatu ndaa. Jini koio-i xa xemani ña'a-r chi mee-r kada xa xee koio-i nuu-n, te njuin xiti koio-i.

¹⁰ Ka kida-n xa n-ta'u tniu-r, te juini nda'u ka ya'a-n, ka kundee ini-n. Xaxe'e xijan chindee ña'a-r hora na daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-n kuechi. Vax kuyatni kiu xee ntuku-i te daja'an-i ntdaa ñayiu ñuñayiu xa kada-i kuechi.

¹¹ Nu xaku kiu xee-i. Kuneva'a va'a xa xneva'a-n na kua'a maxku yo ñayiu dada'an xa tñii-n ñii-n corona kuu ta'u-n.

¹² Ñayiu na ndaku nuu Kui'na, ji'in-i andiu, te kada-r xa kuenda kiu columna yitñii ñii ve'e ku kuu koio-i xa ma kee-i veñu'u-ia io andiu. Tenee-r diu taa-r xi'in diu ñuu-ia columna jan. Ñuu ijan kuu Jerusalén xee. Nde andiu tunda'a Ianyuux ñuu ijan.

¹³ Ñayiu xnini xa ja'an Espiritu-r, na kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio Asia de." Xa'a na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu Filadelfia jan —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Laodicea

Diuni n-ja'an ka-ia:

¹⁴ —Chidotnuni xa na ja'an-r te tunda'a-n nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Laodicea xa na ka'u ndodo-ia nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a na juña'a-ia: "Ru'u kuu testiu ja'an ndaa ja'an kuiti. Diuni kuu-r Ia n-kidava'a ntdaa xa io. Xa n-xini-r xi'in nuu-r kachitnu'u ña'a-r. Na ja'an-r xa

15 xá xini-r janda xtuu-n te xini-r xa ka kida-n. Kuenda kiu ñn xa n-chi'i-ro yu'u-ro xa kaxi-ro te xa io-ro xa ndeyu'u-ro xaxe'e xa ñatu tna ini va'a-ro ka kuu-n.

16 Xaxe'e xa kuenda kiu xijan ka kuu-n, kuu anu-r xa dandoo ña'a-r.

17 Kue'e xaxii-r io te kuika-r. Ña tuu nax ndoñu'u-r, ka kuu-n. Ñatu ka xini-n xa kuenda kiu ñayiu ña tuu nax neva'a te ka kunda'u ka kukee-i te ka kunda'u ini ña'a dava ka ñayiu ka kuu-n. Kuenda kiu ñayiu kuaa xi'in ñayiu ña tuu na da'ma-i io ka kuu-n.

18 Jueen koio oro n-ndee nini nuu nu'u koko nuu-r xa na kukuika-n. Jueen koio da'ma kuixi nuu-r xa kui'no-n xa maxku ya'a ka-n xa januu chi kuenda kiu ñayiu io vichi ka kuu-n. Jueen koio tatna nuu-r xa kutatna nduchi nuu-n xa na nukonde'a-n chi kuenda kiu ñayiu kuaa ka kuu-n.

19 Ñayiu xemani-r, jan do'o-r-yi te xanu ichi-r-yi ichi va'a. Xijan kuu xa chinuu koio janda ka kuu-n, te natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi.

20 Kuna'a koio xa nuu xndaxio-n io-r te xko dakande-r ye'e-n. Nux ñn ñayiu na teku xa kana-r te nux na najaan-i ye'e-i, kiu-r ve'e-i xa kutuu-r xi'in-i te ku kaxi ka'nu-r xi'in-i.

21 Ñayiu na ndaku nuu Kui'na ná n-ndaku mee-r nuu-i, tetutniur-yi xa taxnuni-r xi'in-i ná n-tetutniur ña'a Taa-r xa taxnuni-r xi'in-ia. Ná nukoo ka'nu-r xi'in taa-r, daa kunukoo ka'nu-r xi'in-i.

22 Ñayiu ka teku tnu'u Espíritu-r, io xa kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xa ka kuu-i ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia de." Xa'a na ka'ua ndodo ángel jan nuu ñayiu Laodicea jan —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

4

Nduka'nu Ianyuux andiu

1 Nu n-ya'a xa du'a n-ja'an-ia, te n-xini-da xa nune ye'e andiu. N-teku ntuku-da xa n-ja'an ná n-kuu xa nda'i strompeta n-teku-da vuelta ki'na nuu. Du'a n-ja'an xijan:

—Ta ki kaa ya'a na kachitnu'u ña'a-r xa ya'a.

2 Dana ini n-tu ini-da xa ndeka ña'a-ia jua'an, te n-xini-da ñn silla ka'nu nuu nukoo Ia taxnuni andiu.

3 Ná kaa yuú nani jaspe xi'in ná kaa yuú nani cornalina kaa ññ Ia nukoo nuu silla ka'nu jan. Nikanduu nuu nukoo silla jan naduku nduu tkoya'nde. Ná kuui yuú nani esmeralda, kuui tkoya'nde jan.

4 Diuni n-xini-da oko koon ka silla xi'in oko koon se ka kunxa'nu xtuu nikanduu nuu nukoo silla ka'nu jan. Xtuu-s nuu silla jan te xnde'a-s Ia nukoo me'ñu-s. Xni'no-s da'ma kuixi te xñu'u corona oro ñiki-s.

5 Kee taxa nuu nukoo silla ka'nu jan. Kana dau te ka'ndi. Ka koko uxa xa xndaa ná xndaa itikava do nuu silla ka'nu jan. Uxa xijan ka kuu uxa espíritu Ianyuux.

6 Diuni do nuu silla jan io ñn xa kaa ná kaa mar. Ná kaa vidriu kaa, te kindi.

Xnii koon kiti dana xndaa me'ñu silla ka'nu ka xi'in me'ñu sexa'nu xtuu jan. N-ka naduku nduu-ti silla ka'nu jan. Kue'e nduchi nuu-t xndaxio do nuu-t, do yata-ti du.

7 ñn-ti kaa ná kaa nga'a. Inka-t kaa ná kaa ncerru. Inka-t ne'e nuu ñayiu, te kiti kuu koon kaa ná kaa ñau. Ndava-ti.

8 Io iñu ndixi kiti dana xndaa jan. Io nduchi nuu-t do yata ndixi-t, ka'a ndixi-ti xi'in ññi ndixi-ti. Nde nuu ndixi-ti ndenee nduchi nuu-t. Nduu xakuua ka ja'an-ti:

Ii Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.

Ii Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.

Ii Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.

Taxnuni-ia nuu ntdanditu'u xa io.

Kuu-ia Ia xa daa nga io te ji'in ntuku-ia ñuñayiu.

Ka kuu-t.

⁹⁻¹⁰ Ka ndadaka'nu nkoon kit dana xndaa jan Ia xa daa nga ndito, te ma kiu ma ñuu kuú-ia, te nukoo-ia nuu silla ka'nu xa taxnuni-ia. Diuni ka najuen tnu'u ña'a-ti, te ka xia'an-ti xa n-ka kuta'u-t nuu-ia. Ntna'a vuelta du'a ka kida nkoon kit ijan, ka xe juuin xiti ntdaa sexa'nu ka kunxa'nu jan nuu Ia xa daa nga io, te ma kiu ma ñuu kuú-ia, xa ndadaka'nu-s-ia tuku, te ka jantuu-s ntdaa-s corona-s nuu-ia, te ka xia'an-s:

¹¹ Kuu-n Xto'o-da, Taa-ro Ianyuux.

Io xa ndadaka'nu ña'a-da.

Io xa najuen tnu'u ña'a koio-da.

Io xa taxnuni-n.

Chi ndixi n-xani ini ntdaa xa io andiu xi'in ñuñayiu.

Ntdaa xa'a io chi daa n-juini-n.

5

Rollo tutu yodotnuni nunda'a tkolelu

¹ Ijan dada n-xini-da xa nunda'a Ia nukoo nuu silla ka'nu jan iin rollo tutu xndenee uxa sellu ñua xndedi yu'u-i. Nda'a kua'a-ia ne'e tutu jan. N-kua'a nuu n-kua'a yata tutu jan.

² Diuni n-xini-da iin ángel. Kaa-ia xa yo ndaku-ia. Xee kana-ia:

—¿Ndeda ñayiu n-kida mee ni xa va'a na kua'a ndata-i sellu xndenee rollo tutu nunda'a Ia nukoo nuu silla ka'nu te ndaxni'no-i? —kuu-ia, n-xijan tnu'u-ia.

³ Ñayo n-kida mee ni xava'a xa na kua'a ndata-i nuu ndenee sellu te ndaxni'no-i. Ni andiu, ni ñuñayiu, ni nuu xyinduxi ndiyi ñavada io ñayiu kua'a ndata nuu ndenee sellu jan. Ni ñayo ndaku xa jini-i nax yodotnuni.

⁴ Yo n-nda'i-da chi ñayo n-kida xa va'a xa ndaxni'no-i tutu tuni'no jan, ni xa jini-i nax yodotnuni.

⁵ Ijan dada n-ja'an iin sexa'nu kunxa'nu nukoo ijan nuu-da:

—Maxku nda'i-n. Kuna'a xa Ia kuu da'ya dana Judá, Ia kuu da'ya dana David, n-ndaku-ia nuu Kui'na. Ndaku-ia xa ndata-ia nuu xndenee uxa sellu tutu tuni'no ya, te ndaxni'no-ia. (Nani-ia Nga'a Judá.)

⁶ Ijan dada n-xini-da iin tkolelu. Kaa-ti xa yuchi n-xi'í-ti te n-nandoto-ti. Iin ndodo-ti dava dava diki silla ka'nu ka jan. N-ka naduku nduu ña'a nkoon kit dana xndaa jan xi'in oko koon sexa'nu ka kunxa'nu jan. Uxa ndiki tkolelu jan io, te io uxa nduchi nuu-t. Uxa ndiki-t xi'in uxa nduchi nuu-t kuu uxa espíritu Ianyuux kixi nitu'u ñuu ñuñayiu.

⁷ N-tñi-ti tutu ne'e nda'a kua'a Ia nukoo nuu silla ka'nu jan,

⁸ te n-ka xe juuin xiti nkoon kit dana xndaa xi'in oko koon sexa'nu ka kunxa'nu jan nuu-ti. Ntdaa-s xne'e arpa xi'in ko'o oro chitu duxa. Hora kayu duxa jan te juan ndaa ñu'a jan andiu, naja'an Ianyuux xa ka xijan ta'u ñayiu n-kida-ia xa nduu-i ñayiu ii.

⁹ Ka xita sexa'nu jan iin ndudu xee nuu tkolelu kuu Jesús jan. Du'a ka xita-s: Mee-n, io xa tñi-n tutu tuni'no de, te ndata-n nuu xndenee sellu de. Chi n-xi'í-n yuchi, nandikaa ñayiu ñuñayiu ji'in andiu n-chiya'u-n kuechi-i. N-xatu niñi-n xa ku kuu-i ntdaa-i da'ya Ianyuux.

10 Mee-n n-kida xa ku kuu-da ñayiu taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu.
 Diuni n-kida-n xa ku kuu-da dutu, te junukuechi koio-da nuu Taa-ro
 Ianyuux.

Ka kuu sexa'nu, ka xia'an-s.

11 Ijan dada n-teku-da xa kue'e ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ka
 ja'an. Kue'e xa kue'e millón ángel jan n-xini-da. N-ka naduku nduu-ia silla
 ka'nu jan xi'in nuu xtuu kiti dana xndaa jan xi'in sexa'nu ka kunxa'nu jan.

12 Xee ka kana-ia:

Io xa taxnuni tkolelu, Ia kuu kiti n-xi'í yuchi, te n-nandoto-ia.

Io xa kinda'a-ia ntdaa xa io, te ku kuu xaxii-ia xijan.

Na najuen tnu'u-ro-ia.

Na ndadaka'nu-ro-ia.

Na nakuetu-ro nuu-ia du,

chi xini-ia ntdanditu'u xa ya'a ñuñayiu xi'in xa ya'a andiu.

Na iin xa ma kada-ia.

Ka kuu-ia.

13 Ijan dada n-teku-da xa n-ka ja'an ntdaa xa n-kidava'a Ianyuux xndaxio
 andiu, ñuñayiu xi'in ntdaa xa xndaxio ka'a ñu'u, xa xndaxio nuu mar du.

Ka xia'an tna'a koio xijan:

Na nakuetu-ro nuu tkolelu xi'in nuu Ia nukoo nuu silla ka'nu.

Na najuen tnu'u-ro-ia.

Na ndadaka'nu-ro-ia.

Na nakuetu-ro nuu-ia.

Taxnuni-ia nuu-ro ntdaa-ro.

Nikava nikuíta du'a na ku kuu.

14 Ijan te ja'an nkoon kit dana xndaa jan:

—Daa na koo.

N-ka xe juiin xiti oko koon sexa'nu ka kunxa'nu jan te n-ka ndadaka'nu-s
 Ianyuux.

6

Uxa nuu xndedi sellu rollo tutu

1 Ijan dada n-xini-da xa n-ndata Ia kuu tkolelu jan iin xa ndedi yu'u tutu
 tuni'no jan te ndenee sellu. Diuni n-teku-da xa xee n-kana iin kit dana kaa
 jan. Ná kuu xa kana dau kuu xa kana-t. N-ja'an-t nuu-da:

—Ne'e, kunde'a-n xa.

2 N-xe'en-da nuu-ti te n-xini-da iin caballu kuixi yodo iin se ne'e iin kuxi.
 N-ni'i-s iin corona. N-kee-s xa juan jantna'a-s xi'in ñayiu te ndaku-s nuu-i.

3 Ijan dada n-ndata tkolelu jan inka xa ndedi yu'u tutu tuni'no jan te diuni
 ndenee sellu. Te n-teku-da xa n-ja'an inka kit dana kaa jan. N-ja'an-t:

—Ne'e, kunde'a-n xa.

4 N-xe'en-da nuu-ti te n-xini-da xa n-kee inka caballu. Caballu kue'e kuu-t,
 te diuni iin seyii yodo-ti. N-ta'u tniú nuu-s xa kada-s xa ma kutuu mani ka
 ñayiu ñuñayiu. N-ta'u tniú xa na kada-s xa ka'ni tna'a ñayiu. Ni'i-s iin espada
 ka'nu.

5 N-ndata ntuku tkolelu nuu ndenee sellu kuu uni. Ijan te n-teku-da xa
 n-ja'an inka kit dana kaa jan. N-kana-t:

—Ne'e, kunde'a-n xa.

N-xe'en ntuku-da te n-xini-da iin caballu tnuu yodo inka ntuku seyii. Nda'a
 kua'a-s ne'e iin koku'a.

6 Me'ñu nkoon kit dana xndaa jan n-teku-da xa n-ja'an ntuku:

—Xa jenya'u iin seyii xa kidatniú-s iin kiu ya'u iin litro triú. Dani ya'u uni
 litro cebada. Maxku datiu-n aciti xi'in vinu na ña'a nkaa ya'u.

⁷ N-ndata ntuku Ia ijan nuu ndenee sellu kuu koon. Ijan te n-teku-da xa n-ja'an inka kit dana kaa jan. Kit kuu koon kuu-t. N-kana-t:

—Ne'e, kunde'a-n xa.

⁸ N-xe'en ntuku-da te n-xini-da iin caballu nyaa yodo iin ñayiu. Ndiyi nani-i. Yata Ndiyi jan ndijun nuu ka xe konduxi ndiyi. Te n-ta'u tniuu nuu-i xa taxnuni-i iin parti ñuñayiu te n-kendoo uni parti. Kada-i xa kuú ñayiu taxnuni-i nuu-i. Jantna'a dava ñayiu ijan te ka'ni tna'a dava-i. Dava-i kuú doko. Dava-i kuú kue'e nde'e, te dava-i ka'ni ña'a kiti nde'e xndaxio yuku.

⁹ Nu n-ndata-ia nuu ndenee sellu kuu o'on, n-xini-da anu ñayiu n-ka xi'í xa n-ka jandixa-i Ianyuux xi'in xaxe'e xa n-ka ja'an-i tnu'u-ia nuu ñayiu. Ka'a iin altar xyuku-i.

¹⁰ Xee ka ja'an anu jan. Ka ja'an-i:

—Taa-ro Ianyuux, Ia ja'an ndaa ja'an kuiti, Ia taxnuni nuu ntdanditu'u xa io. ¿Nakiu nañuu daya'a-n juxtixia ñayiu ñuñayiu n-ka xa'ni ña'a na kua'a na ndenaa xa n-ka kida ña'a koio-i?

¹¹ N-xia'an-ia iin iin dijun kuixi te kani anu jan. N-ja'an-ia nuu-i xa na ndetatu na'i koio-i ita'u ka. Ndena kuú ndi'í ñayiu ka kuu ñani tna'a-i ka xinokuechi nuu-ia ná n-ka xi'í mee-i, ijan dada dandana-ia. Ñani-ro kuu tna'a ntdaa-ro xa ka kuu-ro ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

¹² Nu n-ndata-ia nuu ndenee sellu kuu iñu, n-xini-da xa yo nde'e n-kidi ñutnaa ñuñayiu. N-ndutnuu nuu ngandii. Ná kaa idi nchiva tnuu kunchi kaa-ia. N-ndukue'e nuu yoo. Nanga kaa niñi kaa-ia.

¹³ N-ka junkoio chudini xndaxio andiu nuu ñu'u. Ná ka junkoio higo yi'í hora kane nde'e tachi n-ka junkoio-ti.

¹⁴ N-ndoñu'u andiu. Ná kuu xa natuni'no iin tutu daa n-kuu xa n-natuni'no andiu. Te ntdaa yuku n-dama nuu xtuu-i. Dani isla n-dama nuu xndaa ni'no-i.

¹⁵ N-ka kiuva'a se ka taxnuni ñuñayiu, se ka kunxa'nu, se ka taxnuni nuu iin mil soldado du yau xndii tnduu xi'in ka'a toto xndatuu yuku. Dani n-ka kida ñayiu unu kuika xi'in se ka kidatniuu du'a nuu xto'o-s, ñayiu ña yoo xto'o du.

¹⁶ Te ka xia'an ñayiu ijan nuu tnduu xi'in toto jan:

—Ndua ndodo ña'a koio chi yo ka kiti ini Ia nukoo nuu silla ka'nu xi'in tkolelu xa maxku kunde'a ña'a ka-ia.

¹⁷ Du'a ka xia'an koio-i chi n-xee kiu kada u'u-ia-i xaxe'e xa n-kiti ini-ia nuu-i te mayo-i kaku.

7

Ɔin cientu uu diko koon mil da'ya dana Israel n-xe kondenee sellu tnee

¹ Nu n-ya'a ntdaa xa'a, n-xini-da koon ángel, ia ka xino kuechi nuu Ianyuux. Xniñi-ia nkoon lado ñuñayiu xa xndi'u-ia nuu tachi xa maxku kane-i nuu ñu'u, ni nuu mar, ni xa maxku dakanda-i ni iin yutnu io ñuñayiu.

² Te n-xini-da inka ángel do nu kane ngandii. Ne'e-ia sellu Ianyuux ndixa. Xee n-kana-ia nuu nkoon ángel n-ka xe konetniuu xa kada dañu-ia ñu'u yichi xi'in mar. Du'a n-ja'an-ia:

³ —Maxku ña'a kada koio-n ñu'u xi'in mar xi'in yutnu nde na tenee koio-r sellu Taa-ro Ianyuux tnee ñayiu ka xinokuechi nuu-ia.

⁴ Te n-teku-da nadaa ñayiu nkondenee sellu tnee-i. Ɔin cientu uu diko koon mil ñayiu kuu da'ya dana Israel n-ka xe kondenee sellu tnee.

⁵ Uxi uu mil da'ya dana Judá, uxi uu mil da'ya dana Rubén, uxi uu mil da'ya dana Gad,

⁶ uxi uu mil da'ya dana Aser n-ka xe kondenee sellu te'u. Diuni n-ka xe kondenee sellu te'u uxi uu mil da'ya dana Neftalí xi'in uxi uu mil da'ya dana Manasés,

⁷ uxi uu mil da'ya dana Simeón, uxi uu ka mil da'ya dana Leví xi'in uxi uu mil da'ya dana Isacar.

⁸ Dani n-ka xe kondenee sellu te'u uxi uu mil da'ya dana Zabulón, uxi uu mil da'ya dana José, xi'in uxi uu mil da'ya dana Benjamín du.

Kue'e xa kue'e ñayiu xni'no da'ma kuixi

⁹ Nu n-ya'a xa'a, n-xini ntuku-da xa xyuku ntdantu'u ñayiu ñuu ñuñayiu nuu Ia nukoo nuu silla ka'nu xi'in nuu tkolelu. Nandikaa ñayiu xyuku. Kue'e-i xa kue'e-i xyuku. Mayo kundee ka'u-i-yi. Ntdaa-i xni'no da'ma kuixi te xnunda'a-i ñuu.

¹⁰ Xee ka kana-i ntdaa-i. Du'a ka kana-i:
N-dananita'u ña'a Taa-ro Ianyuux, Ia nukoo nuu silla ka'nu.
N-dananita'u ña'a tkolelu.

¹¹ N-ka naduku nduu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux sexa'nu ka kunxa'nu jan. Sexa'nu jan n-ka naduku nduu nkoon kit dana xndaa jan, te kit ijan n-ka naduku nduu silla ka'nu jan. N-ka xe juiin xiti ángel jan, te n-ka ndadaka'nu-ia Ia nukoo nuu silla ka'nu jan.

¹² Ka ja'an-ia:
Daa na koo.
Na nakuetu-ro nuu Taa-ro Ianyuux.
Na ndadaka'nu-ro-ia.
Na najuen tnu'u-ro-ia,
chi xini-ia ntdanditu'u xa ya'a ñuñayiu xi'in xa ya'a andiu.
Na ñin xa ma kada-ia.
Na juña'a-ro xa n-ka kuta'u-ro nuu-ia.
Na taxnuni-ia nuu ntdanditu'u ñuu.
Daa na ku kuu níkava níkuita.
Ka kuu ángel jan.

¹³ Ijan dada n-xijan tnu'u ña'a ñin sexa'nu kunxa'nu jan:
—¿Jundu ka kuu ñayiu xni'no da'ma kuixi ya te ndexu vaxi koio-i?, xani ini-n u.

¹⁴ —Mee nga-n na'a, Dito —kuu-da, xia'an-da.
Te n-kachitnu'u ña'a-s:
—Ñayiu ya'a kuu ñayiu yo nda'u n-ka ya'a xa n-ka kida u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i Jesucristu. N-ka nakate ni'no-i da'ma-i nuu níñi tkolelu xa n-ka ndadakuyi-i da'ma-i.

¹⁵ Xijan kuu xa xyuku-i nuu nukoo silla ka'nu nuu nukoo Taa-ro Ianyuux. Ka xinokuechi-i nuu-ia xiti veñu'u-ia nduu xakuua. Ñunuu-ia-i xa maxku ña'a ya'a koio-i.

¹⁶ Mayo ka-i kojón, ni mayo ka-i yichi ndute, Ni ma teñu'u ña'a ka ngandii; Ma nda'u ka ya'a-i nuu ka'ni ngandii.

¹⁷ Ma du'a ka ya'a koio-i chi junuu ña'a tkolelu iin ndodo silla ka'nu. Na ñunuu ñayiu tkachi-i junuu-ia-i. Kandeka ña'a-ia ji'in nuu kane ndute ko'o-i xa kundito-i níkava níkuita. Kada Ianyuux xa ma nda'i ka-i —kuu sexa'nu jan nuu-da.

8

N-ndata ñua nuu ndenee sellu kuu uxa

¹ N-ndata ntuku la kuu tkolelu jan nuu ndenee sellu kuu uxa. Ijan te nani nga n-xiñi andiu naxa dava hora.

² Ijan dada n-xini-da uxa ángel xniñi nuu lanyuux te ni uxa-ia n-ka ni'i ñin ñin strompeta.

³ Ijan dada n-xee inka ángel ne'e ñin censariu oro. N-nujuiin-ia yatni altar io ijan. N-ni'i-ia kue'e duxa xa daka-ia xi'in duxa n-ka ntaa ntdaa ñayiu n-kida lanyuux xa n-ka ndunini-i xiti censariu jan hora ka xijan ta'u-i nuu-ia. N-xajan ndodo-ia xijan nuu altar oro nde'a tna'a xi'in silla ka'nu jan.

⁴ Yatni nuu tuu lanyuux n-kane ñu'a censariu ne'e ángel, ia xinokuechi nuu-ia. Nini kane ñu'a jan naja'an lanyuux tnu'u ka xko ja'an ntdaa ñayiu n-kida-ia xa n-ka nduu-i ñayiu ii hora ka xko xijan ta'u-i nuu-ia.

⁵ N-dakeé ángel jan ñu'u tkua yodo yuku nuu altar censariu jan, te n-dajunkoio-ia ñu'u jan ñuñayiu. Nde'e n-ka'ndi, te n-kana dau. N-xeye'e. N-kee taxa te nde'e n-kidi ñutnaa ñuñayiu.

Uxa strompeta

⁶ N-ka ndone'e uxa ángel xne'e strompeta jan strompeta jan xa tiu koio-ia.

⁷ N-tiu ñin-ia strompeta-ia, te n-xini-da ñiñi xi'in ñu'ú daka niñi. Te n-dajunkoio-ia xijan ñuñayiu. N-kayu ñin parti ñuñayiu te n-kaku dava ka. Ntna'a ñin yutnu io ñuñayiu n-naa uni-tnu. N-kayu ntdaa ite, ku'u, yua du. Ni ñin xa'a ñatu n-kaku.

⁸ N-tiu inka ángel strompeta-ia te n-dajungava-ia ñin tnduu ka'nu koko nuu mar. ñin parti mar nduu niñi, te dava n-kaku.

⁹ Ntna'a ñin kit io mar, n-xi'i uni-ti. Ntna'a ñin barcu xika nuu mar n-ka naa uni-i te dava-i n-ka kaku.

¹⁰ N-tiu ángel kuu uni strompeta-ia te jungava chudini ka'nu koko ná koko ñin itikava ka'nu ñuñayiu. Ntna'a ñin de'va nuu xika ndute ñuñayiu n-xino ñin parti-ti uni de'va jan, te ña tuu nax n-ya'a dava ka de'va. Diuni n-xino ntaka inka parti-ti ntaka nuu kane ndute.

¹¹ Ajenjo nani chudini ijan. N-ku ua ndute nuu n-xino ntaka pedazo chudini jan. Yo kue'e ñayiu n-ka xi'i xaxe'e xa n-ka xi'i-i ndute ijan.

¹² N-tiu ángel kuu koon strompeta-ia te n-tiu ñin parti ngandii. N-tiu ñin parti yoo. Diuni n-tiu ñin parti ntaka chudini. N-kunee ñin parti nuu ngandii te dava nduu nga n-ndii. Dani n-kunee ñin parti nuu yoo xi'in ntaka chudini, te ñatuka n-ndii-ia xi'in-ti zakuaa.

¹³ N-xini ntuku-da ñin ñau xiko dava andiu. Xee ja'an-ti. Du'a n-ja'an-ti:

—Naka nda'u ya'a koio ñayiu io ñuñayiu. Naka nda'u ya'a koio ñayiu io ñuñayiu. Naka nda'u ya'a koio ñayiu io ñuñayiu chi tiu koio uni ka ángel strompeta-ia —kuu-t.

9

¹ N-tiu ángel kuu o'on strompeta-ia te n-xini ntuku-da xa jungava ñin chudini ñuñayiu. Nunda'a-ti ndakaa xa najaan-ti yu'u nua ña xe ndi'i.

² N-najaan-ti yu'u nua jan te n-kane ñu'a yu'u-i. Xaku kuu xa nuñu'a ñin xitnu ka'nu. Ñu'a ijan n-kida xa n-kunee nuu ngandii. Diuni n-kida-i xa n-kunee ñuñayiu.

³ Nu ñu'a jan n-ka kee langosta, te n-ka xitendodo-ti nitu'u ñuñayiu. Ná nde'e tdu'an io ñuñayiu xa tuu ña'a-t, daa nde'e langosta jan xa kaxia'an-t.

⁴ N-ta'u tniu nuu-ti xa ma kaxi-ti yua, ni ite, ni ku'u, ni yutnu. Ni iin xa kuii io ñuñayiu ma kaxi-ti. Diko ni ñayiu ñatu xndenee sellu lanyuux tnee-i kada u'u-t.

⁵ Diuni n-ta'u tniu nuu-t xa ma ka'ni-ti ñayiu ijan, diko ni na kada u'u ña'a-ti o'on yoo. Ná xatu ñii-ro xa tuu ña'a tdu'an daa xatu ñii ñayiu kaxi langosta jan.

⁶ Tiempu ijan nduku ini ñayiu xa kuú-i, ko ma ni'i-i mudu kuú-i. "Va'a ka nu na kuú-ro", kachi koio ñayiu ijan, ko ma kuu xa kuú-i.

⁷ Xndaxio tu'a langosta jan ná xndaxio tu'a caballu ka xkodo soldado jin jantna'a. Xñu'u diki langosta jan corona. Ná xndaa corona oro xndaa. Ná xndaa nuu ñayiu xndaa nuu-t.

⁸ Ná kaa idi diki ñadi'i kaa idi diki-ti. Ná xndaa nuu nga'a xndaa nuu-t.

⁹ Ná kaa kaa ndi'u pechu soldado kaa xa ndi'u pechu-ti. Ná kunda'nde xe'e caballu xñu'u carreta xa ka kendava-t hora ka jantna'a soldado, daa kuu xa ka ndava langosta jan.

¹⁰ Kaa du'an-t ná kaa du'an tdu'an, te diuni io iñu nuu du'an-t ná iñu nuu du'an tdu'an. O'on yoo tuu-ti ñayiu.

¹¹ N-kane iin ángel nua ña xe ndi'i jan, te ángel ijan taxnuni nuu-ti. Abadón nani ángel ijan hebreu, te Apolión nani-i griegu.

¹² Ijan te n-teku ka-da xa n-ja'an:

—N-ya'a xa n-ka kida u'u langosta ñayiu, ko uu ka vuelta nda'u ya'a koio-i.

¹³ N-tiu ángel kuu iñu jan strompeta-ia, te n-teku-da xa n-ja'an iin xa n-ja'an. Nu xndodo nkoon ndiki yu'u altar oro io yatni nuu tuu lanyuux, n-ja'an xijan, te n-teku-da.

¹⁴ Xia'an xijan nuu ángel kuu iñu ne'e strompeta jan:

—Dayaa nkoon ángel xndijun yatni yu'u ndute xika de'va ka'nu nani Éufrates.

¹⁵ Te n-ka yaa nkoon ángel jan xa ka'ni koio-i ñayiu kiu ijan. Ntna'a iin cientu mil ñayiu io ñuñayiu n-xi'í oko uxi uni mil-yi.

¹⁶ N-teku-da xa uu cientu millón soldado xyodo caballu xyuku ijan.

¹⁷ Du'a xndaa caballu xi'in soldado n-kida lanyuux xa n-xini-da. Du'a xndaa pechu-ti xi'in pechu soldado jan. Ná kue'e ñu'ú koko kue'e pechu-ti xi'in pechu-s, te ná kuaan azufri kuaan pechu-ti xi'in pechu-s. Diuni tndee. Ná xndaa diki nga'a xndaa diki caballu jan. Kee ñu'ú, ñu'a, azufri yu'u-t.

¹⁸ Xaxe'e xa n-kee ñu'ú, ñu'a xi'in azufri yu'u caballu jan n-ka xi'í ñayiu. Ntna'a iin cientu mil ñayiu io ñuñayiu n-xi'í oko uxi uni mil-yi.

¹⁹ Yu'u-ti xi'in du'an-ti n-kida u'u ñayiu. Ná xndaa koo xndaa du'an-ti, te diki koo jan n-kida u'u ñayiu.

²⁰ Ñayiu ña tuu nax n-ka kida ña'a yu'u-ti xi'in du'an-t, ña n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi. Ñayo-i n-ka natu ini xa xjuiin xiti-i nuu ntaka xaloko xi'in xa ka xko nakuetu-i nuu-i. Ñayo-i n-ka natu ini xa xjuiin xiti-i nuu santo oro, nuu santo plata xi'in nuu santo bronce. Ni ña n-ka natu ini-i xa xjuiin xiti-i nuu yuú xi'in nuu yutnu ka kuu lanyuux-yi. Diuni ñayo-i n-ka dandoo xa ka xko nakuetu-i nuu xijan. Ñatu xndito xijan chi ñatu teku-i, ni ñatu xika-i.

²¹ Diuni ña n-ka natu ini ñayiu jan xa ka xa'ni-i ndiyi, ni ña n-ka natu ini-i xa ka chibruju-i ñayiu, ni ña n-ka natu ini-i xa xndaa-i xi'in ñayiu ña n-ka tñunda'a xi'in-i, ni ña n-ka natu ini-i xa ka du'u-i.

10

¹ N-xini-da inka ángel kaa xa yo ndaku-ia vax juun andiu. Ndido tkoya'nde diki-ia. Koko nuu-ia ná koko ngandii te xndaa xe'e-ia xi'in kajan-ia ná kaa ñu'ú koko.

² Nunda'a-ia rollo luchi tutu n-nandika. N-xino-ia ñuñayiu, te n-xani-ia xe'e kua'a-ia nuu mar, te n-xani-ia xe'e datni-ia nuu ñu'u yichi.

³ Xee n-kana-ia. Ná kuu xa kau nga'a kuu xa n-kana-ia. Nu n-kana-ia, te uxa vuelta n-kana dau.

⁴ Nu n-teku-da xijan, n-juini-da xa chidotnuni-da xa ya'a, ko ña n-kuu chi n-teku-da xa n-ja'an andiu. Du'a n-ja'an:

—Maxku chidotnuni-n tnu'u n-teku-n. Anu ni mee-n kuna'a —kuu xijan.

⁵ N-ndone'e ángel n-xini-da nujuiin nuu ndute xi'in nuu ñu'u jan nda'a kua'a-ia andiu.

⁶ N-chinaa-ia Ianyuux xa ma kukuee ka xa ya'a xa io xa ya'a. N-chinaa-ia mee Ianyuux xa kuu-ia Ia daa nga io, Ia níkava níkuita kutuu, Ia n-kidava'a andiu, ñuñayiu, mar xi'in ntdaa xa io andiu, ntdaa xa io ñuñayiu, ntdaa xa io mar du.

⁷ Ma kukuee ka chi na xee hora tiu ángel kuu uxa strompeta-ia, jin tna'a xa ñu ini Ianyuux xa kada-ia. Idii mee-ia xini xa ya'a. Jin tna'a xa n-ja'an-ia nuu se n-ka ja'an xa n-ja'an-ia nuu ñayiu xa n-ka xinokuechi-s nuu-ia.

⁸ N-teku ntuku-da xa n-ja'an nde andiu inka vuelta. Diuni xa n-ja'an xa ki'na nuu n-ja'an ntuku. Du'a n-ja'an:

—Juan je'en rollo luchi nandika nunda'a ángel nujuiin nuu mar xi'in nuu ñu'u jan —kuu xijan.

⁹ N-xetu'a-da nuu nujuiin ángel jan te n-xijan-da rollo luchi tutu n-nandika jan, te n-ja'an-ia nuu-da:

—Kaxi rollo ya. Ná vidi ndudi ñuñu vidi hora na kiu yu'u-n, ko hora na xino xiti-n ndu ua —kuu-ia.

¹⁰ N-tnii-da rollo luchi n-nandika nunda'a ángel jan te n-xaxi-da. Hora n-xadi-da vidi ná vidi ndudi ñuñu, ko nuu n-xino xiti-da, n-ndu ua.

¹¹ Te n-ka ja'an ángel jan nuu-da:

—Kidayika-i xa ja'an ntuku-n tnu'u Ianyuux nuu ntaka ñayiu ñuñayiu. Ja'an-n nuu nandikaa nanditu'u ñayiu tnu'u-ia. Nani ja'an-n nuu ñayiu ñatu taxnuni, dani ja'an-n nuu se ka taxnuni.

11

Uu se ka kuu testiu

¹ N-ni'i-da iin vara kaa ná kaa vara xetniu-ro xa tnii-ro medida te n-ja'an iin xa n-ja'an:

—Ndojuiin. Juan chiku'a veñu'u Ianyuux xi'in altar, te ka'u-n ñayiu ka xe kajan ta'u ijan,

² ko maxku chiku'a-n nukeñu'u chi ijan kuu kuenda ñayiu ña ka jandixa Ianyuux. Ñayiu ña ka jandixa-ia jan kada u'u ñayiu io ñuu ii Ianyuux uu diko uu yoo.

³ Tunda'a-r uu seyii xa na ja'an-s xa n-ja'an-ia nuu ñayiu iin mil uu cientu uni diko kiu. Kui'no-s nduu-s da'ma ndayu xkui'no ñayiu hora kuko'yo ini-i.

⁴ Kuenda kiu nduu tnu olivo xi'in nduu candrelu xtuu nuu tuu ru'u, Ia kuu xto'o ñuñayiu kuu nduu se ya'a.

⁵ Ñayiu na jini u'u nduu se ya'a te ku kuu-i xa kada u'u-i-si, kee yañu'u yu'u-s te teñu'u-s-yi, te kuú-i. Du'a ya'a ñayiu na kani ini xa kada u'u-i-si.

⁶ Kada-s nduu-s xa mee ni xa ndii ntdaa kiu ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ma juun dau ntdaa kiu ijan. Diuni ndada-s ndute niñí. Hora kuu anu-s nduu-s xa kada-s xa nda'u ya'a ñayiu ñuñayiu, hora ijan daa kada-s.

⁷ Hora na daxinokava-s xa ja'an-s nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, kane ñin kit nde'e nua nuu n-kane Apolión te jantna'a-ti xi'in-s. Ndaku-ti nuu-s te nduu-s ka'ni ña'a-ti.

⁸ Kavatuu yiki kuñu-s ichi ka'nu ñuu ka'nu nuu n-ka xatakaa dika-s Jesús, Ia kuu xto'o-ro. Ñuu ijan ka dandee ñayiu Sodoma xi'in Egipto.

⁹ Uni yodo kiu kavatuu yiki kuñu-s ijan, te nandikaa ñayiu ñuñayiu kunde'a ña'a. Mayo-i juejoon xa nkonduxi-s.

¹⁰ Hora na kuú nduu se ijan yo kuvete koio-i. Yo kudi ini koio-i chi ma kuu ka xa kada u'u ña'a nduu se ijan. Juña tna'a koio nga-i ñin xa juña tna'a nga-i xaxe'e xa n-ka xi'i-s.

¹¹ Kiu kuu koon nadandoto Ianyuux nduu se ijan. Ndokoo koio-s te ñayiu kunde'a ña'a yo yu'u koio-i.

¹² Ijan dada n-kida Ianyuux xa n-teku ntuku-da xa n-ja'an ñin xa n-ja'an nde andiu nuu nduu se ijan:

—Ta ki kaa koio ya'a.

Te ndeka ña'a vikó juaan ndaa andiu te n-ka xo nde'a ña'a se ka xini u'u ña'a.

¹³ Nde'e n-tnaa hora ijan. Xaxe'e xa nde'e n-kidi ñutnaa jan ñuu ijan n-naa ñin parti-i. Uxa mil ñayiu n-xi'í. Yo n-ka yu'u ñayiu ña n-ka xi'í xa daa n-kuu, te n-ka naja'an-i Ia tuu andiu.

¹⁴ N-ya'a xa nda'u n-ka ya'a ñayiu vuelta kuu uu, te ma kukuee xa nda'u ya' koio-i inka ntuku vuelta.

Strompeta kuu uxa

¹⁵ N-tiu ángel kuu uxa strompeta-ia, te n-teku-da xa xee n-ka ja'an andiu. Du'a ka ja'an:

Ñatuka taxnuni se n-ka taxnuni,
chi Ianyuux xi'in Jesucristu taxnuni ñuñayiu vitna.

Ñikava ñikuíta taxnuni koio-ia.

¹⁶ N-ka xe juiin xiti oko koon sexa'nu ka kunxa'nu xtuu nuu silla-s yatni nuu nukoo silla Ianyuux jan, te n-ka nakuetu-s nuu-ia.

¹⁷ Du'a n-ka ja'an-s xa n-ka nakuetu-s nuu-ia:

Taa-ro Ianyuux, Xto'o-da ntdaa-da kuu ña'a.

Na kuta'u-da xa taxnuni-n nuu ntdanditu'u xa io.

Ñayo taxnuni nuu-n.

Daa nga io-n.

N-kixe'e-n xa taxnuni-n nuu ñayiu jandixa ña'a vitna.

¹⁸ N-xee hora ndadandaa-n kuechi dava ñayiu nación ñuñayiu ka kiti ini nuu-n,

chi kiti ini-n nuu-i tuku.

Diuni n-xee hora ndadandaa-n kuechi ñayiu n-ka xi'í te n-ka nandoto-i.

N-xee kiu dananita'u-n se n-ka xinokuechi nuu-n, se n-ka xo ja'an xa n-ja'an-n nuu ñayiu.

N-xee kiu nanita'u ñayiu n-kida-n xa n-ka nduu-i ñayiu ii.

Xndxio ñayiu ya'a xañu'u nuu-n. Dava-i ndandi'i, te dava-i ka kuu ñayiu dakuu nga.

Te danaa-n ñayiu n-ka danaa ntaka ñuu io ñuñayiu.

Ka kuu sexa'nu ka kunxa'nu jan.

¹⁹ Ijan dada n-xini-da xa nune veñu'u Ianyuux io andiu, te xiti veñu'u jan n-xini-da xatnu n-kidava'a Moisés. Xatnu ijan kaa ni'no tutu n-kidakutu Ianyuux xi'in ñayiu Israel xa n-kida-ia xi'in-i ñin tratu.

N-xeye'e te nde'e n-kee taxa. Nde'e n-ka'ndi. Diuni n-kana dau. Nde'e n-naa te nde'e n-juun ñiñi.

12

Ñá nukoo andiu xi'in kiti kuu dragón

¹ Inka ntuku vuelta n-dande'a ña'a Ianyuux ñin xa n-dande'a ña'a-ia. N-xini-da ñin ñadi'i nukoo andiu duku ni'no ña'a ngandii. Vestido-ña kuu-ia. Ñu'u diki-ña ñin corona ndenee uxi uu chudini, te neñi ndodo-ña yoo.

² Xee kanaxiin-ña xa xaxia'an xiti-ña chi n-xee hora kaku da'ya-ña.

³ N-kida ntuku Ianyuux xa n-xini-da ñin xa io kaa. N-xini-da xa nukoo ñin dragón ka'nu andiu. Kue'e-ti. Uxa diki-t io te uxi ndiki-t jan ñu'u corona.

⁴ Io du'an-t te du'an-t jan n-dataka dava chudini io andiu. N-dajunkoio-t chudini n-dataka-t jan ñuñayiu. Yatni nuu nukoo ñadi'i jan nujuiin-ti xa kaxi-t da'ya-ña hora na kaku-i.

⁵ N-kaku da'ya-ña te sey:i kuu-s. Ijan dada ndeka ángel da'ya-ña jua'an nuu nukoo Ianyuux nuu silla-ia xa taxnuni-s. Nde'e kundeka-s ñayiu ntdanditu'u nación ñuñayiu.

⁶ Nu n-ya'a n-xajan-ña da'ya-ña n-xino-ña. Jua'an-ña ñin nuu ñayo io te ñatu nga juun dau. Ijan kuu nuu n-kida tu'a Ianyuux xa kutuu-ña. Ijan juña'a ñayiu xa kax xa ko'o-ña ñin mil uu cientu uni díko kiu.

⁷ Ijan dada n-xini ntuku-da xa jantna'a ángel nani Miguel xi'in Kui'na n-nduu dragón. Diuni ka jantna'a ángel-ia xi'in ángel-ti.

⁸ N-ndaku Miguel xi'in ángel-ia nuu dragón xi'in nuu ángel-ti, te ña n-kua'a ka xa ndiu-ti xi'in ángel-ti andiu.

⁹ N-dajunkoio Miguel dragón jan xi'in ángel-ti ñuñayiu. Dragón ijan kuu koo io nde tiempo xana'a nani Kui'na. Danda'u-ti ntdaa ñayiu io ñuñayiu.

¹⁰ N-teku-da xa xee n-ja'an andiu. Du'a n-ja'an:

—N-xee kiu dananita'u Taa-ro Ianyuux ñayiu. Diuni n-xee kiu taxnuni-ia xi'in Cristu. N-xee kiu taxnuni-ia chi n-dajungava Miguel kit kuu dragón n-xo ja'an nuu Ianyuux ndikiu ndiñuu xa n-ka kida ñani-ro kuechi.

¹¹ Ña ndaku Kui'na xa dada'an-i xa ji'in ñayiu ka kukanu ini Cristu andiu xaxe'e xa n-xatu niñi tkolelu jan xi'in xaxe'e xa n-ka ja'an-i xa n-ja'an-ia nuu ñayiu. N-ka kukanu ini na'i-i Cristu juuni n-ka xa'ni ña'a ñayiu xaxe'e-ia. Ña tuu nax n-juun-i vida-i.

¹² Na kudi ini ntdaa xa xndaxio andiu vitna. Naka nda'u ya'a ñayiu xndaxio ñuñayiu xi'in kiti xndaxio nuu mar chi n-xino Kui'na ijan. Yo kiti ini Kui'na chi xaku nga kiu kada-i xa kida-i vaxi —kuu xa n-ja'an.

¹³ Nu n-xini dragón jan xa n-xino-t ñuñayiu, n-chidonuu-t ñá n-xajan da'ya yi jan.

¹⁴ N-xia'an Ianyuux nduu ndixi ñin ñau ka'nu ñá ijan xa na ndava-ña xa na kua'a ji'in-ña nuu ñayo io te ñatu nga juun dau nuu n-kida tu'a-ia xa kutuu-ña. Ijan n-kaku-ña nuu dragón jan. Ijan ni'i-ña xa kaxi xa ko'o-ña uni yodo kua.

¹⁵ N-kee ndute yu'u dragón jan, te n-chitu-té ñin de'va ka'nu xa na tnene-ña,

¹⁶ ko ña n-tnene-ña chi n-ndata nuu ñu'u te ijan juan keé nte n-kee yu'u dragón jan.

¹⁷ Xaxe'e xa daa n-kuu yo n-kiti ini dragón nuu-ña, te n-kee-t. Jua'an-t xa kada u'u-t dava ka da'ya-ña xi'in da'ya dana-ña. Ka kuu-i ñayiu ka jandixa xa ta'u tñiu lanyuux, te n-ka ja'an-i nuu dava ka ñayiu xa n-ja'an Jesús.

¹⁸ N-xee-t nuu ñu'u kuchi yu'u mar te n-xe juiin-t ijan.

13

Kiti nde'e n-kane nuu mar xi'in kiti nde'e n-kane nuu ñu'u

¹ N-xini ntuku-da xa vax kane ñin kiti nde'e nuu mar. Uxa diki-t io, te xndenee diu-t ntdaa diki-t jan. Tnu'u ka xko ja'an ñayiu xa jan kui'a-i lanyuux xi'in xa kui'a ja'an-i-ia yodotnuni diki-ti jan, te xijan kuu diu-t. Diuni io uxi ndiki-t, te ntdaa ndiki-t ñu'u corona.

² Ná kaa yi'i kaa kit ijan. Ná kaa xe'e oso kaa xe'e-t, te kaa yu'u-t ná kaa yu'u nga'a. N-kida dragón jan xa kada-t ná kida mee-t. Diuni n-kida dragón jan xa taxnuni kit nde'e n-kane nuu mar jan nuu ntaka ñuu ñuñayiu.

³ Kaa ñin diki-t jan xa yo nde'e n-tnukue'e, ko ndva'a. Nu n-ka xini ñayiu ñuñayiu xa daa n-ya'a-ti n-ka yu'u-i, te n-ka xe kuitandijun-i kit ijan.

⁴ N-ka nakuetu ñayiu jan nuu dragón jan chi n-kida-t xa taxnuni kit nde'e n-kane nuu mar jan. Diuni n-ka nakuetu-i nuu kit n-kane nuu mar jan. N-ka xia'an tna'a-i:

—Ñayo ndaku ná ndaku-t. Mayo ndaku xa jantna'a-i xi'in-t —ka kuu ñayiu jan.

⁵ Xaxe'e dragón jan n-jan kui'a kit nde'e n-kane nuu mar jan lanyuux. Diuni kui'a n-ja'an-t-ia. Diuni n-ta'u tñiu dragón jan xa taxnuni-t ñuñayiu uu diko uu yoo.

⁶ N-nukuita-t jan kui'a-t lanyuux xi'in nuu tuu-ia. Diuni kui'a n-ja'an-t ntdaa xa xndaxio andiu.

⁷ N-ta'u tñiu nuu-t xa jantna'a-t xi'in ñayiu n-kida lanyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii, te n-ndaku-t nuu-i. N-kida dragón jan xa nandikaa nanditu'u ñayiu ñuñayiu taxnuni-t nuu-i.

⁸ N-ka xe juiin xiti dava ñayiu xndaxio ñuñayiu nuu kiti n-kane nuu mar jan, te n-ka nakuetu-i nuu-t. Ñatu yodotnuni diu ñayiu ijan nuu libru yodotnuni diu ñayiu kutuu nikava nikuita. Ñayiu xyodotnuni diu-i nuu libru-ia, xyodotnuni diu-i nde na n-tuu ñuñayiu. Libru tkolelu luchi n-xi'i yuchi kuu.

⁹ Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

¹⁰ Ñayiu ta'u xa kindi'u-i vekaa, vekaa kindi'u-i. Ñayiu ta'u xa kuú-i yuchi, yuchi kuú-i. Juini nda'u na ya'a ñayiu ka kukanu ini Jesucristu, na kukanu ini na'i-ia.

¹¹ Ijan dada n-xini ntuku-da ñnka kit nde'e vax kane nuu ñu'u. Uu ndiki-t io te xndaa ndiki-t ná xndaa ndiki carneru. Tachi dragón jan ne'e-t.

¹² Kit nde'e n-kane nuu mar jan kida xa taxnuni kit nde'e n-kane nuu ñu'u jan ná taxnuni mee-t, te kit nde'e n-kane nuu ñu'u jan n-ta'u tñiu xa ndadaka'nu ñayiu ñuñayiu xi'in ntdaa xa xndaxio ñuñayiu kit n-kane nuu mar jan. Kuu-t kit ndva'a diki-t xa ka'u n-tnukue'e.

¹³ N-kida kit nde'e n-kane nuu ñu'u kue'e milagru. Nde xa dajuun-t ñu'u andiu te xino nuu ñu'u n-kida-t. N-ka xo nde'a ñayiu ñuñayiu xa n-kida-t xijan.

¹⁴ N-kida-ti milagru xa n-danda'u-t ñayiu ñuñayiu. Te n-xo nde'a kit nde'e n-kane nuu mar jan. N-ta'u tñiu kit nde'e n-kane nuu ñu'u jan nuu ñayiu ñuñayiu xa na kadava'a koio-i ñin xa kaa ná kaa kit nde'e n-kane nuu mar jan. Kit nde'e n-kane nuu mar jan, ka'u n-tnukue'e ñin diki-t, ko ndito na'i-ti.

¹⁵ N-ta'u tniú-t nuu kit nde'e n-kane nuu ñu'u jan xa juña'a-ti tachi xa n-ka kidava'a ñayiu jan na kua'a na ja'an xijan. Diuni kit nde'e n-kane nuu mar jan n-ta'u tniú nuu kit nde'e n-kane nuu ñu'u jan xa na ka'ni-t ndaa ñayiu ña ndadaka'nu xa kaa ná kaa mee-t.

¹⁶ N-ta'u tniú kit nde'e n-kane nuu ñu'u jan nuu ñayiu dakuu nga, nuu ñayiu ndand'i, nuu ñayiu kuika, nuu ñayiu ka kunda'u, nuu ñayiu ña yoo na xto'o, nuu ñayiu kidatniú du'a nuu xto'o-i du xa na keé tñuni nda'a kua'a-i a te'u-i tna'a tñuni ne'e-t

¹⁷ xa na kua'a na jueen koio-i xa ka ndoñu'u-i a xa diko-i. Mee ni ñayiu ne'e tñuni-t jueen koio xa ka ndoñu'u-i a xa diko-i. Tñuni-t kuu número. Diuni kuu diu-ti.

¹⁸ Diko ni ñayiu tu'a tnu'u ndichi te kaxi ini-i kua'a kada-i cuenta número kit nde'e n-kane nuu mar jan chi numero ijan kuu número ñayiu. Número-ti kuu iñu cientu uni diko iñu.

14

N-ka xita ñn cientu uu diko koon mil ñayiu

¹ Ijan dada n-xini ntuku-da xa nujuiin tkolelu jan Yuku Sión. ñn cientu uu diko koon mil ñayiu xyuku nuu nujuiin-ti. Ntdaa ñayiu ijan xndenee tnee-i diu-t xi'in diu Taa-ro Ianyuux.

² N-teku-da xa nde'e kayu andiu. Ná kuu xa junkoio ndute xika ñn de'va ka'nu ñn nuu dujan kuu. Ná kuu xa ka'ndi hora nde'e kana dau kuu. Diuni kuu ná kuu xa kande titni arpa.

³ N-teku-da xa ka nakuetu ñayiu ñn ndudu xee nuu nukoo Ianyuux silla ka'nu nuu xtuu nkoon kiti dana xndaa jan xi'in nuu xyuku oko koon sexa'nu ka kunxa'u jan. Mee ni se n-xeen ña'a Ianyuux xa ku kuu-s da'ya-ia kutuu koio xi'in-ia. Mee ni-s ka kua'a xa nakuetu koio-s ndudu xee ijan. ñn cientu uu diko koon mil-si xa ntdaa-s.

⁴ Ñatu n-ka xini se xyuku ijan ñadi'i. Xndaxio nini-s. Ndeka ña'a tkolelu jan nuu xe'en-ti. N-ka kaku-s xa ku kuu koio-s kuenda kiu triú a nde'a ketuu ne'e xa ki'na ka-s nakueka ña'a Taa-ro Ianyuux xi'in tkolelu jan.

⁵ Ñayo se ya'a ka xini xa ja'an koio-s tnu'u vete chi xndaxio nini-s.

N-teku Sua xa n-ka ja'an uni ángel

⁶ Te n-xini ntuku-da inka ángel xiko nde dava andiu. Juña'a-ia nuu nandikaa nanditu'u ñayiu xndaxio ñuñayiu nax kada-i xa nanita'u-i. Ná n-ja'an Ianyuux xa dananita'u-ia ñayiu, daa ya'a, te kutuu koio-i xi'in-ia níkava níkuita.

⁷ Xee xa xee n-ja'an ángel. Du'a n-ja'an-ia:

—Koo koio-n xañu'u nuu Ianyuux. Ndadaka'nu koio-ia chi n-xee hora ndadandaa-ia kuechi-n. Mee-ia n-kidava'a andiu, ñuñayiu, mar. Diuni n-xani ini-ia xa kane ndute nuu ñu'u.

⁸ Nu n-ya'a n-ja'an ángel ya'a, te n-ja'an inka ángel:

—N-naa Babilonia. N-naa Babilonia. Ñuu ka'nu n-kuu. Xaxe'e ñayiu Babilonia n-ka kida ñayiu ñuñayiu kuechi.

⁹⁻¹⁰ Ijan dada n-ja'an ángel kuu uni. N-ja'an-ia:

—Ñayiu na juejoon xa kune'e tñuni te'u-i a nda'a-i tna'a tñuni ne'e kit nde'e n-kane nuu mar jan te ndadaka'nu-i-ti xi'in xa kaa ná kaa mee-t jan, kiti ini Ianyuux nuu-i te kada u'u-ia-i. Vichi nda'u ya'a koio-i. Dakee-ia-i nuu azufri koko te kunde'a ña'a ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia. Ii-ia. Diuni kunde'a ña'a tkolelu jan.

¹¹ Nduu xakuaa nda'u ya'a koio-i chi n-ka ndadaka'nu-i kit nde'e n-kane nuu mar jan xi'in xa kaa ná kaa kit ijan xi'in xaxe'e xa n-xe kondenee te'u-i a nda'a-i tñuni tna'a tñuni ne'e kit n-kane nuu mar jan. Níkava níkuíta nda'u ya'a koio-i.

¹² Ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii te ka jandixa-i xa n-ta'u tñiu-ia te ka kukanu ini-i Jesús, na kukanu ini na'i-ia xa maxku du'a ya'a koio-i.

¹³ Ijan dada n-teku-da xa n-ja'an ntuku nde andiu. Du'a n-ja'an:

—Chidotnuni xa'a: “Ñayiu n-ka kunduu xi'in Ianyuux, te n-ka xi'í-i xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i Jesucristu, naka ta'u kuu-i” —kuu xa n-ja'an.

Te n-ja'an Espiritu Ianyuux:

—Joon, ndaa. Ndetatu koio-i; ma kada ka-i tñiu Ianyuux chi xá na'a-ia xa yo n-ka kidatñiu-i xaxe'e-ia.

Ta'nde triu xi'in uva

¹⁴ N-xini ntuku-da ñin vikó kuixi. Nuú vikó jan nukoo Ia kaa ná kaa ñayiu. Ñu'u corona oro diki-ia, te ne'e-ia ñin yuchi uxu deen.

¹⁵ N-xini ntuku-da ñinka ángel n-kee veñu'u andiu. Xee n-kana-ia nuu Ia nukoo nuu vikó jan. Du'a xia'an-ia:

—Juan ka'nde-n triu kaa ñuñayiu xi'in yuchi uxu-n, te nakueka-n chi xa n-yíchi —kuu-ia, xia'an-ia.

¹⁶ Te n-xe ka'nde Ia nukoo nuu vikó jan triu kaa ñuñayiu xi'in yuchi uxu nunda'a-ia jan.

¹⁷ N-kee ñinka ángel veñu'u io andiu jan, te diuni ñin yuchi uxu deen ne'e-ia.

¹⁸ Ijan dada n-kee ñinka ángel nuu io altar veñu'u jan. Ia ijan ñunuu ñu'ú koko nuu altar io andiu, te xee n-kana-ia nuu ñinka ángel ne'e yuchi uxu deen jan. Du'a xia'an-ia:

—Juan ka'nde uva io ñuñayiu xi'in yuchi uxu-n chi xá n-xichi.

¹⁹ Te n-xe ka'nde ángel ne'e yuchi uxu jan uva io ñuñayiu te n-nataxna'a-ia. N-dakee-ia uva jan nuu ki'ni ñayiu xijan. Xa n-ki'ni-ia uva jan kuu xa kiti ini Ianyuux nuu ñayiu.

²⁰ N-ki'ni-ia uva jan yu'u ñuu, te n-kee niñi nuu ki'ni ñayiu ñuu jan uva. N-nundodo niñi jan nuu ñu'u, te n-xe xee nde yu'u caballu nuu xki'i freno. Uni cientu kilómetro xakani n-nundodo niñi jan.

15

Uxa ángel kada u'u ñayiu xi'in xa io ñuñayiu

¹⁻² N-xini ntuku-da ñinka vuelta ñin xa n-xini-da andiu. N-xini-da uxa ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. Ia ya'a kada u'u koio ñayiu uxa ka vuelta xaxe'e xa kiti ini Ianyuux nuu-i, te ma kada u'u koio ka-ia-i. N-xini ntuku-da ñinka xa n-xini-da. Ña kutnuni nax nga kuu xa n-xini-da jan. Nanga kaa mar kaa. Nanga kaa vidriu kaa, te daka xijan xi'in ñu'ú. Yu'u xa ná kaa mar jan xniñi ñayiu ka dakande arpa n-xia'an Ianyuux. Ñayiu n-ka ndaku nuu kit n-kane nuu mar jan ka kuu-i. N-ndaku-i xa ñiatu n-ka nakueta-i nuu xa kaa ná kaa mee-t. N-ndaku-i xa ña n-xe kondenee número kuu diu-t te'u-i.

³ Ka xita-i canción n-chidotnuni Moisés, se n-xinokuechi nuu Ianyuux xi'in canción kakune'e tkolelu. Du'a ka xita-i:

Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Xto'o-da,
mee ni xa va'a kida-n.

Kidandaa-n ntdanditu'u xa kida-n.

Xaxa mee-n ntdanditu'u xa ñatu kua'a ñayiu xa kada-i kida-n.

Taxnuni-n nuu ntdaa nación ñuñayiu.

Taxnuni-n nuu ntdanditu'u xa io.

⁴ Xaxe'e xa ii-n xee kiu yu'u ña'a ntdaa ñayiu.

Te mayo-i ja'an xa ma ndadaka'nu ña'a-i.

Njuiin xiti ñayiu ntdantu'u nación nuu-n te nakuetu koio-i,

chi jini koio-i xa mee ni xa ndaa kada-n kiu na ndadandaa-n kuechi-i.

Ka kuu-i, ka xita-i.

⁵ Nu n-ya'a xa n-xini-da xa'a te n-xini-da xa nune veñu'u andi'u. Xiti veñu'u jan n-xini ntuku-da xatnu n-kidava'a Moisés. Xatnu ijan ñu'u tutu n-kidakutu Ianyuux xi'in ñayiu Israel na n-kida tratu-ia xi'in-i.

⁶ Veñu'u ijan n-ka kee uxa ángel kada u'u ñayiu xi'in xa io ñuñayiu. Xni'no-ia da'ma linu io ndoo te diñu. Duku pechu-ia cinturón oro.

⁷ N-xia'an iin kit dana kaa jan n-uxa ángel iin iin ko'o oro. Dajunkoio koio ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa u'u xñu'u ko'o jan ñuñayiu xaxe'e xa yo kiti ini Ianyuux, Ia daa nga io te ñikava ñikuuta kutuu-ia.

⁸ Xaxe'e xa ndii-ia n-kee ñu'a nuu tuu-ia xa taxnuni-ia, te n-chitu ñu'a jan xiti veñu'u. Ni iin mayo ndaku xa kiu-i veñu'u jan. Ndena xinokava xa kada u'u uxa ángel jan ñayiu xi'in xa io ñuñayiu, ijan dada kiu ñayiu.

16

N-ka dajuun uxa ángel xa xñu'u uxa ko'o ñuñayiu

¹ N-teku-da xa xee n-ja'an iin xa n-ja'an nde veñu'u jan. Du'a xia'an xijan nuu uxa ángel jan:

—Jua'an koio te kodo-n xa xñu'u uxa ko'o de ñuñayiu chi yo kiti ini Ianyuux nuu ñayiu.

² N-xoyo iin ángel xa u'u ñu'u ko'o ne'e-ia ñuñayiu, te n-xe juiñi ndi'yí ñiñi ntdaa ñayiu xne'e tnuni kit n-kane nuu mar jan. Diñi ñayiu ya'a ka kuu ñayiu n-ka xe juiin xiti nuu xa kaa ná kaa mee kit ya'a te n-ka nakuetu-i nuu-ti. Nde'e xatu ndi'yí jan.

³ N-xodo inka-ia xa ñu'u ko'o ne'e-ia nuu mar te nduu mar jan niñi. Ná kaa niñi ñayiu n-xi'í kaa ndute jan, te ntdaa kit io mar jan n-ka xi'í.

⁴ N-xodo ángel kuu uni xa ñu'u ko'o ne'e-ia de'va nuu xika ndute xi'in nuu kane-té, te n-nduu-té niñi.

⁵ Ijan te n-teku-da xa ja'an ángel yinda'a ndute:

—Taa-ro Ianyuux, Ia daa nga io. Ii-n. Kidandaa-n hora ndadandaa-n kuechi ñayiu.

⁶ Ñayiu ya'a n-ka xa'ni ñayiu n-kida-n xa n-ka nduu-i ñayiu ii xi'in se n-ka ja'an xa n-ja'an-n nuu ñayiu. Te n-ka xatu niñi-i. Xijan kuu xa n-kida-n xa niñi ijan na ko'o koio-i vitna chi xijan kuu ta'u-i.

⁷ Te diñi n-teku-da xa n-ja'an nuu io altar veñu'u jan. Du'a n-ja'an:

—Io va'a xa daa kida-n, Taa-ro Ianyuux chi ndixi kuu Ia taxnuni. Va'a n-kida-n xa n-daya'a-n ñayiu juxtixia chi io kuechi-i.

⁸⁻⁹ Ijan te n-xodo ángel kuu koon xa ñu'ú ko'o ne'e-ia nuu ngandii, te n-kida Ianyuux xa n-teñu'u ngandii ntdaa ñayiu loko. Xaxe'e xa n-kayu ñiñi-n-ka jan kui'a-i Ianyuux, Ia tuu andii chi mee-ia n-kida xa kada u'u ña'a ntdaa xa'a. Diñi kui'a n-ka ja'an-i-ia. Juini daa n-ya'a-i, ko ña n-ka natu ini-i xa ka kida-i kuechi, ni ña n-ka ndadaka'nu-i-ia.

¹⁰ N-xodo ángel kuu o'on xa ñu'u ko'o ne'e-ia nuu silla kit n-kane nuu mar jan, te n-kunee ntdantu'u ñuu taxnuni-ti. Diko n-ka kanaxiin ñayiu io ntaka ñuu taxnuni-ti xaxe'e xa yo xaxia'an ñii-i.

¹¹ Diuni n-ka jan kui'a-i Ianyuux xaxe'e xa yo nde'e xatu ñii-i nuu ifi ndi'yi. Diuni kui'a n-ka ja'an-i-ia. Juini daa n-ya'a-i, ko ña n-ka natu ini-i xa n-kida-i kuechi.

¹² N-xodo ángel kuu iñu xa ñu'u ko'o ne'e-ia nuu ndute xika de'va ka'nu nani Éufrates, te n-yichi ndute xika de'va jan xa na kua'a ya'a koio se ka taxnuni xa kixi-s. N-ka kee-s do nuu kane ngandii.

¹³ N-xini-da xa n-ka kee ñin xaloko yu'u dragón jan xi'in yu'u kit n-kane nuu mar jan xi'in yu'u se n-ka ja'an xa n-ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa. Na xndaa nrraka xndaa xaloko jan.

¹⁴ Xaloko ijan kida milagru te nadataka koio-i se ka taxnuni nitu'u ñuñayiu xa jantna'a-s kiu ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu.

¹⁵ Te danaa n-ja'an Jesús:

—Kuna'a koio xa dana ini naxee-r. Kada-r ná kida ñin ñadu'u chi dana ini naxee-r. Na kada tu'a ñayiu mee-i te na koo tu'a-i ná io tu'a ñin ñayiu xa nakueka-i xto'o-i hora naxee-s ve'e-s. Xko ndito-i xakuaa, te ña tava-i da'ma-i. Naka ta'u ñayiu du'a kida, chi ma kujanuu-i chi ma kee vichi-i hora na xe kueka-r-yi.

¹⁶ N-ka nadataka xaloko jan se ka taxnuni ñin nuu dandee ñayiu ja'an hebreu Armagedón.

¹⁷ N-xodo ángel kuu uxa xa ñu'u ko'o ne'e-ia nuu tachi. Hora ijan ni xee n-ja'an do nuu katuu veñu'u nuu nukoo Taa-ro Ianyuux. Du'a n-ja'an:

—N-kuu vitna.

¹⁸ Ijan te n-xeye'e, n-kayu, n-ka'ndi, n-kana dau, te nde'e n-tnaa ñuñayiu. Nde na n-xe kavatuu ñuñayiu xi'in nde vitna ña uun ña dii du'a tnaa.

¹⁹ N-ndata nuu ñu'u ñuu ndandi'i ka. Uni pedazo n-kuu. Diuni n-kida u'u Ianyuux ñuu ka'nu nani Babilonia ná n-xani ini-ia, chi yo kiti ini-ia nuu ñayiu ijan. Te n-naa dava ka ñuu ñuñayiu.

²⁰ N-ndoñu'u ntdantu'u isla xi'in ntdantu'u yuku.

²¹ N-juun ñiñi na'nu ñuñayiu te n-ka ñani ñayiu. Vaa na uu diko o'on kilo vee ñin ñin ñiñi n-juun. Kui'a n-ka ja'an ñayiu ñuñayiu Ianyuux xaxe'e xa n-dajuun-ia ñiñi na'nu. Diuni n-ka jan kui'a-i-ia. N-ka jan kui'a-i-ia chi yo nde'e nda'u n-ka ya'a-i. Ñuu ndandi'i ka kuu Jerusalén.

17

N-naa ñá n-xo diko mee-ña

¹ Ijan dada n-xee ñin ángel ne'e ko'o n-ñu'u xa u'u jan nuu-da te n-ja'an-ia: —Na kachitnu'u ña'a-r xa kada Ianyuux ñá n-xo diko mee-ña hora na daya'a ña'a-ia juxtixia. Nuu mar xi'in nuu ndute xika de'va nukoo-ña.

² N-ka xo kaa ñayiu xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i xaxe'e xa daa n-dakua'a ña'a ñá ya'a. N-xo kidakuechi-ña xi'in se ka taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu —kuu-ia.

³ Ijan dada ndeka-ia anu-da jua'an nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau. Ijan n-xini-da ñin ñá yodotuu ñin kit nde'e. Kue'e-ti, te kue'e diu-ti io. Ñii-ti xndeyuku diu-ti. Tnu'u ka ja'an ñayiu hora ka jan kui'a-i Ianyuux yodotnuni ñii-ti. Xijan kuu diu-t. Uxa diki-t io, te uxi ndiki-t.

⁴ Da'ma kue'e ndijin ndi'i xi'in da'ma kue'e ni'no ñá ijan. N-kukutu-ña diki oro, diki yuú yo ya'u xi'in diki perla. Diuni tna'a xijan ñu'u dujun

nda'a-ña. Nda'a kua'a-ña ne'e ñin ko'o oro ñu'u xa kui'a kaa. Kuenda kiu yika kuechi n-kida-ña xi'in seyii kuu xa ñu'u ko'o oro nunda'a-ña. Yo kue'e kuechi n-kida-ña. ñin xa januu kuu xijan.

⁵ Te'u-ña ndenee diu-ña. Du'a yodotnuni: “Ñayo kutnuni ini nax kuu xa yodotnuni te'u-ña. Kuenda kiu ñayiu ñuu ka'nu Babilonia n-ka dane'e ntaka dava ka ñadi'i xa diko-ña mee-ña kuu-ña. Ijan kuu nuu vaxi ntdantu'u xaloko xadu'a xanee xayichi kuu ñuñayiu.”

⁶ N-xa'ni ñá ijan ñayiu n-kida lanyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii xaxe'e xa n-kukanu ini-i Jesús. N-xi'i-ña niñi-i, te n-xini-ña. Yo nde'e n-yu'u anu-da xa n-xini-da-ña.

⁷ Ijan n-ja'an ángel jan nuu-da:

—¿Nakuenda yu'u-n? Na kachitnu'u ña'a-r nax kuu ñadi'i xi'in kit nde'e ndido ña'a, kit io uxa diki-t te io uxi ndiki-ti n-xini-n jan.

⁸ N-xio kit nde'e ijan, ko ña yoo ka-t io vitna. Xa kuyatni kane ntuku-t nua, te ijan nga naa-t xa ma kundito ka-t. Ñayiu ñatu yodotnuni diu-i nuu libru yodotnuni diu ñayiu kundito nikava nikuita nde na n-xe kavatuu ñuñayiu, kue'e xa kani ini koio-i hora na jini ntuku-i kit n-xio antes, kit ña yoo ka tuu, kit kixi inka vuelta jan.

⁹ Diko ni ñayiu kaxi ini kutnuni ini xa'a. Uxa diki kit nde'e jan kuu uxa tnduu nuu nukoo ñá ijan. Di'uni ka kuu uxa seyii.

¹⁰ O'on-s xá n-ka taxnuni, te ñatuka ka taxnuni-s. ñin-s taxnuni vitna te inka-s ta kixi ka xa taxnuni-s. Kixi-s xa taxnuni-s, ko xaku ni tiempo taxnuni-s.

¹¹ Kit nde'e n-xo tuu te ña yoo ka-t tuu, kandijun nga taxnuni-t na ya'a xa taxnuni nduu se ijan. Xi'in nde kit ya'a n-ka kuu una tna'a se ijan. Kixi ntuku-t, ko xa ijan nga naa-t kixi ntuku-ti.

¹² Uxi ndiki kit n-xini-n kuu uxi se taxnuni koio, ko ta taxnuni ka-s. Taxnuni koio-s xi'in kit nde'e, ko ñin hora ni.

¹³ Kada inuu uxi se taxnuni koio xa tetutniu-s kit nde'e jan xa taxnuni-ti.

¹⁴ Nujuiin xi'in koio se ya'a xi'in kit ijan te jantna'a koio-s xi'in tkolelu jan xi'in ñayiu ka kukanu ini ña'a. N-kaxi lanyuux ñayiu ya'a, te n-kida-ia xa n-ka teku-i nax kada koio-i xa nanita'u-i. N-ndaku tkolelu jan nuu-s chi taxnuni-ti nuu ntdaa se ka taxnuni, te di'uni kunxa'nu-ti nuu ntdaa-s.

¹⁵ Ijan te n-ja'an ka ángel nuu-da:

—Mar n-xini-n, nuu nukoo ñadi'i n-xo diko mee-ña kuu nandikaa nanditu'u ñayiu ñuñayiu.

¹⁶ Jini u'u ntdaa ndiki kit nde'e xi'in mee kiti n-xini-n jan ñadi'i n-xo diko mee-ña. Jendee koio xijan xi'in kit ijan ntdaa xa neva'a-ña. Di'uni taxvichi ña'a koio xijan xi'in kit ijan, te kaxi koio xijan dava kuñu-ña, te dava teñu'u-t.

¹⁷ Daa n-juini lanyuux xa kada koio ña'a xijan xi'in kit ijan. Di'uni n-juini-ia xa kada inuu koio xijan xa tetutniu-i kit nde'e jan xa taxnuni-ti. Taxnuni-t. Ndena jin tna'a ntdaa xa n-ja'an lanyuux xa ya'a; ijan dada ma taxnuni ka-ti.

¹⁸ Ñá n-xini-n jan kuu ñuu ka'nu ka taxnuni nuu ntdantu'u ñuu ñuñayiu.

18

N-naa Babilonia

¹ Nu n-ya'a xa n-xini-da ñadi'i jan, ijan dada n-xini-da ñin ángel taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu vax juun andiu. N-koko ñuñayiu chi ndii-ia.

² Xee kana-ia. N-ja'an-ia:

—Naa ñuu ka'nu Babilonia. Naa ñuu ka'nu Babilonia. Kue'e xaloko koo ijan. Kutuu-i ijan chi ijan ku kuu ve'e-i. Kue'e kit ka ndava ka xini u'u ñayiu koo ñuu ijan.

³ Naa Babilonia chi ñayiu ñuu ijan n-dane'e ñayiu ntdantu'u nación ñuñayiu xa kava-i xi'in ñayiu ñatu kuu ñadi'i-i a yii-i. Ná kuu anu ñin se n-xini ndidí xa ko'o-s, daa ka kuu anu-i xa kada-i xijan. Ka kidakuechi se ka taxnuni ntaka dava nación xi'in ñadi'i Babilonia jan. Se ka xeen te ka nadiko-s nitu'u ñuñayiu, yo n-ka kukuika-s xa ka najueen-s te ka nadiko-s ndatniu nuu ñayiu ñuu Babilonia jan —kuu ángel, n-ja'an-ia.

⁴ N-teku ntuku-da xa n-ja'an andiu. N-ja'an:

—Ta kee koio ndo'o, ñayiu ka kuu da'ya Ianyuux, ñuu dian na ña'a kada koio-n kuechi ka kida-i. Ta kee koio xa maxku nda'u ya'a koio-n ná nda'u ya'a ñayiu dian hora na kada u'u Ianyuux-yi.

⁵ Nde andiu nde'a-ia xa ka kida-i. Xini-ia ntdaa xaloko ka kida-i.

⁶ Kada u'u koio-n ñayiu n-ka kida u'u ña'a. Nde'e ka kada u'u-n-yi. Ñayiu n-ka kida u'u ña'a ñin vuelta, uu vuelta kada u'u-n-yi. Dandena koio-n xa n-ka kida ña'a-i.

⁷ Xaxe'e xa nde'e n-ka ku i'ni-i xi'in tvini-i xi'in xaxii-i, xijan kuu xa nde'e kada u'u-n-yi. Kada koio-n xa nda'u na ya'a-i. Diuni kada koio-n xa na kuko'yo ini-i. Xko ja'an mee xko ja'an ñin ná kuu kuenda kiu ñuu Babilonia. Du'a xko ja'an-ña: “Kuu-ro ná taxnuni. Ndito yii-ro, ñatu n-xi'i-te. Ña kuko'yo ini-ro.”

⁸ Xaxe'e xijan nda'u ya'a ñayiu ñuu dian. Kuu tnama. Koo xa ko'yo ini. Kayu ñuu dian. Te kuú koio-i. Idii ni kiu ya'a koio-i ntdaa xijan. Daya'a ña'a Ianyuux juxtixia xaxe'e xa taxnuni-ia.

⁹ Na jini se ka taxnuni ntaka ñuu ñuñayiu n-ka kidakuechi xi'in ñadi'i kuu Babilonia jan xa kane ñu'a ñuu-ña xa kayu, nda'i koio-s. Kue'e tvini n-ka xe ju'un-s xi'in-ña xa n-ka xo xeen-s ndatniu yo ya'u n-ka xo neva'a-s xi'in-ña.

¹⁰ Xika kunujuiin koio-s xa na ña'a nda'u ya'a koio-s ná ya'a ñayiu ñuu ijan, te juña'a tna'a-s:

—Naka nda'u n-ya'a ñayiu Babilonia. Naka nda'u n-ya'a ñuu ka'nu jan. N-xo taxnuni ñuu jan n-kuu. Idii ni hora nda'u n-ka ya'a-i xa n-ka ya'a-i juxtixia.

¹¹ Hora na jini se ka xeen te ka nadiko-s, diuni kuko'yo ini-s te nda'i koio-s xaxe'e ñuu ijan chi mayo ka jueen xa ka diko-s.

¹² Xa ka diko-s kuu oro, plata, yuú vili xndaa yo ya'u, perla, da'ma linu, da'ma seda, da'ma tndee ndijin ndi'i, da'ma kue'e yo ya'u, xi'in ntdantu'u nuu yutnu vili xe'en, yutnu yo ya'u, bronce, hierro, marmol, ndatniu marfil du.

¹³ Ka diko-s canela xi'in ntaka xa keé nuu ndeyu, duxa tnuu, duxa kuixi, yuchi vili xe'en, vinu, aciti, yuchi triu, mee triu du. Ka diko-s ngutu, tkachi, caballu, carreta du. Diuni ka diko-s se kadatniu du'a.

¹⁴ Te ja'an koio-s nuu ñayiu ijan:

—Ma xaxi ka-n xavidi daa n-xo tna ini-n. Mayo ka-n kuneva'a xa yo ya'u, ni ma kukutu ka-n xa yo ya'u. Ma uun ka ni'i-n xijan.

¹⁵ N-ka kukuika se ijan xaxe'e xa yo n-ka xo xeen ñayiu Babilonia ndatniu-s jan. Xika kunujuiin koio-s xa na ña'a nda'u ya'a koio-s ná ya'a ñayiu ñuu ijan. Kuko'yo ini koio-s te nda'i-s.

¹⁶ Na ya'a xijan, juña'a tna'a-s:

—Ñayiu ijan n-xo ndixi da'ma linu va'a, da'ma tndee ndijin ndi'i xi'in da'ma kue'e yo ya'u. N-ka xo kukutu dujun-i, nda'a-i, diki-i diki oro, yuú vili xndaa te ya'u xi'in perla.

¹⁷⁻¹⁸ Idii ni hora n-naa ntdanditu'u xa yo ya'u jan te ña tuu ka.

Hora na jini se dakaka barcu xi'in ñayiu ndido-i xi'in se ka xata da'ma xa kaka-i xi'in dava se ka kidatniú xiti barcu jan xa kane ñu'a xa kayu ñuu jan, xika kunujuuin koio-s tuku te kana koio-s:

—Ni ñin ñuu ñatu n-xo xee ñuu ka'nu ijan.

¹⁹ Yo kuko'yo ini-s te nda'i-s xaxe'e ñuu ijan. Te kodo koio-s ñu'u yuchi diki-s. Kana koio-s:

—Naka nda'u n-ya'a ñayiu Babilonia. Naka nda'u n-ya'a ñuu ka'nu jan. Ntdaa se ka kuu xto'o barcu n-ka kukuika xaxe'e xa yo n-ka xo xeen ñayiu ñuu kuika jan xa n-ka diko-s. Idii ni hora n-naa ntdanditu'u xa yo ya'u n-xio ijan te ña tuu ka —kachi koio-s.

Te n-ja'an:

²⁰ —Na kuvete ia xndaxio andiu. Na kuvete ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Na kuvete se n-tunda'a ña'a Jesús xa kada koio-s tniú-ia. Na kuvete se n-ka xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Na kuvete koio-s ntdaa-s chi n-daya'a Ianyuux juxtixia ñayiu ñuu ijan xa n-dandena-a-ia xa n-ka kida ña'a-i.

²¹ Ijan n-ndone'e ñin ángel ndaku ñin toto ka'nu longo kaa ná kaa yodo molino. N-dajane ni'no-ia nuu mar te n-ja'an-ia:

—Du'a dajane Ianyuux ñuu ka'nu Babilonia te ma uun ka jini ñayiu ñuñayiu ñuu ijan chi naa.

²² Ma uun ka tekú ñayiu xa kande arpa ñuu ijan. Mayo ka tekú xa tiú ñayiu flauta, ni xa tiú ñayiu strompeta. Mayo ka tekú xa kata ñayiu, ni xa tiú; ni xa kande mayo ka-i tekú. Ma koo ka ñayiu kadava'a ntaka ndatniú xetniú-ro. Ndondoo-i naa. Ma uun ka tekú ñayiu xa ku kurrí molino.

²³ Ma ku koko ka luz xiti ñuu, ni xiti ve'e. Mayo ka tekú xa ku kuvaa viko tnunda'a. N-ka xo kunuu ñayiu ñuu ijan xa n-ka xo xeen-i te yo n-ka xo diko-i ntaka ndatniú. Yo n-ka xo danda'u-i dava ka ñayiu ñuñayiu, te n-ka xo chibruju-i-yi.

²⁴ Ñayiu ñuu ka'nu ya'a n-ka xa'ni ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Dava ñayiu n-ka xa'ni-i jan n-ka xo ja'an xa n-xo ja'an Ianyuux nuu-i. Te xaxe'e-i n-ka xa'ni ñayiu ñuñayiu ndiyi.

19

¹ Nu n-ya'a xa n-teku-da xa'a, n-teku-da xa kue'e ñayiu ka kuvaa andiu. Du'a ka ja'an-i:

Na nakuetu-ro nuu Ianyuux,
chi mee-ia n-dakaku ña'a.

Io va'a ni xa taxnuni-ia nuu ntdaa ñayiu ñuñayiu.

Io va'a ni xa yinda'a-ia ntdaa xa io.

² Io va'a xa n-daya'a-ia juxtixia ñadi'i n-xo diko mee-ña.

Diu ñá ya'a n-dakua'a ñayiu ñuñayiu xa kava koio-i xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i.

N-danaa Ianyuux ñayiu ñuu ijan xa n-dandena-a-ia xa n-ka xa'ni ñayiu jan ñayiu n-ka xinokuechi nuu-ia.

³ N-kuvaa ntuku ñayiu inka vuelta andiu. Ka ja'an-i:

Na nakuetu-ro nuu Ianyuux.

Nikava nikuita ku junu ñu'a ñuu Babilonia.

4 N-ka xe juiin xiti ntuku oko koon sexa'nu ka kunxa'nu xi'in nkoon kit dana xndaa jan nuu nukoo Ianyuux xaxe'e xa taxnuni-ia te n-ka ndadaka'nu koio-s xi'in-ti-ia. Te ka ja'an-s xi'in-ti:

—Daa na koo. Na nakuetu-ro nuu Ianyuux.

5 Te nde nuu nukoo Ianyuux nuu silla-ia n-teku-da n-ja'an:
Ndo'o ñayiu ka xinokuechi nuu Ianyuux te ka yu'u-n nuu-ia, ndadaka'nu koio-ia.

Ka kuu-n ñayiu dakuu nga a ka kuu-n ñayiu ndandi'i,
ndadaka'nu koio-ia.

Viko tnunda'a tkolelu

6 Diuni n-teku-da xa ná nga kuu xa kue'e ñayiu kuvaa. Ná nga kuu xa kayu ndute ka'nu junkoio ni'no ñin nuu dujun a ná kuu xa nde'e ni'i donda'a juan nu'u hora kana dau kuu. N-ja'an ntdaa xijan:

Na ndadaka'nu-ro Ianyuux,
chi taxnuni-ia nuu ntdanditu'u ñayiu, te y'inda'a-ia ntdaa xa io.

7 Na kudi ini-ro. Na kuvete-ro.

Na nakuetu-ro nuu-ia chi n-xee hora tnunda'a tkolelu.

Xa n-kida tu'a dichi koo xi'in-ti mee-i xa tnunda'a-i xi'in-ti.

8 N-xejoon Ianyuux xa kukutu dichi jan da'ma linu va'a io ndoo, te diñu.
Da'ma linu io ndoo kuu xava'a n-ka kida ñayiu ka kuu da'ya Ianyuux.

Ka kuu xijan.

9 Ijan te n-ja'an ángel jan nuu-da:

—Chidotnuni tnu'u ya'a: “Naka ta'u ñayiu n-ja'an ña'a Ianyuux xa kixi-i viko kada-ia chi tnunda'a tkolelu. Tuu nga n-kida tu'a-ia xa kaxdini koio-i xi'in-ia. Ñadu tnu'u vete kuu chi ñin xa ndaa kuu; tnu'u Ianyuux kuu.”

10 Te n-xe juiin xiti-da nuu-ia xa nakuetu-da nuu-ia, te n-ja'an-ia:

—Ña'a, maxku daa kada-n chi diuni xinokuechi-r nuu Ianyuux ná ka xinokuechi ndo'o xi'in ntaka ñani-n nuu-ia. Ka najani ñayiu ijan xa n-kida Jesús xi'in xa n-ja'an-ia nuu ñayiu. Nakuetu nuu Ianyuux. Nani n-kida Espíritu-ia xa n-ka ja'an se n-ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, dani kida-ia vitna xa kakune'e ñayiu xa n-ja'an Jesús.

Ia yodo ñn caballu kuixi

11 Ijan dada n-xini-da xa nune ntuku andiu, te diuni n-xini-da ñn caballu kuixi. Ná kaa ñn seyii kaa Ia yodo-ti. Xa n-ja'an-ia xa kada-ia, xijan kada-ia; ñatu vete-ia. Kida ndaa-ia hora ndadandaa-ia kuechi ñayiu. Ñadu nax kuu xa jatna'a-ia xi'in Kui'na chi xaxe'e xa kida-i kuechi.

12 Ná kuu yañu'u kuu nduchi nuu-ia. Titni corona ñu'u diki-ia, te ndenee diu-ia corona jan. Ñayo xini nax nani-ia. Mee ni-ia xini.

13 Diuni ni'no-ia da'ma n-kendaxi nuu niñi. Diu-ia kuu Tnu'u Ianyuux.

14 Xndijun ña'a ia ka kuu soldado io andiu xyodo caballu kuixi. Xni'no-ia da'ma kuixi linu io ndoo te va'a.

15 Kee ñn espada deen yu'u Ia ni'no da'ma n-kendaxi nuu niñi jan, te xijan juetniu-ia xa datnukue'e-ia ñayiu ñatu ka kuu da'ya-ia. Nde'e kundeka-ia-i hora na taxnuni-ia nuu-i. Ná kida-ro hora ka xadi-ro uva xa kee ndudi, daa kada Ia taxnuni nuu ntdaa xa io andiu xi'in ñuñayiu ñayiu ijan xaxe'e xa yo kiti ini-ia nuu-i.

16 Da'ma-ia xi'in nuu tkajan-ia ndenee diu-ia. Du'a yodotnuni: “Ia taxnuni nuu ntdaa se ka taxnuni. Ia kunxa'nu nuu ntdanditu'u se ka kunxa'nu.”

17 Diuni n-xini-da xa nujuiin ñn ángel nuu ngandii. Xee kana-ia nuu ntdaa kiti ka ndava andiu. Du'a xia'an-ia:

—Nataka koio chi kaxdini-n xa n-kida tu'a Ianyuux. Tuu nga n-kida tu'a-ia xa kaxdini koio-n.

¹⁸ Ne'e. Kaxi koio-n kuñu se n-ka taxnuni, kuñu soldado, kuñu se unu nde'e xa jantna'a-s, kuñu caballu, kuñu se n-ka xo yodo-ti du. Kaxi koio-n kuñu ñayiu ña yoo na xto'o, kuñu ñayiu n-kidatniu du'a nuu xto'o-i, kuñu ñayiu dakuu nga, kuñu ñayiu ndandi'i du.

¹⁹ Te n-xini-da xa n-ka nataka kit nde'e jan xi'in se ka taxnuni ñuñayiu xi'in se ka kuu soldado-s xa jantna'a koio-s xi'in Ia yodo caballu jan xi'in ia xndeka tna'a xi'in-ia.

²⁰ N-ka tñii-ia kit nde'e jan xi'in se n-ka ja'an vete xa ka kuu-s se ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, te n-ka chindi'u-ia-s. N-xo kida se n-ka xo ja'an vete jan milagru n-xo nde'a kit nde'e jan. Xaxe'e xa n-xo kida-s milagru n-xo danda'u-s ñayiu xne'e tnuni kit nde'e jan, te n-ka xe juini xiti-i nuu xa kaa ná kaa kit nde'e jan. N-dakee ndito Ianyuux kit nde'e jan xi'in se n-ka xo ja'an vete xa ka kuu-s se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux nuu kayu azufri. Ná ka'nu ñin laguna ka'nu ñu'u jan.

²¹ Xi'in espada kee yu'u Ia yodo caballu jan n-xa'ni-ia dava ka se n-ka kendoo xi'in espada kee yu'u-ia, te n-ka xaxi kit ka ndava kuñu se ijan xa nde n-ka chitu xiti-ti.

20

Ën mil kuia kutnii kiti kuu dragón

¹ Ijan dada n-xini-da inka ángel vax juun andiu. Nunda'a-ia ñin cadena ka'nu xi'in ndakaa najaan yu'u nua ña xe ndi'i.

² N-tñii-ia dragón jan, te n-tetnii-ia-ti cadena nunda'a-ia. Ën mil kuia kutnii-ti. Kit ijan kuu koo ka'nu xana'a, te dani io-t. Diuni kuu-t Kui'na. Diuni kuu-t Satanás.

³ N-dakee-ia-ti nua ña xe ndi'i jan. Va'a n-xadi-ia yu'u-i te n-tenee-ia sellu-ia yu'u-i xa maxku kane-ti xa kutuu-t ñin mil kuia te danda'u-t ñayiu. Ijan dada natava-ia-ti te dayaa-ia-ti xa kuikonuu-t xaku nga kiu.

⁴ Ijan dada n-xini-da ñayiu ka taxnuni xtuu nuu silla. N-kida Ianyuux xa daya'a-i juxtixia ñayiu. Diuni n-xini-da anu ñayiu n-ka kendodo diki xaxe'e xa n-ka kakune'e-i xa n-ja'an Jesús xi'in xa n-ja'an Ianyuux. Ka kuu-i ñayiu ña n-ka xe juini xiti nuu kit nde'e jan xi'in nuu xa kaa ná kaa mee-t jan xa nakuetu koio-i. Diuni ña n-xejuon-i xa nkondenee tnuni tna'a tnuni ne'e dragón jan te'u-i a nda'a-i. N-xini-da xa n-ka nandoto ñayiu ijan, te taxnuni koio-i xi'in Jesucristu ñin mil kuia.

⁵ Ñayiu ya'a ka kuu ñayiu ki'na nuu ki'na vii n-ka nandoto. Nandoto koio dava ka ñayiu n-ka xi'f, ko hora na chitu ñin mil kuia jan.

⁶ Ta'u n-ka kuu ñayiu ki'na nuu ki'na vii n-ka nandoto ya; ma kuú ka-i inka vuelta. Dutu junukuechi nuu Ianyuux xi'in nuu Jesucristu ku kuu koio-i. Te taxnuni-i xi'in-ia ñin mil kuia.

N-dajane ni'no Ianyuux Kui'na nuu koko azufri

⁷ Hora na chitu ñin mil kuia kane Kui'na nua nuu yindi'u-i te yaa-i.

⁸ Jin danda'u-i ñayiu ntdaa nación ñuñayiu. Nde ñayiu Gog xi'in Magog jin danda'u-i. Dataka-i ñayiu ijan xa jin jantna'a-i xi'in ñayiu ka kuu da'ya Ianyuux. Ná kue'e ñu'u kuchi io yu'u mar kue'e ñayiu taka ijan.

⁹ Kandeka-i ñayiu n-dataka-i nitu'u ñuñayiu ji'in ñuu nuu xndaxio ñayiu kuu da'ya Ianyuux, te naduku nduu-i xi'in-i ñuu ijan, ko juun ñu'ú nde andiu te kayu koio-i. Ñayiu ñuu ijan kuu ñayiu xemani Ianyuux.

¹⁰ Dajane ni'no Ianyuux Kui'na nuu koko azufri. Ná ka'nu ñn laguna, ka'nu nuu koko azufri jan. Xaxe'e xa danda'u-i ñayiu, xijan kuu xa ijan keé-i. Keé-i nuu n-keé kit nde'e jan xi'in se n-ka ja'an vete xa ka kuu-s se ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Nikava nikuita nda'u ku ya'a koio-i ntdaa-i ijan.

N-ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu n-ka xi'í

¹¹ Ijan dada n-xini-da ñn silla kuixi ka'nu xi'in Ia nukoo nuu-tnu te hora ijan n-ndoñu'u ñuñayiu xi'in andiu. N-xo nde'a-ia xa n-ka ndoñu'u xijan.

¹² Te n-xini-da ñayiu n-ka xi'í xniñi yatni nuu nukoo silla kuixi ka'nu jan. Nandikaa nanditu'u ñayiu n-ka xi'í xyuku ijan. Nani xyuku ñayiu dakuu nga dani xyuku ñayiu ndandi'i. N-ka nandika tutu xtuni'no io andiu nuu xyodotnuni nax n-ka kida ñayiu, te n-ka kundaa kuechi-i ná xyodotnuni nuu tutu jan. Diuni nandika inka ntuku tutu tuni'no nuu xyodotnuni diu ñayiu kutuu xi'in Ianyuux nikava nikuita.

¹³ N-ka nane ñayiu n-ka nduxi nuu mar. N-ka nane ndiyi n-ka yinduxi nuu ñu'u. Diuni n-ka nane ndiyi n-ka keé ande. Ntdaa-i n-ka nandoto, te n-ka kundaa kuechi-i ná xyodotnuni nuu tutu jan.

¹⁴ Ijan dada n-dakee da'u ni-ia xa kida xa xi'í-ro nuu nu'u koko. Na ka'nu ñn laguna ka'nu nuu n-dakee-ia xijan. Dani n-dakee-ia tnduu xi'in ñu'u nuu n-ka kaa ndiyi nuu nu'u koko jan. Ijan kuu nuu kuú koio ñayiu inka vuelta.

¹⁵ Diuni dakee-ia ñayiu ña tuu na diu xyodotnuni nuu tutu tuni'no nuu xyodotnuni diu ñayiu kutuu xi'in-ia nikava nikuita.

21

Andiu xee xi'in ñuñayiu xee

¹ Ijan dada n-xini-da andiu xee xi'in ñuñayiu xee. Andiu xi'in ñuñayiu io vitna n-ndoñu'u. Diuni n-naa mar.

² Te n-xini-da inka Jerusalén xee. Ñuu ii kuu. N-xini-da xa vax juun ñuu jan nde andiu nuu tuu Ianyuux. Ná n-kukutu novia n-kukutu ñuu jan.

³ N-teku-da xa xee ja'an nde nuu nukoo silla ka'nu Ianyuux. Du'a n-ja'an: —Tuu Ianyuux xi'in ñayiu ñuñayiu vitna. Kutuu ka'nu-ia xi'in-i. Ku kuu-i da'ya-ia, te Ianyuux-yi kuu-ia.

⁴ Mayo ka-i nda'i. Mayo ka-i kuú, ni mayo ka-i kuko'yo ini. Ma kaxia'an ka ñn nuu xaxia'an. Ma ku kuu ka na n-xo kuu ñuñayiu.

⁵ N-ja'an Ia nukoo nuu silla ka'nu nuu-da:

—Kunde'a xa ndadava'a xee-r ntdaa xa io. Chidotnuni xa na ja'an-r chi xandaa kuu. Io xa jandixa-n xa'a chi jin tna'a ná n-ja'an-r.

⁶ Ijan dada n-ja'an ka-ia:

—Xa io vitna. Ru'u kuu Ia daa nga io, te kutuu-r nikava nikuita. Ñayiu yichi ndute, juña'a nga-r ndute ko'o-i xa na kutuu-i nikava nikuita. Kane mee ndute ijan.

⁷ Ñayiu na ndaku nuu Kui'na, ko'o-i nte ya'a chi nte ya'a kuu ta'u-i. Ianyuux-yi ku kuu ña'a te ku kuda'ya-r-yi.

⁸ Dakee-r ñayiu yu'u xa ja'an-i xa kukanu ini ña'a-i xi'in ñayiu ñatu ka kukanu ini ña'a xi'in ñayiu kida xaloko xadu'a nuu koko azufri. Diuni dakee-r ñayiu ka xa'ni ndiyi xi'in ñayiu xndaa xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i, ñayiu ka kuu brujo, ñayiu ka nakuetu nuu Ianyuux n-ka kidava'a mee-i xi'in ñayiu vete nuu koko xijan. Ná ka'nu ñn laguna ka'nu nuu koko ñu'u jan. Ijan kuu nuu kuú-i inka vuelta.

⁹ Inka ntuku vuelta n-xini-da ñin ángel nunda'a ko'o n-ñu'u xa n-kida u'u ñayiu ñuñayiu jan. N-ja'an-ia nuu-da:

—Ne'e na dande'a ña'a-r novia tnunda'a xi'in tkolelu.

¹⁰ Ijan dada n-tu ini-da xa ndeka ña'a-ia jua'an ñin yuku ka'nu te dujun. Te n-dande'a ña'a-ia ñuu ii Jerusalén. N-xini-da xa vax juun xijan andiu nuu tuu Ianyuux.

¹¹ Ndií Ianyuux ñuu jan. Ná diñu yuú yo ya'u diñu ñuu jan. Ná diñu yuú kuu jaspe xi'in cristal diñu.

¹² Naduku nduu ñin nama ka'nu te dujun ñuu jan. Io uxi uu ye'e-i. Ntna'a ye'e jan ndenee diu ñin da'ya yí Israel, se ka kuu xixitna-ro. Diuni xnii ñin ñin ángel ntna'a ye'e jan.

¹³ Uni ye'e jan nde'a do nuu kane ngandii, te uni nde'a do norte. Uni ka ntuku nde'a do sur te uni ka nde'a do nuu keé ngandii.

¹⁴ Io uxi uu cimientu nama ñuu jan. Ntna'a cimientu jan xndenee diu ñin se n-tunda'a ña'a Jesús, Ia kuu tkolelu.

¹⁵ Ne'e ángel n-ndatnu'u xi'in-da ñin vara oro xa chiku'a-ia nama naduku nduu ñuu jan.

¹⁶ N-chiku'a-ia ñuu jan xi'in vara ne'e-ia, te n-xini-da xa uu mil uu cientu kilómetro ne'e xa kani. Nani ne'e xa kani ne'e xa ndika xi'in xa dujun.

¹⁷ Ijan dada n-chiku'a ntuku-ia inka vuelta nama jan, te n-xini-da xa uni diko o'on metro ne'e xa kojón. Ná chiku'a roo xa kuu-ro ñayiu ñin xa chiku'a-ro daa n-kida-ia.

¹⁸ Yuú kuu jaspe kuu nama ñuu jan, te mee ni oro nini kuu ñuu jan. Ná kaa vidriu kaa nama jan.

¹⁹ Nandikaa nanditu'u yuú yo ya'u xndeyuku cimientu nama jan. ñin cimientu jan xndeyuku jaspe. Inka cimientu xndeyuku yuú kuu zafiro. Inka ntuku cimientu jan xndeyuku yuú kuu ágata. Xa kuu koon xndeyuku yuú kuu esmeralda.

²⁰ Xa kuu o'on xndeyuku yuú kuu sardónice. Xa kuu iñu xndeyuku yuú kuu cornalina. Xa kuu uxa xndeyuku yuú kuu crisólito. Xa kuu una xndeyuku yuú kuu berilo. Xa kuu ñin xndeyuku yuú kuu topacio. Xa kuu uxi xndeyuku yuú kuu crisopraso. Xa kuu uxi ñin xndeyuku yuú kuu jacinto. Cimientu kuu uxi uu xndeyuku yuú kuu amatista.

²¹ Naa ñin ñin yutnu ye'e jan kuu ñin ñin perla, te mee ni oro nini kuu ichi ka'nu katuu xiti ñuu jan. Ná kaa vidriu kaa.

²² Ni ñin veñu'u ña n-xini-da xiti ñuu jan. Ñatuka ka ndoñu'u ñayiu veñu'u xaxe'e xa xtuu-i xi'in Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro Ia taxnuni nuu ntdaa xa io. Diuni xtuu-i xi'in tkolelu jan.

²³ Ña tuu nax juun ñuu ijan ngandii, ni yoo xa kukanda ñuu jan chi Taa-ro Ianyuux xi'in tkolelu ndii ijan.

²⁴ Kanda nuu kuikonuu koio ñayiu ntaka nación kutuu ijan chi ndii-ia ñuu jan. Nakuetu koio se ka taxnuni xi'in ñayiu ya'a nuu Ianyuux xi'in nuu tkolelu jan ijan.

²⁵ Ni ñin ye'e nama naduku nduu ñuu jan ma kundi'u chi nuncas ñatu kunee ñuu ijan.

²⁶ Ná ka najuen tnu'u ñayiu ñuñayiu Ianyuux ya'a, daa najuen tnu'u koio-i-ia ijan. Ná ka nakuetu-i nuu-ia ñuñayiu ya'a, daa nakuetu-i nuu-ia ijan.

²⁷ Ma kiu ñayiu ñatu n-ku ii ijan. Ni ñayiu vete, ni ñayiu kida xaloko xadu'a, ma kiu ijan. Diko ni ñayiu xyodotnuni diu libro tkolelu jan kiu koio ñuu xee jan.

22

Vax kuyatni kiu kixi ntuku Jesús inka vuelta ñuñayiu

¹ Ijan dada n-dande'a ña'a ángel jan ndute kindi xika de'va. Kee-té ka'a silla nuu nukoo Ianyuux xi'in Jesús xa ka taxnuni-ia. Ndute ko'o-ro xa kutuu-ro níkava níkuíta xi'in-ia kuu-té.

² Dava ichi ka'nu xiti ñuu jan ni'no de'va nuu xika ndute jan. Nduu lado yu'u de'va jan nukoo ñin yutnu juun xavidi kaxi-ro xa kutuu-ro xi'in Ianyuux níkava níkuíta. Ntna'a yoo juun xavidi-tnu. Va'a vixi-tnu jan xa mayo ka ñayiu ntakantu'u nación tna'a kue'e.

³ Ijan mayo ñayiu jan u'u inka ñayiu. Ijan kuu nuu xtuu Ianyuux xi'in tkolelu silla-ia, te nakuetu koio ñayiu ka xinokuechi nuu-ia nuu-ia.

⁴ Kunde'a ñayiu jan-ia te kundenee ñu-ia tnee-i.

⁵ Ñatu kunee ijan. Ma juetniu ka ñayiu kutuu ijan candil, ni ñatu ndoñu'u-i ngandii chi mee Ianyuux ndii ijan. Níkava níkuíta taxnuni koio ñayiu kutuu ijan.

⁶ Te n-ja'an ka-ia nuu-da:

—Na jandixa ñayiu ndaa xa'a chi xandaa xakuiti xa jin tna'a. Xandaa kuu. Ia n-xian tnu'u se n-ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux n-ja'an nuu-r nax koo. Kuu-r ia xinokuechi nuu-ia. N-ja'an-ia xa kachitnu'u ña'a-r ndaa-n xa ka kuu-n ñayiu ka xinokuechi nuu-ia nax ya'a ñuñayiu. Xa vax kuyatni xa ya'a xa'a.

⁷ Te n-ja'an ka ángel jan nuu-da:

—N-ja'an Jesús nuu-r: “Kuna'a xa xá n-kuyatni xa ji'in ntuku-r ñuñayiu. Ta'u kuu koio ñayiu jandixa tnu'u xyodotnuni nuu tutu tuni'no ya'a” —kuu ángel jan.

⁸ Daña Sua, n-teku-da ndaa xa'a te n-xini-da ndaa xa n-dande'a ña'a ángel jan. Nu n-ya'a xa'a, n-xe juiin xiti-da xe'e-ia xa na nakuetu-da nuu-ia.

⁹ Te n-ja'an-ia nuu-da:

—Ña'a, maxku daa kada-n chi ñuini ka xinokuechi-r nuu Ianyuux ná ka xinokuechi ndo'o xi'in se ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux xi'in ndaa ñayiu ka jandixa xa n-xe kodotnuni nuu tutu kidava'a-n de. Ñani-n ka kuu se ka ja'an tnu'u-ia. Nu Ianyuux juiin xiti, te nakuetu-n.

¹⁰ Maxku tenee tna'a-n tutu n-kidava'a-n de ni maxku kuedi-n sellu chi vax kuyatni vax kuvii xa jin tna'a ndaa xa n-xe kodotnuni.

¹¹ Ñayiu ka kida xane'e xayichi, daa na kada na'i-i. Ñayiu dakuído datau ka anu-i, na dakuído datau na'i anu-i. Ñayiu ka kida xava'a te ka jandixa-i xa n-ja'an Ianyuux, na jandixa na'i-i xa n-ja'an-ia —kuu-ia.

¹² Ijan dada n-ja'an Jesús nuu-da:

—Kuna'a xa vax kuyatni kiu naxee-r. Te nudin nudin juña'a-r ta'u ñayiu según nax n-ka kida-i ñin ñin-i.

¹³ Ru'u kuu Ia daa nga io te kutuu-r níkava níkuíta.

¹⁴ Naka ta'u ñayiu kiu nuu ndii ye'e ñuu xee ya, chi xá n-ka nakate-i da'ma-i. Kiu koio-i, te kaxi koio-i xavidi juun ya'a te kutuu-r xi'in-i níkava níkuíta.

¹⁵ Yata nama naduku nduu ñuu ya'a ndoo koio ñayiu ka kida xaloko xadu'a, ñayiu chibruju ñayiu, seyñi xi'in ñadi'i xndaa xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-s, ñayiu n-xa'ni ndiyi, ñayiu ka ndadaka'nu ianyuux n-ka kidava'a mee-i, ndaa ñayiu unu vete du. Mayo-i kiu ñuu xee ya.

¹⁶ Ru'u n-tunda'a ángel, ia xinokuechi nuu-r xa kachitnu'u ña'a-ia ndo'o xi'in ntdaa ka ñayiu ka kukanu ini ña'a nax ya'a. Ru'u kuu Jesús, te kuu-r da'ya dana David. Kuenda kiu tkiun xino hora vax tuu xa nde'e ndii-t kuu-r.

¹⁷ Ja'an Espíritu-r nuu-r: "Ji'in-n ñuñayiu." Diuni ka xko ja'an ñayiu ka kukanu ini ña'a nuu-r: "Ndixi-n ñuñayiu." Kuenda kiu dichi tnunda'a xi'in-r ka kuu ñayiu jan. Na ja'an ñayiu kunini tnu'u n-ja'an-r-ya: "Ndixi-n." Ñayiu yichi ndute, na kixi-i ya'a xa na ko'o-i ndute juña'a-r xa na kutuu-i nikava níkuita, te kutuu-r xi'in-i. Ña tuu nax chiya'u-i —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

¹⁸ Te n-ja'an ka ángel ijan nuu-da:

—Juña'a-n nuu ntdantu'u ñayiu kunini a ka'u tnu'u yodotnuni nuu tutu n-kidava'a-n de xa maxku chidotnuni ka-i inka tnu'u. Nux daa na kada-i nda'u ka ya'a-i dada xa ya'a koio ñayiu kakune'e libru dian.

¹⁹ A ndeda ñayiu na ndada ndoo tnu'u yodotnuni nuu libru dian ma juejoon Ianyuux xa kaxi-i xavidi juun yutnu io andiu xa kutuu-i níkava níkuita. Dani ma juejoon-ia xa kiu-i ñuu ii xa ni'i-i ntdaa xa n-xe kodotnuni nuu libru dian —kuu-ia, n-ja'an-ia.

²⁰ N-ja'an ka Ia n-kachitnu'u ña'a ntdaa tnu'u ya'a nuu-da:

—Xa kuyatni xa naxee-r.

Te xia'an-da nuu-ia:

—Daa na koo. Ndixi-n nuda.

²¹ Na chindee chituu ña'a Jesús, Ia kuu Xto'o-ro ntdaa-ro.